

CORPUS
PHILOSOPHORUM DANICORUM
MEDII AEVI
IX

CORPUS PHILOSOPHORUM DANICORUM MEDII AEVI

CONSILIO ET AUSPICIIS
SOCIETATIS LINGVAE & LITTERARUM
DANICARUM

AB ALFREDO OTTO & HENRICO ROOS
FUNDATUM

AB JOANNE PINBORG CONTINUATUM

NUNC EDENDUM CURAT
STEN EBBESEN

IX

HAUNIAE MMXXI
TYPIS PRELI NARAYANAE

BOETHII DACI
ALIORUMQUE
SOPHISMATA

EDIDERUNT

STEN EBBESEN

&

IRÈNE ROSIER-CATACH

HAUNIAE MMXXI

PROSTAT APUD LIBRARIUM UNIVERSITATIS AUSTRO-DANICAE

SUMPTUS FECIT
INSTITUTUM CARLSBERGICUM

EDITIONI CURANDAE
CONSULUERUNT
NIELS JØRGEN GREEN-PEDERSEN †,
FRITZ SAABY PEDERSEN †,
HEINE HANSEN, ERIK PETERSEN

ISBN 978-87-7533-053-9
© 2021 BY DET DANSKE SPROG- OG LITTERATURSELSKAB
PRINTED IN DENMARK BY
Narayana Press

DISTRIBUTED BY
University Press of Southern Denmark

TABLE OF CONTENTS

INTRODUCTION	7
CONTENTS OF THIS VOLUME .	7
HISTORY OF THE EDITION	7
WHAT IS A SOPHISMA, AND HOW IS IT STRUCTURED?	9
THE MANUSCRIPTS	14
B = Brugge, Stedelijke Bibliotheek 509: 76rA-107vB	14
C = Cambridge, Gonville & Caius College, 611/341: 59rA-60vA	15
F = Biblioteca Medicea-Laurenziana, Santa Croce 12 sin., 3: 73rA-78rB.	17
M = München, Bayerische Staatsbibliothek, clm 14522: 40rB .	19
P = Paris, Bibliothèque nationale de France, lat. 16089: 79rA-81rB .	20
Pa = Paris, Bibliothèque nationale de France, lat. 16135: 39rA	20
V = Vaticano, Bibliotheca Apostolica Vaticana, Vat. lat. 14812 (formerly 14718): 7rB-vA	21
W = Worcester, Chapter Library Q.13: 53vA-B	22
AUTHORSHIP	22
The Problem .	22
Genesis of the texts of B and F	25
Separative and conjunctive errors in the manuscripts .	26
<i>Separative errors B/F</i>	27
<i>Conjunctive errors B+F</i>	28
<i>Relations between B, F, and C</i>	28
<i>Relations between B, F and V</i>	30
<i>Relations between B, F and P</i>	31
Conclusions	32
Composition of the B and F collections of sophismata .	32
Matching sophismata that do not quite match .	33
Differences of formulation in sophismata by Peter of Auvergne	33
Differences of formulation in Boethius of Dacia's S1	35
Different sets of problems	45
Notes on B 's S14-22	48

Conclusions about the genesis of the text of the <i>sophismata</i> .	53
The <i>Organon</i> commentaries in mss B and F	55
Did the B editor use a manuscript with contents similar to those of F ?	58
<i>RATIO EDENDI</i>	58
General strategy .	58
Rules governing the inclusion of variants in the apparatus .	59
Spelling, paragraphing and punctuation	60
Resolution of abbreviations	62
References to <i>auctores</i> and quotations	62
Use of italics and bold-face in the text	62
ACKNOWLEDGMENTS	63
INDEX SOPHISMATUM ET PROBLEMATUM	65
CONSPECTUS SIGLORUM	71
BOETHII DACI ALIORUMQUE SOPHISMATA	73
CORRECTIONS TO EARLIER VOLUMES OF <i>CPhD</i>	561
BIBLIOGRAPHY	579
INDEX LOCORUM LAUDATORUM	591
INDEX LOCORUM PARALLELLORUM	598
INDEX VERBORUM	604

INTRODUCTION

by
Sten Ebbesen

CONTENTS OF THIS VOLUME

This volume contains the so-called *Sophismata Florentino-Brugensia*,¹ i.e. the sophismata contained in two overlapping collections, that of ms *F* = Firenze, Biblioteca Medicea-Laurenziana 12 sin., 3 and that of ms *B* = Brugge, Stedelijke Openbare Bibliotheek 509. A few of those sophismata are also transmitted by other mss, which have duly been taken into account in our edition. The Florence and Bruges collections include two important sophismata by the famous Danish philosopher Boethius of Dacia (fl. ca. 1270/75), ten by Peter of Auvergne (probably from the 1270s), and one by an otherwise unknown Nicholas of Normandy, who must have been active at approximately the same time as Boethius and Peter. The remaining items are anonymous.

HISTORY OF THE EDITION

This is expected to be the last volume of *Corpus Philosophorum Danicorum Medii Aevi* (“*CPhD*”), founded in 1946, with the first volume appearing in 1955. For this reason a list of corrigenda to previous volumes has been appended (pp. 561-578).

The present volume bears the number ‘IX’, although volumes X-XIV have already appeared long ago. The reason for this is to be sought in the plan for the series established in the mid-1960s. That plan foresaw the publication of all extant works by Boethius of Dacia in volumes IV-IX (the questions on *De anima* I-II that have appeared in vol. XIV had not yet been discovered). Things then went as planned until the end of the 1970s, except that in the late 1960s it became clear that the questions on the *Sophistical Refutations* that had been thought to be by Boethius could not be his work (they were published nevertheless as

1) Cf. Ebbesen & Goubier 2010: I.32.

vol. VII in 1977). After the issue of vol. VIII in 1979 only the *sophismata* remained. It was believed that the edition could be finished in a few years, so the volume number 'IX' was reserved for them, the next publication in the series becoming vol. X (the works of Peter Nightingale and Peter of Saint-Omer, 1983-84).

By 1972 it had been decided that vol. IX was to be edited by Jan Pinborg (1937-82) and myself. It had also been decided to include in the volume not only the two *sophismata* with attribution to Boethius of Dacia, but also all the others contained in the same two manuscripts as his, so as to present the Boethian texts in a proper medieval setting. Some preliminary work had been done by Heinrich Roos (1904-77) and Niels Jørgen Green-Pedersen (1942-2017), and there was a transcription of *S1*² from ms *F* published by Martin Grabmann in 1940, but in the main Pinborg and I had to start from scratch, transcribing and collating the manuscripts. Progress was slow, however, particularly due to the miserable quality of the text in ms *F* and to the fact that we only possessed some rather bad photographs of that manuscript. Then Pinborg died in 1982, and for reasons having to do with university politics I had to put the edition on hold and concentrate on vol. XI, Andrew Sunesen's *Hexaemeron*. With assistance from Lars Boje Mortensen (1958-) that task was absolved in 1988, and so I could return to the *sophismata*, hoping soon to close the gap between vol. VIII and vol. X.

This was not to happen, in spite of the fact that Dr Irène Rosier-Catach, after Pinborg's death the leading specialist on medieval grammar, undertook to edit *S9a-b* and *S10*, which deal with questions pertaining to grammar. The editorial problems raised by several of the *sophismata* were such that I realized that to produce an acceptable edition I needed to get acquainted with the whole of the preserved *sophismatic* literature from the 13th century so as to obtain both a sure grasp of the conventions of the genre and knowledge about which parallel texts might help elucidate obscure and/or corrupt passages. I therefore started to catalogue all 13th-century *sophismata*, editing a number of them along the way. In the early 2000s Frédéric Goubier came to my assistance and in 2010 the catalogue was published (Ebbesen & Goubier 2010). I was now armed to finally edit vol. IX, but other obligations stood in the way until my retirement from the University of Copenhagen in late 2016.

2) '*S1*' means '*Sophisma 1*'. Similarly '*PI*' means '*Problem(a) 1*'

Of the *sophismata* contained in the present volume, *S9a*, *S9b* and *S10* have Rosier-Catach for their main editor with me as co-editor, whereas I carry the sole responsibility for all the rest.

A few of the *sophismata* have been published earlier in preliminary editions, which now must all be considered obsolete. They are:

- *S1F*: Grabmann 1940.
- *S1B, P1-3*: Roos 1962.
- *S3, P1*: Ebbesen 1988a.
- *S7*: Ebbesen 1989.
- *S11*: Ebbesen 1988b.³

An English translation of *S1F*, based on an unpublished preliminary edition by myself, is found in Stump 1989.

WHAT IS A SOPHISMA, AND HOW IS IT STRUCTURED?

In the context of medieval scholastic logic and grammar the word ‘*sophisma*’ is used in three closely related senses:⁴

- a) A proposition (‘sentence’ in current philosophical usage) that can apparently be shown to be both false and true or both grammatical and ungrammatical, such as ‘*OMNIS HOMO EST*’ or ‘*SYLLOGIZANTEM PONENDUM EST TERMINOS*’ (by convention, *sophismatic* propositions are printed in small capitals). Most non-grammatical *sophismatic* propositions include a syncategorematic word such as *omnis* or *tantum*, which is the source of the problematic alethic status of the propositions containing them.
- b) A short debate about such a proposition involving
 - the proposition + possibly, a stipulation about the situation in which it is supposed to be uttered (*casus* or *positio*)
 - a proof (*probatio*) of its truth or grammaticality,

3) The preliminary edition of *S11* was published in conjunction with a study (Rosier 1988) of 13th-century theories of grammaticality, for which *S11* was used as one of the sources, so much information of relevance to the interpretation of *S11* may be found there.

4) There is not all that much secondary literature on *sophismata*. For a general introduction, see Ebbesen 1995a and Ebbesen & Goubier 2010: I.5-9. Much useful information is gathered in Read 1993 and Libera & Cesalli et al., forthcoming. For grammatical *sophismata* in particular, see Rosier 1991. As regards the structure of *sophismata*, see Ebbesen, forthcoming.

- a disproof (*improbatio*),
 - a solution (*solutio*), typically via a distinction, and
 - a refutation of either the proof or the disproof or both.
- c) A longish debate about one or more problems (*problemata* or *quaestiones*) somehow related to a sophisma of type (b). In the second half of the 13th century it appears to have been customary at the arts faculty of the university of Paris to hold both class-room exercises and public disputations presided over by a master that started with a type (b) sophisma, the solution of which was, it seems, delivered by a bachelor. When this so-called *corpus sophismatis* had been absolved, participants in the disputation would suggest a number of problems for discussion. Typically, the problems proposed would—directly or indirectly—regard (1) the validity of the distinction offered, (2) the validity of the proof, (3) the validity of the the disproof, or (4) the truth-value of the sophismatic proposition, but other topics somehow related to the *corpus sophismatis* could also be brought up. Next it was decided which of the proposed problems to consider. The number of problems could vary, but about four appears to have been standard. Finally, the selected problems were discussed.

Often the problems to be discussed are presented in a hierarchical structure. First we are told that there are x main problems, then that the first divides into y sub-problems, and occasionally even that one or more of the sub-problems split(s) into a couple of sub-sub-problems. This is reflected in our numbering, where one will find, e.g., ‘*Problema 1.1*’ and ‘*Problema 1.2*’ in case problem 1 was subdivided into two, and ‘*1.2.1*’ and ‘*1.2.2*’ in case problem 1.2 was subdivided into two.

In its simplest form a *problema* (“*P*”) has the structure of an ordinary *quaestio*, with all parts in the original oral version probably being delivered by a master:

Statement of the problem

Rationes principales:

Ratio(nes) pro una parte

Ratio(nes) pro altera parte

Determinatio:

Solutio problematis

Ad rationes principales

Typically, however, at least the first one or two problems of a sophisma will receive a more complex treatment, the simple *quaestio* structure being reserved for one or more of the later problems. This surely has its origin in practical considerations: for a sophisma session not to become unsupportably long, it made sense not to use the time-consuming complex procedure all the way through.

In a complex problem, after the initial *rationes principales* a bachelor *respondens* (presumably the same who provided the solution in the *corpus*) delivers a tentative *solutio*, called his *positio*, and answers *ad rationes*, but both his solution of the problem and his refutations of the initial arguments are then attacked by other participants in the event. In *S1F* and *S9a* it is rather clear that the main opponent was the presiding master (Boethius) himself, but it is not clear whether this was the norm; presumably other masters could also join the fray, and in the determinations of *S3* and *S5* Peter of Auvergne mentions what *quidam sociorum* had said, which suggests that one of his bachelors had also been an opponent (though his intervention cannot be identified in the preserved report of the disputations).

After the first opposition, the respondent will try to defend himself against the objections levelled against him, but counter-attacks may follow, and the debate can go over several rounds until time is up or the respondent declares that he cannot come up with any further answers. Sometimes the debate between the respondent and his opponent(s) is followed by one or more arguments *ad principale*, either just stated or followed by counter-arguments.

When finally the *disputatio* is over, the presiding master delivers a real *determinatio magistralis* of varying complexity, and usually finishes by answering at least those of the original *rationes principales* that do not agree with his solution, but often also some of the other arguments introduced during the discussion. Occasionally there will also be a list of further possible objections and their refutations.

All *sophismata* in this volume of *CPhD* contain *problemata*. Sometimes they are preceded (exceptionally: followed) by the *corpus sophismatis*, but this is usually omitted, because in most cases both proof, disproof and solution were well-known standard ones that were easy to find in handbooks.

To help readers find their way in the text and to facilitate reference, a unitary decimal numbering system has been adopted throughout this

volume, which means that the initial *rationes principales* are always called 1, the respondent's tentative solution and the ensuing debate always 2, extra arguments *ad principale 2**, the magisterial determination always 3. Each of these main parts usually have further subdivisions into 1.1 and 1.2, where 1.1 is constituted by the first set of principal arguments (1.1.1, 1.1.2 etc.) and 1.2 by the argument(s) *ad oppositum*. Part 2 is divided into 2.1, 2.2, 2.3, 2.4 etc., where 2.1, 2.3 etc. are the respondent's interventions, while 2.2, 2.4 etc. are his attackers'. In the final part, 3.1 is always the body of the magisterial solution while 3.2 contains the answers to earlier arguments. 3.3 is reserved for extra objections and their refutations.

The system is rigid in the sense that if one of the principal elements indicated by the two first digits is missing, a jump in the numbering will occur; thus if the problem is of the simple *quaestio* type, the first set of *rationes principales* will still be called 1.1 even if the expected 1.2 *Ad oppositum* is missing; similarly, the *rationes principales* will still be called 1 and the magisterial determination 3, even when there is no debate (*disputatio*) of the type called 2. Here is how the system works ($x \rightarrow y$ means "x is an argument against y"):

01. *Corpus sophismatis*

01.1 *Probatio*

01.2 *Improbatio*

01.3 *Solutio*

02. *Problemata proposita*

Problema 1

1. *Rationes principales*

1.1 *Pro una parte*

1.2 *Pro altera parte*

2. *Disputatio inter respondentem et oppositum*

2.1 *Respondens:*

2.1.1 *Positio*

2.1.2 \rightarrow 1.1 or 1.2 *Solutio rationum*

2.2 \rightarrow 2.1 *Opponens contra respondentem:*

2.2.1 \rightarrow 2.1.1 *Opponens contra positionem respondentis*

2.2.2 \rightarrow 2.1.2 *Opponens contra solutionem rationum*

2.3 \rightarrow 2.2 *Replicatio respondentis*

2.4 \rightarrow 2.3 or \rightarrow 2.1 *Opponens contra respondentem*

2.5 → 2.4 *Replicatio respondentis*

...

2*. *Ad principale*

3. *Determinatio magistralis*

3.1 *Positio* (often longish, and divided into sections 3.1.1, 3.1.2 etc.)

3.2 *Ad rationes*

3.3 *Obiectiones & earum refutationes*

Problema 2

The written record of a sophisma containing several problems sometimes just presents the complete problems, including both discussion and determination, one at a time: *P1, P2 ... Pn* (“serial structure”); but quite often we are first offered the discussion parts of all problems and then the determinations, thus: *P1, 1. (& 2.), P2, 1. (& 2.) ... Pn, 1. (& 2.): P1, 3., P2, 3., ... Pn, 3.* (“split” structure). Both formats are amply attested in question commentaries, and the choice of one or another may not be particularly significant, but it seems possible that when applied to sophismata, the split format (sometimes) reflects an oral performance divided into two sessions. Some sophismata are so complex that it would make sense if the disputation was conducted on one day and the determination on another, the master having one or more intermediate days to elaborate his determination, supporting his memory with a written record of what had been said during the disputation.

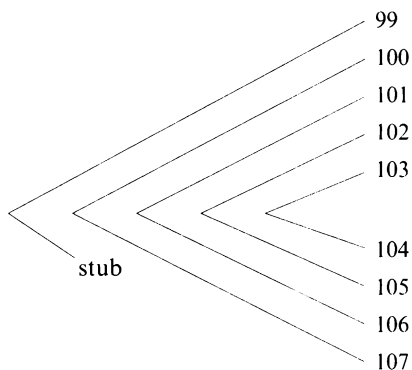
Several of the sophismata contained in the Bruges and Florence manuscripts have counterparts in other collections with the same title (i.e. the same sophistic proposition) and sometimes with identically or similarly entitled problems. All such parallel texts from the 13th century may be found in vol. II of Ebbesen & Goubier 2010, which also offers bibliographical information about each text. In particular, it deserves mention that there are no less than 35 13th-century treatments of *OMNIS HOMO DE NECESSITATE EST ANIMAL*, some of them very thorough and very relevant for understanding the background of Boethius of Dacia’s *SI*. Two important ones have been published in Libera 2002 and Libera & Gazziero 2008, in each case with a wealth of information about arguments shared with other texts.

THE MANUSCRIPTS

B = Brugge, Stedelijke Bibliotheek 509: 76rA-107vB

Catalogue: Poorter 1934: 593f; Pattin 1978: 39-41. In the main I have worked on the basis of excellent photographs provided by the library, but I checked a number of readings during a visit to the library in Bruges in 1990. My description based on personal examination of the ms in 1990:

Parchment of good quality with rather few holes, mm. 272×192 (folium measured: 79), ff. I+107 (2 senions + 1 ternion + 1 binion + 3 quaternions + 1 senion + 2 quaternions + 1 senion + 1 quinion, the last folium of which has been cut out; catchphrases on ff. 12v, 24v, 34v, 42v, 50v, 58v, 70v, 78v, 86v, 98v. A considerable amount of text has been lost after the last words on f. 106v, but apparently this had happened already in the exemplar from which *B* was copied, for the scribe has written the last three words of the preserved text under the last line of the regular column, framing them in a way to indicate that they belong to the end of the last line, which is a common scribal device used when there is slightly too little space available at the end of a section. Also, as far as I could see in 1990, the last quinion is composed as follows:

Medieval binding, though with new back. Written in one late 13th or early 14th century hand, very neat, *anglicana* style. Provenance: Dunes Abbey, Bruges. Contents:

1r-30v	<Boethius de Dacia>, <i>Quaestiones super Topica</i>		
31r-58v	Anonymus Brugensis, <i>Quaestiones super Analytica Priora</i> (List of questions, with a few minor errors, in Ebbesen 2010: 110-115)		
59r-75v	Anonymus, <i>Quaestiones super Analytica Posteriora</i>		
76r-107v	<Boethius de Dacia, Petrus de Alvernia & al.>, <i>Sophismata</i> , in the following order (items matched, in part or in whole, in ms <i>F</i> are marked with an asterisk):		
	76rA-79rB	S4*	ANIMAL EST OMNIS HOMO
	79rB-82vB	S8*	TANTUM UNUM EST
	82vB-84rA	S14	HOMO NON EST, ANIMAL FUIT IN ARCA NOE, ALBUM CUCURRIT
	84rA-84vA	S15	? <i>A question/problem of uncertain origin</i>
	84vA-85vB	S16	ANIMAL EST SPECIES SPECIALISSIMA
	85vB-87vA	S2*	HOMO EST SPECIES
	87vB-91vB	S1*	OMNIS HOMO DE NECESSITATE EST ANIMAL
	91vB-94vA	S7*	SOCRATES DESINIT ESSE NON DESINENDO ESSE
	94vA-95rB	S17	HOMO EST ANIMAL ALBUM
	95rB-96vB	S6*	NULLUS HOMO DE NECESSITATE EST ASINUS
	96vB-99vB	S3*	ALBUM POTEST ESSE NIGRUM
	99vB-104rA	S5*	OMNIS PHOENIX EST
	104rA-105rB	S18	SI TANTUM PATER EST NON TANTUM PATER EST
	105rB-106rA	S19	SOCRATES NON EST HOMO
	106rA-vB	S20	OMNIS HOMO DE NECESSITATE EST ANIMAL
	106vB	S21	SOLA NECESSARIA NECESSARIO SUNT VERA (<i>incomplete</i>)
	107rA-107vB	S22	OMNIS HOMO EST UNUS SOLUS HOMO

A part of *S6*, *PI* is closely related to a question on the *Prior Analytics* found on f. 51vA. In the apparatus of the sophisma, the question's readings are marked with the siglum **b**.

C = Cambridge, Gonville & Caius College, 611/341: 59rA-60vA

Only a part of *S3*.

Catalogue: Thomson 2013: 93-94. Collation done from microfilm. Description based on Thomson plus personal examination of the ms in 1993:

Parchment, mm. 330 × 210, ff. V+181, late 13th c., two columns to a page, written by a single scribe in *anglicana*. Ff. I-V may originally have been ff. 211-215, a number of gatherings having been lost after f.

181, as the number “211” appears on f. Ir. Provenance: According to an *ex libris* on f. 181v given to the college by <Michael> Causton, i.e. at some time in the late 14th c. Contents:

I-IVv	Anonymus, <i>Quaestiones super De interpretatione</i> (acephalous)
Vr-v	<i>vac.</i>
1rA-24vB	Anonymus, <i>Quaestiones super Sophisticos Elenchos</i>
25rA-47vB	Anonymus, <i>Quaestiones super Analytica Priora</i> (List of questions in Ebbesen 2010: 125-128)
47vB-60vB	<i>Sophismata GC611</i> (cf. E&G 2010: 1.33-34), nine in all, as follows:
47vB-50rA	Anonymus, OMNE GRAMMATICUM DE NECESSITATE EST HOMO
50rA-51vA	Anonymus, TANTUM UNUM EST
51vA-54rB	Anonymus, SI TANTUM PATER EST NON TANTUM PATER EST
54rB-55rB	Anonymus, OMNIS PHOENIX EST
55rB-56vA	Anonymus, OMNE GRAMMATICUM DE NECESSITATE EST HOMO
56vA-58vA	Anonymus, OMNIS HOMO EST
58vA-59rA	Anonymus, OMNIS HOMO DE NECESSITATE EST ANIMAL
59rA-60vA	<Petrus de Alvernia>, S3 ALBUM POTEST ESSE NIGRUM (<i>incomplete</i>)
60vA-60vB	Anonymus, IMPOSSIBILE POTEST ESSE VERUM
61rA-106vA	Anonymus, <i>Quaestiones super Analytica Priora I</i> (List of questions in Ebbesen 2010: 128-133)
106v-107v	Anonymus, <i>Regulae syllogismorum</i>
108rA-145rB	Thomas Aquinas, <i>Commentarium in Analytica Posteriora</i>
146vA-B	Anonymus, [?] Maybe an extract from the proem to an Aristotelian commentary.
146rA-181vB	<Iohannes de Dicensale>, <i>Quaestiones super Ethica</i> (mutilated at the end)

The ms mixes texts of Continental and of English origin. The fragmentary commentary on *De interpretatione* may possibly be Continental, as is, of course, Aquinas’ on the *Posterior Analytics*. As for the two commentaries on the *Prior Analytics*, no relevant analysis has been carried out. The questions on the *Sophistical Refutations* are no doubt English, and possibly by one William Walcote, fellow of Merton College

1291-1308. John Dinsdale, the author of the questions on the *Ethics*, was a Merton fellow in 1284-1285.⁵ Formal features suggest that Peter of Auvergne's *ALBUM POTEST ESSE NIGRUM* (S3) may be the only Continental item among the *sophismata*. *C*'s text of *S3* is incomplete, for no obvious reason stopping abruptly in the middle of *P3*.

**F = Biblioteca Medicea-Laurenziana, Santa Croce 12 sin.,
3: 73rA-78rB.**

Catalogue: Bandini 1777: IV.95-97. Both Rosier-Catach and I have mainly worked from photographs, but I checked many readings during a visit to the Laurenziana in 1989. Description based on personal inspection in 1970 and again in 1989:

Early 14th c., parchment, mm. 325 × 220 (folium measured: 72), ff. 78. Provenance: The Franciscan friary of Santa Croce, Florence. An erasure at the top of f. 1r probably deleted the monastery's *ex libris*, but the shelf-mark "n° 302" is intact. Another (late medieval?) erased *ex libris* on f. 77v is partly legible in ultraviolet light. In 1989 I read

Liber mag(ist)ri iacopini cagnelli de ...
..... valde ,
valde bon(um)

Another erased text immediately below may be a later *ex libris*, but I have not been able to make any sense of the legible parts of it.

There are two foliations, an older one in ink in the upper right corner of each recto page, and a newer—more correct—one in pencil in the lower right corner. The whole ms (f. 78v excepted) was written in two columns by one scribe using gold-coloured ink. Paragraph signs alternately in red and blue. The parchment has some holes, and also some tears that have been mended by stitching. It is so thin that the text from one side of a page tends to shine through on the other; also, the ink—especially the rubricator's—has sometimes seeped through from one side to the other. The gatherings are quaternions, but two leaves are missing at the end of the second quire (ff. 9-14), presumably cut out because they were blank. The bifolia have been arranged so that

5) About Walcote and Dinsdale, see Lewry 1981: 242.

hair side faces hair side and flesh side flesh side. The position of each bifolium in its quire is indicated by signs to the right at the bottom of the first four leaves, thus:

63r: v, 64r: vv, 65r: vvv, 66r: vvvv; 71r: o 72r: oo, 73r: ooo, 74r: oooo.

Catchwords occur on ff. 8v, 22v, 30v, 46v, 54v and 70v.

A note about syllogistics and an extract from a question by Radulphus Brito on f. 78v is in a different, but not much later, hand than the rest of the ms, which appears to be the work of one scribe, whose rather extreme use of abbreviations makes the text rather difficult to read, so much the more as the number of scribal errors is very high.

Contents:

1rA-3vB	<Petrus de Alvernia + Anonymus Matritensis>, <i>Quaestiones super Porphyrium</i> ⁶
3vB-7vA	<Petrus de Alvernia + Anonymus Matritensis>, <i>Quaestiones super Categorias</i> ⁷
7vA-8vA	Anonymus, <i>Quaestiones de universalibus</i>
8vA-11rB	<Anonymus Florentinus + Petrus de Alvernia>, <i>Quaestiones super De interpretatione</i>
11vA-14vA	Anonymus, <i>Quaestiones super VI Principia</i>
15rA-27vA	<Boethius de Dacia>, <i>Quaestiones super Topica Aristotelis</i> (ed. in CPhD VI.1)
27vA-37vA	“Petrus de Hibernia”, <i>Quaestiones super Analytica Posteriora</i>
39r-v	vac.
39rA-49vB	“Petrus de Hibernia”, <i>Quaestiones super Sophisticos Elenchos</i> (ed. in CPhD VII)
50rA-61rB	Anonymus, <i>Quaestiones super Analytica Priora</i>
61rB-61vB	Anonymus, <i>Tractatus de generatione syllogismorum</i>
63rA-78rB	Boethius de Dacia, Petrus de Alvernia, Nicolaus de Normandia, Anonymus, <i>Sophismata</i> ; to wit:
63rA-64rB	SI Boethius, OMNIS HOMO DE NECESSITATE EST ANIMAL

6) Edition of Peter's questions, but based on ms Paris, BnF, lat. 16170, in Tiné 1997.

7) Edition of Peter's questions, but based on ms Paris, BnF, lat. 16170, in Andrews 1987; of *F*'s questions from Anon. Matritensis in Andrews 1988.

64rB-65rA	S2	P. Alv., HOMO EST SPECIES
65rA-66rB	S3	P. Alv., ALBUM POTEST ESSE NIGRUM
66rB-67vB	S4	P. Alv., ANIMAL EST OMNIS HOMO
67vB-69rA	S5	P. Alv., OMNIS PHOENIX EST
69rA-70vA	S6	P. Alv., NULLUS HOMO DE NECESSITATE EST ASINUS
70vA-71vB	S7	P. Alv., SOCRATES DESINIT ESSE NON DESINENDO ESSE
71vB-72vB	S8	P. Alv., TANTUM UNUM EST
72vB-75vB	S9a+b	P. Alv. + Boethius, SYLLOGIZANTEM PONENDUM EST TERMINOS
75vB-76vB	S10	Anon., ALBUS PEDEM EST ANIMALIA
76vB-77rB	S11	Nicolaus de Normandia, ALBUS MUSICUS EST
77rB-77vB	S12	P. Alv., OMNIS HOMO EST OMNIS HOMO
77vB-78rB	S13	Petrus <Alv.>. OMNIS HOMO EST

78v Anon., *notula logica*
<Radulphus Brito>, *Quaestio 3 super Porphyrium = Quaestio I.4 super Analytica Posteriora*

A part of S6, P1 is closely related to a question on the *Prior Analytics* found on f. 57vB. In the apparatus of the sophisma, the question's readings are marked with the siglum f.

M = München, Bayerische Staatsbibliothek, clm 14522: 40rB

Only relevant for a small part of S8F and S8B

Catalogue: Halm & al. 1876: 186; Mottoni 1990: 145-150. The text was collated from a microfilm. Description based on personal inspection in 1995 (cf. Ebbesen 2002b: 177):

Composite parchment ms, late 13th or early 14th c., ff. 207+II. Provenance: St Emmeram Abbey.

Ff. 1-71 make up one of the three constitutive parts of the ms. The leaves measure mm. 227 × 154. Contents:

1rA-31rB & 37rA-71vB	Anonymus Tabarroneus, <i>Sophismata</i> (cf. Ebbesen & Goubier 2010: I.47-48), including, ff. 37vA-42rB, S10, TANTUM UNUM EST
31rB-36vA	Anonymus, <i>Communia "Feminae"</i> , ed. Ebbesen 2002b

S10, TANTUM UNUM EST, is identical with Anonymus Alani, *S1* (see under ms **Pa**). Peter of Auvergne seems to have borrowed argument *I.1.3* in *S8F*, *P3* from this sophisma, and the readings of **M** and **Pa** are recorded in our apparatus.

P = Paris, Bibliothèque nationale de France, lat. 16089: 79rA-81rB

Only *S6*.

There is no proper catalogue. The text was collated from photographs, but I checked a number of readings with the ms itself in 1995. Description based on personal inspection in 1973 and 1995:

Composite parchment ms, late 13th and 14th c., maximum measures mm. 264 × 321, ff. I + 321 (+2bis, 273bis), with three extra leaves in front and three at the end added when the codex was rebound in 1972. Formerly Sorbonne 841. Ff. 37r-38v, 51r-53v and 74r-81v are in the same hand and have approximately the same measures. Ff. 74-85 measure mm 260 × 180 and form one gathering, but there are two hands: m¹ (late 13th c.) ff. 74r-81r, m² (early 14th c.?) 81v-85v. Contents of ff. 74r-81r:

74rA-76vA	<Iohannes> Vate, <i>Quaestio</i> (acephalous)
76vA-B	Anonymus, <i>Quaestio utrum gallus cantat ante diem</i> (possibly the beginning of Vate's question)
76vB-81rB	<i>Sophismata Parisina 16089</i> (cf. Ebbesen & Goubier 2010: I.37), consisting of
76vB-78vB	An extract from Iohannes Dacus' EORUM QUAE SECUNDUM NULLAM COMPLEXIONEM DICUNTUR (ed. in CPhD I.2 under the title <i>De gradibus formarum</i>)
79rA-81rB	Petrus de Alvernia, <i>S6</i> NULLUS HOMO DE NECESSITATE EST ASINUS
81rB	<Sigerus de Brabantia?>, DICO FALSUM (breaks off abruptly at the end of the column, the verso contains an unrelated text in a later hand)

Pa = Paris, Bibliothèque nationale de France, lat. 16135: 39rA

Only relevant for a small part of *S8F* and *S8B*.

No proper catalogue, but cf. Lafleur 1988: 72-74. The text was collated from a microfilm. Description based on personal inspection in 1991 and 1993:

Parchment, mm. 290 × 207, ff. 108. Ff. 3-137 form a codicological unity, with ff. 3rA-107rA written by one late 13th c. scribe. F. 1 is in a mid-late 14th c. hand, ff. 107vA-108rB in one or two hands from the late 13th or early 14th c. Provenance: Sorbonne, to which it was left by master Stephanus de Gebennis according to the *ex libris* on f. 108v. Contents:

1v-1r (<i>sic!</i>)	Iohannes Buridanus, <i>Quaestiones super Ethicam</i> , quu. VII.10-11 (fragment)
2r-v	?
3rA-37rB	Anonymus Liberanus, <i>Sophismata</i> (cf. Ebbesen & Goubier 2010: I.46-47)
38rA-103vB	Anonymus Alani, <i>Sophismata</i> (cf. Ebbesen & Goubier 2010: I.45)
103vB-107rA	Arnaldus de Provincia, <i>Divisio Scientiarum</i> (ed. Lafleur 1988)
107vA-108rB	Anonymus Parisini 16135, SOCRATES EST SOCRATES MORTUUS (cf. Ebbesen & Goubier 2010: I.47)

Anonymus Alani, *SI*, TANTUM UNUM EST, is identical with Anonymus Tabarroneus, *SIO* (see under ms **M**). Peter of Auvergne seems to have borrowed argument *I.1.3* in *S8F*, *P3* from this sophisma, and the readings of **M** and **Pa** are recorded in our apparatus.

V = Vaticano, Bibliotheca Apostolica Vaticana, Vat. lat. 14812 (formerly 14718): 7rB-vA

Only *S5*.

Catalogue: Piazzoni & Vian 1989: 71. I have not seen the ms, and rely on the catalogue for codicological information.

The ms is a collection of unrelated fragments of parchment manuscripts put together in 1970. The relevant part is the quire ff. 1-8, which measures mm. 332 × 255 and contains *Sophismata Vaticana 14812* (cf. Ebbesen & Goubier 2010: I.40-41), written in two columns in a late 13th century hand. The collection breaks down as follows:

1rA-3rB	Anonymus, ALIQUIS HOMO EST SUBSTANTIA
3vA-4vA	Anonymus, ANIMAL ADMIRATIVUM EST RISIBILE
4vB	<i>vac.</i>
5rA-6rA	Petrus de Sancto Amore, NIHIL EST CONTINGENS
6rA-7rA	Sigerus de Brabantia, OMNIS HOMO DE NECESSITATE EST ANIMAL
7rA-8vA	Petrus de Alvernia, OMNIS PHOENIX EST (<i>S5</i>)

W = Worcester, Chapter Library Q.13: 53vA-B

Only a part of *S18*.

Catalogue: Thomson 2011: 127f. I myself examined the ms in 2003, and checked on the transcription that I had done from a photograph.

Description based on my own examination:

Parchment, mm. 230 × 180, ff. 201. Written in two columns in *anglicana*. With the possible exception of ff. 198-199, the whole ms was copied by the Benedictine John Aston, in all probability while he was a student in Oxford in the 1290s.

All texts included in Aston's ms are philosophical or grammatical, and most are by English masters, although one also finds John of Dacia's *Divisio scientiae* (ed. Otto in CPhD I.1) on ff. 191v-197v & 200r. The parts of the ms that are relevant in the present context are:

24v-53v, 62v-66v, 74r-76r *Sophismata Wigorniensia* (cf. Ebbesen & Goubier 2010: 1.42).

The collection contains twenty-two *sophismata*, five of them with attributions to English masters, the rest without indication of authorship. A *SI TANTUM PATER EST NON TANTUM PATER EST* on ff. 23rA-24vA announces five *problemata*, but only the first problem and five arguments from the third follow. Those five arguments are identical to arguments found in *S18*, *P1*, though differently arranged (see more at pp. 49-53).

AUTHORSHIP**The Problem**

Of the two main manuscripts, *B* and *F*, only *F* carries attributions, which in all cases occur at the end of the *sophisma*. Of the fourteen *sophismata* contained in *F*, only two (*S5* and *S10*) are left with no indication of author; *S1* and *S9b* are attributed to Boethius of Dacia, *S2-4*, *S6-9a* and *S12* to Peter of Auvergne, *S13* to an unspecified Peter (probably P. of Auvergne), *S11* to Nicholas of Normandy. *S5*, which is unattributed in *F*, is vindicated for Peter of Auvergne by an extra manuscript (*V*) available for this *sophisma*, and also because it contains a reference to *S3*.

S9a and *S9b*, which only occur in *F*, are presented in the manuscript

as one sophisma ('S9'), although the independence of the part we call *S9a* is clearly indicated by the words *Haec sufficient de ista oratione 'Syllogizantem ponendum est terminos' disputata a Magistro de Alvernia* after the last problem. The second part (*S9b*) ends *Magister Bonus Dacus composuit et determinavit*—with *Bonus* obviously being a scribal error for *Boetius*.

9a is linked to *9b* by the following words that follow *a Magistro de Alvernia*:

In qua proponebantur tria problemata principaliter inquirenda, et de primo alia tria fuerunt quaesita. Ergo

after which follows

circa istam orationem tria quaerebantur

and then the three problems to be discussed in *9b* are listed.

This gives the impression that the *alia tria* are the three problems treated in *9b*, and thus that *9a* and *9b* form a unity. Roos (1963) tried to explain this strange, and otherwise unattested, mention of two masters by assuming that Boethius and Peter had both played a role in a public discussion of *S9*. He considered the possibility that the different verbs used in the two colophons might mean that Peter acted as *respondens* in *S9a*, while the determining master was Boethius, but realized (Roos 1963: 383) that this could hardly be the case in view of (i) a reference in *S9a*, *P2* to Peter's *S3*, and (ii) the fact that disputations involving only masters are not attested for the faculty of arts. Roos (1963: 390) instead ended up hypothesizing that in *S9a* Peter's role consisted in putting forward the problem to be debated, delivering the *rationes principales* and acting as first opponent, while Boethius acted as second opponent and also delivered the determination.

However, this attempt to find a reason for the different verbs used to describe Peter's and Boethius' roles is undercut by the fact that the colophon of *S5* has one verb in ms *F* and the other in ms *P*:

F: Explicit sophisma disputatum a magistro Petro de Alvernia

P: Explicit sophisma determinatum a magistro Petro de Alvernia

The impression of unity is deceptive: in reality *S9* is the result of stitching a sophisma by Boethius (*S9b*) onto one by Peter (*S9a*),⁸ and the words *In qua fuerunt quaesita* almost certainly only describe *9a*, which actually starts by listing *tria problemata principaliter inquirenda*, and then moves on to ask three questions concerning the first problem. Originally, there may have been a mention also of the subdivision of the second and the third problem into two problems each, but if so, this was cut out in order to make it look as if the *alia tria* pointed forward to Boethius' problems, and the transition was smoothed by adding an *ergo* and omitting the sophismatic proposition that must originally have headed *9b*.

With the puzzle concerning *S9* solved, the attributions in ms *F* raise no suspicions.

Boethius of Dacia was *magister regens* in the arts faculty in Paris in the early to mid-1270s, but seems to have left the city before November 1276.⁹ Sufficiently many works of his (edited in *CPhD* IV-VI, VIII and XIV) survive to demonstrate that he was a first-rate philosopher with independent opinions and a style of his own.¹⁰ *SIF* and *S9b* are thoroughly Boethian in both doctrine and diction (see the many references in our apparatus to parallels in other works by Boethius).

Robert Wielockx (2009: 109-113) has tried to establish a chronology for Boethius' works, especially based on their citations of *Metaphysics* books *K* (unknown before William of Moerbeke's translation) and *A* (called *XI* before and *XII* after Moerbeke's translation became known, presumably in the early 1270s).¹¹ On this criterion, *SIF* belongs in the early group, because it cites *A* as book *XI*, but, as Wielockx (who calls *SIF* "*OHA*") cautions (2009: 110),

Everybody knows that an author who already makes use of the new numeration is sometimes nonetheless able to quote exceptionally Book Lambda as *Metaphysics*

8) As more amply argued in Rosier-Catach & Ebbesen 2004, where, however, the transition from *9a* to *9b* is interpreted slightly differently.

9) See *CPhD* VI.1: xxv.

10) There is a rich literature on various aspects of Boethius' philosophy, but no comprehensive monograph. The most comprehensive treatment is found in Ebbesen 2002a (in Danish).

11) For an extensive discussion about when scholars got access to Moerbeke's translation, see Vuillemin-Diem 1995: 254-285.

XI. The isolated designation of this Book as *Metaphysics XI* in *OHA* should, therefore, not be pressed unless an independent confirmation in favour of early chronology could be found on other criteria.

I am not aware of information that could settle the issue. It deserves mention, though, that Wielockx (2009: 111) also found in Boethius' questions a development from extensive use of the split format¹² in the earlier works to exclusive use of the serial format in the later ones. Both *S1F* and *S9b* exhibit the serial format, but I am not sure how much weight this can carry as an argument in favour of a late date.

Peter of Auvergne's activity as an arts master in Paris is evidenced by a large number of preserved works,¹³ and the sophismata attributed to him in ms *F* are to a reasonable degree doctrinally and stylistically consistent both between them and with his commentaries on Aristotle. Besides, there are references from *S5* and *S9a* to *S3*, and in *S4* a probable reference to *S12*. We do not at present have any secure chronology for the writings of Peter of Auvergne, but a productive period starting in the early 1270s and lasting till the end of the decade, or perhaps even till about 1285, seems indicated.¹⁴

Master Nicholas of Normandy cannot be identified, but it seems safe to assume that he, too, was a Paris master from about the same time as Boethius and Peter.

However, difficult questions are raised by considerable differences between the *F* and the *B* versions of *S1-8*. Which of the two versions is the more authentic?

I shall argue that the *F* version is generally more trustworthy than the *B* version, but to reach this result, I shall need to investigate in some detail the genesis of the two manuscripts' collections of sophismata.

Genesis of the texts of *B* and *F*

Most, and probably all, of the texts included in this volume reflect live oral debates. This may be considered certain in the case of problems including a disputation between a respondent and one or more

12) For the difference between the serial and the split format, see p. 13, above.

13) For Peter's life and œuvre, see Flüeler & al. 2015.

14) See Courtenay 2015.

opponents, whereas problems that have the format of a simple *quaestio* could, in principle, be literary products. If each sophisma was discussed and determined in one session, then the text we have must be descended from a reportation produced by someone present at the event. If, on the other hand, the disputation (parts 1.-2.) was absolved in one session and the determination (part 3.) in another, then only the disputation part needs to have been taken down during the session; the master would presumably carry the report with him home, write up his determination in the interval between the two sessions, and read it out during the second one. Of course, it would still be possible for someone in the audience to produce a reportation of the determination, but it seems more likely that the source of the later tradition would be the master's combination of the reportation he brought home the first day with his written determination.

It is a reasonable assumption that a master would sometimes prepare an edition of his collected sophismata, but no such collection exists from the 13th century, unless its unity is hidden under the cover of anonymity. On the other hand, in collections in which the separate items carry attributions it is fairly common for sophismata by the same master to form a cluster, which suggests that the persons responsible for such multi-author collections did, after all, draw some of their material from single-author collections. As we shall see, there is reason to believe that the sophismata by Peter of Auvergne preserved in *F* and *B* were originally at home in such a single-author collection, whereas there is no indication that the same was the case with Boethius of Dacia's two sophismata.

In principle, the *F* and *B* versions of any of the shared sophismata could remount to two independent reportations of the oral event, but this is most unlikely considering the fact that there are all of eight matching pairs of sophismata.

Separative and conjunctive errors in the manuscripts

In investigating the textual history of the sophismata, I shall start with an examination of variants that demonstrate the mutual independence of *B* and *F* and their common descent from a manuscript that contained certain errors. I shall also analyze the situation in the three sophismata (*S3*, *S5*, *S6*) for which we dispose of an extra text witness.

Separative errors B/F

Leaving aside the fact that *B* and *F* do not contain exactly the same set of sophismata, one might ask if one of the two could not be the source of the other as far as the shared sophismata are concerned. However, this possibility is emphatically excluded by the many lacunas found only in one of the two mss, most of them occasioned by homoeteleuta. Here are some specimens:

F preserves text lost in *B*:

Var(iant) 1. *S1F, P1, 1.2.1 ~ S1B, P4, 1.2.1*: Jumping from one instance of *animal homini* to the next, *B* omits “non componitur; ergo nec intellectus nec sermo componens animal homini”.

Var 2. *S1F, P4, 1.1.3 ~ S1B, P7, 1.1.3*: Jumping from one instance of *substantia in actu* to another, *B* omits the words “Materia enim penitus prima non est genus: ipsa enim in quid non praedicatur de homine. Si ergo genus est aliqua substantia in actu”, of which at least “Si ergo—in actu” are required for the text to make sense.

Variante 3. *S3, P1.1, 3.2.1.2.1*: Jumping from one *aggregatum* to another, *B* omits “sit forma. Et ideo Aristoteles dicit ‘album’ significare solam qualitatem, quia aggregatum”. In this instance ms *C* is also available; it has no lacuna.

Var 4. *S4, P3, 3.2.2.3*: Due to a jump from one *currere* to another *B* has lost a considerable amount of text.

Var 5. *S5, P3*: *B* omits the problem, whose authenticity is vouched for by ms *V*.

Var 6. *S6*: *B* ends abruptly before the end of the determination of *P1*. The missing part of *P1* as well as the following three *Ps* are all found not only in *F*, but also in *P*. The reason for this major loss of text is not obvious, but one might speculate that an ancestor of *B* had lost a bifolium.

Var 7. *S7*: *B* has lost the last item in the list of problems (*02.*) and the first half of *P1.1.1, 1.1.1* because of a jump from one instance of *ultimum instans vitae Socratis* to the next.

B preserves text lost in *F*

Var 8. *S1B, P6, 1.2*: Jumping from one instance of *per suam essentiam* to another, *F* omits “in anima per sui cognitionem et non per suam essentiam”.

Var 9. *S3, P1.1, 3.1.2*: Jumping from one *accidens* to another, *F* omits “dans sibi quoddam esse accidentale ita quod ipsum accidens”. In this instance ms *C* is also available; it has no lacuna.

Var 10. *S1F, P4 ~ S1B, P7*, *F* has lost the whole of argument *1.1.2* due to a homoeoteleuton. Just like the preceding argument, *1.1.2*, which is preserved in *B*, and to which the bachelor responds later on, ends in *in actu praeter ultimam differentiam speciei*.

Var 11. *S5, P1, 2.2.1.1* Jumping from one *non est quaerenda causa* to the next, *F* omits *sicut nec est quaerenda causa*. In this case ms *V* is also available, and it sides with *B*.

Var 12. *S7, 01.3*: Jumping from one *non desinit* to another, *F* omits “*vel si non desinit vel quia non desinit*”.

Conjunctive errors B+F

B and *F* share rather few obvious errors, and some of them could have arisen independently. Here are some examples:

Var 13. *S1F, P2, 2.1.2.1 ~ S1B, P5, 2.1.2.1*: *quod esse rei in anima <quod> non est scientia sed figmentum rei*. The *quod* that both mss omit is absolutely necessary for the passage to make sense.

Var 14. *S1F, P2, 3.2.2.2 ~ S1B, P5, 3.2.2.2*: *non est omne quod non est*: Here both mss offer *esse* instead of *omne*. Due to the abbreviation system, *esse* (ēē) and *omne* (ōē) are easily confused, so the shared error may well be due to coincidence.

Var 15. *S2F, P2, 3.1.1 ~ S2B, P2, 3.1.1*: *ante] unde B; ut F*. A common ancestor must have misread *añ = ante* as *uñ*, which is the reading of *B*; in *F* *uñ* has been further corrupted into *ut*.

Var 16. *S3, P3, 3.1.1*: *Socrates est albus, Socrates potest esse niger] Socrates est niger, Socrates potest esse albus BF*. The error is inexplicable, and looks significant.

Var 17. *S4, P1, 2.2.1*: *si igitur non includit partes sic vel sic <***>*. Both mss lack the apodosis of the *si* clause.

Var 18. *S4, P1, 2.2.1*: †*quod est contra definitionem petitionis principii†*. *B* and *F* agree on the corrupt reading. Sense seems to require something like “*quod patet ex definitione petitionis principii*”.

Relations between B, F, and C

In a part of *S3*, we have ms *C* as a text witness besides *B* and *F*.

C cannot be descended from *B* because of *var 3*, and not from *F* because of *var 8*.

Neither *B*'s nor *F*'s *S3* can be descended from *C* because

Var 19. in *C* the text breaks off abruptly in the middle of *P2*.

The following variant might be taken as common error separating *B* and *C* from *F*:

Var 20. *B* and *C* both lack argument 2.2.3*A* in *PI.1*.

But the argument found in *F* is probably intrusive. *F* elsewhere has a clearly intrusive argument (*PI.1*, 3.1.1.2.3), which not only does not seem to belong in the general context, but also actually occurs in the middle of another argument, which it splits in two in a way that makes it incomprehensible; the intrusive text must have been added in the margin of one of *F*'s ancestors, and was then incorporated in the text at a most unsuitable place.

Two variants in *P2*, 1.2 may be interpreted as common errors separating *C+F* from *B*:

Var 21. ergo **B]** quod potest esse **CF**.

Var 22. potest **B]** contingit **CF**.

However, the passage is a rather difficult one, so not too much weight can be put on variant 21, and even less on variant 22, as the passage simply invites confusion of “potest” and “contingit”. Shortly after the above variants one finds

Var 23. potest] contingit **BCF**

While the evidence for common inherited errors separating *BC* from *F* or *CF* from *B* is very weak, there is better evidence for inherited errors shared by all three mss.

In *P2*, 2.1.2.1 we find

Var 24. album potest esse nigrum non stabit **CF]** album potest esse homo stabit **B**

Both readings are nonsensical, but *CF*'s will yield the required sense if *non* is removed. The undesirable *non* probably started as a misreading of *nigrum* in a common ancestor of *C* and *F*, as is strongly suggested by another variant in the beginning of the same argument,

Var 25. haec ‘nigrum potest esse album’] haec homo potest esse albus **B**; quod non potest esse album **C**; haec non **F**.

B’s *homo* is a conjectural emendation in both places, and it is followed up in 2.2, where *B* twice has “homo” and “albus” for “nigrum” and “album”. The person responsible for the conjecture must have used an exemplar that presented some sort of problem at the same two places in 2.1.2.1 as the common ancestor of *C* and *F*; his *homo*—commonly abbreviated *hō*—must be an attempt to emend a nonsensical *nō* = *non*.

A common ancestor of *B*, *C* and *F* is also discernable in

Var 26. *Pl. 1, 2.8.2.3*: ut vult Commentator nonae propositionis De causis] ut scribitur n^e propositionis De causis **B**; per Commentatorem super secundam propositionem De causis **C**; ut vult Commentator secunde propositionis De causis **F**.

The passage referred to is *De causis*, proposition IX. *B*’s *n^e* probably preserves a trace of the archetype’s reading *none*, written *ñ^e*, which interpreted as *u^e* = *secunde* gave rise to the readings of *C* and *F*.

Relations between B, F and V

In *S5* mss *B* and *F* are joined by *V*.

V cannot be descended from *B*, because like *F* it includes *P3*, which *B* omits (variant 5). *V* cannot be descended from *F* either, because of variant 11. Nor can *V* be an ancestor of either *B* or *F*, because of variants 27-28:

Var 27. *S5, P1, 1.2*: *V* alone omits *vel quaecumque alia, non faciendo vim*, which no copyist would be able to supplement conjecturally.

Var 28. *S5, P2, 3.1.1.1.2*: a jump from one *homo* to another has caused *V* to lose *Dicendo ergo sic ‘animal est homo’ li ‘animal’ supponit pro eo quod est homo*.

Indubitable errors shared by all three mss are rare, but these cases deserve consideration:

Var 29. *S5, P1, 3.1.1* determinatio autem non est nisi alicuius indeterminati {indeterminati **BV**] determinat **F**} et ad aliquod {aliquod **BF**] aliud **V**} <ad quod est> indeterminatum.

Var 30. *S4, P2, 3.1.2.1* Item, nec res verbi sub tali tempore <***>. The missing predicate is probably “determinat subiectum ut supponat pro tali tempore” or the like, but this is not something a reader would mentally supply given the context. The predicate must have dropped out.

Relations between B, F and P

In *S6* *B* and *F* are joined by ms. *P*.

That *P* cannot be descended from *B* is shown by

Var 31. *S6, P1, 3.1.0.1* nec ista ‘omnis intelligentia est incorruptibilis’; intelligentia enim habet aliquod suppositum per accidens, sicut hanc intelligentiam moventem hanc revolutionem, cui non de necessitate inest praedicatum, quia non semper inest, et tamen significatur per propositionem de necessario (F)(P)] *om. B*.

That *P* cannot be descended from *F* is shown by variants 32-33:

Var 32. *S6, P1, 3.1.0.2*: ‘homo est animal’, et aliquae necessariae per accidens, ut **B**] homo est animal, aliae necessariae secundum accidens ut **P**; *om. F*.

Var 33. *S6, P1, 3.1.4*: conclusionis cum minori sequitur oppositum maioris bonus erit; ergo ex opposito **BP**] *om. F*. The omission is due to a jump from one *opposito* to the next.

That neither *B* nor *F* can be descended from *P* is shown by

Var 34. *S6, P1, 3.1.0.1* omnibus per se suppositis **BF**] se et pro suis partibus i.e. **P**. It would take quite some ingenuity to conjecturally restore the correct reading on the basis of *P*’s.

Indubitable errors shared by all three mss are rare or non-existent, but the following deserves consideration:

Var 35. *S6, P1, 3.1.0.2*: ad Aeginam] Athenis **BFP**. It is just conceivable that the error goes all the way back to Peter of Auvergne himself.

Conclusions

The preceding sections yield the unsurprising result that *B* and *F* are independent of one another, but share a common ancestor which contained some errors. It has also been shown that the extra manuscripts *C*, *V* and *P*, which are available in *S3*, *S5* and *S6*, respectively, are neither ancestors of nor descended from *B* or *F*, while *C* almost certainly shared with *B* and *F* an ancestor that contained some errors, and *V* and *P* probably did the same.

To progress we must go beyond the traditional method of constructing a *stemma codicum* by comparing and evaluating variants.

Composition of the B and F collections of sophismata

There is no systematic order of the sophismata according to content in either *B* or *F*. The sophismata are not, for instance, ordered according to which syncategoreme they contain. There is, however, a sort or order by author in *F*, which contains two sophismata (*S1*, *S9b*) by Boethius of Dacia, ten (*S2-9A* and *S12*) by Peter of Auvergne, and one (*S13*) by an unspecified Peter. Of these *S1-8* have counterparts in *B*, and *S3*, *S5* and *S6* also occur each in one other ms.

The *F* collection may be divided into four blocks: (*a*) *S1* by Boethius of Dacia, (*b*) *S2-9a* by Peter of Auvergne, (*c*) *S9b-11* by Boethius, Nicholas and an anonymous, (*d*) *S12-13* by Peter of Auvergne (with the possible exception of *S13*).

Blocks *b* and *d* were probably derived from a common source, an edition of the collected sophismata of Peter, whereas block *c* may have come from a collection of grammatical sophismata by several masters, Peter's grammatical *S9a* providing the person responsible for the selection of texts included in *F* with the motive for adding them.

The *B* collection falls into two main blocks, the first one containing twelve sophismata, eight of which are wholly or partly matched by items in *F*'s parts *a-b*, while the second part contains five items (*S18-22*), none of which has a counterpart in *F*. However, as nothing is known about the origin of the items in the first part that lack counterparts in *F*, and the only thing known about those in the second part is that *S18* must (in part, at least) be an English sophisma recast in a Parisian mould (see pp. 49-53), it may make better sense to consider all those sophismata or parts of sophismata that have counterparts in *F* as one group (*a*b**)

and the rest as another (e^*). It deserves to be noticed that a^* does not contain $S9a$, which I have assigned to group a because it is by Peter of Auvergne like the preceding seven sophismata in F . If $S9a$ was present in the proximate common ancestor of B and F , its elimination must be due to the fact that it deals with points of grammar instead of logic.

Matching sophismata that do not quite match

F 's $S1-8$ are matched by sophismata with the same titles, and partly the same contents, in B . However, there are (a) significant differences of formulation in problems shared by matching sophismata, and (b) sometimes only some of the problems contained in one of the mss are matched in the other.

Differences of formulation in sophismata by Peter of Auvergne

Scribes often took considerable liberties when copying scholastic texts. The message was more important than the wording. Yet, the degree of variation between the B and the F versions of fundamentally identical pieces of text often goes beyond what is customary. At least one of the two must have been subjected to editorial activity, and the evidence points to the B version as being the most heavily edited.

Case 1. The F and B versions of $S2$ have the same structure, except that B has appended the *corpus sophismatis* after the end of the last problem. This is most irregular: the *corpus* properly belongs before the problems. Moreover, this is not a *corpus* that has simply been moved from an initial to a final position, for in stage 01.3 , the solution, mention is made of the results obtained in two of the problems.

Cases 2-3. Some of B 's deviations from F look like attempts to patch up corrupt passages.

Case 2. Thus in $P2$, $1.2.1$ we find

F

Illud^a quod praedicatur de aliquo praedicatione dicente ‘hoc est hoc’ in eo^b est de quo praedicatur, quia quod separatur ab eo non praedicatur de eo, *Socrates enim <non> est id quod ab eo separatum est, ut dicit Aristoteles VII Metaphysicae*; species autem praedicatur de homine, et dicimus quod homo est species; ergo et cetera.

^a Illud] hoc F. ^b eo] esse F.

B

Illud quod praedicatur de altero praedicatione dicente ‘hoc est hoc’ est in eo de quo praedicatur, quia quod separatum est ab alio non praedicatur de eo praedicatione dicente ‘hoc est hoc’; species autem praedicatur de homine ut dicendo ‘homo est species’; ergo et cetera.

The italicized words only occur in *F*. I suspect that the *B* redactor’s exemplar was like *F* in lacking an essential *non*, and that the redactor rather than emending the nonsensical text chose to drop it, since this could be done without spoiling the argument.

Case 3. An indubitable case of patching up a corrupt passage occurs in *P3*, 3.1.1.2-3. Due to a homoeteleuton, the text of *B* jumps from the end of the introductory phrase “Alii vero negaverunt eam” of 3.1.1.2 to the end of the same introductory phrase in 3.1.1.3, thus omitting the substance of 3.1.1.2. As a consequence, 3.1.1.3 becomes the second instead of the third of three views presented and refuted by Peter, and in the refutation *B* refers to it as “ista ratio secunda”. The *saut du même au même* must have been committed at the latest by the scribe of the copy used by the person responsible for labelling view three “ratio secunda”.

Cases 4-5. Editorial intervention in the *B* version is also manifest in some quotations.

Case 4. In *S7*, *Pl.2*, *F* quotes *Posterior Analytics* II.7.92b32-34 as

Amplius nulla scientia demonstrat quod hoc significat hoc, nec definitiones hoc significant

whereas *B* has

Amplius neque una scientia demonstrat utique quod nomen significat hoc nec igitur definitiones hoc significant

In William of Moerbeke's revision of James of Venice's translation the passage runs

Amplius nec una scientia demonstrat utique quod hoc nomen significat hoc, nec diffinitiones igitur hoc significant.

B's version is clearly closer to the Aristotelian text than *F*'s, but *F*'s conforms to the way Peter quotes the passage elsewhere. In *S3*, *Pl.1*, *2.1.1*, *B* and *F* agree on the formulation

nulla scientia probat quod hoc significet hoc

and in *S8F*, *Pl. 3.11* we find

Aristoteles secundo Posteriorum dicit quod nulla scientia probat quod hoc nomen significat hoc.

There can be little doubt that *F* has conserved Peter's formulation, while *B* reflects the intervention of an editor who has consulted the Aristotelian text quoted.

Case 5. In *S7*, *Pl.1.2*, *1.2* a quotation of Averroes' commentary on *De generatione et corruptione* shows similar traces of editorial intervention, although in this case it is not obvious which of the two formulations is the original (see the critical apparatus *ad loc.*).

Differences of formulation in Boethius of Dacia's S1

Having seen that *B* offers examples of secondary editorial intervention in problems shared with *F*, it is time to confront the *B* and *F* versions of the four problems they share in *S1*. In what follows I shall present and analyze a number of passages where the two versions diverge. In the synoptic presentation of the two versions, importantly differing stretches of text are italicized and, when expedient, numbered to facilitate reference in the comments on the passage.

Text 1. F, P1, 1.1.3-4

Item, haec propositio ‘omnis homo [1] est animal’ aut est necessaria aut non. [2] Si sic, habeo propositum. Si non, potest esse falsa; sed si haec es<se>t falsa ‘homo est animal’, haec posset esse falsa ‘homo est homo’; cuius ratio est quia si falso enuntiatur aliquod consequens de [3] aliquo enuntiabili, falso enuntiatur de eodem quodlibet antecedens. Sed si haec potest esse falsa ‘homo est homo’, tunc haec potest esse vera ‘homo non est [4] vera’ vel ‘homo est non homo’; [5] sed hoc est impossibile, quia ibi enuntiatur oppositum de opposito. [6] Ergo non potest esse vera ‘homo est non homo’; ergo nec ista potest esse falsa ‘homo est homo’, et sic est necessaria; et si homo de necessitate est homo, de necessitate est animal; ergo prima vera.

Item, dicit Aristoteles 4° Topicorum quod si aliquid ponatur esse genus alicuius, considerandum si species cui assignatur illud genus possit amittere illud genus, quia [7] si potest amittere illud quod assignatum est pro genere, non est genus; sed animal est genus hominis; ergo hoc subiectum ‘homo’ non potest amittere hoc praedicatum ‘animal’; ergo [8] est necessaria, quia hoc significat.

B, P4, 1.1.3-4

Item, nullo homine existente aut ista propositio ‘omnis homo [1] de necessitate est animal’ est necessaria aut non. [2] Si sit necessaria, habetur propositum. Si non sit necessaria, ergo potest esse falsa; et si haec potest esse falsa ‘homo est animal’, haec potest esse falsa ‘homo est homo’; cuius ratio est quia si falso enuntiatur consequens de [3] aliquo, et enuntiabitur falso quodlibet antecedens de eodem. Et si haec potest esse falsa ‘homo est homo’, tunc haec potest esse vera ‘homo non est [4] homo’ vel ‘homo est non homo’. [5] quarum quaelibet est impossibilis, quia praedicatur oppositum de opposito in una, in altera removetur idem de eodem. [6] Si igitur haec non potest esse vera ‘homo non est homo’, nec ista potest esse falsa ‘homo est homo’, quare necessaria; et si homo de necessitate est homo, homo de necessitate est animal; ergo prima vera.

Item, dicit Aristoteles quarto Topicorum quod si aliquid assignetur esse genus alicuius speciei, considerandum est utrum possit amittere illud genus, quoniam [7] si sic, illud quod assignatur pro genere non est genus; et si non potest amittere illud genus, tunc illud quod assignatur pro genere est genus; sed animal est genus hominis; ergo hoc subiectum quod est ‘homo’ non potest amittere hoc praedicatum quod est ‘animal’; ergo [8] prima est necessaria, quae hoc significat.

[1] est F] *de necessitate est* B. B’s reading is clearly wrong, someone has added ‘de necessitate’ because the sophistic proposition is ‘omnis homo de necessitate est animal’, without realizing that the addition spoils the argument.

[2] *Si sic, habeo propositum. Si non, potest esse falsa* F] *Si sit necessaria, habetur propositum. Si non sit necessaria, ergo potest esse falsa* B. The two formulations are equivalent, but F’s is much terser than B’s.

[3] *aliquo enuntiabili* F] *aliquo* B. Here *F* is clearly wrong; its ‘enuntiabili’ must have inspired by the occurrence of the verb ‘enuntiatur’ in the same sentence.

[4] *vera* F] *homo* B. Again *F* is clearly wrong; the error is the type a not-too-vigilant scribe will commit.

[5-6] [5] *sed hoc est impossibile, quia ibi enuntiatur oppositum de opposito.* [6] *Ergo non potest esse vera ‘homo est non homo’* F] [5] *quarum quaelibet est impossibilis, quia praedicatur oppositum de opposito in una, in altera removetur idem de eodem.* [6] *Si igitur haec non potest esse vera ‘homo non est homo’* B. Two propositions have been inferred, (*a*) ‘homo non est homo’ and (*b*) ‘homo est non homo’; *F* concentrates on (*b*), and only states what is wrong with that one, whereas *B* also explains what is wrong with (*a*). In section [6] *F* continues to concentrate on (*b*), while *B* now only takes (*a*) into account. *F*’s terser text is internally consistent, while *B*’s is not, which suggests that *B*’s is due to the intervention of an editor who forgot to take the full consequences of his elaboration of section [5].

[7] *si potest amittere illud quod assignatum est pro genere, non est genus* F] *si sic, illud quod assignatur pro genere non est genus; et si non potest amittere illud genus, tunc illud quod assignatur pro genere est genus* B. This is announced as paraphrase of a passage in Aristotle’s *Topics* IV.2, where Aristotle says *si contingit amittere dictum genus vel differentiam [...] neutrum erit dictorum genus vel differentia*, and which Boethius in his *Quaest. Top.* (CPhD VI.1: 236.107-110) faithfully paraphrases as *si contingat quod ponitur in genus amittere genus vel differentiam, [...] tunc non est genus quod positum est ut genus*. Nothing in the Aristotelian text or in the paraphrase in *Quaest. Top.* corresponds to *B*’s *et si non potest amittere illud genus, tunc illud quod assignatur pro genere est genus*, which is irrelevant to the argumentation in the sophisma and strictly speaking not true either, as the supposedly generic predicate might in fact be an inseparable accident. I conclude that *B*’s *et si non etc.* is a secondary addition intended to make the text more “complete”, much like the addition in section [5], but it has even less to recommend itself than the one in [5].

[8] *est* F] *prima est* B. *B*’s *prima* or an equivalent expression is needed; the omission in *F* is a banal scribal error.

Text 2. F P1, 1.2.1

ab eo quod *res* est vel non est dicitur oratio vera vel falsa, et non ab eo quod *non* idem significant †*sermones ita* {or: *in*} *componens veritatis*†

B P4, 1.2.1

ab eo quod est vel non est dicitur oratio vera vel falsa, et non ab eo quod termini idem significant

F's *non* is a simple scribal error for *termini*; it occurs several times in the manuscript and must mean that *F* is descended from a ms that used the abbreviation \bar{n} for *termini*, which was then misread as $\bar{n} = non$. *B*'s omission of *res* is probably also unintentional. *F*'s *sermones ita* {or *in*} *componens veritatis* must be a corruption of something intelligible like *ergo non est ista causa veritatis*. The absence of the phrase from *B* cannot be explained by homoeoteleuton or any other common cause of omission, so the creator of the *B* version probably decided to leave it out because it was also corrupt in his exemplar.

Text 3. F P1, 1.2.2

materia in unoquoque est illud quo res potest esse et non esse (secundum quod comparata est ad privationem), ut dicitur 7 Metaphysicae

B P4, 1.2.2

materia in unoquoque est illud quo res potest esse secundum quod est in potentia ad formam, et materia est quo res *non potest esse* secundum quod est in potentia ad privationem, ut dicitur septimo Metaphysicae

B's *non potest esse* ought to be *potest non esse*. This may be a scribal error. More interestingly, *F*'s shorter version of the quotation is closer than *B*'s to Aristotle's formulation in *Metaph.* VII.7.1032a20-22, *rec. Guillelmi*: "possibile enim et esse et non esse eorum quodlibet, hoc autem est que in unoquoque materia", and—except for the parenthetical *secundum quod comparata est ad privationem*—in agreement with Boethius' other known uses of the quotation:

Quaest. GC, qu. I.4, *CPhD* V.1: 11.10-11: "illud est causa corruptionis per quod res potest esse et non esse; haec est materia 7° Metaphysicae;"

Quaest. GC, qu. I.55, *CPhD* V.1: 101.7-8: "unde 7° Metaphysicae: materia est qua res potest esse et non esse."

Quaest. Ph. I.31, *CPhD* V.2: 189.9-10: "materia est illud quo res potest esse, 7° Metaphysicae;"

B's formulation, on the other hand, is closer than *F*'s to Thomas Aquinas' exposition of the Aristotelian passage (*Metaph.* VII.vi.8 (1388): "Hoc autem

quod est in unoquoque in potentia ad esse et non esse, est materia. Est enim in potentia ad formas per quas res habent esse, et ad privationes per quas habent non esse.”).

Both versions presuppose a text of the *Metaphysics* that contains both *esse* and *non esse*, as does Moerbeke’s revision of *Translatio media*, whereas *Translatio media* itself has the corrupt *potest enim esse eorum quodlibet, et hoc est in unoquoque materia*.

B’s version would seem to be an elaboration of *F*’s, and given the divergence from Boethius’ usual way of quoting the passage, it is hardly his work.

Text 4. *F* *PI*, 2.1.1

oratio erit vera sive homo sit sive non sit, et similiter animal. Unde videtur quod poni potest simile

***B* *P4*, 2.1.1**

ideo oratio erit vera sive homo et animal sint sive non sint, *ut dicebat*. Et posuit simile

This is from the bachelor’s response to the problem. Only *B* reminds the reader that the passage is a report of an oral performance and therefore has some claim to priority. The opposite is the case in *P4 F* ~ *P7 B*, where only *F* has the closing remark after the sparring between the respondent and his opponent(s): “Ad haec non respondebatur,” and similarly at the end of the problem only *F* has the remark “Ad rationes quae sunt contra rationem bachalarii per praedicta patet solutio.”

Text 5. *F* *PI*, 3.2.2.1

Et quod ista non sit vera ‘homo necessario est animal’ nullo homine existente, apparet ex hoc quod veritas sermonis complexi est significatio eius, a qua ipse efficitur similis rei; nunc autem nullo homine existente significatio {s.: si veritas *F*} huius sermonis non est similis rei, cum nec homo sit nec animal sibi inest in compositione rei, sed solum in compositione sermonis; ergo nullo homine existente significatio huius sermonis non est veritas.

***B* *P4*, 3.2.2.1**

Unde patet, cum talis necessitas non reperiatur in homine et animali, ideo nullo homine existente et nullo animali existente haec propositio erit falsa ‘omnis homo de necessitate est animal’ ex hoc quod veritas sermonis complexi est significatio eius qua ipse efficitur similis rei; et cum non sit homo nec animal, non est compositio apud rem ipsam quae possit esse similis compositioni quae est apud sermonem; ideo etc.

Here the same argument is presented in considerably different ways, without one of the formulations being obviously superior to the other. The same situation occurs in *P4 F* ~ *P7 B* at 2.2.1-2.2.2.

Text 6. F P1, 3.2.2.2

potest enim sequi verum ex falsis.

B P4, 3.2.2.2

potest enim verum sequi ex falsis, *licet non {non: in B} everso, sicut patet per Aristotelem in secundo Priorum versus principium.*

No clear priority can be assigned to one of the versions. *B*'s addition of *licet non everso* is superfluous, but innocuous. The reference to the *Posterior Analytics* is correct, but not essential in the context, and one that any competent scholar could supply without looking up the Aristotelian text.

Text 7. F P1, 3.2.2.3

Si enim quaeram a te, [1a] *quare* Socrate currente haec propositio 'Socrates non currit' est falsa, respondebis quod [1b] *hoc est* quia in re est compositio quae opponitur divisioni sermonis, [2] <***> *verificat*. [3] *Et si sic non respondeas, tunc non potes respondere.*

B P4, 3.2.2.3

Si enim quaeram a te Socrate currente [1a] *utrum* haec propositio sit falsa quae est 'Socrates non currit', respondebis quod [1b] *sic*, quia in re est compositio quae opponitur huic divisioni in sermone, [2] *quae ipsam falsificat.*

Variants *1a* and *1b* are linked to one another, the choice between *quare* and *utrum* at *1a* determining what to choose at *1b*. Either alternative produces an acceptable sense, though *quare* seems to me superior.

At 2, *F* obviously has dropped *quae ipsam*, but, more importantly, it has *verificat*, which cannot be right. Whether *quae* is thought to refer to *compositio* or to *divisioni*, the result is nonsense: neither the factual composition of running with Socrates nor the linguistic division between running and Socrates will verify 'Socrates is not running'. The correct reading must be *B*'s *falsificat*, and *quae* refers to the factual composition, which does falsify 'Socrates is not running'. I suspect the erroneous *verificat* was introduced by a scribe who took *quae* to refer to *divisioni* and felt that division must verify a negative proposition.

At 3 *B* omits *Et si sic non respondeas, tunc non potes respondere*—a typical Boethian apostrophe.

Text 8. F P1, 3.2.2.4

Cum tu dicis “species non potest amittere suum genus”, verum est —[1] *specie existente hoc est impossibile quod circa ipsam existentem varietur suum genus; non enim amittit suum genus, quia tunc specie existente*

quandoque inesset sibi quandoque non, et tunc non esset genus sed accidens. Sed quod species per suae substantiae corruptionem amittat genus, non est impossibile, [3] *sed necessarium* {-um: -o F}. [...]

[4] Nonne vis tu dicere quod essentia rerum generabilium sit aeterna non cadens sub corruptione nec sub generatione? *Sic enim dicere est ignorare quid est quod dicitur per nomen.*

B P4, 3.2.2.4

Cum tu dicis “species non potest amittere suum genus”, verum est —[1] *ita quod specie existente quod circa ipsam* {-um B} *varietur praedicatum generis; sic[ut] enim est impossibile quod species amittat suum genus, quia tunc specie existente* [2] *si variaretur* {-eretur B} *praedicatum generis circa ipsam,*

quandoque inesset, quandoque non, et tunc non esset genus sed accidens. Sed tamen, quod species per corruptionem suae substantiae amittat suum genus, hoc non est impossibile. [...]

[4] Nonne vis tu dicere quod essentiae rerum generabilium sint aeternae non cadentes sub generatione et corruptione?

Passage 1 is shorter in *F* and quite unproblematic, whereas *B* starts with a syntactical break-down *ita quod ... quod*. It may be suspected that the author of version *B* in reformulating the clause and introducing *ita quod* forgot to delete the now superfluous *quod* before *circa*. The *si* clause at 2, which occurs only in *B*, is awkward; it seems to be an attempt to make the argument more regular by picking up the *varietur* in 1. *F*'s *sed necessarium* at 3 is not strictly necessary, but makes Boethius' claim bolder. All in all, *B*'s version of this stretch of argumentation looks like an unsuccessful attempt to smoothen the text.

At 4 the two versions agree in having a typically Boethian, sarcastic question to anyone willing to defend a hopeless position, but *F* is alone in adding the scathing remark that the defence in question would amount to ignorance of the meaning of the word ‘generabilis’. A similar scathing remark occurs in Boethius' *Modi Significandi*, qu. 31, CPhD IV: 97.36-39: “Volunt aliqui ad hanc quaestionem dicere quod [...]. Sed isti non intelligunt, quid dicunt.” Cf. also Boethius, *S9B, P2, § 3.1*: “Et qui hoc non intelligit, nihil intelligit.”

Text 9. F P1: 3.2.2.4

Si tu dicas quod compositum est quod per se [1] generatur et acquiritur per generationem, sicut dicit Aristoteles [2] XI° *Metaphysicæ* et Albertus † libro† eiusdem

B P5: 3.2.2.4

Si dicas quod compositum est quod per se [1] per generationem acquiritur, sicut dicit Aristoteles [2] septimo *Metaphysicæ* et XI^{mo} eiusdem

Two quotations elsewhere in Boethius' works support the *F* version at 1, and the *B* version at 2: *Quaest. GC*, qu. 14, *CPhD* V.1: 4-5. "Compositum est quod per se generatur, ut probatur 7° et XI° *Metaphysicæ*"; *Quaest. Ph.*, qu. 1.32, *CPhD* V.2: 190.6-7: "omne genitum compositum est, 7° et XI° *Metaphysicæ*".

Text 10. F P2, 1.1.4

Item, omnis scientia est de ente; rebus autem corruptis ipsae res non sunt ens; ergo de eis non potest esse scientia. Maior patet per Aristotelem [1] 4° *Metaphysicæ*, [2] qui dicit quod sicut tota philosophia est de toto ente, ita partes philosophiae de partibus entis.

B P5, 1.1.4

Item, omnis scientia est de ente; ente autem quolibet destructo non erit scientia. Maior patet per Aristotelem [2] primo *Posteriorum* et quarto *Metaphysicæ*.

F's sicut tota philosophia est de toto ente, ita partes philosophiae de partibus entis is an interpretation of *Metaph.* IV.1. 21-26, trl. media:

Est scientia quedam que speculatur ens in quantum est ens et que huic insunt secundum se. Ea vero nulli est in parte dictarum eadem; aliarum enim nulla intendit universaliter de ente in quantum est ens, verum partem eius abscedentes aliquam circa quidem hanc speculantur ipsum accidens, veluti scientiarum mathematicae.

This interpretation was inspired, or at least supported, by Averroes' comments on the passage in his *Metaph.* IV.1:

Unius quidem scientiæ etc. i.e. dicamus igitur, quod manifestum est per se hic esse aliquam scientiam quæ consyderat de ente, in quantum est ens, et de accidentibus essentialibus enti, in eo quod est. D.d. Et ista scientia, etc. i.e. et apparet quod ista consyderatio non est alicuius scientiæ scientiarum particularium. Manifestum est enim quod non est alicuius scientiæ scientiarum particularium consyderatio de ente, secundum quod ens: sed tantum est scientiarum particularium consyderatio de accidentibus, quæ accidunt alicui parti partium entium, accipiendo illam partem quasi distinctam ab ente, sicut faciunt scientiæ Mathematicæ [...] Et similiter etiam scientiæ Naturales consyderant de quadam parte entis [...]

Sicut tota philosophia &c. is one of Boethius' signature quotations, recurring with only minimal variations in his *Quaest. Ph.*, *Quaest. Top.* and *De aeternitate mundi*, in all cases claimed for *Metaph.* IV (see the apparatus of the *F* version). *B* drops it, retaining only "quarto Metaphysicae". The omission must be deliberate, there is no plausible paleographical explanation for it.

B's additional reference to *APo.* I is a standard one, which also accompanies the *Metaphysics* quotation in Boethius' *Quaest. Ph.*, qu. 1, *CPhD* V.2.139.9-10 in the form "de non ente non est scientia", but not in *Quaest. Top.* or *De aeternitate*. It is possible that the words *primo Posteriorum et* have fallen out in *F*, but more probably they are an addition by the editor responsible for the *B* version of the sophisma.

Text 11. *F* P2, 3.2.2.3

Unde futurorum habemus scientiam et cognitionem in possibilitate suarum causarum; *praeteritorum* per memoriam; rerum simpliciter, *praeter omnem differentiam temporis et ceteras condiciones cum quibus* {*q.*: *quaelibet F*} *recipit sensus* <cognitionem> *rerum - dico quod hoc modo cognitionem habemus per intellectum, sed cognitionem rerum sub conditionibus per quas unum individuum differt ab altero eiusdem speciei habemus*{*h.*: *hoc est F*} *per phantasiam.*

***B* P5, 3.2.2.3**

Unde futurorum habemus praecognitionem in possibilitate suarum causarum *praeteritarum* per memoriam rerum simpliciter.

F offers a fundamentally sound text with just some minor scribal errors. In *B*, on the other hand, a considerable piece of text is missing after *simpliciter*. The loss probably occurred in one of *B*'s ancestors, for the change from *praeteritorum* into *praeteritarum* may well be a desperate attempt to make sense of the mutilated text- the resulting "We have foreknowledge of future events through the possibility provided by their past causes through our memory of things unqualifiedly" will not stand up to scrutiny, but could superficially look all right.

Text 12. F P3, 3.1

post corruptionem Socratis
'Socrates' significat tale ens
quod umquam {inquam F}
fuit Socrates, licet tale ens
non sit Socrates in re.

B P6, 3.1

Ø

**Boethius Dacus, Quaest. Top., qu.
II.5, CPhD VI.1: 119 70-72**

Socrate enim mortuo, licet 'Socrates'
idem significat, quod umquam signi-
ficavit, Socrates tamen non est illud
quod umquam fuit.

Section 3.1 of P3 F ~ P6 B (the determination of the problem) is very differently formulated in the two mss, although the general sense is the same. F's example about the signification of 'Socrates' does not occur in B, but its Boethian origin is vouched for by the parallel passage in the questions on the *Topics*. It follows with great probability that F's version of the determination is the original, Boethian one.

Text 13. F P4, 2.2.3

Tertio arguitur: significatum generis, sicut hoc quod dico "animal", debet esse unum, quia vocabulum generis debet esse unum; sed significatum huius quod est 'animal' est aliqua substantia in actu, ergo debet esse una substantia in actu; sed non potest esse una forma alicuius unius speciei tantum, nec formae omnium specierum, ut probatum est superius.

Et iterum: omnes formae omnium specierum non sunt una substantia in actu; ergo sequitur quod genus significet aliquam substantiam in actu existentem in qualibet specie, quae est aliquid praeter quamlibet differentiam speciei. Et haec forte fuit opinio Porphyrii, et etiam quorundam modernorum

B P7, 2.2.3

Item, omnes formae omnium specierum non sunt substantia una in actu; ergo genus significat aliquam substantiam in actu existentem in qualibet specie, quae est aliquid praeter quamlibet differentiam speciei. Et haec forte fuit opinio Porphyrii.

Here the first part of the argument in F seems to introduce the second part, and is probably original. It is not obvious why B omits it.

Results: Leaving aside minor scribal errors and the texts where a comparison gave no priority to one of the two versions, these are the results of the investigation:

- *F* alone preserves Boethian formulations omitted by *B*: T7v3,¹⁵ T8v3, T10v2, T12
- *F* preserves a text that (on the whole) makes good sense, and is probably original, while *B*'s inferior text seems to be the result of an unhappy editorial intervention: T1v5-6, T1v7, T7v1-2, T11
- *F*'s version of a quotation is closer to the source or to the way Boethius quotes it elsewhere: T3, T9v1
- *B*'s version of a quotation is closer to the source or to the way Boethius quotes it elsewhere: T9v2
- *F* alone preserves a phrase indicating the origin in an oral debate: T4
- *B* alone preserves a phrase indicating the origin in an oral debate: T4
- *F* and *B* have variants that point to a shared ancestor with a flawed text: T2

This leaves us with the following general conclusions regarding *SIB*, *P4-7* versus *SIF*, *P1-4*.

- *F*'s version of the determination of *P3F* ~ *P6B* is almost certainly Boethius', while *B*'s is the work of some later editor (see T12).
- Its many scribal errors apart, *F*'s text generally stands a better chance of being Boethian than *B*'s, though *B* occasionally preserves wording that is more likely to be original than *F*'s.
- The editor responsible for the *B* version did not always have a happy hand in revising Boethius' text, but he was a knowledgeable scholar all the same, as demonstrated by his reformulation of the quotation in T3.

Different sets of problems

A conspicuous fact about the relation of *F*'s *SI-8* to the corresponding ones in *B* is that sometimes in a pair of matching sophismata only some of the problems in one of the mss match those of the other, as shown in the table below:

15) References of the type 'T12' are to Text 12 in the preceding section. 'T13v7' means "Text 12, variant 7."

Variation in number of problems in sophismata shared by <i>B</i> and <i>F</i>						
<i>S</i>	+ <i>B</i> + <i>F</i>		+ <i>B</i> - <i>F</i>		+ <i>F</i> <i>B</i>	
		+ <i>P</i> or + <i>V</i>		+ <i>P</i> or + <i>V</i>		+ <i>P</i> or + <i>V</i>
1	4	0	3	0	0	0
5	2	2	1	0	1	1
6	3/4	3/4	0	0	3 1/4	3 1/4
8	1	0	4	0	2	0

In *S1*, *B* starts with three problems without counterparts in *F*. Then come four that the two mss share, though with several minor and some major differences between them.

In *S5*, *B* has simply left out *P3*, whose genuineness is vouched for (*a*) by the fact that it is announced in the beginning of the sophisma, and (*b*) by its occurrence not only in *F* but also in *V*. The problem that in *B* has replaced *P3* is one unrelated to the sophistic proposition.

In *S6*, *B* ends abruptly before the end of the determination of *P1*. The missing part of *P1* as well as the following three *Ps* are all found not only in *F*, but also in *P*. The likeliest explanation of the mutilation of the sophisma in *B* is loss of a bifolium in an ancestor of *B*.

In *S8* *B* has five problems and *F* three. The last in each set is fundamentally the same, but not the others, not even *F*'s *P2* and *B*'s *P2.2* which deal with the same topic. No other ms is available.

We may leave *S6* out of consideration, but the other three cases raise serious questions. Should we imagine that in some common ancestor of the two manuscripts *S1* contained seven problems as in *B*, *S5* four as in *F* and *V* plus the extra one found in *B*, while *S8* contained both the one problem shared by *B* and *F*, the four private to *B* and the two private to *F*? That beggars belief. Obviously, while we must posit a common ancestor for the "shared" sophismata, we must assume that at least one of the two has been submitted to some heavy-handed editing that subtracted some of the original problems and added unrelated ones. The case of *S5* points to *B* as the ms that exhibits the most radically edited version of the—more or less—shared sophismata.

The question how to evaluate the variation as regards problems contained in a sophisma is particularly urgent in connection with *SI*, because it will make a serious difference to our understanding of Boethius of Dacia's philosophy whether the three initial problems in *B*'s version of *SI* ("*SIB*") are thought to be his or not. So let me turn to an analysis of *PI-3* of *SIB*.

SIB starts with a *corpus sophismatis* (section *01.*), whereas *F* has none. *B* lists and treats of seven problems, the first three of which have no counterparts in *F*, whereas *B*'s *P4-7* are fundamentally identical to *PI-4* of the *F* version. In the 1962 article in which Heinrich Roos published his discovery of the *B* version, he argued that this is the original one, of which the *F* version is an abbreviation. However, such is hardly the case.

It is common enough for the *corpus sophismatis* to be left out in written reports of sophistic disputations—it rarely contained any surprises for the reader, since it usually consisted of a standard proof and disproof followed by an equally standard solution. It was therefore also easy for a medieval editor of a sophisma to add it if he wished to include it, even if his exemplar lacked it. For parallels to *B*'s *corpus* see the apparatus. Anyway, nothing hinges on whether *B*'s *corpus* can trace its origin back to the oral disputation presided over by Boethius.

B's *PI-3* are not likely to be by Boethius of Dacia. Thus in the beginning of the magisterial determination (3.1) of *PI*, the author strikes a timid attitude that would be completely out of character for Boethius:

De prima difficultate nescirem aliud dicere nisi quod, quamquam adverbio unde adverbium non conveniat determinare nomen, tamen sibi non repugnat quod ipsum concomitetur aliquis modus significandi specialis qui proportionem habet cum aliquo modo significandi nominis.

Moreover, the author's attempt to make the mode of signifying of the adverb capable of agreement with that of the noun is incompatible with a statement by Boethius in his *Modi significandi*, qu. 121, *CPhD* IV: 280.15-27:

adverbium et nomen habent repugnantiam in modis significandi. [...] Et hoc est concedendum.

In *P2* the author of the *B* version asks *utrum sequatur 'omnis homo currit, ergo homo albus currit'*, and answers that just as *omnis homo currit* does not imply *Socrates currit*, so it does not imply *homo albus currit*. This is in perfect agreement with Boethius of Dacia's solution of the question *utrum sequatur 'omnis homo currit, ergo Socrates currit'* in *Quaest. Top. II.6*, but although there is no real disagreement between Boethius and the author of the sophismatic *problema*, the argumentation for their shared view is strikingly different in the two texts.

B's *P3* asks *utrum sequatur 'omnis homo de necessitate est animal; album est homo; ergo album de necessitate est animal'*, and surprisingly—in view of the solution of *P2*—the author concludes that this is indeed a valid syllogism, and claims that the modal operator does not restrict *homo* to standing for its essential supposita. Boethius in *Quaest. Top. II.4* emphatically denies that *omnis* can distribute for a term's accidental supposita as well as its essential ones.

Nothing in the three problems looks particularly Boethian, and *P1* and *P3* contain doctrines that clash with Boethius' known views. Somebody had tacked them on to the Boethian sophisma's four questions. Where he got the extra problems from may forever remain unknown.

Notes on *B*'s *S14-22*

S14-22 are only found in *B*. Of these *S15* is not strictly speaking a sophisma but an abbreviated *quaestio* that omits the *rationes principales*. Originally, it may have functioned as a sophismatic *problema*, but it may equally well have belonged in a question commentary. The matter under discussion is *Utrum significatum individui addat aliquid reale supra significatum termini specifici*, and similarly entitled questions are found in at least two commentaries on Porphyry's *Isagoge*. Qu. 18 in Anonymus Basileensis' (ms Basel, UB F.III.20, f. 130vA-B) is *Utrum individuum addat aliquid reale supra naturam speciei*, while qu. 19 in Radulphus Brito's (ms Bruxelles, BR, 3540-47, f. 55r-v) asks *Utrum individuum aliquid reale addat supra speciem*.

Among the remaining eight sophismata, four stand out for various reasons.

S14 starts by introducing three sophismata: *HOMO NON EST, ANIMAL FUIT IN ARCA NOE, ALBUM CUCURRIT*. The author then immediately says that for simplicity he will deal only with 'homo non est', since all three

sophismata raise the same difficulty. Yet, in the following discussion, all three sophistic propositions are in play. This is a minor peculiarity, however. What really sets *S14* apart is the author's spirited defence of the thesis that 'homo non est' is false, while 'animal fuit in arca Noe' and 'album cucurrit' are true. His argumentation includes rhetorical devices similar to those employed by Boethius of Dacia, like the following question with its emphatic answer:

Quomodo est hoc credibile quod hoc nomen 'homo' supponat non hominem, ut praeteritum et futurum, qui sunt non homines? Certe impossibile est!

Jan Pinborg once toyed with the thought that the sophisma might be by Boethius, but did not pursue the matter. I find the doctrinal similarities with Boethius too weak to justify attributing the sophisma to him, but whoever the author was, he was someone who defended his views with gusto, not a grey scholar whom few would notice in the mass of grey scholars.

S18 at first glance looks like a regular sophisma comprising four problems, but it is noticeable that in *P1* the magisterial answers *ad rationes* address three arguments, only one of which occurs in the initial *rationes principales*, while similarly in *P2* there are answers to three arguments, only two of which have been previously stated. In both cases, however, the missing arguments are fully recoverable from the answers. The reason for this peculiarity seems to be that *S14* is a not quite successful adaptation of an English sophisma to the continental problem-pattern of *1.1 Rationes quod sic*, *1.2 Rationes quod non*, *3.1 Determinatio magistralis*, *3.2 Ad rationes*. A truncated copy of the English prototype of *P1* is preserved as *P3* in the anonymous *Sophismata Wigornensia* in ms *W* from Worcester Cathedral (cf. p. 22, above), *S17* of which is a *SI TANTUM PATER EST NON TANTUM PATER EST* just like *B's S18*. Like *B's* it announces four problems, but the ms only contains the *disputatio* parts of the first and the third problem—in the latter case probably even in a mutilated form. In English sophismata, a problem often starts with an exchange of arguments similar to that between respondent and opponents in a Parisian one, and this is what happens in *P3* of the Worcester sophisma. The following table shows how passages in the two texts match each other:

Sophismata Wigorn., S17

Quaeritur utrum haec dictio 'tantum' possit esse determinatio subiecti vel praedicati indifferenter.

1. Et quod non probatio, quia nulla dictio ponit suum significatum circa aliquid circa quod non ponat suum modum significandi; sed adverbium non potest ponere suum modum significandi circa subiectum, cum sit proprie adiectivum verbi, et ita non potest ponere suum significatum circa subiectum. Et ita non potest esse illius determinatio.

2. → 1. Dico quod verum est quod nulla dictio ponit suum significatum circa quod non ponit suum modum significandi aliquem, sed non oportet quod ille modus significandi sit generalis. Unde dico quod 'tantum' ponit aliquem modum significandi circa subiectum, quia significat per modum specificantis; sed tamen cum illo non ordinatur gratia modi significandi generalis unde adverbium est, immo per illum solum verbum determinatur.

B S18

02. Circa istud sophisma quattuor quaerebantur.

Primum fuit utrum haec dictio 'tantum' potest esse determinatio praedicati et subiecti indifferenter.

Ad primum.

1.1.1 Arguitur quod [...]

1.1.2 [...]

1.2 Oppositum arguitur.

1.2.1 Nulla dictio ponit suum significatum circa aliquid circa quod non ponit suum modum significandi; sed adverbium non potest ponere suum modum significandi circa subiectum, cum sit proprie adiectivum verbi, et ita non potest ponere suum significatum circa subiectum; et ita videtur quod non potest esse determinatio illius.

3.1 Ad hoc dicendum [...]

3.2 Hiis visis tunc ad rationes.

3.2.1 → 1.1 [...]

3.2.2 → 1.2 [...]

3.2.2.1 → 1.2.1 Cum dicitur quod dictio non ponit suum significatum circa aliquid nisi circa quod suum modum significandi,

dicamus quod verum est quod nulla dictio ponit suum significatum circa aliquid circa quod non ponit suum modum significandi aliquem, sed non oportet quod iste modus significandi sit generalis.

Unde dico quod 'tantum' ponit aliquem modum significandi circa subiectum quia significat per modum specificantis, sed tamen non cum illo ordinatur gratia modi significandi generalis unde adverbium est, immo solum per ipsum est determinatio verbi.

Sophismata Wigorn., S17

3. → 2. Contra:

Quicquid repugnat generali repugnat speciali, unde quicquid repugnat animali et homini.

4. → 3. Dicendum quod verum est. Et cum dicitur quod modo significandi generali ipsius adverbii repugnat quod subiectum determinet, dicendum quod verum est per se, repugnat enim per se quod ipsum determinet; sed non illi repugnat quod per accidens ipsum determinet, id est gratia alicuius modi significandi specialis concomitantis modum istum generalem, sicut non repugnat adverbio quod construatur cum dativo per accidens, non unde adverbium est sed gratia modi significandi per modum acquisitionis modum [[ad]] significandi adverbii concomitantis;

unde non dicitur modus significandi per modum acquisitionis in adverbio specialis propter hoc quod ille modus significandi inducat modum significandi adverbii unde adverbium est, immo illum concomitatur sicut et multos alios modos significandi aliarum partium orationis, sed dicitur modus specialis quia omnibus adverbiiis non competit.

B S18

3.2.2.2 Et quod ulterius arguitur {a.: repugnat *B*} quod quicquid repugnat generali repugnat speciali, unde quod repugnat animali repugnat homini,

dicendum quod verum est. Sed cum dicitur quod repugnat modo significandi generali ipsius adverbii quod subiectum determinet, dicendum quod verum est per se, repugnat enim ei per se quod ipsum subiectum determinet, sed non repugnat ei quod per accidens determinet gratia alicuius modi significandi specialis concomitantis {c.: communicantis *B*} modum istum significandi generalem ipsius adverbii.

Unde non dicitur modus significandi per modum acquisitionis in adverbio specialis propter hoc quod iste modus significandi inducat modum significandi generalem ipsius adverbii, immo quod illum concomitetur sicut et multos modos significandi aliarum partium orationis, sed dicitur modus significandi specialis quia non omnibus adverbiiis competit.

Sophismata Wigorn., S17

5. → 4, Contra:

Ad hoc quod duae <dictiones> ordinentur inter se non sufficit quod sit proportio quantum ad aliquos modos significandi, sed requiritur quod non sit improportio quantum ad alif[qu]os modos significandi. Verbi gratia, quamvis 'homo' et 'currunt' conveniunt quantum ad aliquos modos significandi, quia tamen improportionantur quantum ad alios modos, ideo est incongrua haec 'homo currunt'. Et sic in proposito videtur, quia quamvis 'homo' vel 'tantum pater' proportionantur quantum ad aliquos modos significandi, quia tamen unum significat per modum specificantis, alterum vero per modum specificabilis, quia tamen ibi est improportio quantum ad modos significandi generales, ideo videtur esse incongrua.

<6. *reliqua desunt*>

B S18

3.2.2.3 Et quod ulterius arguitur:

"Ad hoc quod duae dictiones ordinentur inter se non sufficit quod sit proportio quantum ad aliquos modos significandi, sed requiritur quod non sit 'im' proportio quantum ad alios. Verbi gratia, quamvis 'homo' et 'currunt' conveniunt in aliquibus modis significandi, quia tamen improportionantur quantum ad alios modos significandi, 'ideo est incongrua haec 'homo currunt'. Et sic in proposito videtur,¹ quod quamvis 'homo' vel 'tantum pater' proportionantur quantum ad aliquos modos significandi, quia tamen {t.: cum *B*} unum significat per modum specificantis, alterum vero per modum specificabilis, tamen ibi est improportio quantum ad modos significandi generales. Ideo videtur esse incongrua." – dicendum quod non valet, quia ad talem constructionem modi significandi generales non requiruntur; unde sicut congrue dicitur 'video homines', et 'video hominem' ita bene dicitur, quia modus significandi qui est numerus nihil facit ad talem constructionem, ita 'tantum' ordinari potest cum subiecto gratia modi significandi specialis, quia modi significandi generales nihil faciunt ad talem constructionem, immo accidunt tali ordinationi.

To all appearances, what has happened is that the person responsible for the *B* version had decided to make the odd-numbered arguments of the *W* version into *rationes principales* and use the even-numbered counter-arguments in his *ad rationes* section. However, only argument 1 was actually incorporated among the *rationes principales*. Instead of adapting 3 and 5 to their new role, he transformed them into summaries of arguments introducing the counter-arguments. The same sort of incomplete adaptation of an English model may be the reason why

in *P2 B* contains an answer (3.2.3) to an argument that is not actually found among the the *rationes principales*, but in this case we do not have the presumed model to compare with.

S20 is based on the split structure “Announcement of three problems, disputation of *P1-P3*, determination of *P1-P3*”, but the transmitted text is very incomplete. The disputation of *P1* is missing but not the determination, whereas conversely the disputation of *P2* is extant while the determination is missing. It is not obvious how the text ended up mutilated in this way. One possibility is that an ancestor of *B* had suffered some sort of damage that made certain sections of the sophisma so difficult to read that a copyist decided to leave out copying those sections.

S21 is a fragment of a sophisma that in its full form contained three problems. What is left is the *corpus* of the sophisma and the beginning of *P1*: two *rationes principales* and the beginning of the disputation between respondent and opponents. The sophisma was mutilated already in the manuscript from which *B* was copied (see p. 14, above). Possibly, the damage suffered by *S21* is related to that suffered by *S20*.

Conclusions about the genesis of the text of the *sophismata*

We have now established that the *a*b** part of *B* consists of re-worked counterparts of both Boethius’ *S1* and Peter of Auvergne’s *S2-8*. This strongly suggests that whichever the source of *e** (the matter with no counterpart in *F*), the editor of the *B* collection had access to a manuscript uniting *F*’s blocks *a-b* (with the possible exception of *S9a*).

Internal references in Peter of Auvergne’s *sophismata* show that both the *F* and the *B* versions must be descended from an edition uniting some, and quite possibly all, of Peter’s *sophismata*—besides the ones attributed to him in *F* just one is known from elsewhere.¹⁶ The internal references are these:

1. *S4, P3, 3.1.1* ⇒ *S3*

F: sicut prius aliquid declaratum fuit in illo sophismate ALBUM POTEST ESSE NIGRUM”.

16) OMNIS HOMO DE NECESSITATE EST RISIBILIS in ms Paris, BnF, n.a.l. 1374; see Ebbesen & Goubier 2010: II.292.

B omits the reference.

2. *S5*, *P*, 3.1.1.12 \Rightarrow *S3*

F: ut visum est in praecedente sophismate, scilicet ALBUM POTEST ESSE NIGRUM.

BV: ut declaratum fuit in praecedenti sophismate

The formulation in *BV* may be the original one, for in *B* the sophisma referred to is, indeed, the immediately preceding one, whereas in *F* it is separated from *S5* by *S4*. *F*'s "scilicet ALBUM POTEST ESSE NIGRUM" may then be an editorial edition to indicate that the reference is not to *S4*, but to *S3*.

3. *S9a*, *P2.1*, 3.1 \Rightarrow *S3*

F: idem iudicium est de ipso et de nomine adiectivo, de cuius significato visum est in illo sophismate ALBUM POTEST ESSE NIGRUM.

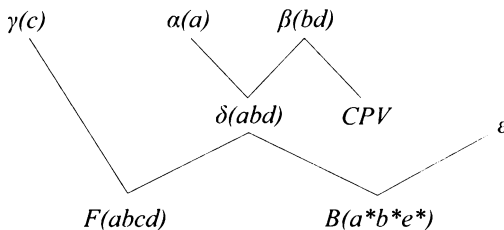
No other ms source available.

4. *S4*, *P4*, 3.2.2.3.2 \Rightarrow *S12*?

BF: Vel forte haec est vera per accidens 'animal est omnis homo' quia haec est per se 'omnis homo est omnis homo', alias tamen videbitur de hoc.

Nº 4 may well be a forward reference to *S12*, which, however, is not included in the *B* collection. If the reference is really to *S12*, the copy of Peter's sophismata used by the *B* editor is likely to have contained not only *F*'s blocks *a* and *b*, but also *d*. A manuscript with those constituents is thus the probable closest common ancestor of *B* and *F*.

We thus arrive at the following tentative reconstruction of the pre-history of our collections:

On the way from δ to *B* an editor intervened, in part re-writing sections *a* and *b*, and adding material from ϵ , the source of e^* . ϵ need not have been a single manuscript. But whether one or several, we may assume that the person who created the $a^*b^*e^*$ collection ("the *B* editor"), and who transformed *a* and *b* into a^* and b^* , did not leave ϵ 's texts untampered with.

The *Organon* commentaries in mss *B* and *F*

Mss *B* and *F* are both unitary in the sense that each has been executed by one scribe from the beginning to the end. They are also complete in the sense that no folia seem to have been lost.¹⁷ Both contain exclusively question commentaries on the *Organon* and sophismata, and in both the texts gathered are by several authors. Each, then, represents some scholar's personal selection of what he considered useful material. The question to be addressed here is to which degree we can discern editorial intervention in the *Organon* commentaries.

Ms *F* is known to repeatedly combine material of different origin in the nine question commentaries it contains.¹⁸ Its commentary on Porphyry contains an intrusive question and a half, that have, however, been marked as intrusive by the scribe. *F* supplements Peter of Auvergne's questions on the *Categories* with fourteen taken from Anonymus Matritensis in order to cover the whole of the Aristotelian text. Similarly, *F*'s commentary on *De interpretatione* consists of twenty-six questions of unknown origin supplemented with twelve taken from Peter of Auvergne's, once more to cover the whole of the authoritative text. *F*'s commentary on *Posterior Analytics I* appears to be an abbreviated version of a set of questions found in mss Cordoba, Cabildo 52 and Munich, clm 8005, but then, from an unidentified source, *F* has an additional series of questions on book II, for which the two other mss have none. The questions on the *Topics* are Boethius of Dacia's with no foreign elements added, just a host of errors.¹⁹ Finally, *F*'s set of questions on the *Sophistical Refutations* consists of a first part, ending after qu. 95, that is a revised and enlarged version of a set of questions found in the above-mentioned Cordoba ms, and a second part, qu. 96-105, taken from some other source (possibly identical with the source of those among qu. 1-95 that do not occur in the Cordoba version).²⁰

The analysis of the *Organon* commentaries then paints a picture

17) For the two folia cut out of ms *F*, see p. 17.

18) This paragraph summarizes information found in Ebbesen 2003: 31-36 and Ebbesen 1993a.

19) See Pinborg & Green-Pedersen in *CPhD* IV.1: xviii.

20) These conclusions about the *Elenchi* questions in *F* differ fundamentally from those that I defended in the preface to the edition in *CPhD* VII. The reason for my change of mind is explained at p. 576, below.

of the editor of the *F* collection of texts as someone who eagerly supplemented the commentaries primarily chosen for inclusion with bits from other commentaries just as he tacked Boethius' *S9b* onto Peter of Auvergne's *S9a*, but (with the possible exception of the *Sophistical Refutations*) did not otherwise engage in re-writing the material gathered.

B, apart from the *sophismata*, contains questions on *Topics*, *Prior* and *Posterior Analytics*. None of them is provided with an indication of authorship. The questions on the *Topics* are, in fact, Boethius of Dacia's, but not unadulterated. In their 1976 edition of Boethius' text, Pinborg and Green-Pedersen, who called the Bruges ms *Br*, passed this judgement on it (CPhD VI.1: XIX-XX):

Br est un manuscrit d'un caractère particulier, contenant une quantité d'apports et de remaniements qui lui sont propres. Aussi convient-il de la traiter avec beaucoup de précaution.

B's questions on the *Prior Analytics*, whose author I call Anonymus Brugensis, add up to some 105 on book I and 18 on book II + a proem. They are closely related to those by Anonymus Florentinus in *F*, where there is no proem and five fewer questions on book I. All of *F*'s questions have counterparts in *B* with the same or similar titles, and the matching pairs of questions share many arguments and positions, but usually formulated so differently that they cannot be considered variants of the same text. Verbally identical stretches of text do occur, but so far probings have turned up no case of verbal identity between a whole question in *F* and the corresponding one in *B*.

Which set of questions on the *Prior Analytics* is the original and which the imitation is not decidable at the present stage of research. There may, however, be a pointer to priority for *F* in the question *Utrum maiori existente negativa de necessario et minori de contingenti sequitur conclusio de inesse* (*B* 51vA, *F* 57vB). Save for minor variants, the *F* version is identical to a part of Peter of Auvergne's *S6*, *Pl*. The *B* version is very similar, but contains major deviations from the *sophisma*. Given the topic of discussion, it is natural to assume that the *sophisma* borrows from the *APr* commentary. Nevertheless, there is one rather strong argument that it is the other way round, for in the *sophisma* the problem formulation is *utrum maiori esistenti negativa de necessario et minori de contingenti sequatur conclusio de inesse, et si sic*,

de quo inesse, whereas the question on *APr.* leaves out *et si sic, de quo inesse*. Yet, both texts address the annexed question about the type of *inesse*, and both introduce it with the words *Ad secundum propositum, cuiusmodi sit illa conclusio de inesse*. Moreover, in §3.1.2 both the *Prior Analytics* question and the *F* version of the sophisma (but not the *B* version) mention an earlier treatment of the claim that accidentally a negation negates more than an affirmation affirms (*determinatum fuit in aliis* or *in aliis fuit declaratum*), which seems to refer back to *S4, P2*. If the sophisma is, indeed, the source of the question on the *Prior Analytics*, then the virtually identical *F* version is clearly prior to the more remote, though similar, *B* version.

B's questions on the *Posterior Analytics*—some 90 on book I and 23 on Book II—for the most part have the same or similar titles as those in Anonymus *SEMP*, to which their relationship is similar to that between *B*'s questions on *APr.* and *F*'s: some stretches of text are almost identical, others quite different.²¹ No in-depth investigation of the two sets of questions has been carried out, but the suspicion (already voiced by Pinborg in Ebbesen & Pinborg 1970: 8) is that *B*'s is a manipulated version of the *SEMP* set, and that quite generally, the texts in *B* are one person's free adaptations of their similar counterparts in other mss.

This, then is the conclusion that seems to impose itself, although it cannot be considered irrefutably proved: In both *F* and *B* the question commentaries show evidence of editorial intervention by the scholar who gathered each set of texts, but the *F* editor mainly or wholly restricted himself to amalgamating texts of different origin, whereas the *B* editor re-wrote the texts he included in his collection—sometimes slightly, sometimes thoroughly. The *B* editor probably also sometimes added new material (that would explain the five extra questions on the *Prior Analytics* as compared with *F*). The types of intervention characteristic of each editor are the same that we have encountered in the sophismata.

21) Gauthier 1989b: 61*-62* treated the *B* and the *SEMP* commentaries as one work, which he dated 1279/80, but the situation seems to be more complex.

Did the *B* editor use a manuscript with contents similar to those of *F*?

The analysis of the relation between the *Organon* commentaries of *B* and *F* yielded a result consistent with the analysis of the sophismata. When the two mss share near-identical material, the *F* version probably represents an earlier stage of development than the *B* version.

It would be tempting to assume that there was a common ancestor containing all of the near-identical works, and in versions close to those found in *F*, but this hypothesis should probably be ruled out, for in their investigation of the filiation of the ms copies of Boethius de Dacia's *Quaestiones super Topica*, Green-Pedersen and Pinborg found that *F* together with a Vatican ms depends on a hyparchetype of which *B* is independent (*CPhD* VI.1: XIV-XX).

We are thus left with the result that whichever the exact history between the *F* and *B* versions of "the same" sophismata, for all its errors, the *F* text has the best claim to represent the common ancestor, while *B* offers a text that has been considerably altered by an editor. The consequences of this result for the present edition will be spelled out below.

RATIO EDENDI

General strategy

The editors' main aim has been to reconstruct each text in a way so that it reflects its author's intended argumentation and, as far as possible, his wording. At the same time care has been taken to make the often intricate argumentational structure of the texts visible to the reader.

As a consequence of the conclusion reached above about the mutual relationship between *B* and *F* versions of near-identical problems, *F* is chosen as lead manuscript when the versions are so close to one another as to permit a joint edition. *F*'s role as lead manuscript means that its readings are adopted as long as they make good sense and the *B* readings do not have special qualities suggesting they are more genuine Boethian or Alvernian. In the three sophismata (*S3*, *S5*, *S6*) for which an extra ms is available, agreement between the extra witness and *B* has often convinced me that their shared reading has the required quality.

In cases of major differences between the two versions, each has been edited separately, with the other one functioning as a source of

emendations (*S2*, *S8*, and, with the two versions presented in juxtaposed columns, parts of *S3* and *S4*). Towards the end of *S5*, where *B* is not available, there is a passage where *F* and *V* differ so much that I have resorted to presenting their versions in two columns.

Separate editions have also been made of *S1F*, *P1-4* and *S1B*, *P4-7*, although over large stretches of texts the two versions are sufficiently close to each other that a joint edition would have been feasible. However, due to the importance of this particular text as a witness to the thought of Boethius of Dacia, the reader is offered, on facing pages, the reconstructed *F* and *B* versions, rather than an *F*-based text with rejected *B* readings in the apparatus.

Rules governing the inclusion of variants in the apparatus

The apparatus fundamentally does not take account of spelling variants.

Case 1, only one ms available. In so far as deviations from the ms are not indicated by means of critical parentheses, the apparatus registers all deviations in the wording of the text from the manuscript source. Readings adopted against the ms are the editors' conjectures unless otherwise indicated. If the ms offers a correction performed by the scribe *in scribendo* we do not necessarily register the *ante correcturam* reading.

Case 2. Two or more mss available. The apparatus is positive. Any unattributed lemma is a conjecture due to the editor. All *F* readings not adopted in the text are recorded in the apparatus, but not all variants found in the other manuscript or manuscripts, unless the adoption of a text different from that of *F* occasions an entry in the apparatus, in which case the readings of all available mss are recorded. Variants that affect a few words only and make no difference to the sense are generally passed over in silence. In particular, when three mss are available, non-*F* readings not adopted in the text are not systematically reported, unless they are supported by both of the other mss, in which case they are reported.

Whether there be two or three manuscripts available, the apparatus cannot be expected to provide information about readings differing from those of *F* if they represent one of the types listed below:

alia / *aliqua*, *aliud* / *aliquid*

Aristoteles dicit / *Aristoteles dixit*

autem / \emptyset , \emptyset / *autem*, *enim* / *autem*
de toto et parte / *de toto et de parte*
dicendum / *dicendum est* / *respondendum* / *respondendum est*
ergo / *igitur*, *quare etc.* / *ergo etc.*

etc.: *F* repeatedly adds a meaningless *etc.* at the end of the sophistic proposition at the beginning of each sophisma. This has been tacitly ignored.

existente/existenti, *maiore/maiori* (and so on with other participles and comparatives in the ablative). When in general following an ms that prefers one of the two forms, we use that form even when adopting a reading from another ms that prefers the other.

hoc est impossibile, *ergo primum* / *hoc est impossibile*, *ergo et primum*
id / *illud*, *hic* / *iste* / *ille*, *aliquid/quoddam*

in quintolin V^o / *in 5°*, *quinto*, *5.*, *5°*, *V^o* in indications of book number in a quoted authority.

'*incipit*' / '*desinit*' / *sunt verbal* / '*incipit*' / *et* / '*desinit*' / *sunt verbal*

insignificant variations between the indicative and the subjunctive

inversions like *intelligendum est* / *est intelligendum*, *forma aliqua* / *aliqua forma*, *dicit Aristoteles* / *Aristoteles dicit*

pronoun / noun / pronoun + noun; e.g., *ipsius* / *Socratis* / *ipsius Socratis*
praeterea / *item* / *adhuc* introducing a new argument

quaeritur circa / *quaeritur de*

quia / *quoniam*, *quia silsi enim*

ut / *sicut*

ut probatum est / *ut probatum est supra* / *ut probatum est prius*

Spelling, paragraphing and punctuation

A standard classical orthography has been imposed on the text and the apparatus, including names, so that Aristotle is always called *Aristoteles* and Averroes *Averroes* rather *Aristotiles* and *Averrois*, and Socrates always appears with his full name rather than the abbreviated forms *Sor* or *Sortes* used in the manuscripts. Similarly, we write *Peri hermenias* instead of *Peryarmenias*, which is the standard form in the mss. However, the medieval forms *hii* and *hiis* have been retained because they ambiguously represent classical *hi*, *his* and *ii*, *iis*. The form *hee*, which ambiguously represents *hae* and *eae*, appears as *heae*. Occasionally, a non-classical form appears in the apparatus; this means that for some particular reason we have chosen to reproduce the spelling found

in the ms. When quoting published texts in the apparatus we do not consistently respect the editors' orthography and punctuation.

On a few occasions we have used the Renaissance convention of marking the final *a* of an *a*-stem noun, adjective or pronoun with a circumflex to indicate that the word should be understood to be in the ablative case, not the nominative. Thus in *S14*: *Ad secundam potest dici quod indefinita potest habere tres causas veritatis, sicut dictum est, sed etiam universalis, quae unâ tantum verificatur* "To the second argument it may be said that an indefinite proposition can have three causes of truth, as already stated, and likewise a universal, which is verified by just one <cause>."

Paragraphing and punctuation are the editors' work (though the paragraphs often coincide with those indicated by the mss).

We use single quotation marks, '...', to indicate that a word or a phrase is mentioned (has material supposition) rather than used (has personal supposition), but only in clear-cut cases, because the authors of the sophismata often fail to make the distinction. Thus in *S22* one reads

licet animal possit esse intellectum vel extra, tamen neutrum istorum esse significat nec includit, sed utrumque sibi accidit

Here the animal that can have being either in the mind or outside the mind, and which includes neither sort of being but can be a bearer of either of them, must be the significate of the word 'animal', while the animal that signifies neither ought to be the word. Some purists refrain from using quotation marks altogether, but—at the cost of some inconsistencies—we have chosen to use them in cases where we think they are an aid to the reader.

Double quotation marks, "...", frame words that the text itself marks as quotations. This typically happens in answers to arguments previously stated. Thus in *S12*:

Cum dicitur primo "Omnis propositio universalis est etc.", dicendum ...

Double quotation marks are also used around text expounding the sense of a word or a phrase. Thus in *S13* we are told that 'omnis homo est omnis homo' is true if the subject is restricted to standing for its present suppositis:

est enim tunc sensus “omnis homo est omnis homo qui est”

Occasionally, double quotation marks are used for other purposes.

Resolution of abbreviations

All abbreviations have been resolved. Unless the correct resolution is uncertain or a conjectural emendation can be supported by showing the way the emended word is written, neither text nor apparatus contains information about abbreviations.

Some abbreviations are particularly troublesome. Thus

a or *ar* may be used for both *arguitur* and *arguebatur*, *rn* for both *respondetur* and *respondebatur*, and similarly *q* or *qr* for both *quaeritur* and *quaerebatur*. If just one of the mss available at a given point unambiguously has the past tense, or if there are other unambiguous uses of the past in the context, we choose that reading without necessarily informing about the ambiguous abbreviation in the apparatus.

The mss rarely distinguish between the abbreviations for *signare* and *significare*. We resolve the abbreviations in the way the sense requires.

F usually makes no distinction between the abbreviations for *contingit*, *convenit* and *competit*. We do not systematically record this ambiguity in the apparatus.

F often uses for *haec* a sign that is indistinguishable from the sign for *hoc*. We have in each case chosen the appropriate reading without providing any information in the apparatus unless there could be doubt about what was right.

References to *auctores* and quotations

As far as possible, the places in *auctores* explicitly referred to in the text have been identified, and the result recorded in the apparatus, occasionally with the addition of the actual text of the source. Tacit loans from Aristotle or other authors are only sporadically noted.

Use of italics and bold-face in the text

In the text section of the edition, all matter in italics or bold-face should be understood to be the editors' additions to what the manuscripts offer. The additions principally consist in indications of author, problem

number and title, section number within a problem, and which argument a given section is an answer to.

ACKNOWLEDGMENTS

I owe a debt of gratitude to the Carlsberg Foundation, which paid my salary when prior to 1972 I was a student assistant working for *Corpus Philosophorum Danicorum Medii Aevi*, and which has defrayed the printing costs of all the volumes that have appeared in my time as editor-in-chief.

I also wish to thank the now defunct Danish Research Council for the Humanities, which in the late 1980s provided me with a modest grant that enabled me to start cataloguing 13th century sophismata.

Special thanks are due to Professors Paul Thom, Sydney, and Cecilia Trifogli, Oxford, who kindly read and commented on draft editions of *S6* and *S7*, respectively. I needed their help because the two sophismata contain passages about matters on which their expertise far surpasses mine. Also thanks to Prof. Russell L. Friedman, Leuven, for providing some bibliographical information that was not readily available in Denmark.

Finally, I gratefully acknowledge the substantial help with reading the proofs of this volume that was provided by Senior Editor Jesper Gehlert Nielsen and Mr Kristian Thomsen Purrekov, MA. The latter also compiled the indices of quotations and parallels.

INDEX SOPHISMATUM ET PROBLEMATUM

S1F	Boethii Daci OMNIS HOMO DE NECESSITATE EST ANIMAL	74
<i>P1</i>	U. haec sit vera 'omnis homo de necessitate est animal' nullo homine existente	86
<i>P2</i>	U. rebus corruptis oporteat corrumpi scientiam habitam de illis rebus	108
<i>P3</i>	U. rebus corruptis oporteat terminos cadere a suis significatis	124
<i>P4</i>	U. natura generis existens in specie sit aliquid in actu praeter ultimam differentiam speciei	130
S1B	OMNIS HOMO DE NECESSITATE EST ANIMAL	75
<i>P1</i>	U. distinctio assignata sit bona	78
<i>P2</i>	U. sequatur 'omnis homo currit, ergo albus homo currit'	81
<i>P3</i>	U. sequatur 'omnis homo de necessitate est animal, album est homo, ergo album de necessitate est animal', i.e. u. ex maiori de necessario et minori de inesse ut nunc sequatur conclusio de necessario	83
<i>P4</i>	U. haec sit vera 'omnis homo de necessitate est animal' nullo homine existente	87
<i>P5</i>	U. ad corruptionem rerum necessario sequitur corruptio scientiae habitae de rebus	109
<i>P6</i>	U. rebus corruptis oporteat terminos cadere a suis significatis	125
<i>P7</i>	U. natura generis existens in specie sit aliquid in actu praeter ultimam differentiam speciei.	131
S2F	Petri de Alvernia HOMO EST SPECIES	144
<i>P1</i>	U. illud quod significatur nomine hominis sit quiditas sola vel habens quiditatem	144
<i>P2</i>	U. illud quod significatur nomine speciei sit in intellectu sicut in subiecto (sc. ratio intelligendi) aut aliquid existens in eo de quo dicimus quod est species	156
<i>P3</i>	U. haec sit vera 'homo est species'	168
<i>P4</i>	U. haec sit vera 'aliquis homo est species'	172
S2B	HOMO EST SPECIES	145

<i>P1</i>	U. illud quod significatur nomine hominis sit quiditas sola vel habens quiditatem	145
<i>P2</i>	Utrum illud quod significatur nomine speciei sit in ipso intellectu	157
<i>P3</i>	U. haec sit vera 'homo est species'	169
<i>P4</i>	U. haec sit vera 'aliquis homo est species'	173
S3	Petri de Alvernia ALBUM POTEST ESSE NIGRUM	177
<i>P1.1</i>	U. iste terminus 'album' significet tantum formam vel aggregatum ex subiecto et forma	178
<i>P1.2</i>	U. distinctio bona sit	191
<i>P2</i>	U. sequatur 'quod potest esse album potest esse nigrum, ergo album potest esse nigrum'	193
<i>P3</i>	U. haec sit vera 'album potest esse nigrum'	199
S4	Petri de Alvernia ANIMAL EST OMNIS HOMO	205
<i>P1</i>	U. hoc signum 'omnis' potest teneri collective vel distributive	206
<i>P2</i>	U. istae propositiones 'non animal est omnis homo' et 'nullum animal est omnis homo' sint una negatio vel duae negationes et u. una aequipollet alteri	215
<i>P3</i>	U. sequatur 'animal est omnis homo, ergo aliquod animal est omnis homo'	223
<i>P4</i>	U. haec sit vera 'animal est omnis homo'	229
S5	Petri de Alvernia OMNIS PHOENIX EST	243
<i>P1</i>	U. determinatio immediate adiuncta suo determinabili restringit ipsum	244
<i>P2</i>	U. terminus supponens alicui verbo cuiuscumque temporis restringatur ad supponendum secundum exigentiam eius vel ampliatur	254
<i>P3</i>	U. haec sit vera 'omnis phoenix est'	269
<i>Pann.</i>	U. signum adveniens termino alicui substantiali distribuatur ipsum indifferenter pro omnibus tam essentialibus quam accidentalibus	273
S6	Petri de Alvernia NULLUS HOMO DE NECESSITATE EST ASINUS	283
<i>P1</i>	U. maiore existente negativa de necessario et minori de contingenti sequatur conclusio de inesse	284
<i>P2.1</i>	U. illud quod repugnat alicui per se possit inesse per accidens eidem	299
<i>P2.2</i>	U. haec propositio 'materia potest esse homo' sit vera de virtute sermonis	303
<i>P2.3</i>	U. haec sit vera 'homo potest esse asinus'	312

S7	Petri de Alvernia SOCRATES DESINIT ESSE NON DESINENDO ESSE	319
<i>P1.1.1</i>	U. sit dare ultimum instans vitae Socratis	320
<i>P1.1.2</i>	U. sit dare paenultimum instans vitae Socratis	321
<i>P1.2</i>	De significato istorum verborum 'incipit', 'desinit' (u. 'incipit' et 'desinit' significant motus)	335
<i>P1.3</i>	U. ista verba 'incipit' et 'desinit' cuicumque adiungantur habent eandem expositionem	339
S8F	Petri de Alvernia TANTUM UNUM EST	345
<i>P1</i>	Dato quod haec dictio 'tantum' excludit diversum ab incluso in forma substantiali et accidentali, u. hoc sit per rationem unam vel per diversas	345
<i>P2</i>	U. sequatur 'tantum unum est, ergo non multa sunt'	354
<i>P3</i>	U. haec sit vera 'tantum unum est'	357
S8B	TANTUM UNUM EST	369
<i>P1.1</i>	U. terminus concretus significet formam vel totum aggregatum ex forma et subiecto vel materia	369
<i>P1.2</i>	U. li 'tantum' adveniens huic quod dico 'unum' possit excludere diversum ab ipso ratione formae vel ratione subiecti	374
<i>P2.1</i>	U. 'unum' addit aliquid supra 'ens'	379
<i>P2.2</i>	U. dictio exclusiva addita 'uni' excludat multa	383
<i>P2.3</i>	U. haec sit vera 'tantum unum est'	386
S9a	Petri de Alvernia SYLLOGIZANTEM PONENDUM EST TERMINOS	395
<i>P1.1</i>	U. hoc verbum 'est' possit impersonari	395
<i>P1.2</i>	U. hoc verbum 'est' impersonatum retentum impersonaliter construat cum obliquo a parte ante et intransitive	402
<i>P1.3</i>	U. hoc verbum 'est' convenienter construat cum hoc quod dico 'syllogizantem' a parte post	405
<i>P2.1</i>	U. participium significet per modum substantiae	408
<i>P2.2</i>	U. adiectivum possit habere rationem supponendi	412
<i>P3.1</i>	U. gerundia sint nomina vel verba	416
<i>P3.2</i>	De constructione gerundiorum a parte ante cum accusativo	419
S9b	Boethii Daci SYLLOGIZANTEM PONENDUM EST TERMINOS	423
<i>P1</i>	U. verbum primae personae vel secundae dat intelligere aliquem nominativum	423

<i>P2</i>	U. nominativus quem dat intelligere sit nominativus nominis vel pronominis	438
<i>P3</i>	U. verbum personae primae sicut 'lego' magis possit facere orationem perfectam quam verbum tertiae personae	442
<i>S10</i>	Anonymi ALBUS PEDEM EST ANIMALIA	447
<i>P1</i>	De ordinatione huius quod est 'albus' ad hoc quod est 'est'	447
<i>P2</i>	De ordinatione huius quod est 'albus' ad hoc quod est 'pedem'	459
<i>P3</i>	De ordinatione huius appositi quod est 'animalia' u. cum supposito in singulari numero (u. haec sit congrua 'homo est animalia')	462
<i>S11</i>	Nicolai de Normandia ALBUS MUSICUS EST	465
<i>P1</i>	Utrum sint eadem principia congruitatis et perfectionis	465
<i>P2</i>	De ordinatione huius quod est 'albus' ad hoc quod est 'musicus'	470
<i>P3</i>	Utrum modus permanentis sufficiat ad hoc quod aliquid habeat rationem supponendi respectu verbi	471
<i>S12</i>	Petri de Alvernia OMNIS HOMO EST OMNIS HOMO	477
<i>P1</i>	U. haec sit vera 'omnis homo est omnis homo'	477
<i>P2</i>	U. aliqua propositio potest esse vera per se et falsa per accidens vel econverso	479
<i>S13</i>	Petri <de Alvernia> OMNIS HOMO EST	487
	U. ille terminus 'homo' restringatur ad praesens quando supponit verbo de praesenti	487
<i>S14</i>	Anonymi HOMO NON EST, ANIMAL FUIT IN ARCA NOAE, ALBUM CUCURRIT	495
	De veritate huius 'homo non est'	495
<i>S15</i>	Anonymi U. significatum individui addat aliquid reale supra significatum termini specifici	505
<i>S16</i>	Anonymi ANIMAL EST SPECIES SPECIALISSIMA	509
<i>P1</i>	U. animal sit nomen unius rei vel plurium	509
<i>P2</i>	U. quinque praedicabilia sint in rebus vel in anima tamquam in subiecto	512
<i>P3</i>	U. ista 'animal est species specialissima' possit verificari per accidens, sc. per istam 'homo est species specialissima'	514
<i>S17</i>	Anonymi HOMO EST ANIMAL ALBUM	517
<i>P1</i>	U. ad veritatem propositionis affirmativae oporteat praedicatum in recto esse de significato subiecti	517
<i>P2</i>	U. terminus substantialis concretus una significatione et impositione significat materiam et formam vel formam tantum	519

<i>P3</i>	U. animal possit de homine praedicari et universaliter genus de specie	520
S18	Anonymi Si TANTUM PATER EST NON TANTUM PATER EST	523
<i>P1</i>	U. haec dictio 'tantum' possit esse determinatio praedicati et subiecti indifferenter	523
<i>P2</i>	De distinctione quae solet hic assignari sc. quod li 'tantum' potest facere exclusionem ab hoc quod dico 'pater' gratia formae substantialis vel accidentalis	527
<i>P3</i>	U. sequitur 'tantum pater, ergo pater'	530
<i>P4</i>	U. sequitur 'tantum pater est, non ergo filius est' ita quod dictio exclusiva addita uni relatorum excludit reliquum	532
S19	Anonymi SOCRATES NON EST HOMO	535
<i>P1</i>	De distinctione assignata (de natura negationis)	535
<i>P2</i>	De veritate huius 'Socrates non est homo' supponendo Socratem esse, utrum aliquo modo possit verificari per hoc quod non esset aliquis homo sicut Plato	536
S20	Anonymi OMNIS HOMO DE NECESSITATE EST ANIMAL	543
<i>P1</i>	U. terminus communis distribuatur pro suppositis essentialibus tantum vel pro accidentalibus vel pro ipsis indifferenter	543
<i>P2</i>	U. res de se sit universalis	543
<i>P3</i>	U. ex maiori de necessario et minori de inesse ut nunc sequatur conclusio de necessario	544
S21	Anonymi SOLA NECESSARIA NECESSARIO SUNT VERA	551
	U. distinctio sit bona	551
S22	Anonymi OMNIS HOMO EST UNUS SOLUS HOMO	553
<i>P1</i>	U. terminus communis ex sua natura sive per se sine adiunctione alterius sit determinatus ad aliquod suppositum vel utrum sit indifferens	553
<i>P2</i>	U. per se sit subiectum distributionis	554
<i>P3</i>	U. haec sit vera 'omnis homo est unus solus homo'	554

CONSPECTUS SIGLORUM

B	Codex Brugensis, Bibliothecae publicae Civitatis, 509
b	Codex B in Quaestionibus super Priora Analytica
C	Codex Cantabrigiensis, Collegii Gonville & Cai, 611/341
F	Codex Florentinus, Bibliothecae Mediceae-Laurenzianae, Sanctae Crucis 12 sin.3
f	Codex F in Quaestionibus super Priora Analytica
P	Codex Parisinus, Bibliothecae nationalis Franciae, lat. 16089
P^{ac}	Codex P ante correcturam
P^{pc}	Codex P post correcturam
V	Codex Bibliothecae Apostolicae Vaticanae, Vat. lat. 14812
W	Codex Wigornensis, Bibliothecae Capituli Cathedralis, Q.13

<album>	album <i>addendum censuimus</i>
[album]	album <i>secludendum censuimus</i>
ʽalbumʼ	album <i>ex recensione altera addidimus</i>
[[album]]	album <i>quod scripserat delevit</i>
\album/	album <i>omissum supra lineam vel in margine addidit librarius</i>
(?)	<i>de lectione vocis praecedentis dubitare licet</i>
a. c.	<i>ante correcturam</i>
add.	<i>addidit, addiderunt</i>
cf.	<i>confer, conferatur, conferantur, conferend-us,-a, -um etc.</i>
cod.	<i>codex</i>
coll.	<i>collat-a, -o, -is</i>
def.	<i>deficit</i>
ed.	<i>editio</i>
exp.	<i>expunxit</i>
fort.	<i>fortasse</i>
in mg.	<i>in margine</i>
inv.	<i>invertit</i>
iter.	<i>iteravit</i>

<i>m'</i>	<i>prima manus</i>
<i>om.</i>	<i>omisit, omiserunt</i>
<i>p.c.</i>	<i>post correcturam</i>
<i>s.l.</i>	<i>supra lineam</i>
ar(gueba)ur	<i>vox compendiose scripta est ita ut guebat omissum sit</i>
{vel b}	<i>'vel b' annotatio editoris est</i>
a vel b F.	<i>utrum a an b praeberet codex F discernere nequivimus</i>
Ø F.	<i>hoc loco nihil praebet codex F</i>
S7	<i>Sophisma 7 (si nomen auctoris vel collectionis deest, sophisma in hoc volumine inclusum indicari intelligas)</i>
P3	<i>Problema 3</i>
[583.1]	<i>in catalogo E&G hoc sophisma numerum 583.1 gerit</i>

**BOETHII DACI ALIORUMQUE
SOPHISMATA**

SOPHISMA 1 EX RECENSIONE F

Boethii de Dacia

F 63rA OMNIS HOMO DE NECESSITATE EST ANIMAL

02. Circa istud sophisma quattuor quaeruntur.

- *P1* Primum est de veritate huius, utrum sit vera nullo homine existente.
- 5 – *P2* Secundum utrum rebus corruptis oporteat corrumpi scientiam habitam de illis rebus.
- *P3* Tertium utrum rebus corruptis oporteat terminum cadere a suo significato.
- 10 – *P4* Quartum, cum genus praedicatur de specie, utrum natura generis ens in specie sit aliquid ens in actu praeter 'ultimam' differentiam speciei.

SOPHISMA 1 EX RECENSIONE B

OMNIS HOMO DE NECESSITATE EST ANIMAL

B 87vB

Hoc est sophisma propositum.

01.1 Quod probatur sic: ‘Omnis homo est animal’, haec est vera et semper fuit vera et semper erit vera; ergo modificata modo necessitatis adhuc erit vera.

5

01.2 Improbatur autem sic: Omnis homo de necessitate est animal; Socrates est homo; ergo Socrates de necessitate est animal. Haec est falsa, quia ex ipsa sequitur falsum, scilicet quod Socrates de necessitate est; ergo aliqua praemissarum. Non minor, ergo maior est falsa, scilicet ‘omnis homo de necessitate est animal’.

10

01.3 Ad hoc respondetur quod haec est duplex ex eo quod li ‘de necessitate’ potest dicere necessitatem terminorum vel necessitatem habitudinis terminorum. Si dicat necessitatem terminorum, sic est falsa et est sensus “isti termini ‘homo’ et ‘animal’ sunt necessarii”. Si autem

3 *Cum probatione et improbatione cf.* Anon., *Distinctiones* 2.22, S21 [583.5], f. 47vA: “Quod sic probatur: Haec est vera ‘homo est animal’ et semper erit vera et semper fuit vera, ergo modificata modo necessitatis erit vera; ergo omnis homo de necessitate est animal. Contra: Omnis homo etc., Socrates est homo, ergo Socrates de necessitate est animal: quae falsa est, ergo et prima ex qua sequitur falsa est.” *Item* Anon., *Sophismata Parisius &c.*, S45 [583.9], f. 45rA: “Probatio. Haec est necessaria ‘omnis homo est animal’, appposito modo necessitatis adhuc erit necessaria, ergo haec est vera ‘omnis homo de necessitate est animal’. Contra: Omnis homo de necessitate est animal, Socrates est homo, ergo Socrates de necessitate est animal; et si Socrates de necessitate est animal, Socrates de necessitate est; quod falsum est.” *Similia apud* Anon., *Sophismata Parisina* 16618, S8, f. 141r *et* Anon., *Sophismata Veneta altera*, S5, f. 178rB. 11 *Eandem solutionem, eisdem fere verbis, praebet* Anon. Erfordensis, *Sophismata*, S4 [583.21], ff. 7vB-8rA: “Haec duplex ex eo quod haec determinatio ‘de necessitate’, quae aequipollet huic quod est ‘necessario’ potest denotare necessitatem terminorum vel habitudinis terminorum. Si dicat necessitatem terminorum, falsa est, et tunc est sensus “Isti duo termini ‘homo’ et ‘animal’ sunt necessarii” vel “homo necessario est, et animal necessario est”, quod falsum est. Si dicat habitudinis terminorum, tunc est vera, et est sensus “Habitudo hominis ad animal est necessaria” {n.: vera *cod.*}, et haec est vera.” *Distinctionis allatae etiam mentio fit apud* Anon., *Distinctiones* 2.22, S21 [583.5] *et* Anon. Alani, *Sophismata*, S5 [583.18].

dicat necessitatem habitudinis terminorum, sic est vera et est sensus 15
 “id est habitudo hominis ad animal est necessaria.”

02. Circa hoc sophisma septem quaerebantur.

- *P1* Quorum primum erat de distinctione assignata circa hanc orationem.
- *P2* Secundum erat utrum sequatur ‘omnis homo currit, ergo al- 20
 bus homo currit’.
- *P3* Tertium utrum sequatur ‘omnis homo de necessitate est ani-
 mal, album est homo, ergo album de necessitate est animal’. Et
 sic quaerebatur de illa mixtione, scilicet utrum ex maiori de neces-
 sario et minori de inesse ut nunc sequatur conclusio de necessario. 25
- *P4* Quartum utrum haec sit vera ‘omnis homo de necessitate est
 animal’ nullo homine existente.
- *P5* Quintum utrum rebus corruptis oportet scientiam de rebus
 corrumpi.
- *P6* Sextum utrum rebus corruptis oportet terminos cadere a suis 30
 significatis.
- *P7* Septimum: cum haec oratio praedicet genus de specie, quaere-
 batur utrum natura generis existens in specie sit aliquid in actu
 praeter ultimam differentiam speciei.

PROBLEMA I

Utrum distinctio assignata sit bona

1.1 De primo arguitur quod sic: Duplex est veritas secundum quod vult Aristoteles; ergo duplex erit necessitas, scilicet complexa et incomplexa; cum ergo hoc quod est 'de necessitate' dicat necessitatem, poterit dicere hanc vel illam. Et confirmatur ratio, quia 'necessario' et 'necessarius' et
 5 'necessitas' idem significant, licet diversum modum significandi habeant; diversitas autem modorum significandi non variat significatum; si ergo 'necessarius' et 'necessitas' distinguantur in necessitatem incomplexam et complexam, eadem ratione 'necessario' et 'de necessitate'.

1 Cum ratione 1.1 cf. Anon. Cracoviensis, *Sophismata*, S12 [583.20], f. 265vB: "Ad aliud dicendum est quod duplex est veritas, veritas complexi et incomplexi; ergo duplex est necessitas, complexi et incomplexi. Sed veritas incomplexi potest esse circa terminos, et similiter necessitas incomplexi, alia veritas et alia necessitas non; et sic procedit argumentum." Cf. praeterea Anon. Erfordensis, *Sophismata*, S4 [583.21], f. 8rA: "Duplex veritas: complexi et incomplexi. Veritas complexi importatur per orationis significatum, veritas incomplexi per significatum termini; cum igitur necessitas sit species veritatis, duplex erit necessitas, sc. complexi et incomplexi. Cum igitur 'necessario' significet necessitatem, poterit dicere hanc vel illam; sed necessitas complexi est necessitas habitudinis terminorum, necessitas vero incomplexi est necessitas terminorum; ergo 'necessario' poterit dicere necessitatem hanc vel illam; quare distinctio bona. § Ad idem. 'Necessarium' et 'necessario' idem sunt secundum rem, differunt solum in modo significandi, quia 'necessarium' significat necessitatem per modum habitus et quietis et per modum dispositionis substantiae, 'necessario' vero per modum dispositionis actus. Cum igitur 'necessarium' possit praedicare vel dicere necessitatem habitudinis, ut cum dico 'habitus est necessaria' {-um *cod.*}, vel necessitatem terminorum, ut cum dico 'homo est necessarius', manifestum quod 'necessario' ex quo sunt eadem in substantia poterit dicere necessitatem terminorum vel habitudinis, Et sic distinctio bona." Anon. Liberanus, *Sophismata*, S6 [583.22], f. 11rB: "Si genus dicitur multipliciter, et species; sed verum genus est ad necessarium; quare, cum verum dicatur de vero complexo et vero incomplexo, ergo et necessarium; sed necessitas terminorum est necessitas incomplexa et necessitas habitudinis necessitas complexa; ergo distinctio bona." Anon. Tabarroneus, *Sophismata*, S2 [583.23], f. 48rB: "Primo ostendebatur quod distinctio esset bona per rationem communem quae fuit talis: si genus dicitur multipliciter et species; sed veritas est genus ad necessitatem; ergo cum veritas dicatur multipliciter, quoniam quaedam est veritas complexi et quaedam veritas incomplexi, similiter necessitas dicitur multipliciter, et erit quaedam necessitas complexi, quaedam vero incomplexi. Sed necessitas complexi est necessitas compositionis, necessitas incomplexi est necessitas termini vel terminorum. Ergo hoc quod est 'de necessitate' potest dicere hanc necessitatem vel illam." 2 Aristoteles] *Citatio spuria.*

1.2 In oppositum arguitur: Dicit Priscianus in Maiori quod prae-
positio addita casuali aequipollet adverbiali determinationi, ergo ‘de
necessitate’ valet ‘necessario’; sed hoc adverbium ‘necessario’ non potest
determinare terminum, semper enim determinat compositionem, ergo
similiter hoc quod est ‘de necessitate’; quare distinctio nulla.

3.1 Ad istud intelligendum quod et quamquam difficile sit videre
quomodo adverbium determinet nomen, istam tamen difficultatem ad
praesens non inquirimus, nec fuit intentio ponentis talem distinctionem
quaerere de huiusmodi difficultate, sed fuit sua intentio quaerere utrum
necessitas compositionis possit esse sine necessitate terminorum.

De prima difficultate nescirem aliud dicere nisi quod, quamquam
adverbio unde adverbium non conveniat determinare nomen, tamen
sibi non repugnat quod ipsum concomitetur aliquis modus significandi
specialis qui proportionem habet cum aliquo modo significandi nomi-
nis. Nec valet ista instantia quae fit: “Repugnat generali, ergo repug-
nat speciali”. Dicendum quod falsum sumitur; non enim repugnat ei,
quamquam ei non conveniat per se.

De alio quod spectat ad propositum, scilicet de distinctione, ap-
paret mihi esse dicendum quod compositio || potest esse necessaria,
quamquam termini sint contingentes, sicut patet in hac propositione
‘Socrates de necessitate est Socrates’. Quamquam ‘Socrates’ sit terminus
contingens et non necessarius, tamen ista est vera, quia non praedico
Socratem qui est, nec Socratem qui fuit, nec Socratem qui erit; et potest

9 *Cum ratione 1.2 cf.* Anon. Cracoviensis, *Sophismata*, S12 [583.20], f. 265rB: “Praepositio adiuncta suo casuali aequipollet adverbio; ergo hoc quod est ‘de necessitate’ aequipollet adverbio. Sed adverbium est vi verbi adiectivum, ut dicit Priscianus; ergo hoc quod est ‘de necessitate’ semper disponet verbum. Sed non est aliquod verbum in hac oratione quod possit disponere nisi hoc verbum ‘est’, quod importat quandam compositionem; ergo hoc quod est ‘de necessitate’ disponit(?) compositionem et numquam praedicatum. Quare distinctio nulla.” 9 in Maiori] *Nusquam, ut videtur, Priscianus sic loquitur: fieri autem possit ut illud dictum ex* Prisc., *Inst.* II.iv.20 *scholastici elicerint.* 19 De prima difficultate etc.] *Aliter iudicat* Boethius Dacus, *MS*, qu. 121, CPhD IV: 280.15-27 “adverbium et nomen habent repugnantiam in modis significandi. [...] Et hoc est concedendum.” Cf. *etiam* Michael de Marbasio, *Summa*, pp. 136-137: “Dici solet ad hoc a pluribus quod adverbium non potest determinare nomen vel pronomen ratione sui modi significandi essentialis iam dicti, [...] ipsum tamen nomen vel pronomen determinare potest ratione alicuius modi significandi posterioris, sicut ratione modi excludentis vel ratione alicuius alterius modi significandi accidentalis. Sed indubitanter istud stare non potest cum veritate, quia modi significandi accidentales non debent repugnare modis significandi essentialibus.”

iste sermo verificari ‘Socrates est Socrates’, quia Socrates praesens est Socrates praesens vel quia Socrates praeteritus est Socrates praeteritus; et cum alterum istorum semper sit verum, dicitur etiam quod ista est
 35 vera ‘Socrates de necessitate est Socrates’, quamquam Socrates non semper sit in re. Potest etiam terminus necessarius componi cum alio contingenter, sicut apparet dicendo ‘homo currit’ supponendo quod ‘homo’ sit terminus necessarius, vel ‘homo albus est animal’. Ideo apparet mihi quod illud ad quod imponitur ‘necessario’ vel ‘de necessitate’
 40 potest dicere necessitatem terminorum vel necessitatem compositionis, et sic distinctio bona.

3.2 → 1.2 Ratio in oppositum de facili solvi potest, quia nihil concludit ad propositum. Cum enim dicebatur quod ‘de necessitate’ aequipollet adverbiali determinationi, sine dubio hoc est verum, ut dicit
 45 Priscianus. Et similiter hoc potest apparere sic, quia praepositio est retorsiva casualis ad actum, secundum quod dicit Priscianus, ita quod, cum praepositio retorquet casuale ad actum in ratione termini, illud totum potest habere rationem adverbii determinantis, sicut apparet: ‘vado ad ecclesiam’, ‘vado illuc’, et quando praepositio retorquet casuale ad actum in ratione disponentis vel determinantis, illud totum potest habere rationem alicuius adverbii quod habet verbum disponere vel determinare sicut apparet hic ‘Socrates de necessitate est animal’ et ‘Socrates necessario est animal’. Sed cum dicebatur quod adverbium non potest determinare terminum, dicendum quod falsum est. Immo
 55 hoc quod dico ‘necessario’ semper determinat terminum: aliquando determinat terminum per quem determinatur tota propositio, sicut cum determinat verbum; aliquando potest determinare terminum per quem non determinatur tota propositio, sicut quando determinat nomen, quod potest sibi competere non per suum modum significandi
 60 generalem, sed per aliquem modum significandi specialem.

46 Priscianus] *Locum non inveni*. Cf. Boethius Dacus, *MS*, qu. 114, CPhD IV: 261.36-37: “quia {sc. praepositio} significat rem suam per modum retorquentis casuale ad actum vel ad passionem”. 56 determinatur] denotatur **B**

PROBLEMA 2

Utrum sequatur 'omnis homo currit, ergo homo albus currit'

Tunc quaerebatur de secundo, utrum sequatur 'omnis homo currit, ergo homo albus currit.'

1.1 Et arguitur quod sic.

1.1.1 Quia regula est quod quaecumque ad aliquod antecedens sequitur aliquod consequens, tunc ad distributum consequens sequitur distributum antecedens; sed sequitur 'homo albus currit, ergo homo currit'; ergo sequetur 'omnis homo currit, ergo \omnis/ homo albus currit'. 5

1.1.2 Praeterea sequitur 'nullus homo currit, ergo nullus homo albus currit'; ergo similiter sequetur 'omnis homo currit, ergo omnis homo albus currit'. 10

1.2 In oppositum arguitur: Praemissa potest esse vera conclusione existente falsa; ergo non sequitur. Quod praemissa potest esse vera et conclusio falsa patet; posito quod omnis homo existens currat et quod nullus homo sit albus, haec tunc [haec] est falsa 'homo albus currit' propter falsam implicationem; ergo non sequitur ex quo antecedens potest esse verum consequente existente falso, quia ex vero non sequitur nisi verum. 15

3.1 Ad hoc dicendum est quod nec sequitur 'omnis homo currit, ergo Socrates'; nec sequitur 'omnis homo currit, ergo homo albus currit'. Et causa huius videtur esse: cum enim illud quod distribuitur est natura humana, cui accidit esse cum condicionibus individuantibus et cum albedine et nigredine, apparet esse dicendum quod <ex> ipsa distributiva non possim inferre illam cum condicionibus individuantibus et cum albedine vel nigredine nisi cum quadam hypothesisi. Quare non sequitur 'omnis homo currit, ergo Socrates'; || nec sequitur 'omnis homo currit, ergo homo albus currit'. Et quamquam ita sit quod 'Socrates' in suo significato non includat condiciones individuantes, tamen B 88rB

4 regula] cf. Ps.-Scotus, *Quaest. Apr.*, qu. I.3, p. 276A-B: "Per istam regulam, Quando ad antecedens sequitur consequens, ad consequens distributum, sequitur antecedens distributum." 7 sequetur] *unam litteram erasam add. B. 14 haec] seclisit Roos. 18-20 Ad hoc - homo albus currit] cf. Boethius Dacus, Quaest. Top.*, qu. II.6, CPhD VI.1: 122.78-79: "Dicendum quod non sequitur: 'omnis homo currit, ergo Socrates currit', sicut non sequitur: 'omnis homo currit, ergo homo albus currit vel musicus currit'." *Reliqua tamen pars determinationis Boethii determinationi huius problematis parum similis est. 22 ex] addidit Roos. 23 distributiva] an distributa scribendum?*

dicit istam naturam ut est sub condicionibus individuantibus, et 'homo albus' istam naturam importat cum quodam accidente ita quod sicut
 30 accidit naturae humanae esse cum albedine, ita accidit naturae humanae
 esse cum istis condicionibus individuantibus. Et hoc vult Aristoteles
 secundo Posteriorum, ubi probat: quod quid est non potest haberi per
 divisionem. Unde et quamquam contingat dividi genus usque ad ultimas
 differentias, ex hoc non contingit accipere definitionem alicuius speciei
 35 nisi per hypothesim, scilicet quod opposita differentia illi speciei non
 conveniat. Et confirmat se Aristoteles per simile in argumentationibus
 quae sunt sine medio, et dicit quod in argumentationibus cuiusmodi
 sunt enthymema et inductio, nihil sequitur nisi cum quadam hypothesi.
 Et ideo si Aristoteli debeamus credere, oportet dicere quod nullum
 40 enthymema infert nisi ex quadam hypothesi, et hoc multum probabile
 est. Quare cum tu inferas 'Socrates currit, ergo homo currit,' quamquam
 tu inferas eandem rem, quia tamen sub eadem ratione non inferas, ideo
 oportet supponere quod illa res sit sub illa ratione.

3.2 → 1.1 Per hoc [enim] patet responsio ad obiecta.

45 3.2.1 → 1.1.1 Cum enim primo dicebatur quod sequitur 'homo albus
 currit, ergo homo currit', potest dici quod falsum est nisi supponendo
 hominem esse album.

3.2.2 → 1.1.2 Ad aliud similiter per idem patet responsio. Dicendum
 quod similiter non sequitur 'nullus homo currit, ergo nullus homo <al-
 50 bus> currit' nisi supponendo quod homo sit albus. Vel dicendum quod
 non est simile de illa 'nullus homo currit' et hac 'omnis homo currit',
 quia aliquid potest sequi ex ista negativa 'nullus homo currit' quod non
 posset sequi ex ista affirmativa 'omnis homo currit'; et hoc est propter
 negationem, quia negato aliquo per se negantur omnia accidentia eius.
 55 Et ideo forte potest concedi quod ad istam negativam 'nullus homo
 currit', sequitur 'nullus homo albus currit', quia hoc est propter illam
 negationem et non propter distributionem factam in termino. Et sic
 non est simile de negativa et de affirmativa, quamquam utrobique fiat
 distributio pro suppositis.

31 individuantibus] lacunam post hoc verbum latere suspicor. 32 secundo Posteriorum] cf. Arist., *APo.* II.5-6.91b12-92a33. 39 debeamus] dicebamus B. 41 quare] quod B. 49-50 <albus> inseruit Roos.

PROBLEMA 3

*Utrum sequatur 'omnis homo de necessitate est animal;
album est homo; ergo album de necessitate est animal'*

De tertio quaerebatur, utrum sequatur 'omnis homo de necessitate est animal; album est homo; ergo album de necessitate est animal', ita ut quaeratur utrum illa mixtio valeat, scilicet <utrum> ex maiori de necessario et minori de inesse ut nunc sequatur conclusio de necessario.

1.1 Et arguitur quod sequitur 'omnis homo de necessitate est animal; album est homo; ergo album de necessitate est animal' sic: 5

1.1.1 Ista realiter sunt eadem 'omnis homo est animal' et 'omnis homo de necessitate est animal', quamquam modo differant; sed sequitur 'omnis homo est animal; album est homo; ergo album est animal'; ergo eadem ratione sequetur 'omnis homo de necessitate est animal; album est homo; ergo album de necessitate est animal'. 10

1.1.2 Praeterea, dicit Aristoteles quod ex maiori de necessario negativa et minori de contingenti sequitur duplex conclusio, scilicet de inesse et de contingenti. Sequitur enim 'nullum B de necessitate est A; aliquod C contingit esse B; ergo aliquod C non contingit esse A' et 'aliquod C non est A'. Ex hoc arguitur: Si sic sequitur, tunc ex opposito consequentis debet inferri oppositum antecedentis. Sequitur igitur 'nullum B de necessitate est A; omne C est A; ergo nullum C de necessitate est B', quia interimit minorem praedictam. Et tamen illa quae est de inesse non determinatur ad de inesse simpliciter, nam et suum oppositum in praedicta mixtione non determinabatur ad de inesse simpliciter. 20

1.2 Oppositum huius videtur velle Aristoteles.

3.1 Ad hoc intelligendum quod bene sequitur 'omnis homo de necessitate est animal; || album est homo; ergo album de necessitate est animal'. Nam cum esse animal de necessitate attribuebatur homini pro 25

1 *Cum hoc problemate cf. S20, P3; Anonymus Brugensis, Quaest. APr., qu. I.58, ff. 44rB-vA; Anonymus Florentinus, Quaest. APr., f. 54vA; Simon de Faverisham, Quaest. APr., qu. I.44; Radulphus Brito, Quaest. APr. I.37. 12 Aristoteles] Arist., APr. I.22.40a4-32. Cf. Simon de Faverisham, Quaest. APr., qu. I.44, f. 122vA: "Item, Philosophus dicit inferius quod maiore existente universali negativa de necessario et minore universali affirmativa de contingenti sequitur duplex conclusio, sc. de inesse et de contingenti". Radulphus Brito, Quaest. APr., qu. I.37, pp. 245-246: "Item, Philosophus vult quod maiore negativo de necessario et minore de contingenti ad utrumlibet sequitur duplex conclusio, scilicet negativa de inesse et de contingenti". 22 Aristoteles] locum non inveni; at cf. responsionem ad argumentum, infra.*

omni contento sub eo, et album sit de contentis sub homine, sicut tu accipis, nec restringitur li ‘homo’ per li ‘de necessitate’ ad hoc ut accipiatur pro suppositis essentialibus, videtur tunc quod esse animal de necessitate attribuebatur albo.

30 Nec est intelligendum quod ibi incidat fallacia accidentis, sicut aliquando plures crediderunt, quia videbatur eis quod homo et album diversa essent respectu huius praedicati quod est “esse de necessitate animal”, sicut Coriscus et veniens sunt diversa respectu cognitionis, quamquam tamen respectu alterius praedicati non sunt diversa, sicut
35 respectu visionis vel respectu alicuius alterius.

Et etiam communiter dicebatur quod esset ibi fallacia accidentis ut hic: ‘omnis aqua est naturale; balneum est aqua; ergo balneum est naturale’. Sed hoc nihil est, quia quamquam ‘homo’ et ‘album’ sint diversa respectu huius praedicati quod est “esse de necessitate animal” in hoc
40 quod verum sit dicere quod homo sit de necessitate animal et falsum sit dicere ‘album de necessitate est animal’, tamen si esse animal de necessitate denotetur attribui homini et album supponitur esse de suppositis eius, de necessitate albo attribui denotabitur hoc quod est animal; sicut apparet hic quod quamquam Socrates et homo sint diversa respectu
45 huius praedicati quod est “esse speciem”, tamen si homo accipiatur universaliter et Socrates supponatur eius esse suppositum, de necessitate attribuetur ei species, unde sequitur ‘omnis homo est species; Socrates est homo; ergo Socrates est species’. Et similiter sequitur ‘omnis aqua de necessitate est naturalis; balneum est aqua; ergo balneum de necessitate est naturale.’ Similiter in proposito.
50

3.2 → 1.2 Ad rationes in oppositum dicendum. Cum dicebatur quod hoc sit contra Aristotelem, dicendum quod falsum est. Unde bene verum est quod Aristoteles dicit quod ex maiori de inesse <et> minori de necessario non sequitur conclusio de necessario, quia praedicatum maioris debet esse praedicatum conclusionis. Et si maior extremitas aliter insit minori quam inerat medio, hoc accidit. Et propter
55

27-28 accipiatur] accipiebatur **B a.c.** 31 plures crediderunt] Anonymus SF, *Quaest. SE*, qu. 86, Simon de Faverisham, *Quaest. APr.*, qu. 1.44 et Radulphus Brito., *Quaest. APr.*, qu. 1.37 omnes fallaciam accidentis incidere affirmant. 33 Coriscus et veniens etc.] exemplum ex *Arist.*, *SE* 24.179a33-b1-4. 38 quia *Roos*] quod **B.** 45 speciem] species **B.** 51 rationes] rationem *malim.* 53 Aristoteles] *Arist.*, *APr.* 1.9.30a23-25. 53 et] *inseruit Roos.*

hoc Aristoteles negabat quod [non] sequitur conclusio de necessario, quia non est necessarium maiorem extremitatem praedicari de minori de necessario nisi de medio praedicetur de necessario in maiori propositione. Tamen si maior sit de necessario, ita quod maior extremitas praedicetur universaliter de medio cum modo necessitatis, oportet quod et de minori praedicetur cum modo necessitatis. 60

57 non] secluserit Roos; fortasse tamen retineri potest, cum in libris scholasticis 'negare' et similia verba non raro negationem superfluum post se trahant.

PROBLEMA I

Utrum haec sit vera 'omnis homo de necessitate est animal' nullo homine existente

1.1 De primo arguitur sic quod sit vera:

1.1.1 Per se et necessarium idem sunt, ut vult Aristoteles primo Posteriorum; sed haec est per se, nam sicut tota definitio praedicatur de definito, sic quaelibet pars definitionis praedicatur de definito; ergo est
5 necessaria; ergo est vera (per locum a specie ad genus).

1.1.2 Ad idem arguitur sic per syllogismum ex oppositis: Omne animal est substantia, quidam homo non est substantia, ergo quidam homo non est animal; sed secundum Aristotelem secundo Priorum conclusio syllogismi ex oppositis non est possibilis – est enim contrarius rei, ut
10 ibi dicitur; ergo haec erit impossibilis 'quidam homo non est animal'; ergo sua contradictoria erit necessaria, haec scilicet 'omnis homo est animal'; ergo haec propositio est vera nullo homine existente.

1.1.3 Item, haec propositio 'omnis homo est animal' aut est necessaria aut non. Si sic, habeo propositum. Si non, potest esse falsa; sed si
15 haec es<se>t falsa 'homo est animal', haec posset esse falsa 'homo est homo'; cuius ratio est quia si falso enuntiatur aliquid consequens de

2 *Cum ratione 1.1.1 cf. Anon. Erfordensis, Sophismata, S4 [583.21], f. 8rB: "Quod per se inest, omni inest et de necessitate; sed animal per se inest homini, quia in primo modo dicendi per se, ut pars definitionis per se inest definito; ergo animal inest homini et de necessitate; ergo propositio hoc denotans est vera. Videtur igitur quod haec est vera 'omnis homo de necessitate est animal'." Anon. Liberanus, Sophismata, S6 [583.22], 11vB: "Quod per se alicui inest, de necessitate inest et omni, ut habetur primo Posteriorum; sed animal inest homini per se, ut habetur ibidem; ergo de necessitate inest illi et omni. Quare haec est vera 'omnis homo etc.'." Anon. Tabarroneus, Sophismata, S2 [583.23], 49rB: "Praeterea, animal inest homini per se secundum Aristotelem in primo modo dicendi per se, quia praedicatur pars definitionis de definito; sed quod per se inest, de necessitate inest; ergo animal de necessitate inest homini; ergo propositio hoc significans erit vera." 2-3 primo Posteriorum] Arist., *APo.* I.4.73b16-18. 6 *Cum 1.1.2 cf. Anon. Liberanus, Sophismata, S6 [583.22], f. 11vB: "Item, fiat syllogismus ex oppositis sic: omnis homo est animal, nullus homo est animal, ergo nullus homo est homo; sed conclusio syllogismi ex oppositis debet esse impossibilis, haec igitur est impossibilis 'nullus homo est homo'; haec igitur erit necessaria 'omnis homo est homo'; sed si est homo, est animal; ergo omnis homo necessario est animal.'" 8 secundo Priorum] Arist., *APr.* II.15.64b7-10.**

PROBLEMA 4

Utrum haec sit vera 'omnis homo de necessitate est animal' nullo homine existente

De quarto quaerebatur utrum haec esset vera 'omnis homo de necessitate est animal' nullo homine existente.

1.1 Et arguitur quod sit vera.

1.1.1 Per se et necessarium idem, ut vult Aristoteles primo Posteriorum; sed ista 'omnis homo de necessitate est animal' est per se primo modo dicendi per se; ergo est necessaria (per locum speciei ad genus). 5

1.1.2 Item, arguitur per locum ab oppositis sic: Omne animal est substantia, quidam homo non est substantia, ergo quidam homo non est animal. Secundum Aristotelem primo Priorum conclusio syllogismi ex oppositis est impossibilis, quia est contrarius rei, ut ibidem dicitur; ergo haec est impossibilis 'quidam homo non est animal', ergo eius contradictoria est necessaria, haec scilicet 'omnis homo est animal'; et necessarium et verum idem, ergo haec est vera 'omnis homo de necessitate est animal'. 10

1.1.3 Item, nullo homine existente aut ista propositio 'omnis homo [de necessitate] est animal' est necessaria aut non. Si sit necessaria, habetur propositum. Si non sit necessaria, ergo potest esse falsa; et si haec potest esse || falsa 'homo est animal', haec potest esse falsa 'homo est homo'; cuius ratio est quia si falso enuntiatur consequens de aliquo, et enuntiabitur falso quodlibet antecedens de eodem. Et si haec potest esse falsa 'homo est homo', tunc haec potest esse vera 'homo non est homo' vel 'homo est non homo', quarum quaelibet est impossibilis, quia praedicatur oppositum de opposito in una, in altera removetur idem de eodem. Si igitur haec non potest esse vera 'homo non est homo', nec ista potest esse falsa 'homo est homo', quare necessaria; et si homo de necessitate est homo, homo de necessitate est animal; ergo prima vera. 15
B 88vB 20
25

4-5 primo Posteriorum] Arist., *APo.* I.4.73b16-18 7 locum] syllogismum F. 9 primo] secundo recte F. Arist., *APr.* II.15 64b7-10. 16 de necessitate B] om. F. 23 de^l B] ab malim; def. F. 24 non est B] est non F.

aliquo [enuntiabili], falso enuntiatur de eodem quodlibet antecedens. Sed si haec potest esse falsa ‘homo est homo’, tunc haec potest esse vera ‘homo non est homo’ vel ‘homo est non homo’; sed hoc est impossibile, quia ibi enuntiatur oppositum de opposito. Ergo non potest esse vera ‘homo est non homo’; ergo nec ista potest esse falsa ‘homo est homo’, et sic est necessaria; et si homo de necessitate est homo, de necessitate est animal; ergo prima vera.

1.1.4 Item, dicit Aristoteles 4° Topicorum quod si aliquid ponatur esse genus alicuius, considerandum si species cui assignatur illud genus possit amittere illud genus, quia si potest amittere illud quod assignatum est pro genere, non est genus; sed animal est genus hominis; ergo hoc subiectum ‘homo’ non potest amittere hoc praedicatum ‘animal’; ergo ‘prima’ est necessaria, quia hoc significat.

1.2 Ad oppositum sic arguitur:

1.2.1 Triplex invenitur compositio, scilicet compositio quae est in re ipsa, compositio quae est in intellectu, et compositio quae est apud sermonem, ita quod in istis semper veritas quae est in posteriori compositione est ex veritate prioris compositionis tamquam ex causa sua. Quis enim potest facere veram compositionem apud sermonem nisi sit vera compositio apud intellectum ex qua est compositio sermonis? Et quomodo erit compositio vera apud intellectum nisi consimilis sit

19 homo² B] vera F. 19-20 sed hoc – opposito F] quarum quaelibet est impossibilis, quia ibi praedicatur oppositum de opposito in una, in altera removetur idem de eodem B. 21 est non F] non est B. 24 Cum 1.1.4 cf. Anon. Liberanus, *Sophismata*, S6 [583.22], f. 11vB: “Item, in quarto Topicorum ponit Aristoteles talem considerationem ad cognoscendum utrum quod positum est esse genus sit genus, dicens quod si species possit amittere illud quod ponebatur pro genere, non fuit genus illius. Vult igitur quod genus de necessitate inest suae speciei; ergo animal de necessitate inest homini; sed quod de necessitate inest, omni inest, ut habetur secundo Topicorum; quare idem quod prius.” 24 Arist., *Top.* IV.2.123a15-18, *trl. Boethii*: “Amplius si contingit amittere dictum genus vel differentiam [...] neutrum erit dictorum genus vel differentia.” Cf. Boethius Dacus, *Quaest. Top.* IV c.2, CPhD VI.1: 236 108-110: “Prima et vicesima consideratio est, si contingat quod ponitur in genus amittere genus vel differentiam, [...] tunc non est genus quod positum est ut genus.” 27 genus!] et si non potest amittere illud genus, tunc illud quod assignatur pro genere est genus *add. B, vix recte coll. Arist., l.c.* 31 Triplex *etc.] De triplici compositione cf. Boethii Daci Quaest. Top., Prooemium, CPhD VI.1: 6-7.93-108; id., op. cit., qu. 11.8, 128.18-29. 33-34 quae – compositione est B] ex priorum compositione et F. 34 prioris B] primae F. 34 quis B] qui F. 36 qua B] quo F.*

1.1.4 Item, dicit Aristoteles quarto Topicorum quod si aliquid assignetur esse genus alicuius speciei, considerandum est utrum possit amittere illud genus, quoniam si sic, illud quod assignatur pro genere non est genus; et si non potest amittere illud genus, tunc illud quod assignatur pro genere est genus; sed animal est genus hominis; ergo hoc subiectum quod est 'homo' non potest amittere hoc praedicatum quod est 'animal'; ergo prima est necessaria, quae hoc significat. 30

1.2 Ad oppositum arguitur:

1.2.1 Triplex invenitur compositio, compositio quae est in re ipsa, compositio quae est apud intellectum, et compositio quae est apud sermonem; ita quod in istis veritas quae est in posteriori compositione est ex veritate prioris compositionis sicut ex sua causa. Quis enim potest facere veram compositionem apud sermonem nisi sit vera compositio existens apud intellectum ex qua est compositio sermonis? Et quomodo esset compositio vera apud intellectum nisi consimilis compositio sit in re? Si enim in re sit divisio et apud intellectum compositio, falsa erit compositio intellectus. 35 40

Ex hoc arguitur sic: Sicut se habet compositio sermonis ad compositionem quae est apud intellectum, sic se habet compositio intellectus ad compositionem rerum; sed compositio sermonis non potest esse vera nisi sit vera compositio intellectus ex qua ipsa est; ergo nec potest [esse] compositio quae est apud intellectum esse vera nisi talis sit compositio 'in re'. Sed nullo homine existente in re animal homini 'non componitur; ergo nec intellectus nec sermo componens animal homini' potest esse verus, [unde] cum deficiat prima compositio quae 45 50

27 quarto Topicorum] Arist., *Top.* IV.2 123a15-18, *trl. Boethii*: "Amplius si contingit amittere dictum genus vel differentiam [...] neutrum erit ditorum genus vel differentia." Cf. Boethius Dacus, *Quaest. Top. ad locum*, CPhD VI.1: 236.108-110. 30 et si non – genus B] *om. F. recte, ut ex loco Aristotelico adducto apparet.* 44 compositio F] compositionis B. 48 esse esse vera B] esse vera compositio intellectus F. *Primum esse codicis B fort. vestigium textus a redactore nondum revisi est.* 51 unde B] *om. F.*

compositio in re? Si enim sit in re divisio et apud intellectum compositio, erit falsa compositio intellectus.

40 Ex hoc arguitur sic: Sicut se habet compositio sermonis ad compositionem intellectus, sic se habet compositio intellectus ad compositionem rerum; sed compositio sermonis non potest esse vera nisi sit vera compositio intellectus ex qua ipsa est; ergo nec potest esse vera
45 compositio intellectus nisi sit talis compositio in re. Sed nullo homine existente animal homini non componitur; ergo nec intellectus nec sermo componens animal homini potest esse verus, cum deficiat compositio quae est in re, quae est fundamentum et causa cuiuslibet veritatis posterioris, scilicet intellectus et sermonis.

Et ex hoc patet quod quidam minus quam necessarium dicebant (salva tamen pace eorum) dicentes quod licet omni homine corrupto et
50 omni animali corrupto animal et homo non ¹sunt id quod prius erant, termini tamen idem significant quod prius significabant; et ideo dicunt quod propositio est vera.

Sed haec non est causa veritatis, nam Aristoteles docens quae
55 enuntiatio sit vera et quae falsa dicit quod ab eo quod res est vel non est dicitur oratio vera vel falsa, et non ab eo quod termini idem significant †sermones ita componens veritatis†.

1.2.2 Item, necessitas est veritas fixa; sed in nulla re transmutabili
60 secundum quod transmutabilis est invenitur veritas fixa, ergo nec necessitas huius; sed homo et animal sunt res transmutabiles, quia sunt res materiales, et materia in unoquoque est illud quo res potest esse et non esse (secundum quod comparata est ad privationem), ut dicitur 7 Metaphysicae; ergo prima falsa sicut prius.

47-48 posterioris B] prioris F. 49-50 quam – dicentes F] bene dicunt B. 52 termini B] non F. ideo B] omnino F. 54 Aristoteles] Arist., *Cat.* 5.4b8-10. 56 termini B] non F. 57 sermones ita {vel in} componens veritatis F; om. B; fortasse ergo non est ista causa veritatis *scribendum*. 58 *Cum ratione* 1.2.2 cf. Boethius Dacus, *Quaest. Top.*, qu. II.8, CPhD VI.1: 130.64-66: “sicut enim ex rebus transmutabilibus est veritas transmutabilis non fixa, sic ex rebus intransmutabilibus est veritas intransmutabilis sempiterna.” 61-62 res potest esse et non esse – privationem F] res potest esse secundum quod est in potentia ad formam, et materia est quo res non potest esse secundum quod est in potentia ad privationem B. 62-63 7 Metaphysicae] Arist., *Metaph.* VII.7.1032a20-22, *rec. Guillelmi*: “possibile enim et esse et non esse eorum quodlibet, hoc autem est que in unoquoque materia”; cf. *Auctoritates Aristotelis* 1.170: “Materia est ex qua res potest esse et non esse.” *Eundem locum laudat* Boethius Dacus, *Quaest. GC*, qu. I.4, CPhD V.1: 11.10-11 & qu. I.55, CPhD V.1: 101.7-8, *neqnon Quaest. Ph.*, qu. I.31, CPhD V.2: 189.9-10. *Plura de hac citatione in praefatione pp. 38-39 disputavi.*

est in re, quae est funda^rmen^ltum et causa cuiuslibet veritatis posterioris, scilicet intellectus et sermonis.

Et ex hoc patet quod quidam minus bene dicunt quod licet omni homine corrupto et animali corrupto et animal ^ret homo^l in re non sunt id quod prius erant, termini tamen idem significant quod prius significabant; et ideo dicunt quod dicta oratio est vera ‘omnis homo de necessitate est animal’.

Dicendum est eis quod haec non est causa veritatis, nam Aristoteles ostendens causam veritatis orationis dixit quod ab eo quod ^res^l est vel non est dicitur oratio vera vel falsa, et non ab eo quod termini idem significant.

1.2.2 Item, necessitas est veritas fixa; sed in nulla re transmutabili secundum quod transmutabilis est invenitur veritas fixa, ergo nec necessitas; homo et animal sunt res transmutabiles, quia sunt res materiales, et materia in unoquoque est illud quo res potest esse secundum quod est in potentia ad formam, et materia est quo res potest non esse secundum quod est in potentia ad privationem, ut dicitur septimo Metaphysicae; ergo prima erit falsa ut prius.

54 bene dicunt B] quam necessarium dicebant (salva tamen pace eorum) dicentes F. 55 et homo in re] in re B; et homo F. 56 significant F] significat B. 59 Aristoteles] Arist., *Cat.* 5.4b8-10. 64 quod F] quam B. 65 res] transmutabiles *add. & exp.* B. 67 potest non] *inv.* B; *def.* F. 68 septimo Metaphysicae] Arist., *Metaph.* VII.7.1032a20-22. Cf. Thomas Aquinas *ad loc.*, *Metaph.* VII.vi.8: “Hoc autem quod est in unoquoque in potentia ad esse et non esse, est materia. Est enim in potentia ad formas per quas res habent esse, et ad privationes per quas habent non esse.” *Plura de hac citatione in praefatione pp. 38-39 disputavi.*

2.1.1 Ad quaestionem respondebatur quod ipsa est vera. Et ratio
 65 huius est quia esse et non esse accidunt rei, et ideo, sive homo sit sive
 non sit, semper manet hominis essentia. Cum ergo homo et animal
 verificent huiusmodi propositionem per suam essentiam et non per
 hoc accidens quod est esse vel non esse, oratio erit vera sive homo sit
 sive non sit, et similiter animal. Unde videtur quod poni potest simile:
 70 Socrates per suam essentiam verificat hanc locutionem ‘Socrates est
 substantia’, non per hoc accidens quod est albedo; ideo sublato hoc
 accidente adhuc erit oratio vera.

2.1.2 → 1.2 Ad rationes respondebatur:

2.1.2.1 → 1.2.1 Cum dicitur quod triplex est compositio, scilicet
 75 significatorum apud sermonem, intellectorum apud animam, et tertia
 compositio rerum, concessit bachelarius. Et dixit etiam quod compo-
 sitio sermonis non sit vera nisi quia compositio intellectus est vera, a
 qua est compositio sermonis; sed ad hoc quod compositio intellectus
 sit vera non oportet consimilem compositionem esse in re, ut dicebat.

80 2.1.2.2 → 1.2.2 Ad secundam rationem respondit: Cum diceba-
 tur quod necessitas est veritas fixa, concessit; et etiam quod in rebus
 transmutabilibus secundum quod transmutabiles sunt nihil est fixum.
 Hominem et animal dixit esse res transmutabiles penes esse et non ‘esse’,
 quae dixit esse accidentia horum; sed intransmutabiles sunt penes es-
 85 sentias, per quas verificant orationem. Unde et hominem esse animal
 necessitas est et veritas fixa.

2.2.1 → 2.1.1 Contra positionem arguitur:

Cum dicit quod homo et animal per suas essentias verificant locu-
 tionem post suam corruptionem, contra: Essentia hominis non plus
 90 est post suam corruptionem quam esset ante suam generationem; sed
 essentia hominis ante suam generationem nihil erat nisi in potentia pas-
 siva materiae et in potentia activa agentis sicut omnis forma materialis;
 ‘ergo’ sicut homo et animal ante suam generationem per suas essentias

64 respondebatur] re⁻ F; rn⁻ B. ipsa F] prima B. 68 vel B] et F. 68-69 sive homo -- simile F] sive homo et animal sint sive non sint, ut dicebat Et posuit simile B. 73 respondebatur] re⁻ F; respondit B. 76 bachelarius et F] om. B. 77-78 a qua -- sermonis] a quo -- sermonis F; om. B. Cf. app ad 1.2.1. 81 quod¹] iter. F, semel posuit B. 83 et¹ B] nec F. 87 positionem B] solutionem F. 88 dicit F] dicebatur B. 90 sed et quae sequuntur usque ad finem paragraphi codicem B secutus in ordinem redegi. cum in cod. F per suas essentias -- post corruptionem ante sed essentia transposita essent. 92 et B] etiam F.

2.1.1 Ad quaestionem respondebatur quod prima est vera. Et ratio huius est quoniam esse et non esse accidunt rei, et ideo sive homo sit sive non sit, semper manet essentia hominis. Cum igitur homo et animal verificent hanc orationem per suas essentias et non per hoc accidens quod est esse vel non esse, ideo oratio erit vera sive homo et animal sint sive non sint, ut dicebat. Et posuit simile, ut Socrates per suam essentiam verificat hanc orationem ‘Socrates est substantia’, et non || per hoc accidens quod est albedo; et ideo sublato hoc accidente adhuc oratio erit vera. **B 89rA**

2.1.2 → 1.2 Ad rationes respondit:

2.1.2.1 → 1.2.1 Cum dicitur quod triplex est compositio, scilicet significatorum apud sermonem et intellectorum apud intellectum, et tertia quae est compositio ipsarum rerum, concessit. Dixit etiam quod compositio sermonis non potest esse vera nisi per hoc quod compositio intellectus sit vera; sed ad hoc quod compositio intellectus sit vera non oportet compositionem consimilem esse in re, ut dicebat. **85**

2.1.2.2 → 1.2.2 Ad secundam rationem dicebat: Cum dicebatur quod necessitas est veritas fixa, concessit; et etiam quod in rebus transmutabilibus secundum quod transmutabiles sunt nihil fixum est. Hominem et animal dixit esse res transmutabiles penes esse et non esse, quae dixit esse accidentia eorum; sed tamen sunt intransmutabiles quantum ad essentias ipsorum per quas verificant orationem. Ideo et ibi est necessitas et veritas fixa. **90**

2.2.1 Contra positionem arguitur. Cum dicebatur quod homo et animal per suas essentias verificant orationem post suam corruptionem, contra: Essentia hominis non est plus post corruptionem quam fuit ante generationem, similiter et essentia animalis; sed essentia hominis vel animalis nihil erat ante suam generationem nisi in potentia passiva materiae et in potentia ‘activa’ agentis sicut omnis forma materialis; ergo sicut homo et animal ante suam generationem per suas essentias **95**

70 respondebatur] r(espo)n(t)ur **B**; re(t)ur **F**. **74-75** sive homo – simile **B**] sive homo sit sive non sit, et similiter animal. Unde videtur quod poni potest simile **F**. **82** compositio **F**] or(at)io **B**. **91** essentias **F**] essentiam **B**. **95** contra **F**] quae **B**.

non verificabant hanc orationem 'homo est animal', cum essentia ho-
95 rum nihil erat, nec verificabunt post corruptionem.

De hoc autem quod dicit quod essentiae accidit esse arguitur: Aut
est accidens separabile aut inseparabile. Si sit separabile accidens, ergo
esse[ntia] hominis homine [non] existente ab eo poterit removeri, et sic
100 simul poterit esse et non esse; quod est impossibile. Si autem sit accidens
inseparabile, ergo corrupto homine quantum ad suum esse corrumpetur
quantum ad suam essentiam; cuius contrarium dicebat.

Item, si esse sit aliqua res addita essentiae [non haberet], tunc es-
sentia simplex, in qua nullum accidens et nulla res addita sibi, esse non
haberet, sicut deus et intelligentiae. Quod est impossibile, nam esse
105 aeternorum est causa omnium generabilium, sicut dicitur V^o Meta-
physicae et secundo eiusdem et in libro De causis.

2.2.2 → 2.1.2 Contra solutionem rationum arguitur:

2.2.2.1 → 2.1.2.1 Cum dicit quod compositio intellectus vera non
exigit compositionem in re sibi similem, contra: Quidquid res de neces-
110 sitate in se non requirit, eius oppositum secum 'com'patitur; si ergo
compositio apud intellectum 'vera' non requirit compositionem in re
sibi similem, ergo secum in re compatitur divisionem; ergo compositio
intellectus potest esse vera quae componit ea quae 'in re' divisa sunt,
ut homo et asinus; quod est impossibile.

2.2.2.2 → 2.1.2.2 Contra solutionem secundi argumenti arguitur:
115 Si enim omni homine et omni animali corrupto maneret essentia ho-
minis et animalis, aut ergo in materia aut in anima. Non in materia,
quia corrupto homine materia hominis est sub forma opposita, quia
corruptio unius <oppositorum> est generatio alterius; si ergo simul in
120 eadem materia esset essentia hominis, tunc opposita essent in eodem;
nec etiam homo post suam corruptionem esset corruptus, quia essentia
hominis in materia existens constituit hominem. Non in anima, quia

94 verificabant B] verificant F. 95 verificabunt] verificab()t F; verificabant B. 97 est B] enim F. 98 essentia hominis – removeri F] essentia hominis cum hoc esse habeat poterit privari B. 102 non haberet F] om. B. 102-103 essentia simplex B] esse {vel essentia} simpliciter F. 104 sicut deus et intelligentiae B] si accidens et intellectus F. 105 aeternorum B] aeternum F, an recte? V^o F] septimo B. Cf. Arist., *Metaph.* XII.6.1071b-1072a & II.1.993b27-30. 106 in libro De causis] *Utrum locum determinatum in mente habuerit opponens dubitare licet.* 108 vera B] nam F. 109-10 de necessitate in se] de necessitate in re F; ad se de necessitate B. 114 et F] est B. 116 enim omni] in omni F; enim B. 117 anima B] forma F 119 unius oppositorum – alterius] unius alterius F; unius contrarii – alterius contrarii B.

non verificabant hanc orationem ‘homo est animal’, cum essentiae earum nihil erant, nec eam verificabunt post suam corruptionem. 100

De hoc quod dixit quod esse accidit essentiae hominis arguitur: Aut est accidens separabile aut inseparabile. Si sit accidens separabile, ergo essentia hominis cum hoc esse habeat poterit privari, et sic simul poterit esse et non esse; quod est impossibile. Si autem sit accidens inseparabile, ergo corrupto homine quantum ad suum esse corrumpitur quantum ad suam essentiam; cuius contrarium dicebat. 105

Item, si esse sit aliqua res addita essentiae, tunc essentia simplex in qua nullum accidens est et nulla res sibi addita, esse non haberet, sicut deus et intelligentiae. Quod est impossibile, nam esse aeternorum est causa omnium generabilium, ut dicitur septimo Metaphysicae et in secundo eiusdem et in libro De causis. 110

2.2.2.1 → 2.1.2.1 Contra solutionem ad rationem arguitur. Cum dixit quod compositio intellectus vera non exigit compositionem in re consimilem, contra: Quidquid res ad se de necessitate non requirit, eius oppositum secum compatitur; si ergo compositio apud intellectum vera non requirat compositionem in re sibi consimilem, ergo secum compatitur in re divisionem; ergo compositio intellectus potest esse vera quae componit illa quae in re sunt separata, ut ‘homo est asinus’, quae est impossibilis. 115

2.2.2.2 → 2.1.2.2 Contra solutionem secundi argumenti. Si enim ‘omni’ homine corrupto et omni animali corrupto remaneret essentia hominis et animalis fixa, aut ergo in materia aut in anima. Non in materia, quia corrupto homine eius materia est sub forma opposita, quia corruptio unius contrarii est generatio alterius contrarii; si ergo simul in eadem materia esset essentia hominis et opposita essentia, tunc duae oppositae essentiae || simul essent in eodem, quod est impossibile; et similiter nec homo post suam corruptionem esset corruptus, quia essentia hominis existens in materia constituit hominem; ideo etc. Nec in anima, 125 **B 89rB**

101 verificabunt] verificabant **B**; verificab(t) **F**. **104** hoc] *an homo scribendum?* Cf. **F** homine [non] existente **111-2** septimo – eiusdem] cf. Arist., *Metaph.* XII.6.1071b-1072a & II.1.993b27-30. **112** in libro De causis] *certum quendam locum vix respicit noster*. **119-20** homo est asinus quae est impossibilis] homo est asinus quae est impossibile **B**; homo et asinus quod est impossibile **F**. *Dixeris redactorem versionis B cum est pro et legisset quod in quae mutasse, oblitum verum esse impossibile tunc in impossibilis mutandum esse*. **125** corruptio **F**] corrupto **B**. generatio **F**] genere **B**.

ad hoc quod essentia rerum naturalium verificet orationes non sufficit esse in anima, sed oportet quod sit in materia; aliter enim concipiendo
 125 Socratem et album in anima verum esset unum alteri componi, etsi oppositum esset in re. Et iterum omni animali corrupto et omni homine corrupto non est aliqua anima in qua posset remanere essentia hominis; licet intellectus possit separari a corpore, ipse separatus non est anima: secundum Aristotelem 2° De anima, anima enim est actus corporis
 130 physici organici potentia vitam habentis, et secundum Alfarabium supra De causis de proprietate animae est vivificare corpus.

3.1.1 Hiis sic improbat aliter respondent quidam ad quaestionem quod prima [non] est vera. Et ratio eorum est quod homo nec esse nec intelligi potest nisi sit 'et' intelligatur animal.

135 Quia tamen nec hominem esse nec intelligi est necessarium, licet impossibile est esse <et intelligi> nisi sit 'et' intelligatur animal, ideo haec ratio non valet.

3.1.2 Sed dicendum quod haec, scilicet 'omnis homo de necessitate est animal', est falsa sive homo sit sive non sit. Nam secundum Aristotelem IX° Metaphysicae sicut || veritas a re causatur, sic veritas aeterna a rebus aeternis, et intransmutabilis ab intransmutabilibus quae sunt semper in una dispositione; veritas autem transmutabilis et non necessaria causatur a rebus non necessariis et corruptibilibus. Cum ergo homo et animal sint res transmutabiles et corruptibiles et nihil sit in

123 naturalium F] materialium B. 124 aliter] aliquando F; si B. 125 Socratem et album B] formam et illum F. unum B] in(de) F. 129 2° De anima] Arist., *De An.* II.1.412a19-21 + 27-28 + 412b5-6 Cf. *Auctoritates Aristotelis* 6.41: "Anima est actus corporis organici physici vitam habentis in potentia". 131 supra De causis] Anon., *Liber de Causis* 3.35. 132 respondent B] r(espo)n(d)et F. 133 non F] om. B. 134 sit] vel sic BF. 135 quia tamen collato B scripsi] quod cum F. *Totam refutationem aliter B quam F compositam habet.* 135-6 licet – intelligatur collato B scripsi] quod impossibile est esse nisi sic {vel sit} homo non intelligitur nec est F. 137 ratio non valet B] non erit vera F. 138 *Cum initio huius determinationis cf.* Anon., *Sophismata GC 611.* S7 [583.11], p. 148 ed. Ebbesen: "Aliter respondetur ad problema ponendo falsitatem huius 'homo est animal' nullo homine existente, quia secundum Aristotelem similis est dispositio rei in entitate et veritate Hoc patet, quia aeterna habent entitatem perpetuam et intransmutabilem, et ideo eorum veritas est intransmutabilis et perpetua; et similiter, quia contingentia habent entitatem indifferentem ad esse et non esse, ideo et habent veritatem consimilem; et consimiliter res transmutabiles habebunt veritatem consimilem, sc transmutabilem." omnis B] aliquis F. 140 IX° Metaphysicae] Arist., *Metaph.* IX.10. 141 aeterna – intransmutabilibus F] aeterna et intransmutabilis causatur a rebus aeternis et intransmutabilibus B.

quoniam essentia rerum materialium non sufficit quod tantum sit in anima, sed exigitur quod sit in materia; †si† enim concipiendo Socratem et album in anima verum esset unum alteri componere etsi oppositum esset in re. Et iterum omni animali corrupto et omni homine corrupto non est aliqua anima in qua remanere possit essentia hominis; licet intellectus separatur a corpore, ipse tamen non separatur ab anima, nam secundum Aristotelem in secundo De anima, anima est actus corporis physici in potentia vitam habentis, et secundum Alpharabium in libro De causis de proprietate ipsius animae est vivificare corpus.

3.1.1 Alii aliter respondent dicentes quod dicta oratio est vera. Et ratio eorum est quod homo nec esse nec intelligi potest nisi sit et intelligatur animal.

Sed ratio ista non valet, quia licet homo non intelligitur nec est nisi intelligatur animal et est, tamen hominem esse animal aut intelligi non est necessarium cum non si[n]t; et ideo ratio non valet.

3.1.2 Dicendum est aliter quod dicta oratio est falsa, scilicet haec 'omnis homo de necessitate est animal', sive omnis homo sit sive non sit. Nam secundum Aristotelem nono Metaphysicae sicut veritas causatur a re, sic veritas aeterna et intransmutabilis causatur a rebus aeternis et intransmutabilibus quae semper sunt in una dispositione; veritas autem non necessaria causatur a rebus non necessariis et corruptibilibus. Cum igitur homo et animal sint res corruptibiles et nihil in eis est incorruptibile nisi materia penitus prima, quae est ingenita et incorruptibilis, ut dicit Aristoteles fine primi Physicorum, per quam materiam non potest verificari haec oratio 'homo necessario est animal', ergo ex istis rebus, scilicet homine et animali, non causatur veritas necessaria et intransmutabilis.

130 materialium B] naturalium F. 131 si B] aliquando F (ex aliter ortum, ut puto). 132 componere B] componi F, et certe melius. 135 licet – anima B] licet intellectus possit separari a corpore, ipse separatus non est anima F. Codicem F hoc loco verba Boethii servasse nullus dubito, utrum autem textus codicis B negligentiae librarii an voluntati redactoris doctrinam Boethianam obliterare nitentis imputem haesito. 136 in secundo De anima] Arist., de An. II.1.412a19-21 + 27-28 + 412b5-6; cf. Auctoritates Aristotelis 6.41. 138 in libro De causis] supra De causis F. Anon., Liber de Causis 3.35. 140 sit] vel sic BF. 143 aut] nec B(F). 147 nono Metaphysicae] Arist., Metaph. IX.10. 153 fine primi Physicorum] Arist., Ph. I.9.192a28-29; cf. Averroes, Ph. 1.82. 155 homine] homini B: homo F.

145 eis incorruptibile nisi materia prima, quae est penitus incorruptibilis, ut probatum est in libro Physicorum, secundum quam materiam non verificatur haec propositio ‘homo de necessitate est animal’, sequitur quod ex hiis rebus “homo” et “animal” nulla causatur veritas intransmutabilis nec etiam necessaria.

150 Item, homo est animal quia materia hominis transmutata est ad formam animalis; sicut ignis est ignis quia materia ignis transmutata est ad formam ignis, sic homo est animal quia materia hominis est transmutata ad formam animalis. Sic ergo, cum materia transmutabilis est ex omni forma ad quam ipsa est transmutabilis, homo erit non animal quia materia hominis transmutata est ex forma animalis; sed illud
155 non necessario est animal quod est non animal; quare etc.

Item, omne corruptibile secundum suam formam substantialem et secundum omnem suam dispositionem, hoc est corruptibile quantum ad <omne> praedicatum sibi inhaerens, sive essentialiter sive accidentaliter; homo est corruptibilis secundum suam formam substantialem
160 et secundum omnem suam dispositionem; ergo est corruptibilis secundum omne praedicatum sibi inhaerens; nullum ergo praedicatum sibi inhaeret necessario; ergo prima falsa.

Non ideo fiat obiectio contra hoc quod dico hominem esse corruptibilem secundum suam formam substantialem, quia licet intellectus
165 sit aeterna substantia, non tamen est aeterna forma; non enim semper informat materiam Socratis. Si autem intellectus non sit forma, obiectio non habet locum.

3.2.1 → 1.2 Rationes probantes hanc esse falsam concedo.

170 3.2.2 → 1.1 Ad rationes in oppositum respondeo.

3.2.2.1 → 1.1.1 Cum dicitur “Necessarium et per se idem sunt, et haec propositio ‘homo est animal’ est per se, ergo est necessaria”, dicendum quod sicut contingens inhaerentia est illa cuius praedicatum potest variari circa subiectum subiecto manente, sic necessaria inhaerentia est illa
175 cuius praedicatum non potest variari circa subiectum subiecto manente,

145 penitus F] ingenita et B. 146 probatum est in libro Physicorum F] dicit Aristoteles fine primi Physicorum B. Vide Arist., Ph. I.9.192a28-29; cf Averr., Ph. I.82. 151 animalis] Sequuntur in F verba Sic ergo cum materia transmutabilis est ex omni forma ad quam ipsa est transmutabilis quae codicem B secutus paullo infra posui. 152 materia B] forma F. 156 quod est F] quia erit B. 159 omne] om. F; esse B. 164 non ideo F] nec mihi B. 166-7 enim semper informat B] autem semper infert F. 167 Socratis F] hominis B. 172 est² B] et F.

Item, homo est animal quia materia hominis transmutata est ad formam animalis; sicut ignis est ignis quia materia ignis transmutata est ad formam ignis, et homo erit animal quia materia hominis transmutabitur ad formam animalis. Ergo, cum materia transmutabilis est ex omni forma ad [quam] ipsa[m] est transmutabilis, homo erit non animal quia sua materia transmutatur ex forma animalis; sed illud non est necessario animal, quia erit non animal; quare etc. 160

Item, quod est corruptibile secundum suam formam substantialem et secundum omnem suam dispositionem, hoc est corruptibile quantum ad omne praedicatum sibi inhaerens sive accidentaliter sive essentialiter; homo est corruptibilis secundum suam formam substantialem et secundum omnem suam dispositionem; ergo est corruptibilis secundum omne praedicatum sibi inhaerens; nullum ergo praedicatum sibi necessario inhaeret; ergo prima est falsa. 170

Nec mihi fiat obiectio de hoc quod dico hominem esse corruptibilem secundum suam formam substantialem, quia licet intellectus sit substantia aeterna, non tamen est forma aeterna; non enim semper informat materiam hominis. Si autem intellectus \non/ sit forma hominis, tunc obiectio quae possit mihi fieri non habet locum. 175

3.2.1 → 1.2 Rationes probantes ipsam esse falsam concedo.

3.2.2 → 1.1 Ad rationes in oppositum respondeo.

3.2.2.1 → 1.1.1 Cum dicitur primo quod per se et necessarium idem, et haec est per se 'homo est animal', ergo est necessaria, dicendum quod sicut contingens inhaerentia est illa cuius praedicatum potest variari circa subiectum subiecto manente, sic necessaria inhaerentia est illa cuius praedicatum non potest variari circa subiectum subiecto manente, 180

et tale necessarium et per se idem sunt. Habet enim tale praedicatum causam in subiecto manente subiecto, sed ipso corrupto praedicatum in subiecto causam non habet. Causa autem per quam subiectum orationem verificabat, essentia subiecti erat; homine autem corrupto non est
 180 essentia hominis plus quam erat ante suam generationem, et haec solum erat essentia hominis in potentia. Ideo homine corrupto propositio non est necessaria, nec per se, nec vera.

Alio modo dicitur necessarium illud in cuius natura est ut ipsum et non sit alio modo nec possit aliter se habere. Et tale necessarium
 185 non invenitur <nisi> in illis entibus quae non habent in se principia transmutationis, scilicet in separatis a materia; non est enim transmutatio sine materia. Ad hoc quod propositio sit per se, non oportet quod sit necessaria hoc modo.

Et quod ista non sit vera ‘homo necessario est animal’ nullo homine
 190 existente, apparet ex hoc quod veritas sermonis complexi est significatio eius, a qua ipse efficitur similis rei; nunc autem nullo homine existente significatio huius sermonis non est similis rei, cum nec homo sit nec animal sibi inest in compositione rei, sed solum in compositione sermonis; ergo nullo homine existente significatio huius sermonis non est veritas.

Item, Aristoteles VI° Metaphysicae probat veritatem esse in altera
 195 parte contradictionis, et arguit sic: Affirmativa significat compositionem entis ad ens, negativa vero significat divisionem eiusdem entis ab eo^{dem}; sed impossibile est idem ens simul alicui enti componi et ab eodem dividi; ergo si affirmativa est vera propter compositionem
 200 entis ad ens quam significat, negativa erit falsa propter divisionem entis ab ente; et si negativa erit vera propter divisionem entis ab ente,

179 verificabat] verificabit F; verificant B. non F] nihil B. 180 haec] *vel* hoc BF. 181 erat B] est F. 185 non¹ F] *om.* B. 187 materia] quare F; subiecto B. 189 *Et et quae sequuntur usque ad non est veritas in fine paragraphi multum a versione B differunt.* 192 significatio] si veritas F; *def.* B. 195 VI° Metaphysicae] Arist., *Metaph.* VI.4.1027b20-23; *cf.* Averroes, *Metaph.* VI.8: “Deinde dicit “quia habet affirmationem etc.”, i.e. vera enim affirmativa significat compositionem in entibus et vera negativa divisionem. Et quia idem ens impossibile est quod sit compositum et divisum insimul, ideo si affirmativa fuerit vera, negativa erit falsa; et quasi dicat: affirmativa autem, quia est vera, est ens in compositione. †quasi† haberet negativam, cuius falsitas existit in divisione, quoniam cum affirmativa est vera per compositionem negativa est falsa per divisionem, et similiter quando negativa est vera per divisionem affirmativa est falsa per compositionem.” 197 vero] non F; *om.* B.

et tale per se et necessarium sunt idem. Habet enim tale praedicatum causam in subiecto manente, sed ipso corrupto praedicatum non habet causam in || subiecto. Causa enim per quam subiectum verificabat orationem essentia subiecti erat; sed corrupto homine nihil est essentia hominis post corruptionem plus quam erat ante generationem, et haec solum erat essentia in potentia. Ideo homine corrupto propositio non est per se nec necessaria, et per consequens nec vera.

B 89vA

Alio modo dicitur necessarium illud in cuius natura est quod ipsum non sit alio modo nec possit se habere alio modo. Et tale necessarium invenitur in illis entibus quae non habent in se principium transmutationis, scilicet in separatis a materia; non enim est transmutatio sine subiecto; et ad hoc quod propositio ipsa sit per se, non oportet quod sit necessaria hoc modo.

190

195

Unde patet, cum talis necessitas non reperiatur in homine et animali, ideo nullo homine existente et nullo animali existente haec propositio erit falsa 'omnis homo de necessitate est animal' ex hoc quod veritas sermonis complexi est significatio eius qua ipse efficitur similis rei; et cum non sit homo nec animal, non est compositio apud rem ipsam quae possit esse consimilis compositioni quae est apud sermonem; ideo etc.

200

Item, Aristoteles in quarto Metaphysicae probat veritatem semper esse in altera parte contradictionis, et arguit sic: Affirmativa significat compositionem entis ad ens, negativa significat divisionem eiusdem entis ab eodem; sed impossibile est idem simul componi alicui et dividi ab eodem; ergo si affirmativa est vera propter compositionem entis ad ens quam significat, et negativa falsa propter divisionem entis ab ente

205

185 verificabat] verificant B; verificabit F. 186 essentia¹ F] essentialiter B *hic et bis in sequentibus*. 187 haec] *vel* hoc BF. 192-3 transmutationis F] *te^aationis vel de^ationis B*. 194 subiecto B] *quare F*; *materia malim*. 196 Unde *et quae sequuntur usque ad finem paragraphi multum a versione F differunt*. 202 quarto Metaphysicae B] VI° Metaphysicae recte F. Vide Arist., *Metaph.* VI.4.1027b20-23 *cum interpretatione Averrois* (VI.8), *quam in editione versionis F annotavi*.

affirmativa erit falsa propter 'compositionem' quam significat entis ad ens. Et sciendum quod Aristoteles ex nullo probat veritatem sermonis affirmativi vel negativi nisi ex re alteri composita vel ab eadem divisa.

205 Nullo autem homine existente et nullo animali, feras intellectum tuum in rem et videas si essentia hominis et essentia animalis sunt aliquid nisi secundum quod erant ante suam generationem; tunc autem nihil erant, nec enim erat homo, nec animal sibi inhaerebat; ergo nec nunc, cum non sint plus quam erant tunc.

210 3.2.2.2 → 1.1.2 Ad secundam rationem. Cum dicitur "'omne animal est substantia, quidam homo non est substantia, ergo quidam homo non est animal', hic syllogismus est ex oppositis, et eius conclusio debet esse impossibilis; ergo haec est impossibilis 'quidam homo non est animal'; ergo eius contradictoria est necessaria, scilicet 'omnis homo est animal',"

215 dicendum quod Aristoteles dicit in secundo Priorum quod syllogismus ex oppositis est contrarius rei, scilicet quando conclusio removet idem a se ipso; nam omnis conclusio syllogismi ex oppositis est negativa. Nec dicit quod eius conclusio debet esse impossibilis; immo eius conclusio potest esse vera, quando dividit ea in sermone 'quae' in re divisa 'sunt'.

220 Sic est in proposito: omni enim homine corrupto homo et animal in re non sunt composita. Unde licet altera praemissarum syllogismi ex oppositis necessario sit falsa cum arguitur ex contradictoriis, vel dato quod utraque sit falsa sicut quandoque cum arguitur ex contrariis, tamen conclusio eius potest esse vera, scilicet illa quae significat illa

225 esse divisa quae in re sunt divisa; potest enim sequi verum ex falsis.

3.2.2.3 → 1.1.3 Ad tertium argumentum. Cum dicitur "'homo est animal' aut haec propositio est necessaria aut non", dico quod non est necessaria. Cum dicis "Ergo prima potest esse falsa", concedo; et cum dicis ulterius "Ergo haec potest esse falsa 'homo est homo', quia de quo

230 falso enuntiatur consequens, de eodem enuntiatur falso antecedens", dico quod ista est falsa 'homo est homo' nullo homine existente, quia

204 eadem B] eodem F. 206 videas] videamus F; vide B. 207 nisi B] unum F. 208-9 nec enim – erant tunc F] ideo etc. B. 215 in secundo Priorum] Arist., *APr.* II.15.64b7-10. 216 scilicet quando F] quoniam eius B. 220 sic est B] sicut F. 221 re B] rem F. 222 contradictoriis B] contrariis F. 224 tamen B] tunc F. 225 falsis] licet in {*sic codex, intellige non*} e converso, sicut patet per Aristotelem in secundo Priorum versus principium *add. B. Fons est Arist., APr.* II.2.53b7-8; *cf. Auctoritates Aristotelis* 35.18. 231 ista] non solum potest esse falsa, sed etiam *add. B, fort. recte.*

quam significat; et si negativa est vera propter divisionem entis ab ente
 quam significat, affirmativa erit falsa propter compositionem entis ad
 ens quam significat. Ecce quod Aristoteles ex nullo probat veritatem 210
 sermonis affirmativi vel negativi nisi ex re alteri composita vel ab eadem
 divisa. Nunc autem nullo homine existente et nullo animali existente
 feras intellectum tuum in rem et vide si essentia hominis et animalis
 sunt aliquid post corruptionem nisi secundum quod erant ante gener-
 ationem; et tunc nihil erant; ideo etc. 215

3.2.2.2 → 1.1.2 Ad secundam rationem. Cum dicitur “omne animal
 est substantia, quidam homo non est substantia, ergo quidam homo
 non est animal”, hic est syllogismus ex oppositis, cuius conclusio debet
 esse impossibilis; ergo haec est impossibilis ‘quidam homo non est ani-
 mal’; quare eius contradictoria est necessaria, scilicet ‘omnis homo est 220
 animal’”, dicendum quod Aristoteles dicit secundo Priorum quod syl-
 logismus ex oppositis est contrarius rei, quoniam eius conclusio removet
 idem a se ipso; nam omnis conclusio syllogismi ex oppositis est negativa.
 Nec dicit Aristoteles quod eius conclusio debet esse impossibilis; immo
 eius conclusio potest esse vera, quando dividit ea in sermone quae in re 225
 sunt divisa. Sic est in proposito: homine et animali corruptis in re non
 sunt composita. Unde licet altera praemissarum syllogismi ex opposi-
 tis necessario sit falsa cum arguitur ex contradictoriis, vel dato quod
 utraque sit falsa sicut quandoque cum arguitur ex contrariis, tamen eius
 conclusio potest esse vera, cum significet illa esse divisa quae in re sunt 230
 divisa; potest enim verum sequi ex falsis, licet non econverso, sicut patet
 per Aristotelem in secundo Priorum versus principium.

3.2.2.3 → 1.1.3 Ad tertiam rationem dicendum. Cum dicis “Nullo
 homine existente haec propositio ‘homo est animal’ aut est necessaria
 aut non”, dico quod non est necessaria. Et tu dicis “Ergo potest esse 235
 falsa”, dico quod verum est. Et cum tu dicis ulterius “Ergo haec potest
 esse falsa ‘homo est homo’, quia de quocumque falso enuntiatur con-
 sequens falso enuntiatur antecedens”, dicendum quod ista ‘homo est
 homo’ nullo homine || existente non solum potest esse falsa, sed etiam **B 89vB**

218 conclusio F] condicio B. 221 secundo Priorum] Arist., *Apr.* II.15.64b7-10. 225 ser-
 mone F] sermonem B. 231-2 licet – principium B] *om.* F. 231 non] in B; *def.* F. 232 in
 secundo Priorum] Arist., *Apr.* II.2.53b7-8; *cf.* *Auctoritates Aristotelis* 35.18.

hae est solum compositio sermonis, cui nulla in re respondet compositio. Et cum dicitur ulterius “Ergo haec potest esse vera ‘homo non est homo’,” dico quod nullo homine existente haec est vera, quia divisio
 235 sermonis in re nullam habet compositionem quae sibi opponitur. Si enim quaeram a te, quare Socrate currente haec propositio ‘Socrates non currit’ est falsa, respondebis quod hoc est quia in re est compositio quae opponitur divisioni sermonis, ‘quae ipsam’ falsificat. Et si sic non respondeas, tunc non potes respondere.

240 3.2.2.4 → 1.1.4 Ad quartam rationem. Cum tu dicis “species non potest amittere suum genus”, verum est –specie existente hoc est impossibile quod circa ipsam existentem varietur suum genus; non enim amittit suum genus, quia tunc specie existente quandoque inesset sibi, quandoque non, et tunc non esset genus sed accidens. Sed quod species
 245 per suae substantiae corruptionem amittat genus, non est impossibile, sed necessarium. Vide enim si homo per corruptionem suam amittat substantiam suam. Quia quod acquiritur per generationem, amittitur per corruptionem; ‘si ergo essentia hominis vel asini acquiritur per generationem, ergo amittitur per corruptionem’¹. Si ergo asinus non habeat
 250 huiusmodi genus quod est animal nisi per suam essentiam causaliter, cum amittat suam essentiam per corruptionem, necesse est quod amittat hoc genus quod est animal et omnia quae sibi inhaerent causaliter propter suam essentiam.

Si autem tu vis dicere quod essentia et forma speciei asini non acquiratur per generationem, ergo forma asini erat ante generationem
 255 suam; aut ergo separata a materia aut non. Separata a materia, non, quia tunc fuisset tamquam idea Platonis; et iterum formae materiales non sunt separabiles a materia secundum Aristotelem.

Si tu dicas quod forma asini est actu in materia ante generationem
 260 asini, hoc non est possibile, quia nihil transmutatur ad id quod habet actu. Si ergo in generatione asini materia transformatur ad formam

233 haec F] *def. B; fortasse hic scribendum.* 238 falsificat B] verificat F. 238-9 et -respondere] *om. B.* 246 necessarium] *necessario F; def. B.* 248-9 si - corruptionem *ex B supplevi, cum propter homoeoteleuton excedisse verisimile videretur.* 248 essentia] *essentialiter B; def. F.* 257 iterum B] *verum F.* 258 secundum Aristotelem] *Nullum certum locum Aristotelicum spectari puto.* 260 habet F] *est B.* 261 transformatur F] *transmutatur B.*

est falsa, quia ei nulla compositio respondet [ei] a parte rerum. Et cum 240
 dicitur ulterius quod potest esse vera ista ‘homo non ‘est’ homo, dico
 quod omni homine corrupto haec est vera ‘homo non est homo’ quia
 ista divisio sermonis in re nullam habet compositionem quae sibi op-
 ponitur. Si enim quaeram a te Socrate currente utrum haec propositio
 sit falsa quae est ‘Socrates non currit’, respondebis quod sic, quia in re 245
 est compositio quae opponitur huic divisioni in sermone, quae ipsam
 falsificat.

3.2.2.4 → 1.1.4 Ad quartam rationem dicendum. Cum tu dicis “specie 250
 non potest amittere suum genus”, verum est –ita quod specie exi-
 stente [quod] circa ipsam varietur praedicatum generis; sic[ut] enim
 est impossibile quod species amittat suum genus, quia tunc specie exi-
 stente si variaretur praedicatum generis circa ipsam, quandoque ines-
 set, quandoque non, et tunc non esset genus sed accidens. Sed tamen,
 quod species per corruptionem suae substantiae amittat suum genus,
 hoc non est impossibile. Vide si homo per suam corruptionem amittat 255
 suam essentiam. Quia quod acquiritur per generationem, hoc amit-
 titur per corruptionem; si ergo essentia hominis vel asini acquiritur
 per generationem, ergo amittitur per corruptionem. Si ergo asinus
 non participat hoc genus ‘quod est animal’ causaliter nisi per suam
 essentiam, cum amittit suam essentiam per corruptionem, necesse est 260
 quod amittat hoc genus quod est animal et etiam quae sibi causaliter
 inerant per suam essentiam.

Sed si tu dicas quod forma asini non acquiritur per generationem,
 ergo forma asini ante generationem aut erat separata a materia aut
 erat in materia. Non [enim] erat separata a materia, quia tunc fuisset 265
 tamquam idea Platonis; et iterum formae materiales non sunt separatae
 a materia secundum Aristotelem.

Si dicas quod forma asini erat in materia actu ante generationem
 asini, hoc non est possibile, quia nihil transmutatur ad id quod est
 actu. Si ergo in generatione asini materia transmutatur ad formam 270

249 ita quod B] om. F. 250 quod B(F). Redactor cum ita quod supra inseruisset hoc quod
 delere oblitus esse videtur. Ceterum, hinc usque ad tunc specie existente B et F aliquanto
 differunt. ipsam F] ipsum B. 252 variaretur] varieretur B. 255 vide F] unde B. 257 es-
 sentia] essentialiter B; def. F. 261 etiam B] omnia F, quod praestat. 266 separatae B] se-
 parabiles F. 267 secundum Aristotelem] nullum certum locum Aristotelicum spectari puto.

asini, tunc essentia asini vel forma non erat in materia in actu ante generationem asini.

Item, tu dicis quod essentia asini non acquiritur per generationem.
 265 Tunc quaero a te: Quid acquiritur per generationem? Constat quod non materia, quia ipsa est ante omne generari et post omne corrumpi.

Si tu dicas quod compositum est quod per se generatur et acquiritur per generationem, sicut dicit Aristoteles XI° Metaphysicae et Albertus
 †libro† eiusdem, ergo et forma, quae est altera pars compositi, per
 270 generationem acquiritur, licet per accidens. Nonne vis tu dicere quod essentia rerum generabilium sit aeterna non cadens sub corruptione nec sub generatione? Sic enim dicere est ignorare quid est quod dicitur per nomen.

266 ante omne generari et post omne corrumpi **B]** ante esse generati et post esse corrupti **F**. Cf. Boethius Dacus, *Quaest GC*, qu. I.4, CPhD V.1: 12.43-44: "materia nec generatur nec corrumpitur, immo est ante omne generari et post omne corrumpi." **268-9** XI° ... eiusdem **F]** septimo Metaphysicae et XI^{mo} eiusdem **B**, fort. recte; vide praefationem p. 42. Cf. Arist., *Metaph.* XII.3. **269** libro eiusdem **F]** libro eodem *Grabmann*. Cf. Albertus Magnus, *Metaph.* VII.1.7, VIII.1.3, XI.1.6 (ed. Colon. 16. 2: 348.19-21, 391.64-65, 467.13-14). **272-3** sic – nomen **F]** om. **B**.

asini, tunc essentia vel forma asini non erat actu in materia ante generationem ipsius asini.

Item, tu [qui] dicis quod essentia asini non acquiritur per generationem. Tunc ego quaero a te: Quid est quod acquiritur per generationem? Constat quod non materia, quia ipsa est ante omne generari et post omne corrumpi. 275

Si dicas quod compositum est quod per se per generationem acquiritur, sicut dicit Aristoteles septimo *Metaphysicae* et XI^{mo} eiusdem, et forma, quae est altera pars compositi, ergo per generationem acquiritur, licet per accidens. Nonne vis tu dicere quod essentiae rerum generabilia sunt aeternae non cadentes sub generatione et corruptione? 280

273 qui **B**] *om. F.* 278 septimo *Metaphysicae etc.*] *cf. Arist., Metaph. VII.7-8; XII.3.* et] est **B**; ergo et **F** (*ergo sequente omisso*).

PROBLEMA 2

Utrum rebus corruptis oporteat corrumpi scientiam de rebus

Quaeritur de secundo, utrum rebus corruptis oporteat corrumpi scientiam de rebus.

1.1 Et arguitur quod sic:

1.1.1 Quoniam Aristoteles in libro Praedicamentorum dicit quod si
5 non sit scibile, non est scientia; res autem scibiles sunt; corruptis autem
rebus non sunt res, ergo nec scientia.

1.1.2 Item, dicit Aristoteles libro Posteriorum quod illud quod non
est nemo potest scire quid est, ut quid est tragelaphus aut fligax; ergo
videtur quod omnis scientia exigit ad se entitatem scibilis.

1.1.3 Ad idem: Destruata causa destruitur effectus illius; res autem
10 sunt causae scientiae nostrae, ergo rebus corruptis necesse est scientiam
F 63vA habitam de rebus || destrui. Maior patet de se. Minor declaratur, quoniam
in libro De causis scribitur quod scientia primae causae causa est
omnium rerum, nam ex primo principio sunt omnia per cognitionem;
15 sed scientia nostra causata est a rebus; ergo etc.

1.1.4 Item, omnis scientia est de ente; rebus autem corruptis ipsae
res non sunt ens; ergo de eis non potest esse scientia. Maior patet per
Aristotelem 4° Metaphysicae, qui dicit quod sicut tota philosophia est
de toto ente, ita partes philosophiae de partibus entis.

4 Praedicamentorum] capitulo de relatione *add. B.* Arist., *Cat.* 7.7b29. 7 libro Posteriorum] *hoc loco B.* *post* scire quid est *locavit F.* Vide Arist., *APo.* II.7.92b5-8 + Arist., *Ph.* IV.1.208a30-31; *cf* Boethius Dacus, *Quaest. Top.*, prooem., CPhD VI.1: 3.15-17: “quod enim omnino nihil est, de hoc nullus scire potest, quid ipsum est, ut quid est tragelaphus aut quid fligax, ut scribitur libro Posteriorum.” 8 fligax *scripsi coll. Arist., Ph. l.c., ubi haec vox pro sfigx in plurimis codicibus legitur*] fliga **B**; figar **F.** 13 libro De causis] Averroes, *Metaph.* XII.51 *apud Auctoritates Aristotelis* 1.291 *hoc modo laudatus*: “Scientia dei causat res, sed nostra scientia causata est a rebus”. In *Libro de causis tantum invenitur* (VIII.87): “causa quidem prima [...] est creans omnes res.” *De hac auctoritate saepius a Boethio usurpata et falso Libro de causis attributa videsis* Bianchi 2011. *A nostro loco propius abest* Boethius Dacus, *Quaest. Top.*, qu. I.6, CPhD VI.1: 25.14-16: “In libro De causis scribitur, quod in hoc differt scientia nostra a scientia primae causae, quod scientia primi est causa rerum, sed scientia nostra causata est a rebus.” 14 omnium **F**] ipsarum **B.** 18 Aristotelem] primo Posteriorum et *add. B.* 4° Metaphysicae] *cf.* Arist., *Metaph.* IV.1.1003a21-26 *cum commento* Averrois, *Metaph.* IV.1. *Cf. praeterea* Boethius de Dacia, *Quaest. Ph.*, qu. 1, CPhD V.2: 129.7-8: “sicut tota philosophia docet ens, sic et partes philosophiae docent partes entis, 4° Metaphysicae.” Id., *Quaest. Top.*, qu. I.6, CPhD VI.1: 25.10-12: “IV. Metaphysicae dicit, quod sicut philosophia docet totum ens, sic partes philosophiae docent partes entis.” Id., *De aeternitate mundi*, CPhD VI.2: 347.320-322: “sicut enim philosophia docet ens, sic partes philosophiae docent partes entis, ut scribitur IV. Metaphysicae.” 18-19 qui – partibus entis **F**] *om. B.*

PROBLEMA 5

Utrum ad corruptionem rerum necessario sequitur corruptio scientiae habitae de rebus

De quinto quaerebatur, scilicet utrum ad corruptionem rerum necessario sequitur corruptio scientiae habitae de rebus.

1.1 Et arguitur quod sic:

1.1.1 Aristoteles dicit in libro Praedicamentorum capitulo de relatione quod si non sit scibile, non erit scientia de rebus; res autem sunt scibiles; corruptis autem rebus non sunt ipsae res, ergo nec scientia. 5

1.1.2 Item, dicit Aristoteles libro Posteriorum quod illud quod non est nemo potest scire [quod] quid est, ut quid est tragelaphus aut fligax. Ergo videtur quod omnis scientia requirit entitatem sui scibilis.

1.1.3 Item. Destruata causa destruitur effectus; res autem sunt causae scientiarum; necesse est ergo quod destructis rebus destruat scientia habita de rebus. Maior patet de se. Minor declaratur libro De || causis, quod scientia primae causae est causa ipsarum rerum, nam ex primo principio sunt omnia per cognitionem; sed scientia nostra causata est a rebus; ergo etc. 10 **B 90rA**

1.1.4 Item, omnis scientia est de ente; ente autem quolibet destructo non erit scientia. Maior patet per Aristotelem primo Posteriorum et quarto Metaphysicae. 15

4 in libro Praedicamentorum] Arist., *Cat.* 7.7b29. 7 libro Posteriorum] Arist., *APo.* II.7.92b5-8 + Arist., *Ph.* IV.1.208a30-31; cf. *annotationem ad versionem F.* 8 quod **B**] *om. F.* 8-9 fligax *scripsi coll. Arist., Ph. l.c. ubi haec vox pro sfigx in plurimis codicibus legitur*] fliga **B**; figar **F.** 12 libro De causis] cf. Averroes, *Metaph.* XII.51 *apud Auctoritates Aristotelis* 1.291 *laudatus. Plura de hac citatione in annotatione ad versionem F quaeras.* de] *causis add. & eras. B.* 17-18 primo Posteriorum etc.] cf. Arist., *APo.* I.2.71b25-26, *trl. Iacobi*: "non est quod non est scire" (cf. *Auctoritates Aristotelis* 35.13: "Quod non est non contingit scire, ex quo habemus quod de non ente non est scientia"); *Metaph.* IV.1.1003a21-26.

20 1.2 In oppositum arguitur:

1.2.1 Res habet aliud esse in materia et aliud in anima (sunt enim res in anima per imaginationem et per memoriam et per intellectum) et unum illorum non dependet ab alio. Non enim oportet quod si sint res in materia per suam substantiam, quod etiam sint in anima per
25 cognitionem, nec e converso (multa enim habent esse in anima, sicut chimæra et talia, quæ non habent esse per suam substantiam in materia).

Ex hoc arguitur sic: Quodcumque res habet duplex esse, quorum unum non dependet ab altero nec e converso, destructa illa re secundum unum suum esse non oportet quod corrumpatur secundum aliud esse
30 suum; ergo, cum res habeat esse suum in materia per suam essentiam et substantiam, et in anima per cognitionem, et unum illorum ex alio non dependeat, ut visum est, ergo corrupta re quantum ad suum esse in materia non oportet eam corrumpi quantum ad suum esse in anima; sed esse rei in anima et per suas causas et principia et elementa scientia
35 rei est; ergo etc.

1.2.2 Praeterea, scientia rei est habitus animæ comprehensus de re per omnia illa ex quibus res sciri habet; sine quo ergo stat habitus in anima, sine illo stat perfecta scientia rei; sed talis habitus in anima stare potest præter existentiam rei extra animam (quid enim prohibet
40 perfecte scire ex quibus causis et in quo tempore et in qua parte caeli debeat fieri eclipsis solis vel lunæ et per quantum tempus durare debeat, licet eclipsis non sit – similiter de plantis et animalibus et ceteris-?); ergo ad corruptionem rerum non oportet corrumpi scientiam de ipsis habitam.

2.1.1 Et respondebatur ad hoc quod corruptis rebus necesse est scientiam habitam de ipsis corrumpi. Et ratio huius est: scientia non est quilibet habitus animæ, sed verus habitus; sed corruptis rebus habitus remanens in anima de hiis non est verus habitus, quia in re sibi nihil respondet; ideo non est scientia sed error et figmentum, ut dicebat.

50 2.1.2 → 1.2 Ad rationes in oppositum respondendum:

21 *Cum ratione 1.2.1 cf.* Anon. Lipsiensis, *Quæst Metaph.*, qu. III.6, CPhD XIV: 239.10-13: "Item, rei debetur duplex esse, scilicet in materia et in anima. et unum istorum esse non dependet ab alio; ergo, destructa re quantum ad unum esse, non destruitur quantum ad aliud; ergo destructo esse rei in materia, non destruitur cognitio rei in anima." 21-22 sunt – per intellectum F] *om.* B. 23 non¹ B] esse F. 27 habet B] habent F. 40 quibus B] quibuscumque F. 41 vel B] et F. quantum B] quid F. 42 plantis B] planetis F. 45 respondebatur *vel* respondebitur F] *rn*² B.

1.2 In oppositum arguitur:

1.2.1 Res quoddam esse habet in materia, quoddam in anima, et 20
unum istorum non dependet ab alio. Non enim oportet quod si res sint
in materia per suam substantiam, quod sint in anima per cognitionem,
nec e converso (multa enim habent esse in anima, sicut chimaera ^{et} hircocervus, quae tamen non habent esse in materia per suam substantiam).

Ex hoc arguitur sic: Quodcumque res habet duplex esse, quorum 25
unum non dependet ab alio nec e converso, corrupta illa re secundum
unum suum esse non oportet eam corrumpi secundum aliud suum
esse; ergo, cum res habet esse in materia per suam substantiam, in
anima per cognitionem, et unum istorum non dependet ex alio, ut
visum est, ergo corrupta re quantum ad suum esse in materia, non 30
oportet eam corrumpi quantum ad suum esse in anima. Sed esse rei
in anima per suas causas et principia et elementa est scientia rei; ergo
corruptis rebus vel ad corruptionem rerum non sequitur corruptio
scientiae habitae de rebus.

1.2.2 Item, scientia est habitus ipsius animae comprehensus de re 35
per omnia illa ex quibus illa res sciri habet; sine quo ergo stat habitus
in anima, sine illo stat perfecta scientia rerum; sed talis habitus in
anima stare potest praeter existentiam rei extra animam (quid enim
prohibet perfecte scire ex quibus causis et in quo tempore et in qua 40
parte caeli fieri debeat eclipsis solis vel lunae et per quantum tempus
durare debeat, licet tamen eclipsis non sit – similiter de plantis et aliis
rebus–?); ergo ad corruptionem rerum non oportet scientiam habitam
de rebus corrumpi.

2.1.1 Respondebatur ad hoc quod corruptis rebus necesse est cor- 45
rumpi scientiam habitam de ipsis. Et ratio huius fuit: scientia est verus
habitus in anima derelictus; sed rebus corruptis non remanet verus ha-
bitus in anima, quia in re nihil sibi respondet; et ideo destructis rebus
sive corruptis non est de eis scientia sed error et figmentum, ut dicebat.

2.1.2 → 1.2 Ad rationes in oppositum respondebatur:

20 quoddam²] quaedam **B**; *def.* **F**. 23 habent **F**] habet **B**. 23-24 hircocervus **B**] talia **F**. 38 existentiam **F**] exigentiam **B**. 44 respondebatur] $r\bar{n}$ **B**; respondebatur *vel* respondebitur **F**. 49 respondebatur] $r(n)$ (tur) **B**; respondendum **F**.

2.1.2.1 → 1.2.1 Cum dicebatur quod res habet duplex esse, in materia et esse in anima, concessit. Cum dicebatur quod unum istorum non dependet ab alio, dixit quod esse rei in anima <quod> non est scientia rei sed figmentum, hoc non dependet ab esse extra animam; esse tamen
 55 rei in anima quod esse est scientia rei, hoc dependet ab esse rei extra animam. Et cum dicebatur “Chimaera non habet esse extra animam sed in anima”, dixit quod hoc non est scientia chimaerae, sed figmentum chimaerae et imaginatio sola.

2.1.2.2 → 1.2.2 Ad secundam rationem. Cum dicebatur quod scientia rei est habitus animae comprehensus de re ipsa per omnia illa
 60 quae habet ex quibus scitur, concessit. Cum dicebatur ulterius quod iste habitus stat sine entitate rei extra animam, dixit quod non est verum. Et tu dicis ulterius quod non est eclipsis nunc, et tamen possum habere scientiam eius – dixit quod non: talis enim habitus de ea
 65 non est scientia.

2.2.1 → 2.1.1 Contra positionem arguitur:

2.2.1.1 Si corruptis rebus necesse est scientiam corrumpi de rebus, ille idem habitus in numero ens in anima qui prius erat scientia et necessarius, iam factus est error et habitus pravus. Nam corruptis rebus
 70 dixit eundem habitum haberi in anima et manere qui prius erat, sed ipsum non modo esse scientiam sed errorem. Consequens est impossibile: licet enim una et eadem opinio in numero quandoque est vera, quandoque falsa, sicut dicit Aristoteles, hoc tamen non est possibile de habitu qui scientia est; necessarium enim non est ubi falsum sit.

52 concessit cum B] cum res sit c(aus)a F. 54 figmentum] <si> add. *Grahmann, ut idem obstaculum removeret quod nos <quod> superius addendo.* 55 rei² B] et F. 56 dicebatur B] dicit F, *ut videtur.* 57 chimaerae B] chimaera F. 58 et imaginatio B] est imago F. 61 quae habet ex quibus scitur F] ex quibus res habet sciri B; ex quibus res sciri habet *ratio laudata (1.1.2.2).* 70 haberi in anima et manere *haesitans scripsi]* habere in anima et manere F; in anima B; *fieri potest ut manere in anima [et manere] scribendum sit.* 71 non B] uno vel, quod minus videtur, non F. 71-72 impossibile] *aliquantum textus add. B.* 73 Aristoteles] Arist., *Cat. 5.4a22sqq.*

2.1.2.1 → 1.2.1 Cum dicebatur primo quod res duplex habet esse, 50
 scilicet in materia extra animam et esse in anima, concessit. Cum se-
 cundo dicebatur quod unum esse non dependet ex alio, dixit quod
 esse rei in anima <quod> non est scientia sed figmentum rei, hoc non
 dependet ab esse eius extra animam; esse tamen rei in anima quod est
 scientia rei, hoc dependet a re extra animam. Et cum dicebatur quod 55
 chimaera non habet esse in re extra sed in anima, dixit quod hoc non
 est scientia chimaerae, sed figmentum et imaginatio sola.

2.1.2.2 → 1.2.2 Ad secundam rationem respondebatur. Cum dice- 60
 batur quod scientia rei est habitus animae comprehensus de re ipsa per
 omnia illa ex quibus res habet sciri, concessit. Et cum dicebatur ulter- 60
 rius quod iste habitus stat sine entitate rei extra animam, dixit || quod **B 90rB**
 non erat verum. Et cum ulterius dicebatur quod cum non sit eclipsis
 nunc, numquid possum habere scientiam? – dixit quod non: talis enim
 habitus non est scientia.

2.2.1 → 2.1.1 Contra positionem arguebatur: 65

Si rebus corruptis oportet corrumpi scientiam habitam de rebus, tunc
 ille idem habitus in numero ens in anima qui prius erat scientia et habi-
 tus necessarius, iam factus est error et habitus falsus. Et corruptis rebus
 dixit eundem habitum in anima ¹manere qui prius erat, sed hunc non
 dixit scientiam sed errorem. Consequens est impossibile; ergo anteces- 70
 dens, scilicet quod corruptis rebus oportet corrumpi scientiam habitam
 de rebus. Quod autem consequens sit impossibile patet, quia scientia
 est firmus habitus et necessarius, unde licet una et eadem opinio in nu-
 mero quandoque est vera, quandoque est falsa, sicut dicit Aristoteles
 in Praedicamentis, non tamen est possibile de habitu qui est scientia; 75
 non enim est possibile ut necessarium sit falsum.

58 respondebatur] r(n)(tur **B**; *om.* **F**. 60 ex] *s.l.* **B**. habet] habet *add. & del.* **B**. 61 stat
 F] erat **B**. 63 numquid possum] numquid potest **B**; et tamen possum **F**. 65 arguebatur]
 ar)(tur **B**; a)(tur **F**. 67 qui F] quae **B**. 69 in anima manere] in anima **B**; habere in anima
 et manere **F**. qui F] quae **B**. 70-73 ergo – necessarius **B**] *om.* **F**. 75 in Praedicamentis]
 Arist., *Cat.* 5.4a22sqq.

75 2.2.1.2 Praeterea, sicut se habent causae, principia et elementa ad effectum cuius sunt, sic se habet cognitio causarum, principiorum et elementorum ad cognitionem effectus faciendum; sed causae, principia et elementa alicuius effectus cum fuerint in re, de necessitate inducunt [cum cognitione causarum cognitionem] effect[u]m; ergo cognitio
80 causarum, principiorum et elementorum alicuius effectus facta in anima de necessitate facit cognitionem effectus; sed re non existente potest esse cognitio in anima suarum causarum, principiorum et elementorum, ex quibus principiis et causis debet fieri talis res, si fiat; ergo etc.

2.2.2 → 2.1.2 Contra solutiones argumentorum arguitur:

85 2.2.2.1 → 2.1.2.1 Cum dicit quod esse rei in anima, cum ipsa non sit extra animam, non est scientia rei sed error – ergo qui facit cognitionem in anima †animal impressionis† eclipsis per suas causas, et tonitruum et nubis, quando istae res non sunt, in anima facit errorem [in anima] et non scientiam; et qui librum Meteororum legit quando istae impressiones non sunt, errorem docet et non scientiam; et idem habitus animae in una die potest fieri error et scientia – quae omnia sunt inconvenientia; ergo et antecedens. Sequitur etiam quod eclipsis si non sit, quod mathematici non habent de ipsa magis scientiam quam quilibet ignorans.

95 2.2.2.2 → 2.1.2.2 Contra solutionem secundi argumenti arguitur: Qui habet in anima sua habitum totum de syllogismo qui in libro Priorum docetur (scilicet quomodo debet fieri syllogismus, quomodo de inesse, quomodo de necessario, quomodo conversivus, quomodo circularis,

75 *Cum ratione 2.2.1.2 cf. Anon. Lipsiensis, Quaest. Metaph. III.6, CPhD XIV: 239.1-7: “Quaeritur utrum destructo scibili destruitur scientia de ipso scibili Et videtur quod non. Sicut se habent causae sufficientes ad effectum, ita se habet cognitio sufficiens causae ad cognitionem sufficientem <effectus>; sed posita causa sufficiente in esse ponitur effectus; ergo posita causa sufficiente cognitionis in esse, ponitur cognitio <effectus>; sed non existente scibili potest poni causa sufficiens cognitionis rei; ergo etc.” 78 fuerint vel fiunt B] fuerit F. 79 cum – effectuum F] illum effectum in re B. 83 debet fieri talis] debent fieri tales F; fieri debet talis B. 84 solutiones F] solutionem B. 87-88 in anima – nubis F] iridis per suas causas in anima vel tonitrus et huiusmodi B. Cf. Boethius Dacus, Quaest. GC, qu. I.5, CPhD V.1: 15.54-56: “Licet enim quandoque sit nubes, quandoque non, ipsae tamen nubes, licet non semper sint secundum subiectum, sunt tamen semper quantum ad consequentiam ex suis causis.” Praeterea Anonymus Alani, Sophismata, S13 [583.19], f. 100rB: “Item, si esset sicut ponit ista positio, non esset possibilis doctrina Meteororum nisi illae impressiones essent in actu”. 88 in anima² B secutus seclusi; fieri autem potest ut quando istae res non sunt extra animam, facit errorem in anima scribendum sit. 89 Meteororum] methaurorum F; metherorum B. 96-98 scilicet – ducens et F] om. B.*

2.2.1.2 Praeterea, sicut se habent causae, principia et elementa ad effectum cuius sunt causae, principia et elementa, sic cognitio causarum, principiorum et elementorum ad cognitionem ipsius effectus faciendam; sed causae, principia et elementa alicuius effectus cum fuerint in re, de necessitate inducunt illum effectum in re; ergo cognitio causarum, principiorum et elementorum alicuius effectus facta in anima de necessitate facit cognitionem ipsius effectus in anima; sed re non existente in materia extra potest esse cognitio suarum causarum in anima, ex quibus principiis, causis et elementis fieri debet talis res, si fiat; ergo etc.

2.2.2 → 2.1.2 Contra solutionem argumentorum arguebatur:

2.2.2.1 → 2.1.2.1 Cum dicit quod esse rei in anima, cum ipsa non sit extra animam, non est scientia rei sed error – ergo qui facit cognitionem iridis per suas causas in anima vel tonitrus et huiusmodi, quando istae res non sunt, in anima facit errorem et non scientiam; et qui librum Meteororum legit quando istae impressiones non sunt, errorem docet et non scientiam; et idem habitus animae in una die pluries potest fieri error et scientia – quae omnia sunt inconvenientia; ergo et antecedens. Sequitur etiam quod cum eclipsis non sit, mathematici non habent scientiam de ipsa magis quam quilibet ignorans.

2.2.2.2 → 2.1.2.2 Contra solutionem secundi argumenti: Qui enim in anima sua habet habitum totum de syllogismo qui in libro Priorum docetur, perfectam habet scientiam de syllogismo, etiam si nullus sit syllogismus nec umquam fiat.

80 fuerint *vel* fiunt **B**] fuerit **F**. 86 arguebatur] ar()tur **B**; a()tur **F**. 91 Meteororum] metherrorum **B**; methaurorum **F**.

et quomodo ostensivus, quomodo ad impossibile ducens), [et] perfectam habet scientiam de syllogismo, et si nullus 'sit' syllogismus vel
100 numquam fiat.

Si tu dicas quod iste habitus non est scientia de syllogismo, cuius 'modi' habitus? Non est opinio de syllogismo, quia opinio de re non accipitur per causas necessarias ipsius, et iste habitus de quo loquimur est acceptus de syllogismo per causas eius; ergo sequitur quod est perfecta
105 scientia de syllogismo.

Si tu dicas quod ille habitus est error de syllogismo et non scientia, hoc est admirabile et inopinabile. Et ratio huius est: omnis errans in aliquo rectificari habet in illo et meliorem habitum potest recipere de ipso, sicut medicus in medicina errans et citharista in principiis illius
110 artis; sed qui habet totum habitum de syllogismo qui docetur in libro Priorum, et sicut docetur ibi, non potest recipere meliorem habitum de syllogismo ipso, nec potest rectificari circa syllogismum ipsum vel eius principia vel actum syllogizandi; ergo ille habitus non fuit error, etiam nullo syllogismo existente. Si ergo talis habitus non potest esse
115 error, ut probatum est, nec opinio (quia opinio non est habitus acceptus per causas necessarias rei), sequitur igitur quod erit scientia –vel dicas quis habitus.

2.3 Ad hoc non fuit responsum.

98 et² F] *om.* B. 103-4 acceptus B] *acceptio* F. 104 eius] *necessarias add.* B. 107 inopinabile B] *impossibile* F. 109-10 et – artis F] *om.* B. 112 nec B] *non* F. 115-6 quia rei F] *om.* B.

Si tu dicas quod iste habitus non est perfecta scientia de syllogismo, 100
 quaeram a te “Cuiusmodi habitus est ille?” Non enim est opinio, quia
 opinio non accipitur de re per causas necessarias illius rei, et iste habitus
 de quo loquor est acceptus de syllogismo per causas eius necessarias;
 ergo est perfecta scientia syllogismi.

Et si dicas quod iste habitus de syllogismo non est scientia sed er- 105
 ror, hoc est mirabile et inopinabile. Et huius ratio est: omnis errans in
 aliqua re potest rectificari in illa et meliorem habitum recipere de ipso,
 sicut medicus errans in medicina; sed qui habet in anima sua totum
 illum habitum de syllogismo qui docetur in libro Priorum, et sicut ibi 110
 docetur, non potest recipere meliorem habitum de syllogismo, nec rec-
 tificari potest circa syllogismum vel circa eius principia vel circa actum
 syllogizandi; ergo ille habitus non fuit error, etiam nullo syllogismo
 existente; ergo si talis habitus non potest esse error, ut probatum est,
 nec opinio, relinquitur quod erit scientia || – vel dicas quis habitus sit. **B 90vA**

2.3 Ad hoc non respondebatur.

115

108 medicus F] medicans B. **114** opinio] quia opinio non est habitus acceptus per causas necessarias rei *add.* F.

3.1 Ad quaestionem respondendum quod rebus corruptis non oportet scientiam de rebus corrumpi, si ita sit quod illae res habeant causas et principia ex quibus sint possibles cognosci. Nam sicut causae effectus inducunt effectum illum, sic cognitio illarum causarum facta in anima de necessitate inducit cognitionem illius effectus in anima; unde illo modo quo res habet causas et principia cognita, illo modo habet scientiam. Eclipsi 'enim' non existente aut animali vel planta de eis non est scientia qua scitur quod ipsa sint (hoc enim falsum est), sed est scientia de eis remanens in anima qua scitur ex quibus causis et principiis et elementis habet fieri unumquodque illorum si fiat, ita quod ex aliis unumquodque illorum est impossibile fieri; et est scientia de eis qua scitur quis est modus generationis uniuscuiusque illorum ex suis principiis, ita quod per alium modum ipsum fieri ex suis principiis est impossibile. Considera tecum si hanc cognitionem potes habere de planta vel iride vel fluxu maris vel de quocumque alio effectu ipsis non existentibus. Ego intelligo quod per principia vera scientiam de iride non habemus vel de eclipsi ipsis non existentibus – unde homine et animali corruptis non est scientia de homine qua scitur hominem esse animal (hoc enim falsum est, ut evidenter determinatum est in superiori problemate); sed homine corrupto potest scientia manere in anima qua || scitur de homine ex quibus principiis et elementis et quomodo

119 *Cum hac determinatione conferas* Anon. Lips., *Quaest Metaph.*, qu. III.6, CPhD XIV: 239.17-240.31: “Dicendum quod per scibile duo possunt intelligi, scilicet illud quod scitur et est illud cuius est scientia, et scientia est conclusionis; ergo per scibile potest intelligi conclusio demonstrationis Alio modo dicitur scibile ipsum subiectum de quo scitur et concluditur passio in conclusione Unde dicendum quod destructo scibili primo modo, scilicet conclusione, destruitur scientia, quia si conclusio non est, nec scientia de ipsa erit. Si vero accipitur scibile secundo modo pro subiecto, dico quod isto destructo non destruitur scientia, quia habemus scientiam de grandine et aliis impressionibus per demonstrationem, quibus non existentibus adhuc de eis est demonstratio Unde dicendum quod duplex est scientia de aliquibus. Quaedam est scientia qua scitur quia sunt, et alia est qua scitur ex quibus causis et qualiter se habentibus ipsa sunt nata esse Unde scientia qua scitur quia ipsa sunt corrumpitur ipsis scibilibus corruptis. Si tamen aliquae res non sunt, adhuc potest scribi ex quibus causis natae sunt esse, et sic tradidit Aristoteles scientiam libri Meteorum”. **120** res] post suam corruptionem *add.* **B.** **121** sint **F]** sunt **B,** *fort. recte.* cognosci **F]** *om.* **B.** **122** effectus inducunt effectum illum **F]** de necessitate inducunt effectum suum **B,** *fort. recte.* illarum causarum **B]** illorum effectuum **F.** **125** eclipsi enim **B]** eclipsis **F.** **132** considera **F]** modo considera **B.** **134-5** per – habemus **F]** aliter sic revera scientiam de iride non haberemus **B.** **136** non **F]** *om.* **B.**

3. / Ad quaestionem est dicendum quod corruptis rebus non oportet scientiam corrumpi habitam de illis rebus, si ita sit quod illae res post suam corruptionem habeant causas, principia et elementa ex quibus sunt possibles. Nam sicut causae de necessitate inducunt effectum suum, sic cognitio illarum causarum facta in anima de necessitate inducit cognitionem illius effectus in anima; unde eo modo quo res habet causas et principia cognita, eo modo habet scientiam. Eclipsi enim non existente aut animali vel planta de ipsis rebus non est scientia qua scietur quod ipsae sint (hoc enim falsum est), sed est scientia de eis remanens in anima qua scitur ex quibus causis et elementis et principiis haberi fieri unumquodque istorum si fiat, ita quod 'ex' aliis unumquodque istorum fieri est impossibile; et etiam scientia de eis qua scitur quis est modus generationis uniuscuiusque istorum ex suis principiis, ita quod per alium modum ipsum fieri ex suis principiis est impossibile. Modo considera tecum si hanc cognitionem poteris habere de planta vel de iride vel de fluxu maris et de quolibet alio effectu ipsis non existentibus. Ego intelligo quod taliter sic revera scientiam de iride non haberemus vel de eclipsi istis non existentibus – unde homine et animali corruptis 'non' est scientia de homine qua scitur quod homo est animal (quod enim falsum est, ut evidenter declaratum est in superiori problemate); sed homine corrupto potest remanere scientia in anima qua scitur de homine ex quibus principiis et elementis et quo modo generationis ipse generabilis est homo et animal, et ex quibus hoc est impossibile. Multae autem rationes possunt adduci, quae tactae sunt in quarto Metaphysicae disputatae de veritate, et ideo has omitto.

119-20 de necessitate inducunt effectum suum **B]** effectus inducunt effectum illum **F.** **132** aliter – haberemus] per principia vera scientiam de iride non habemus **F;** *textus codicis F sanus esse videtur, quae in B invenimus eo orta esse puto quod redactor textum a se non intellectum aut nescioquo errore corruptum frustra emendare conatus sit.* **139-40** tactae sunt in quarto Metaphysicae dispu(ta)tae de veritate **B]** tactae sunt secundo Metaphysicae dispu(ta)tae de veritate **F.** *Referrī videmur ad quaestiones Boethii super Metaph. II.1; utrum illud in quarto codicis B errore librarii an redactoris ortum sit non liquet. Difficultatem faciunt duo participia tactae et disputatae, cum tactae – in disputando vel sim. expectandum esset, sed melius mihi visum est inconcinnitatem intactam relinquere.*

140 generatur, et ex quibus hoc est impossibile. Multae enim aliae rationes possent adduci ad hoc, quae tactae sunt secundo Metaphysicae disputatae de veritate, et ideo eas dimitto causa brevitatis.

3.2.1 → 1.2 Disputationem pro altera parte concedo.

3.2.2 → 1.1 Ad rationes in oppositum:

145 3.2.2.1 → 1.1.1 Cum dicitur “Destructo scibili destruitur scientia”, verum est –si nullo modo remaneret scibile; sed rebus corruptis quantum ad suum esse in materia possunt remanere quantum ad suum esse in anima; et cum tale habeant esse, earum scientia est, ut visum est.

3.2.2.2 → 1.1.2 Cum arguitur secundo “Quod non est, nemo potest
150 scire quid est, ut tragelaphus aut fligax”, verum est –de illo quod non est penitus, ita quod non habet esse in re nec causas ex quibus esse suum ‘est’ possibile; tale autem non est omne quod non est: eclipsis enim, cum non sit, habet causas tamen in re ex quibus suum esse non solum est possibile sed etiam necessarium, ut per easdem causas remaneat
155 sua scientia apud animam.

3.2.2.3 → 1.1.3 Ad tertium. Cum dicitur “Destructa causa destruitur effectus”, dicendum quod duplex est causa, quantum sufficit ad solutionem rationis huius. Una est enim causa quae non solum exigitur ad factionem illius, sed etiam ad conservationem eius; et de tali causa
160 vera est propositio illa, sicut patet per se, – ut non solum lux exigitur ut fiat lumen in aere, sed etiam ut conservetur lumen in eodem. Alia est causa quae solum exigitur ad hoc ut res fiat, ut statuam faciens exigitur ad hoc ut statua fiat, sed non exigitur ad conservationem statuae; et de tali causa non est vera propositio: statuario enim corrupto
165 nihil prohibet statuam remanere. Hoc modo sunt res causae scientiae nostrae: res enim generant scientias et cognitiones in anima nostra cum speculamur de eis, sed ipsae res non exiguntur ad conservationem

140 enim F] autem B; etiam *malim*. 141-2 tactae sunt secundo Metaphysicae dispu(ta)-tae de veritate F] tactae sunt in quarto Metaphysicae dispu(ta)tae de veritate B. *Referrī videmur ad quaestiones Boethii super Metaph. II.1. Difficultatem faciunt duo participia tactae et disputatae, cum tactae – in disputando vel sim. expectandum esset, sed melius mihi visum est inconcinnitatem intactam relinquere.* 143 disputationem] dispositionem F; rationes B. concedo B] conc̄ndo F. 146 sed F] unde B. 150 quid B] quod F. aut B] et F. fligax] fugax F; fliga B. 151 causas B] causis F. 152 tale autem B] talis enim F. omne] esse BF. 154 possibile B] compossibile F. 161 ut¹ B] quod F. 162 quae solum iter. F] quae B. ut¹ F] quod B. 162-3 fiat – fiat B] sit – sit F. 164 statuario B] statuario F.

3.2.1 → 1.2 Pro hac parte rationes concedo.

3.2.2 → 1.1 Ad rationes in oppositum respondeo:

3.2.2.1 → 1.1.1 Cum dicis “Destructo scibili destruitur scientia”,
verum est –si nullo modo remaneret; unde rebus destructis quantum
ad esse suum in materia possunt remanere quantum ad esse suum in 145
anima; hoc autem esse est scientia earum, sicut visum est.

3.2.2.2 → 1.1.2 Cum arguitur secundo “Illud quod non est, nemo
potest scire quid est, ut tragelaphus aut fligax” – verum est de illo quod
non est penitus et quod non habet esse in re nec causas ex quibus esse
suum est possibile; tale autem non est omne illud quod non est: eclipsis 150
enim, cum non est, habet tamen causas in re ex quibus suum esse non
est possibile, immo necessarium, et per easdem causas remanet scientia
sua apud animam.

3.2.2.3 → 1.1.3 Ad tertium dicendum. Cum tu dicis “Destructa causa
destruitur effectus”, dicendum quod duplex est causa, quantum sufficit 155
ad solutionem huius argumenti. Una est enim causa quae non solum
exigitur ad factionem illius rei, sed etiam ad eius conservationem; et de
tali causa vera est propositio, sicut patet: lux enim non solum exigitur
ut fiat lumen in aere, sed etiam ut lumen conservetur in aere. Alia est
enim quae exigitur ad hoc ut res fiat, sicut statuarius exigitur ad hoc 160
quod fiat statua, sed non exigitur ad conservationem statuariae; et de tali
causa non est vera propositio: statuarius enim corrupto nihil prohibet
statuam || remanere. Hoc modo sunt res causae scientiae nostrae: res 165
enim generant suas scientias et cognitiones in anima cum vero specu-
lamur de eis, sed illae res non exiguntur ad conservationem scientiae
nostrae. Unde futurorum habemus praecognitionem in possibilitate
suarum causarum †praeteritarum per memoriam rerum simpliciter.†

148 [fligax] fliga B; fugax F. 150 omne] esse BF. 153 animam F] scientiam B. 163 res] iter. B. 166 praecognitionem B] scientiam et cognitionem F. possibilitate F] po(-)te, i.e. possibilitate vel potestate B. 167 praeteritarum B] praeteritorum F. Quae in F post rerum simpliciter usque ad finem paragraphi sequuntur in B desunt. Suspicio eandem lacunam iam in exemplari redactoris extitisse ideoque eum, cum textum corruptum esse intellexisset, non autem quo modo, dis invisis praeteritorum sanum in praeteritarum mutasse. Cf. praefationem p. 43.

170 scientiae nostrae. Unde futurorum habemus scientiam et cognitionem
in possibilitate suarum causarum; praeteritorum per memoriam; rerum
simpliciter, praeter omnem differentiam temporis et ceteras condicio-
nes cum quibus recipit sensus <cognitionem> rerum – dico quod hoc
modo cognitionem habemus per intellectum, sed cognitionem rerum
sub condicionibus per quas unum individuum differt ab altero eiusdem
speciei habemus per phantasiam.

175 3.2.2.4 → 1.1.4 Ad aliud dicendum, cum tu dicas quod omnis scientia
est de ente: quia vel oportet illud esse ens actu vel tale quod non habet
esse, tamen causas et principia, ex quibus suum esse est necessarium vel
possibile, habet; sicut apparet, cum eclipsis non sit, suum esse tamen
necessario eveniet ex suis causis (dico “possibile” propter generabilia:
180 non enim omne generabile generabitur, habet tamen causas ex quibus
ipsum esse est possibile).

Et de hoc problemate dicta sufficiant.

168 Unde futurorum etc.] *de scientia praeteritorum, praesentium et futurorum* cf. Boethius Dacus, *Quaest. Top.*, qu. II.20, CPhD VI.1: 146-148. scientiam et cognitionem **F**] praecognitionem **B**. **169** praeteritorum **F**] praeteritarum **B**. **170-4** praeter – phantasiam (*in fine paragraphi*) **F**] *om.* **B**. **171** quibus] quaelibet **F**; *def.* **B**. **174** habemus] hoc est **F**; *def.* **B**. **176** quia **F**] verum est **B**. **179** propter] quaedam *add.* **B**. **180** generabile] de necessitate *add.* **B**. **181** esse est possibile **F**] est generabile **B**. **182** et de hoc – sufficiant **F**] *om.* **B**.

3.2.2.4 → 1.1.4 Ad quartum. Cum dicitur quod omnis scientia est de ente, verum est –vel oportet illud esse ens in actu vel tale quod, cum non sit, habet tamen causas ex quibus suum esse est necessarium vel possibile; sicut apparet, cum eclipsis non sit, suum esse tamen necessario eveniet ex suis causis (dico autem “possibile” propter quaedam generabilia: non enim omne generabile de necessitate generabitur, habet tamen causas ex quibus ipsum est generabile). 170

168 quartum] tertium B; aliud F. 171 cum] el *add. & exp.* B. 174 est generabile B] esse est possibile F.

PROBLEMA 3

Utrum rebus corruptis necesse sit terminos cadere a suis significatis

Tertio quaerebatur utrum rebus corruptis necesse sit terminos cadere a suis significatis.

1.1 Et arguitur quod sic:

1.1.1 Boethius dicit quod si res 'subiecta' non sit, vox designativa
5 esse desistit; rebus autem corruptis res non sunt; ergo vox designativa
esse desistit.

1.1.2 Item, res, intellectum et vocis significatum penitus idem sunt;
nam res ipsa 'est' quae intelligitur, et quod intelligitur per vocem sig-
nificatur; sed cum res est corrupta, manifestum est quod ipsa non est,
10 ergo nec intellectum 'nec' vocis significatum; sed si vocis significatum
non sit, oportet voces cadere a suis significatis.

1.2 Ad oppositum: forma rei generabilis ipsa est in materia per es-
sentiam, 'in anima per sui cognitionem et non per suam essentiam'
(lapis enim non est in anima, sed species lapidis, sicut dicit Aristoteles
15 3° de Anima), et est in voce per significationem; et esse rei in materia et
esse eius in anima et esse eius in voce significante ipsam sunt diversa,
et unum istorum non dependet ab aliis vel ab alio.

Ex hoc arguitur sic: Cuicumque uni essentiae debentur plura esse,
quorum unum non dependet ab alio, ipsa destructa quantum ad unum
20 illorum non oportet ipsam corrumpi quantum ad aliud; sed quoniam rei
generabili plura debentur esse, quorum unum ab alio non dependet, ut

2 *Cum hoc problemate cf.* Anon. Alani, *Sophismata*, S5 [583.18], P2.1.1, ff. 54vB-55vB
"U. termini cadant a suis significationibus rebus corruptis"; *item* S13 [583.19], P3 "U.
terminus cadat a suo significato quando res desinit esse" (ed. Libera & Gazziero pp.
339-340 & 368); Anon. Tabarroneus, *Sophismata*, S2 [583.23], P3, ff. 49vA-B & 51vA-B
"U. rebus corruptis termini cadant a suis significationibus". 4 Boethius] Boethius, *Divis.*
44.22-23 (PL 64: 889D): "si enim nulla subiecta sit res quam significat vox, designativa
esse non dicitur". quod F] *om.* B. 7 *Cum ratione 1.1.2 cf.* Boethius Dacus, *Quaest.*
Top., qu. II.2, CPhD IV.1: 108.4-7: "res et intellectum est significatum sunt idem; quod
enim apprehensum est ab anima, hoc est aliqua res extra, quae per dictionem postea est
significata. Ergo cum non-ens non potest intellegi, ergo nec significari." 7 intellectum]
intellectiva F; intellectus B. significatum B] significatio F. 10 intellectum B] intellec-
tum vel intellectiva F. significatum² F] ergo etc. B. 10-11 sed – suis significatis] signi-
ficatio F; *def.* B. 15 3° de Anima] Arist., *de An.* III.8.431b29-432a1. 16 ipsam B] ipsa
F. 18 cuicumque F] quandocumque B, *fort. recte.* essentiae B] esse F. 20 quoniam
F] *om.* B. 21 plura debentur F] *inv.* B.

PROBLEMA 6

Utrum rebus corruptis oportet terminos cadere a suis significatis

De sexto quaerebatur utrum rebus corruptis oportet terminos cadere a suis significatis.

1.1 Et arguitur quod sic:

1.1.1 Dicit Boethius: si res subiecta non sit, vox significativa esse desistit; sed corruptis rebus res non sunt; ergo etc. 5

1.1.2 Item, res, intellectum et significatum vocis idem sunt penitus; nam res ipsa est quae intelligitur, et quod intelligitur significatur per vocem; sed cum res 'est' corrupta, manifestum est quod non est, ergo nec intellectum nec vocis significatum; ergo etc.

1.2 In oppositum arguitur: 10

Forma 'rei' generabilis est in materia per suam essentiam, in anima per sui cognitionem et non per suam essentiam (lapis enim non est in anima, sed species lapidis, ut dicit Aristoteles tertio De anima), et est res etiam in voce per sui significationem; esse autem rei in materia et esse eius in anima et esse eius in voce significante ipsam sunt diversa, et unum ab alio non dependet. 15

Ex hoc [enim] arguitur sic: Quandocumque uni essentiae debentur plura esse, quorum unum non dependet ab alio, illa corrupta quantum ad esse unum non oportet eam corrumpi quantum ad reliquum; sed rei generabili debentur plura esse, quorum unum non dependet ab alio, ut esse reale in materia et esse intellectum in anima, et esse significatum in voce; ergo corrupta re quantum ad esse suum in materia non oportet eam corrumpi quantum ad esse suum in anima vel quantum ad esse suum significatum in voce. Ergo etc. 20

4 Boethius] Boethius, *Divis.*, 44.22-23 (PL 64: 889D): "si enim nulla subiecta sit res quam significat vox, designativa esse non dicitur". 6 intellectum] intellectus **B**; intellectiva **F**: 9 vocis **F**] voces **B**. 11-12 in anima – essentiam **B**] *om.* **F**. 13 tertio De anima] Arist., *de An.* III.8 431b29-432a1. 17 enim **B**] *om.* **F**. 24 ergo etc. **B**] *toto caelo differt F*.

esse reale in materia et 'esse' intellectum in anima, 'et' esse significatum in voce, – ergo rei essentia corrupta quantum ad suum esse in materia non oportet ipsam corrumpi quantum ad suum esse in anima vel quantum ad suum esse significatum in voce. Maior patet, quoniam Socratem esse et ipsum esse album sunt diversa esse, quorum unum non dependet ex alio; ideo Socrate corrupto quantum ad esse album non oportet ipsum corrumpi quantum ad esse simpliciter. Minor etiam patet, quoniam quamvis res post suam corruptionem non sit idem quod prius, possum tamen idem intelligere et imaginari quod prius, ergo et significare per vocem – quicquid enim potest intelligi, potest per vocem significari.

3.1 Ad quaestionem breviter est dicendum quod rebus corruptis non est necesse cadere terminos a suis significatis. Causa tamen huius non 'est' quia necesse sit 'rem' post suam corruptionem per vocem significari, 'sicut nec ante, natura enim rei sive ipsa sit sive ipsa non sit <non> requirit per vocem significari', sed hoc sibi accidit; nec etiam causa huius est quia necesse sit per vocem aliquam rem significare, vox enim sicut nulli rei repugnat, sic ad significandum nullam rem sibi determinat. Sed corruptis rebus non oportet terminos cadere a suis significatis; et causa huius est quia significare vocis non dependet ab esse rei, quia quod ab alio non dependet ꝑ illo non existente possibile est id esse a quo non dependet, ꝑ ideo etc. Quod autem significare vocum non dependeat ab esse rei manifestum est ex hoc: esse et non esse respectu eiusdem rei opponuntur; significari et non significari <respectu> eiusdem rei opponuntur; sed sicut esse rei et non significari per vocem non opponuntur (multa enim sunt quae tamen per vocem non significantur, ergo etc.), non esse et per vocem significari non opponuntur circa idem: videmus enim quod 'Socrates' non significat illud quod Socrates est post suam corruptionem; quoniam cum forma substantialis Socratis nihil sit post suam corruptionem, tunc ista vox 'Socrates' nihil significaret; sed post

23 rei essentia F] re B. 25 Maior etc. usque ad significari in fine rationis F] ergo etc. B. 32 breviter est F] om. B. 34 necesse sit F] oporteat B. 34-35 significari] post hoc verbum non enim necesse est rem post suam corruptionem per vocem significari subintelligendum est, inserere vero supervacaneum duxi. 35 enim scripsi] autem B; def. F. 38 ad significandum nullam rem] ad significatum nullam rem F; nullam rem significandam B. 40 dependet B] pendet F. rei] in materia extra add. B. quia quod] quare quod F; quicquid autem B. 41-42 illo – dependet F] potest esse licet alio non existente B; fere possibile est esse illo non existente a quo non dependet scribendum videtur. Praeterea, hinc usque ad finem huius problematis B raro cum F congruit 48 Socrates] subiecti F; def. B. 50 nihil] iter F.

3.1 Ad quaestionem dicendum quod rebus corruptis non est necesse terminos cadere a suis significatis. Causa tamen huius non est quia oporteat rem post suam corruptionem per vocem significari, sicut nec ante, natura enim rei sive ipsa sit sive ipsa non sit <non> requirit per vocem significari, sed hoc sibi accidit; nec etiam est causa huius quod necesse est vocem rem aliquam significare, vox enim ¹sicut nulli rei repugnat, sic nullam rem significandam sibi determinat. Sed quod rebus corruptis non oportet terminos cadere a suis significatis, causa huius est quia significare vocis non pendet ab esse rei in materia extra; quicquid autem ab alio non dependet potest esse hoc alio non existente; cum ergo significare vocis non dependet ab entitate rei in materia, non est necesse vocem privari suo significato re corrupta in materia, unde vox non significat ipsam rem esse vel non esse, sed significat ipsam rem absolute, cui accidit esse et non esse, quia significare nihil aliud est quam intellectum rei per vocem constituere, et intellectus intelligendo rem intelligit || ipsam simpliciter et absolute, et non intelligit eam esse vel non esse, sed intelligit eam absolute et simpliciter. Patet ergo quod corruptis rebus quantum ad esse quod habent in materia non oportet terminos cadere a suis significatis, cum ipsa res habeat multiplex esse, ut dictum est, scilicet esse in materia per suam essentiam, et esse cognitum per intellectum, et esse significatum per vocem. Et licet corrumpatur esse rei in materia, potest manere esse cognitum apud intellectum et esse significatum per vocem. Ideo vox adhuc potest significare suum significatum corrupta re quantum ad esse suum in materia.

27 significari] *post hoc verbum* non enim oportet rem post suam corruptionem per vocem significari *subintelligendum est, inserere vero supervacaneum duxi.* 28 enim] autem **B**; *def. F.* 31 quod] quia **B**; *om. F, sed et ante causa huius add.* 33 quicquid] *hinc usque ad finem huius problematis F raro cum B congruit.* 34 hoc] licet **B.** 38-39 significare – constituere] *cf. Arist., Int. 3.16b20-21.*

corruptionem Socratis ‘Socrates’ significat tale ens quod umquam fuit Socrates, licet tale ens non sit Socrates in re.

Item quod est possibile apud intellectum in intelligendo, possibile est apud voces <in> significando; nam quod potest esse intellectum potest
55 esse vocis significatum et illo modo; sed re corrupta possibilis est apud intellectum conceptio illius rei sicut prius; res enim post sui corruptionem possibilis est intelligi; ergo et per vocem significari sicut prius.

Item, quod nulli significato repugnat, potest rem significare sive ipsa res sit sive non sit; vox nulli significato repugnat, sicut nec aliquod
60 significatum sibi determinat; ergo vox potest rem significare sive res sit sive non sit.

3.2 → 1.1 Ad rationes in oppositum dicendum:

3.2.1 → 1.1.1 Cum dicis “Si res subiecta non sit, vox etc.”, dico quod si hoc verbum ‘est’ praedicatur tertio adiacens, propositio est vera, et
65 sic eam intelligit Boethius, ut sit sensus “Si res non sit subiecta voci significanti ut significatum eius, designativa esse desistit.” Sed si praedicatur secundo adiacens, tunc propositio est falsa, ut sit sensus “Si res non sit [res], vox designativa esse desistit”, sicut dicitur communiter.

Aliter potest dici: Si res non sit, ita quod nullum esse habeat –nec
70 in materia per suam essentiam, nec in anima per cognitionem, nec in voce per significationem–, vox designativa esse desistit: hoc est verum. Si tamen res non sit, ita quod non habeat esse in materia, non oportet quod vox desistat esse significativa; non habendo enim esse in materia potest habere esse in anima et in voce significante, ut visum est.

3.2.2 → 1.1.2 Ad secundam rationem. Cum dicit quod idem est penitus res et intellectum et vocis significatum, verum est quod idem in
75 numero est res in materia et intellectum et vocis significatum, esse tamen aliud et aliud. Non enim idem est ipsam intellectum esse et ipsam esse vocis significatum et ipsam esse rem; ideo ipsa corrupta in quantum ipsa res est in materia, non oportet ipsam corrumpi in quantum ipsa
80 est vocis significatum.

51 umquam] inquam **F**; *def.* **B.** *Cf.* Boethius Dacus, *Quaest. Top.*, qu. II.5, CPhD VI.1: 119. 70-72: “Socrate enim mortuo, licet ‘Socrates’ idem significat, quod umquam significavit. Socrates tamen non est illud quod umquam fuit.” 66 significatum] significatur **F**; *def.* **B.** 68 res **F**] *om.* **B.** 75 *Cum responsione ad 1.1.2 cf.* Boethius Dacus, *Quaest. Top.*, qu. II.1, CPhD VI.1: 110.52-54: “verum est quod res et significatum et intellectum sunt idem; ibi accipitur res pro omni eo, quod potest apprehendi ab intellectu et voce significari.”

3.2 → 1.1 Ad rationes in oppositum dicendum:

3.2.1 → 1.1.1 Cum dicitur “Si res subiecta non sit, vox significat<iv>a 50
esse desistit, dicendum quod distinguendum est de hoc verbo ‘est’, quia
praedicari potest secundo adiacens vel tertio. Si autem ‘est’ praedice-
tur tertio adiacens, sic propositio est vera, ut sit sensus “Si res non sit
subiecta significato vocis, tunc vox significativa esse desistit”. Si vero 55
praedicetur secundo adiacens, sic propositio est falsa, et est sensus “Si
res non sit, vox significativa esse desistit.”

Aliter potest responderi sic: Si res non sit, ita quod nullum esse habeat,
nec in materia, nec esse cognitum in anima, nec esse significatum in voce,
vox significativa esse desistit – et hoc est verum. Si tamen res tantum 60
corrumpatur quantum ad esse suum in materia, non est necesse tunc
corrumpi esse cognitum apud intellectum vel esse significatum in voce.

3.2.2 → 1.1.2 Ad aliam rationem dicendum. Cum dicitur quod idem
est penitus res et intellectum et vocis significatum, dicendum quod
verum est quod eadem est res in numero quae est in materia et quae 65
intelligitur et quae significatur per vocem, tamen alio et alio modo res
est in materia et in anima et significatur per vocem. Sunt enim rationes
diversae. Et ideo dicendum est quod res, intellectum, et significatum per
vocem, licet idem sint penitus in re, non tamen sunt idem in ratione,
quia alia ratio est esse ipsius rei in materia et alia ratio rei quantum ad 70
esse suum in anima et quantum ad esse suum significatum per vocem.
Et ideo non sequitur quod licet res corrumpatur quantum ad esse in
materia quod corrumpatur quantum ad alia esse, immo possunt manere.

50 subiecta] est *add. & del. B.* 52 si autem est] est si autem **B**; *def. F.* 60 est *iter. B.* tunc] tamen **B**; *def. F.* 69 esse] *aut esse casus genitivi munere fungi tenendum aut lacuna statuenda, ut, e.g. quia alia ratio est <rei quantum ad> esse ipsius rei in materia etc. scribas.*

PROBLEMA 4

*Utrum natura generis in specie sit aliquid in actu
praeter ultimam differentiam speciei*

F 64rA Quarto, quia ista propositio ‘homo est animal’ praedicat genus de specie, quaeratur utrum natura generis in specie sit aliquid in || actu praeter ultimam differentiam speciei.

1.1 Et arguitur quod sic:

5 1.1.1 Tu non dicis quod natura generis existens in specie non sit aliquid actu distinctum contra ultimam differentiam, nisi quia illud quod advenit alicui substantiae in actu est accidens illius substantiae; si ergo animal in homine esset aliquid actu praeter ultimam differentiam hominis, tunc ultima differentia hominis ei adveniens esset accidens
10 illius; hoc autem est impossibile, differentia enim completa speciei non potest esse accidens.

Si sic dicas, haec causa <non> valet, quia illud in quo generatur anima plantae vel animalis est aliqua substantia in actu et tamen anima animalis non est accidens. Ergo ‘hac’ causa non obstante
15 natura generis ens in specie potest esse in actu praeter ultimam differentiam speciei.

1.1.2 ‘Item, talis substantia qualis remanet post corruptionem animae animalis erat in substantia animalis ante corruptionem animae suae; sed post corruptionem animae animalis remanet aliqua substantia in actu, sicut corpus sensatum; ergo talis substantia in actu erat
20

1 *Cum hoc problemate cf. Boethius Dacus, Quaest. Top., qu. IV.1, CPhD VI.1: 197-199, “Utrum genus sit tota substantia speciei”, et qu. VI.4-5, pp. 277-279: “Utrum genus significetur nomine differentiae” & “Utrum differentia significetur nomine generis”. 2 quaeratur etc.] cf. Averr., Metaph. VII.43, 195M: “et indendebat per hoc quod genus in re non existit in actu sicut materia, et quod illud quod est in actu est ultima differentia.” 6 quia B] quod F. 10 speciei F] substantiae B. 12 si – valet] si sic dicas huius causa valet F; toto caelo differt B. 13 est aliqua substantia] advenit alicui substantiae F; est aliquod corpus B. 14 causa B] cum F. 15 ens B] esse vel, quod minus videtur, ens F. 17 Totam rationem 1.1.2, quam ex B supplevi, om. F. Rationem propter homoeoteleuton excidisse apparet, cum infra responsionem bachelarii ad eam servaverit F, licet non responsionem magistralem. 18 substantia] subiecto B; def. F.*

PROBLEMA 7

*Utrum natura generis existens in specie sit aliquid
in actu praeter ultimam differentiam speciei*

De septimo quaerebatur [utrum], quia haec propositio praedicat esse genus de specie, utrum natura generis existens in specie sit aliquid in actu praeter ultimam differentiam speciei.

1.1 Et arguitur quod sic [si]:

1.1.1 Tu non dicis quod natura generis existens in specie 'non' sit aliquid existens in actu distinctum contra ultimam differentiam speciei nisi quia illud quod advenerit alicui substantiae in actu, hoc est accidens substantiae illius; si ergo animal in homine esset aliquid in actu praeter ultimam differentiam hominis, tunc ultima differentia hominis adveniens ei esset eius accidens; quod est impossibile, differentia enim completiva substantiae non potest esse accidens. 5 10

Sed quod non semper oportet quod illud quod [semper] advenerit alicui existenti in actu sit eius accidens probatur, quia illud in quo generatur anima plantae et etiam animalis est aliquod corpus in actu, et tamen anima plantae et animalis non est accidens. Quare hac causa non obstante natura generis ens in specie potest esse || aliquid in actu praeter ultimam differentiam speciei. 15 **B 91rB**

1.1.2 Item, talis substantia qualis remanet post corruptionem animae animalis erat in substantia animalis ante corruptionem animae suae; sed post corruptionem animae animalis remanet aliqua substantia in actu, sicut corpus sensatum; ergo talis substantia in actu erat in substantia 20

4 si B] om. F. 7 substantiae F] subiecto B. 11 substantiae B] speciei (*quod melius est*) F. 12-13 sed - probatur B] si sic dicas huius causa valet F. 18 *Totam rationem 1.1.2 om. F.* 19 substantia] subiecto B; def. F. 21 substantia²] subiecto B; def. F.

in substantia animalis ante corruptionem animae animalis; ergo non oportet illam formam esse accidens quae advenerit alicui substantiae in actu. Illa ergo causa non obstante natura generis ens in specie potest esse aliquid in actu praeter ultimam differentiam speciei.¹

25 1.1.3 Praeterea, dicit Porphyrius quod differentia est qua abundat species a genere, ergo est aliqua substantia in actu. Materia enim penitus prima non est genus: ipsa enim in quid non praedicatur de homine. Si ergo genus est aliqua substantia in actu, et differentia quidem in actu est, et differentia est qua abundat species a genere, ut dicit Porphyrius,
30 sequitur quod natura generis est aliquid in actu praeter ultimam differentiam.

1.2 Ad oppositum arguitur sic:

1.2.1 Si oporteret quod natura generis existens in specie esset aliquid actu praeter ultimam differentiam speciei, tunc in illo quod est simplex forma – sicut hoc quod est color vel albedo – non esset possibile aliquid esse habens rationem generis vel habens rationem differentiae. Consequens est falsum, nam qualitas passibilis 'est'¹ genus coloris et color est genus albedinis 'et'¹ in eis etiam sunt differentiae specificae. Consequentia apparet, quia in simplici, secundum quod simplex est, non
40 invenitur aliquid distinctum contra alterum. †Falsitas consequentis†

1.2.2 Item, ex duobus in actu entibus non fit unum aliquod; species autem omnis aliquod unum est, et ipsa fit ex genere et differentia; ergo unum illorum non est aliquid in actu distinctum contra alterum.

2.1.1 Ad hoc respondebatur quod natura generis ens in specie non est aliquid in actu praeter ultimam differentiam speciei. Et hoc dixit propter rationem factam ad istam partem, quia tunc in illo simplici <non> esset genus et differentia, et tunc albedo non esset species in genere nec color et sic de ceteris.

2.1.2 → 1.1 Tunc respondit ad rationes.

50 2.1.2.1 → 1.1.1 Cum dicebatur quod non est alia causa quare genus est in specie et non sit 'aliquid ens'¹ in actu praeter ultimam differentiam

21 substantia] subiecto B; def. F. 25 Porphyrius] Porph., *Intr.* 10.22-11.1. 26-28 materia – est aliqua substantia in actu F] *om.* B. 28 differentia B] substantia F. 28-31 quidem – ultimam differentiam F] est aliquis actus sequitur quod natura generis ens etc. B. 34-35 simplex B] simpliciter F. 40 falsitas consequentis F] *om.* B; *fortasse* falsitas consequentis <arguit falsitatem antecedentis> *vel sim. scribendum.* 41 item B] nam F; *praeterea hanc rationem aliter quam F expressam praebet* B. 44 respondebatur] r(espo)nde(tur) F; r(espo)n(tur) B. 46-48 quia – ceteris F] *om.* B.

animalis ante corruptionem animae animalis; ergo non oportet illam formam esse accidens quae advenerit alicui substantiae in actu. Illa ergo causa non obstante natura generis ens in specie potest esse aliquid in actu praeter ultimam differentiam speciei. 25

1.1.3 Item, dicit Porphyrius quod differentia est qua abundat species a genere, ergo est aliqua substantia in actu; ¹si ergo genus est aliqua substantia in actu¹ et differentia est aliquis actus, sequitur quod natura generis ens etc.

1.2 In oppositum arguitur: 30

1.2.1 Si oporteret quod natura generis ens in specie esset aliquid in actu praeter ultimam differentiam speciei, tunc in illo quod est simplex forma – sicut hoc quod est color vel albedo – non esset possibile aliquid esse habens rationem generis et aliquid habens rationem differentiae; consequens est falsum, nam qualitas est genus coloris et albedinis, et in eis etiam sunt differentiae specificaе. Consequentia apparet, quia in simplici, secundum quod simplex est, non inveniretur aliquid distinctum contra alterum. 35

1.2.2 Item, ex duobus entibus in actu non fit tertium; sed ex genere et differentia fit species, quae est aliquod unum; ergo nec genus per se aliquid erit in actu nec differentia; ideo etc. 40

2.1.1 Ad hoc respondebatur quod natura generis ens in specie non est aliquid in actu praeter ultimam differentiam speciei. Et hoc dixit propter rationem factam ad istam partem.

2.1.2 Tunc ad rationes in oppositum respondebatur: 45

2.1.2.1 → 1.1.1 Cum dicebatur quod non est alia causa quare genus ens in specie non sit aliquid ens in actu praeter ultimam differentiam

26 Porphyrius] Porph., *Intr.* 10.22-11.1. 28-29 et – ens etc. B] *aliter* F. 32 simplex B] simpliciter F. 39-41 item – ideo etc. B] *aliter* F. 42 respondebatur] rn~ B; r(espo)nde~ F. 43 dixit F] d(ici)tur B. 45 respondebatur] rn~ B; r(espo)nd(i)t F.

speciei, nisi quia tunc differentia speciei cuiuslibet esset accidens, quia advenit generi quod est aliquod ens in actu, – hanc concessit.

Cum dicebatur ulterius quod forma substantialis potest advenire alicui enti in actu ut anima hominis et anima plantae, quae generatur in semine, quae est aliqua substantia in actu, – dixit quod verum est quod illud in quo generatur anima animalis est ‘aliqua substantia in actu’, sed illa corrumpitur apud generationem animalis.

2.1.2.2 → 1.1.2 <Et cum dicebatur ***> ergo cum corrumpitur anima animalis remanet aliqua substantia, scilicet corpus sensatum in actu; ergo illi substantiae in actu inerat anima animalis ante sui corruptionem, – dixit quod non, sed apud corruptionem animae animalis haec substantia quae remanet generata est in actu.

2.2 → 2.1 Contra positionem arguebatur:

2.2.1 Nomen generis, sicut hoc nomen ‘animal’, non est nomen materiae solum, quia materia non praedicatur de composito primo modo dicendi per se; ergo nomen generis debet significare aliquam formam substantialem. Nulla autem est forma substantialis in specie nisi ultima differentia speciei. Aut ergo genus significat formam substantialem unius speciei tantum, et sic de alia specie non posset praedicari; aut significat formam cuiuslibet speciei, et sic de nulla praedicabitur; et ratio huius est: quia nomen generis praedicat illud quod significat, ergo si [significat formam primam] significa<re>t formam unius speciei sicut et alterius, aequo primo praedicaret formas omnium specierum de quacumque specie enuntiaretur.

2.2.2 Item, nomina penitus idem significantia sunt synonyma; si ergo genus non esset aliquid in actu praeter formam speciei, iam partes definitionis essent nomina synonyma, et tunc importeretur nomine generis tantum quantum per totam definitionem; et haec videntur impossibilia.

2.2.3 Tertio arguitur: significatum generis, sicut hoc quod dico “animal”, debet esse unum, quia vocabulum generis debet esse unum; sed significatum huius quod est ‘animal’ est aliqua substantia in actu, ergo debet esse una substantia in actu; sed non potest esse una forma alicuius

56 quae FB] quod *malim*. 57 quod B] quia F. 59 et cum dicebatur ***] *meo Marte addenda conieci; cetera usque ad finem paragraphi servavit F, om. B.* 64 arguebatur] a⁻F; ar⁻B. 65 Rationes 2.2.1-2 aliter formavit B. 77 formam F] ultimam differentiam B. 80-85 tertio – superius F] *om. B.*

speciei, nisi quia tunc differentia ultima cuiuslibet speciei esset accidens, cum adveniat generi quod existit in actu, – concessit.

Et cum dicebatur ulterius quod forma substantialis potest advenire alicui existenti in actu ut anima plantae et animalis, quae generantur in semine, quae est aliqua substantia in actu, – dixit quod verum est quod illud in quo generatur anima animalis est aliqua substantia in actu, sed corrumpitur apud generationem animalis. 50

2.2 → 2.1.1 Contra positionem sic arguitur: 55

2.2.1a Nomen generis est nomen materiae, quia a ratione materiae sumitur; sed materia non praedicatur de toto composito primo modo dicendi per se, genus autem praedicatur de specie; videtur tunc quod genus non tantum sit nomen materiae sed quid aliud informans ipsam; ergo genus est aliquid existens in actu praeter ultimam differentiam speciei. 60

2.2.1b Et praeterea, genus, ut animal, praedicatur de homine et de asino, et natura hominis est alia a natura asini; si ergo genus, ut animal, non esset aliquid in actu praeter ultimam differentiam speciei, cum praedicatur de homine praedicaret naturam asini; quod est falsum; ideo etc. 65

2.2.2 Item, nomina penitus idem significantia sunt nomina synonyma; si ergo genus non esset aliquid in actu praeter ultimam differentiam speciei, iam partes definitionis essent nomina synonyma, cum definitio speciei constituitur ex genere et differentiis; consequens est falsum, scilicet quod partes definitionis essent synonyma; ergo etc. 70

52 quae BF] quod malim. 54 animalis] sequitur in F responsio ad 1.1.2, cuius nullum vestigium in B invenitur. 56 Rationes 2.2.1-2.2.2 aliter formavit F.

unius speciei tantum, nec formae omnium specierum, ut probatum est
 85 superius. Et iterum: omnes formae omnium specierum non sunt una
 substantia in actu; ergo sequitur quod genus significet aliquam sub-
 stantiam in actu existentem in qualibet specie, quae est aliquid praeter
 quamlibet differentiam speciei. Et haec forte fuit opinio Porphyrii, et
 etiam quorundam modernorum.

90 2.3 Ad haec non respondebatur.

3.1 Ad quaestionem dicendum quod natura generis ens in specie non
 est aliquid distinctum contra differentiam speciei, quia genus quiditatem
 et essentiam speciei significat, quae est una et simplex, quia unius rei
 una est quiditas; sed si nomen generis significaret 'aliquid' in actu di-
 95 stinctum contra differentiam speciei, essentiam et quiditatem speciei
 non significaret; ergo etc. Et hoc est quod dicit Aristoteles secundo Phy-
 sicorum quod omnes partes definitionis pertinent ad formam definiti.

Et iterum, si natura generis esset aliquid in actu praeter differentiam
 speciei, tunc nomen simplex non haberet genus et differentiam, cum
 100 <in> eo nihil sit distinctum. Non enim potes dicere quod unum est in
 albedine [id est] per quod ipsa albedo est, et aliud per quod ipsa color
 est, et aliud per quod ipsa est qualitas passibilis, et quartum per quod
 ipsa est qualitas, et quintum per quod ipsa est accidens, et sextum per
 quod ipsa est; sed per unum sunt in eo omnia ista.

105 Et hoc est quod vult Aristoteles in VII° Metaphysicae dicens quod
 in substantia rei non est ordo. Substantiam autem rei vocat omnia
 quae praedicantur de specie praedicatione declarante essentiam. Et
 praeterea Aristoteles in VII° Metaphysicae probat quod accidens non

88-89 et etiam – respondebatur F] *om. B.* 91 Ad et quae sequuntur usque ad finem *sophis-*
matis omnia fere aliter in B formata sunt. Cum prima paragrapho cf. Boethius Dacus,
Quaest. Top., qu. IV.14, CPhD VI.1: 230.41-43: "dicendum est, quod differentia non est
 extra essentiam generis, sed quod species et differentia determinate importat, hoc genus
 importat indeterminate." *Item* qu. VI.5, CPhD VI.1: 277.18-20: "Dicendum quod nomine
 generis significatur differentia, id est eadem res, quae nomine differentiae significatur,
 indeterminate tamen." 93 simplex B] simpliciter F. 96-97 secundo *Physicorum*] *cf.*
 Arist., *Ph* II.3 & Thomas Aquinas, *Ph.* II.v.4 (179); Boethius Dacus, *Quaest. Top.* VI.11,
 CPhD VI.1: 288.33-4: "Aristoteles dicit VII. Metaphysicae et II. *Physicorum*, quod omnes
 partes definitionis sunt formae." 99 simplex] simpliciter F; *def. B.* 99-100 nomen – eo
 F] *def. B;* an natura – ea *scribendum?* 101 id est F] *om. B.* ipsa²] ipse F; *om. B.* 105 in
 VII° Metaphysicae] Arist., *Metaph.* VII.12.1038a33, *trl. media & rec. Guillelmi:* "Sed
 ordo non est in substantia". 108 in VII° Metaphysicae] Arist., *Metaph.* VII.4.1029b
 (*cf.* Thomas Aquinas, *Metaph.* VII.3.1309sq.).

2.2.3 Item, omnes formae omnium specierum non sunt substantia una in actu; ergo || genus significat aliquam substantiam in actu existentem in qualibet specie, quae est aliquid praeter quamlibet differentiam speciei. Et haec forte fuit opinio Porphyrii. **B 91vA**

3.1 Ad quaestionem dicendum quod natura generis ens in specie non est aliquid in actu praeter ultimam differentiam speciei. Cuius ratio est quia essentia generis est essentia una et simplex, quia unius rei est una quidditas et essentia; si ergo genus esset aliquid in actu praeter ultimam differentiam speciei distinctum contra differentiam speciei, iam non esset res et essentia una; ideo etc. 75 80

Et praeterea, si genus esset aliquid in actu praeter ultimam differentiam speciei, tunc, ut argutum est prius, in illo quod est simplex forma, ut albedo, esset possibile esse aliquid habens rationem generis et aliquid habens rationem differentiae. Non enim potes dicere quod aliquid unum est in albedine per quod ipsa est albedo, et aliquid per quod est color, et aliquid per quod est qualitas, et <aliquid> per quod est passibilis qualitas, et aliquid per quod est accidens, et aliquid per quod est [accidens]; sed est unum aliquid in re per quod est haec omnia licet sint rationes diversae, sicut patet in homine, nam una est substantia animae licet sint diversae potentiae, scilicet irascibilis, concupiscibilis etc. 85 90

Et hoc est quod vult Aristoteles in septimo Metaphysicae dicens quod in substantia rei non est ordo. Cum ergo sit reperire simplex aliquod in quo [est] possibile est esse aliquid habens rationem generis et aliquid habens rationem formae, relinquitur quod genus non est aliquid ens in actu praeter ultimam differentiam speciei. 95

Sed tu quaeres: “Per quam viam contingit in specie considerare naturam generis ex quo genus est tota natura speciei?”

Dicendum quod est una forma in numero quae est forma Socratis et hominis et animalis. Unde una et eadem est forma per quam Socrates est Socrates et per quam Socrates est homo et per quam est animal, 100

74 haec F] hoc vel haec B. 75 Ad et quae sequuntur usque ad finem sophismatis omnia fere aliter in F formata sunt. 87-88 accidens B] om. F. 91 septimo Metaphysicae] Arist., *Metaph.* VII.12.1038a33.

debet poni in definitione, et arguit sic: Omnes partes definitionis sunt
 110 eadem per essentiam; sed si haec accidentia “album” et “leve” ponantur
 in definitione, ista nec sunt eadem per essentiam cum homine nec inter
 se, nec praedicantur de homine primo modo dicendi per se; et ex hoc
 concludit quod accidentia non debent poni in definitione substantiae.
 Et ex hac maiori propositione Aristotelis patet quod partes definitionis
 115 ad essentiam pertinent, ergo tam genus quam differentia sunt idem in
 re. Maior patet, quae dicit quod omnia quae ponuntur in definitione
 sunt eadem per essentiam. Cum ipsa et in primo modo dicendi per se
 praedicantur de definito et sunt eadem inter se per essentiam, apparet
 manifeste quod Aristoteles intendit quod genus existens in specie non
 120 est aliquid in specie praeter ultimam differentiam speciei.

Tunc iterum, omnia quae pertinent ad essentiam simplicem rei, ipsa
 sunt eadem in re. Nunc autem tam genus quam differentia essentiam
 praedicant speciei, quia de ipsa specie praedicantur primo modo. Maior
 patet de se. <Minor declaratur,> quia tam genus quam differentia prae-
 125 dicatur de specie primo modo dicendi per se †ad essentiam subiecti
 non pertinent et ea quae praedicantur quarto modo dicendi per se.†

Unde cum ‘genus’ sit nomen aggregati, altera pars est essentia speciei
 eadem quam significat differentia speciei, licet sub vocabulo generis
 significetur magis sub proprietate generali.

130 Sed tu quaeres statim: “Per quam viam contingit considerare in specie
 naturam generis ex quo genus est tota natura speciei?”

Tunc dicendum est ad hoc quod una forma in numero, quae est forma
 Socratis demonstrati, ipsa est forma humana; et ipsa est forma animalis,
 quia forma Socratis forma animalis est; et ipsa est forma corporalis,
 135 quia forma Socratis est forma corporis, quia Socrates est corpus; et
 ista eadem forma in numero est forma substantialis. Si ergo eadem
 in numero forma et sit Socratis et humana et animalis et corporalis
 et substantialis et entis, per illam in quantum est humana Socrates est
 homo – nam per hoc quod aliquis habet formam humanam dicitur
 140 homo; et per illam etiam in quantum est forma animalis Socrates est
 animal; et in quantum est illa corporalis Socrates est corpus; sed in

110 leve *scripsi coll. Arist., Metaph. VII.4.1029b22*] nigrum F; *def. B.* 128 quam] qua
 vel quae F; *def. B.* 131 naturam – natura B] nomen – ratio F. 136 ista] ita F; *def.*
 B. est] et F; *def. B.* eadem?] cadit F; *def. B.* 137 sit Socratis] secundum sor F; *def.*
 B. 140 etiam] autem F; *def. B.*

corpus et substantia; per illam Socrates est Socrates et in quantum
 illa forma est humana Socrates est homo – nam per hoc quod aliquid
 habet formam humanam per illam est homo; et in quantum illa forma
 est animalis, per eam Socrates est animal; et in quantum illa forma est
 corporis per eam Socrates est corpus; et in quantum est forma sub- 105
 stantiae per eam Socrates est substantia; et in quantum illa est forma
 entis per eam Socrates est ens. Et ita per unam et eandem formam in
 numero Socrates est haec omnia quae sunt in linea praedicamentali
 substantiae ab individuo usque ad genus supremum, et ista non sunt
 multa in re, immo una res est quae est Socrates, homo, animal, corpus, 110
 substantia et ens. Ista tamen forma in quantum est substantiae unde
 substantia non est ipsius corporis in quantum corpus, et haec in quan-
 tum est forma corporis unde corpus non est ipsius animalis in quantum
 animal, et ista eadem forma in quantum est animalis unde animal non
 est hominis unde homo, quia iam omne animal esset homo, quod fal- 115
 sum est. Et ideo ista forma licet sit una et eadem in re, tamen est alia
 et alia secundum rationem.

quantum est substantialis Socrates est substantia; et in quantum ipsa
F 64rB est forma entis per eam est || ens. Et ita per unam formam in numero
 Socrates habet omnia haec quae sunt in linea praedicamentali substan-
 145 tia ab individuo usque ad genus supremum, et ista non sunt multa in
 re; in essentia enim rei non est ordo, ut scribitur VII° Metaphysicae.
 Istam tamen formam Socratis substantialem esse non est ipsam esse
 corporalem; et ipsam esse corporalem non est ipsam esse animalem;
 et ipsam esse animalem non est ipsam esse humanam – tunc <enim>
 150 omnis forma animalis esset humana, quod falsum est; ipsam etiam esse
 humanam non est ipsam esse Socratis.

Et ratio huius est quia vult Averroes Commentator V^o Metaphysi-
 cae novae translationis quod eidem rei debentur plures proprietates;
 et secundum istas diversas proprietates debentur sibi diversa nomina;
 155 et secundum quod istae proprietates sunt magis generales vel magis
 speciales, secundum hoc illa nomina sunt magis generalia vel magis
 specialia. Nunc autem Socrati perfectio in sua specie per suam formam
 substantialem debetur <quae est> proprietas subsistendi suis accidenti-
 bus, et secundum hanc proprietatem debetur sibi nomen substantiae;
 160 et quia in hac proprietate communicat cum pluribus, ideo hoc nomen
 <magis> commune est inter alia. <Alia> in Socrate etiam perfectio per
 eandem formam est intersectio trium dimensionum in eodem puncto
 ad angulos rectos; ideo Socrati secundum istam proprietatem debetur
 nomen corporis, [et] quia haec est ratio corporis in quantum corpus
 165 quod in eo sit intersectio trium dimensionum ad angulos rectos. Se-
 cundum quod forma illa est proprietas sentiendi debetur sibi nomen
 animalis, nam animal est animal propter sensum. Et secundum quod ex
 illa forma est actio ratiocinandi vel aliquid aliud proprium homini, sic
 debetur sibi nomen hominis; et quia haec proprietas est magis specialis
 170 inter omnes, ideo hoc nomen magis est speciale nomen inter omnia alia.
 Tamen nomina ista non sunt ipsarum rerum, sed ipsius rei.

142 substantialis] animalis F; forma substantiae B. 145 ista B] ita F. 146 VII° Meta-
 physicae] Arist., *Metaph.* VII.12.1038a33. 150 etiam] enim F; def. B. 151 Socratis]
 sor F; def. B. 152-3 V^o Metaphysicae novae translationis F] versus principium noni
 Metaphysicae B. *Locum neque in quinto neque in nono libro inveni.* 157 nunc] nō {i.e.
 non] F, ut videtur; def. B. 158 debetur quae est proprietas subsistendi scripsi coll. B]
 debentur proprietates subiuciendo F. 162 dimensionum] di(visi)onum F; def. B. 168 ra-
 tiocinandi B] recipiendi F.

Et huius ratio est quia, sicut vult Commentator versus principium noni Metaphysicae, eidem rei debentur plures proprietates, et secundum illas diversas proprietates || debentur sibi diversa nomina; et secundum **B 91vB** 'quod' illae proprietates sunt magis generales vel speciales magis, secundum hoc illa nomina sunt magis generalia vel magis specialia. Unde in quantum huic formae debetur haec proprietas, scilicet subsistendi accidentibus, sic habet nomen substantiae, haec enim proprietas convenit multis, ideo hoc nomen substantiae est commune pluribus. Et in 125 quantum illi formae debetur proprietas sentiendi, sibi debetur nomen animalis, nam 'animal' est nomen habentis sensum. Et secundum quod illa forma intelligitur sub actu ratiocinandi, sic ei debetur hoc nomen 'homo', homo enim est nomen habentis rationem. Et, sicut dictum est, secundum quod illae proprietates quae debentur uni formae sunt 130 magis generales vel magis speciales, secundum hoc illa nomina quae imponuntur ab huiusmodi proprietatibus sunt nomina magis generalia et magis specialia; et quia illa ratio sive proprietas a qua sumitur nomen hominis est magis specialis quam illa a qua sumitur nomen animalis vel nomen substantiae, ideo homo magis dicitur species; et quia illa 135 ratio sive proprietas a qua sumitur hoc nomen 'substantia' est magis et maxime generalis, ideo substantia dicitur genus; et sic de aliis: ratio generis sumitur a magis communi, ratio speciei a magis speciali.

Patet ergo quod contingit considerare naturam et rationem generis <separate> a ratione speciei, quamvis natura generis et speciei in re sit eadem. 140

Ad quaesitum patet, ut dictum est, quod natura generis ens in specie non est aliquid in actu praeter ultimam differentiam speciei.

118-9 versus principium noni Metaphysicae **B**] V^o Metaphysicae novae translationis **F**. *Locum non inveni.* **139** patet] potest **B**, def. **F**. **140** separate] *exempli causa scripsi*; def. **F**. natura] naturae **B**, def. **F**.

3.2.1 Ad rationes in oppositum respondendum:

3.2.1.1 → 1.1.1 Cum dicit quod natura generis existens in specie non est aliquid actu, quia tunc differentia sibi adveniens esset accidens, – dicendum quod non est illa causa, sed causa est: formale significatum generis et significatum differentiae sunt unius actus simplicis, ideo natura generis ens in specie non est aliquid in actu praeter differentiam speciei.

3.2.1.2 → 1.1.3 Ad secundum. Cum dicit “Differentia est qua abundat species a genere”, dicendum quod ista abundantia est in hoc quod proprietas magis specialis apparet ex forma speciei in quantum ipsa est significatum differentiae quam secundum <quod> ipsa[m] est significatum generis; verumtamen est indivisum in re. Et forte Porphyrius credidit quod natura generis in specie esset aliquid in actu praeter eius differentiam, et tamen scio illud esse falsum, sicut ex praecedentibus apparet.

3.2.2 → 2.2 Ad rationes quae sunt contra rationem bachalarium per praedicta patet solutio.

EXPLICIT SOPHISMA BOETHII DE DACIA

176 differentiae F] speciei B. unius actus simplicis F] unus actus simpliciter B. 178 secundum F] aliud B. Nota in codice F rationem 1.1.2 quam ego secundam nominavi non extare Extat autem solutio respondentis ad rationem omissam (vide 2.1.2.2, supra). Econtrario extat in utroque codice ratio 1.1.3, sed in neutro solutio eius a respondente data. 181-2 secundum – generis F] si sit significata nomine generis B. 186-8 ad – Boethii de Dacia F] nihil his correspondens in B.

3.2 → 1.1 Ad rationes in contrarium dicendum:

3.2.1 → 1.1.1 Quando dicitur quod hoc non est nisi quia tunc forma speciei adveniens esset accidens, dicendum quod illa non est causa, sed causa est quia formale significatum generis et formale significatum speciei sunt unus actus simpliciter. 145

3.2.2 → 1.1.3 Ad aliud. Quando dicitur quod differentia est qua abundat species a genere, dicendum quod illa abundantia est in hoc quod proprietas magis specialis apparet ex forma speciei in quantum ipsa est significata nomine differentiae quam si sit significata nomine generis. 150

Vel dicendum quod ratio non cogit. Si accipiatur intellectus huius propositionis, scilicet 'differentia est qua abundat species a genere', dicendum quod verum est quia genus nullas differentias habet actu, species tamen habet actu. Et sic intellexit Porphyrius, scilicet quod species habet suas differentias actu et genus nullas habet actu sed tantum potestate. 155

SOPHISMA 2 EX RECENSIONE F

Petri de Alvernia

F 64rB HOMO EST SPECIES

02. Circa istam orationem quattuor sunt quaesita.

P1 Primum utrum illud quod significatur nomine hominis sit quiditas eius tantum vel habens ipsam quiditatem.

5 *P2* Secundum fuit utrum illud quod significatur nomine speciei sit aliquid quod est in intellectu sicut in subiecto (sc. ratio intelligendi), aut aliquid existens in eo de quo dicimus quod est species.

P3 Tertium fuit de veritate huius ‘homo est species’.

P4 Quartum utrum haec sit vera ‘aliquis homo est species’.

PROBLEMA 1

Utrum illud quod significatur nomine hominis sit quiditas eius tantum vel habens ipsam quiditatem

1.1 De primo argutum fuit quod illud quod significatur nomine hominis non sit quiditas hominis tantum.

1.1.1 Quoniam quidquid significatur nomine humanitatis significatur nomine hominis (sicut est manifestum, includitur enim humanitas in significato hominis), et iterum, ut videtur, aliquid aliud, quoniam de aliquo dicitur ‘homo’ de quo non dicitur ‘humanitas’; hoc autem non videtur esse nisi suppositum vel habens ipsam quiditatem; significat ‘homo’ ergo habens ipsam quiditatem et non ipsam solam quiditatem secundum quod huiusmodi.

10 1.1.2 Adhuc etiam, quaecumque significant penitus unum de se invicem praedicantur <vel de aliquo uno> (si enim aliqua de se vel de aliquo uno non praedicantur, hoc non est nisi unum significat aliquid quod per aliud non significatur); ‘homo’ autem et ‘humanitas’ non de se invicem praedicantur nec de aliquo uno praedicantur, ut patet
15 consideranti; non ergo ‘homo’ et ‘humanitas’ significant unum. Nunc

6 aliquid quod est] id quod est F; om. B. 11-12 aliqua – praedicantur B] aliquid praedicatur F.

SOPHISMA 2 EX RECENSIONE B

HOMO EST SPECIES

B 85vB

- 02. Circa istam orationem quattuor quaeruntur.
- P1 Primum est utrum illud quod significatur nomine hominis sit quiditas sola vel habens quiditatem.
- P2 Secundum est utrum hoc quod significatur nomine speciei sit in intellectu sicut in subiecto (sc. sit quaedam ratio intelligendi), aut est aliquid existens 'in eo' de quo dicitur species.
- P3 Tertium fuit de veritate huius 'homo est species'.
- P4 Quartum fuit utrum haec sit vera 'aliquis homo est species'.

PROBLEMA 1

Utrum illud quod significatur nomine hominis sit quiditas sola vel habens quiditatem

1.1 De primo arguitur, et videtur quod illud quod significatur nomine hominis non sit quiditas hominis tantum sive quiditas sola. Et arguitur sic:

1.1.1 Nam quidquid significatur nomine humanitatis significatur et nomine hominis, nam humanitas includitur 'in' significato hominis, et similiter aliquid aliud, ut videtur, quia 'homo' praedicatur de aliquo de quo non praedicatur 'humanitas'; hoc autem non videtur 'esse' nisi suppositum vel habens humanitatem; igitur 'homo' significat habens humanitatem ipsam et non ipsam solam humanitatem secundum quod huiusmodi.

1.1.2 Praeterea, quaecumque non praedicantur de se invicem nec de aliquo uno non significant penitus idem (si enim aliqua de se invicem vel de aliquo uno non praedicantur, hoc [autem] est quia unum significat aliquid quod non significat aliud); sed 'homo' et 'humanitas' de se invicem non praedicantur nec de aliquo uno, ut patet; ergo 'homo' et 'humanitas' non significant aliquid unum et idem penitus. Sed manifestum est quod

2¹ orationem F] orationes B. 4² nomine] hominis *add. & del.* B. 5² significato F] nomine B. 14 non] *s.l.* B.

autem planum est quod ‘homo’ includit in suo significato totum illud quod significatur nomine humanitatis; ergo oportet quod aliquid plus significetur nomine hominis; sed non videtur mihi nisi habens ipsam quiditatem; ergo etc.

- 20 1.1.3 Praeterea, ‘homo’ est nomen concreti, ‘humanitas’ nomen abstracti. ‘Et huius probatio est quoniam nomen abstracti¹ de supposito non praedicatur, nomen vero concreti praedicatur; videtur autem mihi quod id quod significatur nomine hominis de supposito praedicatur; igitur erit ‘homo’ nomen concreti. Nomen autem concretum significat
25 id quod significatur per abstractum et aliquid sibi additum, ut dicit Commentator super XI Metaphysicae; ergo etc.

1.2 In oppositum argutum fuit:

- 1.2.1 Quoniam idem significatur per nomen et per definitionem, quoniam ratio cuius est nomen signum est definitio, ut dicitur 4° Me-
30 taphysicae et 7°; partes autem definitionis formae sunt, ut dicitur in 7; ergo partes significati hominis erunt formae. Habens autem quiditatem non est forma nec pars formae sed suppositum; manifestum igitur est quod habens ipsam quiditatem de significato nominis non est.

- 1.2.2 Adhuc etiam, quod significatur nomine hominis est aliquid
35 unum per se – aliter enim ex partibus definitionis non fieret unum per se, idem enim significat nomen et definitio; ex supposito autem et quiditate hominis non fit unum per se, suppositum enim accidit quiditati ipsi et est extra intellectum ipsius, sicut homo extra intellectum †albi aut e converso; † ergo nomine hominis non significatur suppositum
40 habens quiditatem ipsam.

- 1.2.3 Praeterea, si nomine hominis significaretur totum aggregatum ex quiditate hominis et supposito, haec propositio esset falsa ‘homo est species’, homo enim in suppositis non est species; nunc autem sup-
45 ponimus istam esse veram; ergo nomine hominis non significatur aggregatum.

17 plus B] prius F. 26 Commentator] Averroes, *Metaph.* XII.39. 29 ratio B] eius F. 30 in 7] septimo B; X^o F. Arist., *Metaph.* IV.7.1012a23-24 & VII.4.1030a6-7, *rec. Guillelmi.* in 7°] Arist., *Metaph.* VII.10.1035b34; *cf. Auctoritates Aristotelis* I.176. 31 hominis B] non F. 35 definitionis B] definitionibus F. 37 suppositum B] suppositio F. 38 albi] *an animalis scribendum?* 39-40 aut – ipsam F] *om.* B. 42 haec B] huius F. esset B] est F.

'homo' includit in suo significato totum illud quod nomine humanitatis significatur; oportet ergo quod aliquid plus significatur nomine hominis quam nomine humanitatis, cum de se invicem nec praedicantur nec de aliquo uno; sed illud plus inclusum in significato hominis non videtur nisi suppositum vel habens humanitatem; ideo etc. 20

1.1.3 Praeterea, 'homo' est nomen concreti, et 'humanitas' est nomen abstracti. Et huius probatio est quoniam abstractum de supposito non praedicatur, nomen vero concretum de supposito praedicatur, quia videmus quod illud quod nomine 'hominis' significatur de supposito praedicatur; ergo hoc nomen 'homo' est nomen concretum. Sed nomen concretum significat illud idem quod nomen abstractum significat et aliquid aliud sibi additum, ut dicit Commentator super XI^m Metaphysicae; ergo etc. 25

1.2 Oppositum arguitur: 30

1.2.1 Quoniam idem significatur per nomen et per eius definitionem, quia ratio cuius est nomen signum est definitio, ut dicitur quarto Metaphysicae et septimo; || sed partes definitionis sunt formae, ut dicitur in eodem septimo; ergo partes significati hominis erunt formae. Sed habens quiditatem non est forma nec pars formae sed suppositum; manifestum est ergo quod habens quiditatem, sive suppositum, non est de significato nominis. B 86rA 35

1.2.2 Praeterea, quod significatur nomine hominis est unum per se – aliter enim ex partibus definitionis non fieret unum per se, 'idem enim significat nomen et definitio'; sed ex quiditate et habente quiditatem non fit unum per se, quia suppositum accidit quiditati et est extra intellectum ipsius, sicut homo extra intellectum 'albi'. 40

1.2.3 Praeterea, si nomine hominis significaretur totum aggregatum ex quiditate hominis et supposito, haec esset falsa 'homo est species', homo enim in suppositis non est species; ergo nomine hominis non significatur aggregatum. 45

23 supposito F] subiecto B. 24 supposito] subiecto B; def. F. 25 supposito F] subiecto B. 28 Commentator] Averroes, *Metaph.* XII.39. 32-33 quarto – septimo] Arist., *Metaph.* IV.7.1012a23-24 & VII.4.1030a6-7, rec. *Guillelmi*. 34 in eodem septimo] Arist., *Metaph.* VII.10.1035b34; cf. *Auctoritates Aristotelis* I.176. 41-42 extra – albi F] in intellectu hominis sicut homo est in intellectu albi B. 42 albi] *an animalis scribendum?*

3.1.1.1 Ad illud solet dici quod nomine hominis significatur non habens quiditatem, sed quiditas tantum, alio tamen modo quam per hoc nomen 'humanitas', quoniam 'homo' significat naturam humanam ut in suppositis de modo significandi, 'humanitas' autem significat eam cum praecisione suppositorum. Ideo 'homo' praedicatur de suppositis, ut dicendo 'Socrates est homo', non autem 'humanitas' dicendo 'Socrates est humanitas'.

3.1.1.2 → 3.1.1.1 Sed hoc non videtur verum, quoniam si hoc nomen 'homo' significaret humanitatem ut est in suppositis, praedicaretur de suppositis, quia id quod significatur nomine hominis de suppositis praedicatur (ut dicendo 'Socrates est homo'), et de eodem praedicatur res sub aliqua ratione de quo denotatur praedicari et per nomen significans illam rem sub illa ratione; nunc autem 'humanitas' ut est in suppositis non praedicatur de suppositis vere: falsum enim est dicere quod 'Socrates est humanitas in suppositis' quia sequeretur 'ergo Socrates est humanitas'; ergo 'homo' non significat humanitatem in suppositis.

Praeterea, falsum videtur esse quod dicitur quod 'humanitas' significat naturam humanam cum praecisione suppositorum, quoniam omne significans rem aliter quam sit falsum est in significando, sicut intelligens aliter esse quam sit falsum est in intelligendo (ut si quis intelligeret corvum non esse nigrum); humanitas autem non est praeter supposita, nec praecisa ab eis; ergo quod significabit humanitatem ut praecisam a suppositis significabit falsum; si igitur hoc nomen 'humanitas' significat esse sic, falsum significat, quod tamen non dicimus.

Et si dicatur quod 'humanitas' significat eam non ut est in suppositis, verum diceretur; tamen tunc non poterit dari differentia inter hoc nomen 'humanitas' et 'homo', quia 'homo' non potest significare eam ut est in suppositis, ut probatum est prius.

3.1.1.1 Ad istud solet dici quod nomine hominis significatur natura hominis vel quiditas, alio tamen modo quam per hoc nomen ‘humanitas’, quoniam ‘homo’ significat naturam humanam ut est in suppositis de suo modo significandi speciali, ‘humanitas’ autem significat eam cum praecisione suppositorum. Ideo ‘homo’ praedicatur de suppositis dicendo ‘Socrates est homo’ ‘Plato est homo’, non autem ‘humanitas’ dicendo ‘Socrates est humanitas’.

3.1.1.2 → 3.1.1.1 Sed istud dictum non videtur esse verum, quia si hoc nomen ‘homo’ significaret humanitatem ut esset in suppositis, haec esset vera ‘Socrates est humanitas ut est in suppositis’, quod tamen nullus diceret; ergo non significat humanitatem ut est in suppositis. Quod autem sequeretur quod illa esset vera ‘Socrates est humanitas in suppositis’ si hoc nomen ‘homo’ significaret humanitatem ut est in suppositis <patet>, quia de eodem praedicatur res sub aliqua ratione de quo denotatur praedicari per ipsum nomen significans eam sub tali ratione; ideo, cum dicitur vere ‘Socrates est homo’, similiter ‘Socrates est humanitas in suppositis’, quod tamen falsum est dicere: non enim Socrates est humanitas in suppositis; ergo ‘homo’ non significat humanitatem ut est in suppositis. Falsum ergo dicebatur in responsione quando dicebatur quod hoc nomen ‘homo’ significat naturam humanam ut est in suppositis.

Praeterea, illud similiter videtur esse falsum quando dicitur quod ‘humanitas’ significat naturam humanam cum praecisione suppositorum, quoniam omne significans rem aliter quam sit falsum est in significando, sicut intelligens rem aliter quam sit falsum est in intelligendo (ut si aliquis intelligeret corvum album, falsum intelligeret; sed humanitas non est praeter supposita nec praecisa ab eis; ergo illud quod significabit eam ut praecisam a suppositis falsum significabit; ergo falsum dicitur in responsione quando dicitur quod humanitas significat naturam humanam cum praecisione suppositorum, quia iam significaret eam aliter quam esset; ideo etc.

Si tamen diceretur quod ‘humanitas’ non significat naturam humanam ut est in suppositis, et hoc nomen ‘homo’ significat eam ut est in suppositis, verum diceretur; sed tamen ex hoc non potest dari differentia inter hoc nomen ‘homo’ et hoc nomen ‘humanitas’, quia hoc nomen ‘homo’ non potest significare eam ut est in suppositis, ut probatum est prius.

69 omne B] esse F: an nomen scribendum?

3.1.2 Ideo aliter dicendum. Intelligendum igitur est quod in separatis a materia quidditas et illud cuius est quidditas (sive quod quid est) sunt penitus // unum, quoniam ibi non reperitur aliquid quod non pertineat ad ipsam quidditatem; et ita idem est penitus quod quid est et ipsa quidditas, quoniam in separatis non invenitur compositio materiae et formae nec accidentia; ergo in eis est idem quod quid est et sua quidditas. Et hoc vult Aristoteles quod in separatis a materia statim unumquodque est id quod est per suam essentiam; unde etiam convenit quod abstractum in eis de concreto praedicatur ut 'deus est deitas', 'intellectus est intelligibilitas'. In habentibus autem materiam non sunt idem quod quid est et sua quidditas. Cuius probatio est: ad quod quid est 'pertinet' aliquid quod non pertinet ad quidditatem, sive de aliquo praedicatur quod quid est de quo non praedicatur quidditas, ut de supposito; dicimus enim quod Socrates est animal rationale mortale, non tamen dicimus quod sit humanitas; ergo in istis non sunt idem penitus quidditas et quod quid est.

Et praeterea, quid est se habet ad quidditatem sicut concretum ad abstractum; nunc autem concretum includit aliquid quod non pertinet ad abstractum ut sic; ergo quid est includit in se aliquid quod non pertinet ad ipsam quidditatem; hoc non videtur esse nisi habens ipsam quidditatem, quoniam de illo praedicatur quid est; ergo includit in se habens ipsam quidditatem. Definitio autem significat quid est res, ut dicitur secundo Posteriorum et septimo Metaphysicae; ergo definitio significat habens ipsam quidditatem. Nunc autem idem significatur per nomen et definitionem, quoniam ratio cuius est nomen 'signum' est definitio. Sequitur ergo quod nomen non tantum significat quidditatem sed habens ipsam quidditatem, ita ut quidditas sit illud quo totum, scilicet habens quidditatem, significatur, sicut albedo est quo significatur totum aggregatum ex albedine et subiecto, ut dictum fuit in illo sophismate ALBUM POTEST ESSE NIGRUM.

80 Aristoteles] Arist., *Metaph.* VIII.6.1045a36-b6. 90 quid est F] illud quod quid est B. 90-92 ad – abstractum B] per additionem sicut concretum ad quidditatem F. 92 quid est F] quod quid est B. 96 secundo Posteriorum etc.] Arist., *APo.* II.3.90b30, cf. *Auctoritates Aristotelis* 35.101; *Metaph.* VII.5.1031a12, cf. *Auctoritates Aristotelis* 1.163. 101 quo] ratio qua B; qua F.

3.1.2 Ideo dicendum est aliter intelligendo prius quod in separatis a materia non differt ipsa quiditas et quod quid est, immo sunt penitus unum et idem, nam ibi 'non' reperitur aliquid quod non pertineat ad totam quiditatem, quia ibi non est compositio materiae cum forma nec accidentia ipsis, sed quicquid est in eis est pertinens ad eorum essentiam || et quiditatem, unde in eis idem est quiditas et quod quid est. Et hoc est quod vult Aristoteles quod in separatis a materia statim unumquodque est illud quod est per suam essentiam; unde contingit in eis quod abstractum de concreto praedicatur, ut 'deus est deitas' et 'intellectus est intelligentia'. Sed in habentibus materiam non sunt unum et idem illud quod quid est et ipsa quiditas. Cuius probatio est nam ad quod quid est pertinet aliquid quod non pertinet ad ipsam quiditatem, quod patet per hoc quia quod quid est praedicatur de aliquo ut de subiecto de quo non praedicatur quiditas, quia dicitur 'Socrates est homo' sive 'animal rationale mortale', non tamen dicitur quod Socrates est humanitas; ergo in habentibus materiam non sunt unum illud quod quid est et ipsa quiditas.

Praeterea, illud quod quid est se habet ad quiditatem sicut concretum ad abstractum; sed concretum includit aliquid quod non pertinet ad abstractum ut sic; ergo quod quid est in se includit aliquid quod non pertinet ad ipsam quiditatem; hoc autem non videtur nisi habens quiditatem; igitur quod quid est includit in se habens quiditatem et ipsam quiditatem, et definitio significat quod quid est, ut scribitur secundo Posteriorum et septimo Metaphysicae; ergo definitio significat habens quiditatem, cum quod quid est includit in se habens quiditatem, ut iam dictum est (dico in habentibus materiam). Sed idem significatur per nomen sive definitum et definitionem, quia ratio cuius est nomen signum est definitio, et definitio significat habens quiditatem et ipsam quiditatem, cum significet illud quod quid est; igitur nomen sive definitum non tantum significabit ipsam quiditatem, sicut accidens est ratio qua significatur totum aggregatum ex subiecto et accidente. Sequitur ergo quod hoc nomen 'homo' significat habens humanitatem, non tamen ut determinatum ad unum vel ad plura vel ad omnia habentia

88 quod quid F] quidquid B. 89 Aristoteles] Arist., *Metaph.* VIII.6.1045a36-b6. 98 illud] fort. <et> idem scribendum. 101 includit F] concludit B. 105-6 secundo – Metaphysicae] Arist., *APo.* II.3.90b30, cf. *Auctoritates Aristotelis* 35.101; *Metaph.* VII.5.1031a12, cf. *Auctoritates Aristotelis* 1.163. 109 quia] quare B; quoniam F.

Et sic hoc nomen 'homo' significat habens humanitatem non ut de-
 105 terminatum 'ad unum' vel ad plura vel ad omnia, sed per indifferentiam
 se habens ad omnia ista – et ideo ad unum numero ut 'hic homo', ad
 omnia ut 'omnis homo', ad unum sub indifferentia tamen aliorum per
 hoc quod dico 'aliquis'; ut cum dico 'aliquis homo' significatur unum
 110 numero (sub indifferentia tamen), dicendo autem 'homo' non signifi-
 catur unum numero nec determinate nec indeterminate.

Sic igitur significat habens quiditatem, et hoc est quod quid est
 homo, quod est obiectum nostri intellectus per se et per se intellectum
 ab intellectu nostro. Et ideo verum est quod 'homo' significat intellec-
 tum – non dico passionem quae est apud intellectum, sed id 'quod' per
 115 ipsam passionem intelligimus; rem autem non significat nisi secundum
 quod est intellecta, et ideo dicit Boethius supra librum Peri hermenias
 quod voces praeter intellectum nihil significant, i.e. praeter rem intel-
 lectam secundum quod intellecta est.

3.2.1 → 1.1 Sic igitur patet quod nomine hominis significatur ha-
 120 bens humanitatem et non tantum humanitas, et concedantur rationes
 ad hoc adductae.

3.2.2 → 1.2 Ad rationes in oppositum:

3.2.2.1 → 1.2.1 Concedo quod idem significatur per nomen et defini-
 tionem. Et cum dicitur quod partes definitionis sunt formae, dicendum
 125 quod sunt partes definiti. Sed est intelligendum quod cum definitio sig-
 nificet habens quiditatem, significat tamen ipsum per ipsam quiditatem,
 ita ut quiditas sit illud quo totum significatur; et quia quiditas est ratio
 per quam totum significatur aggregatum, ideo Aristoteles inspiciens
 ad partes et quiditates eius dixit quod partes definitionis sunt formae
 130 habentis quiditatem, quia informant habentem ipsam quiditatem. Si-
 militer est intelligendum ex parte definiti.

3.2.2.2 → 1.2.2 Ad secundum dicendum quod illud quod signifi-
 catur nomine hominis est unum ex habente ipsam quiditatem et ipsa
 quiditate, sicut ex materia et forma fit unum per se: quiditas enim non
 135 est praeter habens quiditatem, habens etiam ipsam non est aliquid in
 actu praeter ipsam. Et cum dicitur quod quiditati accidit suppositum,

104-5 determinatum B] determinatam F. 112 homo BF] *an hominis scribendum?* quod
 est B] si vel sed F (*fortasse ex .f. = scilicet ortum*). 116 Boethius] Boethius, in *Int. ed.*
 2^a, p. 21. 130 habentis] habentes F; *def. B.*

quiditatem numero, sed tantum per indifferentiam se habens ad unum vel ad plura vel ad omnia.

Non dico tamen quod nomine hominis significatur aliquid unum numero nec determinate nec indeterminate, quod significatur tantum per hoc quod dicitur ‘hic homo’, quia ‘hic homo’ significat aliquid unum numero, sub indifferentia tamen respectu cuiuscumque, et similiter quando dicitur ‘aliquis homo’ significatur unum numero, indeterminate tamen. Sic ergo dicendum est quod hoc nomen ‘homo’ significat habens humanitatem, hoc autem est quod quid est homo, quod est obiectum nostri intellectus per se et per se intellectum ab intellectu nostro, et ideo verum est dicere quod ‘homo’ significat ipsum intellectum –non dico passionem quae est apud intellectum sed id quod per passionem intelligitur; res autem non significatur per vocem nisi secundum quod intellecta est, et ideo dicit Boethius super librum *Peri hermenias* quod voces praeter ipsum intellectum nihil significant, i.e. praeter rem intellectam secundum quod intellecta est.

3.2.1 → 1.1 Sic igitur patet quod nomine hominis non significatur humanitas tantum, sed habens humanitatem, et concedantur rationes pro hac parte.

3.2.2 → 1.2 Ad rationes ‘in oppositum’ dicendum: 135

3.2.2.1 → 1.2.1 Ad primam. Concedo quod idem significatur per nomen sive definitum et per definitionem. Sed quando dicitur quod partes definitionis sunt formae, dicendum quod sicut partes definitionis sunt formae simpliciter, sic partes definiti, sed intelligendum quod cum definitio significet habens quiditatem, significat tamen illud totum per ipsam quiditatem, ita quod quiditas est ratio per quam totum significatur, et ideo Aristoteles ad hoc inspiciens dixit quod partes definitionis sunt formae, || quia rationem formae habent quia informant habentem quiditatem. [sic] Similiter intelligendum est est parte definiti. 140

3.2.2.2 → 1.2.2 Ad secundum dicendum. “Quod significatur nomine hominis est unum per se; sed ex ipsa quiditate et habente quiditatem non efficitur unum per se”: dicendum quod verum est –illud quod significatur nomine hominis est unum per se. Et quando dicitur quod ex quiditate et ex habente ipsam non efficitur unum per se, dico quod 145

124 homo BF] an hominis scribendum? 127 sed F] secundum B. 129 Boethius] Boethius, in *Int. ed.* 2^a, p. 21. 146 sed – quiditatem] et habente quiditate (*sic!*), sed ex ipsa quiditate B; def. F.

verum est quod accidit sibi pro tanto quia in natura eius non includitur, sicut generi accidit species; supposito tamen non accidit quiditas, quia est per ipsam quiditatem id quod est, et ideo efficitur unum per se multo magis quam ex genere et differentia, quorum quodlibet est extra intellectum alterius.

3.2.2.3 → 1.2.3 Ad tertium patebit responsio inferius, cum videbitur de veritate huius 'homo est species'.

falsum est; immo ex ipsa quiditate et ex habente eam efficitur unum per se, sicut ex materia et forma efficitur unum per se, nam quiditas non est praeter habens ipsam quiditatem, nec habens ipsam quiditatem est aliquid in actu praeter ipsam quiditatem. Et quando dicitur ulterius quod suppositum accidit quiditati, dicendum quod verum est, quia pro tanto quiditati accidit suppositum quod in natura eius includitur indeterminate, sicut species indeterminate includitur in genere, et sicut species dicitur accidere generi sic suppositum accidit quiditati, cum ipsa quiditas non accidat supposito, quia ipsum suppositum est id quod est per ipsam quiditatem, et efficitur unum per se ex supposito et ipsa quiditate, scilicet habens quiditatem, quod est unum per se. Unde multo magis efficitur unum per se ex supposito et quiditate quam ex genere et differentia, quorum quodlibet est extra intellectum alterius.

3.2.2.3 → 1.2.3 Ad tertium patebit solutio inferius, cum videbitur de veritate huius 'homo est species'.

PROBLEMA 2

Utrum illud quod significatur nomine speciei sit in intellectu

1.1 De secundo argutum fuit quod id quod significatur nomine speciei sit in ipso intellectu:

1.1.1 Universalia sunt apud intellectum secundum Aristotelem, universale enim est unum praeter multa quiescens in anima; species autem quoddam universale est, ut patet per Porphyrium; species igitur est apud intellectum.

1.1.2 Praeterea, species est in eo in quo est id quod est species; nunc autem species consequitur naturam, non per se sed secundum esse quod habet in anima, ut vult Avicenna; esse autem rei est in anima † species igitur est in anima.

Et confirmantur istae rationes, quoniam id quo intellectus est actu intelligens oportet quod sit in ipso intellectu, quoniam nihil est actu per id quod est extra ipsum primo; nunc autem species et universaliter † universale † est id quo intellectus est actu intelligens primo, ut dicimus; manifestum est igitur quod species est apud intellectum.

1.2 Sed contra:

1.2.1 Illud quod praedicatur de aliquo praedicatione dicente ‘hoc est hoc’ in eo est de quo praedicatur, quia quod separatur ab eo non praedicatur de eo, Socrates enim <non> est id quod ab eo separatum est, ut dicit Aristoteles VII Metaphysicae; species autem praedicatur de homine, et dicimus quod homo est species; ergo et cetera.

1.2.2 Praeterea, unumquodque est in eo in quo fit, hoc enim est subiectum eius; nunc autem universale fit in rebus, quoniam dicit Commentator supra primum De anima quod intellectus agens agit universalitatem in rebus; ergo universale erit in rebus.

3.1 Ad praesentis quaestionis dissolutionem supponitur ad praesens quod † non † differant quod quid est rei et natura rei, sed accipiantur nunc pro eodem. † In determinatione sequenti videbitur. †

3 Aristotelem] Arist., *APo.* II.19.100a6-7. 5 Porphyrium] Porph., *Intr.* 4.9-12. 9 Avicenna] cf. Avicenna, *Metaph.* V.4., p. 264: “species autem est natura terminata in esse et in intellectu utroque simul”. esse autem rei est in anima F] om. B. 13 universaliter B] aliter F. 14 dicimus B] dicamus F. 17 illud B] hoc F. 18 in eo est] in esse est F; est in eo B. 20 VII Metaphysicae] *veri simile est* Arist., *Metaph.* VII.6 *respici; eadem citatio in S4, P3 occurrit.* 23-24 Commentator] Averroes, *de An.* I.8, 12: 25-26; cf. *Auctoritates Aristotelis* 6.27. 28 in – videbitur] om. B. *Videmur ad determinationem problematis 3 referri, sed ibi nihil ad rem invenies.*

PROBLEMA 2

Utrum illud quod significatur nomine speciei sit in ipso intellectu

1.1 De secundo arguebatur postea quod illud quod significatur nomine speciei sit in ipso intellectu:

1.1.1 Quia universalia sunt apud intellectum secundum Aristotelem, nam universale est unum praeter multa quiescens in anima; species autem est universale, ut patet per Porphyrium; ergo etc. 5

1.1.2 Praeterea, species est in eo in quo est ¹id quod est¹ species; nunc autem species consequitur naturam, non secundum se sed secundum esse quod habet in anima, ut vult Avicenna; ergo species erit in anima.

Et confirmantur rationes, quoniam illud quo intellectus est actu intelligens oportet quod sit in ipso intellectu, quoniam nihil est actu per illud quod est extra ipsum; nunc autem species et universaliter universale est illud quo intellectus fit actu intelligens primo, †ut dicimus quod species est manifestius apud intellectum.† 10

1.2 Oppositum arguebatur:

1.2.1 Illud quod praedicatur de altero praedicatione dicente ‘hoc est hoc’ est in eo de quo praedicatur, quia quod separatum est ab alio non praedicatur de eo praedicatione dicente ‘hoc est hoc’; species autem praedicatur de homine ut dicendo ‘homo est species’; ergo et cetera. 15

1.2.2 Praeterea, unumquodque est in eo in quo fit, quia hoc est subiectum eius; sed universale fit in rebus, quoniam dicit Commentator super primum De anima quod intellectus agens agit universalitatem in rebus; universale igitur erit in rebus. 20

3.1 Ad dissolutionem huius supponendum quod ad praesens non differt quod quid est rei et natura rei, sed accipiantur nunc pro eodem.

1 arguebatur] ar(ur) B; argutum fuit F. 3 Aristotelem] Arist., *APo.* II.19.100a6-7. 5 Porphyrium] Porph., *Intr.* 4.9-12. 8 Avicenna] cf. Avicenna, *Metaph.* V.4., p. 264: “species autem est natura terminata in esse et in intellectu utroque simul”. 9 quo F] quod B. 14 arguebatur] ar(ur) B; def. F. 20 Commentator] Averroes, *de An.* I.8, 12: 25-26; cf. *Auctoritates Aristotelis* 6.27.

3.1.1 Est igitur intelligendum quod ¹quod¹ quid est esse rei vel natura
 30 turae non competit secundum se esse genus vel esse speciem vel esse
 universale, et hoc apparet ex duobus:

Primo quia de ratione generis est unitas et communitas, universale
 enim est unum in multis; natura autem rei secundum se nec est una
 nec plures; si enim esset una secundum se, non reperiretur in pluribus:
 35 quando enim aliquid convenit alicui secundum se, oppositum impossi-
 bile est ei inesse; nunc autem in pluribus reperitur, non igitur secundum
 se est una. Si etiam esset secundum se plures, non esset una in uno, nec
 tota salvaretur in uno. Ergo nec est una nec plures secundum se; ergo
 quod quid est vel naturae rei non convenit esse universale vel genus
 40 vel speciem.

¹Secundo¹ quia quod convenit alicui secundum se, convenit cuilibet
 illi in quo salvatur natura illa, ex quo secundum naturam illam convenit
 illi; nunc autem in quolibet supposito reperitur natura et quod quid
 est rei, non tamen convenit <ei ratio generis vel speciei; non ergo con-
 45 venit> ratio generis vel speciei vel universalis naturae rei secundum se.

Item ratio generis vel speciei non convenit ipsi quod quid est vel natu-
 rae rei secundum esse quod habet in suppositis. Hoc apparet ex duobus:

Primo quia si conveniret naturae humanae secundum esse quod
 habet in suppositis, oporteret quod conveniret ipsis suppositis; nunc
 50 autem non convenit ipsis suppositis, non enim Socrates est genus nec
 species, nec universale; ergo et cetera.

Secundo quia esse genus vel esse speciem convenit alicui secundum
 quod intellectum; nunc autem quod quid est secundum esse quod <ha-
 bet> potentia, non autem actu, intellectum est prout est in suppositis;
 55 ergo ratio generis vel speciei non convenit naturae secundum esse quod
 habet in suppositis.

Adhuc etiam, esse genus vel esse universale non convenit naturae
 secundum quod ipsa aptitudinem habet ut ipsa ab intellectu apprehen-
 datur sub hac ratione vel sub illa. Et etiam hoc apparet ex duobus:

30 speciem B] speciei F. 36 ei inesse B] de se F. 37 non esset B] nam esse F. 38 nec
 tota salvaretur coll. B *scripsit*] cum toto salvetur F. 39 convenit] competit B; con(tingi)t
 F. 42 convenit B] con(tingi)t F. 44-45 ei – convenit] *exempli gratia supplevi*; cf.
 B. 45 naturae B] natura F. 49 oporteret B] oportet F. 53 nunc autem – suppositis]
Si contextus traditus sanus est, hunc in modum legendus videtur: Nunc autem quod quid
 est intellectum est secundum esse quod <habet> potentia, non autem secundum esse
 quod habet actu, prout est in suppositis. 55-56 ergo – suppositis] *iter*. F. 58-59 apprehen-
 datur] comprehendatur B; apprehenditur F.

3.1.1 Est igitur intelligendum quod ei quod quid est rei sive naturae 25
rei non competit secundum se esse genus vel speciem vel universale. Et
hoc apparet ex duobus:

Primo quia de ratione generis est unitas et communitas, universale
enim est unum in multis; natura autem rei nec secundum se est una
nec plures, si enim esset una secundum se, tunc || non reperiretur in **B 86vB**
pluribus, quia quando aliquid competit alicui naturae secundum se,
impossibile est oppositum ei inesse; nunc autem natura rei [reperitur]
in pluribus reperitur; non igitur secundum se est una. Nec similiter est
plures secundum se, quia si esset plures secundum se, non esset una in
uno nec salvaretur tota in uno; nunc autem natura rei tota reperitur in 35
uno, ut in Socrate salvatur tota natura hominis; ergo ei quod quid est
sive naturae rei, cum non sit una nec plures secundum se, non competit
esse universale secundum se.

Secundo est intelligendum <quod> quod convenit alicui per se con-
venit illi in quo salvatur illa natura, ex quo secundum naturam convenit 40
illi; nunc autem in quolibet supposito reperitur natura rei, quod non
competit rationi generis vel speciei, non enim reperitur in quolibet
supposito; ergo ratio generis vel speciei non competit naturae rei se-
cundum se.

Item, ratio generis vel speciei non competit ei quod quid est sive 45
naturae secundum esse quod habet in suppositis, et hoc etiam apparet
ex duobus:

Primo quia si conveniret naturae humanae secundum esse quod ha-
bet in suppositis, oporteret quod conveniret suppositis; quod non est
verum, quia non dicitur quod Socrates sit species; ideo etc. 50

Secundo quia esse genus vel esse speciem convenit alicui secundum
「quod」 intellectum; nunc autem quod quid est secundum esse quod
habet in suppositis non est intellectum nisi tantum in potentia; ergo
ratio generis vel speciei non convenit naturae rei secundum esse quod
habet in suppositis. 55

Praeterea, esse genus vel universale non convenit naturae rei secun-
dum quod ipsa habet aptitudinem ut comprehendatur ab intellectu sub
hac ratione vel illa. Et hoc etiam apparet ex duobus:

25 ei] ipsi melius erat, sed in paragrapho sequenti iterum ei quod quid est sive naturae rei
praebet B. 29 enim F] autem B. 30 enim] efficitur add. & del. B. 36 ut B] fortasse et
scribendum; def. F. 51 speciem F] species B. 57 aptitudinem ut F] habitudinem et B.

60 Primo quoniam si esse genus vel speciem convenit ipsi naturae se-
 cundum quod habet aptitudinem istam, cum ista aptitudo insit ei se-
 cundum se †quod quid est enim secundum se et naturam suam† †se-
 queretur quod esse genus vel universale conveniret ipsi naturae rei
 secundum se,¹ et esset per se ista propositio ‘homo est species’, quod
 65 non dicimus.

Secundo quia esse genus vel esse universale convenit rei secundum
 quod intellecta est in actu, intellectus enim agit istas intentiones, et
 viderentur sequi operationes intellectus; res autem sub ista aptitudine
 non est intellecta in actu, sed tantum habet aptitudinem ad intelligen-
 dum; ergo esse genus vel universale non sequitur <naturam> secundum
 70 quod habet aptitudinem ad hoc ut intelligatur.

F 64vB Ulterius est intelligendum || quod intellectus noster possibilis ‘nihil’
 est in actu eorum quae intelliguntur ante addiscere vel invenire, est
 enim id quo est omnia fieri, ut dicitur 3° De anima, et ideo oportet, si
 75 debeat esse intelligens actu, quod aliquis actus vel motus fiat in ipso,
 quoniam omnis virtus passiva perficitur per operationem suam in reci-
 piendo actum ab alio; intellectus autem possibilis virtus passiva est;
 perficitur ergo in recipiendo aliquem actum ab alio.

Praeterea, movens proximum et motum simul sunt, ut probat Phi-
 80 losophus VII° Physicorum; nunc autem intelligibile movet intellectum
 possibilem, ergo oportet intellectum et intelligibile esse simul et indivi-
 visa; illud igitur quod movet intellectum possibilem proximo est actu
 perficiens intellectum possibilem; illud autem non potest esse quod
 quid est vel natura rei quae intelligitur, quoniam si id quod perficit
 85 intellectum actu esset natura rerum intellectarum, sequeretur quod res
 secundum veritatem essent apud intellectum, et essent in anima homo

73 intelliguntur ante] intelligit unde **B**; intelliguntur ut **F**. 74 quo **B** cum *Aristotele*] quod **F**; sed forsitan quod <pot>est scribendum sit, cum in *Auctoritatibus Aristotelis* 6.149 ita scribatur: “in anima est necesse haec duo esse, unum secundum quod potest fieri omnia intelligibilia et recipere ea, et hoc est intellectus possibilis”. 3° De anima] Arist., *de An.* III.4.429a22-24, *trl. Iacobi*: “Vocatus itaque anime intellectus [...] nichil est actu eorum que sunt, ante intelligere” + II.4.429b8-9: “est quidem et tunc similiter <sc. sciens> potentia quodam modo, non tamen similiter est et ante addiscere aut invenire” + III.5.430a14-15: “Et est huiusmodi quidem intellectus quo omnia fiunt”. 76 per **F**] ad **B**. 79 proximum **BF**] primum *Arist. l.c.* simul sunt **F**] sunt idem **B**. 80 VII° Physicorum] Arist., *Ph.* VII.2.243a3-4, *trl. Iacobi*: “Primum igitur movens [...] est simul cum eo quod movetur”; cf. *Auctoritates Aristotelis* 2.185. 83 potest **B**] possibile **F**.

Primo quia si esse genus vel universale convenit ipsi naturae secundum quod habet istam aptitudinem, cum ista aptitudo insit ei secundum se, sequeretur quod esse genus vel universale conveniret ipsi naturae rei secundum se, et esset ista per se ‘homo est species’, quod tamen nullus dicit. 60

Secundo quia esse genus vel universale convenit rei secundum quod actu est intellecta, nam intellectus agit istas intentiones; res autem sub tali aptitudine ut ab intellectu comprehendatur non est actu intellecta, ‘sed’ tantum habet aptitudinem ut intelligatur; ideo esse genus sive universale non convenit rei ut sub tali aptitudine. 65

Uterius est intelligendum quod intellectus possibilis nihil est in actu eorum quae intelligit ante addiscere sive invenire: est ‘enim’ illud quo est omnia fieri (De anima), et ideo oportet, si debet esse actu intelligens, quod aliquis actus vel motus fiat in ipso, quoniam omnis virtus passiva perficitur ad operationem suam in recipiendo actum ab alio; intellectus autem possibilis est virtus passiva; perficitur igitur in recipiendo aliquem actum ab alio. 70 75

Praeterea movens proximum et motum sunt idem, ut probat Philosophus septimo Physicorum; nunc autem intelligibile movet intellectum possibilem, oportet igitur ipsum intellectum et ipsum intelligibile esse idem et <non> diversa; illud igitur quod movet intellectum possibilem proximo est actu perficiens intellectum possibilem; illud autem non potest esse ipsum quod quid est quod intelligitur, quoniam si illud quod perficit intellectum || actu esset natura rei intellectae, sequeretur quod res secundum veritatem et essentiam esset apud intellectum, et non tantum hoc, sed simul quod contradictoria essent simul, cum intellectus intelligit contradictoria et impossibilia, ut vult Philosophus primo De anima contra Empedoclem disputans. 80 85 **B 87rA**

70 ante] unde **B**; ut **F**. 71 De anima] Arist., *de An.* III.4.429a22-24, *trl Jacobi*: “Vocatus itaque anime intellectus [...] nichil est actu eorum que sunt, ante intelligere” + II.4.429b8-9: “est quidem et tunc similiter <sc. sciens> potentia quodam modo, non tamen similiter est et ante addiscere aut invenire” + III.5.430a14-15: “Et est huiusmodi quidem intellectus quo omnia fiunt”. 72 intelligens **F**] intellectus **B**. 73 ad **B**] per **F**. 76 proximum **BF**] primum *Arist. l.c.* sunt idem **B**] simul sunt **F**, *recte quidem, sed B corrigere nolui, cum inferius eundem in modum peccet.* 77 septimo Physicorum] Arist., *Ph.* VII.2.243a3-4, *trl. Jacobi*: “Primum igitur movens [...] est simul cum eo quod movetur”; *cf. Auctoritates Aristotelis* 2.185. 79 idem – diversa **B**] simul et indivisa *recte F*. 85-86 primo De anima] *cf. Arist., de An.* I.5.410a8-13.

et asinus, et non tantum ista, sed etiam contradictoria, ut 'homo non est homo', cum 'intellectus' intelligat contradictoria, et contradictoria omnia in <com>possibilia sunt, ut etiam vult Philosophus primo De anima contra Empedoclem.

Et praeterea sicut se habent sensibilia ad sensum, ita intelligibilia ad intellectum, ut dicitur 3° De anima; nunc autem ita se habent sensibilia ad sensum quod id quod immediate perficit ipsum sensum non est ipsum sensibile, sed est id quo sentitur ipsum sensibile; species 'enim' visibilis quae perficit ipsum visum non est color sed ratio coloris vel similitudo illius; ergo ipsum intellectum non est 'illud quod immediate perficit intellectum, sed' ipsa ratio intelligendi per quam intellectus intelligit. Sed ista species vel similitudo qua intellectus intelligit rem dicitur species uno modo secundum quod dicit Aristoteles 3° De anima quod lapis non est in anima sed species lapidis; sed species hoc modo non est species de qua quaerimus, species enim de qua quaerimus praedicatur de re quae est species, dicitur enim quod homo est species; haec autem similitudo quae est apud intellectum non dicitur <sic> species, non enim homo est similitudo quae est apud intellectum, cum sit separata ab illo; species igitur hoc modo sumpta non est illa de qua quaerimus.

Apparet igitur quod esse speciem non convenit ipsae naturae rei secundum se, nec secundum esse quod habet in suppositis, nec secundum quod habet aptitudinem ad hoc ut intelligatur.

Patet etiam quod similitudo rei quae est apud intellectum, quamvis dicatur species aliquo modo, non tamen <est> species de qua verum est dicere quod homo est species.

3.1.2 Quid est dicendum? Credo quod ipsum quod quid est sive natura rei de se intellecta est in potentia, fit autem intellecta in actu per similitudinem sive rationem eius quae actu informat ipsum intellectum, quae quidem secundum quod huiusmodi non est intellecta, sed est principium intelligendi ipsam rem, quamvis intellectus posset se convertere super huiusmodi speciem et intelligere. Et super huiusmodi rem intellectam in actu secundum speciem eius quae est apud intellectum

87-88 homo non est homo F] *def. B*; *fortasse* homo et non homo *scribendum*. 89-90 primo De anima] *cf. Arist., de An. I.5.409b25-410a13*. 91-93 sensibilia – sensibilia B] sensitiva – sensitiva F. 92 3° De anima] *Arist., de An. III.4.429a17-18*; *cf. Auctoritates Aristotelis* 6.137. ita se habent] *iter. F*. 94 quo B] quod F. 99 3° De anima] *Arist., de An. III.8.431b29-432a1*; *cf. Auctoritates Aristotelis* 6.163. 111 homo]r(ati)o F; *def. B*. 113 fit B] sic F. 117 intelligere B] intellige F. huiusmodi¹ B] haec F.

Praeterea, sicut se habent sensibilia ad sensum, sic intelligibilia ad intellectum, ut dicitur tertio *De anima*; nunc autem sensibilia ita se habent ad sensum quod illud quod immediate perficit ipsum sensum non est ipsum sensibile, sed est illud quo sentitur ipsum sensibile, species enim visibilis quae perficit ipsum visum non est color sed ratio coloris vel similitudo illius; ergo ipsum intelligibile non est illud quod immediate perficit intellectum sed ratio sive similitudo ipsius rei, nam huiusmodi species sive ratio sive similitudo est mediante qua intellectus ipsam naturam rei intelligit. Unde et ista similitudo uno modo dicitur species secundum quod Aristoteles dicit in tertio *De anima* quod lapis non est in anima sed species lapidis. Et hoc modo non sumitur species de qua hic inquiritur, nam species quae hic inquiritur praedicatur de re ut dicendo ‘homo est species’, sed illa similitudo quae similiter species dicitur non praedicatur de re, non enim dicitur ‘homo est similitudo quae est apud intellectum’, cum illa similitudo sit separata ab eo; sic enim non inquiritur hic de specie, sed tantum secundum quod praedicatur de re.

Apparere potest ex dictis quod esse speciem vel universale non convenit naturae rei secundum se nec secundum esse quod habet in suppositis nec secundum aptitudinem ut intelligatur.

3.1.2 Quid igitur est dicendum? Credo quod ‘quod’ quid est sive natura rei de se est in potentia ut intelligatur, fit autem actu intellecta per ipsam similitudinem quae actu informat ipsum intellectum, unde quod quid est sive natura secundum quod huiusmodi non est intellecta actu, sed actu intelligitur per ipsam similitudinem, et ista similitudo adhuc non est illud quod intelligitur, sed est principium intelligendi ipsam rem, quamvis posset se convertere super huiusmodi speciem et intelligere eam. Et super huiusmodi rem intellectam actu secundum speciem sive similitudinem eius, quae est apud intellectum, format

88 tertio *De anima*] Arist., *de An.* III.4.429a17-18; cf. *Auctoritates Aristotelis* 6.137. 96 in tertio *De anima*] Arist., *de An.* III.8.431b29-432a1; cf. *Auctoritates Aristotelis* 6.163. 106 intelligatur F] intelligitur B.

format intellectus intentionem generis vel speciei, ut cum intelligit rem
 120 quae est in pluribus per materiam signatam differentibus praeter haec
 signantia, format supra ipsam intentionem speciei; cum autem intel-
 ligat rem quae est in pluribus differentibus per formam praeter deter-
 minationem formarum, format intentionem generis. Et ita ratio generis
 vel speciei sequitur ipsam rem secundum quod est intellecta actu, res
 125 autem intellecta actu est ipsa natura rei cuius similitudo est actu in
 intellectu, et ideo quod significatur nomine speciei est ipsa res in actu
 intellecta, de qua verum est dicere quod est species †facta in ipsa ab ipsa
 etiam intellecta. † Et hoc est quod dicit Commentator supra primum
 De anima quod intellectus est qui agit universalitatem in rebus. Et sic
 130 est verum dicere quod universalia sunt actu intellecta, et ipsius rei sic
 intellectae et formatae hac intentione est definitio ista quod species
 est quae praedicatur de pluribus differentibus numero: nomen enim
 speciei et nomen generis nomen totius est aggregati ex natura rei quae
 est intellecta in potentia et ex illa ratione praedicandi fundata supra
 135 ipsam rem intellectam in actu per similitudinem eius, ita quod ipsa
 similitudo non sit ratio huiusmodi sed id mediante quo in re intellecta
 ipsa anima fundat huiusmodi intentiones.

Si autem dicatur contra, quod si ratio generis vel speciei est in ipsa
 re, cum in ipsa non sit aliquid nisi particulare, sequetur quod ratio spe-
 140 ciei erit in particularibus, [et] –dicendum quod ratio speciei fundatur
 supra ipsam rem intellectam, res autem in actu intellecta non separatur
 secundum esse a particularibus, immo ipsa intellecta est in particulari-
 bus, non tamen secundum quod particularia sunt, sed secundum quod
 similitudo eius secundum se est apud intellectum, ita ut ista duo stant
 145 simul quod ipsa natura rei sit in actu intellecta et sit in particularibus,
 non tamen intellecta secundum quod est in particularibus ipsis. Simi-
 liter ratio speciei est in ipsa re quae est in particularibus, non tamen
 secundum quod est in particularibus, sed secundum quod est in actu
 considerata praeter condiciones materiae signatae. Sic igitur species
 150 uno modo est similitudo rei quae est in anima, sed hoc non est species
 de qua dicitur “species est quae praedicatur de pluribus differentibus

127-8 facta – intellecta F] facta in ipsa ab intellectu B, *fortasse recte, sed vereor ne gravior corruptela subsit.* 128 Commentator] Averroes, *de An.* 1.8, 12: 25-26; *cf. Auctoritates Aristotelis* 6.27. 131 ista B] ita F. *Definitio speciei ex Porph., Intr.* 5.20-21. 135 ita B] vel F. 137 ipsa B] in F. 140 particularibus B] partibus F *hic et pluries in sequenti- bus.* 150 hoc F] *def. B. fortasse aut haec aut hoc <modo> scribendum.*

intellectus rationem generis vel speciei, ut cum intelligit rem quae est nata reperiri in pluribus per materiam signatam differentibus praeter huiusmodi signantia, super ipsam format intentionem speciei; cum autem intelligit rem quae est nata reperiri in pluribus differentibus per formam praeter determinationem formarum, super eam format intentionem generis. Et ita ratio generis vel speciei sequitur ipsam rem secundum quod est actu intellecta, res autem actu intellecta est ipsa natura cuius similitudo est actu apud intellectum, et ideo quod significatur nomine speciei est in ipsa re actu intellecta, de qua verum est dicere quod est species facta in ipsa ab intellectu. Et hoc est quod dicit Commentator super primum De anima quod intellectus est qui agit universale in rebus. Similiter verum est dicere quod universalia sunt actu intellecta, et ipsius rei sic intellectae et informatae huiusmodi intentione est ista definitio, sc. “species [est] quae praedicatur de pluribus etc.”; nomen enim speciei sive generis est nomen totius || aggregati ex natura rei quae in potentia erat ut ab intellectu intelligeretur et ex hac intentione sive ratione praedicandi fundata supra ipsam rem iam actu intellectam per eius similitudinem existentem apud intellectum, ita tamen quod ista similitudo non est huiusmodi intentio sive ratio, sed similitudo est mediante qua ipsa anima super rem fundat huiusmodi intentionem sive rationem.

Si autem dicatur contra hoc quod si ratio speciei sive ratio generis sit in ipsa re, et cum in re non sit aliquid [nisi] particulare, sequetur quod ratio generis vel speciei erit in particularibus, quod videtur inconueniens, ideo etc.,

–dicendum quod ratio generis vel speciei fundatur super ipsam rem secundum quod actu intellecta est ab intellectu per eius similitudinem quae est apud intellectum. Hoc modo ipsa res habet esse intellectum, quod quidem esse competit ipsi rei non secundum [quod] illud esse quod habet [esse] in particularibus, immo sic ipsa natura intelligitur ab intellectu praeter omnia singularia. Hoc modo fundatur ratio generis sive speciei super ipsam rem, et huiusmodi esse est quod debetur naturae secundum quod ab intellectu consideratur praeter condiciones individuantes. Aliud esse debetur ipsi naturae secundum quod est sub

120 praeter F] propter B. 126 Commentator] Averroes, *de An.* 1.8, 12: 25-26; cf. *Auctoritates Aristotelis* 6.27. 127 universale B] universalitatem F cum Averro. 129 ista definitio] cf. Porph., *Intr.* 5.20-21. 146 ratio] rem B; def. F. 147 esse] omne B; def. F.

numero". Alio modo species est aggregatum ex ipsa re intellecta et ratione praedicandi superaddita, et sic competit praedicta definitio.

3.2 → 1.1-2 Et sic patet solutio ad rationes. Procedunt enim suis viis:
155 rationes quae probant quod species in anima sit procedunt de specie primo modo dicta, aliae vero procedunt <de> alio modo.

condicionibus materialibus sive individuantibus, et secundum huiusmodi 150
esse dicitur ipsa natura particularis. Quod ergo dicitur <quod> in re
non sit aliquid nisi particulare, verum est secundum esse illud quod ha-
bet ipsa natura rei ut consideratur sub condicionibus individuantibus,
est tamen ratio generis sive speciei in re secundum esse illud cognitum 155
ab intellectu prout consideratur praeter condiciones individuantes. Sic
ergo patet ad illud quod instas.

3.2 → 1.1-2 Ad rationes utriusque partis patet solutio. Nam rationes
quae probant quod species sint in anima procedunt de specie quae di-
citur existens apud intellectum, aliae rationes procedunt de specie quae
dicitur quaedam intentio sive ratio praedicandi de pluribus; ideo etc. 160

PROBLEMA 3

Utrum haec sit vera 'homo est species'

1.1 Ad tertium argutum fuit quod haec est falsa 'homo est species'.

1.1.1 Quoniam omnis species est intentio quaedam, sicut communiter dicitur; homo autem non est intentio aliqua, sed res huiusmodi; igitur non est species. Minor potest probari per hoc quod intentio est forma
 5 quaedam; forma autem non praedicatur de composito, nec substantialis nec accidentalis, non enim homo est albedo sed albus; intentio igitur de homine non praedicatur.

1.1.2 Praeterea, quod est separatum ab alio non praedicatur de illo, Socrates enim non praedicatur de eo a quo est separatus, ut dicitur VII°
 10 Metaphysicae, nec 'est' id quod ab eo est separatum; species autem est quid separatum ab homine, est enim intellectum, homo autem est secundum substantiam suam; homo igitur non erit species.

1.2 Contra arguitur: Omne quod praedicatur de pluribus differenti-
 bus numero est species, haec enim est ratio vel definitio speciei; homo
 15 praedicatur de pluribus differentiibus numero, ut manifestum est; homo igitur erit species.

3.1.1.1 Ad istud intelligendum quod quidam negaverunt istam pro-
 positionem esse veram 'homo est species' propter primum argumentum. Species enim est intentio, ut ipsi dixerunt, homo autem non est intentio,
 20 et ideo concludebant quod homo non est species.

Ratio autem ista non valet, quoniam si accipiatur hoc nomen 'spe-
 cies' pro ipsa similitudine quae est apud intellectum, secundum quod
 dicimus quod species lapidis est in anima, verum est quod [est species]
 sic [autem] accipiendo 'hoc nomen 'species'' homo non est species, si-
 25 cut patet ex prioribus; sic enim separata est ab homine, et homo quid
 separatum a specie. Si autem accipiatur nomen speciei secundo modo,
 sic non est intentio, sed habens intentionem, quia hoc modo 'species'
 est nomen totius aggregati ex ipsa re et intentione fundata supra ipsam
 rem, sicut 'album' est nomen aggregatum ex albo et suo subiecto; et hoc
 30 modo verum est dicere quod homo est species, et ideo non concludit
 ratio propter aequivocationem huius nominis 'species'.

9-10 VII° Metaphysicae] cf. Arist., *Metaph.* VII.6. 14 haec B] huius F. Cf. Porph., *Intr.* 5.20-21. 29 aggregatum ex albo] aggregati ex albedine *malim.* 30 concludit B] con(tingit) F.

PROBLEMA 3

Utrum haec sit vera 'homo est species'

1.1 De tertio quaesito arguitur primo quod haec est falsa 'homo est species.

1.1.1 Quoniam omnis species est intentio, ut dicitur communiter; sed homo non est intentio; ideo etc. Minor potest probari, quoniam intentio est forma quaedam; sed forma non praedicatur de supposito, nec essentialis nec accidentalis; ideo etc. 5

1.1.2 Praeterea, illud quod est separatum ab alio non praedicatur de eo, quia Socrates non est illud quod est separatum ab eo, ut dicitur septimo Metaphysicae; sed species est quid separatum ab homine, quia homo non est in intellectu per suam substantiam; igitur etc. 10

1.2 Contrarium arguitur: Omne quod praedicatur de pluribus differentibus numero est species, haec enim est ratio vel definitio speciei; homo praedicatur de pluribus differentibus numero; ergo etc.

3.1.1.1 Ad istud dicendum quod quidam negaverunt hanc propositionem 'homo est species' propter primam rationem adductam, quia species, ut dixerunt, est intentio, homo autem non est intentio, et ideo concludebant quod homo non est species. 15

Ratio autem ista non valet, quoniam si accipiatur hoc nomen 'species' pro ipsa similitudine quae est apud intellectum, secundum quod dicimus quod species est quaedam similitudo, ut cum dicimus quod species lapidis est in anima, verum est quod hoc modo accipiendo hoc nomen 'species' sic homo non est species, quia species est hoc modo separatum ab homine. Si autem accipiatur hoc nomen 'species' alio modo, prout [est] logicus de ea intendit, sic species non est intentio, sed est habens intentionem, est enim nomen significans aggregatum ex re et intentione; et hoc modo praedicatur species de homine dicendo 'homo est species'. Patet ergo quod ratio non concludit propter aequivocationem huius nominis 'species'. 25

I primo quod] *inv.* B; quod F. 5 supposito B] composito F, *quod praestat.* 9 septimo Metaphysicae] *cf.* Arist., *Metaph.* VII.6. 12 haec – speciei] *cf.* Porph., *Intr.* 5.20-21.

3.1.1.2 Alii vero negaverunt eam propter secundam rationem, quoniam species est apud intellectum, homo autem non est apud intellectum, ideo homo non erit species.

35 Sed ista ratio similiter peccat secundum aequivocationem huius nominis 'species', sicut apparet manifeste.

3.1.1.3 Quidam autem negaverunt eam propter hoc quod 'homo' significat humanitatem prout est in suppositis; homini autem secundum quod est in suppositis non competit species; ex hoc concludebant quod
40 homo non est species.

Sed ista ratio non valet, quoniam cum 'homo' significet hominem secundum quod est in suppositis, non tamen secundum quod est in suppositis determinate nec uno nec pluribus nec omnibus de se; homini autem secundum quod est in suppositis †tamen non repugnat esse indeterminate† speciem nec universale. Cuius probatio est quoniam cui
45 non repugnat esse intellectum, non repugnat esse universale, quoniam esse intellectum est universale, et esse universale est intellectum; nunc autem homini ut est in suppositis non repugnat esse intellectum, immo hoc est quod intelligit de homine intellectus intelligendo quid est homo;
50 ergo manifestum est quod homini secundum quod est in suppositis, non tamen determinate, non repugnat esse universale, et ita non repugnat ei esse genus vel aliquid aliorum.

F 65rA 3.1.2 Propter hoc dicendum est || aliter quod cum hoc nomen 'species' nominet aggregatum ex intentione et subiecto habente intentionem (†sicut† species enim est habens intentionem), intentio autem est
55 in eo quod habet istam intentionem, sicut patet ex praedictis, erit igitur ista vera 'homo est species' sicut ista 'homo est albus'. Et etiam est vera per accidens, accidit enim homini esse speciem sicut 'esse' intellectum, quoniam esse speciem sequitur esse intellectum. Et ideo
60 non est vera per se primo modo, nec secundo modo, quia homo non ponitur in definitione speciei, hoc autem dicimus secundum modum dicendi per se.

3.2 → 1.1.1-2 Ad rationes in oppositum patet solutio ex prius dictis.

38-39 homini – est **F a.c.**] hominis secundum autem quod est **F p.c.** (*m*²) 39 competit **B]** est **F** 44-45 tamen – \in/determinate **F]** sic enim non repugnat esse **B;** *an* non tamen determinate, non repugnat esse *scribendum*? 45 speciem **B]** species **F**

3.1.1.2 Alii vero negaverunt eam ¹propter secundam rationem, quoniam species est apud intellectum, homo autem non est apud intellectum, ideo homo non erit species. 30

Sed ista ratio similiter peccat secundum aequivocationem huius nominis ‘species’, sicut apparet manifeste.

3.1.1.3 Quidam autem negaverunt eam¹ ex hoc quod ‘homo’ significat humanitatem secundum quod est in suppositis; homini autem secundum quod est in suppositis non competit species; ex quo concluderunt quod homo non sit species. 35

Ista ratio secunda adhuc || non valet, quoniam cum ‘homo’ significet hominem secundum quod est in suppositis, non tamen secundum quod est in suppositis determinate –nec in uno nec in pluribus nec in omnibus–, de se enim non significat determinate secundum quod est in suppositis, sic ei non repugnat esse universale sive speciem. Cuius probatio est quoniam cui non repugnat esse intellectum non repugnat esse universale; homini ut est in suppositis non repugnat esse intellectum, immo hoc est quod intellectus intelligit de homine intelligendo quid est homo; ergo manifestum est quod homini secundum quod est in suppositis, non tamen determinate, non repugnat esse universale, et ideo ei non repugnat esse speciem vel aliquid aliud huiusmodi. **B 87vA** 40 45

3.1.2 Propter hoc dicendum est aliter quod cum hoc nomen ‘species’ si<gnifice>t aggregatum ex re et intentione (nam species, ut iam de ea sermonem facimus, est habens intentionem), et intentio est in eo qui habet intentionem, ideo haec est vera dicendo ‘homo est species’ sicut et ista ‘homo est albus’. Dicendum enim est quod sit vera per accidens, accidit enim homini esse speciem, sicut et accidit ei esse intellectum, et esse speciem sequitur esse intellectum. Et ideo dicendum est quod ista ‘homo est species’ non est vera per se, nec primo modo dicendi per se nec secundo modo, quia homo non ponitur in definitione speciei nec e converso. 55

3.2 → 1.1.1-2 Ad rationes in oppositum patet solutio ex praedictis.

29-34 propter – eam] om. **B**; mendum propter homoeoteleuton ortum iam in exemplari redactoris fuisse inde patet quod in **B** responsio ad rationem tertiam quasi ad secundam sit ita introducitur. Ista ratio secunda. 42 ei] enim **B**; def. **F**.

PROBLEMA 4

Utrum haec sit vera 'aliquis homo est species'

3.1.0 'Aliquis homo est species' –de veritate istius quid sit dicendum, quod erat quartum quaesitum, apparet mihi quod ipsa sit vera propter duo.

3.1.1 Quorum primum est tale: quoniam de quocumque praedicatur ratio vel definitio, de eodem praedicatur illud cuius est ratio per se vel definitio –idem enim est quod significatur per nomen et definitionem, definitio enim est ratio quam significat nomen, sicut vult Aristoteles 4° et VII Metaphysicae; nunc autem ratio speciei convenit ei quod est aliquis homo, vere enim dicitur quod aliquis homo praedicatur de pluribus differentibus numero; species igitur, cui convenit illa definitio, vere praedicabitur de homine dicendo 'aliquis homo est species'; ergo ista est vera 'homo est species' propter praedictam causam.

3.1.2 Secunda causa quare mihi videtur esse vera talis est: quoniam sequitur 'homo est species, ergo aliquis homo est species'; antecedens est verum, ergo et consequens, quoniam ex veris non sequitur nisi verum. Et probatio consequentiae est quoniam oppositum consequentis non potest stare cum antecedente; oppositum enim consequentis est 'nullus homo est species'; non stat cum isto antecedente 'homo est species' quoniam 'nullus homo est species' et 'non homo est species'¹ idem sunt

¹ De veritate huius propositionis etiam quaerunt Anon. Brugensis, *Quaest. Apr.*, qu. I.27; Anon. Florentinus, *Quaest. Apr.*, qu. I.27; Simon de Faverisham, *Quaest. Apr.*, qu. I.17; Radulphus Brito, *Quaest. Apr.*, qu. I.12, et iisdem fere argumentis quibus Petrus utuntur. Ex omnibus Radulphus solus eam esse falsam tenet. 4 Argumento 3.1.1 simillimum praebet Anon. Brugensis, *Quaest. Apr.*, qu. I.27, f. 36rA: "Cui convenit ratio et ipsum nomen per idem nomen et definitionem, sicut patet per Aristotelem <*> Metaphysicae; sed ratio speciei convenit alicui homini, quae est praedicari de pluribus differentibus numero, ut 'Socrates est aliquis homo', 'Plato', et sic de singulis et hoc(?) in eo quod quid; quare nomen speciei potest convenire alicui homini, et sic haec est vera 'aliquis homo est species'." 8 4° et VII Metaphysicae] Arist., *Metaph.* IV.7.1012a23-24, rec. Guillelmi: "ratio namque cuius nomen est signum definitio fit"; VII.4.1030a7sq. (?). 13 Cum argumento 3.1.2 conferatur Anon. Brugensis, *Quaest. Apr.*, f. 36rA-B: "Dicendum quod haec est vera 'aliquis homo est species'. Cuius probatio est: sequitur enim 'homo est species, ergo aliquis', quia si non sequitur, da oppositum: 'non aliquis homo est species', quae aequipollet huic 'nullus homo est species', et sic <ut> patet ex praedictis ista est opposita huic 'homo est species'; quare prima consequentia bona. sc. 'homo est species, ergo aliquis homo est species'."

PROBLEMA 4

Utrum haec sit vera 'aliquis homo est species'

3.1.0 De veritate autem huius 'aliquis homo est species' dicendum quod apparet mihi quod sit vera propter duo:

3.1.1 Quoniam de quocumque praedicatur ratio vel definitio, de eodem praedicatur illud cuius est ratio vel definitio, nam idem est quod significatur nomine sive definito et ipsa definitione, quia definitio est ratio quam significat nomen sive cuius signum est nomen, ut dicitur quarto et septimo *Metaphysicae*; nunc autem ratio sive definitio speciei convenit ei quod est aliquis homo, nam vere dicimus quod aliquis homo praedicatur de pluribus differentibus numero, ut patet, quia Socrates est aliquis homo, Plato est aliquis homo, et sic de aliis; specie^fs¹ igitur vere dicitur de <eo> quod est aliquis homo, est igitur vera '[aliquis] homo est species', ut videtur. 5 10

3.1.2 Ex alio patet adhuc quod sit vera, quoniam sequitur 'homo est species, ergo aliquis est species'; antecedens est verum, ergo consequens, quia ex veris non sequitur nisi verum. Probatio consequentiae est quia oppositum consequentis, quod est 'nullus homo est species' non stat cum antecedente, nam 'nullus homo est species' et 'non homo est species' unum et idem sunt, quia in utraque primo negatur 15

7 quarto *Metaphysicae*] Arist., *Metaph.* IV.7.1012a23-24, *rec. Guillelmi*: "ratio namque cuius nomen est signum definitio fit"; VII.4.1030a7sqq.(?).

- 20 et unum, in utraque enim negatur primo significatum –supposita enim non negantur sub formis propriis, sed ratione significati, quoniam istae orationes essent plures si negarentur supposita sub formis propriis, cum illa supposita plura sint. Non negantur ergo supposita nisi per significatum; negato autem significato negatur pro omnibus suppositis; idem
25 igitur negatur pro eodem in utraque, scilicet ista ‘nullus homo est species’ et ‘non homo est species’; sunt igitur unum istae duae propositiones; illa autem ‘non [est] homo est species’ non stat cum prima, sc. cum ista ‘homo est species’, oppositum ergo consequentis non potest stare cum antecedente, ut visum est. Stat ergo primum, quod ista sit vera ‘aliquis
30 homo est species’, quoniam sequitur ‘homo est species, <ergo aliquis homo est species>’. Hoc autem fuit prius magis declaratum.

Ista quaerebantur circa istud sophisma.

EXPLICIT SOPHISMA MAGISTRI PETRI DE ALVERNIA

significatum –supposita enim non negantur sub propriis formis sed negatione significati termini communis, quia aliter illae orationes essent plures, negato enim significato negatur pro omnibus suppositis, idem enim negatur vel pro eodem in utraque. Cum igitur ista ‘non homo est species’ non stat cum hoc antecedente quod est ‘homo est species’, ergo prima consequentia bona, scilicet ‘homo est species, ergo aliquis homo est species’; est igitur vera, cum ex vero non sequitur nisi verum, et <cum> prima, sc. ista ‘homo est species’, sit vera, erit similiter haec vera ‘aliquis homo est species’.

3.2 Ex hoc ꝑenimꝑ patet responsio ad improbationem sophismatis.

01.1 Unde sophisma istud ‘homo est species’ sic potest probari: Quod praedicatur de pluribus differentibus numero est species; quare prima vera. 30

01.2 Contra, homo est species, ergo aliquis homo est species; sed consequens est falsum, ergo et antecedens.

01.3.1 Ex prius enim dictis patet responsio, quoniam dictum est prius quod ista est vera ‘homo est species’ et similiter ista ‘aliquis homo est species’, 35

01.3.2 → 01.2 et sic ad improbationem potest responderi per interemptionem.

SOPHISMA 3

F 65rA,
B 96vB,
C 59rA

Petri de Alvernia

ALBUM POTEST ESSE NIGRUM

F

B

01.0 Haec fuit oratio proposita.

01 Haec fuit oratio proposita.

5

01.1 Et probatur sic:

01.1 Et probatur sic:

01.1.1 Quod est album potest esse nigrum; ergo album potest esse nigrum.

01.1.1 Quod est album potest esse nigrum; <ergo album potest esse nigrum.>

10

01.1.2 Alio modo probatur sic: Quod potest esse album, potest esse nigrum; ergo album etc.

01.1.2 Vel: Quod potest esse album potest esse nigrum; <ergo album potest esse nigrum>.

15

01.2. Contra: Quidquid potest esse nigrum, possibile est ut ipsum sit nigrum; album potest esse nigrum; ergo possibile est ut ipsum sit nigrum. < Conclusio falsa, ergo aliqua praemissarum; non maior; ergo minor.>

01.2. Contra: Quod potest esse nigrum, possibile est ut ipsum sit nigrum; <album potest esse nigrum;> ergo possibile est ut ipsum album sit nigrum. Conclusio falsa, ergo aliqua praemissarum; non maior; ergo minor.

20

01.3 Et respondebatur sic: Quod ipsa esset duplex ex eo quod li 'album' potest accipi pro forma vel pro subiecto. Si supponat pro forma, falsa est, et est sensus: 'album etc.', i.e. "albedo potest esse nigredo vel nigrum." Si pro subiecto, vera est: "subiectum albi potest esse nigrum."

01.3 Respondetur ad hoc quod est duplex eo quod li 'album' potest supponere pro forma, et sic est falsa sub hoc sensu 'album potest etc.' i.e. "albedo potest esse nigredo vel nigrum", vel potest supponere pro subiecto, et tunc est vera sub hoc sensu 'album potest etc.' i.e. "subiectum albi potest esse nigrum."

25

30

5-30 haec – subiectum albi potest esse nigrum, i.e. *totum corpus sophismatis*] om.
C. 16-17 nigrum F] album B. 25-28 subiecto – subiecto] supposito – supposito F.

02. Circa istud sophisma tria fuerunt quaesita.

- P1 Primum fuit de distinctione.
- P2 Secundum fuit de probatione secunda, scilicet ‘Quod potest esse album potest esse nigrum; ergo album potest esse nigrum’,
35 utrum sequatur necne.
- P3 Tertium fuit de veritate.

Circa primum duo quaerebantur.

- P1.1 Primum fuit utrum iste terminus ‘album’ significet tantum
40 formam vel aggregatum ex subiecto et forma.
- P1.2 Secundum de distinctione in se.

PROBLEMA 1.1

Utrum iste terminus ‘album’ significet tantum formam vel aggregatum ex subiecto et forma

1.1 Ad primum arguebatur sic quod ‘album’ tantum formam significet:

1.1.1 Quod significat tantum qualitatem significat tantum formam, quia qualitas est forma; ‘album’ solam qualitatem significat, ut dicit Aristoteles in libro Praedicamentorum; ergo etc.

5 1.1.2 Item, idem significatur per abstractum et per concretum, licet sub diversis modis significandi; ‘albedo’ autem solam qualitatem significat, ergo etc.

1.2 Ad oppositum. Per significatum ponitur res in genere; si ergo ‘album’ significa<re>t solam qualitatem, esset in genere; quod tamen
10 negat Aristoteles in libro Topicorum et in 7mo Metaphysicae.

2.1.1 Respondebatur quod terminus accidentaliter concretus significat totum aggregatum; quod quamvis non possit declarari per priora, quia nulla scientia demonstrativa probat quod hoc significet hoc, ut

31 tria B] plura plura (sic!) C; quattuor F. 33 fuit F] om. BC. secunda B] sua F; om. C. 34 ergo – nigrum CF] om. B. 39 fuit F] om. BC. 41 de distinctione BC] distinctionem F. 1 sic F] om. BC. 3 forma BCF] tantum sed add. B; tantum quia add. C. 4 libro Praedicamentorum] Arist., *Cat.* 5.3b19. 5 per alterum F] om. BC. 5-6 licet B] sed CF; tamen add. B. 6 albedo autem F] sed albedo BC. 8 Argumentum 1.2 in solo C extat. 10 libro Topicorum etc.] Arist., *Top.* III.1.116a23-28; *Metaph.* VII.5. Cf. Anon. Matritensis, *Quaest. Cat.* qu. 27, p. 158: “relativum est accidens in concrezione significatum; tale autem non in genere, ut dicitur tertio Topicorum”. 11 respondebatur F] respondetur ad hoc B; ad problema respondetur C. 12 declarari BF] probari C.

videtur secundo Posteriorum, per posteriora tamen declaratur sic: Illud
 || significatur per vocem quod apprehenditur per ipsam; sed hac voce
 ‘album’ apprehendit intellectus aggregatum, quod patet consideranti;
 hoc ergo significabit ‘album’ aggregatum. Sed per prius significat for-
 mam, deinde subiectum.

C 59rB

2.1.2 → 1.1 Per hoc respondebatur ad rationes:

2.1.2.1 → 1.1.1 Ad primam. “‘Album’ solam qualitatem significat”,
 verum est – primo, simpliciter tamen non solam qualitatem significat.

20

2.1.2.2 → 1.1.2 Per idem ad secundum, quoniam “idem significat
 abstractum et concretum”: primo abstractum, concretum autem sig-
 nificat ex consequenti.

2.2 → 2.1 Sed contra hoc arguitur, || et est ad principale:

B 97rA

2.2.1 Quod est de significato dictionis, quantumcumque exprimatur,
 adhuc intelligitur; quod patet, quia dictio non privatur a suo significato,
 quocumque adveniente. Hoc supposito arguitur sic: Quandocumque
 aliquid est de significato alicuius dictionis et additur illi, est nugatio
 (quia adhuc per ipsam significatur, et nugatio est inutilis repetitio unius
 etc.); sed addendo nomen subiecti ad terminum concretum dicendo
 ‘nasmus simus’ non est nugatio, ut patet per Aristotelem in secundo Elen-
 chorum et per Averroem VII° Metaphysicae; ergo nomen accidentale
 concretum non significat subiectum.

30

2.2.2 Adhuc, significare sequitur intelligere et unum significatum
 unum intellectum; ergo quae non faciunt unum intellectum non faciunt
 unum significatum; accidens autem et subiectum non faciunt unum in-
 tellectum, quia quae sunt diversa secundum rationem non faciunt unum
 intellectum ut sic; subiectum autem et accidens sunt diversa secundum
 rationem, aliud enim est esse albo et susceptibili; ergo etc.

40

2.2.3 → 2.1.1 Item arguitur contra positionem, nam dicitur quod
 primo significat formam deinde vero accidens. Contra hoc arguitur et

14 secundo Posteriorum] Arist., *APo.* II.7.92b32-33. sic illud **BC**] si idem **F.** 15 ap-
 prehenditur per ipsam **F]** ab intellectu per ipsam apprehenditur **B**; apprehenditur ab
 intellectu per ipsam **C.** sed **F]** sed prolata **BC.** 16 album **BC]** albus **F.** 17 album
 aggregatum **F]** *om.* **BC.** sed per prius **F]** per prius tamen **BC.** 21 solam qualitatem
 significat **F]** solam qualitatem **B**; *om.* **C.** 23-24 primo – consequenti **F]** verum est primo,
 ex consequenti tamen concretum plus significat **B**; primo concretum tamen plus signifi-
 cat ex consequenti **C.** 25 ad **BC]** *om.* **F.** 27 a **F]** *om.* **BC.** 32-33 secundo Elenchorum]
 Arist., *SE* 31.182a2-3. 33 Averroem] Averroes, *Metaph.* VII.18. 38 secundum rationem
F] ratione **BC.** 40 albo et susceptibili **BC]** album et subiectum **F.** 41 item *etc.* **F]** *totam*
hanc rationem om. **BC.**

ostenditur quod primo debet significare subiectum, deinde accidens (supposito quod significat subiectum), sic: Sicut res se habet ad esse, sic ad intelligi et ad significari; sed res subiecta accidenti prius habet esse quam accidens; ergo prius debet intelligi, et per consequens prius significari.

2.3 → 2.2.1 Ad primum dictum fuit primo, quod non omnino potest evitari hic nugatio, dicendo ‘nasus simus’.

2.4 → 2.3 Sed hoc manifeste contradicit Aristoteles secundo Elenchorum, ubi intendit quod in per se passionibus et subiectis non contingit ducere ad redargutionem veram; et Commentator super septimum Metaphysicae, ubi dicit quod si nasus esset genus simi, esset nugatio dicendo ‘nasus simus’, nunc autem non est genus, et ideo nec nugatio.

2.5 → 2.2.1 Dicebatur secundo quod nomine accidentis concreti significatur subiectum indeterminate. Cum autem exprimitur, exprimitur subiectum determinate; ex additione autem subiecti determinati ad indeterminatum non est nugatio.

2.6 → 2.5 Sed contra hoc arguebatur sic:

2.6.1 Primo quod nomen accidentis concreti non significat subiectum indeterminatum, quia sicut accidens simpliciter indeterminatum se habet ad subiectum indeterminatum, ita accidens determinatum ad subiectum determinatum. Si ergo nomen accidentis concreti significat subiectum propter dependentiam accidentis ad subiectum, sicut nomen accidentis indeterminati significat subiectum indeterminatum, ita nomen accidentis determinati significabit subiectum determinatum; verbi gratia ‘album’ corpus vel superficiem.

2.6.2 Item, quamvis ex additione subiecti determinati ad nomen accidentis concretum non esset nugatio, tamen ex additione subiecti indeterminati ad nomen accidentis concretum esset, ut videtur, secundum ipsum, quia ibi esset repetitio unius etc. Cum ergo hoc nomen

50 sed F] sed quia BC, hoc modo totam paragraphum cum sequenti connectentes. 50-51 secundo Elenchorum] Arist., SE 31.181a26-b6; cf. (in libro I) 13.173a1-16. 52 Commentator] Averroes, Metaph. VII.18. 54 nec nugatio] non est nugatio B; non est ibi nugatio C; nec nunc F. 55 secundo F] ad secundum B; om. C. concreti BC] om. F. 56 significatur BC] significabatur F. 57 subiectum determinate F] iam ut determinatum B; determinatum C. 60 primo CF] om. B; contra hoc add. F. 63 concreti F] concretum BC. 65 indeterminati BC] indeterminatum F. 66 significabit BC] significat F. 67 superficiem BC] superficies F. 68 quamvis BC] quamvis addatur F. 69-70 tamen videtur (B)(F)] om. C. 70 indeterminati B] def. C; determinati F. ad – concretum F] om. B; def. C.

‘subiectum’ significet subiectum indeterminatum, esset hic nugatio ‘subiectum album’, quod tamen non dicimus. Et ideo verum non dicebat, ut videtur.

2.6.3 Adhuc etiam, nomen hominis indeterminate significat Socratem, significat enim naturam hominis ut est in suppositis indeterminate. Si ergo verum est quod ex additione determinati ad indeterminatum non fit nugatio, non esset hic nugatio ‘homo Socrates’; hoc autem dicimus esse falsum; ergo etc.

2.7 → 2.6 Dicebatur hic quod nomen accidentis aggregatum significat ex subiecto et forma ita quod significat formam et subiectum, utrumque tamen per rationem formae, non significando subiectum per rationem propriam sed per rationem formae. Et per hoc evitatur ratio de nugatione. Cum enim exprimitur subiectum, exprimitur sub propria ratione, non autem significatur per propriam rationem per terminum accidentalem sed per rationem formae, et ideo || non est repetitio unius secundum unam rationem, sed secundum aliam: est enim nugatio quando aliquid || quod est magis determinatum secundum rationem additur ei quod est magis indeterminatum secundum eandem rationem ut dicendo ‘animal homo’.

2.8.1 → 2.7 Contra hoc tamen ultimum arguebatur sic, quoniam dicendo ‘homo rationalis’, hic est nugatio; unum tamen non est magis determinatae rationis quam aliud, cum imponantur ex eadem ratione; ergo etc.

2.8.2 Item arguebatur ad principale:

2.8.2.1 Si dicatur sic ‘quidquid heri vidisti hodie vides, album heri vidisti ergo album hodie vides’, hic est fallacia figurae dictionis; si tamen ‘album’ significaret subiectum, esset bonus syllogismus, quia sub distributione substantiae convenienter potest accipi subiectum; ergo li ‘album’ non significat subiectum, cum sit ibi fallacia figurae dictionis.

72 indeterminatum **F**] indeterminate **B**; indeterminatum *vel* indeterminate **C**. 73 subiectum album **BF**] *om.* **C**. 76 naturam **BC**] nomen **F**. 78 fit nugatio **B**] facit nugationem **CF**. esset **BC**] esse **F**. 80 dicebatur hic **F**] ideo dicebatur tertio **BC**. 80-81 aggregatum – quod significat (**B**)**F**] *om.* **C**. 81-82 formam – formae (**C**)**F**] subiectum per formam **B**. 83 evitatur **F**] evitabatur **BC**. 87 rationem **BCF**] hoc autem non reperitur secundum unam rationem *add. F, fortasse ex sententia praecedenti repetita ortum.* sed – nugatio **CF**] quare non fit nugatio quae fit **B**. 89 magis indeterminatum **CF**] minus determinatum **B**. secundum eandem rationem (**C**)**F**] *om.* **B**. 91 quoniam **BC**] contra **F**. 92 unum tamen **B**] verumtamen **C**; unum unum **F**. 99 li **F**] *om.* **BC**.

Et hoc confirmatur sic: quia si dicatur ‘qualecumque heri vidisti hodie vides, album heri vidisti, ergo etc.’, hic est bonus syllogismus, quod non esset si li ‘album’ significaret subiectum, cum sub distributione accidentis acciperetur subiectum.

105 2.8.2.2 Item, haec est secundum accidens ‘album est lignum’, haec autem secundum se ‘lignum est album’; sed haec ‘album est lignum’, si li ‘album’ significaret subiectum, secundum accidens non esset; ergo etc.

110 2.8.2.3 Item quod recipitur in alio recipitur per modum recipientis et non per modum recepti, ut vult Commentator nonae propositionis De causis. Significatum vocis recipitur in intellectu; ergo recipitur per modum intellectus; intellectus autem simplex est; ergo significatum
C 59vA dictionis || est simplex; non ergo est compositum.

115 2.8.2.4 Item, nomen subiecti non significat accidens, ergo nec econverso nomen accidentis subiectum significabit. Et patet consequentia, quia sicut se habet subiectum ad ipsum accidens ita econverso accidens ad ipsum subiectum.

2.9 → 2.8 Oppositum arguitur tribus rationibus:

120 2.9.1 Primo auctoritate Commentatoris super XI° Metaphysicae, ubi ponit differentiam inter nomen abstracti et nomen concreti. Dicit quod differt sumptum a principali, quia principale significat formam

101-2 qualecumque – etc. F] heri vidisti hominem album, ergo etc. B; qualecumque etc. C. 103 li album F] album B; om. C. 103-4 cum – subiectum B(F)] om. C. 104 acciperetur B] def. C; non accipiatur F. 105-7 haec² – non esset (C)F] quod non esset si album significaret subiectum B. 109 quod – alio B(F)] omne receptum est in illo in quo C. alio B] def. C; aliquo F. 110 recepti BF] rei receptae C. ut – propositionis] ut scribitur n^o propositionis B; per Commentatorem super secundam propositionem C; ut vult Commentator secundae propositionis F. Anon., *Liber de causis* IX.99: “aliqua ex rebus non recipit quod est supra eam nisi per modum secundum quem potest recipere ipsum, non per modum secundum quem est res recepta.” Cf. *Auctoritates Aristotelis* 11.12: “Quicquid recipitur ab alio recipitur per modum rei accipientis et non receptae.” 119 Primo etc.] cf. Anon., *Sophismata Pragensia* 33, “Ad oppositum. Per rationem Commentatoris in secundo Metaphysicae, ubi ponit differentiam inter abstractum et concretum, et dicit quod differt sumptum a principali quia principale significat formam tantum, sumptum autem formam et aliquid additum ipsi formae; hoc non est nisi subiectum; ergo etc.” Averroes, *Metaph.* XII.39, 322K-L: “sumptum significat idem quod significat principale et magis. Vita enim significat aliquid non in subiecto, vivum autem significat aliquid in subiecto, scilicet formam in materia et habitum in subiecto.” 120 nomen concreti F] concreti B; concretum C.

tantum, sumptum vero formam et aliquid aliud additum ipsi formae; hoc autem non est nisi ipsum subiectum; ergo etc.

2.9.2 Item, quaecumque significant idem penitus, de se invicem vel de eodem possunt praedicari – si enim non possunt de se invicem praedicari, sequitur quod non significant unum; ‘album’ autem et ‘albedo’ de se invicem non praedicantur nec de aliquo uno – non enim album est albedo; Socrates etiam est albus, non autem albedo–; ergo ‘album’ et ‘albedo’ non significant unum. 125

2.9.3 Item, tu non dicis quin subiectum et accidens possint facere significatum unius dictionis nisi quia sunt diversarum rationum. Sed probatio quod hoc non obstet, quoniam forma substantialis et materia differunt substantialiter et secundum rationem, sunt enim separabilia in mente, ut dicit Commentator primo Physicorum; quaedam autem mente sunt separabilia, et tamen faciunt significatum unius dictionis; ergo etc. 130 135

Haec fuerunt arguta ad primum.

3.1.1.1 Ad illud dicunt quidam quod iste terminus ‘album’ de suo significato tantum significat formam, sicut hoc nomen ‘albedo’, de modo autem significandi dat intelligere subiectum, ita ut ‘album’ significet albedinem ut est in subiecto, ‘albedo’ autem non ut est in subiecto; et ideo dicunt quod ‘album’, quia significat albedinem ut est in subiecto, de subiecto praedicatur, non autem ‘albedo’, quia significat ipsam non ut est in subiecto. 140

3.1.1.2 Sed contra. 145

3.1.1.2.1 Supponatur quod vox non est illud quod subicitur vel praedicatur. Si enim esset vox subiectum vel praedicatum, omnis oratio affirmativa esset falsa, quia significaret vocem praedicati idem esse voci subiecti, cum tamen sint diversae, vel simpliciter vel ad minus secundum numerum; et omnis negativa esset vera, cum significet hanc vocem non esse illam. Igitur vox non est quae praedicatur vel subicitur, sed illud quod significatur per vocem secundum quod significatur est id quod 150

122 aliud F] *om.* BC. 124 idem penitus de se] unum et idem penitus de se B; penitus idem vel de se C; idem esse penitus F. 125-6 si – sequitur quod (C)F] quia si non B. 127 invicem F] *om.* BC. 128 Socrates – albedo (B)F] nec Socrates est albedo C. 132 forma – materia F] materia et forma substantialis BC. 134 Commentator] Averroes, *Ph.* 1.65, 39D. 137 haec – primum F] *om.* BC. 142 quia – in subiecto CF] *om.* B. 143-4 quia – subiecto (C)F] *om.* B. 146 supponatur B] supponitur CF. 150 esset F] *om.* BC. 151 igitur vox non F] non ergo vox BC. 152 secundum quod significatur CF] *om.* B.

subicitur et etiam praedicatur –et hoc est quod Aristoteles vult “verbum est nota eorum quae de altero dicuntur”.

155 3.1.1.2.2 Hoc supposito arguitur sic: Quandocumque res sub aliqua
 B 97vA ratione non praedicatur de re, non potest vere denotari praedicari de
 illa per vocem significantem illam sub illa ratione, et || hoc manifestum
 est; et etiam albedo, ut est in subiecto, non potest vere praedicari de
 subiecto Socrate –non enim verum est dicere ‘Socrates est albedo ut
 160 est in subiecto’, quia sequeretur ‘ergo Socrates est albedo’, cum esse in
 subiecto non deminuat de ratione albedinis. <Album> ergo ut est in
 subiecto non potest vere denotari praedicari de subiecto per hoc quod
 dicit quod significat ipsam sub ista ratione; falsum ergo est dicere ‘So-
 crates est albus’, quod est inconueniens; et etiam ulterius ‘album’ non
 165 propter hoc quod significat albedinem ut in subiecto praedicabitur de
 subiecto, quod tamen suppositum fuit.

[3.1.1.2.3 Item arguitur quod terminus accidentalis non significet
 subiectum aliquo modo, sic: Sicut se habet significatum termini subiecti
 ad significatum termini accidentalis, sic se habet terminus subiectus ad
 170 terminum accidentalem vel accidentis; ergo (a permutata propositione)
 sic se habet terminus accidentalis ad significandum sicut terminus sub-
 iectus; sed terminus subiectus tantum significat subiectum et non for-
 mam accidentalem, ergo terminus accidentalis tantum significat formam
 accidentalem ita quod non subiectum; si sic, ergo terminus accidentalis
 175 concretus non significat subiectum.]

3.1.2 Et ideo dicendum aliter quod terminus accidentalis concretus
 totum aggregatum ex subiecto et accidente significat, cum per ipsum
 apprehenditur totum aggregatum, illud autem dicimus per vocem signi-
 ficari quod intellectus per ipsam apprehendit. Quod qualiter contingat
 180 et propter quam causam intelligendum.

153 Aristoteles vult F] innuit Aristoteles cum dicit quod B; vult Aristoteles quod C. Arist., *Int.* 3. 16b10. 158 et etiam F] nunc autem B; quod C. 161-2 deminuat – non C] dicatur de esse albedinis ergo ut est in subiecto non F; *om.* B. 162 subiecto per] *Inter haec duo verba rationem sequentem (3.1.1.2.3) insertam habet F.* 163 dicit quod] *om.* B; dicit album quod C; dico quod F. ipsam (*sc. albedinem*) B] illud C; ista F. 164 etiam F] *om.* BC. 167-75 item – non significat subiectum] *Hanc rationem rationi antecedenti (loco superius indicato) insertam praebet F; om. BC, recte, ut mihi videtur.* 169 subiectus] subiecti F *hic et bis in sequentibus; def. BC.* 180 causam BC] dicendum *add. & exp. F.*

Sciendum igitur quod significare sequitur intelligere, et intelligere sequitur esse. Qui enim non intelligit non significat (4 Metaphysicae); quod etiam non est non contingit scire (primo Posteriorum), ergo nec intelligere, cum scire sit intelligere. Et hoc est quod Aristoteles vult primo Peri hermenias: voces sunt signa intellectuum, intellectus autem sunt similitudines rerum, vox enim rem ipsam significat per rationem eius. 185

Ulterius accipiatur quod sicut aliquid se habet ad esse, ita se habet ad intelligere (si quidem sit abstractibile) et etiam ad significare. Accidens autem duo habet esse: est enim quid per essentiam suam a subiecto distinctum; est etiam informans ipsum subiectum, faciens unum cum ipso per accidens, dans sibi quoddam esse accidentale ita quod ipsum accidens sit non quod habet esse sed quo aliud habet esse, sicut forma generaliter in compositis est non quod est sed quo aliud est, non quod operatur sed quo aliud operatur. Poterit igitur intelligi accidens ut est quid per essentiam suam distinctum a subiecto, et sic significari; hoc autem dicimus modo ipsum significari nomine abstracti. Poterit etiam intelligi aggregatum ex subiecto et accidente ut habet esse per formam accidentalem et aliquo modo ut unum; poterit etiam sic significari, et sic dicimus ipsum aggregatum significari concreti nomine, per formam tamen, quia sicut res se habet ad esse, si abstrahibilis sit, sic ad intellectum et ad significationem. Si igitur totum aggregatum ex forma accidentali et subiecto est unum ens per formam, ita est || unum intellectum per formam et unum significatum per formam similiter. Est enim hic duo considerare, scilicet quod significatur vel cui nomen imponitur, et quo significatur vel a quo imponitur ipsum nomen. Quod significatur et cui nomen imponitur est aggregatum; quo autem significatur aggregatum et a quo imponitur ipsum nomen est ipsa forma; –sicut in re 200 C 59vB 205

182 qui BC] non F. significat BC] significet F. 4 Metaphysicae] cf. Arist., *Metaph.* IV.4.1006b7-10. 183 primo Posteriorum] Arist., *APo.* I.2.71b25-26. 184-5 primo Peri hermenias] Arist., *Int.* 1.16a3-8. 187 accipiatur B] accipitur CF. 188 si – significare F] et sicut se habet ad intelligere sic ad significare B; et significare si quid sit abstractibile C. 190 faciens BC] om. F. unum] subiectum *add.* B. 190-1 cum ipso B] om. CF. 191-2 dans – ipsum accidens B(C)] om. F. 192 aliud BC] aliquid F. 193 generaliter BC] generatur F. est BC] etiam F. 195 significari BC] significat F. 197-8 aggregatum – poterit (C)F] ut informans subiectum aliquo modo ut unum subiectum faciens cum eo et B. 200 si abstrahibilis sit F] om. B; si abstrahibile sit C. 203 per formam similiter (B)F] om. C. 204 considerare F] significare BC. 205 imponitur ipsum nomen F] ipsum nomen imponitur B; nomen imponitur ipsum autem nomen C. 205-6 quod – imponitur BC] om. F.

- totum aggregatum est quod est, forma autem quo habet esse. Significat igitur, ut manifestum est, nomen concreti totum aggregatum per rationem formae, ita ut subiectum cadat in significato termini concreti, non per rationem subiecti, sed per rationem formae. Et propter hoc, quia per rationem formae significat aggregatum, dicitur per prius significare formam, non quidem sicut significatum, sed sicut quo aliud significatur. Et hoc videtur esse de intentione Commentatoris super octavum Metaphysicae, ubi dicit quod nomen non significat nisi secundum quod est in actu res, et forma est causa actus compositi, et cum duo fuerint quorum unum est causa alterius, nomen verius attribuitur causae quam causato. Hoc etiam videtur intendere Avicenna de nomine generis et differentiae: intendit enim quod nomen generis nomen est totius quod est in ipsa || specie, sumptum ab eo quod est materiale in ipsius speciei quiditate, scilicet a potentia; et quia ista potentia est indeterminata respectu duarum differentiarum, ideo indeterminate significat duas differentias, et etiam quamlibet specierum. Similiter 'differentia' nomen est totius quod est in ipsa specie, sumptum tamen ab eo quod est formale, et ideo, quia illud quod formale est in specie extra illud quod est materiale est et econtrario, ideo ratio generis est extra rationem || differentiae et econtrario, et neutrum de alio praedicatur per se primo modo dicendi per se. Ergo similiter sicut nomen accidentis significat totum aggregatum, per formam tamen.
- 230 Notandum etiam quod aggregatum est tribus modis ad praesens. Quoddam enim est ex materia et forma, sicut humanitas, quae est quidditas hominis, composita est ex materia et forma hominis. Aliud est aggregatum ex quiditate et supposito, sicut id quod significatur nomine

208-9 significat – aggregatum] significat igitur nomen concreti **B**; significatur ergo totum aggregatum per terminum concretum **C**; significat igitur ut manifestum est nomen aggregati totum aggregatum **F**. **212** dicitur **BC**] dicimus **F**. **213** quidem sicut **BC**] quod est sic **F**. aliud **CF**] aliquid **B**. **214-5** octavum Metaphysicae **BC**] *om.* **F**. Averroes, *Metaph.* VIII.7, 215K: “Nomen enim non significat rem nisi secundum quod est in actu: et causa actus in composito est forma. Et cum duo fuerint, quorum alterum est causa reliqui, illud quod est causa dignius habebit nomen.” **215-6** secundum quod est in actu res **F**] sicut res in actu **B**; secundum quod res est in actu **C**. **216** causa **B**] *om.* **CF**. duo fuerint **BC** *cum Averroee*] fuerint duo **F**. **218** Avicenna **BF**] Aristoteles **C**. Avicenna, *Metaph.* V.3. **219** intendit **BC**] i(llu)d **F**. **226** est² *hoc loco* **F**] *superius, ante extra* **BC**. *econtrario*] et *add.* **F**. rationem **BC**] nomen **F**. **227** et neutrum de alio **B**] et unum de alio **C**; modo de aliquo **F**. **228** ergo similiter **C**] quare similiter **B**; ergo sicut **F**.

hominis. Tertium est ex subiecto et accidente, ut album. Et quodlibet
istorum sicut est per id quod est formale in ipso, ita etiam significatur 235
totum aggregatum, per id tamen quod est formale, ut ‘homo’ signifi-
cat aggregatum ex quiditate hominis et supposito indeterminato, et
similiter in aliis.

3.2.1.1 → 1.2 Concedantur tunc rationes quae probant quod ‘album’
totum aggregatum significet. 240

3.2.1.2 → 1.1 Ad rationes in oppositum dicendum:

3.2.1.2.1 → 1.1.1 Cum dicitur quod ‘album’ solum qualitatem sig-
nificat, dicendum quod totum aggregatum significat, per formam tam-
men, ita ut illud quo significatur totum aggregatum sit forma. Et ideo
Aristoteles dicit ‘album’ significare solam qualitatem, quia aggregatum 245
significat per oppositum ad terminos substantiales de quibus loquitur,
ut ‘homo’ et ‘animal’, qui significant totum aggregatum ex quiditate
et supposito per ipsam quiditatem, quae aggregatum quoddam est, ut
animalitas et humanitas, sicut dictum est prius.

3.2.1.2.3 → 1.1.2 Per idem patet solutio ad secundum. A forma enim 250
quae significatur nomine abstracti cum praecisione subiecti sumitur
nomen concreti, et inde sumptum dicitur, ita ut nomine concreti signi-
ficatur totum aggregatum, per formam tamen, et forma est quo totum
aggregatum significatur. Et pro tanto dicitur quod idem significatur
nomine abstracti et concreti, quia ab illo eodem quod significatur per 255
abstractum imponitur nomen concreti.

3.2.2.1 → 2.2.1 Quod autem contra arguebatur de nugatione, quod
si ‘album’ significat subiectum, hic est nugatio ‘corpus album’ –dici-
dum quod non, quia negatio est repetitio unius et eiusdem sub eadem
ratione penitus, ut ‘homo rationalis’, ‘album albedo’; et etiam sub eadem 260
magis determinata ut ‘animal homo’. Repetitio autem eiusdem non
sub eadem ratione non facit nugationem. Cum autem dicimus ‘corpus
album’, quamvis sit repetitio corporis, non tamen secundum eandem

234 hominis BF] om. C; ut sic add. BC. tertium est B] tertium C; quoddam est t(an-
tu)m F. 236-7 per – aggregatum (C)F] om. B. 237 indeterminato F] indeterminate
BC. 240 totum aggregatum CF] aggregatum ex subiecto et accidente B. 241 rationes in
oppositum CF] primam rationem B. 243 formam BF] rationem formae C. 244-5 sit –
quia aggregatum (C)F] om. B. 246 significat F] om. BC. 247 qui] quae BCF. totum F]
om. BC. 250 a B] argumentum C; om. F. 252 inde BC] añ {i.e. ante} F. 253-4 quo –
significatur] quo significatum est BC; quae – significat F. 259 sub BC] om. F. 261 ut
BCF] dicendo homo Socrates add. B.

rationem; corpus enim ut significatur nomine albi non significatur per
 265 rationem corporis, sed per rationem albi, ut patet ex praecedentibus;
 exprimitur autem sub ratione propria, et ideo non est nugatio.

3.2.2.2 → 2.2.2 Quod autem contra arguebatur, quod subiectum et
 accidens sunt diversa secundum rationem et ita non faciunt unum in-
 tellectum, et per consequens nec unum significatum, –dicendum quod
 270 subiectum et accidens sunt diversa secundum rationes quae sumuntur
 ex naturis substantialibus, eadem tamen sunt ratione sumpta ex esse
 eorum. Dictum autem est quod est eorum unum esse, et ita poterit
 esse una ratio eorum consequens illud esse, et ita unus intellectus, et
 per consequens poterunt facere unum significatum.

275 3.2.2.3 → 2.2.3, 2.4, 2.6, 2.8.1 Alia vero quae contra arguebantur
 concedenda sunt.

3.2.3.1 → 2.8.2.1 Ad illud quod arguitur consequenter ad princi-
 pale, “Hic est figura dictionis ‘quidquid heri vidisti hodie vides, album
 B 98rA etc.’,” dicendum quod sumere album sub distributione substantiae ||
 280 non facit per se figuram dictionis, sed hic est bonus syllogismus ‘omnis
 homo est animal, album est homo, ergo album est animal’. Non enim
 C 60rA est differentia quantum || ad hoc inter ‘omnis’ et ‘quidquid’, nec etiam
 cuiuslibet temporis praedicatum facit ad suppositionem subiecti vel
 distributionem. Quamvis enim per se non cadat suppositum accidentale
 285 sub distributione termini cuius est accidentale suppositum, per accidens
 tamen, in quantum accidentale suppositum includit suppositum per se,
 cadit, ut sub distributione eius quod est ‘omnis homo’ cadit Socrates
 albus secundum quod Socrates vel aliquis.

264 nomine BC] ratione F. 265 ut – praecedentibus BF] om. C. praecedentibus BF] sed
 corpus secundum quod significatur nomine corporis add. B. 268 diversa BC] divisum
 F. et ita BC] om. F. 270 diversa BC] divisa F. 271 ratione F] in ratione BC. 272 dic-
 tum autem] et dictum B; dictum enim C; dictum quia F. quod BC] quid F (sed fortasse
 in quod correctum). 273 consequens BF] penes C. 275-6 alia – sunt] alia argumenta
 quae arguebantur sunt concedenda B; alia vero quae contra arguuntur concedenda sunt
 C; argumenta vero quibus contra arguebatur concedenda sunt F. 280 figuram dictionis
 F] fallaciam figurae dictionis BC. 282-3 nec – facit F] praedicatum autem cuiuscumque
 temporis nihil facit B; praedicatum cuiuslibet temporis non facit C. 286 tamen BC]
 et non F. 287 cadit!] sub ea add. B. homo CF] om. B. 288 vel aliquis F] vel aliquis
 homo B; est albus C; fortasse est aliquis homo scribendum.

Qualiter autem accidat figura dictionis intelligendum secundum Aristotelem primo Elenchorum, ubi dicit quod quae sunt secundum figuram dictionis accidunt quoniam non idem interpretatur ut idem similiter. Ex quo apparet quod in figura tria sunt, scilicet duo quae non sunt eadem simpliciter et tertium in quo interpretantur esse eadem. Interpretari autem ut unum non possunt nisi aliquam identitatem habeant veram vel apparentem, et ideo exigitur quod illa quae non sunt eadem simpliciter aliquo modo sint eadem secundum partem. Tertium illud in quo interpretantur non oportet quod conveniat utrique istorum, sed sit aliquid pertinens ad eorum differentiam, sicut videmus in fallacia accidentis, ubi est res subiecta et accidens et assignatum utrique inesse. Res autem subiecta et accidens partim sunt eadem et partim diversa, quoniam si omnino essent eadem, non esset fallacia accidentis; assignatum autem pertinet ad eorum diversitatem, et ideo si concludatur de eo cui non convenit per illud cui convenit et cui accidebat primum, fallit secundum accidens ut ‘homo est species, Socrates est homo, ergo Socrates est species’. Eodem modo in figura dictionis oportet quod sint duo partim eadem et partim diversa, et sit tertium in quo interpretantur, quod pertineat ad eorum differentiam. Et ideo, si denotetur convenire uni per hoc quod convenit alii quod sibi accidebat, secundum hoc fit figura dictionis, siquidem ad hoc moveat similis figuratio dictionum significantium illa quae interpretantur ut unum, ut si dicatur ‘homo est species’; hic homo est homo; ergo hic homo est species’. Si enim similis figuratio eius quod est ‘homo’ et ‘hic homo’ moveat ad credendum quod sint unum in hoc

289 qualiter autem accidat] quod n(atur)aliter autem accidit **B**] qualiter autem accidit **C**: qui u(niversa)liter accidat **F**. **290** primo Elenchorum] Arist., *SE* 4.166b10-11, *url. Boethii*: “Quae autem sunt secundum figuram dictionis accidunt quando non idem similiter interpretatur {s. i. *inv. cod. Zm*}.” **291-2** similiter **BF** *cum Aristotele*] simpliciter **C**. *Sequens autem argumentatio ita procedit quasi simpliciter dixerit Aristoteles.* **292** figura **F**] figura dictionis **BC**. **299-300** et assignatum – et accidens **BF**] *om. C*. **300** sunt **BC**] *om. F*. **301** essent **BC**] non **F**. **303** et cui **B**] cui **C**; *om. F*. **304** fallit secundum accidens **F**] fit fallacia accidentis **BC**. **307** interpretantur **BC**] interpretatur **F**. quod pertineat ad **C**] quia participat **B**; quid pertineat ad **F**. **309** accidebat **BC**] accidat **F**. hoc fit figura **F**] quod huiusmodi fit fallacia figurae **BC**. **309-10** ad hoc moveat] adhuc maneat **B** (maneat *pro* moveat *etiam infra praebet B*); adhuc moveat **C**; ad hoc aliquid moveat **F**. **310** figuratio **BC**] figura **F**. **312** figuratio **BC**] significatio **F**.

quod est esse speciem, figura dictionis est; si autem identitas partialis, fallacia accidentis. Et ideo ubi est fallacia figurae dictionis, ibi est accidens; et non est e converso: non enim quaecumque habent identitatem partialem conveniunt in simili figuratione.

Similiter est in isto exemplo ‘quidquid emisti comedisti etc.’, quia subiectum cruditatis secundum quod huiusmodi et subiectum secundum quod est sub cruditate partim sunt eadem –quia subiecto–, et partim diversa –quia accidente–; non sunt unum in eo quod est comestum fuisse, immo hoc pertinet ad eorum differentiam. Differunt enim subiectum secundum quod huiusmodi et subiectum secundum quod sub cruditate, quia subiectum cruditatis est comestum, non tamen secundum quod sub cruditate, et ideo, si comestum fuisse attribuitur subiecto sub cruditate, cui non convenit, per hoc quod conveniebat subiecto per se, et ad hoc moveat similis figuratio dictionis vel terminatio eius quod est ‘crudum’, quod significat utrumque, figura dictionis est; si autem || identitas partialis subiecti sub cruditate ad subiectum ipsum, accidens est. Ista alibi magis determinata fuerunt. Non ergo est figura dictionis per hoc quod album sumitur sub li ‘quidquid’, ut supponebat ratio.

3.2.3.2 → 2.8.2.2 Et per hoc patet ad sequentem rationem. Et quod arguitur, “haec est secundum accidens ‘album est lignum’, et secundum se esset si li ‘album’ significaret subiectum,” dicendum quod verum est –si significaret ipsum sub ratione subiecti; non autem sic est, sed significat per rationem formae. Et ideo, quia de ratione formae non est praedicatus, non est per se, quia per se dicitur propositio quando praedicatum est de ratione subiecti. Sic ad illud.

340 3.2.3.3 → 2.8.2.3 Ad aliud dicendum quod illud quod recipitur in alio recipitur per modum recipientis, et quod illud quod de re intellecta

314 speciem BC] species F. 314-5 si – partialis F] si autem maneat idem partialis fit B; si autem identitas probabilis fit C. 316 quaecumque BC] quae F. 317 conveniunt BC] communicant F. figuratione] licet fit e converso *add.* B. 320 sunt BC] *om.* F. quia BC] in F. 322 differunt BC] differt F. 324 est BC] *om.* F. 325 sub BC] *om.* F. 327 figuratio dictionis vel F] *om.* BC. 328 crudum BC] album F. 330 ista – fuerunt] ista alibi magis fuerit determinata B; ista ibi magis determinata fuerunt C; i(II)a albi (*sic!*) magis determinata fuerit F. 332 supponebat BC] supponit F. 334 haec BC] hoc F. et] est *add.* F. 335 li F] *om.* BC. 335-6 dicendum – ipsum (C)F] *om.* B. 338 praedicatus BF] praedicatum C. quia BC] et ideo quia F. 339 sic ad illud F] *om.* BC. 341 alio BC] aliquo F.

recipitur in intellectu simplex est sicut intellectus; hoc autem est species rei quae, si sit divisibilis rei, indivisibilis tamen est: rationes enim intellectuum simplices sunt. Et ideo, quia vox rem significat, mediante tamen intellectu, non sequitur quod vox omnis significet quid indivisibile nisi intelligatur secundum quod huiusmodi. 345

3.2.3.4 → 2.8.2.4 Ad ultimum dicendum quod accidens naturaliter dependet ad subiectum et est forma eius, subiectum autem secundum quod huiusmodi non dependet ad accidens; et ideo, quia nomen accidentis significat subiectum propter dependentiam eius ad subiectum, non sequitur quod nomen subiecti significet accidens, cum de se non dependeat ad ipsum. 350

PROBLEMA 1.2

Utrum distinctio bona sit quod li 'album' potest accipi pro forma vel pro subiecto

De secundo. Quaerebatur de distinctione.

1.1 Et arguebatur quod sit bona, quoniam subiectum supponit pro omnibus illis pro quibus potest sibi attribui vere praedicatum; sed ei quod || dico 'album' aliquando attribuitur praedicatum pro subiecto vere ita quod non pro forma, ut 'album currit', aliquando attribuitur ei pro forma, ut dicendo 'album disgregat', quod non convenit ei pro subiecto; ergo 'album' potest supponere aliquando pro subiecto et aliquando pro forma; quare distinctio bona, ut videtur. F 65vB 5

1.2 Oppositum tamen arguebatur. Ubi enim unum propter alterum, utrobique tantum unum; sed per terminum accidentalem supponitur subiectum per formam (non enim terminus accidentalis supponit subiectum sub ratione subiecti, sed ut informatum); non supponit etiam formam nisi ut est in subiecto; ergo utrumque supponere erit idem supponere; quare distinctio nulla. 10

345 vox omnis F] *inv.* BC. 2 sit CF] esset B. 4 aliquando BC] quando F. 5 non BC] *om.* F. aliquando BC] dicendo F. 6 forma BCF] tantum *add.* B; ita quod non pro subiecto *add.* C. 6-7 quod – subiecto F] *om.* BC. 8 ut videtur F] *om.* BC. 9 ubi – unum] *cf.* Sigerus de Brabantia, *Quaest. Metaph. (W)*, qu. V.3, p. 318: "album non potest significare albedinem nisi significando subiectum albedinis, et ubi {ubi: nisi *ed.*} unum propter alterum, utrobique tantum unum, ut dicitur 1° Posteriorum." 11 terminus accidentalis F] *om.* B; terminus C.

15 3.1 Ad hoc breviter est intelligendum quod terminus supponens
denotat semper subici ipsi praedicato id quod significatur per ipsum
secundum quod significatur, non enim denotat subici nisi illud cuius est
nota; sed non est nota nisi sui significati ut sic significatur. Nunc autem
20 terminus accidentalis, ut dictum est prius, totum aggregatum significat,
ita ut non subiectum per se nec formam per se, sed totum aggregatum
per formam; ergo supponet totum aggregatum. Nunc autem terminus
supponens aliquod significatum non supponit nisi pro suppositis per
se illius significati; haec autem non sunt supposita formae per se nec
25 supposita subiecti, sed supposita totius aggregati, ut supposita hominis
albi sunt hic homo albus et ille, non autem Socrates vel Plato vel lapis
vel haec albedo vel illa. Supponit igitur pro suppositis totius aggregati;
igitur supponit totum aggregatum, et pro suppositis totius per se. Ve-
rum tamen est quod aliquid toti aggregato potest attribui pro subiecto,
non ita ut praedicatum denotetur convenire subiecto per se, sed toti
30 per subiectum; aliquid attribuitur toti aggregato per formam, non ita
ut sibi denotetur convenire per se sed toti per ipsam formam, sicut ali-
quid attribuitur homini per animal, et aliud per rationale, et hoc non
causat distinctionem secundum diversas causas veritatis.

35 3.2 → 1.1 Et secundum hanc viam processit ratio probans distinc-
tionem, et ideo patet quod ista ratio non valet.

15 breviter B] prius CF. 16 denotat semper subici] semper non deno^t subici B; deno^t
subici C; deno^{at} super sub(iect)i F. 16-17 ipsi – subici (C)(F)] om. B. 17 subici C] def. B;
subiectum F. illud BC] illud quod F. 18 nota¹ BF] nomen C *hic et paullo postea*. sic
significatur BF] subiecti C. nunc autem C] sed B; non autem F. 21 per – aggregatum
(B)C] om. F. ergo] semper add. B. 23 supposita B] om. C; semper F. 27 igitur – per
se (C)F] per se et ipsum aggregatum B. totius C] def. B; totus F. 28 est BC] convenit
F. aliquid F] aliquod praedicatum BC. 29 praedicatum F] om. BC. convenire F] at-
tribui BC. 30 per¹ BC] om. F. subiectum] enim add. F. aliquid] aliquod B; aliquando
CF. toti F] om. BC. 31 formam F] om. BC. 34 probans BC] probans per F. 35 et
ideo – valet F (*sed superius, post non causat distinctionem, in fine § 3.1 locavit*) et ita
patet ad illam B; et ratio patet C.

PROBLEMA 2

Utrum sequatur 'quod potest esse album potest esse nigrum, ergo album potest esse nigrum'

Consequenter argutum fuit || ad tertium.

B98vA

1.1 Primo videtur quod non sequatur 'quod potest esse album potest esse nigrum, ergo album potest esse nigrum', quia quandocumque oppositum consequentis potest stare cum antecedente, ad antecedens non sequitur consequens, ut patet ex libro Priorum; nunc autem oppositum consequentis huius 'album potest esse nigrum', quod est 'non possibile est album esse nigrum', potest stare cum antecedente, quod est 'quod potest esse album potest esse nigrum'; ergo etc. Quod autem ista 'non possibile est album esse nigrum' possit stare cum prima probatio: quia cum quocumque stat antecedens cum eo stat consequens; nunc autem ad istam 'non possibile est album esse nigrum' antecedunt omnes de necessario, scilicet 'de necessitate omne' vel 'nullum', 'aliquid' vel 'aliquid non'; ista autem 'de necessitate omne album est nigrum' (vel 'quoddam') stat cum prima – stant enim simul 'de necessitate omne' (vel 'quoddam') 'album est nigrum' et 'quicquid contingit esse album contingit esse nigrum', sicut stant simul 'omnis homo de necessitate est animal' et 'quicquid contingit esse hominem contingit esse animal'. Primum ergo non sequitur.

1.2 Oppositum autem arguebatur sic: Quicquid sequitur ad consequens sequitur ad antecedens; sed ad istam 'quod contingit esse album contingit esse nigrum' de contingenti ad utrumlibet sequitur ista 'quod contingit esse album contingit esse nigrum' de contingenti pro possibili; sed ad istam de contingenti pro possibili sequitur 'ergo album potest esse nigrum'; ergo sequitur ad primum.

Quod autem sequatur 'quod contingit esse album contingit esse nigrum (de contingenti pro possibili), ergo album potest esse nigrum',

2-3 potest esse nigrum BC] om. F. 5 ex libro BF] per Aristotelem primo C. Arist., *APr.* 1.46.52a39-b13. 6 consequentis huius] huius BC; consequentis haec F. est BC] om. F. 10-11 cum – nigrum (C)F] om. B. 13-14 omne – necessitate CF] om. B. 16 omnis – necessitate CF] de necessitate omnis homo vel quod est omnis homo B. 18 primum – sequitur BF] om. C. 19-20 consequens – antecedens BC] antecedens – consequens F. 20-21 quod – ista (B)(C)F] iter. F. 23 sed ad istam (B)F] om. C. de – possibili F] om. BC. ergo B] quod potest esse CF. 26 de contingenti CF] om. B. potest B] contingit CF.

probatio: quia oppositum huius ‘album potest esse nigrum’, quod est ‘de necessitate nullum album est nigrum’, non potest stare cum antecedente – non enim stant simul ‘de necessitate nullum album est nigrum’
 30 et ‘quod contingit esse album contingit esse nigrum’, quia quae essentialiter distincta sunt, accidentaliter non possunt convenire; primum igitur sequitur: sequitur ergo ‘quod contingit esse album contingit esse nigrum, ergo album potest esse nigrum’.

2.1.1 Et responsum fuit quod sequitur ‘quod contingit esse album
 35 contingit esse nigrum, ergo album potest esse nigrum’, declarando quod in hac ‘album potest esse nigrum’ li ‘album’ supponat pro eo quod non est album, sed erit, dupliciter:

2.1.2.1 Primo quia haec ‘nigrum potest esse album’ verificatur pro eo quod non est album; ergo, cum pro eodem stet terminus in convertente
 40 et conversa, in ista ‘album potest esse nigrum’ [non] stabit li ‘album’ pro eo quod non est album. Quandocumque autem aliqua oratio verificatur pro alia, sequitur ad ipsam sicut ad causam veritatis; sequitur ergo ‘quod erit album potest esse nigrum, ergo etc.’.

2.1.2.2 Secundo quia dicendo sic ‘album potest esse’ verificabitur
 45 pro eo quod non est album. Cuius probatio est quia aut haec est vera ‘album potest esse’ pro eo quod non est album, aut eius opposita, scilicet ‘album impossibile est esse’; haec autem est falsa, quia si impossibile est album esse, album nec est nec erit; ergo haec ‘album potest esse’ verificatur pro eo quod non est album, ergo pro eo supponit, et
 50 ad ipsum sequitur.

31-32 primum – sequitur (C)F] *om.* B. 33 potest] contingit BCF. 34 responsum fuit quod B] dictum fuit quod C; rursum dictum fuerat F. 34-35 quod² nigrum (C)(F)] *om.* B. 35 potest] contingit CF; *def.* B. 37 sed erit F] sed erat B; *om.* C. ut declarabatur *add.* B; et hoc declarando *add.* C. 38 haec nigrum potest esse album] haec homo potest esse albus B; quod non potest esse album C; haec non F. 40 in BC] et F. nigrum non CF] homo B. 42 sicut BC] sequitur F; autem *add.* F. 43 ergo¹ B] enim C; *om.* F. erit B] est CF. 44 quia F] declarabatur quod B; quod C. esse CF] *om.* B; nigrum *add.* CF. verificabitur F] verificatur BC. 45 est¹ BF] potest esse C. 46 esse B] esse nigrum CF. pro – album BC] *om.* C. 47 album – esse F] impossibile est album esse B; impossibile est album esse nigrum C. 47-48 haec – esse album BF] *om.* C. 49 esse BF] esse nigrum C. 50 ipsum BF] eam C.

2.2 → 2.1.2.1 Contra primum dictorum argutum fuit quod si eodem supponit terminus in convertente et conversa, ut ipse supponit, cum in ista ‘nigrum potest esse album’ li ‘album’ supponit pro eo quod non est album sed erit, debet sic converti ut ‘album’ de virtute sermonis stet pro eo quod erit album; hoc autem non erit dicendo ‘album potest esse nigrum’, sed forte sic: ‘quod erit album potest esse nigrum’; et tunc nihil ad propositum. 55

2.3 Item, ad principale arguitur: Quia si non sequitur ‘quod potest esse album potest esse nigrum, ergo album potest esse nigrum’, oppositum || potest stare; nunc autem hoc non est possibile, non enim simul stant ‘impossibile est album esse nigrum’, quod est oppositum consequentis, et ‘quod potest esse album potest esse nigrum’, ergo primum sequebatur. C 60vA

3.1.1 Ad dissolutionem huius praesupponendum est, quod determinatum est prius, quod terminus accidentaliter concretus significat aggregatum ex subiecto et accidente, et terminus substantialiter concretus ut ‘homo’ significat aggregatum ex supposito et quiditate. 65

Et ulterius supponendum quod cum talis terminus significet totum aggregatum, non || significat ipsum sub aliqua differentia temporis, et hoc patet ex duobus. Primo ex hoc quod nomen non significat aliquid cum tempore, sed simpliciter, non secundum quod tempore mensuratur (hoc modo enim significatur aliquid per verbum); cum ergo huiusmodi terminus significet aggregatum nominaliter, significat sine tempore. Secundo ex hoc quod quaecumque aliquis terminus potest verificare indifferenter locutionem pro aliquibus de ratione sui significati vel modi significandi, non determinatur ad aliquid eorum (si enim de se determinatus esset ad aliquid eorum, pro aliis non posset verificare 70

52 convertente CF] affirmativa convertente B. 52-53 cum – supponit] cum in ista homo potest esse albus li albus supponat B; cum in illa album potest esse nigrum li album supponit C; om. F. 54 erit B] om. CF. 56 nigrum – nigrum CF] homo – homo B. 61 stant BC] sunt F. 62 album potest esse BC] om. F. 64 huius praesupponendum F] istius praesupponendum B; huius argumenti primo supponendum C. 65 concretus BC] om. F. 66 subiecto BCF] et quiditate et ulterius supponendum est add. C. substantialis BC] substantialis et F. 67 supposito B] s^o C; subiecto F. 68 supponendum BC] supponendo F; est add. C. 69 temporis BCF] nec significat unionem oppositorum sed {sic! pro secundum} aliquam differentiam temporis add. B. 71 simpliciter CF] sine B (ex Arist. Int. 2.16a20). 72-73 cum ergo – sine tempore (C)(F)] om. B. 72 huiusmodi C] huius F; def. B. 74 secundo BC] secundum F. quod BC] quia F. 75 pro BC] de F. 76 aliquid BF] aliquod C. 77 determinatus] determinatum BC; determinatur F.

- locutionem); nunc autem terminus accidentalis potest indifferenter
def. C 80 verificare locutionem pro eo quod est vel fuit vel erit album: || dicendo
 'Socrates est albus' verificatur pro eo quod est, dicendo 'Socrates erit
 albus' potest verificari pro eo quod erit album, similiter autem est de
 verbo praeterito; ergo de ratione sua significandi non aliquid eorum
 significat; ergo terminus accidentalis concretus significat aggregatum
 simpliciter non concernendo aliquam differentiam temporis.
- 85 Et in istis duobus non differt terminus substantialis et accidentalis:
 uterque enim aggregatum significat, et simpliciter aggregatum, non
 concernendo aliquid tempus. Ex quibus duobus sequitur quod, cum
 terminus accidentalis significet aggregatum ex subiecto et accidente,
 quae sibi invicem inhaerent accidentaliter nullum tempus concernendo
 90 de ratione sua, quae autem inhaerent accidentaliter possunt non in-
 haerere, praedicabitur quandoque de aliquo de quo alias non praedi-
 cabatur. Terminus autem substantialis, cum significet aggregatum
 ex quiditate et supposito, quae inhaerent sibi per se et substantialiter,
 quae autem sic per se inhaerent non possunt sibi non inhaerere quia
 95 "per se" supponit "de omni" in demonstrativis, de omni autem est quod
F 66rA non est in aliquo sic et in aliquo non, sed omni || et semper –ita quod
 numquam praedicatur de aliquo supposito per se in uno tempore quin
 semper praedicetur de eodem. Et ideo accidit quod quamvis terminus
 100 substantialis concretus significet aggregatum ex supposito et quiditate
 non secundum aliquam differentiam temporis, accidentaliter tamen
 verum est dicere quod partes aggregati respiciunt se secundum praesens

79 fuit vel erit album **CF**] pro eo quod erit **B**. dicendo **F**] dicendo enim **B**. 80 verifica-
 tur **F**] verificat **B**. 81 potest verificari **F**] verificat etiam **B**. 81-82 similiter -- praeterito
F] et similiter respectu verbi erit de praeterito **B**. 82-83 de ratione -- concretus signifi-
 cat **F**] de ratione sui modi significandi ad aliquid illorum non determinatur, significat
 ergo terminus accidentalis **B**. 85 differt **B**] diffin'it **F**. 86 aggregatum¹ – aggregatum²
F] significat aggregatum simpliciter et **B**. 87 cum **F**] *om.* **B**. 88 significet **F**] significat
B. 89 sibi **B**] quidem **F**. 91-92 praedicabitur quandoque] ergo terminus accidentalis
 praedicabitur aliquando **B**; prae quandocumque **F**. 91-92 alias non praedicabatur **B**] alia
 non praedicabuntur **F**. 94 quae – inhaerere **F**] quare non possunt inhaerere **B**. 95 per **B**]
 secundum **F**. 96 non² **BF**] et aliquando et aliquando non *add.* **B**. semper **BF**] ut dicitur
 primo Posteriorum *add.* **B**. Arist., *APo.* I.4.73a28-29, *trl. Iacobi*: "De omni quidem igitur
 hoc dico quod utique sit non in quodam quidem, quodam autem non, neque aliquando
 quidem, aliquando vero non". ita quod **F**] *om.* **B**. 100 accidentaliter **B**] accidit **F**.

tempus, quia de nullo verum fuit dicere quod est homo per se de quo adhuc non tamen sit verum dicere quod est homo.

Tertio intelligendum est quod terminus accidentalis concretus de suo significato per modum recti habet aliquid in quo conveniunt eius supposita per accidens. ‘Album’ enim de suo significato habet subiectum per modum recti in quo conveniunt omnia supposita albi per accidens. Et ideo cum supponat suum significatum, supponit per indifferentiam supposita per accidens quibus inest significatum termini vel quibus in- fuit vel quibus inerit, quae non respicit secundum aliquam differentiam temporis, quia nec subiectum, virtute cuius supponit illa, respicit secundum aliquam differentiam temporis, ut patet ex prius dictis. Terminus autem substantialis, etsi habet supposita per accidens, secundum se non supponit pro eis, quia terminus substantialis in suo significato nullum accidens claudit cuius virtute supponat sua supposita per accidens; et ideo accidit quod terminus substantialis verificet locutionem pro suppositis per accidens. Non sic autem est de termino accidentali, immo de necessitate verificat eam pro suppositis per accidens, quoniam habet ea de suo significato, adminus indeterminate.

3.1.2 Hiis suppositis ad quaestionem qua quaeritur utrum sequitur ‘quod contingit esse album contingit esse nigrum, ergo album contingit esse nigrum’, dicendum || quod simpliciter et virtute formae non sequitur, quia non sequitur in qualibet materia; sermo autem per se concludens debet concludere in omni materia, ut dicit Averroes 1 Physicorum. Quamvis tamen simpliciter non sequatur, sequitur tamen quoniam terminus accidentalis subicitur. Causa huius est id quod ultimo dictum fuit, scilicet quod terminus accidentalis supponit pro suppositis per accidens per indifferentiam, et ideo verificat per se locutionem pro quolibet istorum; in ista enim ‘album potest esse’ verificat locutionem li ‘album’ pro albo quod nondum est, sicut bene dicebat quidam sociorum. Tamen

103 tamen F] *om.* B. 107 supposita] per modum *add.* F. 114 pro B] *om.* F. 116-7 suppositis F] supposito B. 117 immo B] ideo F. 118-9 habet ea] talia supposita habet B; habet eam F. 120-2 hiis suppositis – virtute formae non sequitur F] hiis autem suppositis ad quaestionem dicendum || quod simpliciter et virtute formae non sequitur quod contingit esse album contingit esse nigrum, ergo album contingit esse nigrum B. 123 autem B] *om.* F. per se concludens F] concludens per se *cum Averroee* B; et simpliciter *add.* B *contra Averroem.* 124 1] supra primum B; 7 F. Averroes, *Ph.* I.25, 17F: “Sermo enim concludens per se debet concludere in omni materia.” 125 quoniam F] quod B. 126 subicitur B] dicitur F. 126-7 causa – accidentalis F] et B. 127 supponit F] ponit B. 129 in B] *om.* F.

B 99rA

130

B 99rA

120

115

110

105

quando subicitur terminus substantialis et sibi implicatur 'contingit', non sequitur, quia terminus substantialis non supponit pro suppositis per accidens de necessitate, sed accidit sibi ut verificet locutionem pro eis, ut dictum est. Et ideo non sequitur 'quod contingit esse hominem
 135 contingit esse animal, ergo hominem contingit esse animal', quia oppositum consequentis potest stare cum antecedente: stant enim simul quod omnis homo de necessitate est animal, quae antecedit ad oppositum consequentis, et 'quod contingit esse hominem contingit esse animal', quod est antecedens, sicut prius argutum fuit.

140 Sic patet quid dicendum ad quaestionem.

3.2.1 → 1.1 Quantum apparet nunc, ratio quae probat quod non sequitur universaliter concedenda est.

3.2.2 → 1.2 Ad rationes in oppositum.

Ad primam. Cum dicitur quod ad istam de contingenti pro possibili
 145 'quod contingit esse B contingit esse A' sequitur 'ergo B contingit esse A', quia oppositum consequentis non stat cum antecedente, dicendum dupliciter.

Uno modo quod contingens pro possibili non est aliquid unius rationis in contingenti necessario et ad utrumlibet, sed diversarum, et
 150 ideo dicitur de eis aequivoce vel analogice, non per aliquam rationem communem. Et ideo cum dicit quod sequitur 'quod contingit esse B contingit esse A, ergo B contingit esse A', aut accipitur contingens pro contingenti necessario in utraque, et tunc sequitur 'quod contingit esse B contingit esse A, ergo B contingit esse A' sicut sequitur 'quod de
 155 necessitate est B de necessitate est A, ergo B de necessitate est A'; aut accipitur in utraque pro contingenti ad utrumlibet, et tunc non sequitur universaliter, sicut dictum est prius; aut accipitur pro contingenti necessario in una, in alia pro contingenti ad utrumlibet, et tunc non sequitur, nec est aliqua habitudo, sicut non sequitur 'quod contingit
 160 esse B contingit esse A ad utrumlibet, ergo de necessitate est A'. Et si

131 sibi implicatur B] si in pl'i F. 132 substantialis B] accidentalis F. pro suppositis B] om. F. 139 quod est antecedens F] om. B. 141 quantum B] qua F. non B] om. F. 143 rationes etc.] *Deceptus, ut videtur, de una ratione agit Petrus quasi duae sint.* 145 sequitur B] ergo sequitur. F. 149 in contingenti necessario F] et contingentis pro necessario B. diversarum B] diversimode F. 151 dicit F] dicis B. 152-5 aut accipitur – de necessitate est A² F] om. B. 157 universaliter F] aliter B. 158-9 et habitudo F] ergo B de necessitate est A B. 159 sicut F] sic B. 160 ad utrumlibet F] om. B. de necessitate est F] B contingit esse B.

hoc verum sit quod 'possibile' non dicatur univoce de contingenti ad utrumlibet et necessario, multa quae faciunt dubitationem in mixtionibus libri Priorum plana erunt.

Sed hoc non est verum adhuc. Ideo dicitur secundo modo, scilicet quod sequitur 'quod contingit esse B contingit esse A ad utrumlibet, 165 ergo quod contingit esse B contingit esse A de contingenti pro possibili', et quia ad hanc ista 'B contingit esse A', illa de contingenti pro possibili sequitur ad primam de contingenti ad utrumlibet, et hoc non est negatum prius. Sed [quod] ad illam de contingenti ad utrumlibet cum reduplicatione contingentis ad subiectum non sequitur illa de 170 contingenti eodem sine reduplicatione, adminus universaliter.

Ad aliud, quod sequitur 'quod contingit esse B contingit esse A, ergo B contingit esse A', quia oppositum consequentis, quod est 'de necessitate nullum B est A' etc., non stat cum antecedente, dicendum est quod non bene accipitur oppositum huius 'B contingit esse A' secundum quod est de contingenti ad utrumlibet: eius enim opposita immediata est ista 'non contingit B esse A', ad quam antecedunt omnes de necessario, inter quas est ista 'de necessitate nullum B est A'. Quae si non stet cum antecedente, aliqua tamen illarum, scilicet 'de necessitate omne' –vel 'aliquod'– 'B est A' potest stare, ut patet ex praecedentibus. 180

PROBLEMA 3

Utrum haec sit vera 'album potest esse nigrum'

Ultimo quaerebatur de veritate propositionis.

1.1 Et arguebatur quod ipsa sit falsa:

1.1.1 Quoniam quae sunt unum, sunt unum pro || eodem tempore; **B 99rB**
ergo quae intelliguntur esse unum, intelliguntur esse unum pro eodem tempore, quia intelligere sequitur esse; ergo quae significantur esse 5

161 non F] *om.* B. 164 sed – adhuc F] sed \quia/ hoc ad hoc non est manifestum B. 164 ideo] quia *add.* F. 166 de contingenti F] *om.* B. 167 quia – illa] ad hanc ista B contingit esse A B: quia illa F. 169 sed B] *om.* F. utrumlibet BF] ergo B contingit esse A *add.* F. 170 contingentis B] consequentis F. 173 ergo B contingit esse A B] *om.* F. 173-4 quod – antecedente B] non stat cum antecedente quod est de necessitate nullum B contingit esse A et F. 175 oppositum F] oppositum consequentis scilicet B. 176-7 immediata F] immediate B. 177 omnes F] omnis B; illae *add.* B. 178 si F] etsi B. 180 potest B] possunt F. 1 propositionis F] primae B; *fortasse* primae propositionis *scribendum.* 2 sit F] esset B. 5 quia B] non quia F. 5-6 esse unum B] *om.* F.

unum, significantur esse unum pro eo, quia significare sequitur intelligere; quae ergo significantur posse esse unum, intelliguntur esse posse unum pro eodem tempore. Nunc autem in ista ‘album potest esse nigrum’ album denotatur posse esse idem nigro; ergo denotatur sibi
 10 esse idem vel unum pro eodem tempore; nunc autem in nullo tempore sunt unum album et nigrum, non enim est dare unum tempus in quo sit verum dicere ‘album est nigrum’; ergo erit ista falsa ‘album potest esse nigrum’.

1.1.2 Item, possibile est quo posito inesse nihil accidit impossibile, ut
 15 patet primo Priorum; sed posito quod album sit nigrum sequitur impossibile, est enim impossibile album esse nigrum; ergo non fuit possibile album esse nigrum; haec igitur est falsa ‘album potest esse nigrum’.

1.2 Oppositum arguitur:

1.2.1 Per syllogismum expository: ‘Socrates est albus, Socrates
 20 potest esse niger, ergo album potest esse nigrum’ vel ‘Socrates potest esse albus, Socrates potest esse niger, ergo album potest esse nigrum’. Et probatur consequentia, quia quaecumque uni et eidem sunt eadem, inter se sunt eadem; ergo quaecumque possunt esse eadem, inter se
 invicem possunt esse eadem, ad minus accidentaliter.

1.2.2 Et iterum, ‘omnem hominem contingit esse nigrum, album est
 25 homo’ – vel ‘album contingit esse hominem’ – ‘ergo album contingit esse nigrum’. Syllogismus est in tertio primae et praemissae verae, ergo et conclusio, cum verum non sequatur nisi ex veris.

3.1.1 Ad dissolutionem huius praeaccipiendum est tres suppositiones, quae sunt manifestae. Tamen ne alicui videantur dubiae, declarari
 30 possunt.

Prima est quod nulla oratio de simplici inhaerentia significat se esse veram per se. Et huius probatio est quia si oratio aliqua significet se esse veram per se, nisi sit vera per se, falsa erit, quia significat esse quod non
 35 est; cum igitur oratio vera per accidens non sit vera per se, si significet

6-8 eo – unum pro F] *om. B.* 9 denotatur! F] significatur B. nigro B] *om. F.* 10 vel unum F] *om. B.* 11 sunt F] sunt vel erunt B. unum tempus F] aliquod tempus in quo album et nigrum sint idem et unum vel *add. B.* 12-13 album? – nigrum F] *om. B.* 14 possibile B] possibilis F. 15 primo Priorum] Arist., *APr.* I.13.32a18-20 16 fuit F] est B. 19 expository BF] album potest esse nigrum *add. F.* 19-20 Socrates est albus Socrates potest esse niger] Socrates est niger Socrates potest esse albus BF. 22-23 sunt eadem – quaecumque B] *om. F.* 26 vel – hominem F] *om. B.* 30 tamen B] quae F. 34 significat] se *add. B.* 35 non sit vera per se B] *om. F.*

se esse veram per se, falsa erit; et hoc est inconueniens; non igitur omnis oratio significat se esse veram per se. Causa autem est quia omnis propositio dicit se esse veram quae dicit praedicatum inesse subiecto, ut habetur in principio †VII† et V^o Metaphysicae capitulo de ente, ubi dicitur: quando significamus esse aliquid, significamus suam veritatem; praedicatum autem inest subiecto si insit sibi secundum accidens et non per se; non ergo omnis propositio dicit se esse veram per se. 40

Secunda est quod subiectum existens sub uno contrariorum in actu est in potentia ad alterum contrarium. Et hoc patet quoniam illud ex quo fit aliud habet potentiam ad illud (aliter enim fieret quod est impossibile fieri); nunc autem ex subiecto sub uno contrariorum fit aliud (ex albo enim fit nigrum, ut patet primo Physicorum); ergo subiectum sub uni contrariorum est in potentia ad aliud contrarium. 45

Tertia suppositio est illud quod declaratum est prius, quod iste terminus ‘album’ significat aggregatum ex subiecto et forma, ita ut forma non sit quod significatur, sed quo aliud significatur. 50

3.1.2 Et ideo ex isto ultimo patet quod non habemus ipsam ponere falsam ex hoc quod hoc quod dico ‘album’ significat tantum || albedinem cui attribuitur esse nigrum, ita quod sicut haec est falsa ‘albedo potest esse nigredo’ vel ‘nigrum’, ita et haec ‘album potest esse nigrum’. Declaratum est enim prius quod non tantum significat ipsam formam sed totum aggregatum, et toti aggregato praedicatum attribuitur, non formae nisi secundum quod est pars aggregati. 55 **F 66rB**

Ex secunda autem suppositione et ista arguitur prima esse vera, quoniam quandocumque aliquod praedicatum denotatur inesse alicui subiecto cui inest, propositio est vera; nunc autem ista ‘album potest esse nigrum’ denotatur potentia ad esse nigrum inesse || aggregato ex **B 99vA** 60

36 igitur B] enim F. 39 VII F] *ferre* [vi Physicorum B. V^o Metaphysicae] Arist., *Metaph.* V.7.1017a31; cf. VI.2.1026a33-34. Cf. Anonymus SF, *Quaest. SE*, qu. 94, p. 222: “omnis propositio asserit se esse veram, ut dicit Aristoteles quinto Metaphysicae.” 40 quando – aliquid F] quod si significaverimus quid esse B. 41 praedicatum B] primam cum F. 43-44 subiectum existens – in potentia F] subiecto existente – potentia B. 45 aliter B] aut F. 46 ex subiecto F] subiecto existente B. 47 primo Physicorum] Arist., *Ph.* I.5.188a31-b6. 48 sub – potentia F] existens sub uno contrariorum potentiam habet B. 51 aliud B] aliquid F. Cf. *P 1.1*, 3.1.2. 52 et ideo F] *om.* B. habemus F] debemus B. 53 quod dico F] *om.* B. 55 vel nigrum F] vel album potest esse nigrum B. 57 et toti] et cum F; toti B 57-58 non formae B] *om.* F. 59 ista arguitur prima esse vera B] ita argumentum potest esse verum F. 60 denotatur] denotetur B; dicitur F. 60-61 alicui – propositio F] cui inest probatio B. 61 ista F] in ista B.

subiecto et forma quod significatur per nomen albi, ut dicit tertia suppositio; et etiam aggregato ex subiecto et albo inest potentia ad esse
65 nigrum, ut dicit secunda. Ergo ipsa est vera simpliciter.

Ex prima etiam suppositione patet idem, quoniam si veritati propositionis sufficit quod sit vera (quia non dicit se esse veram per se, ut prima suppositio dicit), haec autem est vera per accidens (quia potentia ad esse nigrum inest ipsi albo per subiectum), ergo erit vera ista
70 ‘album potest esse nigrum’, adminus sub illo sensu “album prius habet potentiam ut sit nigrum posterius”.

Hoc etiam videtur esse de intentione Aristotelis primo Priorum, ubi dicit quod “frequenter accidit mentiri” et falli in resolutione syllogismorum, quia “non bene exponuntur termini secundum propositionem”,
75 ut si dicatur ‘nulli sanitati inest aegritudo, homini contingit sanitatem inesse, ergo homo non est aeger’. Et dicit quod videbitur esse syllogismus, cum tamen non sit, “et causa huius est quia non exponuntur bene termini secundum locutionem, quoniam transpositis hiis quae secundum habitudinem sunt non erit syllogismus, ut si pro sanitate sumatur
80 sanum et pro aegritudine aegrum”. Et subdit: “Non enim verum est dicere quoniam non contingit aegrotanti inesse sanum”; quoniam ergo eius oppositum est verum dicere, ‘contingit aegrotanti inesse sanum’ (quia de quolibet affirmatio vel negatio vera), ergo ulterius ‘contingit aegrum esse sanum’ – et hoc est idem propositio.

Et idem videtur velle Aristoteles primo Caeli et mundi, ubi dicit quod non cantantem cantare dicere falsum est, non tamen impossibile; simul autem sedere et stare, et diametrum esse commensurabilem lateri non solum falsum est, sed etiam impossibile. Si igitur non cantantem dicere cantare falsum est, non tamen impossibile, ergo eius oppositum
90 est possibile, quia de quolibet affirmatio vel negatio vera. Haec igitur est possibilis ‘non cantans cantat’, ergo haec est vera ‘non cantans potest cantare’, et similiter proposita oratio.

65 secunda F] secunda suppositio B. 65-66 ergo – suppositione F] *om.* B. 66-67 propositionis B] propositionum F. 72 primo Priorum] *Arist. APr.* 1.34.47b40 - 48a12. 76 videbitur F *cum Arist. l.c.*] videtur B; *ibi add.* B. 77 exponuntur bene F] bene exponuntur B *cum Arist. l.c.* 78-79 quae secundum habitudinem sunt F] quae sunt secundum habitudines *Arist. l.c.*; qui sunt secundum habitudines B *et v.l. Arist. l.c.* 83 vera F] *om.* B. 84 aegrum esse B] aegrotanti inesse F. 85 primo Caeli et mundi F] *om.* B. *Arist., Cael.* 1.12.281b10-14. 87 commensurabilem] commensurabile B; incommensurabilem F. 90 vera F] *om.* B. 92 et – oratio F] *om.* B.

3.2.1.1 → 01.1 Et concedimus probationes.

3.2.1.2 → 01.2 Ad improbationem respondendum. Intelligendum primo quod cum aliquod possibile ponitur inesse, debet poni inesse eodem modo quo fuit possibile, et tunc quod sequitur non erit impossibile. Si autem possibile ponatur inesse aliter quam fuit, quod sequitur potest esse impossibile –verbi gratia, continuum possibile est ut dividatur in infinitum actu coniuncto potentiae, ita ut quantumcumque dividatur semper remaneat potentia ad ulteriorum divisionem; et ideo si ponatur actu simpliciter dividi, quod sequitur est impossibile. Nunc autem cum dico ‘album potest esse nigrum’, non est intelligendum quod sit vera eo quod album habet potentiam ut simul cum sit album sit nigrum pro eodem tempore, hoc enim est impossibile sicut diametrum esse symmetrum. Sed dicimus ipsam esse veram quia album prius habet potentiam ut sit nigrum posterius, et ideo si ponatur inesse, debet sic poni inesse ut li ‘album’ de virtute sermonis non supponat pro albo in eodem tempore cum eo quod est nigrum; et hoc non erit nisi forte dicendo sic: ‘quod fuit album est nigrum’. Vel forte diceret aliquid quod sic potest poni inesse: ‘album est nigrum’, et quod ista non est falsa sed vera, adminus pro eo quod album fuit vel erit. Si enim terminus communis non restringitur ad supponendum pro praesentibus sed indifferenter stat pro omnibus suis suppositis, manifestum est istam esse veram ‘album est nigrum’ pro isto sensu “quod fuit vel erit album est nigrum”. Et sic patet solutio ad improbationem.

3.2.2.1 → 1.2 Et conceduntur rationes probantes ipsam esse veram.

3.2.2.2 → 1.1 Ad rationes in oppositum respondendum.

3.2.2.2.1 → 1.1.1 Ad primam. Cum dicitur “Quae significantur esse eadem, significantur esse eadem pro eodem tempore; et quae significantur posse esse eadem, significantur posse esse eadem pro eodem tempore”, dicendum || quod aliquid est cuius est potentia per se (verbi gratia potentia ad esse nigrum est albi subiecti per se); aliud est cuius

94 improbationem B] improbationes F. 95 possibile B] om. F. 96 fuit B] sumitur F. 97 fuit B] sit F; possibile add. B. 98 potest esse F] erit B. 99 coniuncto B] coniunctum F. 100-1 ideo si] ideo B; ita ideo si F. 107 non F] om. B. supponat B] supponit F. 112 praesentibus F] eis quae sunt B. 114 album est nigrum F] om. B. 115 improbationem B] probationem F. 116 conceduntur F] concedantur B. 119 significantur esse eadem F] om. B. 120 posse esse – posse esse F] esse – esse B. 121 aliquid B] aliquis F.

est potentia per accidens, sicut potentia ad esse nigrum est albi per acci-
 dens, quia per subiectum. Et cum dicitur “Quae significantur posse esse
 125 eadem, significantur posse esse eadem pro uno tempore”, – verum est
 quod si illud cuius est potentia per se denotatur posse esse idem alicui,
 oportet quod, si vere denotetur posse illud esse, quod aliquando insit
 pro uno tempore; et ideo oportet quod si haec est vera ‘album potest
 esse nigrum’, quod subiectum albi sit quandoque sub nigro. Non autem
 130 est verum quod, si accidens illius cuius est potentia per se denotetur
 posse esse aliud, quod sit illud pro aliquo uno tempore nisi per accidens,
 in quantum est accidens eius cuius est potentia per se. Et ideo dicendo
 ‘album potest esse nigrum’ non oportet quod album sit quandoque sub
 nigro, nisi in quantum accidit subiecto quod quandoque est sub eo; nec
 135 etiam quod album insit ipsi pro eodem tempore pro quo sibi inhaeret
 praedicatum, si quidem indifferenter supponat suum significatum pro
 eo quod est vel fuit vel erit.

3.2.2.2 → 1.1.2 Ad aliud patet responsio per respensionem ad im-
 probationem, quae eadem est cum ea.

140 Et haec sufficiant nunc de ista oratione.

EXPLICIT SOPHISMA MAGISTRI PETRI DE ALVERNIA.

125 significantur posse esse eadem *alterum F] om. B.* 127 quod¹ *F] om. B.* 130 acci-
 dens illius] illud **B**; accidens illud *F.* se *F]* accidens **B. 132 dicendo **B]** dicendum quod
F. 133 quandoque **B]** quando *F.* 134 eo **BF]** indifferenter sub eo *add. F.* 135 etiam]
 est **BF. 136 praedicatum si quidem *F]* praedicatis sed quod **B. 138-9 ad¹ – ea (*F]*) ad
 secundum patet solutio per istam rationem ad improbationem quae idem est cum **B.**
 improbationem **B]** probationem *F.* 140 oratione *F]* ratione **B. 141 explicit – Alvernia
F] *om. B.*********

SOPHISMA 4

Petri de Alvernia

ANIMAL EST OMNIS HOMO

F 66rB,

01.1 Probatio: Animal est Socrates, animal est Plato, animal est Cicero, et sic de singulis; ergo animal est omnis homo. Et videtur esse ibi locus a partibus sufficienter enumeratis ad suum totum.

B76rA

01.2 Contra: animal est omnis homo, ergo aliquod animal est omnis homo. Videntur enim aequipollere 'animal' et 'aliquod animal'. Consequens est falsum, ergo et antecedens.

5

01.3 Respondebatur ad hoc quod prima est duplex ex eo quod li 'omnis' potest teneri collective vel divisive. Si collective, falsa est; si divisive, vera. Sensus patent.

10

02. Circa illud sophisma quaerebantur quattuor:

- P1 Primum fuit de distinctione assignata, utrum hoc signum 'omnis' possit teneri collective vel divisive.
- P2 Secundum fuit ad evidentiam improbationis utrum istae duae propositiones 'non animal est omnis homo' et 'nullum animal' sint negatio una an duae.
- P3 Tertium fuit de ipsa improbatione, utrum sequitur 'animal est omnis homo, ergo aliquod animal'.
- P4 Quartum fuit de veritate huius 'animal est omnis homo'.

15

20

2-4 Probatio totum F] Probatur sic: animal est Socrates, animal est Plato, et sic de singulis, ergo animal est omnis homo B. 6 videntur – aliquod animal F] om. B. 8 respondebatur ad hoc] rñ ad hoc F; dicendum B. 8-9 li omnis F] hoc signum omnis in praedicato B. 9-10 vel – vera F] et sic est falsa vel distributive et sic est vera B. 11 quaerebantur quattuor F] quattuor possunt inquiri B. 14 vel divisive] vel distributive B; et divisive F. 16 nullum animal BF] est omnis homo add. B. 17 duae F] negationes et utrum una aequipollet alteri add. B. 18 de ipsa improbatione F] om. B. 19 aliquod animal BF] est omnis homo, qui haec ponebatur in improbatione sophismatis add. B.

PROBLEMA 1

*Utrum ista distinctio sit bona quod hoc signum
'omnis' possit teneri collective vel divisive*

1.1 De primo argutum fuit quod distinctio esset bona:

1.1.1 Auctoritate Commentatoris supra primum Physicorum ubi Aristoteles movet dubitationem de toto et parte utrum sint eadem et arguit quod non, quoniam si haec pars est eadem toti et illa eadem toti,
5 et quaecumque uni et eidem sunt eadem inter se sunt eadem, sequitur quod partes sibi invicem erunt eadem, et totum erit aliquid indivisibile a suis partibus. Et dicit Commentator quod rationem in oppositum omisit quia fuit famosa; et credo quod fuit ista 'haec pars est alia a toto, illa est, et sic de singulis, ergo totum est aliud a toto quia omnes
10 partes sunt aliud a toto'. Et innuit Commentator hanc esse duplicem 'omnes partes sunt aliud a toto', praedicta distinctione, quia omnes partes divisim acceptae sunt aliae a toto, non tamen omnes partes collectim vel coniunctim, <sed> sunt eadem toti, et ideo bona distinctio.

1.1.2 Praeterea, Aristoteles 2° Elenchorum dicit quod si dicatur
15 'quod quis novit discens vel inveniens novit, hoc novit, ergo inveniens vel discens' est fallacia figurae dictionis quia mutatur quid in quae vel in quot; et postea subdit dicens "cadunt autem heae orationes in alias solutiones nam 'ambo' et 'omnia' non unum significant sed multa" et secundum quod exponunt expositores dicuntur multa significare quia
20 possunt teneri collective vel divisive. Secundum hoc enim haec oratio

1 argutum fuit quod distinctio esset **F**] ar^o quod distinctio sit **B**. **3** Aristoteles] Arist., *Ph.* I.2.185b11sq. **7** Commentator] Averroes, *Ph.* I.17: "et sermo oppositus isti non exprimitur propter suam famositatem". **8** credo – ista **F**] potest esse talis **B**. **11** aliud **F**] aliae **B**. **11-13** praedicta – distinctio] non tamen omnes partes collectim vel coniunctim sunt eadem toti et non tamen divisim **F**; praedicta distinctione quia omnes partes divisim acceptae sunt aliae a toto, non tamen omnes partes coniunctim, quare distinctio bona **B**. **14** Aristoteles 2° Elenchorum] *cf.* Arist., *SE* 22.178b34-36. **15** discens **F** *cum Aristotele*] addiscens **B**. **15-16** hoc – discens **F**] *om.* **B**. **17** dicens], d. **F**; *om.* **B**. *Locus laudatus est* Arist., *SE* 30.181b19-20. **18** non unum significant sed multa **F**] plura significant **B** *cum Arist. l.c.* **19** expositores] *cf.* Aegidius Romanus, *Comm. SE*, f. 61rB: "Advertendum tamen quod in 'ambo' et in 'omnia' ab aliquibus aliter assignatur fallacia in dictione quam dixerimus, dicunt enim quod 'ambo' et 'omnia' plura significant quia possunt teneri collective vel distributive." significare **BF**] sive plura *add.* **B**.

potest solvi ‘quod quis novit discens vel inveniens novit’ et illa ‘ambo haec aliquis novit’; videtur igitur quod bona sit distinctio.

1.2.1 In oppositum argutum || fuit quoniam hoc signum ‘omnis’ est dispositio totius universalis pro suis partibus, quoniam non significat universale sed quoniam universaliter ut habetur libro *Peri hermenias*. Disponit ergo totum pro partibus secundum quod partes referuntur ad totum universale et secundum quod totum salvatur in eis; nunc autem salvatur in eis divisive, refertur etiam ad eas divisim; ergo distinctio nulla. F66vA
25

1.2.2 Ad idem est arguere sic: signum disponit totum pro partibus secundum quod est praedicabile de eis, quia est dispositio eius pro partibus secundum quod partes, sunt autem partes sicut totum de illis partibus praedicatur. Nunc autem universale praedicabile est de suis partibus divisim, possum enim dicere ‘Socrates est homo’, non autem ‘Socrates et Plato est homo’ sed ‘homines’; ergo disponet ipsum divisim. Ergo distinctio nulla, ut videtur. 30
35

2.1.1 Et responsum fuit quod distinctio nulla esset. Quamvis enim significatum dictionis probari non possit sed sit praesuppositum in omni scientia, tamen aliqualis persuasio adduci potest et sic aliquo modo potest declarari significatum eius quod est ‘omnis’. ‘Omnis’ enim finaliter est inventum ad hoc ut denotet terminum universalem teneri pro suis partibus secundum quod sunt partes eius; sunt autem partes eius || divisim; et ideo finaliter est inventum ut denotet ipsum terminum teneri pro partibus divisim. Si ergo finis ordinet ea quae sunt ad finem et ea notificet, sequitur quod hoc signum ‘omnis’ semper tenetur divisive. 40
B 76rB
45

21 discens vel inveniens F] vel addiscens B. 24-25 non – sed F cum *Aristotele*] circa universale significat B. 25 libro *Peri hermenias*] Arist., *Int.* 7.17b11-12. 27-28 nunc – eas F] hoc autem est B. 33 universale F] totum universale solum B. 39 aliqualis – modo F] aliqualiter persuadendo B.

F

Et hoc patet auctoritate Aristotelis, Prisciani et Petri Heliae. Et Aristotelis V°
 50 Metaphysicae capitulo de toto 'ubi' definiens ipsum totum <quod> sit quod habet partes <dicit quod> quoddam est totum quod habet partes quarum quaelibet non est suum totum, sed omnes simul
 55 sumptae, sicut totum integrale; est autem et aliud totum quod habet partes quarum quaelibet est suum totum, et in talibus dicimus 'omne' et 'omnis haec aqua', non sic autem dicimus 'tota haec <aqua> sicut
 60 'tota haec> domus'. Auctoritate Prisciani, qui dicit quod nomen dividuum est quod a duobus vel a pluribus [a duobus] ad singulos habet relationem; relationem autem ad singulos non habet nisi divisive
 65 tenetur. Auctoritate Petri Heliae, qui dicit quod nomen dividuum est inventum ad hoc ut fiat sermo de multis 'ita quod' de unoquoque per se; hoc autem non esse^t nisi divisive teneatur et non collective.

70

B

Et hoc apparet auctoritatibus Aristotelis, Prisciani et Petri Heliae. Aristotelis in quinto Metaphysicae capitulo de toto, ubi vult, secundum quod ipse dicebat, quod cum sit quod habet partes, quoddam est totum quod habet partes quarum quaelibet est suum totum, et in talibus dicimus 'omne', ut 'omnis haec aqua', non autem 'haec tota aqua'; similiter est quoddam aliud totum quod habet partes quarum quaelibet non est suum totum, sed omnes simul sumptae, sicut est totum integrale. Et sic patet auctoritas Philosophi quod 'omnis' est dispositio totius universalis pro suis partibus divisim, cum quaelibet pars sit suum totum. Auctoritate Prisciani similiter patet qui dicit quod nomen dividuum est quod a duobus vel a pluribus ad singulos habet relationem; ad singulos autem non habet relationem nisi quia divisive tenetur; quare etc. Auctoritate Petri Heliae, qui dicit quod nomen dividuum est inventum ut fiat sermo de multis ita quod de unoquoque illorum per se; hoc autem non esset nisi divisive teneretur; quare etc.

48 Aristotelis BF] *fortasse exp.* F. 49-50 V° Metaphysicae] Arist., *Metaph.* V.26.1023b26-29. 51 sit B] *potius sic* F. 60-61 Prisciani, Prisc., *Inst.*, II.vi.31, *GL* II.61. 64-65 divisive tenetur B] duo t'e F. 65 Petri Heliae] Petrus Helias, *Summa* 231.8-10: "Invenerunt ergo unum nomen per quod ita fieret sermo de pluribus quod de unoquoque illorum."

2.1.2 Ad rationes in oppositum responsum fuit:

2.1.2.1 → 1.1.1 Quod Commentator vult quod haec sit duplex ‘omnes partes sunt aliae a toto’, duplicitas non est attribuenda huic quod dico ‘omnis’ sed magis ei quod dico ‘partes’, quod sic potest teneri. 75

2.1.2.2 → 1.1.2 Similiter est hic dicendum, quod si haec est duplex ‘omne quod quis novit etc.’, vel illa ‘ambo novit aliquis’, sicut vult Aristoteles, non est attribuenda multiplicitas hiis signis quae sunt ‘ambo’ et ‘omne’ sed materiae distributionis, quam habet de suo intellectu ‘ambo’ et ‘omne’, et ideo non valet ad propositum, ut videtur. 80

2.2 → 2.1 Sed contra hoc argutum fuit, primo contra positionem, deinde contra dicta.

2.2.1 → 2.1.1 Contra positionem sic: Quandocumque aliquid de sui natura non est determinatum ad aliquid nec eius oppositum, utrumque potest ei contingere; ut homo non est determinatus ad album vel nigrum, et ideo potest esse albus vel niger, non sic autem potest esse asinus quia determinatus est de sui natura ad non asinum; sed universale de sui natura non est determinatum ad hoc ut praedicatum conveniat partibus eius divisim vel collectim; ergo utrumque potest contingere. Si ergo aliquid sit quod denotet hoc circa ipsum, poterit esse distinctio bona. Maior manifesta est. Minor probatur primo ex hoc quod quidam dicunt quod universale non includit in se partes vel supposita nec determinate nec indeterminate, sed tantum aliquid in se includit quod est in potentia ad omnia supposita; si igitur non includit partes sic vel sic <***>. Alia autem probatio adducetur inferius. 85 90 95

Contra rationem positionis possumus arguere sic: Nulla ratio quae accipit illud quod debet probare probat, est enim petere principium sic

74 responsum fuit F] r(espon)^{ur} finaliter B. 75 quod^l F] quod cum B. 76 duplicitas F] sine dubio ista multiplicitas B. 77 potest teneri F] posset teneri sic vel sic ideo etc. B. 78 quod – duplex B] om. F. 79-80 Aristoteles BF] sine dubio add. B. 81-82 sed – omne F] om. B. 81 quam] quoniam F; def. B. *Fortasse maior latet corruptela; si non, quam vocem quae est distributionis, non materiam, referre intelligendum est.* 82 non valet F] nihil B. 83 hoc argutum fuit F] ista argutum fuit per ordinem B. 87-88 ad album vel nigrum] albus vel niger F; ad album et ad nigrum B. 88 ideo BF] utrumque potest sibi contingere, ut albedo nel nigrum, ut quod add. B. 91 potest] sibi add. B. contingere B] coniungere F. 92-93 esse distinctio bona F] distingui sic vel sic, quare distinctio bona B. 94 non] om. F; totum non B. 96 si igitur vel signi BF. 97 probatio F] ratio B, fort. recte.

100 probare propositum †quod est contra definitionem petitionis principii†, est enim petere principium non demonstrare propositum eo quod illud quod non est natum ostendi per se conatur quis ostendere per se, ut dicitur 2° Priorum. Nunc autem ratio quam accipit accipit quod debet probare, accipit enim quod signum finaliter sit inventum ad hoc
105 ut denotet teneri terminum pro partibus divisim sumptis, hoc autem est propositum nostrum, ergo ratio nulla.

B 76vA 2.1.2 → 1.1.2 Contra solutionem rationum sic arguitur: Simul ex hoc quod aliquid potest esse tale vel tale non debet iudicari tale, non enim convenienter dicitur ‘semen est homo’ si potest esse homo, vel ‘homo albus’ si potest esse || albus. Quamvis ergo subiectum istius distributionis, sive expressum sive subintellectum, possit sic teneri et sic, ut collective vel divisive, ex hoc non debet iudicari teneri collective vel divisive. Si ergo Commentator vult et Aristoteles –vel videtur velle– quod ‘omnis’ et ‘ambo’ teneantur collective, hoc non debet iudicari sic
115 esse ex subiecto sed magis ex signo quod hoc denotat circa ipsum, cum non sit ibi aliud quod hoc denotet.

3.1.1 Ad istius dissolutionem est intelligendum primo quod significatum vocis per rationem scientificam probari non potest, quia quod est principium in omni scientia doctrinali universaliter non potest per
120 aliquam rationem declarari vel probari. Nunc autem quid significat nomen suppositio est in omni scientia et doctrina, ut videtur primo Posteriorum, hoc enim supponit Aristoteles ad declarationem primi principii “de quolibet esse vel non esse et de nullo simul” 4° Metaphysicae. Hoc igitur probari non potest, et ideo Aristoteles dicit in secundo
125 Posteriorum quod nulla scientia probat quod hoc nomen significet hoc. Ex hoc apparet quod vox nullum significatum determinat sibi (nisi

100 quod – principii **BF**] quod patet ex definitione petitionis principii *vel sim. requiri videtur.* **103** 2° Priorum] Arist., *APr.* II.16.64b36-38. accipit accipit **F**] accipit respondens petit **B.** **107** solutionem rationum **B**] responsonem **F.** simul **F,** *vox suspecta*] nam **B.** **110-1** distributionis **B**] di^onis **F.** **111-2** sic teneri et sic ut] sic teneri et sic etiam **F**] teneri **B.** **113** Commentator – velle **F**] Commentator et Aristoteles videntur velle **B.** **117** Ad – intelligendum **F**] Ad istius dissolutionem intelligendum **B**; Ad istius dissolutionem intelli *in mg. add. & del.* **B.** **119** principium **B**] primum **F.** **121** nomen **F**] vox **B.** primo **F**] in principio **B.** *Vide* Arist., *APo.* I.1.71a11-16. **123-4** 4° Metaphysicae] Arist., *Metaph.* IV.4.1006a 18-24. **124-5** secundo Posteriorum] Arist., *APo.* II.7.92b32-33, *rec. Guillelmi.* **125-6** nomen – nullum] nomen significet hoc ens hoc apparet quod vox nullum **F**; signum et hoc apparet quia nulla vox **B.** **126-7** nisi – diceret **B**] nisi quod nomina nominaliter significant *reliquis omissis* **F.**

nomina naturaliter significant, quod nullus diceret), sed intellectus est qui determinat voci significatum. Cum igitur intellectus se habeat ad opposita, poterit vox diversa et opposita significare, et propter hoc Aristoteles primo Topicorum, ubi docet invenire multiplex, supponit quod nomen dicitur de aliquibus non probando, et quaerit ulterius utrum per unam rationem vel per diversas.

Tamen, quamquam significatum vocis probari non potest per rationem scientificam, aliquando tamen ex aliqua praesuppositione potest persuaderi significatum dictionis sic supposito quod aliqua vox significet proprietatem vel dispositionem alicuius rei, ut si ponamus quod haec dictio 'omnis' significet aliquam dispositionem totius universalis, considerando utrum talis proprietas sit possibilis circa totum universale, quoniam si sit possibilitas poterit aliqua vox illud significare, et si inveniatur usus auctorum poterit concludi aliquam vocem illud significare.

3.1.2 Supposito igitur quod hoc signum 'omnis' sit dispositio totius universalis, sicut Aristoteles dicit quod non significat universaliter sed circa universale significat quoniam universaliter, considerandum est utrum sit possibilitas ad collectionem vel divisionem in toto universali aliquo modo, quoniam si sic, poterit denotari teneri sic vel sic per signum universale.

Est igitur intelligendum quod totum dicitur illud quod de ratione qua totum est partes habet, quod enim non habet partes rationem totius non habet. Sed quoddam est totum quod habet partes ex quibus integratur in actu quarum nulla est illud totum sed omnes insimul, et illud totum de ratione sua comparatur ad suas partes coniunctim. Aliud autem est quod habet partes per indifferentiam quandam, quarum quaelibet est suum totum, et istud est totum universale, de cuius ratione secundum quod huiusmodi est comparari ad partes divisim. Duo ergo habet universale totum de ratione sua, sc. habere partes per

129 opposita¹ BF] et ad diversa add. B. 130 primo Topicorum] Arist., *Top.* I.15. 131 quaerit B] quaeritur F. 133-4 tamen – tamen B, *altero* tamen *omisso*] aliquando tamen F. 136 vel B] et F. 138 utrum – possibilis] tales proprietates sic potes F; utrum sit possibilis talis proprietas B. 139 si sit – significare] si sic possibilitas, poterit alia vox aliud significare F; si sit possibilitas aliqua, tunc vox poterit illud designare B. 142 sicut – quod] sic Aristoteles dicit quod F; sicut dicit Philosophus libro *Peri hermenias* quod omnis B. *Vide* Arist., *Int.* 7.17b11-12, 10.20a9-10. 143 circa universale significat B^{pc} F] *om.* B^{oc}. 144 vel divisionem B] *om.* F. 150 totum BF] ut dicit Philosophus *add.* B. *Ad locum Metaph.* V.26 *superius laudatum referendum.* 154 divisim B] diversas F.

- indifferentiam et quod quaelibet partium suarum sit illud suum totum, quaelibet autem extra rationem suam. Nunc autem istud totum universale divisim comparatum ad suas partes in potentia est ut praedicatum conveniat partibus coniunctim –vel ad minus ei non repugnat–;
- B76vB** praedicatum || enim convenire partibus divisim non est de ratione totius universalis ut sic, ergo eius oppositum non repugnat sibi, quia quandocumque aliquid non determinat sibi unum oppositorum, reliquum non repugnat sibi, ut <quia> homo de se non est niger, non repugnat sibi album, sed quia de ratione sua determinat sibi non asinum asinus
- 165 non potest sibi inesse. Quod autem praedicatum convenire partibus divisim non sit de ratione totius universalis patet, quoniam de ratione eius est tantum habere partes de quibus est praedicabile divisim, huic autem accidit praedicatum convenire partibus divisim vel collectim, immo ei accidit secundum quod totum universale quod pro partibus
- 170 conveniat praedicatum. Si igitur <sibi> non repugnat praedicatum inesse partibus <divisim vel> coniunctim, potest illud accidere sibi;
- F66vB** igitur determinatio sibi adveniens poterit istud denotare, ut scilicet denotet ipsum teneri divisim vel <coniunctim pro partibus> universalibus sub toto †ut tamen† divisim vel collectim convenit praedicatum.
- 175 Et hoc videtur fesse† hoc signum ‘omnis’, quia haec vox ‘omnis’ nulli significato repugnat, ergo non repugnat quin hoc possit denotare, cum hoc sit possibile, circa suum determinabile, et cum inveniatur usus auctorum, sicut Aristotelis secundo Elenchorum, ut dictum est, et etiam secundo Politicae ubi ista distinctione distinguit hanc propositionem
- 180 ‘omnes dicunt “Hoc est meum et multorum aliorum”.’

157 quaelibet – suam] quodcumque autem extra rationem suam **F**; et quod quaelibet sit extra rationem sui totius, quia nullam suarum partium in sua ratione includit **B**. 157-8 istud – comparatum] istud – comparatur **F**; ipsum – comparatum **B**. 158 in potentia est **F**] tantum est in potentia **B**. 161 quia **B**] *om. F*. 163-4 ut – album **F**] ut si homo non determinet sibi album ei non repugnet esse nigrum **B**. 167-71 huic autem – potest illud accidere sibi **F**] accidit ergo toti universali secundum quod universale praedicatum convenire partibus divisim non se {*sic, pro sibi*} determinat illud quare praedicatum convenire partibus coniunctim termino universali non repugnat et si non repugnat potest illi contingere **B**. 174 ut tamen **F**] et tamen *vel* et cum **B**. collectim **F**] coniunctim **B**. 175 esse hoc signum **B**] *om. F*; *fortasse* facere hoc signum *scribendum*. 178 sicut **B**] sic et **F**. secundo Elenchorum] Arist., *SE* 30.181b19-20. ut dictum est **F**] *om. B*. 179 secundo Politicae] Arist., *Pol.* II.3.1261b18sq. 180 dicunt – multorum] dicere multorum **F**; dicunt – multum **B**.

3.1.3 Videtur igitur quod hoc signum ‘omnis’ circa terminum universalem potest significare teneri ipsum pro partibus coniunctim, ut [tamen] ipsis partibus collectim contingit praedicatus secundum quod huiusmodi, vel ut divisim eis conveniat praedicatus secundum quod huiusmodi; et quia ista non sunt eiusdem rationis sed diversarum, sequitur quod designabit ista hoc signum ‘omnis’ circa terminum huiusmodi aequivoce. 185

Et sic videtur distinctio esse bona, unde manifestum est ex dictis quod hoc signum ‘omnis’ est dispositio respectiva, disponit enim terminum universalem pro partibus universalis ut sibi convenit aliud divisim aut coniunctim vel ut ipse pro partibus collectim vel divisim convenit alii; hoc autem est disponere ipsum in comparatione ad aliud. 190

3.1.4 Responsio autem quam quidam adducere volunt, quod non sit dispositio respectiva, non valet. Dicunt enim quod hoc signum ‘omnis’ est dispositio universalis pro partibus suis. Cum ergo universale per se comparatur ad partes praeter hoc quod comparatur ad aliud, erit dispositio eius principaliter, non per comparisonem ad aliud. 195

Dicendum quod hoc signum ‘omnis’ non est dispositio totius universalis pro partibus ut sic, sed pro partibus ut sibi convenit aliud, secundum quod dictum est. Si autem ita esset quod esset dispositio totius universalis pro partibus secundum quod huiusmodi, verum est quod esset dispositio absoluta. Nunc autem non est ita. 200

3.1.5 Si autem dicatur contra hoc quod dictum est quod cum praedicatum conveniat partibus per ipsum totum, nec etiam conveniat

182 significare] sive denotare *add.* **B.** coniunctim] divisim **BF.** ut **F]** non **B.** 183 collectim **F]** coniunctim **B.** 184 praedicatus **F]** praedicatis **B;** *item paullo infra.* 185 diversarum] secundum quod huiusmodi *add.* **B.** 189 est dispositio **B]** sit dictio **F.** 190-1 universalis alij] utrisque aut divisim aut coniunctim vel ipsum pro partibus collectim vel conveniat alii **F;** ut sibi convenit aliud divisim vel coniunctim vel ut ipsum pro partibus divisim vel coniunctim convenit alii **B.** *Si ipsum ab utroque codice traditum in ipse mutare nolueris, pro terminum universalem utriusque codicis totum universale tibi scribendum erit.* 192 aliud] praedicatum **B.** 193 quidam] *inter quos fuit* Boethius de Dacia, *Quaest. Top.* II.2, CPhD VI.1: 111. volunt **F]** solent **B.** 194 dispositio] dictio *add.* **F.** 196 praeter hoc quod **B]** praedicatum quod hoc {*vel hic*} **F.** 197 principaliter non per comparisonem] principaliter per comparisonem **F]** non in comparatione **B.** 199 pro partibus ut sic] pro partibus sic **F;** ut sic **B.** 199-200 ut – secundum **B]** ut contingit aliud scilicet **F.** 203-4 praedicatum **B]** praedicatus **F.**

205 partibus nisi per totum, et simul una attributione attribuaturs toti et
 partibus, non videtur quod aliter denotetur convenire partibus quam
 totum conveniat ipsis, et ideo, cum totum semper conveniat eis divi-
 sim, semper praedicatum denotatur convenire eis divisim, –dicendum
 quod non est verum quod si aliquid conveniat aliquibus per aliquid
 210 quod eodem modo conveniat et denotetur quod illud conveniat ei vel
 illis. Si enim dicam ‘omnis homo est animal, rationale est homo, ergo
 etc.’, animal denotatur convenire rationali per hoc quod homo conve-
 nit ei, non tamen denotatur quod li ‘animal’ conveniat eodem modo
 praedicatum rationali sicut homo convenit illi, quia ista esset falsa
 215 per se ‘rationale est animal’ –rationale enim per se convenit homini,
 animal autem rationali non per se primo modo dicendi per se; et ideo
 nil ad propositum.

Concedatur ergo ista distinctio esse bona.

3.2 Ad rationes in oppositum dicendum:

220 3.2.1 → 1.2.1 Ad primam, cum dicitur quod signum universale est
 dispositio totius universalis pro partibus secundum quod partes re-
 feruntur ad totum, dicendum quod verum est quod signum universale
 disponit universale pro partibus –non secundum quod huiusmodi; sed
 secundum quod universale comparatum ad partes divisim potentiam
 225 habet ut conveniat partibus aut divisim aut collectim. Si autem dispo-
 neret ipsum pro partibus absolute, verum esset quod tantum teneretur
 divisive. Sic procedit ratio. Nunc autem sic non est.

3.2.2 → 1.2.2 Per idem patet solutio ad aliam rationem.

206 videtur] possibile *add.* **B.** aliter **B]** aliquid **F.** 208 denotatur **F]** denotabitur
B. 213-4 conveniat – homo] conveniat eodem modo praedicatum rationali per hoc quod
 homo sit homo **F;** conveniat penitus eodem modo rationali sicut homo **B.** 214-6 es-
 set – dicendi per se (**F]**) est falsa ‘rationale est animal per se primo modo dicendi per
 se’ tamen rationale convenit homini per se etiam primo modo **B.** 214 falsa **B]** *om.*
F. 224 comparatum **B]** comparatur *vel* comparatum **F.** 225 conveniat partibus **F]**
 ipsis conveniat aliud **B.** 225-6 disponeret ipsum] disponat ipsum **F;** disponeret ipsum
 terminum **B.** 226 tantum teneretur **B]** unde te(^{ur}) **F.**

PROBLEMA 2

Utrum istae duae propositiones 'non animal est omnis homo' et 'nullum animal est omnis homo' sint negatio una an duae

F

Consequenter arguebatur ad secundum.

1.1 Quod scilicet istae duae idem sint 'non animal' et 'nullum animal etc.', 'nullus homo' et 'non homo', secundum quod li 'non' est negatio negans, quoniam quandocumque idem negatur et pro eisdem in aliquibus orationibus videtur quod illae sint una negatio; nunc autem in istis 'non animal' et 'nullum animal' idem negatur, non enim in ali<qu>a istarum fit negatio sub formis propriis pro suppositis, quoniam tunc erunt plures propositiones et non una, sed fit negatio pro suppositis quia negatur aliquid primo, ut significatum, quo negato fit negatio pro suppositis. Utrobique igitur fit negatio pro suppositis per negationem significati; idem igitur et pro eisdem negatur in utraque istarum; ergo sequitur quod istae duae erunt negatio una.

1.2 Oppositum arguebatur: Eadem ratio est quantum ad naturam negationis de istis duabus 'non animal etc.' et 'nullum animal' 'et' de istis duabus 'non homo est

B

Consequenter quaerebatur de secundo, utrum sc. istae duae 'non animal est omnis homo' et 'nullum animal est omnis homo' 5 sint una negatio vel duae, vel saltem una aequipollet alteri secundum quod illa negatio 'non' est negatio negans.

1.1 Et arguebatur quod sint una negatio, 10 quoniam quandocumque in duabus orationibus idem negatur et pro eisdem, videtur quod illae sint una negatio; nunc autem in istis orationibus 'non animal est omnis homo' et 'nullum animal est 15 omnis homo' idem negatur, non enim in aliqua istarum fit negatio pro suppositis sub formis propriis, quia tunc esset propositio plures et non una, sed fit negatio pro suppositis quia negatur aliquid primo, 20 sicut significatum, quo negato fit negatio pro suppositis. Utrobique igitur fit negatio pro suppositis per negationem significati; igitur idem et pro eisdem negatur in utraque istarum; sequitur ergo quod 25 erunt negatio una.

1.2 Oppositum arguebatur: Eadem ratio 30 est quantum ad naturam negationis de istis duabus 'non animal est omnis homo' et 'nullum animal est omnis

species' et 'nullus homo est species'; nunc
 35 autem istae duae 'non homo est species'
 et 'nullus homo est species' non sunt una
 negatio; ergo nec illae. Probatio praemis-
 sae, quoniam si illae duae 'nullus homo
 est species' et 'non homo est species' sunt
 40 una negatio, contradictoria erunt simul
 vera, quoniam ista est vera 'homo est spe-
 cies', et ista 'non homo est species' est eius
 contradictoria; si igitur idem est 'nullus
 homo est species' et 'non homo est spe-
 45 cies', cum ista sit vera 'nullus homo est
 species', ut patet per inductionem, erunt
 igitur duae contradictoriae simul verae
 'homo est species' et 'non homo est spe-
 cies', quae contradicunt; contradictoria
 50 igitur simul sunt vera, hoc autem est im-
 possibile; ergo impossibile est, ut videtur,
 'non homo est species' et 'nullus homo est
 species' esse idem.

55 *3.1.0* Circa istius dissolutionem conside-
 randa sunt tria.

3.1.1 Primum est quod negatio illud quod
 negat universaliter negat, quamvis affir-
 60 matio non affirmet universaliter. Et ra-
 tio huius sumitur ex hoc primo, quoniam
 remoto eo quod est secundum se removen-
 tur omnia quae sunt secundum accidens,
 sicut videmus quod remoto ligno remo-
 65 ventur omnia accidentia ligno. Causa
 autem huius est quoniam 'quod' secun-
 dum se est in unoquoque causa eorum
 quae sunt secundum accidens, 'et remota
 causa removetur effectus, et ideo remoto

homo' et de istis duabus 'non homo est
 species' et 'nullus homo est species'; nunc
 autem istae duae 'non homo est species'
 et 'nullus homo est species' non sunt una
 negatio; ergo nec illae. Probatio praemis-
 sae, quoniam si istae duae 'non homo est
 species' et 'nullus homo est species' sint
 una negatio, duae contradictoriae simul
 erunt verae, quia ista est vera 'homo est
 species', et ista etiam 'non homo est spe-
 cies', quia est eius contradictoria; si ergo
 idem est huic 'nullus homo est species',
 cum ista sit vera, ut patet per inductio-
 nem, erit et ipsa vera; erunt igitur istae
 duae contradictoriae simul verae 'homo
 est species' 'nullus homo est species' vel
 'non homo est species'; hoc autem est im-
 possibile, ergo et primum, sc. quod illae
 propositiones essent una negatio.

3.1.0 Circa dissolutionem istius tria sunt
 consideranda.

3.1.1 Primum est quod negatio illud quod
 negat negat universaliter, quamvis affir-
 matio universaliter non affirmat. Et ratio
 huius sumitur ex hoc primo, quoniam re-
 mto eo quod est secundum se removen-
 tur omnia illa quae sunt secundum acci-
 dens, sicut videmus quod remoto subiecto
 removentur omnia accidentia in ipso. Et
 causa huius est quoniam illud quod secun-
 dum se est in unoquoque causa est eorum
 quae sunt secundum accidens circa illud,
 et remota causa removetur effectus, et ideo

subiecto removentur omnia accidentia in subiecto, sed tamen posito quod est secundum se non ponuntur accidentia sive omnia illa quae sunt in eo secundum accidens,⁷ posito enim ligno non ponuntur omnia accidentia ligno universaliter. Nunc autem negatio addita termino [non] negat id quod secundum se importatur per terminum, scilicet significatum ipsius secundum se, ergo negabit omnia accidentia significati; supposita autem sunt accidentia ipsi significati; negabit ergo universaliter ipsa supposita. Affirmatio autem ipsum affirmat secundum se, ergo non de necessitate affirmabit 'omnia accidentia significati'. Adhuc illud quod est potentia non reperitur sine eo quod est actu, potentia enim per se non reperitur, ut dicit Avicenna. Remoto ergo eo quod est secundum actum removetur id quod est potentia; vox autem quaelibet suum significatum actu habet, quod quidem secundum quod huiusmodi est in potentia ad supposita; remoto ergo significato per negationem removentur omnia supposita. Videmus etiam quod posito eo quod secundum actum est non ponuntur ea ad quae ipsum est in potentia – non enim posito ligno ponuntur omnia quae lignum est in potentia, ut arca vel scamnum.

Affirmato ergo significato non est necesse affirmare omnia supposita, cum significatum sit in potentia ad ipsa supposita secundum quod huiusmodi. Negatio igitur

remoto subiecto removentur omnia accidentia in subiecto, sed tamen posito quod est secundum se non ponuntur accidentia sive omnia illa quae sunt in eo secundum accidens, posito enim subiecto || non ponuntur omnia accidentia subiecti. Nunc autem negatio addita termino negat[ur] illud quod secundum se importatur per terminum, sc. significatum ipsius per se, ergo negabit omnia accidentia significati; supposita sunt accidentia significati; negabit 'ergo¹ universaliter ipsa supposita. Affirmatio 'autem¹ affirmat significatum secundum se, non ergo de necesse affirmabit omnia accidentia significati. Et praeterea potentia sive illud quod 'est¹ in potentia non reperitur sine eo quod est actu, potentia enim per se non reperitur, ut dicit Avicenna. Ergo remoto eo quod est secundum actum removetur id quod est potentia; quidlibet autem dicit actu suum significatum, quod quidem secundum quod huiusmodi est in potentia sua supposita; remoto ergo significato [significato] per negationem removentur supposita. Videmus etiam quod posito eo quod secundum actum non ponuntur ea quae ipsum est in potentia – non enim posito ligno ponuntur omnia quae ipsum est in potentia.

Affirmato ergo significato non est necesse affirmare omnia supposita, cum significatum sit in potentia sua supposita secundum quod huiusmodi. Negatio igitur

B 77rB

75

80

85

90

95

100

78 scilicet B] si F. 82-83 ipsum] ipsa F. 88 Avicenna] Avicenna, *Metaph.*, IV.2, p. 211: "Potentia enim, postquam non habet esse per scipsam [...]."

105 negat universaliter pro omnibus quamvis
affirmatio 'non' affirmat universaliter. Ve-
rum est tamen quod illud idem quod af-
firmat affirmatio per se, sc. significatum
termini, negatio negat per se, scilicet sig-
nificatum. Accidit tamen causa praedicta
110 ut pro pluribus neget in actu negatio quam
actu affirma[re]t affirmatio, non tamen
pro pluribus negat negatio in actu quam
affirma[re]t affirmatio per indifferentiam.

115

Ex hoc autem manifestum est quare non
120 habemus signum particulare negativum.
De ratione enim 'signi' est quod praecedat
illud cuius est signum, dicimus enim 'om-
nis homo' non 'homo omnis'; nunc autem
negatio praecedens negat universaliter, et
125 ideo non potest esse aliquod signum quod
non neget universaliter.

Hoc est igitur primum, quod negatio ne-
130 gans praecedens aliquem terminum negat
universaliter.

3.1.2 Secundum autem quod debet intel-
ligi, quomodo negatio addita ipsi sub-
135 iecto potest negare praedicatum, ut di-
cendo 'non homo currit', cum negatio
faciens orationem negativam debeat ferri
ad ipsum verbum sicut ad partem prin-
cipalem ipsius orationis. Ad quod est in-

negat universaliter pro omnibus quamvis
affirmatio non affirmat universaliter. Ve-
rum est tamen quod illud idem quod affir-
mat affirmatio per se, scilicet significatum
termini, negatio negat per se, scilicet signi-
ficatum. Verum est tamen quod illud quod
affirmat affirmatio per se, sc. significatum
termini, illud idem negat per se negatio.
Accidit tamen causa praedicta quod pro
pluribus negat in actu quam actu affirmat
affirmatio [etiam] per se, non tamen pro
pluribus negat in actu quam affirmat af-
firmatio per indifferentiam.

Ex hoc autem manifestum est quare non
habemus signum particulare negativum,
quia de ratione signi est quod praecedit
cuius est signum, dicimus enim 'omnis ho-
mo', inconvenienter tamen 'homo omnis';
nunc autem negatio praecedens negat uni-
versaliter, et ideo non potest esse aliquod
signum particulare negativum quod prae-
cederet et 'non' negaret universaliter.

Hoc est ergo primum quod intelligi de-
beat, scilicet quod negatio negat univer-
saliter.

3.1.2 Secundum autem quod consideran-
dum est, quomodo negatio addita sub-
iecto potest negare praedicatum dicendo
'non homo currit', cum negatio faciens
orationem negativam debeat [pro]ferri ad
ipsum verbum sicut ad partem principa-
lem orationis. Ad quod est intelligendum

105 quamvis B] quae F. 119 quare B] quod F. 120 particulare negativum B] per se
negatum F 124 praecedens B] negans F.

telligendum, quod adiectivum nominis aliquando immediate adiungitur [immediate] suo subiecto, ut dicendo ‘homo albus’, aliquando autem adiectivum nominis adiungitur verbo ut constructum cum eo, et etiam ut determinans ipsum, mediante tamen verbo ipso refertur ad suum subiectum ut constructum cum eo, ut dicendo ‘homo est albus’; [ita] quod li ‘albus’ construitur cum li ‘est’ manifestum est, quoniam specificat ipsum; hoc autem non esset nisi construeretur cum eo in accidentibus et modis significandi <nam> ‘in’ congrua es’ se’ t locutio, || ut dicendo ‘vir est alba’. Sic igitur hoc quod est ‘album’ quandoque immediate adiungitur suo subiecto, quandoque mediante verbo substantivo; tamen adiungitur verbo substantivo mediante constructione cum supposito, et mediante ipso determinat ipsum aliquo modo. Similiter est intelligendum de negatione, quae est adiectivum verbi, quod quandoque adiungitur verbo immediate, quandoque adiungitur nomini immediate et construitur et determinat ipsum, et mediante nomine refertur ad ipsum verbum, ut dicendo ‘non homo currit’ secundum quod li ‘non’ est negatio negans.

quod adiectivum nominis aliquando immediate adiungitur suo subiecto, ut dicitur [quod/] ‘homo albus’, aliquando coniungitur verbo ut constructum cum eo et ut determinans ipsum, mediante tamen verbo refertur ad suum subiectum ut constructum cum eo, ut dicendo ‘homo est albus’; quod enim li ‘albus’ construitur cum li ‘est’ manifestum est, quoniam specificat ipsum; hoc enim non esset nisi construeretur cum eo in accidentibus et modis significandi, <nam> incongrua esset locutio, ut dicendo ‘vir est alba’. Sic igitur hoc quod est ‘album’ quandoque immediate adiungitur suo subiecto, quandoque mediante verbo substantivo; tamen cum adiungitur verbo substantivo, mediate tamen construitur cum supposito et mediante ipso verbo aliquo modo determinat suppositum [quod est suum suppositum]. Similiter est intelligendum de negatione, quae est adiectivum verbi, quod quandoque adiungitur verbo immediate, aliquando autem adiungitur nomini ut constructa cum eo et determinans ipsum; refertur tamen ad ‘ipsum’ verbum mediante nomine – “ad ipsum verbum”. dico <ut> ad proprium suum subiectum, quia negatio est adverbium, et adverbium est vi verbi adiectivum; non enim dico quod adverbium sit adiectivum verbi quod non possit esse determinatio alterius, sed quia eius proprium adiectivum; unde bene ordinatur immediate cum ipso nomine, sed tamen mediante ipso nomine refertur ad ipsum verbum, ut dicendo ‘non homo currit’ secundum quod li ‘non’ est negatio negans.

140

145

150

F67rA

155

160

165

170

175

148-51 quod – cum eo] *iter. F.* **151** nisi **F** *prima vice*] si **F** *altera vice*.

180 ¹Per¹ istam, ergo viam potest negatio ad-
dita subiecto negare praedicatum et facere
orationem negativam. Et sic patet secun-
dum.

185 3.1.3 Tertio est intelligendum quod idem
sunt secundum rem penitus 'non animal'
et 'nullum animal'. Et hoc declaratur sic:
dicendo sic 'non homo est animal' hic fit
negatio pro suppositis; cuius probatio est
quia sequitur 'non homo est animal, ergo
190 nullus homo est animal', si enim non se-
quetur, stabit 'aliquis homo est animal';
nunc autem sequitur 'aliquis homo est ani-
mal, ergo homo est animal', quae repug-
nat primae; ergo primum sequitur. Nunc
B71vA autem non fit negatio pro suppositis sub
195 formis propriis, quoniam tunc oratio plu-
res negaretur, ergo in quantum conveniunt
in aliquo communi, hoc autem est signifi-
catum, negatur igitur in quantum conveni-
unt in significato; negatur primo signifi-
200 catum, negatur igitur in ista 'non homo est
animal' primo significatum nominis, quo
negato <negatio> fit pro suppositis uni-
versaliter, sicut patet ex praecedentibus.

205

210

Per istam ergo viam negatio addita sub-
iecto potest negare praedicatum et facere
orationem negativam. Et sic patet secun-
dum.

3.1.3 Tertium autem est principaliter in-
tentum, sc. utrum sit idem 'nullum animal'
et 'non animal' et sic de aliis. Unde est
intelligendum, sicut videtur ad praesens,
quod idem sunt secundum rem 'non ani-
mal' et 'nullum animal'. Et hoc declaratur
sic: dicendo sic 'non homo est animal' hic
fit negatio pro suppositis omnibus; cuius
probatio est quia sequitur 'non homo est
animal, ergo nullus homo est animal [ergo
homo est animal]', si enim \parallel non sequi-
tur, stabit 'aliquis homo est animal'; nunc
autem sequitur 'aliquis homo est animal,
ergo homo est animal', quae repugnat pri-
mae; ergo primum sequitur. Nunc autem
'non¹ fit negatio pro suppositis sub pro-
priis formis, quoniam tunc esset oratio
plures; negantur ergo supposita in quan-
tum conveniunt in aliquo communi; istud
autem commune non videtur esse nisi sig-
nificatum; negantur ergo in quantum con-
veniunt in significato, et sic prius negatur
significatum, quo negato negantur omnia
supposita, cum accidant significato, quia
negato aliquo per se negatur omnia acci-
dentia; quare dicendo 'non homo' ne-
gatur significatum hominis primo, quo
negato negantur omnia supposita ipsius
hominis, et sic fit universaliter negatio pro
suppositis.

Item in ista 'nullus homo est animal' manifestum est quod fit negatio pro omnibus suppositis, tamen propositio universalis est; et apparet quod hoc sit in quantum negatur significatum, quod est commune omnibus suppositis, aliter esset oratio plures. Negatur igitur primo significatum, ex consequenti autem supposita. Idem autem et pro eodem negatur in utraque, et praedicatum est idem. Videtur igitur, quod penitus sint unum 'non homo est animal' et 'nullus homo est animal'.

3.2.1 → 1.1 Et concedatur ratio adducta.

3.2.2 → 1.2 Ad rationem in oppositum respondeo quod cum dicitur "si istae duae 'non homo etc.' et 'nullus homo' 'sint idem', sequeretur duas contradictorias esse veras", dicendum quod non est verum. Et tu dicis quod istae duae contradicunt ('homo est species' 'non homo est species'); dicendum quod verum est, et etiam quod ista 'non homo est species' valet istam 'nullus homo est species'. Et quando dicis quod haec est vera 'nullus homo est species' dicendum quod falsum est. Et cum probatur per inductionem, dicendum quod non sufficit ad probationem inducere in suppositis, sed oportet inducere in ipso communi dicendo sic 'Socrates non est species, Plato non est species, et homo non est species' - sic est in toto integrali, non enim sufficit ad probationem

Similiter in ista 'nullus homo est animal', ut manifestum est de se, fit negatio pro omnibus suis suppositis, quoniam est propositio universalis; et oportet quod hoc sit in quantum negatur significatum, quod est commune omnibus suppositis, aliter esset propositio plures. Negatur ergo primo significatum, ex consequenti autem negantur supposita. Idem ergo et pro eodem negatur utrobique. Videtur igitur, quod penitus sint idem 'non homo est animal' et 'nullus homo est animal'.

3.2.1 → 1.1 Et concedatur ratio ad hoc adducta.

3.2.2 → 1.2 Ad rationem in oppositum. Cum dicitur "si istae duae 'non homo est animal' et 'nullus homo est animal' sint idem, sequetur duas contradictorias simul esse veras", dicendum quod non est verum. Et tu dicis quod istae duae <sunt> contradictoriae 'homo est species' 'non homo est species'; verum est. Et etiam ultima valet istam 'nullus homo est species', quae non est vera, ut tu dicis, immo est falsa. Et cum probas per inductionem, dicendum quod non sufficit inducere in suppositis, sed oportet inducere in ipso significato communi dicendo sic 'Socrates non est species, Plato non est species, et homo non est species', ut contingit in toto integrali: non enim sufficit ad probationem istius 'totus Socrates est minor Socrate' inducere in partibus, sed oportet

- istius 'totus Socrates est minor Socrate'.
 Similiter est in proposito, et causa huius
 250 est quoniam significatum est praeter sup-
 posita, et aliquid potest convenire signi-
 ficato quod non convenit sibi pro aliquo
 vel pro aliquibus suppositis; et ideo non
 sufficit negare pro omnibus suppositis, sed
 255 etiam pro significato, maxime cum negatio
 pro suppositis non sit negatio universaliter
 pro significato. Sed econtrario, ut patet
 ex prius dictis, [sicut] est in affirmatione
 quod affirmatio pro suppositis est affir-
 260 matio significati simpliciter; 'et ideo' in
 affirmativa sufficit inducere in suppositis,
 nec oportet inducere in significato ipso.
- 265 Sic igitur apparet solutio ad illud secundo
 quaesitum.
- inducere in ipso toto sic dicendo 'Socrates
 est minor Socrate'; similiter est in propo-
 sito, et causa huius est quia significatum
 est praeter sua supposita, et aliquid potest
 convenire sibi quod non convenit sibi pro
 aliquo vel aliquibus suppositis; ideo non
 sufficit negare pro omnibus suppositis, sed
 oportet fieri negationem pro ipso signifi-
 cato, maxime cum negatio pro supposi-
 tis non sit negatio universaliter pro signifi-
 cato. Sed econtrario, ut patet ex dictis,
 [sicut] est in affirmatione quod affirma-
 tio pro suppositis est affirmatio signifi-
 cati simpliciter; et ideo in affirmativa [non]
 sufficit inducere in suppositis, nec oportet
 inducere in ipso significato.
- Sic igitur patet ad secundum quaesitum.

248 totus Socrates est minor Socrate] *Hoc est sophisma a compluribus auctoribus saeculi 13ⁱ tractatum. Videsis E&G II: 611-618.* **250** praeter B] p^rf F. **260** simpliciter B] similiter F. **261** affirmativa B] negativa F. **262** nec F] sed B.

PROBLEMA 3

Utrum sequatur ‘animal est omnis homo, ergo aliquod animal est omnis homo’

Tertio quaesitum fuit utrum sequatur ‘animal est omnis homo, ergo aliquod animal est omnis homo’.

1.1 Et arguitur quod non:

1.1.1 Quoniam eodem modo stat terminus a parte praedicati et a parte subiecti. Situs enim subiecti vel praedicati non variat significatum vel modum significandi ipsius, nec per consequens aliquid consequens ad significatum vel modum significandi. Nunc autem videmus quod ex parte praedicati non sequitur ‘omnis homo est animal, ergo omnis homo est aliquod animal’; antecedens enim verum est consequente existente falso, non enim est dare aliquod animal quod praedicatur de omni homine. Ergo similiter non sequitur ex parte subiecti dicendo ‘animal est omnis homo, ergo aliquod animal est omnis homo’.

1.1.2 Praeterea, nihil sequitur ad terminum quod non est de significato vel de modo significandi ipsius; nunc autem aliquod animal non est de significato nec de modo significandi animalis; ergo ad animal non sequitur aliquod animal.

1.1.3 Praeterea, quod sequitur gratia formae sequitur respectu cuiuslibet praedicati, sermo enim per se et per formam suam concludens concludit in qualibet materia, ut dicit Commentator super primum Physicorum; nunc ¶ autem ad animal respectu cuiuslibet praedicati non sequitur aliquod animal, quia non sequitur ‘animal est genus, ergo aliquod animal est genus’; ergo etc.

1.2 Oppositum argutum fuit:

1.2.1 Non omne quod sequitur ad terminum in oratione est de significato eius vel de modo significandi, sed sufficit, ut videtur, ad hoc quod aliquid sequatur ad aliud quod habitudinem necessariam habeat ad ipsum respectu praedicati talis. Sequitur enim ‘pater est, ergo filius est’, et tamen filius non est de significato patris, quia tunc inferret

5 situs **B]** sicut **F.** variat **F]** mutat **B.** 6 vel **B]** et **F.** 13 nihil **B]** vel **F.** 15-16 est de – aliquod animal *in fine rationis* **F]** sequitur ad animal, quare non sequitur ‘animal est omnis homo, ergo aliquod animal est omnis homo’ **B.** 17 respectu **B]** gratia **F.** 18-19 per se – qualibet **F]** concludens per se et virtute formae sequitur in omni **B.** 19 Commentator] Averroes. *Ph.* I.25: “Sermo enim concludens per se debet concludere in omni materia”.

ipsum respectu cuiuslibet praedicati; nunc autem non est ita, non enim
 30 sequitur ‘pater currit, ergo filius currit’. Cum ergo animal necessariam
 habitudinem habeat ad suppositum respectu istius praedicati ‘omnis
 homo’, quod convenit sibi pro suppositis, videtur quod inferet aliqua
 supposita; sequitur ergo ‘animal est omnis homo, ergo aliquod animal
 est omnis homo’.

35 1.2.2 Praeterea, in libro Praedicamentorum dicit Aristoteles quod
 omnia alia a primis aut sunt in primis aut dicuntur de primis. Et probat
 hoc, quoniam si homo est animal, ergo aliquis homo est animal, nam
 si nullus homo est animal nec simpliciter homo est animal. Similiter si
 color est in corpore, ergo in aliquo corpore, nam si in nullo nec simpli-
 40 citer in corpore. Similiter est arguendum in proposito quod si animal
 est omnis homo, ergo aliquod animal est omnis homo.

3.1.1 Ad istud est intelligendum primo quid intelligimus significari
 nomine huius quod dico ‘animal’. Sciendum quod nomine animalis
 non significatur intentio vel passio quae est apud intellectum, quae
 45 est communis pluribus actu, ut voluerunt quidam quandoque, quo-
 niam nomine animalis significatur id quod praedicatur de Socrate et
 Platone, quoniam verum est dicere quod Socrates est animal, Plato est
 animal; nunc autem intentio vel passio quae est apud intellectum non
 praedicatur de Socrate, Socrates enim non est id quod est ab eo sepa-
 50 ratum, ut dicit Aristoteles 7 Metaphysicae; ergo nomine animalis non
 significatur intentio vel passio intellectus, sed nomine animalis tantum
 significatur illud quod significatur per suam definitionem; idem enim

29 enim] non B; om. F. 31 respectu B] om. F. 32 convenit {vel contingit} sibi B] congruit
 sensus F. inferet aliqua] potest inferre aliquod suppositum vel aliqua B; inferet alia
 F. 35 Praedicamentorum B] Posteriorum F. Vide Arist., *Cat.* 5.2a34-b5. 40-41 quod -
 omnis homo *in fine rationis* F] et si sua consequentia vel probatio valeat, et haec ‘si animal
 est omnis homo, ergo aliquod animal est omnis homo’: nam si nullum animal est omnis
 homo, nec simpliciter animal est omnis homo B. 42 significari B] om. F. 43 nomine
 huius quod dico F] hoc nomine B. 44 non B] om. F. 45-46 quoniam *etc.*] *Idem argu-*
mentum in Petri de Alvernia Quaest. Arist. Int., qu. 6, p. 152: “‘Homo’ significat aliquid
 quod praedicatur de Socrate; sed illud quod est apud intellectum non praedicatur de
 Socrate. Cuius probatio est quia illud quod est apud intellectum est separatum, quare
 non praedicatur de Socrate. Quare videtur quod ‘homo’ non significet aliquid quod est
 apud intellectum, sed magis quod est in re.” 47 quoniam F] quare B. 50 7 F] quinto B.
Veri simile est Arist., Metaph. VII.6 respici. Eadem citatio in S2 P2 ratione 2.1 invenitur.

significat nomen et definitio, ut dicit Aristoteles 7 Metaphysicae. Definitio autem animalis significat quiditatem particularium animalium, partes enim definitionis sunt partes formae et quiditatis; ergo nomen animalis significat naturam et quiditatem animalium particularium. Quiditas autem et natura animalium non est tantum forma, sed aggregatum ex forma et materia pertinente ad ipsam speciem, ut declarat Aristoteles 7 Metaphysicae, et etiam Avicenna qui dicit quod quiditas compositorum est complexio formae cum materia, et ista quiditas abstracta non significatur nomine animalis sicut per hoc nomen ‘animalitas’, quoniam ‘animalitas’ significat ipsam per modum partis, ‘animal’ autem per modum totius, ut dicit Avicenna; ‘animalitas’ significat etiam cum praecisione suppositorum, non sic autem ‘animal’; ‘animalitas’ enim est nomen abstracti, ‘animal’ autem concreti, et ideo cum nomen concretum significet totum aggregatum, ‘animal’ significabit aggregatum quod non significat hoc quod est ‘animalitas’ –et hoc non est aggregatum ex materia et forma, quoniam hoc significat hoc quod dico ‘animalitas’, et ideo videtur quod significat aggregatum ex quiditate et supposito indeterminate, sicut prius aliquo modo declaratum fuit in illo sophismate ALBUM POTEST ESSE NIGRUM, et ideo qui intelligit significatum per hoc nomen ‘animal’ non intelligit quiditatem animalis absolute sed intelligit habens quiditatem, et inde est quod animal praedicatur de supposito habente quiditatem, non autem animalitas.

Si autem aliquis velit dicere quod aliquo modo non significet supposita, ad minus tantum dicet quod significat sub indifferentia respectu suppositorum, non sub praecisione eorum.

53 et F] et sua B. Aristoteles 7 Metaphysicae F] Philosophus in eodem quinto B. *Respici videtur* Arist., *Metaph.* VII.4.1030a7sq. 55 partes² – quiditatis] cf. S2 P1, ratio 2.1: “partes autem definitionis formae sunt, ut dicitur in septimo”. 55 quiditatis] et essentiae, ut dicit idem *add.* B. Cf. Arist., *Metaph.* VII.10.1035b34 *neqnon Auctoritates Aristotelis* 1.176. 56 animalium B] alium F. 58 pertinente ad ipsam speciem F] pertinet ad ipsam B. 59 7 Metaphysicae] cf. Arist., *Metaph.* VII.8.1033b25sq. Avicenna] cf. Avicenna, *Metaph.* V.5, p. 275: “quidditas vero est ipsa compositio complectens formam et materiam”, 60 complexio B] complexorum F. et ista] et ista etiam F; ista B. 61 ab(strac)ta F] ab(strac)te B, *fort. recte.* 62 ipsam per modum partis F] per modum partis ipsam naturam et quiditatem B. 63 Avicenna] cf. Avicenna, *Metaph.* V.5, p. 275: “Forma enim semper est pars quidditatis in compositis”. 64 etiam F] ipsam naturam B. 65 animalitas enim] similiter animalitas B; animalitas autem F. 67 aggregatum F] aliquid totum aggregatum B. 69 significat B] sit F. 70-71 sicut – nigrum F] *om.* B. *Vide S3. P1.1.* 73 quiditatem] et compositionem *add.* F. 75 aliquis velit B] velit vel velis F. 77 non F] non tamen B.

B 78rA 3.1.2 Viso quid || significat ‘animal’ est intelligendum quod iste terminus de se non infert aliquid, sicut nec aliquis alius terminus, sed tantum
 80 significat. Ex uno enim nihil sequitur, nec ex uno termino nec ex una propositione, ut vult Aristoteles primo Priorum et similiter libro Posteriorum. Causa autem huius est quoniam consequentia est complexi ad complexum, sicut antecedentis ad consequens, quae complexa sunt, et ideo nihil est dictu ‘si homo, animal’. Si igitur ad terminum sequitur
 85 aliquid, hoc erit propter habitudinem sui significati ad aliquid aliud, et haec videtur causa || praecisa consequentiae, scilicet habitudo terminorum, quae est de necessitate ponens consequens. Hac enim posita <ponitur> consequentia et hac remota removetur consequentia, et quoniam antecedens aliam habitudinem habet ad unum praedicatum
 90 quam ad aliud, et aliquid sequitur ad ipsum respectu alicuius praedicati quod non sequitur ad ipsum respectu alterius; unde sequitur ‘pater est, ergo filius est’, non tamen sequitur ‘pater currit, ergo filius currit’, et hoc est quia habitudo patris ad filium necessaria est respectu esse, non autem necessaria est habitudo patris ad filium respectu cursus,
 95 et ideo videtur quod quando[que] antecedens habet necessariam habitudinem per complexionem suorum terminorum ad consequens de necessitate infert ipsum. Hoc autem accidit, quod aliquis terminorum antecedentis significet aliquid eorum quae ponuntur in consequente secundum quod huiusmodi, potest enim habere necessariam habitudinem per accidens suo significato. Et ideo falsum supponunt illi qui
 100 dicunt quod omne quod sequitur ad terminum significatur per ipsum, sicut postea videbitur. Cum igitur in proposito animal significetur esse omnis homo, animal autem esse omnem hominem non sit nisi animal in supposito vel suppositis esse omnem hominem, omnis enim homo
 105 non inest animali nisi pro suppositis, supposita enim non insunt nisi

79 alius B] *om. F.* 80 significat F] significatum B. 81-82 primo Priorum – libro Posteriorum] Arist., *APr.* I.16.34a17-18; *APo.* I.2.73a7-10. 81 similiter libro B] *om. F.* 84 si homo animal B] si homo est animal est F. 87 quae est de necessitate ponens F] antecedentis quae de necessitate ponit B. 87-88 hac – remota] hoc enim posito ponitur consequentia et hoc remoto B; et hac enim posita consequentia et hac remota F. 88-89 et quoniam antecedens] et quia antecedens B; quoniam F. 89-90 aliam – ad aliud, et F] habet habitudinem aliquam ad unum praedicatum quam non habet ad aliud, ideo B. 93 necessaria B] necesse F. 94 autem – filium F] tamen *reliquis omissis B.* necessaria] necesse F, *def. B.* 97 hoc F] huic B. 102 significetur F] significatur B. 103-4 non sit – omnem hominem B (*nisi quod est pro sit*) *om. F.*

pro suppositis, et ita animal respectu hominis habitudinem habet necessariam ad supposita, sequitur necessario quod aliquod animal sit omnis homo, quia hoc quod dico ‘animal’ non dicit aliquod suppositum determinatum animalis, cum de omnibus praedicatur, quia Socrates est aliquod animal, Plato est aliquod animal, et sic de aliis. Hoc etiam patet ex praecedentibus, quod sc. sequitur ‘animal est omnis homo, ergo aliquod animal est omnis homo’; si enim non sequitur, da oppositum ‘non aliquod animal est omnis homo’ vel ‘nullum animal est omnis homo’ –haec repugnat primae, quia ‘nullum animal est omnis homo’ et ‘non aliquod animal est omnis homo’ aequipollent, ut declaratum est prius. Primum igitur sequitur. 110 115

3.2 → 1. Ad rationes

3.2.1 → 1.2.1-2 Et concedantur rationes ad hoc adductae.

3.2.2 → 1.1 Ad rationes in oppositum.

3.2.2.1 → 1.1.1 Dicendum quod eodem modo terminus stat a parte subiecti et a parte praedicati, et pro eisdem, ut sic. Et cum dicitur quod ex parte praedicati li ‘animal’ non infert aliquod animal, quia non sequitur ‘omnis homo est animal, ergo omnis homo est hoc –vel aliquod– animal’, dicendum quod immo. Et tu dicis quod consequens est falsum; dicendum quod non est verum, immo haec est vera ‘omnis homo est aliquod animal’, quod probatur per inductionem, quia Socrates est aliquod animal, Plato est aliquod animal, et sic de singulis. Item, eius contradictoria, qua est ‘aliquis homo non est aliquod animal’ est falsa, ergo et ipsa est vera. 120 125

Sic patet solutio ad illud. 130

3.2.2.2 → 1.1.2 Ad secundum dicendum per interemptionem maioris. Non enim omne quod sequitur ad aliud vel ad aliquam orationem oportet quod habeatur de significato alicuius suorum terminorum vel etiam de modo significandi; significatum enim vel modus significandi non est per se et immediata causa consequentiae, sed habitudo subiecti ad praedicatum antecedentis, sicut dictum est prius. Dato ergo quod 135

107-8 quod aliquod animal sit omnis homo F] animal est omnis homo, ergo aliquod animal est homo B. 108 quia hoc quod dico animal non dicit F] aliquod tamen animal dicit B. 113 non vel F] om. B. 114-5 haec – aequipollent F] om. B. 116 primum igitur sequitur F] om. B. 120 terminus B] penitus F. 121 et² B] om. F. 123 hoc vel F] om. B. 132 ad aliud vel F] om. B. 133 de significato B] per significatum F. alicuius F] om. B. 133-4 vel etiam] vel B; et etiam F.

‘animal’ non significet aliquod animal determinate vel indeterminate potest comparari ad aliquod praedicatum ad quod habebit habitudinem quae est necessaria respectu eius quod est aliquod animal determinate vel indeterminate.

140 3.2.2.3 → 1.1.3. Ad tertium dicendum. Cum dicitur “Quod sequitur gratia formae sequitur in omni materia”, dicendum quod omne quod sequitur gratia formae syllogisticae vel gratia alicuius habitudinis sequitur in omni materia ubi manet eadem forma vel habitudo. Nunc autem
 B78rB 145 ubi ex antecedente consequens sequitur absolute et non syllogistice, sequitur consequens propter habitudinem partium antecedentis, et ideo ubicumque manet eadem habitudo manebit eadem consequentia; hic autem non manet eadem habitudo respectu cuiuslibet praedicati, non enim eandem habitudinem ad currere habet animal et ad esse genus, et
 150 ideo aliquod consequens potest inferre respectu eius quod est currere quod non infert respectu eius quod est esse genus.

Vel aliter est dicendum quod animal respectu cuiuslibet praedicati infert aliquod animal, et quod sequitur ‘animal est genus, ergo aliquod animal est genus’. Et tu dices quod haec est falsa ‘aliquod animal est
 155 genus’, –dicendum quod non est verum. Videmus quod hoc quod dico ‘aliquod animal’ praedicatur de pluribus differentibus specie, quia homo est aliquod animal, leo est aliquod animal, quae differunt specie. Si ergo de quocumque praedicatur definitio et definitum, sequitur quod haec est vera ‘aliquod animal est genus’, et idem est iudicium de
 160 ista ‘aliquis homo est species’, sed non aliquis homo determinate ut Socrates – non enim sequitur ‘aliquis homo, ergo Socrates’.

Et sic tunc patet solutio ad illud.

138 quod B] quod non F. 142-3 sequitur – formae B] om. F. 145 ubi B] nisi F. et B] om. F. 146 antecedentis B] consequentis F. 147 manet B] est F. 148 habitudo B] om. F. 148-50 non² – eius quod est currere (F)] quia animal non habet eandem habitudinem ad currere *reliquis propter homoeoteleuton omissis* B. 149 et²] est F; *def.* B. 151 esse B] om. F. 152 vel aliter B] aliter etiam F. 152-4 quod – genus F] om. B. 154 dices B] dicitis F. haec B] om. F. 156 aliquod B] om. F. specie] in eo quod quid *add.* B. 157-8 quae differunt specie F] om. B. 161 aliquis – Socrates F] aliquis homo est species, ergo Socrates est species B. 162 Et – illud F] om. B.

PROBLEMA 4

*Utrum haec sit vera 'animal est omnis homo'***F**

1.1 Consequenter argutum fuit de quarto quod haec sit falsa 'animal est omnis homo',

1.1.1 arguendo sic ex istis duabus propositionibus 'animal est omnis homo' et 'nullum animal est omnis homo'; sive sint oppositae sive non, ad minus conveniunt in praedicato et altera est affirmativa, altera vero negativa; –arguitur ergo per secundam figuram sic: 'animal est omnis homo, nullum animal est omnis homo, ergo nullum animal est animal'. Conclusio falsa, ergo aliqua praemissarum; non minor, patet enim per inductionem: Socrates non est omnis homo, nec Plato, et sic de aliis; ergo maior est falsa.

1.1.2 Praeterea, omne praedicatum quod inest alicui aut inest ei per se et per rationem propriam aut per accidens; omne enim quod inest aut sic aut sic inest, ut dicit Aristoteles primo Posteriorum. Nunc autem animali non inest omnis homo per propriam rationem, tunc enim omne ani-

B

Consequenter argutum fuit de quarto, quod fuit utrum haec 'animal est omnis homo' sit vera. 5

1.1 Et arguebatur primo quod sit falsa,

1.1.1 arguendo sic ex istis duabus propositionibus 'animal est omnis homo' 'nullum animal est omnis homo'; sive sint oppositae sive non, ad minus conveniunt in praedicato et una est affirmativa, altera negativa; –ex illis arguatur in secunda figura: 'animal est omnis homo, nullum animal est omnis homo, ergo nullum animal est animal'. Conclusio est falsa, ergo aliqua praemissarum; non minor, quia per inductionem patet quod sit vera, quia Socrates non est omnis homo, Plato non est omnis homo, et sic de aliis'; et si minor non sit falsa, tunc maior erit falsa. Quare haec est falsa 'animal est omnis homo'. 15

1.1.2 Praeterea, omne praedicatum quod convenit subiecto alicui aut inest ei per se et per rationem propriam aut per accidens, quia omne quod inest aut sic aut sic inest, ut scribitur primo Posteriorum. Nunc autem animali non inest omnis homo per rationem suam sive per natu- 25 30

0 *Cum hoc problemate cf.* Petrus de Alvernia, *Quaest. Int.* qu. 31, ed. Ebbesen pp. 155-162. 25 et B] aut F. 28 primo Posteriorum] Arist., *APo.* I.4.73a34-b4. 30 tunc enim] et enim F; quia tunc B.

mal esset omnis homo, quia quod inest alicui per naturam suam inest ei universaliter, ut dicit Aristoteles 5° Metaphysicae.

35

Item nec omnis homo inest animali per accidens, quia omne quod inest alicui per accidens, oportet quod insit alicui per se cui sit accidens primo; ut si Socrates est albus per accidens, oportet quod album insit alicui per se, ut disgregativo, quod est accidens Socrati, aut aliter in praedicationibus per accidens contingeret ire in infinitum, quod est inconueniens, ut patet per Aristotelem 4° Metaphysicae. Nunc autem omnis homo non inest alicui per se cui accidit animal nec quod sit accidens animali, corpus enim vel substantia non est omnis homo nec sensibile nec homo, eadem enim dubitatio est de istis et quaestio, nec album nec veniens. Non igitur inherit animali per accidens; nullo igitur modo inest omnis homo animali.

55

1.1.3 Praeterea, animal non habet esse nisi in anima vel in re vel suppositis; animal autem secundum esse quod habet in anima non est omnis homo nec homo secundum quod intellectum, nec animal secundum esse quod habet in suppositis est

ram, quia tunc omne animal esset omnis homo, quia quod inest alicui per suam naturam inest ei universaliter, ut dicit Philosophus quinto Metaphysicae.

Item nec animali inest omnis homo per accidens, quia omne quod inest alicui per accidens oportet quod insit alicui per se, quod sit accidens primo vel cui accidit primo; ut si Socrates est albus per accidens, oportet quod album insit alicui per se, ut disgregativo, quod est accidens Socratis vel cui accidit Socrates, aliter in praedicationibus per accidens esset procedere in infinitum, quod est inconueniens, ut patet per Philosophum secundo Metaphysicae. Nunc autem omnis homo non inest alicui per se cui accidit animal nec quod sit accidens animalis, quia corpus vel substantia non est omnis homo per se nec sensibile nec homo, eadem enim est dubitatio de istis, nec album nec veniens. Non igitur inherit animali per accidens; <et si nec per accidens> animali inest omnis homo, tunc videtur quod ei nullo modo poterit inesse. Quare haec est falsa 'animal est omnis homo'.

1.1.3 Praeterea, animal non habet esse nisi in anima vel in re vel in suppositis; sed animal secundum esse quod habet in anima non est omnis homo nec homo secundum quod intellectum, nec animal secundum esse quod habet in suppositis

33 5° Metaphysicae] cf. Arist., *Metaph.* V.9.1017b35, *rec. Guillelmi*: "nam universalialia secundum se existunt". 43 contingeret] contingit F. 45 4° Metaphysicae] Arist., *Metaph.* IV.4.1007a33-b1. 51 igitur B] enim F.

omnis homo, quia animal secundum esse in suppositis non est aliquod ens unum; ergo animal nullo modo est omnis homo.

2.1.1 Ad hoc fuit responsum dicendo quod haec est vera 'animal est omnis homo'. Et huius ratio ponebatur quoniam omnis propositio in qua praedicatum potest inesse subiecto in quo non inest oppositum vel contrarium, vera est (vel: omnis propositio in qua praedicatum inest subiecto in quo non invenerit oppositum, vera est!); nunc autem ita se habet ad animal omnis homo, quoniam animal de se non determinat sibi plura supposita vel omnia, sed per indifferentiam se habet ad plura et ad unum eiusdem speciei vel diversarum; erit igitur ista propositio vera.

2.1.2.1 → 1.1.1 Ad rationem primam respondebatur per fallaciam accidentis, quoniam dicendo 'animal est omnis homo' li 'animal' non tenetur pro suppositis de virtute sermonis, in secunda autem virtute signi¹ tenetur pro suppositis, et sic fit variatio 'medii' et fallacia accidentis.

2.1.2.2 → 1.1.2 Ad secundam rationem dicebatur quod omnis homo inest animali per se, sed propositio dicitur duobus modis per se: uno 'modo' quia praedicatum est

est omnis homo, quia animal secundum quod est in suppositis non est aliquod ens unum. Si ergo omnis homo non conveniat animali secundum esse quod habet in anima nec secundum esse quod habet in re, nec secundum esse quod habet in suppositis, videtur quod nullo modo ei conveniat; et si sic, tunc haec erit falsa 'animal est omnis homo'.

2.1.1 Ad hoc fuit responsum dicendo quod haec est vera || 'animal est omnis homo'. Et huius ratio ponebatur quoniam omnis propositio in qua praedicatum potest inesse subiecto in quo non invenerit oppositum nec contrarium, vera est (vel: omnis propositio in qua praedicatum inest subiecto in quo non invenerit oppositum, est vera); nunc autem ita se habet animal ad omnis homo, quia animal de se non determinat supposita plura vel omnia, sed per indifferentiam se habet ad unum vel ad plura eiusdem speciei vel diversarum; erit igitur ista propositio vera 'animal est omnis homo'.

2.1.2.1 → 1.1.1 Tunc respondebatur ad primam rationem per fallaciam accidentis, 'quoniam dicendo' 'animal est omnis homo' le 'animal' non tenetur pro suppositis de virtute sermonis, in secunda autem virtute signi tenetur pro suppositis, et sic est variatio medii et fallacia accidentis.

2.1.2.2 → 1.1.2 Ad secundam rationem dicebatur quod omnis homo inest animali per se, sed propositio dicitur duobus modis per se: uno modo quia praedicatum

de ratione subiecti, ut 'homo est animal';
 alio modo quia subiectum est de ratione
 105 praedicati, ut 'animal est homo', secun-
 dum quod Commentator dicit supra li-
 brum Posteriorum, ut dicebat. Tunc dice-
 bat quod animal est omnis homo, et haec
 est per se in secundo modo, quia scilicet
 110 subiectum est de ratione praedicati, ani-
 mal enim cadit in ratione omnis hominis.

2.2 → 2.1 Sed contra hoc argutum fuit
 primo interimendo rationem 'per quam
 115 ostendebatur' istam esse veram, secundo
 arguendo contra dicta in solutione rati-
 onum.

2.2.1 → 2.1.1 Primo sic: cum accipiatur
 120 maior propositio quod omnis propositio
 in qua praedicatum potest inesse subiecto
 ubi non invenitur oppositum est vera,
 manifeste apparet istam propositionem
 esse falsam; non enim si album potest
 125 inesse homini et non invenitur ibi nigrum,
 et homo est albus; et ideo si sic accipiatur
 falsa est; unde non valet ratio. Si autem
 accipias eam sic^fut¹ dicebat ratio secundo,
 sc. sic "omnis oratio in qua praedicatum
 130 inest 'subiecto' cui non inest oppositum,
 vera est", adhuc ratio non valet, quia ratio
 quae petit quod est in principio et quod
 debet probare nulla est; nunc autem ista
 ratio petit quod est in principio, maior
 135 enim propositio vera est, sed cum dicitur
 in minori propositione quod in ista
 propositione praedicatum inest subiecto,
 hic petit, hoc enim deberet probare; et
 ideo ratio nulla est.

est de ratione subiecti, ut hic 'homo est
 animal'; alio modo quia subiectum est de
 ratione praedicati, ut 'animal est homo'.
 secundum quod dicit Averroes super pri-
 mum Posteriorum; hoc modo haec est per
 se 'animal est omnis homo', et sic omnis
 homo inest animali per se.

2.2 → 2.1 Sed contra ista fuit argutum
 primo modo interimendo rationem per
 quam ostendebatur esse vera, secundo
 arguendo contra dicta in solutione rati-
 onum.

2.2.1 → 2.1.1 Primo sic: cum assumitur
 maior propositio quod omnis propositio
 in qua praedicatum potest inesse subiecto
 ubi non invenitur oppositum, vera est –
 ista enim manifeste apparet falsa; non
 enim si album potest inesse homini non
 nigro, <sequitur> quod homo sit albus;
 et ideo 'si' sic accipia^ftur¹ non valet ratio.
 Si autem accipia<tur> sicut dicebat ratio
 secundo, sic "omnis propositio in qua
 praedicatum inest subiecto cui non inest
 oppositum, est vera", adhuc non valet,
 quia ratio quae petit quod debet probare
 nulla est; nunc autem ista ratio petit quod
 est in principio, maior enim propositio
 vera est, 'sed' cum dicit in minori propo-
 sitione quod in ista propositione praedi-
 catum inest subiecto, hic petit, hoc enim
 debe^fre^t probare; et ideo ratio nulla.

2.2.2.1 → 2.1.2.1 Contra illud quod dicebatur in solutione primae rationis quod ibi est fallacia accidentis quoniam in prima propositione stat li 'animal' non pro suppositis, in secunda autem tenetur pro suppositis virtute signi. Si illud faciat fallaciam accidentis, hic est fallacia accidentis 'omnis homo est animal, Socrates est homo, ergo etc.' vel 'homo est animal, nullus lapis est animal, ergo etc.', quia in una tenetur li 'homo' non pro suppositis, in || alia autem pro suppositis in actu; ergo et si hoc sit falsum, et primum erit falsum.

Praeterea, quando dicit quod hic 'animal est omnis homo' non stat li 'animal' pro suppositis, quoniam li 'animal' stat de se per indifferentiam 'respectu' suppositorum,

–contra: praedicatum non est natum sibi convenire nisi pro suppositis; non ergo potest praedicatum determinare li 'animal' ut non stat pro suppositis; ideo illud assumptum est falsum.

Praeterea, ubicumque est fallacia accidentis oportet quod unum ad duo denotetur comparari [non] eodem modo, cum tamen diversimode comparetur ad illa, ut patet in omnibus eius modis, 'ut' 'homo est species, Socrates est homo, ergo etc.':

2.2.2.1 → 2.1.2.1 Contra illud quod dicebatur in solutione primae rationis quod ibi est fallacia accidentis quia in prima propositione non stat le 'animal' pro suppositis, in secunda autem tenetur pro suppositis virtute signi. Unde si istud facit fallaciam accidentis, hic est fallacia accidentis 'omnis homo est animal, Socrates est homo, ergo Socrates est animal', quia in una tenetur li 'homo' pro suppositis, in alia autem non; sed hoc est falsum dicere quod ibi esset fallacia 'omnis homo est animal, Socrates est homo, ergo Socrates est animal'; quare falsum sumebat in solutione secundae rationis, quare solutio nulla

Praeterea, quod dicit quod hic 'animal est omnis homo' non stat li 'animal' pro suppositis, quoniam le 'animal' stat de se per indifferentiam respectu suppositorum,

–contra: praedicatum non est ei natum convenire nisi pro suppositis; non ergo †praedicatur determinate le 'animal' ut non stet† pro suppositis; ideo illud sumptum est falsum.

Praeterea, ubicumque est fallacia accidentis oportet quod unum comparari ad duo denotetur eodem modo, cum tamen diversimode comparetur ad illa, ut patet in omnibus eius modis, ut hic 'homo est species, Socrates est homo, ergo Socrates

146 accidentis B] consequentis F. 152 hoc sit falsum] haec sit falsa F. 153 quare] quia B. 160 de B] per F. 163 contra B] item F. 173 eius B] hiis F.

175 species enim denotatur similiter convenire homini et Socrati, cum tamen non eodem modo insit, aut etiam alteri non insit. Unde illud tertium assignatum debet pertinere ad eorum differentiam; nunc
180 autem 'omnis homo' non sic se habet; convenit enim animali pro suppositis, ut dictum est prius, item pro suppositis removetur ab animali in secunda; non ergo est ibi fallacia accidentis.

185

2.2.2.2 → 2.1.2.2 Contra illud etiam quod dicebatur in solutione secundae rationis
B 78vB quod haec est per se 'animal est omnis homo' quia subiectum est de ratione praedicati. Dato quod ita sit, nihil ad propositum: ratio enim accipit per se primo modo dicendi per se secundum quod praedicatum est de ratione subiecti, omne enim praedicatum aut inest subiecto per se ita
190 quod sit de ratione eius aut inest ei per aliquid quod naturae suae accidit. Omnis homo non inest animali ita quod sit de ratione vel natura eius, quia tunc inesset omni animali, nec per accidens naturae
200 suae, ut declaratum fuit; ergo etc.

2.3 → 2.2.2.2 Sed dicebat quod immo convenit animali omnis homo per accidens
205 animali secundum quod animal, scilicet per hominem. Haec enim est vera, sc. per accidens, 'animal est omnis homo', quia haec est vera per se '[omnis] homo est omnis homo'.

est species': species enim denotatur convenire homini et Socrati consimiliter, cum non eodem modo insit, aut etiam alteri non insit. Unde illud tertium assignatum debet pertinere ad eorum differentiam; nunc
autem 'omnis homo' non sic se habet; convenit enim animali pro suppositis, ut dictum est prius, item pro suppositis removetur ab animali in secunda; ergo non est hic fallacia accidentis.

2.2.2.2 → 2.1.2.2 Contra etiam illud quod dicebatur in solutione secundae rationis quod haec est per se || 'animal est omnis homo' quia subiectum est de ratione praedicati. Dico quod si ita sit, nihil ad propositum: ratio enim procedit accipiendo per se primo modo dicendi per se secundum quod praedicatum dicitur esse in ratione subiecti, omne enim praedicatum aut inest subiecto per se 'ita' quod sit de ratione eius aut inest ei per aliquid quod accidit naturae suae. Omnis homo non inest 'animali' ita quod sit de ratione vel natura eius, quia tunc inesset omni animali, nec per accidens naturae suae, ut declaratum fuit.

2.3 → 2.2.2.2 Sed dicebatur quod immo omnis homo convenit animali per aliquod accidens animali secundum 'quod' animal, sc. per hominem. Haec enim est vera per accidens, 'animal est omnis homo', quia haec est vera per se 'homo est omnis homo'.

175 enim **B]** autem **F**. 177 aut etiam **F]** uni et **B**. 182 item **B]** item *vel* vel **F**. 197 accidit **F]** antecedit **B**. 199-200 nec – suae **B]** non per accidens sed per naturam suam **F**.

2.4 → 2.3 Et argutum fuit quod [si] haec [non] est vera per se ‘homo est omnis homo’, haec erit vera ‘omnis homo est omnis homo’, quia quod inest alicui per naturam illius inest universaliter.

2.5 → 2.4 Dixit quod non est verum, quia divisibile in infinitum inest continuo per se, et tamen non convenit cuilibet continuo; continuo enim prout inest carni sive existenti sub forma carnis non est ei divisio in infinitum, oportet enim dare carnem minimam quae ulterius non est divisibilis in partes continuas.

2.6 → 2.5 In hoc autem fuit status tamquam in inconvenienti, quamvis enim caro minima non dividatur in carnes, dividitur tamen in partes continuas in infinitum.

2*. Praeterea, argutum fuit ad principale sic: Quandocumque aliquid se habet per indifferentiam ad plura, si aliquod praedicatum insit sibi pro aliquo illorum, vera est locutio; nunc autem animal se habet per indifferentiam ad supposita (nullum enim cadit in suo significato) et ad ipsam naturam animalis; cum igitur pro ipsa natura conveniat sibi esse omnem hominem, vera erit, ut videtur, ipsa locutio.

2.4 → 2.3 Et cum argutum fuit quod si haec est vera per se ‘homo est omnis homo’, haec erit vera per se ‘omnis homo est omnis homo’, quia quod inest alicui per se et naturam illius inest universaliter,

2.5 → 2.4 dixit quod non. Divisibile enim in infinitum inest continuo per se, et tamen non convenit cuilibet continuo; continuo enim sub forma carnis existenti non est divisio in infinitum, contingit enim dare carnem minimam quae ulterius non est divisibilis in partes continuas.

2.6 → 2.5 In hoc autem fuit status tamquam in inconvenienti, quamvis enim caro minima non dividatur in carnes, tamen manet potentia dividendi in carnes sive in partes continuas in infinitum.

2*. Item, ad principale argutum fuit sic: Quandocumque aliquid se habet per indifferentiam ad plura, si aliquod praedicatum conveniat sibi pro aliquo illorum, vera est locutio; nunc autem animal per indifferentiam se habet ad supposita plura, et pro ipsa natura animali convenit omnem hominem esse; haec igitur erit vera ‘animal est omnis homo’.

213-4 quod – universaliter] *cf.* 1.1.2, *supra*. 216 dixit] dicunt F. 216-7 non – divisibile] non est verum quod divisibile F; non, divisibile enim B 218 convenit B] con(tingi)t F. 219 continuo B] continuum F. 232 *Cf.* Anonymus SF, *Quaest. SE*, qu. 81, p. 186.37-45: “Dicunt quidam ad hoc quod haec est vera ‘animal est omnis homo’ non pro supposito aliquo animalis, sed pro natura animalis, et natura animalis est omnis homo, ut dicunt, per accidens tamen, sicut animal est homo per accidens. Et rationem huius ponunt, quia cum aliqua natura est indifferens ad aliqua plura, si aliquid conveniat ei ratione unius eorum, propositio est vera; ista est huiusmodi, quare et cetera. Et iterum confirmant sic: quia situs terminorum non variat veritatem, quia nec significata, significata autem sunt causa veritatis, quare et cetera.”

3.1.1 Ad istud 'intelligendum' quod videtur utraque pars habere rationes quasi verum concludentes.

245 3.1.1.1 Quidam enim dicunt ipsam esse veram. Et rationem adducunt illam quae adducta fuit: idem enim significat li 'animal' et li 'omnis homo' ex parte subiecti et ex parte praedicati, situs enim subiecti
250 et praedicati non variat significatum vel modum significandi termini; cum ergo praedicando li 'animal' de omni homine vera sit locutio dicendo 'omnis homo est animal', similiter erit vera praedicando li
255 'omnis homo' de animali dicendo 'animal est omnis homo', cum idem significet utrobique li 'animal' et li 'omnis homo'.

3.1.1.2 Nunc autem aliquis posset dicere
260 ad istam rationem dicendo quod quamvis li 'animal' positum a parte praedicati praedicet naturam animalis ut inest in suppositis, no[me]n tamen de virtute sermonis inclinatur ad supposita ex parte praedicati
265 sed tantum ex parte subiecti, quibus denotatur inhaerere mediante compositione principali. Cum autem ponitur a parte subiecti dicendo 'animal est omnis homo', virtute situs subiecti inclinatur ad supposita ex eadem parte; cum enim supponat
270 oportet quod inclinetur ad aliquid per quod substet, haec autem sunt supposita.

3.1.1 Ad istud intelligendum quod utraque pars videtur habere rationes quasi verum concludentes.

3.1.1.1 Qui'dam' enim dicunt ipsam esse veram. Rationem habent illam quae prius dicta fuit: idem enim significat li 'animal' et li 'omnis homo' ex parte subiecti et ex parte praedicati, situs enim subiecti et praedicati non variat significatum vel modum significandi terminorum; cum ergo praedicando le 'animal' de omni homine sit vera locutio dicendo 'omnis homo est animal', similiter erit vera praedicando le 'omnis homo' de animali dicendo 'animal est omnis homo', cum idem significent †de rebus†.

3.1.1.2 Nec valeret illud quod posset aliquis dicere ad istam rationem quod quamvis le 'animal' positum a parte praedicati praedicet naturam animalis ut inest in suppositis, non tamen de virtute sermonis inclinatur ad supposita ex parte praedicati sed tantum ex parte subiecti, quibus denotatur inhaerere mediante compositione principali. Cum autem ponitur ex parte subiecti dicendo 'animal est omnis homo', virtute situs subiecti inclinatur ad supposita ex parte eadem; cum enim supponat oportet quod inclinetur ad aliquid per quod substet, haec autem sunt supposita.

241 quod B] quia F. 246 et rationem] inv. F. Non tamen videtur ratio superius esse adducta. 250 et B] vel F. 256-7 significet – omnis homo F] significant de rebus B. 262 naturam animalis ut B] nomen animalis et F.

3.1.1.3 Et istud quidem non valet, quoniam sicut terminus ex parte subiecti inclinatur ad supposita ex eadem parte, ita ex parte praedicati; sicut enim sequitur 'animal currit, ergo aliquod animal', ita etiam sequitur 'homo est animal, ergo homo est aliquod animal', ut patet ex parte praecedenti.

Praeterea, si li 'animal' significet supposita indeterminate, eodem modo stabit pro eisdem ex parte subiecti et ex parte praedicati, siquidem penitus nihil variat situs in significato vel in modo significandi nec in consequentibus.

3.1.2 Ad oppositum est ratio quam dissolvi facile non videtur. Omne enim quod inest alicui aut inest per se primo modo ita quod sit de ratione eius, 'aut' per accidens contra primum modum, omne enim aut sic aut sic inest, ut dicitur primo Posteriorum. Manifestum est autem quod omnis homo non inest animali primo modo dicendi per se, quia tunc poneretur in ratione animalis et esset ista vera 'omne animal est omnis homo', quia in eis quae dicuntur essentialiter verum est dicere universaliter, ut dicitur 5° Metaphysicae. Nec

3.1.1.3 Istud quidem non valet, quoniam sicut terminus ex parte subiecti inclinatur ad supposita, ita ex parte praedicati; sicut enim sequitur 'animal currit, ergo aliquod animal', ita etiam sequitur 'homo est animal, ergo homo est aliquod animal', ut patet ex prius determinatis.

Praeterea, si le 'animal' significet supposita indeterminate, eodem modo stabit pro eisdem ex parte subiecti et ex parte praedicati, siquidem nihil variet penitus situs in significato vel in modo significandi nec in consequentibus.

3.1.2 Ad oppositum similiter est ratio per quam ostenditur esse falsa, quam dissolvi facile non videtur. Omne enim quod inest alicui aut inest per se primo modo dicendi per se ita quod sit de ratione eius, aut per accidens contra primum modum, omne enim aut sic aut sic inest, ut scribitur primo Posteriorum. Manifestum est autem quod omnis homo non inest animali primo modo dicendi per se, quia tunc poneretur in ratione animalis et esset ista vera 'omne animal est omnis homo', quia in eis quae dicuntur essentialiter verum est di-

290 Omne enim etc.] cf. 1.1.2, supra, necnon Anonymus SF, Quaest. SE, qu. 81, p. 186.28-36: "Oppositum arguitur sic: omnis propositio vera aut est vera per se aut per accidens, sed haec non est vera sic nec sic, ergo et cetera. Probatio minoris, quia non est vera per se primo modo, quia tunc praedicatum caderet in ratione subiecti, ut homo caderet in ratione animalis, et tunc omne animal esset homo; nec est vera per accidens, quia si sic, per se inesset alicui eius accidenti vel alicui cui accidit animal, aliter enim esset processus in infinitum in praedicationibus per accidens, ut vult Aristoteles quarto Metaphysicae, hoc autem non est verum, quare et cetera." 294-5 primo Posteriorum] Arist., APo. 1.4.73b4. 295 autem B] enim F. 301 5° Metaphysicae] Arist., Metaph. V.9.1017b35.

etiam omnis homo inest animali per acci-
dens, quia tunc inesset alicui accidenti ani-
malis per se; omne enim quod inest alicui
305 per accidens, per se inest alteri quod est
accidens illius vel cui illud, aliter enim es-
set procedere in infinitum in praedicatio-
nibus per accidens, ut dicit Aristoteles 2°
Metaphysicae. Sequitur igitur quod omnis
310 homo nullo modo inest animali.

3.1.3 Si igitur rationes istae verum conclu-
315 dant et eis est consentiendum, proceden-
dum est via media, scilicet distinguendo
istam ‘animal est omnis homo’ praedicta
distinctione ex eo quod li ‘omnis’ positum
ex parte praedicati potest teneri collective
320 vel divisive; et si divisive teneatur, vera est,
et est sensus “animal est omnis homo divi-
sim sumptus: animal est Socrates et Plato
divisim”; si autem collective, falsa, et est
sensus “animal est omnis homo collec-
325 tim sumptus”. Quod autem ista distinc-
tio bona sit visum fuit prius.

cere universaliter, ut dicitur 5° Metaphysi-
cae. Nec etiam omnis ‘homo’ inest anima-
li per accidens, quia inesset alicui accidenti
animalis per se; omne enim quod inest ali-
cui per accidens, per se inest alteri quod
est accidens illius vel cui illud¹, aliter enim
contingeret ire in infinitum in praedicali-
onibus per accidens, ut dicit Philosophus
quarto Metaphysicae. Sequitur igitur, ut
videtur, quod nullo modo omnis homo
inest animali, nec per se nec per accidens.

3.1.3 Si igitur istae rationes verum conclu-
dant et eis est consentiendum, proceden-
dum est via media, scilicet distinguendo
ipsam ‘animal est omnis homo’ praedicta
distinctione ex eo quod li ‘omnis’ positum
a parte praedicati potest teneri collective
vel divisive; si divisive, tunc est vera, et est
sensus “animal est omnis homo divisive
sumptus; si autem collective, sic falsa est,
‘et’ est sensus “animal est omnis homo
collectim sumptus”. Quod autem distinc-
tio bona sit dictum est prius.

303 etiam F] enim B. 308-9 2° Metaphysicae] Arist., *Metaph.* IV.4.1007a33-b1. NB: cum
hoc loco B recte ad librum IV referat, F falso ad librum II, in 1.1.2, supra, e converso! praedi-
cationibus F] praedicantibus B. 314 Si igitur etc.] cf. Anonymus SF, *Quaest. SE*, qu. 81,
p. 187.75-188.2: “Et ideo tenendo viam mediam dico: si teneatur li omnis divisive, vera
est et tenetur li ‘aliquid animal’ semper pro diversis suppositis; si autem collective, falsa.
Et quod sit vera si teneatur divisive patet per inductionem, unde apparet quod sequitur
‘animal est omnis homo, ergo animal aliquid est omnis homo’. Item sicut haec est vera
‘omnis homo est animal’ ita ista est vera ‘animal est omnis homo’ pro suppositis semper,
licet non eodem modo perseitatis. Unde licet situs terminorum non tollat veritatem, tol-
lit tamen perseitatem; et huius ratio est quia superius est de ratione inferiorum, et non
e converso.” 318 positum B] poit F 321 homo F] omnis B.

3.2.1.1 → 01.1 Probatio autem sophismatis procedit secundum quod li 'omnis' tenetur divisive; cum enim dicitur 'animal est Socrates, animal est Plato etc., ergo animal est omnis homo', 'bene sequitur divisim, non tamen sequitur 'animal est omnis homo'¹ coniunctim, quia sic non accipiebatur in praemissis.

3.2.1.2 → 01.2 Improbatio autem procedit sua via. Cum enim dicitur 'animal est omnis homo, ergo aliquod animal est omnis homo', dicendum quod bene sequitur. Et cum accipitur quod haec est falsa 'aliquod animal est omnis homo', dicendum quod est distinguenda sicut prima. Si enim li 'omnis' teneatur divisive, vera est, quia aliquod animal determinate est omnis homo divisim; aliquod enim animal est Socrates, aliquod animal est Plato et sic de singulis, sic¹ut¹ dicimus istam esse veram 'omnis homo est aliquod animal' quia eius contradictoria est falsa, scilicet 'aliquis homo non est aliquod animal', quia superius removetur universaliter a sua inferiori. Si autem teneatur collective, sic est falsa, aliquod enim animal non est omnis homo collectim sumptus.

3.2.2 Et respondetur per distinctionem ad sophisma. Ideo oportet respondere ad rationes utriusque partis.

3.2.1.1 → 01.1 Probatio autem sophismatis similiter procedit secundum quod li 'omnis' tenetur divisive; cum enim dicitur 'animal est Socrates, animal est Plato etc., ergo animal est omnis homo', bene [enim] sequitur divisim, non tamen sequitur 'animal est omnis homo' coniunctim, quia nec sic accipiebatur in praemissis.

3.2.1.2 → 01.2 Improbatio autem procedit sua via. Cum enim dicitur 'animal est omnis homo, ergo aliquod animal est omnis homo', dicendum quod bene sequitur. Et cum accipitur quod haec est falsa 'aliquod animal est omnis homo', dicendum quod est distinguenda sicut prima. Si enim li 'omnis' teneatur divisive, vera est, quia aliquod animal determinate est omnis homo divisim; aliquod enim animal est Socrates, aliquod animal est Plato et sic de singulis, sicut dicimus istam esse veram 'omnis homo est aliquod animal' quia eius contradictoria est falsa, scilicet 'aliquis homo non est aliquod animal', quia superius universaliter removetur a sua inferiori. Si autem tenetur collective, sic est falsa, aliquod enim¹ animal non est omnis homo collectim sumptus.

3.2.2 Et quia respondetur ad sophisma per distinctionem., ideo oportet respondere ad rationes utriusque partis.

327-8 sophismatis **B**] sophisticæ **F**. 328 secundum **B**] scilicet **F**. omnis **B**] homo **F**. 336 autem **F**] enim **B**.

3.2.2.1 → 3.1.1.1 Quod ergo obicitur
 360 primo quod vera est haec 'animal est om-
 nis homo' quia haec est vera 'omnis homo
 est animal', dicendum quod eodem modo
 quo est vera haec 'omnis homo est ani-
 mal' et alia, et eodem modo quo ista est
 365 falsa 'omnis homo est animal' et prima;
 utraque enim est distinguenda, et ideo non
 valet ratio.

3.2.2.2 → 2*. Ad secundam. Cum dicitur
 370 "Quandocumque aliquid se habet per
 indifferentiam etc.", concedatur. Et cum
 dicitur quod animal se habet per indiffe-
 rentiam ad supposita animalis et ad natu-
 ram animalis, 'non est verum; non enim
 375 'animal' se habet indeterminate ad natu-
 ram animalis¹, sed nomen animalis deter-
 minate dicit naturam animalis, indetermi-
 natam autem respectu suppositorum; 'et
 ideo tantum est indeterminatio respectu
 380 suppositorum¹, non autem respectu na-
 turae animalis. Et adhuc quod assumitur,
 quod omnis 'homo' convenit animali pro
 ipsa natura, non est verum, sicut dictum
 est prius; immo, cum convenia[n]t sibi di-
 385 visim, non conveniet sibi nisi pro suppo-
 sitis.

3.2.2.3.1 → 1.1.1 Quod autem primo ar-
 guebatur quod haec est falsa 'animal est
 390 omnis homo' per syllogismum 'animal
 est omnis homo, nullum animal est om-
 nis homo, ergo etc.', concedendum con-

3.2.2.1 → 3.1.1.1 Quod ergo obicitur
 primo quod ista est vera haec 'animal est
 omnis homo' quia haec est vera 'omnis
 homo est animal', dicendum quod eo-
 dem modo quo ista est vera, et prima;
 utraque enim est distinguenda; ideo non
 valet ratio.

3.2.2.2 → 2*. Ad aliam rationem dicen-
 dum. Cum dicitur "Quandocumque ali-
 quid se habet per indifferentiam etc.",
 concedatur. Et cum dicitur quod animal se
 habet per indifferentiam ad supposita ani-
 malis et ad naturam animalis, non est ve-
 rum; non enim 'animal' se habet indeter-
 minate ad naturam animalis, sed nomen
 animalis determinate dicit naturam ani-
 malis, indeterminatam respectu supposi-
 torum; et ideo tantum est indeterminatio
 respectu suppositorum, et non respectu
 naturae animalis. Et adhuc quod assumi-
 tur, quod omnis homo convenit animali
 pro ipsa 'natura', non est verum, sicut dic-
 tum est prius; immo, cum conveniat sibi
 divisim, non convenit sibi nisi pro sup-
 positis.

3.2.2.3.1 → 1.1.1 Quod autem argueba-
 tur primo quod haec sit falsa 'animal est
 omnis homo' per syllogismum 'animal est
 omnis homo, nullum animal est omnis
 homo, ergo etc.', concedendum est con-

360 haec B] quod F. 365 omnis homo est animal] animal est omnis homo F; def.
 B. 376 nomen B] respectu F. 383 natura] materia F; om. B. 384 immo B] ideo F.

clusionem esse falsam et alteram praemissarum; unde si li 'omnis' teneatur divisive, maior vera et minor falsa; si autem collective, tunc e converso est, ut patet ex praecedentibus.

3.2.2.3.2 → 1.1.2 Ad secundum dicendum quod si li 'omnis' teneatur divisim, omnis homo est in animali, non per se sed per accidens, ut per supposita, unde animal est omnis homo divisim, sc. Socrates et Plato etc., quia hoc animal est Socrates, illud animal est Plato et sic de aliis. Vel forte haec est vera per accidens 'animal est omnis homo' quia haec est per se 'omnis homo est omnis homo', alias tamen videbitur de hoc. Si autem 'omnis' teneatur collective, concessum est quod omnis homo non inest animali.

Hoc igitur est quod aliquis potest probabiliter dicere circa istam orationem.

DETERMINATUM EST ISTUD
SOPHISMA A MAGISTRO
PETRO DE ALVERNIA

clusionem esse falsam et aliquam praemissarum; unde si le 'omnis' tenetur divisive, maior vera, minor falsa; si teneatur collective, sic est e converso, ut patet ex praecedentibus. 395

3.2.2.3.2 → 1.1.2 Ad secundum dicendum quod si 'omnis' teneatur divisive, omnis homo non inest per se sed per accidens, ut per supposita, unde animal est omnis homo divisim, sc. Socrates, Plato, Cicero, quia hoc animal est Socrates, illud animal est Plato et sic de aliis. Vel forte haec est vera per accidens 'animal est omnis homo' quia haec est per se 'omnis homo est omnis homo', alias tamen videbitur de hoc. Si autem 'omnis' teneatur collective, concessum est quod omnis homo non inest animali. 400
F67vB
B 79rB
410

Haec dicta de ista oratione sufficiant.

SOPHISMA 5

Petri de Alvernia

OMNIS PHOENIX EST

F 67vB,

Hoc est sophisma propositum.

B 99vB,

01.1 Quod probatur sic: Eius contradictoria est falsa, sc. ista ‘aliqua phoenix non est’, ergo haec est vera ‘omnis phoenix est’.

V 7rA

01.2 Contra. Omnis phoenix <est>, ergo plures phoenixes sunt. Haec est falsa, ergo prima. 5

01.3 Solutio. Dicendum quod haec est duplex ‘omnis phoenix’ eo quod hoc signum ‘omnis’ potest distribuere istum terminum ‘phoenix’ pro phoenixibus in actu vel pro phoenixibus in potentia. Si pro phoenixibus in actu, sic ponitur esse falsa; si pro phoenixibus in potentia, sic ponitur ab aliquibus vera. 10

02. Circa istam orationem multa fuerunt quaesita, sed solum prosecuta fuerunt quae circa veritatem quaerebantur, circa quam quaerebantur tria:

- P1 Primum fuit utrum determinatio immediate adiuncta suo determinabili ipsum restringat. 15
- P2 Secundum utrum terminus supponens alicui verbo cuiuscumque temporis restringatur ad supponendum secundum exigentiam eius vel ampliatur.
- P3 Tertium fuit de veritate primae. 20

2-11 hoc – ponitur ab aliquibus vera (*i.e. omnia usque ad finem corporis sophismatis*) V] *om.* BF. 3 *Probatio, improbatio et solutio eadem, eisdem fere verbis in Anon., Distinctionibus Sophismatum* 2.22, S3 [678.7]; *item, pluribus verbis expressae, in Anon. Erfordensis, Sophismata*, S8 [678.23]. 12-14 circa – tria BF] Circa illud sophisma plura possunt quaeri et ea quae circa veritatem possunt proponi sunt executata De ipso autem adhuc possunt tria quaeri V. 15 immediate adiuncta B] adiuncta immediate F; addita immediate V. 18 ad supponendum B] ad suppositum F; *om.* V. 19 eius F] temporis B; casus V.

PROBLEMA 1

*Utrum determinatio immediate adiuncta suo
determinabili ipsum restringat*

1.1 De primo arguebatur quod determinatio immediate adiuncta termino non restringat suum determinabile:

1.1.1 Illud quod est eiusdem communitatis post adventum alicuius, cuius erat prius, ab illo non restringitur; quoniam si restringeretur, non esset eiusdem communitatis, cum determinatio quaedam sit ipsa restrictio. Sed quodlibet determinabile est eiusdem communitatis post adventum determinationis cuius erat prius, nam manente eadem causa manet idem effectus. Nunc autem significatum et modus significandi sunt causa communitatis termini et non tolluntur per determinationem, –determinatio enim non aufert significatum suo determinabili, nec suum modum significandi. Ergo nulla determinatio adiuncta suo determinabili restringit ipsum.

1.1.2 Item, accidentale non transmutat essenziale vel substantiale, quia destrueret se ipsum, cum non habeat esse nisi per illud cui est accidentale; nunc autem dictioni essentialis est suus modus significandi et suum significatum, quia impositio in dictionibus sua natura est, ut dicit Petrus Heliae, accidit autem sibi adiunctio determinationis; non ergo transmutatur significatum vel modus significandi per adiunctionem talis determinationis, ergo remanet indeterminatio, quae sequitur significatum vel modum significandi, sicut prius.

1.1.3 Item Aristoteles vult in libro *Peri hermenias* quod hic est oppositio in adiecto ‘hic est homo mortuus’, et ideo non licet inferre partes divisim; si autem restringeretur hoc quod dico ‘homo’ per hoc

I arguebatur] ar(tur **BFV**. adiuncta **BF**] addita **V**, et sic plerumque in hoc problemate. 1-2 termino **F**] *om.* **BV**. 3 communitatis **BF**] quiditatis **V**, et sic in sequentibus. 5-6 cum – restrictio **BF**] *om.* **V**. 6-7 sed – prius **BF**] post adventum determinationis cuius erat prius sed determinabile est huiusmodi **V**. 9 termini **F**] *om.* **BV**. tolluntur **BV**] tollitur **F**. 10 enim **V**] autem **BF**. significatum **F**] suum significatum **BV**. suo **F**] a suo **BV**. 11-12 nulla – ipsum **BF**] etc. **V**. 14 illud **BV**] id **F**. 16 sua natura est **F**] est sua natura **BV**. 17 Petrus Heliae] *cf.* Petrus Helias, *Summa super Priscianum* 1045.83-84 Reilly: “Natura ergo dictionis dicitur esse significatio”. 17 accidit – determinationis **BV**] *om.* **F**. 17-20 non – sicut prius **(B)(F)**] [[no]] quare etc. **V**. 19 determinationis **B**] dictionis **F**; *def.* **V**. remanet **B**] nec **F**; *def.* **V**. 19-20 quae – significandi **F**] *om.* **B**; *def.* **V**. 21 in libro **F**] libro **B**; secundo **V**. Arist., *Int.* 11.21a21-23. 22 hic est **BF**] *om.* **V**. 23 hoc quod dico homo **BF**] *om.* **V**. 23-24 per – homo **B(V)**] *om.* **F**.

quod dico 'mortuus' non esset oppositio, iam enim 'homo' non staret pro homine vivo sed tantum pro mortuo; ergo etc.

25

1.2 In oppositum arguebatur sic, supponendo quod propositio in qua definitum de definitione praedicatur sit vera, ut ista 'omne animal rationale mortale est homo' vel quaecumque alia, non faciendo vim quod homo et animal || sint corruptibilia. Et quod propositio universaliter sit vera patet, quia est principium demonstrationis, quae procedit ex primis et veris, ut patet ex primo Posteriorum. Si autem ita esset quod terminus non restringeretur per determinationem, esset falsa ista 'omne animal rationale mortale est homo'; ex quo enim li 'animal' non restringitur stat indeterminate pro omnibus suis suppositis, ergo adveniente signo pro omnibus distribuitur, ergo erit sensus "omne animal rationale vel irrationale est homo", attribui enim denotatur homo omnibus suppositis animalis, quibus tamen omnibus non inest. Si igitur hoc est inconveniens, restat primum, quod determinabile restringitur per determinationem.

F66vA

30

35

2.1.1 Responsum fuit ad quaestionem, sub dubitatione tamen, quod terminus quacumque adveniente sibi determinatione nullo modo restringitur, et causa huius assignabatur quod terminus semper supponit significatum suum sub suo modo significandi respectu cuiuscumque dictionis et praedicati cuiuscumque, et quia una dictio non tollit significatum nec modum significandi alterius dictionis – si enim dicatur 'homo est species' pro eisdem supponit sicut si dicam 'homo currit', cuius probatio est quia adveniente signo pro eisdem distribuit dicendo 'omnis homo est species' et 'omnis homo currit'—manente autem significato et modis significandi eisdem manet eadem indeterminatio et indifferentia. Ergo manifestum est quod non restringitur determinabile per determinationem.

40

45

50

24 mortuus V] mortuum B; def. F. 27 ut ista BV] et ita F. 28 vel – vim BF] om. V. 29 animal BV] animalia F. 31 primis et F] om. BV. primo Posteriorum] Arist., APo. I.2.71b20-21. 36 rationale vel irrationale BF] om. V. 36-39 attribui – determinationem B(F)] om. V. 36 homo² B] pro F; def. V. 40 sub – tamen BF] distinguendo V. 41 quacumque adveniente sibi] quicumque adveniente sibi BF; quacumque V. 42 quod – supponit B] quia terminus semper ponit F; quod terminus non semper supponit V. 43 suo B] om. FV. 45 dicatur F] dicam B; dicamus V. 46 pro – currit F] pro eodem supponit homo pro quo dicendo homo currit V; om. B. 47 signo FV] determinatione B. 48 autem BV] om. F. 51 per] suam add. F.

2.1.2 → 1.2 Ad rationem in oppositum responsum fuit: 'omne animal rationale mortale est homo' est falsa, non tamen propter hoc quod animal distribuatur pro omnibus, sed quia dato quod tantum distribuatur
 55 pro animali rationali contingit aliquem sumere sub animali rationali, ut Caesarem, qui non est homo. Et adhuc aliter est de animali rationali et homine albo, quia ex animali et rationali efficitur unum per se, et ideo possunt se restringere, ex homine et albo efficitur unum per accidens, et ideo non possunt se restringere.

60 2.2 Contra ista arguebatur.

2.2.1 → 2.1.1 Primo contra positionem, sic:

2.2.1.1 Quodcumque aliquis terminus significat aliquid non ut determinatum de se, determinabile autem per aliud, si adveniat sibi illud per quod natum est determinari, restringitur et determinabitur, et non
 65 est quaerenda causa, sicut nec est quaerenda causa quare ex potentia et actu fiat unum, hoc enim est potens determinari, illud autem determinare; sed iste terminus 'homo' significat aliquid non ut determinatum, scilicet naturam humanam, determinabile autem per aliquod accidens sibi, aliter enim de illo non praedicaretur; ergo adveniente huic termino
 70 'homo' dictione significante illud per quod est determinabilis, et ut determinabili, poterit restringi et determinari.

2.2.1.2 Item, sicut se habet terminus concretus ad subiectum accidentis, ita se habet terminus substantialis ad suppositum. Et huius probatio est quia sicut subiectum est de significato vel ad minus habetur
 75 de modo significandi termini concreti accidentalis, ita suppositum est significatum sub indeterminatione aut habitum de modo significandi termini substantialis; nunc autem adveniente nomine subiectum significante termino concreto et accidentali restringitur dicendo 'nasus simus', aliter enim hic esset nugatio, quod negat Aristoteles in libro

53 est falsa V] *om.* B; et F. hoc] oportet *add.* F. 56 aliter est] aliud BF, \aliud/ id'r V. 57 et' BV] *om.* F. 59 se restringere BF] contrahi ista V. 64 et determinabitur BF] *om.* V. 65 sicut – causa BV] *om.* F. 66 est V] *om.* BF. autem] potens *add.* B; potens est *add.* V. 68 scilicet naturam humanam] per naturam humanam BV; per naturam et principia F. determinabile BV] determinabilis F. 70 dictione F] determinatione B; aliqua dictione V. per – ut (B)F] *om.* V. determinabilis F] determinabile B; *def.* V. 71 determinabilij] determinabile BV; determinabilis F. poterit – determinari F] poterit homo restringi per illud et determinari B; poterit restringi V. 74 habetur BV] *om.* F. 77 nomine BV] *om.* F. 78 accidentali restringitur BV] accidentaliter F. 79-80 libro Elenchorum] Arist., SE 31.181b35-182a5.

Elenchorum et Commentator supra 7 *Metaphysicae*; ergo similiter 80
adveniente supposito termino substantiali restringitur, ut videtur.

2.2.1.3 Quaedam etiam arguta fuerunt, ad quae tamen nihil fuit
responsum, et ideo non est curandum.

2.3 → 2.2.1.1 Ad primum dicebatur quod illud quod significat per
modum determinabilis per aliud adveniente determinatione restringi- 85
tur si cedat in unum significatum cum eo, sicut si animali adveniat
rationale in significato eius quod est 'homo'. Si autem adveniat sibi **B 100rB**
ut significatum per aliam dictionem, non restringitur, ut dicendo 'ani-
mal rationale', quia li 'animal' suppositum significat animalis ut sub
modo significandi, qui non tollitur per dictionem sibi advenientem, ut 90
dictum est prius.

2.4 → 2.3 Sed contra hoc arguebatur quod vox nihil facit ad supposi-
tum et restrictionem nisi sicut signum eius quod supponit vel restringit
vel restringitur, sicut postea magis declarabitur. Et hoc supposito argu- 95
gitur per rationem priorem: quia quandocumque aliqua vox significat
aliquid non ut determinatum de se, possibile tamen determinari per
aliud, ut per aliam vocem significatur, restringitur et determinatur;
nunc autem 'homo' significat aliquid non ut determinatum de se, po-
tens tamen determinari per aliud, ut per aliam vocem, aliter enim †de
re non nisi† || per aliam vocem significatur praedicaretur: nihil enim **V 7rB**
praedicatur de eo cum quo habet repugnantiam; ergo etc.

2.5 → 2.2.1.2 Ad secundum dicebatur quod dicendo 'nasus simus'
non est nugatio, quia aliter exprimitur subiectum, aliter autem signifi-
catur vel intelligitur. Exprimitur enim subiectum sub ratione propria,
significatur autem vel intelligitur per rationem accidentis, et hoc non 105

80 7 F] X^o B; 7° V. Averroes, *Metaph.* VII.18. 81-83 ut videtur – est curandum (B)(F)]
om. V. 83 curandum B] conandum F; def. V. 86 cedat BV] cadat F. significatum]
unius add. F. 87 homo BV] ratio F. 89 suppositum] subiectum BFV. ut sub F] sub
uno B; sub suo V. 94 postea magis B] ponamus F; postea V. 95 rationem BV] om.
F. 96 non BV] om. F. 97-99 restringitur – aliam vocem (F)(V)] om. B. 97 et deter-
minatur F] om. V; def. B. 98-99 homo – potens] habet significatum indeterminatum de
se potens F; homo significat aliquid aliud non ut determinatum de se possibile V; def.
B. 99-100 de re non nisi F] de re non nisi ut B; de re vel(?) non significaretur V; de eo
nihil ut vel sim. requiri videtur. 101 cum quo V] de quo B; quod F. 103-4 significatur
vel BV] significatio ut F. 105 significatur autem vel] significatur autem \et/ B; significatio
autem ut F; significatur nunc vel V.

facit nugari cum non restringitur li 'simus' per le 'nasus', immo nasus adhuc intelligitur vel significatur per le 'simus' sicut prius.

F 68rA 2.6 → 2.5 Et arguebatur contra hoc, quoniam illud quod intelligitur in alio contingit exprimi sine inconvenienti. Si ergo dicendo 'nasus simus' adhuc intelligitur nasus, adhuc contingit ipsum exprimi dicendo 'nasus nasus simus', quod est inconveniens. Nec valet si diceretur quod ex additione nasi secundo expressi ad simum non est nugatio, sed ex eius adiunctione ad 'nasus' quod prius expressum fuit, quia inconveniens non sequitur nisi ex inconvenienti sicut falsum non sequitur nisi ex falso. Cum ergo ex hiis quae conceduntur –quod scilicet convenienter dicatur 'nasus simus', et quod subiectum adhuc intelligitur, et quod illud quod intelligitur contingit exprimi– sequitur hoc inconveniens idem frequenter dicere vel nugari aliquo modo, sequitur quod aliquod illorum vel omnia sunt inconveniens; primum autem non est inconveniens, convenienter enim dicitur 'nasus simus', nec etiam est inconveniens exprimi subiectum si adhuc intelligitur, potest enim exprimi. Sequitur ergo quod aliud fuit inconveniens, scilicet quod subiectum intelligatur adhuc indeterminate sicut prius.

2*. Consequenter argutum fuit ad principale:

125 2*.1 Aristoteles dicit secundo Peri hermenias quod non sequitur 'Homerus est aliquid, ut poeta, ergo Homerus est'; si autem non restringeretur hoc verbum 'est' ab hoc quod dico 'poeta', simpliciter sequeretur; ergo evidens est quod restringitur.

130 2*.2 Item, sicut materia est indeterminata de se nullam habens formam, ita determinabile est indeterminatum respectu cuiuscumque determinationis; nunc autem videmus quod forma aliqua adveniens

106 cum V] tamen F; *compendium ad hoc et illud ambiguum* B. li simus per le nasus] li simus per le nasum B; li simus per li nasum F; li simum per le nasum V. **107** vel BV] ut F. le simus B; li simum F; le simum V. sicut] dictum est *add.* F. **109** contingit V] exigit BF. **110** contingit BV] convenit F. **111** nasus *alterum habent* BF] *om.* V. **112** nasi secundo expressi] nasus secundo expressi B; secunda F; nasi V. **113** eius adiunctione F] additione eius BV. **113-4** inconveniens BV] *om.* F. **115** conceduntur quod scilicet F] conceduntur scilicet quod si B; concedunt quod si V. **116** nasus simus BF] *om.* V. **118** vel nugari BF] *om.* V. **121** intelligitur BV] intelligatur F. **122** aliud B] aliquid FV. **124** consequenter V; contrarium B; contra F. **125** secundo Peri hermenias] Arist., *Int.* 11.21a24-28. **126-7** restringeretur BV] restringitur F. **127** ab F] ad BV. **128** ergo –restringitur] ergo videtur restringi B; ergo evidenter quod restringeretur F; quare etc. V. **131** aliqua BV] alia F.

materiae determinat indeterminationem materiae; similiter determinatio adveniens determinabili restringit ipsum, ut videtur.

2*.3 Item videmus quod significatum est indeterminatum respectu modorum significandi, et adveniente aliquo modo significandi determinatur ad ipsum ita ut amplius non maneat indifferentia; ergo similiter determinabile per determinationem. 135

3.1.1 Ad hoc est intelligendum primo quid est restrictio, quoniam quod quid est est principium demonstrationis, ut vult Aristoteles secundo Posteriorum et primo De anima. Hoc enim viso apparebit aliquantulum utrum determinatio immediate adiuncta determinabili restringat ipsum. 140

Intelligendum ergo quod restrictio est quaedam determinatio, determinatio autem non est nisi alicuius indeterminati et ad aliquod <ad quod est> indeterminatum; nihil enim determinatur nisi indeterminatum, et ideo restrictio est determinatio alicuius indeterminati ad aliquid eorum ad quae se habebat per indifferentiam vel ad quae erat indeterminatum. Illud autem indeterminatum est id quod significatur per vocem praedicati et subiecti; –ut sic significatur non est ipsa vox nec aggregatum ex voce et significato, quia nullum istorum est quod subicitur vel quod praedicatur, sic enim esset omnis propositio affirmativa falsa, vox enim subiecti non est vox praedicati nec aggregatum ex voce et significato ipsius praedicati, || in omni autem propositione affirmativa subiectum est ipsum praedicatum. Et ideo illud indeterminatum non est vox nec aggregatum ex voce et significato, sed est illud quod significatur per vocem subiecti vel praedicati. Et ex ista descriptione apparet quod nulla vox restringitur ad id quod est de suo significato vel quod est de modo significandi: omnis enim restrictio est 145 150 **B 100vA** 155

132-3 similiter – videtur **BF**] ergo etc. **V**. 138-9 quoniam – Aristoteles **BF**] *om. V*. 139-40 secundo *etc.*] *Arist., APo. II.9.93b22-24; de An. I.1.402b25-26*. 143 indeterminati **BV**] determinat **F**. 143 aliquid **BF**] aliud **V**. 145 est determinatio – indeterminati **V**] et determinatio alicuius indeterminati est **B**; est determinatio alicuius indeterminatio et **F**. 146 ad quae¹ – indifferentiam vel (**B**)**F**] *om. V*. vel **F**] *om. B*; *def. V*. 148 et subiecti **BF**] *om. V*. non est **B**] *om. F*; *def. V*. 149 significato **BF**] significando **V**. 149-54 quia {quod **B**} – non est vox nec (**B**)(**V**) est **F**. 149-50 quod subicitur vel quod **B**] id quod subicitur et etiam **V**; *def. F*. 152 voce] est significato ipsius subiecti est aggregatum ex voce *add. B*. ipsius praedicati **B**] *om. V*; *def. F*. 154-5 est illud – vocem **F**] est illud quod significatur voce **B**; etiam quod id designetur per vocem **V**. 155 vel **F**] et **BV**. 155-6 descriptione **V**] distinctione **F**; definitione **B**. 156 nulla vox **V**] aliqua vox non **B**; ista vox **F**. suo **BV**] *om. F*. 157 vel quod est de modo **F**] vel de suo modo **B**; vel etiam de modo **V**.

alicuius indeterminati determinatio, nulla autem vox est indeterminata
 respectu sui significati vel sui modi significandi, nec significatum est
 160 indeterminatum quantum ad se ipsum vel aliquid sui, ut quantum ad
 rationem sub qua significatur, et ideo etc.

Hoc etiam apparet ex alio, quoniam receptivum alterius est privatum
 eo quod recipit, susceptivum enim soni est absonum et coloris non color,
 sicut dicitur secundo De anima; determinabile autem receptivum est
 165 determinationis, ergo oportet quod sit privatum ipsa determinatione;
 nihil autem est privatum eo quod est actu, ergo nihil restringitur ad id
 quod est actu; cum ergo significatum sit illud quod est in actu et habeat
 in actu partes eius, ipsum significatum non restringitur quantum ad
 ipsum significatum nec quantum ad partes eius –et dico partes quae
 170 sunt partes eius secundum actum, ut animal et rationale sunt partes
 hominis in actu, non quae sunt partes eius in potentia, ut Socrates et
 Plato dicuntur partes hominis in potentia. Patet igitur quod nihil re-
 stringitur ad id quod est in actu.

Ulterius, cum omne receptivum alterius sit in potentia ad ipsum,
 175 cum determinabile recipiat determinationem oportet quod sit in potentia
 ad ipsam; et ideo si velimus videre utrum aliquid restringatur oportet
 videre utrum indeterminatum sit in potentia ad determinationem, quo-
 niam si sic, videtur quod possit restringi, si non, non.

3.1.2 Quod autem quaeritur utrum determinatio immediate adiuncta
 180 determinabili restringat ipsum, verbi gratia dicendo ‘homo albus’ utrum
 li ‘albus’ restringat li ‘hominem’, cum restrictio non sit nisi eius quod

159-60 nec – quantum] nec significatum est determinatum quantum **B**; nec significatum est determinatum **F**; ut significatum indeterminatum quantum **V**. 160 ut **V**] nec **BF**. 163 absonum – color **F**] absonum et coloris est non color **B**; privatum soni et susceptivum coloris est abscolor **V**. 164 secundo De anima] Arist., *de An.* II.7.418b26-27, *trl. Jacobi*: “Est autem coloris quidem susceptivum non color, soni autem absonum.” 164 determinabile – est] indeterminabile autem receptivum est **BF**; determinabile autem est susceptivum **V**. 165 oportet – determinatione **BF**] etc. **V**. 166 quod – id **BF**] *om.* **V**. 167 actu¹ **F**] in actu **BV**. habeat **BV**] habet **F**. 168-9 ipsum – partes eius **B(V)**] *om.* **F**. 169 partes²] significati *add.* **V**; *cf. additionem codicis B quam in annotatione sequenti invenies, versus finem.* 170 sunt¹] eius partes secundum actum et non partes eius quae sunt in potentia et dico partes significati quae sunt *add.* **B**. rationale **BFV**] quae *add.* **F**. 174 receptivum **V**] receptivum alicuius vel **BF**. 176 ad ipsam **B**] *om.* **F**; ad ipsum **V**. velimus **BV**] vellemus **F**. 176-7 aliquid – utrum **B(V)**] *om.* **F**. 178 quod possit **BV**] posse **F**. si non] siú {i.e. sive} **F**; si **BV**.

significatur, ut dictum est, videndum est quid significatur nomine hominis, et quomodo.

Intelligendum quod 'homo' significat naturam humanam non ut de se determinatam ad aliquid eorum quae sunt extra ipsam, nullum enim eorum includitur in significato hominis, significat enim naturam humanam ut determinabilem per quodlibet accidentium sibi, ut per album et nigrum; cuius signum est quod haec vox 'homo' constructionem habet cum talibus dictionibus in ratione determinabilis, ut dicendo 'homo albus', est enim hic constructio appositiva, quae non est sine determinatione vel specificatione –vel, si non significat per modum determinabilis per huiusmodi accidentia, significat tamen aliquid quod est in potentia ad quodlibet illorum; si enim non esset in potentia ad aliquod illorum, non praedicarentur de eo, nihil enim praedicatur de aliquo quod non est in potentia ad illud. 'Album' vero significat aliquid quod actu est illud quod homo in potentia erat. Et ideo dicendum quod quando aliqua determinatio actu est aliquid ad quod determinabile erat in potentia, si immediate adiungitur sibi ut unum faciens, restringit ipsum; et huius probatio est ex praecedentibus, quoniam quandocumque aliqua vox significat aliquid non ut determinatum sed ut determinabile per aliud sibi accidens vel potens determinare, adveniente sibi potente determinare determinatur et restringitur, nec est quaerenda causa nisi quia hoc potest determinari, illud autem determinare, sicut nec est quaerenda causa quare ex materia et forma unum fit, sicut dicit Aristoteles 8° Metaphysicae. Nunc autem haec vox 'homo' significat aliquid ut non determinatum de se,

184 ut B] *om.* F. 186 significato F] natura BV, *fort. recte.* 187 determinabilem BFV] quod *add.* F. 188 signum BV] significatum F. 190 est enim hic] est enim haec BV; haec est causa haec *vel* hic est causa hic F. 191-2 significat – significat tamen] significet homo per modum determinabilis per huiusmodi accidentia quando significat B; significat tamen F; significat per modum determinabilis huiusmodi accidentia significat tamen V. 193 esset V] est BF. 194 ad BV] *om.* F. praedicarentur de eo] praedicaretur de eis BV; praedicatur de eis F. 195 aliquo F] alio BV. non – illud F] est in potentia esse illud B; est impossibile esse illud V. 198 si V] sed BF. 199 restringit B] restringi F; restringet V. 200-1 quoniam – determinatum B(V)] *om.* F. 200 aliquid non ut B] plura non de se V; *def.* F. 202 sibi potente determinare B] sibi potente determinatione F; vel praecedente sibi determinatione V. 203-4 nisi – causa F] *om.* B; quare ex hoc determinabile potest determinari sicut non est quaerenda causa V. 205 8° Metaphysicae V] septimo Metaphysicae B; 7 Metaphysicae F. Arist., *Metaph.* VIII.6. 206 ut non V] non ut B; unum non F.

determinabile tamen, vel ad minus potens determinari, per hoc quod dico 'albus' vel per aliam determinationem, et 'album' significat quod actu est illud ad quod homo erat in potentia vel determinabile, ergo
 210 'homo' restringitur per 'album' si immediate adiungitur sibi, nec ex hoc mutabitur significatum huius quod dico 'homo' nec modus significandi, idem enim significat quod prius et eodem modo. Stant enim simul quod aliquid non sit determinatum de se, determinabile autem per accidens. Li 'homo' autem significat aliquid non ut determinatum
 215 de se, et tamen significat aliquid ut determinabile per aliud, et ideo manente suo modo significandi poterit ab alio faciente unum cum eodem determinari et restringi.

3.2.1 → 1.2 Et concedantur rationes ad hoc adductae.

3.2.2 → 1.1 Ad rationes in oppositum respondendum.

220 3.2.2.1 → 1.1.1 Ad primam. Cum dicitur "Quandocumque aliquid manet eiusdem indeterminacionis post adventum determinationis etc.", concedatur. Et cum dicitur quod dicendo 'homo albus' li 'homo' manet eiusdem indeterminacionis, quia habet idem significatum et eundem modum significandi, dicendum quod, sicut apparet ex praecedentibus,
 225 quod remanet idem significatum et modus significandi, et indeterminatio est de modo significandi; adhuc enim significat 'homo' naturam humanam non ut de se determinatam. Nihilominus tamen restringitur indeterminatio quaedam per accidens suo significato vel modo significandi, id est indeterminatio respectu accidentium naturae humanae ut
 230 sic significatur. Stant enim simul quod 'homo' significet aliquid non ut determinatum de se, determinabile tamen per aliud, || et ideo manente
 V 7vA suo significato et modo significandi eodem potest restringi li 'homo'.

209 homo BV] hoc F. 210 album] si ergo homo restringitur per album vel cñū sign(um) homo restringitur per album *add.* V. 212 significat BV] significatur F. 215 tamen – determinabile] tunc significat aliquid etiam ut non determinatum B; tamen significat aliquid ut determinatum F; etiam significat aliquid ut non determinatum V. 216 manente BV] me(dian)te F. 221 indeterminacionis V] determinationis BF; *expectandum erat* communitatis. post B] ante FV; *possis* <cuius erat> ante, *sed cf. rationem cui respondetur.* 222 concedatur et cum F] *om.* B; quando V. 223 indeterminacionis FV] determinationis B. 224 quod BF] *om.* V. 225 et – significandi B(V)] *om.* F. 225-6 indeterminatio BV] quae *add.* V, *fort. recte; def.* F. 228 quaedam per V] per B; quaedam F. suo F] *om.* BV. 229 id est F] *sc.* BV. 231 determinabile B] terminabile F; *om.* V. aliud BV] aliud aliquid F. 231 manente BV] *om.* F.

Et si concedatur quod li ‘homo’ significet per modum indeterminati de se, determinabilis tamen per aliud, poterit dici adhuc quod poterit restringi non mutato significato nec modo significandi. Sicut enim dicimus quod grave quiescit deorsum per illam eandem naturam per quam mobile erat deorsum –per idem enim movetur aliquid ad locum et quiescit in illo–, ita per idem est aliquid determinabile per aliud et determinatum per ipsum; et ideo per eundem modum significandi per quem aliqua dictio significat per modum determinabilis per aliud determinatur per ipsum ipso non transmutato.

3.2.2.2 → 1.1.2. Per idem patet ad secundum.

3.2.2.3 → 1.1.3 Ad tertium, cum dicitur quod hic non esset oppositio in adiecto cum dicitur ‘homo mortuus’ si li ‘homo’ restringeretur, dico quod li ‘homo’ non restringitur ab hoc quod dico ‘mortuum’. Non enim quaecumque determinatio potest restringere quodcumque determinabile, sed restringitur per illam ad quam est in potentia et se habet per indifferentiam manens sub ratione sua. Sic autem non se habet mortuum ad hominem.

Unde sciendum quod determinatio quandoque dicit aliquid quod significatur actu in determinabili, quod tunc non est restrictio sed magis nugatio, ut ‘homo rationalis’; aliquando etiam dicit aliquid quod opponitur determinabili, et tunc etiam non restringitur, sed est oppositio in adiecto, ut ‘homo mortuus’; aliquando dicit aliquid ad quod in potentia est ipsum determinabile, et tunc restringit ipsum, ut dicendo ‘homo albus’.

Sic patet primum. ||

233 et F] vel BV. li V] le B; licet F. 234 determinabilis tamen] determinabile tamen B; terminabile tamen F; determinabile cum sit V] 234 dici – poterit B(F)] om. V. dici B] determinari F; def. V. 235 significato – significandi B] significandi modo F; subiecto nec modo significandi V. 236 per¹ BV] propter F. 237 per idem enim B] sicut per idem enim F; per idem enim sicut V. 238 per aliud BV] om. F. 239 per³ BV] propter F. 240 per aliud BV] om. F. 243 cum dicitur F] dicendum BV. 249 mortuum ad hominem BF] mortuus V. 250 sciendum – dicit (B)F] licet quod dicat V. aliquid quod BV] quicquid F. 251 quod BF] om. V; et melius erat, sed nihil mutandum arbitror. 252 etiam F] om. BV. 254 ut – mortuus BF] om. V. 255 restringit BV] restringitur F. 257 sic – primum F] om. BV.

PROBLEMA 2

Utrum terminus supponens alicui verbo restringatur ad supponendum secundum exigentiam illius verbi

Ad secundum.

1.1 Arguebatur quod terminus supponens alicui verbo restringitur ad supponendum secundum exigentiam illius verbi:

- 1.1.1 Quoniam vult Aristoteles primo Priorum quod maiore existente de inesse ut nunc et minori de contingenti non sequitur conclusio de contingenti; si autem in maiori supponeret terminus pro omnibus suppositis –praesentibus, praeteritis et futuris, substantialibus et accidentalibus–, sequitur conclusio de contingenti per virtutem dici de omni, quia in minori propositione aliquid accipitur pro quo fiebat distributio in maiori; ergo relinquitur quod restringitur terminus in maiori ad supposita ut nunc.

4 *Cum argumento 1.1.1 cf.* Simon de Faverisham, *Quaest. APr.*, qu. I.60, f. 127vB: “quaeratur utrum praedicatum adveniens subiecto restringat ipsum. 1. Et arguitur quod sic. 1.1 Quia Philosophus dicit quod maiore de inesse ut nunc et minore de contingenti non sequitur conclusio de contingenti; nunc autem si in maiore de inesse ut nunc \subiectum/ non restringeretur \per/ praedicatum ut staret pro praesentibus, sed staret pro praesentibus, praeteritis et futuris, sub maiori de inesse ut nunc posset sumi minor de contingenti, quia tale potest sumi sub in minori pro quo fiebat distributio in maiori; et ita, si in maiore subiectum non restringeretur per praedicatum, ex maiori de inesse ut nunc et minore contingenti sequeretur conclusio de contingenti, quod tamen negat Philosophus.” primo Priorum] Arist., *APr.* I.15.34b7-8, *rec. Carn.*: “Oportet autem accipere omni inesse non secundum tempus determinatum, ut nunc aut in aliquo tempore, sed simpliciter.” *Cf.* Simon de Faverisham, *Quaest. APr.*, qu. I.65, f. 129rA: “Quaeritur adhuc circa mixtionem consequentis et inesse, utrum altera existente de inesse et altera de contingenti oporteat illam de inesse esse de inesse simpliciter ad hoc quod sequatur conclusio de contingenti. 1. Et arguitur quod non. [...] 2. Oppositum apparet per Philosophum in Littera qui vult quod oportet illam de inesse esse de inesse simpliciter et non de inesse secundum aliquod tempus determinatum.” 6 maiori F] maiori propositione BV. supponeret V] supponat B; supponit F. 7 substantialibus FV] essentialibus B. 9 fiebat] fbat F; fieret BV.

1.1.2 Item, pro eo supponit terminus in oratione quod sequitur ad ipsum de virtute sermonis; sed ad terminum subiectum in oratione affirmativa sequitur ipsum esse; sequitur enim de virtute sermonis ‘homo currit, ergo homo est’, ergo li ‘homo’ supponit pro existentibus. Et confirmatur ratio, quoniam omnis propositio dicit se esse veram, ergo oportet quod dicat causam suae veritatis; sed causa suae veritatis est subiectum esse, ergo dicit subiectum esse; supponit igitur pro existentibus. 15

1.1.3 Item, quandocumque ex maiori et minori sequitur conclusio, si ad maiorem sequitur minor, ad maiorem sequitur conclusio; sed sequitur ‘Socrates currit, et Socrates est existens, <ergo Socrates existens currit>’, et sequitur ‘Socrates currit, ergo Socrates est existens’; ergo sequitur ‘Socrates currit, ergo Socrates existens currit’; supponebat igitur ‘Socrates’ pro existente in prima propositione. 20 25

1.1.4 Item, praedicatum aliquod potest ampliare subiectum ad supponendum pro pluribus quam de se supponeret; ergo praedicatum contrariae dispositionis restringit ipsum.

Et probatur consequentia, quia contrariorum contrariae sunt causae. Antecedens probatur, quoniam dicendo ‘album potest esse’ li ‘album’ supponit pro eo quod non est album sed erit album. Et hoc probatur, quoniam ista ‘album potest esse’ verificatur pro eo quod erit album, quia sequitur ‘quod erit album potest esse, ergo album potest esse’, aut oppositum stabit, sc. ‘impossibile est album esse’; si autem impossibile est album esse, nec est nec erit album, quod repugnat primae. Ergo 30 35

12 *Cum argumentis 1.1.2-1.1.3 cf.* Simon de Faverisham, *Quaest. APr.* qu. 1.60, f. 127vB: “Item, hic arguitur sic: quando ad maiorem et minorem sequitur conclusio et ad maiorem sequitur minor, ad maiorem sequitur conclusio; sed sequitur ‘Socrates currit, Socrates existit, ergo Socrates existens currit’; et ita ad maiorem et minorem sequitur conclusio; iterum ad maiorem sequitur minor (sequitur enim ‘Socrates currit, ergo Socrates existit’, currere enim non inest nisi existenti); ergo ad maiorem sequitur conclusio; sed hoc non esset nisi dicendo <quod in ista> ‘Socrates currit’ ‘Socrates’ restringitur ad standum pro existente; ergo etc.” eo V] eodem BF. in oratione F] om. B; in sermone V. 14-15 de – sermonis F] om. BV. 15-16 li – existentibus BF] etc. V. 20 sequitur] aliqua add. BV. 22 et] ergo BFV. est BV] om. F. 23-24 et – existens currit F] ergo sequitur ergo Socrates est existens currit B; om. V. 25 existente B] Socrate F; existentibus V. in prima propositione F] in ipsa propositione B; om. V. 31 non – erit BV] nunc est album si est F. 33-34 ergo – album esse (F)V] om. B. 34 sc. V] def. B; sed F. 34-35 si – esse] si autem est impossibile album esse B; om. F; si autem impossibile est esse album V. 35-37 ergo – ampliatur B(F)] om. V.

prius sequebatur. Ergo supponit li 'album' pro eo quod erit album, non tamen est; ergo ampliatur.

1.1.5 Item, quaecumque significantur esse unum et ut unum, pro eodem tempore oportet ea intelligi esse unum; sed praedicatum et
40 subiectum in propositione affirmativa significantur esse unum et ut unum, cum construantur intransitive; ergo oportet quod hoc sit pro eodem tempore. Et si hoc est, restringitur subiectum ad supponendum secundum exigentiam praedicati.

1.1.6 Item, terminus communis non significat aliquod suorum suppositorum nec determinate nec indeterminate, a praedicato tamen
45 denotatur ut stet pro suppositis, ut dicendo 'homo currit'; ergo praedicatum aliquam potest facere restrictionem in subiecto.

Maior propositio declaratur dupliciter: Primo quoniam haec est vera 'homo est species'; si tamen iste terminus 'homo' contineret supposita
50 determinate vel indeterminate, falsa esset: homo enim in suppositis non est species sed magis quiditas hominis; ergo 'homo' non importat supposita. Secundo declaratur ex hoc quoniam 'homo' significat unum ens per se; si autem significaret aggregatum ex quiditate et supposito, non significaret unum per se, quia suppositum accidit quiditati, sicut
B 101rB quodammodo album accidit homini; ergo videtur quod non || importet supposita, nec determinate nec indeterminate.

1.1.7 Item, sequitur 'album est homo, ergo homo est albus'; si autem 'album' in subiecto positum non restringeretur, non sequeretur, sed fieret
60 processus in isto termino 'album' ab ampliato ad restrictum prius in subiecto posito, postea in praedicato; videtur igitur quod restringatur.

37 est ergo ampliatur B] ampliatur ergo etc. F; def. V. 38 significantur] sig()tur B; significare F; significant V. 39 oportet BV] debet F. unum BF] om. V, fort. recte. 41 construantur BV] construat F. 45-46 a praedicato tamen denotatur BF] nisi a praedicato determinatur V. 46 stet BV] om. F. 46-47 ergo – subiecto (B)F] ergo etc. V. 48 propositio – quoniam BF; patet quia V. primo quoniam] post quam BF; def. V. haec est vera BV] hoc est F. 52-53 unum ens F] unum restrictum ens B; hominem V. 53 significaret aggregatum F] significet aggregatum B; significatum aggregaretur V. 56 nec] F] om. BV. 58 subiecto positum] supposito BF; subiecto V. 59 termino album ab] de albo BF; termino albus ab V. 60 postea BV] ponamus F. videtur - restringatur B] igitur quod restringatur F; quare etc. V.

1.2 Oppositum arguebatur, quoniam pro eodem supponit terminus in affirmativa et negativa; sed in negativa indifferenter supponit pro entibus et non entibus; ergo in affirmativa supponit pro eisdem.

3.1.1.1.1 Ad istud dicitur quandoque quod terminus communis supponens alicui verbo supponit secundum exigentiam illius verbi vel praedicati; sed supponens quibusdam verbis supponit pro praesentibus, supponens autem quibusdam aliis supponit pro praesentibus et futuris contingentibus. Et qualiter hoc contingat sic patet: quaedam enim sunt verba quae significant actus secundos, qui nati sunt salvari in existentibus tantum, sicut ‘currere’ ‘disputare’, quae quidem supponunt esse, et terminus communis supponens talibus verbis supponit pro existentibus, quia supponit pro eis quae sequuntur ad ipsum; nunc autem sequitur ‘homo currit, ergo homo est’. Quedam autem sunt quorum actus sunt nati salvari in non existentibus, sicut ‘potest’ et ‘contingit’, et ideo terminus supponens talibus verbis indifferenter supponit pro entibus et non entibus, ut ‘contingit hominem esse animal’ vel ‘homo potest esse animal’ supponit li ‘homo’ pro eo quod est homo vel quod potest esse homo, quia potentia hominis ad animal supponit potentiam alicuius ad hominem, homo enim non est primum potens et non potest nisi quia aliquid est in potentia ad ipsum.

3.1.1.1.2 → 3.1.1.1.1 Ista autem positio non sufficit ex eo quod rationem et causam sui dicti non assignat. Non autem sufficit dicere ad positionem “Ita est”, sed rationem et causam dictorum assignare oportet. Ista autem positio dicit quod quaedam verba ampliant et quaedam restringunt, causam autem huius non assignat.

61 arguebatur] ar(tur BF; unica ratione *add.* B. eodem BF] eisdem V. 62 sed in negativa BV] sed in affirmativa F. 63 affirmativa BV] negativa F. eisdem BF] omnibus V. 65-66 vel praedicati F] *om.* BV. 66 quibusdam B] communibus F; respectu eiusdem V. 67 supponens praesentibus V] supponens aliis supponit pro praeteritis B; *om.* F. 68 futuris contingentibus V] futuris B; contingentibus F. et – contingat F] qualiter autem hoc sit BV. 69 secundos BV] suos F. 70 currere disputare F] currit et disputat B; currit disputat V. 70-71 quae – esse F] quae quidem verba vel actus supponunt esse B; *om.* V. 71 communis F] *om.* BV. verbis F] *om.* BV. 74 existentibus F] entibus BV. 76 et non entibus FV] *om.* B. contingit hominem F] *inv.* BV. 77-78 est homo vel quod potest esse F] est homo et pro eo quod non est B; potest esse V. 79 ad hominem BV] hominum F. enim – potens] enim nunc est primum potens B; *spatium vacuum* 8 *ferre litterarum capax* + enim F; enim non est principium potens V. 81 positio B] ratio F; propositio V. 84-85 ampliant – restringunt F] restringunt et quaedam ampliant B; restringunt quaedam vero ampliant V.

Item, quod dicit positio quod terminus supponens verbo de praesenti significanti actum qui natus est salvari in existentibus <tantum> restringatur, falsum est, quoniam esse non est natum salvari in non entibus sed tantum in entibus; ergo terminus sibi supponens tantum
 90 supponit pro existentibus; dicendo ergo ‘omnis homo est’ li ‘homo’ supponit pro existentibus <tantum>, quod non dicimus.

Item, esse hominis non est natum salvari nisi in animali quod est homo. Dicendo ergo sic ‘animal est homo’ li ‘animal’ supponit pro eo quod est homo, et restringitur ad hoc; ergo adveniente signo distribuetur tantum pro hoc, et tunc erit haec vera ‘omne animal est homo’.
 95

Praeterea arguitur sic: pro eodem supponit terminus in propositione affirmativa et negativa, quia contradictio est unius et eiusdem et de eodem etc.; nunc autem in negativa dicendo sic ‘nullus homo est’ li ‘homo’ supponit pro non ente, ergo et in affirmativa supponit
 100 terminus pro non ente.

Probatio (I.I.2) autem dicit quod terminus supponit pro eis omnibus quae sequuntur ad ipsum, et ideo cum sequitur ‘Socrates currit, ergo Socrates est’ supponet Socrates pro Socrate qui est. Dicendum quod terminus non supponit pro omni eo quod sequitur ad orationem:
 105 tunc enim dicendo ‘homo currit’ li ‘homo’ supponeret pro homine corrente, sequitur enim ‘homo currit, ergo homo currens currit’, quod nullus diceret, esset enim haec vera ‘omnis homo currit’ duobus vel tribus currentibus, aliis autem non currentibus. Immo supponit li

86 quod dicit BV] quia F. positio B] p(ri)m(o) F; secundo V. 87 significanti B] significat F; significante V. salvari] et add. F. 88 restringatur F] restringitur ab ipso B; om. V. 90 est BV] om. F. 90-91 li – existentibus F] om. B; supponit nec homo pro non existentibus V. 92 hominis F] ho(minu/mine)m BV. 93-94 dicendo – quod est homo (B)F] om. V. 94 hoc FV] standum solum pro homine B. 94-95 signo – hoc F] signo universalis tantum pro homine distribuetur B] significato tantum per distribuetur V. 96 praeterea – sic F] item BV. supponit terminus F] supponit terminus per se B; per se supponit terminus V. 97-98 contradictio – etc.] cf. Arist., SE 5.167a23-27. 99 et BV] om. F. 99-100 supponit – ente F] similiter B; om. V. 101 probatio F] quod B; potentia V. terminus BV] om. F. 101-2 eis omnibus] omnibus illis B; eis entibus F; omnibus V. 102 quae sequuntur] iter. F. cum sequitur V] cum dicitur B; sequitur F. 103 est¹] quod non sequeretur si add. F. supponet Socrates BV] supponeret solum F. dicendum BV] quod autem dicit F. 105 homine BV] om. F. 106 currit² BV] erit F, ut videtur. 107 vera] adveniente signo universalis dicendo add. B. omnis – vel BF] om. V. 108 currentibus¹ F] tantum currentibus B; currentibus solum V. aliis – currentibus F(V)] om. B.

'homo' indifferenter pro omnibus suis suppositis, quibus [tamen] per indifferenciam denotatur inesse cursus, qui <tamen> inesse non potest nisi entibus et currentibus. Et ideo habitudo termini ad omnia supposita indifferenter entia vel non entia || se habet. Ponuntur enim omnia supposita indifferenter entia vel non entia, <***> non quod li 'homo' tantum supponat pro entibus et currentibus, ita ut talis consequentia sit attribuenda termino subiecto, sed magis toti orationi vel habitudini subiecti ad praedicatum.

Quod dicitur consequenter quod dicendo 'hominem contingit esse animal' li 'homo' supponit pro eo quod contingit esse hominem, falsum est, quoniam quandocumque aliquis terminus indefinite supponit pro aliquo supposito sequitur ad ipsum, sequitur enim 'Socrates currit, ergo homo currit' quia 'homo' supponit pro Socrate; nunc autem non sequitur 'quod contingit esse hominem contingit esse animal, ergo hominem contingit esse animal', quia oppositum stat, ut visum est in praecedente sophismate, scilicet *ALBUM POTEST ESSE NIGRUM*.

Item, pro eodem supponit terminus in affirmativa et negativa, sicut prius dictum est. Nunc autem istae contradicunt 'hominem contingit esse animal' et 'de necessitate nullus homo' vel 'omnis homo' vel 'quidam homo non est animal', et istae antecedunt ad contradictoriam alterius, ergo pro eisdem supponit. Nunc autem in nulla istarum de necessario supponit pro suppositis contingentibus, ¶et secundum quod omne animal de necessitate supponit ||, et sic ponunt terminum eis supponentem restringi¶ ergo nec in ista 'hominem contingit esse animal' supponet pro contingentibus.

3.1.1.2.1 Et propter hoc solet aliter dici, sicut etiam tangebatur a quodam sociorum, quod terminus supponens verbo de praesenti

109 homo F] homo currit B, homo dicendo homo currit V. indifferenter *hoc loco* F] *post* suppositis BV. 111 et currentibus B] vel currentibus F; et etiam in currentibus V. habitudo termini F] per habitudinem eius BV. 112 vel F] et BV. 112-3 se – non entia (B)F] *om.* V. se habet F] *om.* B. 114 consequentia BV] convenientia F. 115 vel BV] et F. 118 hominem B] animal FV. 118-9 falsum est B] *om.* FV. 119 quandocumque BV] *om.* F. indefinite B] infinite F; indeterminate V. 120 supposito B] supposito quod FV. 121 currit quia BV] et F. 123-4 visum est in praecedente F] declaratum fuit in praecedenti BV. 124 scilicet – NIGRUM F] *om.* BV. 126 hominem BV] omnem hominem F. 127 de necessitate B] *om.* FV. 128 non est animal BV] *om.* F. 129 supponit BFV] terminus in utrisque ergo *add.* B. 131 omne FV] esse B. supponit] esse animal *add.* B.

restringitur ad supponendum pro praesentibus, compositio enim verbi de praesenti praesens est, et de praeterito praeterita, et de futuro futura; compositio autem ipsa medium est inter subiectum et praedicatum, quae denotantur esse unum mediante compositione, et propter hoc dicunt
 140 quod restringitur subiectum a compositione †sicut et praedicatum† ad supponendum pro praesentibus, et de modo significandi de praeterito quod est in verbo de praeterito ad supponendum pro praeteritis, et de futuro pro futuris.

3.1.1.2.2 → 3.1.1.2.1 Sed contra: Omne restringens aliquod restringit
 145 ipsum ad rationem et naturam suam, non ad oppositum vel diversum a natura sua, sicut forma determinans materiam determinat ipsam ad naturam ipsius formae, ut forma asini determinat materiam ad formam suam, non ad formam hominis nec ad formam albi. Si ergo compositio restringit subiectum ad naturam compositionis, et ipsa est quidam
 150 modus significandi, restringet igitur ad modum significandi, non ad significatum vel suppositum.

Praeterea si restringeret subiectum, multo fortius restringeret praedicatum, cui immediate adiungitur; nunc autem non restringit ipsum praedicatum, potest enim res verbi esse praeterita, compositio autem
 155 praesens, ut dicendo ‘Socrates est praeteritus’, ergo non restringit subiectum, ut videtur.

Et quod dicitur quod compositio verbi de praesenti praesens est, de praeterito praeterita, et sic de aliis, si accipiatur pro modo significandi compositio non potest dici proprie quod sit praesens vel praeterita, sicut
 160 nec dicimus quod persona vel modus praesens est, quia simul sunt modi significandi eiusdem, sicut etiam nec dicimus quod modus vel tempus

138 medium F] media BV. 138-40 quae – praedicatum (B)(F)] om. V. quae B] et F. 139 dicunt B] dicent F; def. V. 140 restringitur – compositione F] compositio restringit subiectum B; def. V. sicut et praedicatum F] sicut praedicatum B; def. V. Sensus sc. de praesenti vel sim. requirit, sed nota lacunam codicis V, cum homoeoteleuton causam habeat, indicare etiam patrem eius vel avum praedicatum habuisse. 141-2 de modo – verbo de F] illa quae est in B; eodem modo de V. 142 ad – praeteritis BF] om. V. 142-3 de futuro BV] in futuris F. 143 pro futuris BF] om. V. 145 rationem BV] potentiam F. 147 naturam BV] materiam F. ad formam B] om. FV. 148 hominis – albi F] hominis ut albi B; nigri vel ad formam alterius V. 152 restringeret - restringeret B; restringet – Ø F; restringat – restringet V. 153 non] semper add. BV. 153-4 ipsum praedicatum F] ipsum B; ergo add. F; inv. V. 155-6 ergo – videtur (B)F] quare etc. V. 157 de praesenti BV] praesentis F. 159 compositio – proprie (B)F] om. V. 161-2 vel – est B] et – est F; et – sint V.

est primae personae. Si autem accipiatur compositio pro attributione praedicati ad subiectum, sic quaelibet compositio verbi praesens est, sicut attributio praedicati ad subiectum semper est praesens. Et sic etiam quaelibet oratio in praesenti dicit se esse veram; quicquid autem est verum est verum in praesenti; et ideo, cum non dicat se esse veram nisi quia dicit praedicatum inesse || subiecto in praesenti, attributio praedicati ad subiectum semper erit praesens. 165
B 101vB

3.1.2.1 Et ideo est aliter dicendum quod terminus supponens verbo de praesenti de se non habet quod supponat pro praesentibus, supponit enim suum significatum de se pro suppositis per indifferentiam. Sicut etiam in suo significato non includit aliquod tempus, ut probatum est prius, ita de se supponit supposita per indifferentiam abstrahendo a quolibet tempore. De se igitur non habet ut supponat pro praesentibus et praeteritis. 170
175

Item, nec habet illud a praedicato, quoniam si terminus aliquis supponens verbo de praesenti a praedicato habet ut supponat pro praesentibus, tunc de eo quod non est non contingeret aliquid vere enuntiari; haec igitur erit falsa ‘Socrates est non ens’ vel ‘Socrates est nihil’ vel ‘chimaera’: est enim sensus primae ‘Socrates qui est non est’ et ‘chimaera quae est non est’. 180

Item, contingeret duas contradictorias simul esse falsas supposito quod pro eisdem actu supponat vel per indifferentiam terminus in affirmativa et negativa. Posito enim quod nullus homo sit, haec est falsa ‘[omnis] homo est’ et ista similiter ‘homo non est’, quia sensus est quod aliquis homo qui est non est, quam constat manifeste esse falsam. 185

Item, si a praedicato haberet quod staret pro suppositis praesentibus, oportet aliquid in praedicato esse causam huius restrictionis; nunc autem nihil est in ipso praedicato quod sit causa huius –compositio enim non est causa, ut probatum est prius, nectempus, per eandem rationem, quoniam modus significandi non restringit nisi ad modum significandi. 190

163 quaelibet compositio F] compositio cuiuslibet BV. 165 veram] et add. F. 165-6 quicquid – nisi (B)F] om. V. 173 ita B] ideo F; etiam V. abstrahendo B] abstrahendi F; subtrahendo V. 177 a praedicato BV] et praeterito F. 178 contingeret F] contingit BV. 180 chimaera BVF] est chimaera add. BV, sed falso, subintelligendum est enim est nihil vel est non ens. et BV] vel F. 183 supponat – terminus F] vel per indifferentiam termini supponant (B)V. 185 similiter BVF] omnis add. F; aliquis add. V. 187 suppositis F] om. BV. 188 in praedicato BV] om. F. 190 tempus] etiam tempus BV; ipsum F.

Item, idem tempus manet in affirmativa et negativa, et tamen in negativa supponitur pro non ente.

Item, in verbo ampliativo manet idem tempus et restrictivo, non
195 tamen pro eisdem supponit terminus respectu utriusque secundum eosdem; ergo tempus non fuit causa per se huius restrictionis.

Item, nec res verbi sub tali tempore <***>, quoniam determinans aliquid determinat ipsum ad naturam suam et ad id quod ipsum est in actu, non autem ad aliud, ut dictum est prius. Si ergo 'currere' deter-
200 terminat li 'homo' dicendo 'homo currit' ratione rei sub tali tempore, determinabit ergo ipsum ad hoc ut stet pro currentibus in tali tempore, et tunc haec erit vera 'omnis homo currit' duobus hominibus currentibus, multis non currentibus, quod nullus sanae mentis concederet. Non ergo hoc verbum 'currit' determinat li 'hominem' ratione suae rei
205 sub tali tempore. Si autem dicas quod 'currere' non ratione rei sub tali tempore restringit li 'hominem' ad supponendum pro currentibus in tali tempore sed pro illis in quibus cursus natus est inesse in tali tempore, videtur primo in hoc peccatum quoniam non dat causam quare magis restringat ad ea in quibus cursus natus est inesse quam ad ea
210 in quibus est, cum tamen magis videatur restringi ad ea in quibus est, cum restringat ratione rei sub tali tempore.

Et praeterea, hoc non potest stare, quoniam dicendo sic 'animal est homo' constat quod homo non est natus inesse in praesenti nisi in animali quod est homo; restringitur ergo 'animal' ad supponendum pro
215 animali quod est homo, et tunc, cum signum adveniens terminum non distribuatur ipsum pro pluribus quam permittit restrictio, haec erit vera 'omne animal est homo' quia omne animal quod est homo est homo, quod etiam nullus concederet.

192-3 et² – negativa BF] *om.* V. 193 supponitur F] supponet B; supposita V. 194 et restrictivo {restrictio F}] *hoc loco* F, *post* ampliativo BV. 197 ***] determinat subiectum ut supponat pro tali tempore *vel sim. excidisse videtur.* quoniam] *res add.* F. 198 et BV] *om.* F. ipsum est BV] *inv.* F. 199 dictum F] determinatum BV. currere BV] tantum F. 208 videtur – quoniam] videtur peccatum primo in hoc primo quare B; dicitur primo in hoc peccatum quoniam F; ideo est peccatum in eo V. dat FV] *das* B. 209 restringat BV] restringatur F. 210 restringi BV] *om.* F. 213 natus BV] *natum* F. 214 ergo animal] homo animal B; animal F; ergo V. 216 distribuatur F] restringat BV. pro pluribus F] *ultra* BV. permittit F] permittat BV. 217 quia BFV] haec est vera *add.* B; est vera *add.* V.

Si igitur terminus de se non habet quod supponat pro praesentibus nec habet hoc a praedicato, videtur quod nullo modo restringitur. Causa autem || quare a praedicato non restringitur videtur esse ista quoniam omne restringens aliud debet esse ut unum extremum cum eo et etiam ut unum intellectum aliquo modo cum eo quod restringitur, ea enim quae significantur ut unum extremum aliquo modo intelliguntur ut unum. Nunc autem praedicatum et subiectum, quamquam significantur esse unum, non tamen ut unum extremum, nec etiam uno intellectu concipiuntur, sed necessario diversis, et ideo unum non determinat aliud vel restringit ita quod faciat ipsum esse minus quam esset illud.

3.1.2.2 Et ideo dicendum quod terminus quicumque supponens verbo cuicumque cuiuslibet temporis supponit suum significatum per se et per indifferentiam ad omnia supposita ad quae significatum se habet per indifferentiam, sive fuerint praesentia vel praeterita vel futura. Hoc enim accidit significato et suppositis termini: sicut enim significatum alicuius termini non includit aliquod tempus, ita nec suppositum, quod dicitur suppositum quia participat significatum per se †magis tamen determinate†.

Verum tamen est quod terminus aliquis verbo de praesenti supponens, quamquam supponat omnia sua supposita per indifferentiam praesentia, praeterita et futura, eis tamen denotatur inesse praedicatus in praesenti, ut dicendo ‘omnis homo currit’ omni homini, sive praesenti sive praeterito sive futuro, attribuitur currere in praesenti et non in alio tempore, sicut dicendo ‘omnis homo est albus’ denotatur || omnis homo esse albus, non niger, et similiter suo modo supponens verbo de praeterito et etiam de futuro; et in hoc differt terminus substantialis et accidentalis, uterque enim supposita omnia supponit respectu

220 habet hoc **BV**] habeat **F**. restringitur **BV**] restringatur **F**. 222 debet **B**] dicitur **F**; videtur **V**. extremum **BV**] extraneum **F**; eadem variatio bis infra. 225 quamquam significantur] quamvis significantur **B**; quamquam significantur **F**; quamvis significantur **V**. 226 esse **F**] *om.* **B**; ut **V**. etiam **B**] tamen **F**; *om.* **V**. 227 necessario **BV**] nec **F**. 227-8 unum – minus **F(V)**] *om.* **B**. 229 quicumque **BV**] *om.* **F**. 230-1 per se **B**] *om.* **F**; non per se **V**. 232 vel – vel **F**] sive – sive **BV**. 233 hoc enim accidit] haec enim accidunt **B**; hoc etiam accidit **F**; haec accidunt **V**. et] etiam **F**; et etiam **B**; sive etiam **V**. 236-7 determinate – est] determinate verum tamen est **B**; est verum determinate **F**; determinatum verum est tamen **V**. 238 supposita **BFV**] et *add.* **F**. 239 praeterita **BV**] *om.* **F**. eis **BV**] ei **F**. denotatur **B**] denotat **F**; denotantur **V**. 240 homini **V**] homine **B**; homo **F**. 243 niger **BFV**] nec currens *add.* **BV**. modo **BFV**] significandi *add.* **F**.

cuiuscumque praedicati, sed differentia est in hoc quod terminus accidentaliter inhaeret suis suppositis; non enim hoc album de necessitate est album sed contingit hoc album esse album. Quae autem accidentaliter inhaerent non est necesse quod inhaereant pro quolibet tempore, et ideo non est verum dicere quod quodlibet suppositum albi sit album nunc, et propter hoc est falsa ista propositio 'omne album est album nunc', quia album praeteritum et futurum non est album nunc. Terminus autem substantialis essentialiter sua supposita respicit per se et de necessitate; quae autem per se et essentialiter inhaerent semper pro quolibet tempore inhaerent, et ideo de quocumque supposito verum est dicere per se quod fuit homo verum est etiam dicere quod est et quod erit homo et e converso, et ideo ista est vera 'omnis homo est animal' et omnes propositiones in quibus praedicatum essentialiter inhaeret subiecto. Sic igitur patet quod terminus supponens alicui praedicato ab eo non restringitur, et per consequens nec ab eo ampliatur. Unde pro eisdem supponit 'homo' dicendo 'homo currit' et dicendo 'hominem contingit currere' sicut idem significat.

3.2.1 → 1.2 Ratio quae probabat quod terminus non restringitur concedatur.

265 3.2.2 → 1.1 Ad rationes in oppositum respondendum.

F 68vB 3.2.2.1 → 1.1.1 Ad primam, quod maiori existente de inesse ut nunc et minori de contingenti non sequitur conclusio de contingenti, non quia subiectum restrictum sit in maiori de inesse ut nunc ad supponendum pro eis quibus inhaeret praedicatus ut nunc, sed quia ubicumque est maior de inesse vel necessario et minor de contingenti est coniugatio imperfecta, nec etiam est syllogismus per virtutem dici de omni, quia non accipiuntur sub illa pro quibus fit distributio per signum, sed est ibi syllogismus per aliquid aliud quod sequitur ad maiorem

246 quod BV] quia F. 247-8 de – album¹ BV] denotatur esse album de necessitate F. 250 verum BV] idem F. 251 propositio F] om. BV. album² BV] animal F. 252-3 quia – nunc (B)V] om. F. 252 album² V] verbum B; def. F. 254 et de BV] ex F. 258-9 omnes – patet quod BV] om. F. 260 alicui – eo¹ F] a praedicato BV. 261 homo¹ V] haec B; ratio F. 262 hominem contingit BV] im. F. 263 probabat F] probat BV. 266 primam BFV] cum dicitur add. V. 267 et – contingenti² BF] etc. dico quod hoc est V. 268 maiori BV] maiori existente F. 269 quibus BFV] insit vel add. F. 271 coniugatio imperfecta BV] imperfectus F. etiam est syllogismus F] est ibi syllogismus B; est syllogismus cui V. 272 illa pro quibus V] illa sub quibus B; illis prout F. 273 sed BV] sicut F.

propositionem –verbi gratia, si de necessitate omne B est A, cuicumque contingit esse B contingit esse A; quandocumque enim aliquid inhaeret alicui essentialiter, si ipsum contingat alicui et illud aliud continget illi. 275
 || In eis autem quae accidentaliter inhaerent non est verum dicere quod cui accidit unum et aliud; non enim sequitur si homo est albus, quod cui contingat homo ei contingat album, immo potest de necessitate inesse. B 102rB
 Et ideo maiori existente de inesse ut nunc et minori de contingenti nec per virtutem dici de omni nec per virtutem maioris propositionis sequitur conclusio. 280

3.2.2.2 → 1.1.2 Ad secundum. Cum dicitur pro eo supponit terminus in oratione quod sequitur ad ipsum, dicendum quod non pro omni eo supponit quod sequitur ad orationem; sequitur enim ‘pater est, ergo filius est’, et tamen nullus diceret quod ‘pater’ supponeret pro filio. 285
 Ad terminum autem secundum quod huiusmodi nihil sequitur. Haec enim non est consequentia ‘homo, ergo animal’ –consequentia enim causatur ex habitudine eius quod subicitur secundum quod subicitur ad illud quod praedicatur. Nunc autem terminus supponens pro omnibus suis suppositis per indifferentiam etiam actu talem potest habitudinem 290
 habere ad aliquod praedicatum quod ponentur omnia sua supposita –praesentia, praeterita et futura– pro quibus supponebat, esse, ut dicendo ‘omnis homo currit’ denotatur li ‘omnis homo’ habere talem habitudinem ad praedicatum quod denotatur omnia sua supposita esse, 295
 unde non pro suppositis existentibus tantum supponit, sed supponit pro omnibus: omnia enim –praesentia, praeterita et futura– ex habitudine quam habent ad tale praedicatum significatur esse per ipsam orationem. Et ideo, quamvis sequatur ‘omnis homo currit, ergo omnis homo est’, non est dicendum quod li ‘homo’ supponat tantum pro existentibus sed 300
 pro omnibus, omnia enim denotantur esse. Et sic ad illud.

275 contingit esse B contingit esse A F] contingit B contingit A BV. 276 continget BV] contingit F. 277 autem BV] om. F. 278 et aliud] quod ei accidit aliud B; eidem accidat aliud V. 279 ei BV] om. F. 281 dici – virtutem B(V)] om. F. 283 eo] omni eo BV; eisdem F. 284 quod sequitur BV] quae se(tur) F. quod² BFV] terminus in oratione add. BV. 286 et BV] om. F. 288 non BV] om. F. 291 etiam actu B] vel actu F; vel etiam actu V; *locus fortasse corruptus*. 292 habere BV] om. F. quod ponentur B] pro quibus pon(tur) F; quod potentia V. 293 supponebat B] supponebatur F; supponit V. 296 unde non pro] non pro BF; unde V. 299 quamvis BV] quamquam F. 301 omnibus BFV] propositio dicit add. F. enim – illud] tamen deno(tur) esse et sic ad illud B; tamen denotantur esse sicut illud F; enim denotantur sic inesse V.

Ad confirmationem. Cum dicitur quod omnis propositio dicit se esse veram, verum est. Et cum dicitur ulterius ergo dicit causam suae veritatis; adhuc est verum: dicit enim praedicatum inesse subiecto suo, quod est causa suae veritatis. Et cum dicitur quod dicit subiectum esse, verum est – non tamen sequitur quod tantum supponat pro eis quae sunt, sed pro omnibus denotando ea esse, †si praedicatum inesse subiecto includit supposita†, et ideo nihil ad propositum.

3.2.2.3 → 1.1.3 Per idem patet solutio ad tertiam. Sed adhuc ad tertiam dicendum concedendo quod sequitur ‘Socrates currit, ergo Socrates est existens, ergo Socrates existens currit’ et quod etiam sequitur uno modo ‘Socrates currit, ergo Socrates existens currit’. Sed ista ‘Socrates existens currit’ est duplex: potest enim esse composita ita quod hoc quod dico ‘existens’ restringat li ‘Socrates’, et sic non sequitur ex prima; vel potest esse divisa ita ut inter li ‘Socrates’ et li ‘existens’ intelligatur compositio media, ut sit sensus “Socrates qui est existens currit”, et tunc li ‘Socrates’ in ista non restringitur, sicut nec prius, et hoc modo sequitur ex prima, et ideo nihil ad propositum.

3.2.2.4 → 1.1.4 Ad quartum. Cum dicitur quod praedicatum potest ampliare subiectum quia dicendo ‘album potest esse’ potest supponere li ‘album’ pro eo quod erit album etc., concedendo maiorem propositionem quod si aliquod praedicatum potest ampliare subiectum quod praedicatum oppositae dispositionis potest ipsum restringere. Et cum dicitur quod hic ‘album potest esse’ supponit li ‘album’ pro eo quod erit album, verum est. Et si dicatur ergo ampliatur, dicendum quod non est verum, quia respectu cuiuscumque praedicati pro eisdem supponit, et dicendo ‘album currit’ indifferenter supponit pro eo quod fuit et est et erit album. Verum tamen est quod si dicendo ‘album currit’

303 causam suae F] causam esse B; esse causam suae V. 306 tantum B] terminus FV. eis BV] eisdem F. 307 si – includit BF] significatum inesse subiecti includat V. 309-10 tertiam – tertiam F] tertium – tertium BV. 310 concedendo BV] om. F. 310-1 sequitur – ergo Socrates existens currit B] Socrates existens currit F; sequitur Socrates existens currit ergo Socrates est existens V. 312-3 Socrates currit – currit est V(F)] om. B. 313 Socrates – currit V] def. B; propositio existens F. 314 li Socrates] li Sor(m) B; li Sor F; le Sortem V. 314-5 et sic – li Socrates BF] om. V. 315 li existens BV] existens F. 317 in ista B(V)] om. F. 320 esse] nigrum add. BF. 321 concedendo FV^m] concedendum B; concedo V^{pc}. Subintellige dico vel dicendum. 323 ipsum BV] om. F. et V] sed BF. 324 hic] haec B; li F; om. V. esse] nigrum add. F. supponit BV] supponebat F. 326 quia] et add. BV. praedicati] alterius add. F. 327-8 fuit – erit] est et erit et fuit B; fuit et est F; est et fuit et erit V.

supponeret tantum pro eo quod est album, tunc ampliaretur <in hac> ‘album potest esse’, sed tunc supponeret quod deberet probare. 330

3.2.2.5 → 1.1.5 Ad aliud dicendum quod quaecumque significantur esse unum ut unum extremum et ut unum intellectum, aliquo modo unum restringit || aliud; si autem significantur esse unum, non tamen ut unum extremum sed ut diversa extrema, non oportet quod unum restringat aliud, ut patet ex praecedentibus. Et cum dicitur quod dicendo ‘homo est albus’ significantur ista esse unum, verum est – sed non sicut unum extremum, et ideo nihil ad propositum. **B 102vA** 335

3.2.2.6 → 1.1.6 Ad aliud. Cum dicitur quod nullus terminus significat sua supposita, nec determinate nec indeterminate, verum est quod quidam termini non significant supposita sua nec determinate nec indeterminate, sicut ‘humanitas’ et ‘animalitas’ et ‘albedo’, nihilominus significant aliquid per indifferentiam se habens ad supposita omnia: ‘albedo’ enim significat naturam albedinis || non cum praecisione suppositorum, tunc enim non praedicaretur de ista albedine. Quidam tamen sunt termini qui videntur significare supposita per indeterminationem, ut ‘homo’ ‘animal’. Et cum probatur quod haec non esset vera ‘homo est species’ quia homo in suppositis non est species, dicendum quod falsum est; immo, homo qui est in suppositis est species, non tamen secundum quod est in suppositis. Et cum dicitur quod homo significat unum per se – verum est. “Si autem significaret suppositum non significaret unum per se quia suppositum accidit quiditati, et talia non faciunt unum per se” – dicendum quod idem inconueniens sequitur ipsum si concedat quod significet tantum ipsam quiditatem: una enim pars quiditatis accidit alii, animali enim accidit rationale, quae tamen constituunt quiditatem hominis. Et ideo dicendum quod ex quiditate 340 **V 8rB** 345 350 355

329 tunc] ita **B**; vel **F**; vel etiam **V**. 330 potest **BV**] posse **F**. 331 dicendum quod **BV**] *om.* **F**. 333 unum¹ **BV**] *om.* **F**. esse unum non tamen **BV**] unum non **F**. 335 cum **BV**] quod **F**. 337 non] ut unum *add.* **F**. 339-40 nec determinate – supposita sua (**B**) (**F**) etc. **V**. 340 quidam termini non] quidam sunt termini qui non **B**; quidam termini **F**; *def.* **V**. 341 et albedo **BV**] *om.* **F**. 343 non **BV**] *om.* **F**. 344 praedicaretur – albedine] praedicaretur de hac albedine **B**; praedicatur de ista animal **F**; praedicatur de hac albedine **V**. 346 haec non esset vera **B**] hoc non est verum **F**; haec non est vera **V**. 347-8 dicendum quod falsum est **BV**] falsum est dicendum quod **F**. 348 immo **FV**] *om.* **B**; quod *add.* **F**. qui est **F**] *om.* **B**; quidam **V**. 350-1 verum – significaret unum per se **B(V)**] *om.* **F**. 350 suppositum **B**] supposita **V**; *def.* **F**. 351-2 quia – per se (**F**) (**V**)] *om.* **B**. 351 quiditati **V**] praedicatum **F**; *def.* **B**. talia] quae sunt huiusmodi *add.* **V**; *def.* **B**. 353-5 una – hominis **B(F)**] *om.* **V**. 355 constituunt **B**] con(uit) **F**; *def.* **V**.

hominis et supposito efficitur unum per se, quia unum non est aliquid in actu praeter aliud, et solum ista faciunt unum per accidens, quorum unum in actu accidit alii ut non sit aliquid ens in actu praeter illud; et ideo non concludit.

- 360 3.2.2.7 → 1.1.7 Ad ultimum. Cum dicitur quod sequitur ‘album est homo, ergo homo est albus’, non tamen sequeretur nisi li ‘album’ restringeretur etc., dicendum quod hoc quod dico ‘album’ significat totum aggregatum, ut prius fuit declaratum in illo sophismate **ALBUM POTEST ESSE NIGRUM**, non includens in suo significato vel modo significandi
 365 aliquod tempus sicut nec terminus substantialis, nec significat partes sui significati uniri pro aliquo tempore, et sive subiciatur sive praedicatur totum aggregatum subicit et praedicat; et cum ponitur cum altero termino ex parte subiecti dicendo ‘homo albus currit’ ponit totum aggregatum quod significat circa hominem, et restringit ipsum et etiam
 370 restringitur, nec ex virtute adiuncti determinatur ut partes significati respiciant se pro aliquo uno tempore de virtute sermonis. Et similiter cum ponitur a parte praedicati cum verbo substantivo dicendo ‘est albus’ totum aggregatum significat, cuius partes de virtute sermonis non respiciunt se pro aliquo tempore; ponitur autem ad verbum substantivum restringens ipsum et restrictum ab ipso, non tamen ad hoc ut
 375 respiciant se partes illius aggregati pro aliquo tempore, sed restringitur totum aggregatum, cuius partes respiciunt se indifferenter pro quolibet tempore, quia praedicatum attribuitur subiecto manente indifferencia

356 hominis F] *om.* **BV**. 356-7 est aliquid in actu] est quid in actu **B**; aliquid actu **F**; aliquid in actu **V**. 357-8 praeter – in actu **B(F)**] *om.* **V**. 357-9 et solum – concludit (**B**) (**V**)] *om.* **F**. 358 non **V**] *om.* **B**; *def.* **F**. aliquid – actu] aliquod ens in actu **B**; aliquid ens **V**; *def.* **F**. 361-2 sequeretur – restringeretur **BV**] sequitur album **F**. 363 sophismate **FV**] praecedente **B**. *Ad S3, P1 referimur.* 365 aliquod tempus **BV**] *om.* **F**. 365-6 significat – uniri **B**] significat partes sui significati unici **F**; significatur pars sigillatim sui verum **V**. 367 cum ponitur] componitur **B**; compositio **F**; componit **V**. 367-8 altero termino **B**] aliquo termino **F**; alio dicto **V**. 368 homo albus **BV**] album **F**. 370 nec ex virtute **B**] ex unitate **F**; nec etiam ex virtute **V**. 371-3 et similiter – sermonis (**B**)(**F**)] *om.* **V**. 372 cum ponitur a] componitur ex **B**; compositio a **F**; *def.* **V**. 373 sermonis] et similiter compositio a parte praedicati *add. & del.* **F**. 374-5 non **BV**] *om.* **F**. 374 ad verbum substantivum **V**] adverbium subiectum **F**; ad verbum subiectum **B**. 375 et **B**] ut **F**; *om.* **V**. 376 respiciant] per *add.* **F**. restringitur] ad hoc ut *add.* **B**; ad ipsum *add.* **F**. 378 tempore – indifferencia] principaliter attribuitur subiecto manente tamen sub indifferencia **B**; tempore quod principaliter attribuitur subiecto manente sub indifferencia **F**; quia praedicatum attribuitur subiecto materiali non differentia **V**.

temporis inter partes significati sicut ex parte subiecti. Et tunc, cum dicitur ‘album est homo, ergo homo est albus’, dicendum quod verum est. Et tu dicis quod non sequeretur nisi restringeretur li ‘album’ ex parte subiecti, cum li ‘albus’ ex parte praedicati restringatur – dicendum quod verum esset si li ‘album’ a parte praedicati restringeretur ad hoc ut partes sui significati respicerent se pro aliquo tempore determinato; nunc autem hoc non est verum, ut patet ex praedictis.

PROBLEMA 3

Utrum haec sit vera ‘omnis phoenix est’

1.1 Consequenter argutum fuit ad tertium, sc. quod haec sit vera ‘omnis phoenix est’

1.1.1 supponendo duo, quorum primum est quod Aristoteles vult 5 *Metaphysicae* quod cum ‘ens’ dicatur multis modis, uno modo dicitur de eo quod est ens secundum animam, etsi non sit in rerum natura, sicut dicuntur esse privationes. Secundum est quod omne quod significatur habet aliquod esse, ad minus secundum intellectum vel imaginationem; quod enim nullo modo est non contingit intelligere nec significare, ut dicit Plato, sicut recitat Ammonius super secundum *Peri hermenias*. Ex hiis arguitur: cum dicitur ‘omnis phoenix est’ significatur omnem 10 phoenixem esse; ergo per secundam suppositionem omnis phoenix habet aliquod esse, ad minus secundum intellectum; sed esse dicitur de ente secundum intellectum, ut dicit prima suppositio, ergo erit haec vera ‘omnis phoenix est’.

1.1.2 Praeterea, omnis propositio falsa aut est falsa in toto aut in parte; haec non est falsa in toto ‘omnis phoenix est’, quia esse contingit alicui phoenixi; nec in parte, quia omnis propositio falsa in parte 15

381 nisi V, ut videtur] si BF, et fortasse etiam V. 383 verum BV] idem F. 1 Consequenter et quae sequuntur usque ad finem tertii problematis om. B. sit V] est F. 3-4 Cf. Arist., *Metaph.* IV.2.1003b5-10. 5 ens F] om. V. 6 significatur] significat F; signum V. 7 vel imaginationem F] om. V. 8 est – nec] est non contingit F; contingit intelligere nec V. Cf. Ammonius, *l.c.*: “quod quidem enim nullatenus est, neque opinabile est, neque nominabile.” Ammonius] Apramundus F; Eundus V. secundum V] primum F. Ammonius, *Int.* 184.25-32; trl. Guillelmi p. 341. 10-11 significatur – esse] om. F; significato omnis phoenix esse V. 11 suppositionem V] om. F. 13 ente V] esse F.

potest verificari per exceptionem, hoc autem non potest haec ‘omnis phoenix est’, quia plura exciperentur quam supponerentur; quare etc.

20 *1.2* Oppositum argutum fuit. Signum universale adveniens termino
 F 69rA communi non restricto distribuit || ipsum pro omnibus suppositis ad
 quae se habet per indifferentiam suum significatum; sed iste terminus
 ‘phoenix’ non est restrictus, ut patet ex prius dictis, ergo distribuetur
 a signo pro omnibus suppositis ad quae erat indifferens; indifferens
 25 autem erat ad praeterita et futura, distribuetur ergo pro praeteritis et
 futuris, et illis denotabitur inesse praedicatum, cum tamen non con-
 veniat; ergo etc.

3.1.1.1 Ad illud dicitur quandoque, sicut respondebat respondens,
 quod prima est duplex ex eo quod hoc signum ‘omnis’ potest distribuere
 30 illum terminum ‘phoenix’ pro phoenicibus in actu vel in potentia; si
 pro phoenicibus <in> actu, sic est vera; si pro phoenicibus in potentia,
 sic est falsa.

Sed quod ista distinctio nulla sit videtur. Quia aut appellantur sup-
 posita in potentia, quae sunt in potentia ad formam termini ita ut
 35 significatum termini de eis non dicatur nisi in potentia, sicut semen
 dicitur in potentia homo, et talia sunt †natura potentialiter quoniam†
 in sua ratione non includunt significatum termini; et tunc, cum sig-
 num universale non distribuat nisi pro eis ad quae significatum termini
 se extendit, nullo modo distribuetur phoenix pro istis. Aut vocantur
 40 supposita in potentia quae in significato suo includunt significatum
 termini, in potentia tamen sunt ad esse, sicut phoenix futura, vel ad
 minus †hoc† fuerunt, sicut phoenix praeterita; et tunc, cum li ‘omnis’
 non distribuat li ‘phoenix’ pro suppositis in eo quod habent esse nec

18 exceptionem V] dictionem exceptivam F. 18-19 hoc – phoenix est F] haec autem omnis phoenix est non potest verificari per exceptionem V. 21 communi V] om. F. 21-22 ad - indifferentiam F; ad quod erat indifferens V; ad add. F. 23 phoenix] in illa oratione phoenix est add. V. dictis] et add. F. 25 ad] praesentia add. V, fort. recte. 25-27 distribuetur – conveniat F] om. V. 28 quandoque V] om. F. 30 illum terminum phoenix F] om. V. 30-31 phoenicibus – phoenicibus¹ F] suppositis – suppositis V. in actu vel in potentia V] actu vel potentia F. 31 actu – in V] om. F. phoenicibus²] suppositis V; def. F. 32 sic est falsa V] vera est F. 33 quod – videtur F] illa distinctio videtur esse mala V. 36 potentia] esse add. V. natura – quoniam F] quae universaliter V, fortasse recte. 39 distribuetur V] distribueretur F. 42 hoc fuerunt] hoc sunt F; om. V. praeterita] supposita autem in actu sunt praesentia add. V, fort. recte. 43 distribuat V] distribuit F. esse nec] esse F; nec V.

in eo quod non habent esse, sed cum forma et significatum termini
 includantur aequaliter in eis quae sunt et in eis quae non sunt, una di- 45
 stributione et pro eis quae sunt et pro eis quae non sunt non distribuet;
 et ideo distinctio nulla.

3.1.1.2 Ideo diceret aliquis, sicut procedebat ratio quaedam, quod
 esset vera, quia cum significet omnem phoenicem esse, omnis autem 50
 phoenix habet esse ad minus secundum intellectum (quia quod penitus
 non est non contingit significare, sicut vult Avicenna in sua *Metaphy-*
sica), esse autem dicitur de eo quod est secundum animam, ut vult
 Aristoteles 5 *Metaphysicae*; et ideo etc.

Sed hoc non videtur valere, quia cum esse dicatur de esse in re et de
 esse in anima, et de esse in actu et de esse in potentia, per prius dicitur 55
 de esse in actu quam in potentia, et de esse in re quam in anima. Tale
 autem per se sumptum stat pro eo de quo prius dicebatur, ut suppono
 nunc. Hoc etiam vult Ammonius in commento super primum *Peri*
hermenias quod natura huius verbi 'est' <talis est quod> praedicatum
 per se de aliquo praedicat esse simpliciter de illo ut dicendo 'homo est', 60
 praedicatum autem tertium adiacens praedicat esse quod inest illi per
 illud tertium adiacens, ut dicendo 'homo est mortuus' li 'est' praedicat

44 esse F] *om.* V. 44-46 sed – distribuet F] sed secundum formam et significatum non
 includit cum significatum termini includatur aequaliter, et in eis quae sunt et quae non sunt
 aequaliter distribuetur una distributione pro eis quae sunt et non sunt V. 48 ideo V] vel
 F. sicut V] sic F. procedebat ratio quaedam F] quaedam praecedens ratio V. 49 cum
 significet F] significatur V. autem V] *om.* F. 52 Avicenna, *Metaph.* I.v, p. 36. 52 eo
 quod est V] esse F; *cf. rationem 1.1. supra.* 53 Arist., *Metaph.* IV.2.1003b5-10. 56 quam²
 V] quod F. 57 autem] nomen *add.* V. sumptum V] suppositum F. suppono V] sup-
 ponebatur F. 58 Ammonius] *fere* E iundus V] Averroys F. commento] suo *add.* V. pri-
 mum F] secundum V. 59 *Locus non inventus.* *Cf.* Anonymus SEMP, *Quaest. APo.*, qu.
 34: "sicut dicit Accidius {v.l. Eymundus, Aymundus} super librum *Peri hermenias*, natura
 huius verbi 'est' talis est quod ipsum praedicatum de aliquo subiecto dicit esse ipsius,
 cum praedicatur secundo adiacens †veri esse†; cum vero praedicatur tertio adiacens ut
 'chimaera est non ens' <***>." Anonymus SF, *Quaest. SE*, qu. 56: "Oppositum tamen
 vult Ammonius et Boethius et †Hemundus† super librum *Peri hermeneias*. Dicit enim
 †Hemundus† quod sequeretur 'est opinabile, ergo est' nisi 'esse' cum per se accipitur
 staret pro modo eius famosiori, scilicet pro esse in actu, quia esse dicitur de esse in anima
 et de esse in re extra." 59-60 praedicatum – aliquo] praedicatur de se de alio vero F;
 praedicari fortasse de aliquo V. 60-61 praedicat – adiacens (V)] *om.* F. 61 tertium]
 tertio V; *def.* F. illi] subiecto *add.* V. 62 illud tertium] aliud tertium V; illud tertio
 F. *Fortasse autem maior corruptela subest, nam proprie 'est' tertium adiacens est, non*
'mortuus'. ut dicendo F] et V.

esse quod inest homini per mortuum, et hoc est privativum; et ideo, cum in †praedicato† li ‘est’ praedicetur per se, praedicabit esse simpliciter
65 secundum rem et in actu. Et ideo non valet illud, ut videtur.

V 8vA 3.1.2 Et propter hoc dicendum || quod cum hoc quod dico ‘est’ dicat esse simpliciter, ut supponatur nunc, et iste terminus ‘phoenix’ non restringitur ad supponendum pro praesentibus, sed indifferenter stat pro praesentibus, praeteritis et futuris, et signum universale distribuat
70 ipsum pro omnibus ad quae se habebat per indifferenciam, quare ista propositio est falsa simpliciter: denotatur enim esse simpliciter attribui phoenicibus praeteritis et futuris, quae tamen simpliciter non sunt

3.2.1.1 → 01.2 Et concedatur improbatio, ad minus gratia materiae; non enim sequitur gratia formae ‘omnis phoenix, ergo plures’, quia
75 non sequitur ‘omnis sol, ergo plures’.

F

Et si quaeratur utrum haec ‘aliqua phoenix est’ sit falsa, dicendum quod non, immo est vera, supponit enim li ‘phoenix’ indifferenter pro eo quod <est et>
80 fuit et erit, vera autem est pro phoenice quae nunc est, et ideo simpliciter est vera, quia propositio habens plures causas veritatis, si sit vera pro altera, debet iudicari vera.
85

V

3.2.1.2 → 01.1 Ad probationem: Cum dicitur “haec ‘aliqua phoenix non est’ est falsa”, dicendum quod non est verum, immo est vera, supponit enim li ‘phoenix’ indifferenter pro eo quod est et fuit et erit, vera autem est pro phoenice quae non est; ergo simpliciter est vera, quia propositio habens plures causas veritatis si per unam causam vera est, est vera simpliciter; et ideo falsum affirmabat.

3.2.2.1 → 1.2 Et ratio probans ipsam esse falsam concedatur.

3.2.2.2.1 → 1.1.1 Et patet solutio ad primum in oppositum

3.2.2.2.2 → 1.1.2 Ad secundum autem dicendum quod haec est falsa
90 in parte ‘omnis phoenix est’, habet enim falsitatem pro phoenice quae

63 privativum V] privatum F. 64 cum in praedicato F] in composito V. praedicato] praedicta oratione *vel sim. expectandum erat.* se] et ut composito *add.* V. 65 et – videtur F] *om.* V. 66 cum F] *om.* V. 66-67 hoc² – dicat V] dico F. 67 supponatur nunc F] supponitur V. 69 et²] si *add.* V. 70 quare F] quod V; *utrumque superfluit, sed tolerandum est.* 71-72 esse – attribui V] inesse F. 72 phoenicibus V] praesentibus F. 73 improbatio F^{pc} V] probatio F^{pc} V. 74 sequitur – formae V] gratia formae sequitur enim F. phoenix] est *add.* V. 75 sol V] phoenix F. 90-91 omnis – parte V] *om.* F.

non est. Et tu dicis quod propositio falsa in parte potest verificari per exceptionem, verum est, et sic potest ista dicendo ‘omnis phoenix est praeter non existentem’. Et sic patet ad illud.

Et ista de dicta oratione sufficiant.

A MAGISTRO PETRO DE ALVERNIA

95

PROBLEMA IN CODICE B SOPHISMATI 5 ANNEXUM

Utrum signum adveniens termino alicui substantiali distribuatur ipsum indifferenter pro omnibus <suppositis> tam essentialibus quam accidentalibus vel pro alteris tantum

Quaerebatur utrum signum adveniens termino alicui substantiali distribuatur ipsum || indifferenter pro omnibus <suppositis> tam essentialibus quam accidentalibus vel pro alteris tantum.

B 102vB

1.1 Et quod pro accidentalibus suppositis arguebatur sic:

1.1.1 Per auctoritatem Aristotelis primo Priorum, qui dicit: ‘omne B contingit esse A’ dupliciter est accipere, vel pro eo quod est B vel quod contingit esse B; quare etc.

5

1.1.2 Et arguebatur per rationem. Pro illo fit distributio in subiecto quod vere sumitur <sub> ad veram conclusionem; sed suppositum accidentale vere sumitur sub maiori ad conclusionem veram; quare etc.

10

1.2 Oppositum tamen arguebatur, quia consequentia nulla in qua antecedens potest esse verum sine consequente; sed ista ‘omnis homo currit’ potest esse vera absque <hoc> quod album currat, quia possibile est quod nullus homo sit albus.

2.1.1 Respondebatur ad hoc quattuor tangendo.

15

92 verum est F] om. V. potest] esse add. V. 93 praeter non existentem V] pro non existente F. 94 et -- sufficiant F] om. V. 95 a – Alvernia V] om. F. 1 Eandem quaestionem tractant Anon. Brugensis, *Quaest. Apr.*, qu. I.13, ff. 33vB-34rA; Anon. Florentinus, *Quaest. Apr.*, qu. I.13, f. 50vB; Simon de Faverisham, *Quaest. Apr.*, qu. I.8, f. 113rA-B. 5 primo Priorum] Arist., *Apr.* I.13.32b25-29. 8 Cum argumento 1.1.2 cf. Anon. Florentinus, *Quaest. Apr.*, qu. I.13, f. 50vB: “Item, pro omnibus illis fit distributio quibus sumptis {s.: suppositis cod.} <sub> fit bonus syllogismus, ut ‘omnis homo currit, omnis homo albus est homo, ergo omnis homo albus currit.’” *Consimilia argumenta apud Anon. Brugensem et Simonem de Faverisham inveniuntur.* 11 Cum argumento 1.2 cf. Anon. Florentinus, *Quaest. Apr.*, l.c.: “Pro quibuscumque distribuitur terminus, illa sequuntur et enthymematicae ad ipsum; sed non sequitur ‘omnis homo currit, ergo album currit’: ergo non distribuitur pro suppositis accidentalibus.” *Argumenta ad eundem tenorem apud Anon. Brugensem et Simonem de Faverisham.*

2.1.1.1 Primum erat quod signum universale denotat circa terminum ipsum accipi pro singulis suppositis, nam hoc patet per hoc quod Aristoteles dicit quod ‘omnis’ non significat universale sed quoniam universaliter, id est denotat terminum accipi pro omni <sub> indifferentia suorum suppositorum.

2.1.1.2 Secundum erat quod signo accidebat quod pro suppositis essentialibus vel accidentalibus, sed essenziale ei erat quod pro suppositis; utrum tamen essentialia vel accidentalialia, hoc accidebat.

2.1.1.3 Tertium erat quod eadem est distributio dicendo ‘omne B est A’ et ‘omne B contingit esse A’, quia solum est distributio [solum] pro eis quae sunt.

2.1.1.4 Quartum erat quod quamquam erat eadem distributio, tamen isti sermones differunt, quia ista <m> ‘omne B contingit esse A’ dupliciter est accipere.

2.1.1.5 Tunc ad quaestionem dicebatur quod signum adveniens termino substantiali distribuit ipsum pro omnibus suppositis quibuscumque sub termino substantiali repertis et per indifferentiam respicit substantialia supposita et accidentalialia, et quod †haec† hoc accidit naturae distributionis.

2.1.2.1 → 1.1.1 Et per hoc solvebatur auctoritas Aristotelis. Et <concedendum> quod pro omnibus hiis fit distributio, tam essentialibus quam accidentalibus, tamen hoc accidit.

2.1.2.2 → 1.1.2 Ad aliud dicebatur quod non erat verum quod <***> ad veram conclusionem non erat necessarium, sed accidit quod conclusio vera sit; ideo non oportet.

2.1.2.3 → 1.2 Ad argumentum in oppositum <non> respondebatur.

2.2 → 2.1 Tunc contra hoc arguebatur.

2.2.1.1 → 2.1.1.1 Et †tamen† quia mentionem fecerat quod signum facit terminum stare pro suppositis, et contra hoc arguitur quia quicquid sequitur ad consequens sequitur ad antecedens, et quod non sequitur ad antecedens non sequitur ad consequens; sed ad istam ‘tantum currens est homo’ sequitur ista ‘omnis homo currit’, et tamen non ex ista <‘tantum currens est homo’ sequitur ista> ‘Socrates currit’; ergo ad istam ‘omnis homo currit’ non sequitur ista ‘Socrates currit’; quare etc.

2.2.1.2 → 2.1.1.2 De alio quod dicebat, quod per indifferentiam se 50
 habebat signum adveniens termino substantiali <utrum > distribu-
 pro illis vel illis, contra hoc arguitur: signum est dispositio termini
 universalis in quantum universale, sed terminus est universalis respectu
 illorum a quibus abstrahitur, sed hoc tantum est ab essentialibus, quare
 signum distribuit tantum pro essentialibus suppositis, cuius contrarium 55
 dicebat; quare etc.

2.2.1.3 → 2.1.1.3 De alio quod dicebatur, quod eadem erat hic di-
 stributio ‘quod est B’ vel ‘quod contingit esse B’ vel hic ‘homo currit’
 et ‘homo potest currere’, contra hoc arguitur quia ‘homo potest cur-
 rere’ potest verificari pro eo quod non est et tamen erit, sed ista ‘homo 60
 currit’ non potest verificari pro eo quod non est, sed solum pro eo
 quod est; quare, cum pro aliis fit verificatio, et pro ipsis diversimode
 erit distributio.

2.2.1.4 → 2.1.1.4 Contra illud quod dicebat quod hanc dupliciter
 est accipere, sc. ‘quod contingit esse B’: quia dicebat quod per indif- 65
 ferentiam se habeat ad omnia supposita, cum dicebat quod dupliciter
 est accipere, contradictio videbatur esse in dictis.

2.2.2 → 2.1.2.2 Contra dissolutionem rationis arguebatur. Nam non
 videbatur dissolvi, cum dicebatur “‘Omnis homo currit, album est
 homo, ergo album || currit’, accidit quod conclusio sit vera”. Contra: **B 103rA**
 quia necessarium est quod conclusio sit vera, quia ex veris non sequi-
 tur <nisi verum>; quod dixit quia accidebat quod conclusio esset vera,
 et dabat exemplum ‘omnis homo currit, asinus est homo, ergo asinus
 currit’, conclusio potest esse vera, –non valet, quia praemissa, scilicet
 minor, est falsa. 75

2.3 → 2.2.1 Ad rationes respondebatur.

2.3.1 → 2.2.1.1 Quando dicitur: <“Ad istam” > ‘tantum currens est
 homo’, sequitur ista ‘omnis homo currit’,” dicebatur per interemptio-
 nem consequentiae dicendo quod ista consequentia nulla est ‘tantum
 currens est homo, ergo omnis homo currit’. 80

2.4 → 2.3.1 Et quia negabatur consequentia, probabatur ipsam esse
 bona <m>, quia propositio exclusiva per intellectum duas propositiones
 habet, sc. unam affirmativam et aliam negativam, ergo ‘tantum currens

est homo' habet in se istam 'nihil aliud a currente est homo', quae negativa est et convertitur 'nihil aliud ab homine currit' et 'nihil aliud ab homine currit' valet istam 'omnis homo currit', ergo primum sequebatur.

2.5 → 2.4 Ad consequentiam respondebatur quod nulla est. Et quando probabatur per conversionem, dicebatur quod conversio nulla est, et quod sic non debet converti, quia ipsa est affirmativa.

90 2.6.1 → 2.5 Contra hoc arguitur in prima figura: 'nihil aliud a currente est homo, Brunellus est aliud a currente, ergo Brunellus non est homo'; quare videtur quod conversio sit bona.

2.6.2 → 2.1.1.5 De secundo. Dicebatur respondendo quod signum adveniens termino substantiali indifferenter distribuit ipsum pro omnibus et quod pro essentialibus vel accidentalibus, hoc accidit. Contra: 95 quia licet accidat, tamen quia terminus universalis non abstrahitur a supposito accidentali, ideo etc.

2.7 → 2.6.2 Distinguebatur de universali et communi, ita quod commune est quod pluribus convenit, †tamen universale aliter†.

100 2.8 → 2.7 Contra hoc dicebatur quod duplex <est> communitas, specialis et generalis.

2.9 → 2.8 Et hoc negabat.

2.10.1 Tunc dicebatur quod Priscianus hoc modo distinguit in Maiori volumine.

105 2.10.2 Tamen ulterius distinguebatur de universali, appellando universale quod est intentio subiacens animae vel universale quod est fundatum in rebus loquendo de re quae subiacet intentioni illi quae est universalis, dicendo quod loquebatur de huiusmodi universali in proposito; et tunc quia huiusmodi universale solum abstrahitur ab essentialibus suppositis per se, ideo solum pro istis fit distributio, et sic 110 non de †pari†.

2.10.3 → 2.1.1.3-4 Tunc contra hoc quod dicebatur quod dupliciter est accipere †respondendo† quod eodem modo fit distributio hic 'omne B est A' et 'omne B contingit esse A' dicendo quod semper est distributio 115 pro eo quod est B –tamen per hoc ad argumentum non respondebatur.

103 Priscianus] Prisc., *Inst.* II.vi.31, XI.ii.10. 105 tamen B] *fortasse* tunc scribendum. distinguebatur] dicebatur B. 105-7 appellando – loquendo B] *omnia sana esse affirmare vix ausim.* 112 Argumentum 2.10.3 *manum esse videtur; forsitan post* non respondebatur *lacuna lateat.* 113 respondendo B] *fortasse* retinendo scribendum.

2.11 → 2.10.3 Et quod distributio semper fit pro eo quod est declarabatur, ut ‘animal fuit in arca Noe’ id est natura animalis in suppositis secundum supposita prateterita fuit in arca Noe, similiter ‘homo potest esse’ id est natura quae est verificatur de supposito secundum quod suppositum futurum. 120

2.12.1 → 2.11 Dicebatur quod per hoc non solvebatur argumentum supponendo hoc cum ipso, quia cum fit verificat<i>o pro supposito futuro erit distributio pro supposito futuro, quare maior erit distributio in hoc quod est ‘homo potest esse’ quam in hac ‘homo est’, et sic semper stat propositum, nam de omni eo de quo verificatur praedicatum, de ipso verum est dicere ipsum cadere sub distributione, ex quo in indefinita pro illo verificatur, quare aliter distribuitur hic et ibi. 125

2.12.2 → 2.11? Et contra hoc quod dixit quod in illis quae sunt de genere remanentium semper terminus supponit pro eo quod est, [et] dicebatur contra hoc quod si haec sit causa, tunc <cum> ablata causa aufertur effectus, ergo tunc in illis quae non || sunt de genere remanentium terminus non supponit pro eis quae sunt 130 **B 103rB**

2.13 Tamen hic non dicebatur plus.

2.14 Contra ultimum arguebatur quod ipse dicebat (tamen omisi argumentum) quia si fiat distributio pro accidentibus, tunc haec erit falsa ‘omne totum de necessitate est maius sua parte’, cum sua particularis sit falsa, si fiat distributio pro supposito accidentali sc. ‘album est totum, ergo album totum de necessitate est maius sua parte’ quae falsa est; quare prima, cum sit sua particularis. Dixit ad hoc quod ipsa erat necessaria per accidens, et sic per hoc dixit solvi argumentum. 135 140

Contra hoc arguitur quia necessaria per accidens fit necessaria per praedicatum quod convenit ei per se et quod ei non repugnat. Quia dicendo ‘album aedificat’, si ei per se repugnaret quod aedificat, <***>. Tamen quia album, licet non includat praedicatum, tamen ei non repugnat, et ideo est vera per accidens, †et ista ‘album currit’ non potest verificari per nigrum quia ei repugnat nigrum. † Sic dico in proposito: propositio de inesse ut nunc non potest esse necessaria per accidens, quia ei repugnat, cum necessarium et contingens ad utrumlibet contradicant et opponantur. Et etiam sic dicendo ‘homo est species, Socrates est homo, ergo Socrates est species’, dico quod ‘Socrates est 145 150

130 ablata] allata **B**, ut videtur. 134 omisi] omisi **B**. Editor quaestionis hic in propria persona loqui videtur. 137 si] et **B**.

species' nullo modo potest verificari, quia esse speciem sibi repugnat. Ita dico in proposito quia sicut esse individuum interimit esse speciem, sic etiam quod est contingens ad utrumlibet interimit necessarium; ergo illa quae est de inesse ut nunc non potest esse necessaria
 155 per accidens sicut nec haec 'Socrates est species' potest verificari per accidens nec per se, cum Socrates includit oppositum speciei. Ergo in proposito cum haec 'album' includit contingens ad utrumlibet, quod repugnat illi de necessario, ergo haec 'album de necessitate est maius sua parte' nullo modo potest esse necessaria per accidens, sed album
 160 adveniens toti tollit necessitatem per se adiuncta illi, ergo non potest verificari nec esse necessaria per accidens, sicut nec potes dicere quod Socrates per accidens est species.

Ista fuerunt arguta contra positionem.

2*. Item argutum fuit ad principale.

165 2*.1 Et arguebatur quod signum distribuatur terminum communem indifferenter pro suppositis essentialibus et accidentalibus, quia cum terminus communis sit praedicabilis de pluribus, signum adveniens termino communi dicit modum accipiendi pro illis pluribus. Cum ergo terminus communis sit praedicabilis tam de suppositis essentialibus et
 170 accidentalibus, ideo etc.

2*.2 Oppositum arguitur. Signum adveniens termino communi non videtur ipsum distribuere pro aliquibus partibus nisi pro illis quae sunt significata termini, sed supposita accidentalia non sunt significata termini, ergo nota distributionis adveniens termino communi ipsum distribuit solum pro suppositis essentialibus cum sint significata termini
 175 et non pro accidentalibus, cum non sunt significata termini, ideo etc.

3.1 Ad hoc breviter est dicendum.

3.1.1 Primo intelligendo quae sunt supposita per se et quae sunt supposita per accidens. Supposita autem per se <sunt> quae nullam
 180 rem addunt supra significatum termini communis, differentia solum a termino secundum rationem, quia Socrates est ens per se sicut homo est ens per se. Supposita autem per accidens sunt quae significant aliquid superadditum supra naturam termini.

3.1.2 Dicendum ergo quod signum adveniens termino communi
 185 substantiali distribuit ipsum pro suppositis per se, et numquam pro

suppositis per accidens. Et hoc declaratur a posteriori, quia si signum
 distribueret terminum communem pro suppositis || accidentalibus, tunc **B 103vA**
 sequeretur ‘omnis homo albus currit, ergo omnis homo currit’. Hoc
 etiam potest declarari sic: signum adveniens alicui termino communi
 non debet ipsum distribuere nisi pro illis a quibus abstrahitur; sed terminus
 190 communis solum abstrahitur a suppositis essentialibus et non a
 suppositis accidentalibus, quia ens per se non abstrahitur ab ente per
 accidens, sed ens per se abstrahitur ab ente per se et ens per accidens
 abstrahitur ab ente per accidens –et ideo intelligo quod abstractio uni-
 versalis a suppositis est abstractio entis per se ab entibus per se et non
 195 est abstractio eius ab entibus per accidens. Tunc arguitur: si ens per se
 debet abstrahi ab ente per se et ens per accidens debet abstrahi ab ente
 per accidens, si ergo signum non debet denotare modum accipiendi
 circa terminum communem nisi pro illis a quibus abstrahitur terminus
 communis, sed solum abstrahitur terminus communis a suppositis essen-
 200 tialibus et non ab accidentalibus, cum ens per se solum abstrahitur
 ab entibus per se et non ab entibus per accidens; [et] ex hoc videtur
 quod solum fit distributio termini communis pro suppositis essentiali-
 bus, cum solum ab illis abstrahitur.

Praeterea, pro nullo distribuitur terminus communis nisi pro eo **205**
 quod in se includit significatum termini et cuius significatum termini est
 principium sufficiens cognoscendi <***> hominem album, quia aliquid
 est in homine albo quod non cognoscitur per significatum hominis, et
 distributio termini solum est pro illis quorum significatum termini est
 principium sufficiens cognoscendi, et solum haec sunt supposita essen-
 210 tialia et non accidentalia, quare solum erit distributio pro suppositis
 essentialibus et non pro accidentalibus, cum ipsorum significatum ter-
 mini communis non est principium sufficiens cognoscendi et significant
 aliquid additum supra naturam termini. Et propter hoc etiam non est
 215 in ipsis praedicatio univoca sed denominativa, quia univoca praedi-
 catio solum distribuit pro suppositis per se. Et sic patet quod signum
 adveniens termino substantiali distribuit ipsum solum pro suppositis
 essentialibus, quorum significatum termini est principium sufficiens
 cognoscendi, et etiam ipsa supposita essentialia nullam rem addunt
 supra naturam termini communis, ut dicendo ‘Socrates est homo’: nihil **220**

194 ideo] non **B**. **211** quare] quia **B**. **216** distribuit pro suppositis] distinguit praedi-
 cationem **B**.

enim est in Socrate quod sit res aliqua diversa a natura ipsius termini communis huius qui est homo, et etiam nihil est in Socrate cuius significatum termini non est principium sufficiens cognoscendi.

225 Praeterea, signum adveniens termino substantiali dicit modum accipiendi ipsum pro partibus, et supposita accidentalialia non sunt partes ipsius termini substantialis.

230 Ideo mihi videtur quod cuicumque terminus substantialis supponat, signum ei adveniens solum distribuit ipsum <pro eis> de quibus praedicatur univoce, et haec solum sunt supposita essentialia; ideo etc. Et dico quod praedicatio univoca est quando per terminum significantur omnia illa quae sub distributione termini cadunt, et quorum significatum termini est principium sufficiens cognoscendi; et ideo dico quod supposita accidentalialia non debent cadere sub distributione termini, cum ipsorum significatum termini <non> est principium sufficiens cognoscendi.

235 Breviter ergo dicendum quod sub distributione termini non cadunt supposita accidentalialia, termini, dico, per se sumpti, et cum ab ipsis terminis non abstrahitur, ut visum est.

240 **B 103vB** 3.1.3.1 → 3.1.2 Tamen contra hoc potest instari: secundum quod vult Aristoteles libro Priorum, quod hic est alia distributio 'omne B contingit esse A' [et] quam hic dicendo 'omne || B est A', et hoc non est nisi quia ibi est distributio termini pro suppositis accidentalibus et in potentia, hic autem pro suppositis per se; ergo etc.

245 3.1.3.2 → 3.1.3.1 Dico ad hoc quod ibi semper fit distributio eodem modo, quia semper pro suppositis per se. Quia cum dicitur 'omne B contingit esse A', intelligo quod ibi fit distributio pro suppositis per se, sicut et hic 'omne B est A', licet tamen aliter verificatur haec quam haec 'omne B est A'.

250 3.1.3.3 → 3.1.2 Praeterea, contra positionem potest etiam sic instari: dicendo 'omnis homo currit, album est homo, ergo album currit' <est> bonus syllogismus et bene sequitur; hoc autem non videtur esse nisi album caderet sub distributione termini cum sumatur sub ipso; ergo etc.

255 3.1.3.4 → 3.1.3.3 Dicendum quod non fit distributio pro suppositis accidentalibus, quia licet sumatur sub termino suppositum accidentale, hoc autem non arguit quod fiat distributio pro suppositis accidentalibus,

222 qui] quod B. 230 quando] termini *vel sim. add. et erasit* B. 239 Arist. *APr.* I.13.32b25-29(?). 240 hic] haec B. 251 hoc] haec B. 255 hoc] haec B.

quia aliquid bene sumitur sub termino quod non cadit sub distributione termini; et etiam, quod sumitur sub termino hoc est quia accidit supposito per se ipsius; ideo etc.

3.2 Ad rationes in oppositum dicendum.

3.2.1 “Quandocumque aliquis terminus praedicatur de pluribus indifferenter, signum ei adveniens distribuit ipsum pro illis pluribus indifferenter.” 260

Dicendum quod quando aliquid praedicatur de pluribus praedicatione univoca, tunc pro illis pluribus fit distributio cum terminus sumatur universaliter; sed quando praedicatur de pluribus non praedicatione univoca sed praedicatione denominativa, tunc non oportet, quia distributio termini substantialis solum est pro illo quod includitur in significato termini; ideo etc. 265

3.2.2 Ad aliud quod potest argui:

“Sequitur enim ‘homo albus currit, ergo homo currit’ et tenet gratia formae, quare ad consequens distributum sequitur antecedens distributum; sequitur ergo ‘nullus homo currit, ergo nullus homo albus currit’, et sic videtur quod fiat distributio pro suppositis accidentalibus. Item patet quod bene sequitur ‘homo albus currit, ergo homo currit’ quia antecedens non potest esse verum sine consequente; ideo etc.” 270 275

Dicendum ad hoc, quando dicis ‘homo albus currit, ergo homo currit’ quod sequitur quia tenet gratia formae, concedo, quia intelligo quod aliquid tenere gratia formae hoc est quando potest reduci ad formam syllogisticam confirmatam per eandem habitudinem; et ideo in secunda figura ex utrisque affirmativis non sequitur conclusio. Et quod dicis quod antecedens non potest esse verum sine consequente, dico quod hoc non arguit fieri distributionem pro suppositis accidentalibus, quia quod antecedens non potest esse verum sine consequente, hoc potest esse quia oppositum antecedentis non potest esse verum, et etiam hoc non provenit ex relatione antecedentis ad consequentis. Unde quod oppositum non potest stare cum praemissis debes intelligere quia non potest esse verum secundum se acceptum. “Sequitur ergo ‘homo albus currit, ergo homo currit’, ergo ad consequens distributum sequitur antecedens distributum”, verum est –si in antecedente non includitur aliquid aliud a consequente, et si includitur aliquid in antecedente quod 280 285 290

non in consequente, non oportet; et ideo cum in homine albo includitur aliquid aliud ab homine, ideo non oportet quod fiat distributio pro homine albo; ideo etc.

3.2.3 Sed arguitur facilius: “Sequitur enim ‘homo albus currit, ergo homo currit’, ergo ad oppositum consequentis sequitur oppositum antecedentis, ergo sequitur ‘non homo currit, ergo homo albus non currit’; sed ista ‘non homo currit’ valet istam ‘nullus homo currit’, ergo
B 104rA nullus homo currit, ergo homo albus non currit; || quare videtur quod fit distributio pro homine albo, et sic videtur quod pro suppositis accidentalibus.”

300 Dicendum breviter quod <cum dicitur quod> bene sequitur ‘homo albus currit, ergo homo currit’, ergo ad oppositum consequentis sequitur oppositum antecedentis, sequitur ergo ‘non homo currit, ergo homo albus non currit’, –dicendum ad hoc quod haec est distinguenda ‘homo
 305 albus non currit’: aut quia negatio potest negare totum implicitum aut quia solum per negationem removetur res implicita circa subiectum. Si ergo primo modo, non sequitur; secundo autem modo sequitur; ideo etc. Et intelligendum quia quod sequitur ‘homo albus currit, ergo homo currit’, quia hoc est <eo> quod in homine albo includitur homo, ideo
 310 sequitur ex ipsa. Et ideo, si sequatur ‘non homo currit, ergo homo albus non currit’, oportet ponere quod homo albus sit homo, unde non sequitur simpliciter, et ideo non arguis quod fiat distributio per se pro supposito accidentali, quia si aliquid sequitur ad aliud quodam supposito, hoc non arguit quod pro ipso fit distributio. Ideo etc.

315 Positio haec fuit magistri Roberti dicti Rufi.

309 hoc] *potius hic B.* **315** *Magister Robertus Rufus quis fuerit ignotum est. Verba quae sunt Positio – Rufi ab editore addita esse dixerim, eisque significari positionem in determinatione sophismatis defensam etiam magistri Roberti fuisse, potius quam Robertum auctorem problematis fuisse.*

SOPHISMA 6

Petri de Alvernia

NULLUS HOMO DE NECESSITATE EST ASINUS

Circa istam orationem duo in generali quaesita fuerunt.

F 69rA,

P 79rA,

B 95rB

- *P1.* Primum fuit de modo syllogizandi ex ista propositione, utrum scilicet maiori existente negativa de necessario et minori de contingenti sequatur conclusio de inesse, et si sic, quaeritur de quo inesse. 5
- *P2.* Secundum fuit de veritate et falsitate, circa quod tria fuerunt quaesita.
- *P2.1* Primum fuit utrum illud quod repugnat alicui per se possit illi convenire per accidens. 10
- *P2.2* Secundum fuit, quia aliquis diceret hanc esse veram ‘homo potest esse asinus’, quia quod potest esse homo potest esse asinus, ut materia, utrum haec sit vera de virtute sermonis ‘materia potest esse homo’.
- *P2.3* Tertium fuit utrum haec sit vera ‘homo potest esse asinus’, quia idem est quaerere de ista et de prima. 15

2-3 duo – primum fuit **F]** quaerebatur **B**; duo generaliter quaerebantur primum fuit **P**. 3 ex ista propositione **F]** *om.* **BP**. 4 scilicet **F]** *om.* **BP**. negativa de necessario **BP]** de necessario negativa **F**. 5 et si] et dato quod **B**; vel si **F**; item si **P**. 14 homo **BF]** asinus **P**.

PROBLEMA 1

Utrum maiori existente negativa de necessario et minori de contingenti sequatur conclusio de inesse, et si sic, de quo inesse

1.1.1 De primo argutum fuit quod maiori existente negativa de necessario et minori de contingenti non sequitur conclusio de inesse negativa, quia maiori existente affirmativa et minori de contingenti non sequitur conclusio affirmativa; ergo a simili maiori existente negativa de necessario et minori de contingenti non sequitur conclusio negativa de inesse.

1.1.2 Praeterea, conclusio de inesse quae sequitur debet esse vel de inesse simpliciter vel de inesse ut nunc vel de inesse communi ad utrumlibet. Non potest esse de inesse simpliciter, quia talis realiter est necessaria, quae non potest simul verificari in eisdem terminis cum illa

1 *Eandem quaestionem tractant* Anon. Brugensis, *Quaest. Apr.*, qu. 1.87, f. 51vA-B; Anon. Florentinus, *Quaest. Apr.*, f. 57vB; Simon de Faverisham, *Quaest. Apr.*, qu. 1.70, ff. 130vA-B; Radulphus Brito, *Quaest. Apr.*, qu. 1.55. *Ex his Brugensis magna ex parte quaestionem Florentini ad verbum sequitur, Florentini vero omnibus numeris cum §§ 1.1-1.2 & 3.2.1-2 huius sophismatis congruit, quare ad textum constituendum adducendam esse decrevi et siglo f notavi. Interdum etiam Brugensem inspicere iuvat, cui siglum b assignavi.* de primo argutum fuit P] ad primum argutum fuit F; et arguitur B; arguitur f. 1-5 maiori – negativa de inesse] non sequitur conclusio de inesse quia maiori existenti affirmativa de necessario et minori de contingenti non sequitur conclusio de inesse affirmativa, ergo a simili nec maiori existente negativa de necessario minori de contingenti non sequitur conclusio de inesse B; maiori existente negativa de necessario et minori de contingenti non sequitur conclusio de inesse affirmativa, ergo a simili nec in proposito maiori existente negativa sequitur conclusio negativa de inesse F; maiori existenti negativa de necessario et minori de contingenti non sequitur conclusio de inesse negativa, quia maiori existenti affirmativa et minori de contingenti non sequitur conclusio affirmativa, ergo a simili maiore existente negativa de necessario et minore de contingenti non sequitur de inesse P; non quoniam maiori existente affirmativa de necessario et minori de contingenti non sequitur conclusio affirmativa de inesse, ergo a simili maiori existente negativa <de necessario> et minori de contingenti non sequitur conclusio negativa de inesse f. 7 communi Bf] om. FP. Cf. Radulphus Brito, *Quaest. Apr.*, qu. 1.55, pp. 357-358: “si dicas quod illa conclusio quae sequitur est de inesse in communi ad utrumlibet, sc. ad illam de inesse ut nunc et ad illam de inesse simpliciter, idem inconueniens habeo, quia quicquid sequitur ad consequens sequitur ad antecedens. – ergo quicquid sequitur ad illam de inesse communi <sequitur ad illam de inesse ut nunc, ergo si ex opposito illius de inesse communi> {sequitur – communi> habet cod. O, om. ed.} cum maiore de necessario interimitur minor, eodem ergo modo ex opposito illius de inesse ut nunc, quae est antecedens ad illam de inesse in communi, cum maiore interimitur minor, et cum minore maior”.

de contingenti ut nunc –non enim stant simul quod Socrates necessario 10
sit animal et quod Socratem contingat esse animal nunc– et illa de inesse
quae sequitur stat simul cum illa de contingenti in eisdem terminis; †sed
utraque sequitur† ergo non erit de inesse simpliciter.

Si sit de inesse ut nunc, tunc ex opposito eius quae est de inesse ut 15
nunc et maiori, quae fuit de necessario, sequitur oppositum minoris,
quae fuit de contingenti; quare necesse est esse de necessario; et si hoc
sit verum, tunc ex maiori de necessario et minori de inesse ut nunc
sequitur conclusio de necessario, quod est inconveniens.

Si dicatur quod sit de inesse communi ad utrumlibet, idem sequitur.
quia tunc ex opposito eius et maiori de necessario sequitur conclusio 20
de necessario. || Cum ergo illa de inesse ut nunc antecedit ad illam de
inesse simpliciter, et ad illam de inesse communi cum illa de necessario
sequetur conclusio de necessario, quia quicquid sequitur ad consequens
sequitur ad antecedens. **B 95vA**

Sic igitur manifestum est quod non potest sequi conclusio nec de 25
inesse ut nunc nec de inesse simpliciter nec de inesse communi; nulla
igitur conclusio de inesse sequitur.

1.2 Oppositum vult Aristoteles in libro Priorum, et arguitur ratione
eius syllogizando sic: nullum **B** de necessitate est **A**; omne **C** contingit
esse **B**; ergo nullum **C** est **A**. Ex opposito huius conclusionis, quod 30
est ‘aliquod **C** est **A**’, cum minori posita inesse scilicet ‘omne **C** est **B**’
sequitur oppositum maioris sic: ‘aliquod **C** est **A**, et omne **C** est **B**,
ergo aliquod **B** est **A**’ –haec repugnat maiori; ergo primum sequebatur.

10 non **BPf**] nunc **F**. 10-11 necessario sit animal **BPf**] sit animal necessario **F**. 11 Socratem
contingat **FP**] *inv.* **Bf**. 12-13 sed – simpliciter **f**] non erit igitur conclusio de inesse sim-
pliciter **B**; si utraque sequitur ergo non ut de inesse simpliciter **F**; si ergo utraque sequi-
tur non [[est]] de inesse simpliciter **P**. 14 si – ut nunc **f**] quod non sit de inesse ut nunc
videtur **B**; sed sit de inesse ut nunc **FP**. 15 sequitur **Ff**] sequeretur **P**; oportet sequi
B. 16 quae - contingenti **BFf**] quod fuit de contingenti pro possibili **P**. quare **f**] quam
BF; quod **P**. 17 minori **BFPf**] de contingenti et *add.* **F**. ut **BPf**] *om.* **F**. 18 necessario
BFf] inesse ut nunc **P**. 19 communi ad utrumlibet **Pf**] communi ad utrumque **B**; vel de
contingenti ad utrumlibet **F**. 22 et **bf**] cum **F**; *om.* **BP**. communi **f**] *om.* **BFP**. 23 se-
quetur **P**] sequitur **BF**; sequatur **f**. 23-24 consequens sequitur ad antecedens **BPf**] ante-
cedens sequitur ad consequens **F**. 25 conclusio **BPFf**] de inesse *add.* **B**. 26 communi
BFf] in communi **P**. 28 in libro Priorum **BF**] libro Priorum **P**; *om.* **bf**. Arist., *APr.*
I.16.36a7-15. et **BPf**] vel **F**. 30 ex **BPf**] quia ex **F**. 31 est² **BPf**] *om.* **F**. 32 et **Ff**] *om.*
BP. 33 maiori] huius *add.* **F**. ergo primum sequebatur **bf**] primum ergo sequitur **BP**;
igitur primum sequitur **F**;

2. Omissis illis quae hinc et inde solvendo et replicando dicta fuerunt,
 35 3.0 consideranda sunt quattuor, tam propter principale quam propter incidentaliter dicta.

Primum est de principali, utrum maiori de necessario negativa et minori de contingenti sequatur conclusio de inesse.

Secundum est de quo inesse sit illa conclusio.

40 Tertium utrum maiori de necessario et minori de inesse ut nunc sequatur conclusio de necessario.

Quartum utrum ad probandum aliquam consequentiam sufficiat ex opposito conclusionis cum altera praemissarum interimere alteram vel oporteat utramque.

45 3.1.0 Ad dissolutionem istorum accipienda sunt quaedam et declaranda.

3.1.0.1 Primo quod signum universale affirmativum adiunctum termino communi denotat ipsum teneri universaliter pro omnibus per se suppositis; et ratio huius est quia signum universale circa terminum
 50 universalem significat quoniam universaliter, ut dicitur libro Peri hermenias. Ad quae ergo universalitas termini se extendit per se, ad illa quoniam universaliter se extendit distributio signi universalis; nunc autem universalitas termini per se non se extendit nisi ad supposita per se, ergo nec distributio per se non se extendit nisi ad supposita per se.
 55 Cuius probatio est ex significato, cum terminus distributus pro suppositis per se, per accidens pro suppositis per accidens distribuitur, quia quando aliqua duo sunt coniuncta per accidens, quod per se inest uni per accidens saltem inest alteri; nunc autem suppositum per accidens coniunctum est supposito per se – ex hoc enim dicitur suppositum per
 60 accidens quia accidit supposito per se – si ergo cadere sub distributione per se inest supposito per se, inest per accidens supposito per accidens.

34 hinc – fuerunt **BF** (*nisi quod F* syllogizando *pro* solvendo)] dicta fuerunt hinc et inde solvendo causa brevitatis **P**. 36 incidentaliter dicta **BP**] incidentale dictum **F**. 37 de necessario negativa **P**] negativa de necessario **B**; de necessario **F**. 38 sequatur **BP**] sequitur **F**. 40 necessario – inesse **BP**] inesse – necessario **F**. 42 aliquam consequentiam **F**] syllogismum esse bonum **B**; consequentiam **F**. 43 ex **P**] cum **BF**. cum – praemissarum **P**] *om.* **BF**. 44 utramque **BP**] utrumque **F**. 48 denotat **BP**] denotet **F**. 48-49 omnibus per se suppositis **BF**] se et pro suis partibus i.e. **P**. 50 libro **BP**] in libro **F**. Arist., *Int.* 7.17b11-12 52 quoniam universaliter se extendit distributio signi **P**] se extendit distributio signi **B**; se extendit quoniam universaliter est distributio **F**. 54 se³ **BP**] *om.* **F**. 59 coniunctum – se **P**] et suppositum per se sunt coniuncta in esse **B**; coniunctum supposito per se **F**.

Verumtamen, cum suppositum per accidens cadat sub distributione termini, de virtute sermonis non significatur esse sub praedicato. Cuius probatio est quia si ita esset, nulla propositio de necessario esset vera, nec ista ‘omnis intelligentia est incorruptibilis’; intelligentia enim habet aliquod || suppositum per accidens, sicut hanc intelligentiam moventem hanc revolutionem, cui non de necessitate inest praedicatum, quia non semper inest, et tamen significatur per propositionem de necessario. 65 **F 69rB**

Adhuc tamen est hoc possibile. Quod enim intelligitur, hoc significatur, et illo modo; nunc autem rem significatam per terminum communem intelligimus praeter suum accidens. Item, intelligimus ipsam relatam ad omnia supposita per se nihil || cointelligendo de suppositis per accidens; ergo et hoc poterit significari per sermonem, scilicet terminum teneri pro suppositis per se nihil significando de suppositis per accidens, ita quod in propositione universali praedicatum inest omnibus suppositis per accidens quia et suppositis per se, non tamen de virtute sermonis significatur eis inesse, sed tantum suppositis per se, sicut cum || attribuitur Socrati praedicatum, attribuitur et Socrati albo si sit albus, non tamen significatur attribui Socrati albo sed Socrati tantum. **B95vB**

Et ideo non sequitur ‘omnis homo currit, ergo homo albus currit’ sed sequitur ‘ergo hic homo currit’. 70 75 80

Signum tamen universale negativum adiunctum termino communi propter virtutem negationis, quae negat universaliter significatum pro suppositis per se, et ex consequenti pro suppositis per accidens, infert

62 suppositum **BP**] suppositi **F**. 64 esset² **BP**] erit **F**. 65-68 nec – necessario *in fine paragraphi* (**F**)(**P**)] *om.* **B**. nec ista] vel ista **F**; praeterea **P**; *def.* **B**. 65 incorruptibilis] incor()lis **FP**; *def.* **B**. 65-66 enim habet aliquod **F**] habet **P**; *def.* **B**. 66 sicut **P**] sic **F**; *def.* **B**. 67 hanc revolutionem cui **P**] habeat reclusionem cui **F**; *def.* **B**. 68 et tamen significatur] cum tamen significatur **F**; et est per hoc sic ergo {ergo *ex* igitur *correctum*} **P**; *def.* **B**. 69 adhuc – possibile **F**(**P**)] *item* **B**: *propositio fortasse corrupta*. quoniam significare sequitur intelligere *add.* **P**. 71 intelligimus¹ **BP**] *om.* **F**. accidens **BFP**] ergo et significari contingit *add.* **B**. 73 hoc poterit significari **F**] poterimus sic **B**; poterit sic **P**. 74 significando **BP**] intelligendo **F**. 74-75 accidens **BFP**] ^{va}ergo et hoc poterit significari^{cut} *add.* **F**. 75 propositione universali **BP**] omni propositione universali vera **F**. 75-76 inest – accidens (**B**)] omnibus suppositis per accidens inest per accidens **P**. 76 quia **BP**] quod **F**. 77 sed – sicut **BP**] si tamen pro suppositis sic **F**. 78-79 cum – albus **B**] attribuitur Socrati albo si Socrates sit albus **F**; praedicatum denotatur attribui Socrati albo si sit albus **P**. 80-81 homo² – ergo] omnis homo albus currit, sed sequitur **B**; Socrates albus currit sive homo, quia neque sic significatur attribui [[significatum]] attribui praedicatum, sed sequitur omnis homo currit ergo **P**; *om.* **F**. 84 et **BP**] *om.* **F**. per accidens **BP**] *om.* **F**.

85 supposita per accidens. Et ideo sequitur 'nullus homo currit, ergo homo albus non currit', quia ex opposito consequentis sequitur oppositum antecedentis, ut patet de se.

3.1.0.2 Ulterius accipiendum est quod necessarium dicitur dupliciter: uno modo per se et simpliciter, alio modo per accidens. Et hoc
90 apparet per Aristotelem 5. Metaphysicae: nutrimentum enim est necessarium animali, non per se, sed si debeat conservari in esse; et necessarium est navigare ad Aeginam, non simpliciter et per se, sed si debeat reportari pecunia – homo autem est animal de necessitate per se et simpliciter. Hoc etiam apparet in fine primi Peri hermenias, ubi
95 Aristoteles dicit quod omne quod est quando est necesse est esse, et non esse quod non est quando non est necesse est [non esse]; sed non quod est necesse est esse neque quod non est necesse est non esse, non enim idem est omne quod est necessario esse quando est et simpliciter esse ex necessitate.

100 Item apparet in libro De somno et vigilia ubi dicitur quod necessarium est unicuique animali inesse somnum – dico ex suppositione de necessitate –, quoniam si animal erit habens suam naturam, ex necessitate quadam inesse ei oportet. Ex quo manifestum est secundum

85 ideo **BP**] etiam **F**. 86 quia] negato aliquo quod est per se negantur omnia eius accidentia, et praeterea quia *add. B*. 88 est **BP**] *om. F*. necessarium **BP**] an(te) n(n) **F**. *qui infra pluries n(m) utitur ut necessarium significet.* 90 5. Metaphysicae] Arist., *Metaph.* V.5.1015a20-26, *rec. Guillelmi*: "Necessarium dicitur sine quo non contingit vivere quasi concausali, ut respirare et cibus animali necessarium; nam sine hiis esse est impossibile. Et sine quibus bonum non contingit aut esse aut fieri, aut aliquod malum expellere aut privari, veluti bibere pharmacum necessarium ut non laboret, et ad Eginam nauigare ut pecuniam recipiat." 91 animalis **P** *cum recensione Guillelmi*] *om. BF*. si debeat conservari **F**] si debeat vivere vel conservari **P**; ut conservetur animal **B**. in esse **BP**] *om. F*. 92 ad Aeginam *scripsi coll. Arist. l.c.*] Athenis **BFP**. 94 fine primi Peri hermenias] Arist., *Int.* 9.19a23-26, *trl. Boethii*: "esse quod est quando est, et non esse quod non est quando non est, necesse est." *Cf. Auctoritates Aristotelis* 33.20: "Omne quod est, quando est necesse est esse. Et omne quod non est, quando non est, necesse est non esse. Sed omne quod est simpliciter esse est necesse." 95 omne **FP** *cum Auct. Arist.*] esse *cum translatione Boethii* **P**. quod est **BP**] *om. F*. necesse est esse **F**; necessarium est esse **P**; *om. B*. 96 quod non est **F**] *om. BP*. non esse² **FP**] dicere **B**. 98 omne *scripsi coll. Arist.*] esse **BFP**. necessario *scripsi coll. Arist.*] et necesse est esse **F**; necesse est esse **P**; *om. B*. quando est **BF**] *om. P*. 99 esse **P** *s.l. cum Aristotele*] *om. BF*. 100 De somno et vigilia] Arist., *Somn. Vig.* 1.454a21-b9. ubi dicitur **BP**] *om. F*. 100-1 necessarium est **B**] an(te) n(n) **F**. 101 inesse **B**] inest **F**; *om. P*. 103 manifestum] etiam *add. F*.

Philosophum quod aliquid necessarium est ex suppositione et per accidens, quod idem dico, et aliquid simpliciter. Quoniam igitur orationes sunt verae et necessariae quemadmodum et res, sicut dicit Aristoteles in libro Peri hermenias, hoc accipiens a Platone, et secundum Boethium ibidem sunt aliquae propositiones necessariae per se, et aliquae necessariae per accidens; necessariae per se et simpliciter, ut si aliquis dicat ‘homo est animal’, et aliquae necessariae per accidens, ut ‘album est animal de necessitate’, quia cygnus, et talibus propositionibus necessariis per accidens saepe utitur Aristoteles in libro Priorum in mixtionibus, ut patet consideranti. Ex quo apparet quod illud quod per accidens est necessarium, per se est contingens, ut si album per accidens, ut per cygnum, de necessitate inest animali, tamen ei secundum rationem eius contingenter inest.

3.1.0.3 Ulterius est accipiendum quod si ad antecedens sequitur consequens, ad oppositum consequentis sequitur oppositum antecedentis; et hoc probatur in fine primi Priorum, ut sit A antecedens, B consequens, C oppositum antecedentis, D oppositum consequentis – si igitur ad A sequitur B, ad D sequitur C vel A potest stare <cum D>; nunc autem non stat quia ad ipsum sequitur B, et cum quo non

104 Philosophum BP] Aristotelem F. 104-5 et per accidens – quoniam igitur FP] quod est idem quod per accidens; necessarium ergo dicitur dupliciter, per se et per accidens, et quia B. 105 idem P] ideo F; def. B. 106 et necessariae BF] om. P cum Aristotele. 106-7 Aristoteles – Peri hermenias (B)F] Philosophus in Praedicamentis P. Arist., Int. 9.19a33. 107 et F] om. B; ut optime dictum est P; 107 Boethium] Boethius, Int. ed. 2a p. 246: “Quod si, inquit, itidem ORATIONES VERAE SUNT QUEMADMODUM ET RES: hoc sumpsit a Platone”; p. 241: “Duplex modus necessitatis ostenditur: unus qui cum alicuius accidentis necessitate proponitur, alter qui simplici praedicatione proferitur.” 108 aliquae propositiones BP] inv. F. 108-9 et aliquae – per se P] om. BF. 109 ut si aliquis dicat FP] om. B. 110 homo – ut B] homo est animal, aliae necessariae secundum accidens ut P; om. F. 111 talibus BP] ex talibus. F. 112 libro Priorum] cf. Arist., APr. I.11.32a1-3 et Robertus Kilwardby, *Notule libri Priorum* I.17, d.3, vol. I, p. 358. 113 Ex quo – illud quod] Unde illud quod est B; Ex quo apparet quod F; Ex quo patet quod illud quod P. 114 est² P] enim F; om. B. 114-6 album – contingenter inest] albo per accidens ut si per signum de necessitate inest tamen secundum rationem eius contingenter ei inest B; album per accidens ut per cygnum de necessitate inest animal tamen ei secundum rationem eius contingenter inest animal F; album de necessitate ut per cygnum inest animali albo secundum rationem eius inest animal P. 118 consequens] et add. F; quod add. P. 118-9 consequentis – antecedentis BP] antecedentis – consequentis F. 119 in fine primi Priorum F] fine Priorum B; fine primi Priorum P. Arist., APr. I.46, 52a39-b13. sit A BP] si A est F. 121 ad² BP] et ad F. vel A B] vel FP. 121-2 cum D] coniecit Thom. 122 B BF] om. P.

stat consequens, nec antecedens; et B non stat cum D, quia est eius
 oppositum, ergo nec A stabit cum D; igitur <C> sequitur ad D. Si
 125 igitur ad antecedens sequitur consequens, ad oppositum consequentis
 sequitur oppositum antecedentis. Ex quo manifestum est quod si ex
 aliquo cum aliquo alio sequitur aliquid, tunc ex opposito illius tertii
 cum illo eodem sequitur oppositum primi; ut si ex A cum B sequitur
 C, ex opposito C cum B sequitur oppositum A. Et huius probatio est
 130 quia ex opposito tertii cum illo alio aut sequitur oppositum primi, aut
 primum stabit cum illis duobus; nunc autem primum non stat cum
 opposito tertii et secundo assumpto, quia ex ipso et secundo sequitur
 tertium ex hypothesi. Ergo oppositum primi sequitur ad oppositum
 tertii || eodem assumpto; quod erat propositum.

B 96rA

135 3.1.1 Tunc hiis suppositis dicendum ad primum quod maiori exi-
 stente negativa de necessario simpliciter et minori de contingenti sequi-
 tur conclusio negativa de inesse. Et hoc non est virtute distributionis
 tantum, quia illa eadem manet in affirmativa universalis; nec virtute
 distributionis et negationis, quia hoc reperitur in negativa de inesse, ex
 140 qua cum minori de contingenti non sequitur conclusio de inesse, sed
 virtute distributionis et negationis et modi necessitatis simpliciter. Vir-
 tute enim distributionis tenetur terminus pro omnibus suppositis per se
 et accidentaliter pro suppositis per accidens, virtute autem negationis
 removetur praedicatum ab utrisque, ut apparet ex dictis, virtute modi
 145 necessitatis simpliciter significantur extrema propositionis essentialiter
 et per se esse diversa et distincta. Quando autem aliqua essentialiter
 sunt distincta, cui contingit unum inesse et reliquum contingit non
 inesse, et etiam non inest. Da enim oppositum, quod unum insit cui

123-4 quia – ergo P] et est eius oppositum ergo B; quia eius oppositum posset stare
 F. 124 D igitur C Thom] C igitur FP; igitur B. 125 sequitur consequens BP] inv.
 F. 131 primum BP] om. F. 132 ipso BF] opposito P. et secundo² B] et secundo as-
 sumpto P; om. F. 135 tunc hiis suppositis P] hiis suppositis B; tunc ex hiis suppositis
 F; ad hoc f (quippe quia in f 3.1 non extat). ad primum BFP] om. f. 135-6 existente
 F] existenti P; om. Bf. 136 contingenti BPf] inesse F. 137 est virtute BP] voluntate
 F; est in virtute f. 138 tantum BFf] om. P; sed add. F. 139 inesse BFPf] intellige de
 inesse ut nunc add. F. 140 non BP] om. Ff. 141 distributionis – modi b] distributionis
 et negationis modi B; distributionis et modis F; negationis et distributionis et modi P;
 distributionis et modo f. 142 omnibus suppositis Bf] suppositis omnibus F; omnibus suis
 suppositis Pb. 143 autem P] om. B; etiam Ff. 145 necessitatis] negati add. B. signi-
 ficantur BPbf] potius significatur F. 146 aliqua BPb] alia F; cum f. 147 contingit¹ Bb]
 convenit FP; accidit f. 148 et – inest Fbf] et non inest etiam B; om. P. cui BPbf] cum F.

reliquum contingit; ex quo contingit, ponatur inesse: sequetur quod illa quae per se et essentialiter diversa sunt et distincta, accidentaliter coniungantur; quod est impossibile. Cum autem aliqua sunt convenientia essentialiter, cui contingit unum et reliquum de necessitate contingit, non tamen inest, ut si homo est animal necessario, cui contingit homo eidem contingit animal; non tamen cui contingit homo eidem inest, immo stant simul quod omnis homo sit animal et quod album contingat homini et quod nullum album sit animal nec homo. Ex quo apparet quod accidentaliter plus negat negatio quam affirmatio affirmat, sicut in aliis fuit declaratum, <quae> causa est cum aliis duabus quod sequitur praedicta conclusio.

→ 1.1.1 Ex quo apparet solutio ad rationem primam, quia non fuit simile de affirmativa et negativa.

3.1.2 Ad secundum propositum, cuiusmodi sit illa conclusio de inesse, considerandum primo de quo contingenti sit conclusio de contingenti quae sequitur cum dicitur 'nullus homo de necessitate est asinus, album contingit esse hominem, ergo album non contingit esse asinum'.

Circa quod intelligendum quod album non est aliquid eorum cui de necessitate et simpliciter insit vel non insit homo, quia tunc album non contingeret esse hominem; quod enim contingit non est necessarium simpliciter et per se, quamvis possit esse necessarium per accidens.

Item non est aliquid eorum cui de necessitate insit vel non insit asinus. Tunc enim sequeretur conclusio necessaria simpliciter, quod non dicit Philosophus; et ideo album est aliquid eorum cui contingere

149 sequetur **Fb**] sequitur **BPf**. 150 per se et essentialiter **Fbf**] essentialiter et per se **BP**. 150-1 accidentaliter coniungantur **Fb**] accidentaliter coniunguntur **Bf**; ad invicem coniungantur **P**. 152 cui contingit unum **Bbf**] cui convenit unum **F**; *om.* **P**. 153-4 contingit – contingit¹ **f**] convenit – convenit **BFP**. 154 cui **BPf**] eī **F**. homo eidem inest **F**] homo eidem inest animal **B**; homo ei inest animal **P**; animal eidem contingit homo **f**. 157 accidentaliter – negatio **P**] negatio plus negat saltem accidentaliter **B**; necessario plus negat negatio **F**; negatio plus negat actualiter **b**; negatio accidentaliter plus negat **f**. 158-9 sicut conclusio **F(P)(f)**] igitur sequitur conclusio de inesse negativa maiori negativa existente de necessario et minori de contingenti, et hoc ratione modi necessitatis negati adiunctis aliis duabus virtute distributionis et negationis simul **B**. 158 in aliis fuit declaratum **F**] *def.* **B**; determinatum fuit in aliis **f**. *Vide Sophisma 4, P2.* 158-9 causa – sequitur **F(f)**] et sic sequitur cum aliis duabus **P**; *def.* **B**. 160 rationem primam **Ff**] *inv.* **BP**. 162 propositum **FPf**] propositorum **B**; cum quaeritur *add.* **F**. 163-4 de contingenti **BPf**] *om.* **F**. 164 de – asinus **BPf**] est asinus de necessitate **F**. 169 possit **BPf**] *po*⁹ sit **F**. 170 eorum **BPf**] *om.* **F**. 172 Philosophus] *cf.* Arist., *APr.* I.16.36a7-15.

P 79vA potest || per se, vel in quantum in se est, et homo et asinus; quia quod
 175 non de necessitate inest, vel non inest simpliciter, per se contingit inesse
 tamen. Album est aliquid a quo de necessitate per accidens removetur
 asinus, quia album in minori et conclusione stat pro supposito hominis
 per accidens, a quo homine de necessitate removetur asinus, et ideo ista
 180 conclusio quae sequitur, scilicet ‘album contingit non esse asinum’, est
 de contingenti ad utrumlibet, et per accidens de necessario; et hoc pos-
 sibile est, ut apparet ex prius determinatis. Et ideo est de contingenti
 mixto, sicut antiqui dixerunt, quod est aliud a contingenti necessario
 et ad utrumlibet et contingenti pro possibili. Ex quo apparet quod
 conclusio illa de inesse quae sequitur est per se de inesse ut nunc, per
B 96rB accidens autem de necessario, et non de inesse simpliciter, nec de inesse
 communi, nec de inesse ut nunc simplici, sed mixto.

3.1.3 Ad tertium dicendum quod maiori existente de necessario
 simpliciter et minori de inesse ut nunc non sequitur conclusio de ne-
 cessario simpliciter et per se, tamen sequitur conclusio de necessario
 190 per accidens.

Primi probatio est, quia <cum> praemissis existentibus veris stat
 conclusio falsa, ut si dicatur ‘omnis homo de necessitate est animal,
 album est homo ut nunc’ cum veritate istarum duarum propositionum
 stat falsitas huius ‘album de necessitate et simpliciter est animal’.

174 vel – et¹ F] *om. B*; vel quantum in se et P; u(nu)m quod in se f. 174-5 quia quod non
 BF] et quod P; quare quod non b; quod autem f. 175 inest vel non BPbf] vel F. inesse
 BPf] *om. F*. 177 et Ff] et in BP. 178 homine – asinus Bf] removetur asinus F; homine
 removetur asinus de necessitate P. 179 est Bf] quae est F; *om. P*. 180 et¹ BPf] est
 F. 182-3 est – possibili] est aliud a contingenti ad utrumlibet et pro possibili et a con-
 tingenti necessario B; est illud a contingit necessario et ad utrumlibet et contingenti pro
 possibili F; aliud est a contingenti necessario et utrumlibet et contingenti pro possibili P;
 est aliud de contingenti necessario et de contingenti ad utrumlibet et de contingenti pro
 possibili f. 184 conclusio illa Ff] *inv. BP* de² Bf] ut de F; non de P. 186 inesse ut nunc
 simplici sed mixto f] inesse ut nunc simpliciter sed mixto B; inesse ut nunc simplici mixto
 F; inesse simplici sed de inesse ut nunc simplici et mixto P. 187 *Tertiam quaestionem*
tractant Anon. Brugensis, *Quaest. Apr.*, qu. I.88, ff. 51vB-52rA et Anon. Florentinus,
Quaest. Apr., ff. 57vB-58rA. *Quaestiones eorum persimiles sunt, solutiones autem prae-*
senti solutioni in nullo praeter conclusionem similes. 191 primi BP] cuius F. stat P]
 sequeretur B; est F. 193-4 cum – huius] praemissae verae et tamen haec est falsa, ergo
 B; cum virtute istarum duarum propositionum stat falsitas huius F; cum veritate istarum
 duarum stat falsitas huius sc. P 194 et simpliciter est animal P] est animal si accipiat
 pro necessario simpliciter B; simpliciter est animal F.

Et iterum ex opposito conclusionis, quod est 'possibile est nullum album esse animal' cum maiori non sequitur repugnans minori, ut si dicatur 'de necessitate omnis homo est animal, possibile est nullum album esse animal, ergo possibile est nullum album esse hominem'; stant enim simul quod omne album est homo ut nunc et quod possibile est nullum album esse hominem. 195

Item ex opposito conclusionis cum minori non sequitur aliquid repugnans maiori, ut si dicam 'possibile est nullum album esse animal, et album est homo ut nunc' ex istis duabus nihil sequitur: ex altera enim de inesse ut nunc et altera de contingenti nihil sequitur. Et causa huius videbitur post. 200

Probatio secundi est: ex quo enim album accidentaliter est sub homine, et omnis homo de necessitate et simpliciter est animal, album, non in eo quod album, sed in eo quod homo, de necessitate est animal, ut si dicatur 'omnis homo de necessitate est animal, album est homo, ergo album de necessitate est animal in eo quod homo'. Et sic reduplicando medium ad minorem non erit fallacia accidentis. 205 **F 69vA**

Praeterea, ex opposito conclusionis cum maiori interimitur minor syllogizando sic: 'album secundum quod homo non de necessitate est animal, omnis homo de necessitate est animal, ergo album non est homo', quod repugnat minori. 210

Item, ex opposito conclusionis cum minori interimitur maior: 'nullo album secundum quod homo de necessitate est animal, et album est homo, ergo non omnis homo de necessitate est animal'. Quod etiam sequatur praedicta conclusio cum reduplicacione medii sicut dictum est, expresse dicit Giraldu Cremonensis in commento super libro Priorum et alius expositor, qui a quibusdam dicitur fuisse Averroes. 215

3.1.4 Ad quartum dico quod si ex opposito conclusionis cum altera praemissarum interimatur altera, de necessitate sequitur conclusio. 220

195 est² P] om. BF. 199 quod possibile est] possibile est B; possibile F; quod possibile P. 203 duabus P] duobus BF. 203-4 ex² – sequitur (B)F] om. P. 204 ut nunc F] om. B; def. P. 204-5 et² – post F(P)] om. B. 206 est¹] sc. quod sequatur conclusio de necessario per accidens add. B. accidentaliter hoc loco BP] post homine F. 207 de necessitate et simpliciter P] de necessitate B; simpliciter de necessitate F. 209 animal¹ BP] om. F. 210 in eo quod homo hoc loco BP] ante est animal F. 213 album] omne album B; omne animal F; quoddam album P. non BF] om. P. 214 album BP] homo F. 220 Giraldu Cremonensis F] Giraldu Cremonium P; Galienus B. *Commentarium Geraldii mihi ignotum est. Alteram etiam expositionem quam laudat Petrus quaenam fuerit ignoro.* 221 fuisse B] fuisset F; om. P. 223 altera BP] oppositum alterius F; quod add. FP.

Item, si ex opposito conclusionis cum altera praemissarum interi-
 225 matur altera, necesse est alteram interimi.

Primi probatio est: qui enim dicit oppositum duo incurrit incon-
 venientia. Primum est quod illud quod negat de necessitate concedit.
 Secundum est quod duo contradictoria de necessitate stabunt simul.

230 Probatio utriusque, et primo primi: Da enim quod ex opposito con-
 clusionis cum minori interimatur maior et quod ex praemissis non
 sequitur conclusio; et si ex praemissis non sequitur conclusio, tunc
 oppositum conclusionis stabit cum maiori et minori, quodlibet enim
 ad quodlibet sequitur aut oppositum stat. Item, si ex opposito conclu-
 235 sionis cum minori sequitur oppositum maioris, tunc ille syllogismus in
 quo ex opposito conclusionis cum minori sequitur oppositum maioris
 bonus erit; ergo ex opposito istius conclusionis, quae est maior princi-
 palis syllogismi, cum utralibet sequitur oppositum utriuslibet; igitur ex
 maiori principalis syllogismi et minori sequitur conclusio principalis,
 B 96vA || quod prius negatum est.

240 Item, si ex maiori et minori sequitur conclusio et quicquid stat cum
 antecedente stat cum consequente, cum igitur oppositum conclusio-
 nis stat cum maiori et minori, ut datum est ex hypothesi, oppositum
 conclusionis stabit cum conclusione. Ex quo manifestum est quod si
 245 ex opposito conclusionis cum altera praemissarum interimatur al-
 tera, consequentia bona est, quia qui hoc negat concedit quod duo
 contradictoria simul stabunt, quod cum sit impossibile, ut nulli est

226 est BP] *om.* F. oppositum] non sufficere alteram interimi ex opposito conclusionis
 cum altera, et quod tunc conclusio non sequitur de necessitate si ex opposito conclusionis
 cum altera interimatur altera, sic dicens *add.* B. 229 enim] oppositum *add.* F. 231 se-
 quitur] BF] sequatur P. et si – conclusio FP] si sic B. 232-3 quodlibet oppositum]
 quodlibet enim ad quodlibet sequitur vel oppositum B; quodlibet aut aliud sequitur aut
 oppositum F; quia quodlibet sequitur ad quodlibet aut suum oppositum P. 234 sequitur
 BP] sequatur F. 234-5 tunc – in quo BP] bonus erit syllogismus quia F. 235-6 conclusio-
 nis – opposito BP] *om.* F. 237 utriuslibet B] utriusque FP. 238 et BP] cum F. 241 cum
 igitur B] cum ergo F; igitur cum P. 242 datum F] dictum BP. 244 praemissarum con-
 cedit quod P] interimatur altera necesse est alteram interimi vel consequentia est nulla;
 patet ergo quod qui negat ex opposito conclusionis cum altera non interimi alteram
 et conclusionem de necessitate non sequi istud concedit; quod autem B; interimatur +
spatium vacuum 7 *ferre litterarum capax* + praemissarum et consequentia nulla quia qui
 hoc negat hoc concedit et quod F; 246 quod cum sit impossibile P] quod quidem est
 impossibile B; quae cum sint impossibilia F. 246-7 ut – ergo (B)F] *om.* P.

immanifestum, ergo et primum est impossibile; quare relinquitur quod si ex opposito conclusionis cum altera interimitur altera praemissarum, quod consequentia erat bona.

Secundi probatio, quod si ex opposito conclusionis cum altera interimitur altera praemissarum, necesse est alteram interimi. Detur enim quod ex praemissis sequatur conclusio et quod ex opposito conclusionis cum minori sequitur oppositum maioris, probatio quod ex opposito eiusdem conclusionis cum maiori sequitur oppositum minoris. Et hoc statim apparet ex eo quod fuit ultimo declaratum, quia si ex A cum B sequitur C, ex opposito ipsius C cum B sequitur oppositum ipsius A. Si igitur ex maiori cum minori sequitur conclusio, ex opposito conclusionis cum eadem maiori sequitur oppositum minoris; quod est propositum. Et ut evidentius appareat repetatur probatio prius facta quod si ex maiori et minori sequitur conclusio et ex opposito conclusionis cum minori sequitur oppositum maioris.

Item, manifestum quod <si> ex maiori et minori sequitur conclusio, ergo ex opposito conclusionis cum maiori sequitur oppositum minoris, aut ipsa minor stabit; ad quodlibet enim sequitur quodlibet, aut oppositum stat. Si sequatur, propositum habetur. Si autem dicas quod minor propositio stat cum opposito conclusionis et maiori, tunc maior et minor et oppositum conclusionis simul stant; sed quando oppositum conclusionis stat cum praemissis, conclusio non sequitur ex praemissis; si igitur ex opposito conclusionis cum maiori non sequitur oppositum minoris, ex praemissis non sequitur conclusio. Sed concessum erat prius sequi. Et si dicas quod immo conclusio sequitur ex praemissis, et quidquid stat cum antecedente stat cum consequente, cum oppositum conclusionis stat cum maiori et minori, ut declaratum est prius, ergo

247-9 et – bona in fine paragraphi (F)(P)] primum fuit possibile, sc. quod si ex opposito conclusionis cum altera interimitur altera de necessitate sequitur conclusio B. 248 si BP] om. F. cum altera B] om. FP. 249 quod consequentia erat] quare consequentia erat F; quod consequentia est P; def. B. 250 secundi] secunda F. 250-1 cum altera interimitur altera praemissarum] cum altera interimitur una praemissarum B; interimitur altera praemissarum F; cum altera praemissarum interimitur altera P. 251-2 detur enim FP] sumatur aliquis syllogismus et detur B. 252 ex¹ – quod² (F)P] om. B. sequatur conclusio et P] om. F; def. B. 252-3 conclusionis] conclusionis illius syllogismi add. B. 253-4 cum – conclusionis B(P)] om. F. 255 si B] om. FP. 257 cum BP] et F. 258 cum eadem maiori B] eiusdem F; cum maiore eadem P. 260 quod si] ut si B; sc. F; si P. 265 si autem dicas B] si dicas F; si autem dicatur P. 270 concessum erat BP] concesserat F. 272 oppositum BP] opposito F. 273 ergo F] tunc B; om. P.

stabit oppositum conclusionis cum conclusione, quod est impossibile.

275 Ex quibus manifestum est quod si ex opposito conclusionis cum altera interimatur altera, consequentia est bona.

Item, si una interimatur, necesse est alteram interimi. Propter quod manifestum est quod erraverunt qui propter primam rationem opinati sunt quod non est necesse ad hoc quod consequentia sit bona interimi
P 79vB utramque praemissarum. Hoc tamen \parallel non probat sed probat quod si ex opposito conclusionis cum una interimatur altera consequentia est bona. Quandocumque enim interimatur una interimatur altera, ut supra probatum est.

285 *3.1.5* Sed contra primum et contra secundum videntur esse instantiae aliquae.

3.1.5.1 Contra primum quidem, quia ex maiori de inesse ut nunc et minori de contingenti non sequitur conclusio, et tamen ex opposito conclusionis cum minori posita inesse sequitur oppositum maioris, ut si dicatur ‘omne B est A de inesse ut nunc, omne C contingit esse B’, non
 290 sequitur ‘ergo omne C contingit esse A’, et tamen ex opposito huius, quod est ‘non contingit omne C esse A’ vel ex antecedente ad ipsam,
B 96vB quod est ‘de necessitate aliquod \parallel C non est A’, cum minori posita inesse, sequitur oppositum maioris, dicendo ‘de necessitate aliquod C non est A, et omne C est B, ergo aliquod B non est A’.

295 Sed dicendum quod ex opposito conclusionis, quod est ‘non contingit omne C esse A’ cum minori posita inesse nihil sequitur. Quamvis enim ex illa antecedente ad ipsam quae est ‘de necessitate aliquod C non est A’ cum minori sequitur oppositum maioris, tamen ex illa antecedente quae est ‘de necessitate aliquod C est A’ cum eadem minori
 300 non sequitur, ut manifestum est dicendo ‘de necessitate aliquod C est A, et omne C est B, ergo aliquod B est A’. Non enim repugnat maiori, immo ad ipsam sequitur; oportet autem quod illud quod sequitur ad

275 quibus **BP**] quibus etiam **F**. 276 est **BP**] *om. F*. 277 una **BP**] *om. F*. 279 ad – bona **BP**] si consequentia bona est **F**. 280 tamen] enim **B**; *ferē tō F*; *om. P*. 281 una **BP**] altera **F**. 282 una interimatur **B**] maior attribuitur **F**; una et **P**. 286 quidem quia **P**] quidem quod **B**; quia **F**. 289 omne² **BP**] et omne **F**. 291 est – omne **C BP**] **C** quod non contingit **F**. 299 quae **FP^{pc}**] quod **BP^{pc}**. 302-3 oportet – igitur **F(P)**] unde cum ista, sc. ‘non contingit omne C esse A’ plura habeat antecedentia et non ex quolibet suo antecedente cum minori posita inesse non sequitur oppositum maioris, ideo dicendum quod ex illa de contingenti, sc. **B**.

consequens sequatur ad quodlibet antecedentium; ad istam igitur ‘non contingit omne C esse A’ cum minori non sequitur oppositum maioris.

Item, propositio dicitur de inesse ut nunc quia praedicatum ut nunc 305
pro aliquo tempore determinato inest ipsi subiecto. || Accipiat ergo
‘omne B est A’ pro tempore determinato, quod est T; <sed omne C
contingit esse B;> et concluditur ‘ergo omne C contingit esse A’. Potest
esse vera vel pro illo <tempore> vel pro aliquo alio indifferenter, nec 310
verificatur de necessitate pro eodem tempore. Item, quia potest verifi-
cari pro alio, ponatur verificari pro tempore quod est F. Cum autem
contingens ponitur inesse, debet poni eo modo quo est possibile et pro
illo tempore. Ponatur ergo ‘Omne C est B’ pro tempore quod est F, et
tunc coniungatur cum opposito †conclusionis vel antecedente† sic: ‘de
necessitate aliquod C non est A, et omne C est B in F, ergo aliquod B 315
in F non est A’. Ista non repugnat primae maiori quae dicebat ‘omne
B est A’, immo stant simul.

3.1.5.2 Adhuc instant quidam quod maiori existente de necessario
et minori de contingenti, iuxta primum modum primae figurae non
sequitur conclusio de inesse, et tamen ex opposito conclusionis et mi- 320
nori posita inesse sequitur repugnans maiori sic: Aliquod C non est A,
et omne C est B, ergo aliquod B non est A, quae repugnat huic ‘omne
B est A de necessitate’.

Sed qui sic instant non advertunt quod ex opposito conclusionis
cum minori posita inesse sequitur oppositum maioris, quia minor de 325
contingenti ponitur inesse, quae si similiter poneretur in principali
syllogismo, esset bonus syllogismus dicendo sic ‘omne B de necessitate
est A, et omne C contingit esse B’, ponatur inesse ‘omne C est B’, se-
quitur ‘ergo omne C est A’. Et ideo nihil ad propositum.

305 item quia (F)P] unde notandum est quod propositio de inesse ut nunc dicitur quando
B. dicitur] esse *add.* F. 306 inest ipsi subiecto BP] subiecto inest F. ||] *Hinc deest*
B. 307-8 est A – omne C P] *om.* F. 307 T Thom] C P; *def.* F. 307-8 sed – B] *coniecit*
Thom. 308 A P] C F. 309 alio P] uno F. nec F] non P. 311 ponatur F] potest P. F
P] futurum F. 311-12 autem contingens] autem consequens F; antecedens consequens
P. 313 est² P] *om.* F. 314 coniungatur F] iungatur P. conclusionis vel antecedente
FP] minoris in syllogismo antecedente *vel sim. scribendum videtur.* 319 modum P] *om.*
F. 324 non advertunt P] *om.* F. 326 ponitur] ponatur F; posita est P. si similiter
poneretur] similiter sumitur ponetur F; si simpliciter poneretur P. 328-9 sequitur FP]
omne C est B *add.* P.

330 3.1.5.3 Item instatur quod maiori existente affirmativa de necessario, et minori de inesse, non sequitur conclusio. Et tamen ex opposito conclusionis posito inesse et minori, sequitur universaliter oppositum maioris. Istius tamen dissolutio apparet iam ex praedictis.

335 3.1.5.4 Adhuc instant quidam quod maiori existente de inesse simpliciter et minori de contingenti sequitur conclusio, et tamen ex opposito conclusionis cum utralibet non interimitur utraque.

Et dicendum quod immo. Syllogizetur enim sic: 'omne B est A simpliciter, et omne C contingit esse B, ergo omne C contingit esse A'.
 F 69vB Accipiat^r oppositum conclusionis 'non contingit omne C || esse A' cui
 340 antecedit 'aliquid C est A de necessitate et aliquid non', ex negativa cum maiori interimitur minor, dicendo 'omne B est A simpliciter, de necessitate aliquid C non est A, ergo aliquid C simpliciter non est B' interimit minorem, quia non stant simul ista de contingenti universalis et particularis de inesse simpliciter, quia realiter valet istam de necessario.

345 Item, ex affirmativa quae est 'de necessitate aliquid C est A' cum maiori sequitur repugnans minori gratia materiae dicendo sic 'omne B simpliciter est A et aliquid C de necessitate est A, ergo aliquid C simpliciter est B'. Quod interimit minorem ut prius. Dico autem "gratia materiae" quia quamvis ex affirmativis in secunda figura nihil
 350 sequitur secundum formam syllogismi, verumtamen, quoniam termini sic se habent in secunda figura quod medium est supra maiorem et minorem et maior supra minorem, sequitur conclusio gratia materiae, ut si dicam 'omne animal est substantia, omnis homo est substantia, ergo omnis homo est animal'. Sic autem est in proposito, quod A est
 355 supra B et B supra C, ut patet in dispositione terminorum in principali syllogismo iuxta primum modum primae figurae.

Item, ex quolibet antecedente ad oppositum conclusionis cum minori posita inesse sequitur oppositum maioris dicendo 'de necessitate

330 existente affirmativa F] om. P. 332 posito inesse et F] positae cum P. universaliter F] om. P. 336 utralibet F] utraque P. 338 contingit esse² P] est F. 339 conclusionis F] om. P. 340 est A – non F] de necessitate est A et de necessitate aliquid C non est A P. 348 quod F] quae P. 349 affirmativis F] puris affirmativis P. 351 in secunda – medium est P] quod medium in prima figura F. 351-2 maiorem – minorem – maior – minorem] maiorem – minorem – maior – minorem P] ma. – mi. – ma. – mi. F. 352 conclusio F] ergo P. 356 modum P] medium F. 357 quolibet – conclusionis F] aliqua antecedente P.

aliquod C non est A, et omne C est B, ergo aliquod B non est A', quae repugnat maiori.

360

Item, ex affirmativa sic: 'aliquod C de necessitate est A, et omne C est B, ergo aliquod B est A de inesse ut nunc'. Nunc autem non stant simul universalis affirmativa de inesse simpliciter et particularis affirmativa de inesse ut nunc, ut quod omnis homo sit simpliciter animal et aliquis homo ut nunc sit animal. Ex opposito igitur conclusionis cum

365

2.1.5.5 Rationem <aliam> quae aliquam apparentiam habeat non vidi. Si autem alicui apparuerint aliae, consideret vel per se vel per alium ad dissolutionem earum antequam temere definiat contra intentionem Aristotelis et rationes praedictas.

370

PROBLEMA 2.1

Utrum illud quod repugnat alicui per se possit inesse per accidens eidem

Consequenter fuit quaesitum circa veritatem, utrum illud quod repugnat alicui per se possit inesse per accidens eidem.

1.1 Et arguebatur quod sic:

1.1 Quia continuum per se divisibile est in infinitum, ergo per se ei repugnat non divisio in infinitum; hoc autem per accidens inest, scilicet per formam naturalem; continuum enim sub forma naturali non dividitur in || infinitum, immo terminatur eius divisio; ergo etc.

5

P 80rA

1.1.2 Praeterea, aqua per se est frigida, et calidum repugnat ei per se; cui enim per se inest unum oppositorum, per se repugnat aliud; et tamen per calidum extrinsecus inest ei, ut ad sensum patet; ergo etc.

10

1.2 Contra. Quod repugnat alicui per se, numquam inest ei pro aliquo tempore, quia quod per se inest alicui, semper et universaliter inest illi, ut apparet ex primo Posteriorum. Si autem potest inesse, ponatur inesse

359 aliquod² F] de necessitate quoddam P. 367-8 rationem – vidi F] plures instantias non vidi quae apparentiam haberent P. 368 apparuerint aliae consideret vel] apparuerint aliae considerarentur vel F; appareant aliae consideret P. 369 temere definiat P] tenere difficilima F. 4 Eadem ratio in S12, P2, 1.1.1: "illa propositio 'continuum est divisibile in infinitum' est vera per se, est tamen falsa per accidens, quia continuum ut est terminatum per formam naturalem non est divisibile in infinitum." 6-7 continuum – dividitur F] continui sed forma naturalis non decinditur (sic!) P. 8-10 Praeterea – ergo etc.] idem argumentum in S12, P2, in determinatione; totum argumentum om. P. 11 numquam inest ei F] sibi non inest P. 13 primo Posteriorum] Arist., APo. I.4.73a28-39.

15 pro aliquo tempore – nihil impossibile sequitur. Sequitur igitur quod pro illo tempore insit illi et non insit, et contradictoria simul esse vera, quod est impossibile; ergo et primum.

2. Quae autem dicta fuerunt respondendo ad ista et replicationes ad illa omittantur propter brevitatem et quorundam inutilitatem.

3.1.1 Tunc ad dissolutionem huius supponenda sunt quaedam:

20 Primum est quod contraria vel opposita non possunt simul esse, quia alia omnia opposita sequuntur ad contradictoria sicut ad primam radicem oppositorum; contradictoria autem simul non sunt, quia de quolibet affirmatio vel negatio et de nullo simul.

25 Item, <contraria> simul sunt in potentia. Idem enim est quod in potentia est ad duo opposita; oppositorum enim idem est subiectum.

Adhuc, stant simul actus unius contrariorum et potentia ad aliud, sicut idem est album secundum actum et potens esse nigrum. Actus enim unius contrariorum non tollit naturam subiecti; subiectum autem est quod est in potentia ad aliud contrarium vel oppositum; propter
30 quod manifestum est quod simul stat actus unius contrariorum et potentia ad aliud.

Adhuc autem, possibile vel contingens est quo non existente necessario, posito autem inesse, nihil sequitur impossibile, sicut dicitur in libro Priorum. Si autem possibile debeat poni inesse, debet poni
35 inesse sicut possibile est; si enim aliter poneretur, accideret impossibile. Si enim Socrates potest currere et non currere divisim, si ponatur inesse divisim, nihil sequitur impossibile; si autem coniunctim, statim sequitur impossibile dicendo ‘Socrates currit et non currit’, quia nec sic fuit in potentia.

40 Adhuc autem, si aliquid est per se potens et primo, si ponatur inesse debet poni per se esse sub actu, quia eius actus est per se cuius est

17-18 fuerunt – omittantur] respondeo ad ista et replicationes ad ista dimittantur F; fuerunt respondendo et replicando ad illa omittantur P. 18 inutilitatem P] in universali F 19 tunc – quaedam F] ad dissolutionem huius quaedam praemittenda sive(?) ponenda sunt P. 20 esse] secundo add. F. 21 alia – contradictoria F] ad omnia opposita aliqua sequuntur contraria P. 24 item simul P] om. F. 26 stant simul F] simul sunt P. 28 autem P] eius F. 29 aliud – oppositum F] contraria P. 32 contingens P] 9ñs { i.e. consequens } F. quo F] quod illo P. 34 libro Priorum] Arist., APr. I.13.32a18-20. 34 debeat P] debet F. 35 inesse F] om. P. 35 enim P] autem F. 36-37 divisim divisim P] om. F. 37 sequitur P] est F. 38 sequitur impossibile P] om. F. 39 potentia] impossibile add. F. 40 autem P] et F. aliquid – potens F] aliquis est potens per se P. si ponatur P] supponatur F. 41-43 debet – ponatur inesse P] om. F.

potentia per se [et potentia] ad actum. Si autem aliquid potest non per se sed per aliud, si ponatur inesse non oportet quod illud cuius per accidens est potentia ponatur esse sub actu, sed tantum illud cuius erat potentia per se et primo; ut si album potest aedificare per aedificatorem, hoc posito inesse non oportet dicere ‘album aedificat’ sed ‘aedicator’, quia huius fuit potentia per se et primo, illius autem per istud. 45

3.1.2 Tunc ad quaestionem. Cum quaeritur utrum illud quod repugnat alicui per se etc., dicendum quod illud quod repugnat alicui per se est oppositum illi; nunc autem opposita non sunt simul secundum actum, ut prius acceptum est; et ideo illud quod repugnat alicui per se aliquo modo non est sibi simul –tunc enim opposita et contradictoria essent simul in eodem. Verumtamen actus unius contrariorum et potentia ad aliud stant simul, sicut acceptum est prius; uni autem oppositorum repugnat aliud; propter quod est possibile quod aliquid repugnet alicui per se et quod habeat potentiam ad illud; et quia orationes sunt verae quemadmodum et res, ut dicit Aristoteles fine primi Peri hermenias, poterit illud quod repugnat alicui per se vere enuntiari de eo mediante hoc verbo ‘potest’, non tamen mediante verbo essendi, ut sit verum dicere ‘nullum album per se est nigrum, et album per accidens’ –scilicet per subiectum– ‘potest esse nigrum’, non tamen verum est ‘nullum album per se est nigrum, et album per accidens est nigrum’. 50 55 60

3.2 → 1.1-1.2 Per hoc patet solutio ad rationes.

3.2.1.1 → 1.1.1 Cum arguitur primo quod illud quod repugnat alicui per se inest ei per accidens, dicendum quod continuum est per se divisibile in infinitum, et non divisibile repugnat ei per se. Et cum assumitur quod hoc inest ipsi continuo per formam naturalem, dico quod non est verum: naturalia enim secundum quod continua sunt divisibilia in infinitum, non tamen secundum quod naturalia; cum enim per 65

44 tantum F] *om.* P. 46 hoc posito inesse] hoc posito F; si ponatur inesse P. sed aedicator P] *om.* F. 47 huius P] hic F 49 etc. F] possit ei inesse P. 50-51 secundum – acceptum est] secundum actum ut prius declaratum est vel acceptum F; in actum ut praeacceptum est P. 51-52 se aliquo modo P] accidens F. 56 illud] sive ad aliud *add.* P. orationes P] omnes orationes F. 57 res F] res de quibus sunt P. Aristoteles – hermenias F] Philosophus P. Arist., *Int.* 9.19a33. 59 hoc – mediante F] *om.* P. 59-60 verum dicere nullum P] dicere F. 60-62 scilicet – accidens F] *om.* P. 64 primo quod illud F] *om.* P. 65-66 est – infinitum] est in infinitum et per se divisibile F; divisibile est in infinitum P. 66 non] esse *add.* P. 67 naturalem] continui P. 68-69 divisibilia P^{ac}] indivisibilia FP^{ac}.

70 continuam divisionem deventum fuerit ad ignem minimum, iste ignis non divisibilis est in partes diversas continui, quae ulterius divisibiles sunt, statim enim ista minima resolvuntur in corpus continens, ut dicit Aristoteles in libro De sensu et sensato.

3.2.1.2 → 1.1.2 Et quod arguitur secundo de aqua, dicendum quod
75 secundum quod dicit Commentator secundo De anima, sicut ignis manens ignis purus frigeferi non potest nisi per admixtionem alicuius extranei vel alterationem eius ad ipsum, ita aqua pura caleferi non potest sed calefit tantum per admixtionem partium siccarum terrestrium, propter quod aqua pura non est quod calefit sed commixtum. Illud
80 tamen alias magis declarabitur.

3.2.2 → 1.2 Et quod arguitur in oppositum quod illud quod repugnat alicui per se non potest ei convenire per accidens, et quod videtur probare quod non possit de eo enuntiari mediante hoc verbo 'potest', concedo maiorem quod illud quod repugnat alicui per se numquam
85 inerit in ei pro aliquo tempore. Sed cum dicitur "Si potest inesse, ponatur inesse", dico quod, sicut apparet ex illo ultimo quod fuit suppositum, cum aliquid est in potentia ad aliud per se, si ponatur inesse, debet poni per se esse sub illo actu; si autem per accidens, non oportet quod cum ponatur in actu quod illud cui inest potentia per accidens
90 ponatur – hoc enim accidens est quod sit sub illo: nunc autem illud quod alicui repugnat per se posse inesse eidem, hoc est intelligendum per accidens, et ideo non oportet quod ipsum ponatur sub || actu sed tantum illud cuius potentia per se est et per quod accidentaliter inest

F 70rA

70 fuerit] usque *add.* P. minimum] dividendo ipsum *add.* P. 71 non] enim F; *om.* P. 72 sunt – resolvuntur (F)] in partes ignis quae statim in ipsa divisione resolvuntur P. minima *scripsi coll.* Thomae Aquinatis *Sens.* I.14.214-216, p. 79: "statim illa minima separata convertuntur in corpus continens"] inesse F; *def.* P. corpus P (*cf.* Thomas Aquinas, *Sens. l.c.*) *om.* F. 73 De sensu et sensato] Arist., *Sens.* 6.446a7-9. 73 sensato FP] propter quod ratio non concludit *add.* P. 75 Commentator] Averroes, *de An.* II.115. sicut P] quod sicut F. 76 admixtionem P] mixtionem F. 78 tantum F] *om.* P. 79 quod² P] quae F. commixtum] cum mixtum F; *compendium ad hoc vel illud ambiguum* P. 83-84 de eo – repugnat] de eo enuntiari mediante hoc verbo potest concedo maiorem et quod illud quod repugnet F; vere enuntiare mediante hoc verbo potest de eo dicendum est concedendo maiorem quod illud quod repugnat P. 85 ei pro P] im F. si potest F] potest potest P. 86 inesse P] *om.* F. apparet – fuit F] ponatur ex ultimo declaratum vel suppositum P. 87 cum P] quod cum F. 88 esse F] *om.* P. 90 enim P] cui F. 93 tantum P] ante F.

alii, sicut si dicatur quod nullum album per se est nigrum et album potest esse nigrum, si debeat ista de possibili poni inesse non ponetur sic 'album est nigrum' sed sic 'quod corruptum est album est nigrum', in albo enim non est potentia ad esse nigrum nisi forte per corruptionem albi: contrarium enim non fit ex contrario nisi per corruptionem. Et sic patet quid ad praesens sit dicendum ad illud. 95

PROBLEMA 2.2

Utrum haec propositio 'materia potest esse homo' vel 'asinus' sit vera de virtute sermonis

Consequenter quaeritur utrum haec propositio 'materia potest esse homo' vel 'asinus' sit vera de virtute sermonis.

1.1 Et arguitur quod sic.

1.1.1 Differentia est inter materiam et subiectum, quia materia secundum se non est aliquod ens in actu sed potentia tantum aliquid est simpliciter; subiectum vero est ens actu simpliciter in potentia ad esse quicquid est per formam accidentalem, et in alio nihil videntur differre materia et subiectum. Tunc arguitur: sicut se habet subiectum ad esse per formam accidentalem, ita materia ad esse per formam substantialem; nunc autem subiectum ita se habet ad esse accidentis quod vere contingit dicere quod est in potentia ad ipsum, vere enim contingit dicere 'homo potest esse albus', ergo similiter materia ad esse formae substantialis se habebit et vere contingit dicere quod materia potest esse homo vel asinus. 5 P 80rB 10

1.1.2.1 Praeterea, omne quod per se transmutatur ad aliud potest esse illud; sed materia per se transmutatur ad hominem; ergo materia potest esse homo. Probatio maioris, quia quod transmutatur ad 15

94 quod nullum album F] nigrum P. 95-97 si – in albo (F)] om. P. 97 in albo] t(ame)n album vel cu(m) album F; def. P. enim non F] inv. P. 98 corruptionem] eius add. F. 99 ad illud F] om. P. 1-2 haec – asinus] haec propositio materia potest esse homo F] de virtute sermonis haec propositio sit vera materia prima potest esse homo vel asinus P. 6 potentia P] om. F. 7 quicquid F] quidem quod P. accidentalem F] accidentaliter P. et in alio] ut in alio F; et in quo P. 9 accidentalem P] accidentis F. materia P] materia prima F. 10 subiectum P] om. F. 11 ad P] om. F. 13 substantialis FP] esse add. F. 13-14 contingit – asinus F] potest dici materia potest esse asinus vel homo P. 15 transmutatur F] mutatur P. 16 sed materia per se P] materia F. 17 probatio FP] quod add. F.

aliquid aut est possibile esse illud aut impossibile; si possibile, habeo
 20 propositum; si impossibile, tunc aliquid transmutatur ad aliquid quod
 impossibile est esse, et hoc est inconueniens, non enim fit quod impos-
 sibile est factum esse, ut dicit Aristoteles 6° Physicorum et libro Caeli
 et mundi. Et minor probatur, quia omne quod transmutatur per ac-
 cidens reducitur ad aliquid quod transmutatur per se, quia omne per
 25 accidens reducitur ad per se; nunc autem homo transmutatur ad for-
 mam asini, ut manifeste apparet, vel ad ignem vel ad terram, non per
 se sed per accidens: nihil enim secundum quod ens actu transmutatur;
 ergo necesse est quod hoc sit per aliquid quod transmutatur per se;
 hoc autem non videtur esse nisi materia; materia igitur transmutatur
 ad hominem vel ad asinum per se – et haec erat minor.

30 *1.1.2.2* → *1.1.2.1* Sed dicebatur ad primum quod materia non est
 illud quod potest sed potentia vel illud quo potest aliquid.

1.1.2.3.1 → *1.1.2.2* Contra. Eius est potentia sicut subiecti cuius
 est in se recipere, et hoc videtur manifestum; materia autem recipit
 in sua substantia et per se; ergo materia est eius sicut subiecti cuius
 35 est potentia.

1.1.2.3.2 → *1.1.2.2* Praeterea, sic se habet potentia passiva ad ma-
 teriam primam sicut potentia activa prima ad agens primum; sed de
 agente primo verum est dicere quod ipsum agit per suam formam;
 ergo similiter verum erit dicere de materia prima quod ipsa potest per
 40 potentiam suam, et non tantum quod est potentia.

1.1.3 Praeterea arguitur ad principale: Intellectus possibilis et mate-
 ria prima differunt, sicut dicit Commentator supra tertium De anima,
 quia intellectus possibilis recipit formas universales, materia autem
 prima et has et individuales; item, intellectus cognoscit eas, materia
 45 autem non – in alio autem differentiam non videmus habere. Tunc

18 est possibile P] potest F. 19 tunc P] om. F. 20 enim P] om. F. 21-22 6° mundi] Arist., *Ph.* VI.10.241b5-7; *Cael.* I.7.274b17-17. Cf. Petrus de Alvernia, *Quaest. Cael.* I.23. 22 et minor probatur quia F] probatur quod P. 23 reducitur F] de necessitate reducatur P. 23-24 quia – per se F] om. P. 24 nunc autem homo P] non autem F. 25 ut – apparet *hoc loco* F] *post terram locavit* P. 27 hoc P] om. F. 28 esse nisi P] quia F. 29 ad hominem vel P] om. F. erat P] erit F. 30 dicebatur ad primum F] dicebat P. 33 recipere] aliquid *add.* P. manifestum F] esse materia prima P. 34-35 eius – potentia F] cuius subiectum est in potentia P. 36 sic – sicut P] sicut – sic F. 37 potentia – agens] materia activa prima ad agens F] potentia potentia (*sic!*) activa ad actum P. 40 potentiam P] formam F. 42 supra tertium F] tertio P. Averroes, *de An.* III.5. 43 quia P] quod F. 43-44 autem – individuales P] prima materiale est hiis F. 45 in alio – habere F] om. P.

arguitur: sicut se habet intellectus possibilis ad intellectum in actu, sic materia prima ad esse in actu per formam, ut ad esse asinum vel hominem; sed intellectus possibilis post receptionem est intellectus in actu, ut dicit Aristoteles 3° De anima, et prius potest esse illud ante receptionem; ergo similiter materia ante receptionem potest esse homo vel asinus. 50

1.2 In oppositum arguitur sic:

1.2.1 Cuius est potentia, eius est actus, sicut dicit Aristoteles in libro De somno et vigilia, et e converso; ergo, a destructione consequentis, cuius non est actus post transmutationem, eius non est potentia ante transmutationem; nunc autem actus essendi hominem post transmutationem non est materiae, haec enim numquam est vera ‘materia est homo’; ergo potentia ad essendum hominem non est ipsius materiae, haec igitur non erit vera ‘materia potest esse homo’. 55

1.2.2 Item, sicut se habet forma ad esse, ita materia ad posse esse; nunc autem forma sic se habet ad esse quod ipsa non est id quod est sed quo aliquid est; ergo similiter materia non est quod potest esse sed quo aliquid potest esse. 60

3.1 Solutio. Ad hoc intelligendum primo <quod>, sicut dicit Commentator supra tertium De anima, longus sermo debet esse in principiis secundum Platonem, quia parvus error in principiis maximus est in principiatis secundum Aristotelem primo Caeli et mundi; materia autem principium est quoddam rerum naturalium; ergo non est mirum si longus sermo debeat fieri. 65

3.1.1.1 Quaerendum igitur quomodo potentia se habeat ad naturam materiae, utrum scilicet sit idem quod ipsa essentia materiae vel aliquid additum ei. 70

47 esse¹ F] potentia P. 48 post receptionem P] receptio F. 49 3° De anima] cf. Arist., de An. III.5 & Auctoritates Aristotelis 6.149. 49 et P] ut F. 53 cuius – eius P cum Aristotele et Auctoritatibus Arist.] eius – cuius F. 54 De somno et vigilia] Arist., Somn. Vig. 1.454a8; Auctoritates Aristotelis 7.70. a destructione P] ad destructionem F. 56 nunc P] si F. essendi F] ad essendum P. 57 materiae F] ipsius materiae P. 58 est F] erit P. 61 quod²] non add. F. 62 aliquid P] aliud F. 64 solutio F] ad solutionem istius axiomatis P. 65 supra tertium De anima F] [[prooemio]] \supra/ De anima P. Averroes, de An. III.4. sermo – in F cum Averroee] debet esse sermo de P. 66-67 maximus est P] est magnus F. 67 primo Caeli et mundi F] in libro De caelo et mundo (sic!) P. Arist., Cael. 1.5.271b8-9 & 12-13. Cf. Auctoritates Aristotelis 3.19: “Parvus error in principio maximus erit in fine.” 69 debeat P] deberet F. 70 quaerendum F] considerandum P. 70-71 naturam materiae F] materiam primam P.

Et videtur rationabiliter quod potentia non sit aliquid additum
 substantiae materiae, quoniam materia aut potest per substantiam
 75 suam aut per aliquid additum substantiae suae, cum manifestum sit
 potentiam esse in materia. Si potest per substantiam suam, habeo pro-
 positum. Si potest per aliquid additum suae substantiae, ergo est in
 potentia ad illud quo potest. Tunc quaeram de illo quo est in potentia
 ad potentiam illam: aut enim est in substantia materiae aut est aliquid
 80 additum illi. Si sit in substantia materiae, habeo propositum, quod
 illud quo materia primo potest est in substantia materiae. Si vero sit
 aliquid additum substantiae, tunc materia de se tantum est in potentia
 ad illud. Tunc quaeritur utrum illud quo est in potentia ad illud sit in
 substantia materiae vel sit aliquid additum illi, et sic vel erit procedere
 85 in infinitum –quod est impossibile, quia in naturalibus non contingit
 procedere in infinitum, nec in eis ex quibus fiunt alia– vel necesse erit
 devenire ad aliquid quo primo potest quod est in substantia materiae,
 et hoc est propositum. Illud ergo quo primo potest, est in substantia
 materiae; illud autem potentia est; igitur potentia erit in substantia
 90 materiae.

Adhuc autem dicit Commentator supra 9^m Metaphysicae quod si-
 cut omnes potentiae activae reducuntur ad actum primum, ita omnes
 potentiae passivae ad passivum primum; sic igitur potentia passiva se
 habet ad materiam, sicut potentia activa ad agens primum; nunc autem
 95 agens primum sic se habet ad potentiam activam suam quod est om-
 nino idem cum ipsa, ut apparet 12 Metaphysicae; ergo similiter se ha-
 bebunt materia ad suam potentiam passivam quod erit penitus idem cum
 ea. Ex quibus manifestum est quod non est potentia aliquid additum
 essentiae materiae. Et ideo dicit Commentator in libro De substantia
 100 orbis quod de natura subiecti recipientis formas substantiales, scilicet

73 rationabiliter P] rationaliter F. 74 potest P] est potentia F. 75 sit P] om. F. 76-77 sub-
 stantiam – potest per P] om. F. 78 quaeram F] quaeratur P. 81 primo – materiae] primo
 potest esse in substantia materiae F; potest primo est de substantia eius P. 83 illud¹ P]
 aliud F. illud³ F] aliud P. 84 procedere F] processus P. 85 quod] quia F naturalibus
 P] materialibus F. 86 procedere F] devenire P. necesse P] necessario F. 87 quod P]
 quia F. 88 primo potest est] primo potest P; potest esse F. 89 illud – est F] hoc autem
 est in potentia P. 91 Commentator] Averroes, *Metaph.* IX.2. 92 actum primum P]
 activam primam F. 93-94 sic – sicut P] sicut – sic F. 94 materiam F] materiam pri-
 mam P. 95 agens P] om. F. sic P] om. F. 95-96 omnino F] om. P. 96 12 {1-2}.
 Metaphysicae F] om. P. Arist., *Metaph.* XII.9 (?). 97 passivam P] primam F. 99 libro
 F] om. P. Averroes, *De substantia orbis* 1, f. 3L.

materiae primae, est natura potentiae || secundum quod potentia est P 80vA
 differentia substantialis eius. Ista autem potentia una est secundum
 substantiam, plures autem secundum rationem et esse, ut dicit Philoso-
 phus in libro De generatione †secundo†, quia ratio potentiae sumitur
 ex actu et forma, formae autem diversae sunt secundum rationem et 105
 esse, ideo potentia secundum esse aliud et aliud est, et illud esse est
 id quod corrumpitur apud adventum formae, quod est quidam ordo
 ad actum, et secundum illud esse potentia ad aliquid est, et ideo dicit
 Commentator super primum Physicorum quod potentia est ad ali-
 quid et quod corrumpitur apud adventum formae, vocans potentiam 110
 huiusmodi esse vel rationem potentiae.

3.1.1.2 Ulterius intelligendum est quod quando aliquid inest alicui
 subiecto per accidens, necesse est quod insit alicui alii subiecto primo
 et per se, et per aliquod subiectum primum necesse est inesse huic sub-
 iecto per accidens. Et huius probatio est quia si A inest B per accidens, 115
 ut per C, necesse est inesse ipsi C – aut igitur inest sibi sicut subiecto
 per se, et sic habetur propositum; aut inest sibi per aliud, ut per D, et
 tunc eadem quaestio erit de illo; et sic aut in infinitum procedit, quod
 est impossibile, aut erit status in aliquo cui insit A ut primo subiecto.
 Si ergo aliquid inest alicui sicut subiecto per accidens necesse est quod 120
 hoc sit per aliquod subiectum per se <et> primum.

Item, ubi non est ponere primum nec aliquod posteriorum, quia
 primum est causa omnium posteriorum; nunc autem subiectum per
 se est prius omnibus per accidens, quia quod per se est primum <est;
 ergo> inest omnibus eis quae sunt secundum accidens; si ergo non est 125

101 secundum F] eo P; sc. *Averroes*. potentia F *cum Averroes*] om. P. 102 ista autem] ita F; illa autem P. una P] una F. 103 substantiam P] subiectum F. 104 secundo F] et generatione P. Arist., *GC* I.5.320b13-14. 106 potentia – et aliud] potentia secundum esse alia et alia F; secundum esse potentiae aliud et aliud 107 id] illud F; om. P. corrumpitur apud adventum P] corpus adiunctum F. 109 Commentator] Averroes, *Ph.* I.70; cf. *Auctoritates Aristotelis* 2.47: “Materia non est sua potentia, quia potentia est in genere relationis, materia in genere substantiae.” 109 primum P] secundum F. 110 adventum P] adiunctum F. 111 huiusmodi P] huius F. potentiae F] potentiae primae P. 112 inest P] om. F. 114 per se et P] om. F. 116 necesse – C² F] om. P. subiecto] substantiae F. 118 quaestio P] conclusio F. 118 et sic – procedit F] aut erit processus in infinitum P. 118-9 quod est impossibile P] aut quod sequitur est impossibile F. 119 erit F] si sit P. 121 per se F] om. P. 122-3 primum – primum F] prius – prius P. 124 se] FP] subiectum *add.* F. quia P] quia est F. 125 non P] *ferè* sñ {i.e. si non (?) } F.

subiectum per se et primum, non erit subiectum per accidens; si ergo est subiectum per accidens, necessarium est quod sit subiectum per se cui accidit subiectum per accidens.

130 *3.1.1.3* Adhuc est accipiendum quod cuius est primo actus, eius est
 130 potentia ordinata ad actum illum et e converso; et hoc vult Aristoteles
 in libro De somno et vigilia. Et ratio huius est quia potentia est quae
 per se perficitur per actum. Ergo cuius per se est potentia, eius est ac-
 tus per se, et e converso; cuius ergo est actus per se, et potentia per se;
 F 70rB unde manifestum est quod cuius est potentia per accidens, || eiusdem
 135 erit actus per accidens, et e converso.

3.1.1.4 Quarto est intelligendum quod esse non est actus materiae.
 Cuius probatio est quia esse actus est formae vel habentis formam ex
 se; materia autem non est forma nec in natura sua habens formam,
 quia omnes formae sunt accidentia materiae; ergo esse non est actus
 140 materiae, sed est actus totius compositi per formam, ita quod composi-
 tum habet esse per formam, potest autem per materiam. Ista igitur
 supponuntur vera.

3.1.2 Quod ergo quaeritur utrum materia possit esse homo, dicen-
 dum quod non, immo haec est falsa de virtute sermonis 'materia potest
 145 esse homo'. Et huius probatio est quoniam materia est idem quod sua
 potentia, quia potentia non est aliquid additum essentiae materiae, ut
 primo declaratum est; materia autem non est id quod potest sed quo
 aliquid potest; ergo materia <non> potest esse homo.

Item, cuius est potentia per se, eius est actus per se, ut tertio fuit
 150 suppositum; ergo cuius non est actus per se, eius non est potentia per
 se (a destructione consequentis); esse autem non est actus materiae,
 sicut ultimo fuit declaratum; ergo potentia ad esse non est per se ipsius
 materiae; materia ergo per se non potest esse homo, nec etiam per ac-
 cidens, quia tunc esset subiectum primum materiae, sicut secundo fuit

126 per se et primum non erit] per se verum non erit F] primum et per se non est P. 127 nec-
 cessarium F] necesse P. 128 accidit P] a(u)t(em) F. 130-1 et² – vigilia P] om. F. Arist.,
Somm. Vig. 1.454a8. 131 ratio huius est F] huius probatio est seu ratio P. 133 per se¹
 P] om. F. e converso] quia per se est perfectio potentiae add. P. 134 eiusdem F] eius
 P. 136 esse FP] in intellectu materiae add. F. 138 in natura sua habens P] materia
 suam habet F. 139 accidentia F] actus P. 140 ita P] itaque vel itaquod F. 141 potest
 F] potentia P. 147 primo P] prius F. 148 ergo – homo F] om. P. 149 potentia per se
 eius est actus P] actus per se eius est potentia F. 154 materiae] potentiae F; materiae
 primae P. 154-6 sicut – prius F] quod non contingit, sicut secundo fuit declaratum,
 quia subiecto primo non est aliquid prius P.

declaratum; hoc autem non contingit esse, quia subiecto primo nihil 155
est prius; ergo materia non est quod potest esse homo.

3.2.1 → 1.2 Et concedantur rationes ad hoc adductae.

3.2.2.1 → 1.1.1 Ad primum in oppositum dicendum. Cum dicitur
“Materia et subiectum differunt” etc., dico quod materia et subiectum 160
differunt in hoc quod subiectum est ens actu, et id quo ipsum potest
primo non est ipsa materia, nec eius essentia, sed aliquid additum illi.
Homo enim non est potentia eius ad album vel risibile, quia potentia
et actus sunt in eodem genere; nunc autem actus ad quam ordina-
tur subiectum per potentiam suam est de genere accidentis, ergo e[s]t 165
potentia ad actum illum de genere accidentis erit; materia autem prima
est potentia, et est id quo primo potest aliquid, et propter hoc, quia
subiectum non est sua potentia, possumus dicere quod subiectum potest
per formam suam, ut quod homo potest esse albus et risibilis, quia vero
materia est sua potentia et potentia non est aliquid additum, materia
non est quod potest sed est ipsa potentia, et ideo non est simile ad 170
propositum de subiecto et materia.

3.2.2.2 → 1.1.2.1 Ad secundum cum dicitur “Omne quod transmu-
tatur ad aliud per se potest esse illud” etc., considerandum quod du-
pliciter potest aliquid transmutari per se ad aliud. Cum enim omne 175
quod transmutatur sit in potentia secundum quod huiusmodi, aliquid
dicitur transmutari per potentiam, quae est aliquid additum suae sub-
stantiae, quae tamen consequitur ipsum per se, sicut subiectum dicitur
transmutari ad formam, sive transmutatur ex contrario existente in
subiecto sive ex privatione, et quod sic transmutatur potest esse illud
quod per se erit transmutatum. Alio modo dicitur aliquid transmutari 180
per potentiam quae non est aliquid additum suae substantiae, et tale
dicitur transmutari ad aliquid quia primo perficitur per ipsum, et sic

158 ad primum - dicendum F] ad rationes in oppositum respondendum est. ad primam
P. 159 differunt F] in hoc differunt P. 160 id F] om. P. 161 materia nec eius essentia
F] natura eius P. 162 eius P] om. F. 163 actus ad quam P] ad quae F. 164 est P] om.
F. 164-5 ergo - erit F] om. P. 168 vero F] vera P. 169 materia¹ P] om. F. aliquid
additum F] sibi aliquid additum P. 170 simile F] similiter sive simile P. 173 per se
F] om. P. 173-4 dupliciter - aliud F] aliquid transmutatur ad aliud dupliciter per se
P. 176-7 substantiae P] potentiae F. 178 transmutatur P] transmutatio F. 178 in P]
om. F. 179-80 quod sic - transmutatum] quod sic transmutatum potest esse illud quod
per se erat transmutatum F; sic quod transmutatur potest esse illud quod per se terminat
transmutationem P.

dicimus potentiam transmutari ad actum quia ipsa est quae primo per-
 185 ficitur per actum, et illud cuius est potentia per ipsam. Quando ergo
 dicitur “Omne quod transmutatur ad aliquid potest esse illud”, verum
 est quod illud quod transmutatur primo modo per potentiam additam
 substantiae suae, si eius sit per se potentia, potest esse illud quod per se
 terminat transmutationem. De illo quod transmutatur secundo modo
 non est verum, quia ipsum non est quod potest, sed ipsa potentia. Et
 190 cum dicitur quod materia transmutatur ad hominem vel asinum, dico
 P 80vB quod non est verum, sed verum est quod materia || transmutatur se-
 cundo modo ad formam asini; ipsa enim est quae primo perficitur per
 formam asini vel hominis. De eo autem quod transmutatur hoc modo
 non erit verum dicere quod potest esse illud ad quod transmutatur, sed
 195 potest perfici per illud. Et ideo ratio non concludit.

3.2.2.3 → 1.1.2.3.1 Ad aliud quod arguebatur quod ipsa materia sit
 illud quod potest et illud quo potest, quia illud quod recipit etc., dico
 sicut prius quod aliquid dicitur recipere aliud dupliciter. Uno modo
 aliquid recipit aliud per potentiam additam suae substantiae sicut
 200 subiectum recipit, et quod sic recipit, eius est potentia, et ipsum est
 potens per illam suam potentiam. Aliquid etiam dicitur recipere aliud
 non per potentiam additam sibi, sed quia ipsum est ipsa potentia, quae
 primo perficitur, et quod sic recipit, eius non est potentia, sed ipsummet
 est ipsa potentia. Materia autem prima dicitur recipere illo secundo
 205 modo et non primo, et ideo ratio non concludit. Vel posset dici quod
 materia non recipit formam, sed ipsa est quo aliquid recipit ipsam.

3.2.2.4 → 1.1.2.3.2 Ad aliud dicendum, quod non est simile de agente
 primo et materia prima, quia unumquodque agit secundum quod est ens
 actu; et quia compositum est ens actu per formam, ideo compositum
 210 agit per formam, non ipsa forma, quia ipsa non est ens sed quo aliud
 est. Forma tamen non naturalis, quae abstracta est et separata, est ens

183 est P] *om.* F. 184 et P] *om.* F. ipsam P] ipsum F. 185 omne P] esse F. 188 ter-
 minat P] causat F; illam *add.* P. 190 materia P] *om.* F. 191-2 secundo modo F] *om.*
 P. 193 autem F] in P. 194 erit P] erat F. 195 concludit P] valet F. 197 illud quod
 potest et P] quod potest esse non F. 198 aliud dupliciter F] duobus modis P. 199 recipit
 aliud P] *om.* F. potentiam P] formam F. 201 potens F] potens ad aliud P. 202 ipsa F]
 sua P. 203-4 ipsummet est ipsa F] ipsum est sua P. 204 illo] illud F; isto P. 206 materia
 P] materia prima F. 208-9 agit – actu F] secundum quod est in actu agit P. 209 et – actu
 P] *om.* F. 210 formam] ipsam formam F. non – quia ipsa F] et ipsa forma P. ens P]
om. F. 211 tamen – abstracta est P] est in materia quae abstracta F.

actu, et ideo non tantum est principium agendi, sed etiam aliquid quod agit; tale autem est agens primum, et ideo non tantum est principium agendi, sed etiam quod agit. Sic autem non est de materia, quia ipsa per se non reperitur sed semper sub forma, et ideo non est quod recipit sed quo aliud recipit; et ideo ipsa non est. Et ideo non valet ratio. 215

Advertendum autem quod ens in actu est quod agit, et secundum quod est ens in actu; ens etiam in actu est quod proprie recipit, sed non secundum quod ens in actu sed secundum quod ens in potentia.

3.2.2.5 → 1.1.3 Ad aliud dicendum quod intellectus possibilis non est ipsa anima, sed est quaedam potentia animae; et haec potentia est aliquid additum substantiae animae, sicut et ratio intelligendi qua perficitur huiusmodi potentia. Semper enim potentia et actus sunt in eodem genere et in eadem specie; propter quod intellectus possibilis non est illud quod intelligit, sed est id quo ipsa anima intelligit; et ideo signanter dicit Aristoteles principio tertii De anima “De parte autem animae qua intelligit etc.”, et non dicit “quae cognoscit et sapit”. Intellectus ergo possibilis est quo ipsa anima recipit rationes intelligendi et intelligit, ipse tamen non intelligit. Eodem autem modo concessum est se habere de materia prima quod ipsa est quo compositum potest, unde Aristoteles dicit quod materia est quo aliquid potest esse vel non esse 7. Metaphysicae, et ipsa non est quod potest; et ideo non necesse est quod materia sit vel possit esse homo. 220 225 230

212 etiam aliquid quod P] 3-4 litteras erasit F. 214 etiam] est F; om. F. 216 ratio F] om. P. 217 advertendum autem F] intelligendum etiam P. 218 etiam F] enim P. 219 ens¹ P] om. F. 220 possibilis P] om. F. 221 est quaedam F] om. P. 222 additum substantiae animae] substantiae animae F; additum potentiae P. et P] om. F. 222-3 qua perficitur P] quam perficit F. 225 illud quod – anima intelligit F] quod recipit sed quo aliud recipit sc. anima P. 226 dicit P] dixit F. principio tertii P] primo F. Arist., de An. III.4.429a10-11. 226-7 animae qua intelligit P] quam intelligit F; animae qua cognoscit anima et sapit Arist. sec. translationes Iacobi et Guillelmi; animae per quam anima cognoscit et intelligit sec. trl. Scoti in commentario Averrois. Sequentia cognoscit pro intelligit poscunt, sed verisimile est Petrum minus providum intelligit posuisse. 227-9 intellectus – intelligit (F)] ergo intellectus possibilis est quo anima intelligit et recipit rationes intelligendi P. 228 est P] om. F. 230 quo P] qua F. 231 quo P] qua F. 232 7. Metaphysicae] Arist., Metaph. VII.7.1032a20-22. Cf. Auctoritates Aristotelis I.170. Praeterea Boethius Dacus, SI, versio F, P1, ratio 1.2.2 ≈ versio B, P4, ratio 1.2.2; Simon de Faverisham, QV 24, p. 96: “Philosophus VII Metaphysicae dixit quod materia est illud quo aliquid potest esse et non esse, et non est illud quod potest esse et non esse.”

PROBLEMA 2.3

Utrum haec sit vera 'homo potest esse asinus'

Tertio quaesitum fuit de veritate huius 'homo potest esse asinus', in quo apparebit de veritate primae.

1.1 Et fuit argutum quod esset vera:

1.1.1 Magis distant ad invicem vivum et mortuum quam homo et
5 asinus, quia ista entia sunt ambo, mortuum autem est non ens et vivum est ens; nunc autem secundum Aristotelem 8 Metaphysicae mortuum potest redire vivum; ergo multo fortius homo potest esse asinus.

1.1.2. Item, omne quod transmutatur ad aliud potest esse illud, quia nihil fit quod impossibile est factum esse; homo autem transmutatur
10 ad asinum quia homo corrumpitur in materiam primam, et ex materia prima generatur asinus, quia est in potentia ad ipsum; ergo homo potest esse asinus.

1.2 Oppositum argutum fuit. Possibile est quo posito inesse nullum sequitur impossibile, ut dicitur primo Priorum; nunc autem posito
15 hominem esse asinum sequitur impossibile, dicendo 'homo est asinus'; ergo non est possibile hominem esse asinum; non igitur homo est asinus.

3.1 Si verae sunt praedictae suppositiones et praedeterminata, dicendum quod haec est falsa 'homo potest esse asinus' de virtute sermonis, quia si homo potest esse asinus, aut potest sicut subiectum per se, aut
20 sicut subiectum per accidens, loquimur enim de potentia passiva. Nunc autem homo non potest esse asinus sicut subiectum per se, quia cuius est potentia per se, eius est actus per se, sicut declaratum est prius. Cuius ergo non est per se actus essendi asinum, eius non est potentia per se ad esse asinum (a destructione consequentis); actus autem essendi
25 asinum non est ipsius hominis per se, ut ex suppositionibus apparet;

1 De veritate propositionis 'homo potest esse asinus' etiam agunt: Anon. Brugensis, *Quaest. Apr.*, qu. 1.96, ff. 53vB-54rA; Anon. Florentinus, *Quaest. Apr.*, f. 58vB; Radulphus Brito, *Quaest. Apr.*, qu. 1.62. tertio F] quarto P. 2 quo F] qua P. 4 ad invicem F] om. P. 5 quia ista P] et F. autem P] autem ut sic F. et vivum P] vivum autem F. 6 8 Metaphysicae F] X Metaphysicae P. Arist., *Metaph.* VIII.5.1045a5. 9 esse P] est F. 10 materiam primam F] materia prima P. 11 asinus F] om. P. 14 sequitur P] accidit F. ut – Priorum F] om. P. primo Priorum] Arist., *Apr.* I.13.32a18-20. 14-15 nunc – asinum] nunc autem posito homine asino F; sic autem posito homine posito inesse asinum P. 16 non² – asinus F] om. P. 17 si – praedeterminata F] solutio P. 20 loquimur P] loquamur F. 22 est prius F] fuit superius P. 23 actus P] accidens F. 24 a destructione P] ad destructionem F. 25 suppositionibus P] superioribus F.

ergo hominis non erit sicut per se subiecti potentia ad esse asinum. Non igitur homo per se potest esse asinus.

Item, nec homo potest esse asinus sicut subiectum per accidens potentiae, quoniam omne quod potest esse aliquid sicut subiectum per accidens, potest per aliquod subiectum per se, sicut declaratum est prius; si igitur homo potest esse asinus, hoc erit per aliquod subiectum per se istius, || quod est in homine, et hoc non posset dari aliud quam materia. Si igitur homo potest esse asinus per accidens, ut per materiam, materia potest per se esse asinus vel aliquid prius materia; sed nec materia potest per se esse asinus, ut patet ex praecedenti problemate, nec per aliquid prius, quia nihil est prius materia prima; ergo homo non potest esse asinus per accidens. Nec est simile de ista 'album potest esse nigrum' et 'homo potest esse asinus', sicut apparet ex determinatis, quia album potest per accidens esse nigrum, scilicet per subiectum primum potentiae || ad nigrum, quod includitur in albo per accidens, homo autem non includit aliquid in se per quod per se possit esse asinus. Ideo non est simile. Concedendum tamen quod homo et alia naturalia in natura sua includunt materiam, omnia enim definiuntur per ipsam; ipsa autem quantum est de se in ratione sua nullam formam includit, quia tunc non reciperet omnes formas, et omnes formae sibi advenientes essent accidentia, quia quod advenit enti in actu accidens est.

Item, cum contraria non simul sint, cum materia aliam formam reciperet sequeretur quod de necessitate corrumpatur forma quae est in materia modo, et per consequens materia. Et sic materia non reciperet aliquam formam nisi per suam corruptionem; quod est inconveniens; ergo et primum. Materia igitur in sua natura non includit aliquam formam, sed est in potentia vel est potentia, ut prius loquebamur, ad

26 potentia P] ponatur F. 28 potest P] per se potest F. 28-29 asinus – potentiae F] subiectum sicut potentiae per accidens P. 29 esse aliquid sicut subiectum] aliquid sicut subiectum F; esse subiectum sicut potentiae P. 30-31 aliquod – aliquod P] aliud – aliud F. 31 asinus FP] per se *add.* F. 32 posset F] potest P. 33 aliud P] alio *vel* aliud F. 36 problemate P] probatione F. 40 potentiae F] possibile P. 41 in se per P] *om.* F. 42 concedendum P] considerandum F. 43 homo et alia F] omnia P. 44 est de se F] in se est P. 45 non P] *om.* F. 45-46 formas et omnes] et omnes F; formas et aliae P. 48-49 reciperet sequeretur P] reciperet et sequetur F. 49 corrumpatur – modo F] quod non est natura materiae P. 50 consequens materia] consequens in materia F; consequens materia corrumpetur P. 52 ergo et primum F] *om.* P. natura F] essentia P. 53 est potentia F] potentia P. loquebamur F] [[locutum est]] loquimur P.

omnes formas generabilium et corruptibilium. Et omnia ista patent per
 55 Commentatorem supra I. Physicorum, et patet in libro De substantia
 Orbis. Cum igitur homo includat in natura sua materiam, quae est in
 potentia ad omnes formas, et sic ad formam asini, sequitur quod homo
 per naturam suam sit ad formam asini in potentia, quia per naturam
 eius quae est materia. Non tamen sequitur quod sit in potentia ad esse
 60 asinum, quia forma asini non est esse asini.

Ulterius est intelligendum quod illud quod per naturam suam inest
 alicui, per se inest illi; sequitur ergo quod homo per se est in potentia
 ad formam asini.

Sed iterum arguet aliquis: Cuius est potentia per se, eius est actus
 65 per se; si igitur potentia ad formam asini est potentia hominis per se,
 forma asini erit actus hominis per se; quod est impossibile.

Dicendum ad hoc secundum Aristotelem 5 Physicorum quod aliquid
 transmutatur per accidens, ut musicum ambulat; et aliquid secundum
 partem, ut homo sanatur quia thorax; aliquid primo, sicut homo, cuius
 70 non aliqua pars, primo sanatur. Similiter dicendum quod aliquid est
 in potentia ad aliud per accidens, ut album ad nigrum; aliquid autem
 est in potentia ad aliud secundum partem, sicut homo potest scire per
 animam; alio modo est aliquid in potentia ad aliud per se et primo,
 sicut superficies per se secundum quod huiusmodi est in potentia ad
 75 colorem. Cum ergo arguitur “Cuius est potentia per se, eius est actus
 per se”, verum est – cuius est potentia per se et primo, eius debet esse
 actus. Non autem oportet quod eius numquam sit actus cuius est po-
 tentia per accidens vel per partem, et causa apparet ex praecedentibus.
 Quamvis autem hominis sit per se potentia ad formam asini, hoc non
 80 est primo sed per partem, videlicet per materiam; et ideo non sequitur

55-56 supra – orbis F] ; primo Physicorum et in libro phi(oe) P. Averroes, *Ph.* 1.66; cf. *Auctoritates Aristotelis* 2.46. Averroes, *De substantia orbis* 1, f. 3K-M; cf. *Auctoritates Aristotelis* 10.8. 58 ad – potentia F] in potentia ad /esse/ asinum P. 59 est FP] potentia add. et exp. F (m^l). in potentia P] ante potentiam F. 62 per se – per se P] per se illi sequitur quod homo F. 64 iterum arguet F] tunc argueret P. 65 potentia^l P] potentiam F. potentia hominis F] hominis P. 67 Aristotelem 5 F] Philosophum quinto P. Arist., *Ph.* V.1.224a21-28. 68 per accidens F] ad aliud per aliud P. musicum P cum Aristotele] musicus F. 69 thorax P] spatium vacuum 7 fere litterarum capax F. 70 non sanatur] non est aliqua pars primo F; aliqua pars non primo sanatur P. 71 per accidens P] om. F. 72 secundum F] per P. 73 ad aliud P] om. F. et] in add. F. 75-76 potentia per se eius est actus per se P] potentia eius est actus F. 76 verum P] ut materia F. eius debet esse P] eiusdem esset F. 78 per² P] om. F. 80 partem F] accidens P.

quod forma asini sit actus hominis sed ipsius materiae, materia enim hominis est quae perficitur per formam asini per corruptionem formae hominis. Concedatur igitur hanc esse falsam ‘homo potest esse asinus’.

3.2 → 1.1 Ad rationes probantes ipsam esse veram respondendum est.

85

3.2.1 → 1.1.1 Ad primam dicendum est quod in verbis Philosophi ubi dicit aliquid <non> cum probatione sed exemplariter, non est vis facienda – exempla enim ponimus non ut ita sit sed ut sentiat qui addiscit, ut dicitur in libro Priorum – sed referendum est ad intentionem eius. Intendit autem Aristoteles quod mortuum rediit vivum per reductionem ad materiam primam. Sicut igitur materia prima redit vivum, ita mortuum per materiam. Materia autem ipsa non fit nec redit vivum, quia ipsa non potest esse vivum sed ipsa est in potentia ad formam vivi, et ideo mortuum per materiam primam est in potentia ad formam vivi, sicut concessum est supra quod homo est in potentia ad formam asini.

90

95

3.2.2 → 1.1.2 Ad secundam rationem apparuit prius quid dicendum. Cum dicitur “Omne quod transmutatur ad aliud potest esse illud”, dico: non est verum universaliter: aliquid enim transmutatur per potentiam additam substantiae suae, aliquid autem non, sicut dicebatur prius materiam transmutari, et illud quod transmutatur sic non est necesse quod possit esse illud ad quod transmutatur. Materiam enim dicimus transmutari ad compositum et formam, et tamen ipsa nec potest esse forma nec compositum, sed potest esse transmutata ad hoc vel illud, non tamen ita quod ipsa sit forma vel compositum, sed perfecta per

100

105

82 hominis F] om. P. 83 concedatur – falsam F] conceditur igitur haec esse falsa P. asinus P] etc. F. 85-86 est – dicendum est P] om. F. 87-88 ubi – exempla enim] unde dicit aliquid cum probatione sed exemplariter non est vis consiendi quia enim exempla F] verum est aliquid cum probatione sed exemplariter non est vis facienda exempla enim P. 89 in libro Priorum] Arist. *APr.* I.41.49b34-50b2; cf. *Auctoritates Aristotelis* 34.16. 89 referendum F] *lectio incerta* P. 91-92 redit vivum ita F] potest reddi et P. 92-93 ipsa – redit F] non sic reddit P. 94-95 et ideo – vivi P] om. F. 95 quod P] om. F. 96 asini] et ideo nihil ad propositum *add.* P. 97 apparuit prius quid dicendum F] apparet prius solutio et ideo dicendum est P. 98 ad aliud] om. F; ad aliquid P. 99 dico F] dico quod P. 100 non -- prius F] non per aliquid additum ut prius fuit declaratum P. 102 possit esse illud ad quod] possit esse illud quod F; sit illud ad quod P. 103 ad compositum et formam] et compositum et formam F; ad formam et compositum totum P. tamen P] cum F. 104-5 potest – sed F] om. P. 105 perfecta] facta F; perficitur P.

formam et pars actu compositi. Illud autem quod transmutatur per potentiam additam substantiae suae, si potentia sit eius pars per se, potest esse illud ad quod transmutatur per se, sicut aer potest esse illuminatus et superficies alba. Dico autem “ad quod transmutatur per se” quia illud quod per se terminat transmutationem aggregatum est, quia compositum est quod generatur, ut probatur VII. Metaphysicae, non forma. Et ideo illud quod transmutatur per potentiam additam potest esse illud quod per se terminat transmutationem, sc. aggregatum, non forma; superficies enim potest esse alba, non albedo, quia album terminat transmutationem per se. Homo autem si transmutatur ad asinum, transmutatur per potentiam quae est in substantia sua, et ideo ratio non concludit.

Ad probationem autem maioris cum dicitur “aut illud quod transmutatur ad aliud potest esse illud, aut impossibile est esse illud”, dico quod aliquid transmutatur ad aliud et tamen impossibile est esse illud praedicatione dicente ‘hoc est hoc’, tamen nihil transmutatur quod non est possibile transmutatum esse, nec est idem hoc esse hoc post transmutationem et hoc esse transmutatum ad hoc: materia enim transmutata est ad formam et ad aggregatum, terminata transmutatione, || non tamen ipsa est forma vel aggregatum.

Similiter dicendum quod homo transmutatur ad asinum, per sui tamen corruptionem, quia sic est in potentia, et est transmutatus ad asinum vel formam asini per corruptionem formae eius vel per materiam primam. Verum enim erit dicere post transmutationem quod materia quae erat sub forma hominis iam perfecta est forma asini, non tamen est asinus, ita quod in transmutatione substantiarum concedatur

106 actu compositi F] compositi est in actu P. 107 si – per se F] *om.* P, *fort. recte.* 109 superficies alba P] perspicui albi F. 110 quia P] et quod F. terminat P] causat F. 111 quod generatur] quod significatur F; *om.* P. VII. Metaphysicae] Arist., *Metaph.* VII.8.1033b16-18; *cf.* Averroes, *Metaph.* VII.27. 112 non P] ut F. additam] suae substantiae *add.* P. 113 terminat P] causat F. transmutationem] per se *add.* P. 115 terminat P] causat F. 118 ad – dicitur F] ad propositionis maioris probationem P. 119 aliud P] aliquid F. 120 aliquid P] aliud F. impossibile est F] non potest P. 122 esse¹ FP] nec factum esse *add.* P. hoc esse F] dicere hoc est P. 124 terminata P] causata F. 126-8 per – asinum P] *om.* F. 128 vel¹ P] et F. formae P] *om.* F. 129 primam P] primo F. 129-30 erit – materia P] est dicere quod post transmutationem materiae F. 131 concedatur P] concedetur F.

uterque modus loquendi – et quod hoc fit hoc et quod ex hoc fit hoc – quamvis hoc negaret respondens. Non tamen sequitur quod si homo fit asinus vel ex homine fiat asinus, quod homo possit esse asinus, sed quod potest esse transmutatus ad asinum. 135

3.3 Sic quidem igitur apparet quod maiori existente negativa de necessario et minori de contingenti sequitur conclusio de inesse, iterum de quo inesse. Iterum, quod maiori existente de necessario et minori de inesse ut nunc non sequitur conclusio necessaria per se, sed per accidens. Iterum, quod illud quod repugnat alicui per se et per ationem suam potest quandoque vere enuntiari de eo mediante hoc verbo ‘potest’, non tamen mediante verbo essendi. Adhuc quod materia non potest esse homo vel asinus, et adhuc quod haec est falsa ‘homo potest esse asinus’, ex quo apparet hanc esse veram ‘nullus homo de necessitate est asinus’. 140 145

Haec autem dicta sunt secundum quod probabile nunc videtur, salvo iudicio meliori. In talibus enim sapienter quam temere definire <praestat>.

EXPLICIT SOPHISMA DISPUTATUM A MAGISTRO PETRO DE ALVERNIA

132-3 et¹ – quamvis hoc] et quod hoc fit hoc et quaecumque hoc fit hoc quamvis hoc F; et quod hoc sit hoc et quod ex hoc fit quamvis P. 134 fit P] sit F. 135 quod] homo *add.* P. transmutatus P] transmutatur F. 136 quidem F] *om.* P. 136-7 negativa de necessario P] necessaria F. 137-8 iterum de quo inesse iterum] iterum de quo inesse vel F; item etiam de quo inesse item apparet P. 139 necessaria F] de necessario simpliciter sive P. 140 per² P] *om.* F. 141 potest quandoque vere] potest quandoque F; aliquando potest vere P. 142 non tamen mediante verbo essendi F] et mediante hoc verbo essendi non tamen universaliter P. adhuc] autem palam est *add.* P. 146-7 haec – definire P] *om.* F. 149 disputatum F] determinatum P.

SOPHISMA 7

Petri de Alvernia

SOCRATES DESINIT ESSE NON DESINENDO ESSE

F 70vA,

01.0 Ista oratio probatur facta positione scilicet quod Socrates sit in paenultimo instanti vitae suae.

B91vB

01.1 Inde sic: Socrates est non desinendo esse, et de cetero non erit non desinendo esse, ergo etc.

01.2 Contra: Hic implicantur opposita circa praedicatum, sc. desinere esse non desinendo esse, id est “dum non desinit esse”, vel “quia non desinit esse” vel “si non desinit esse”, quia tot modis potest exponi gerundium terminatum in -o secundum Priscianum; ergo oratio falsa.

5

01.3 Solvitur ad istam orationem quod est duplex ex eo quod hoc quod dico ‘non desinendo esse’ potest determinare li ‘desinit’ vel li ‘esse’. Si determinet li ‘desinit’, sic est falsa, et est sensus quod “dum non desinit” vel “si non desinit” vel “quia non desinit esse desinit esse”; si autem determinet li ‘esse’, est vera, || et sensus est “Socrates desinit esse quod est non desinendo esse”.

10

B 92rA

1 scilicet quod Socrates sit B] om. F. 2 instanti F] statu B. 5-6 circa – esse¹ B] esse praedicatum sc. desinendo esse et non desinendo esse F. 6-7 vel quia – si non desinit esse] vel quia si desinit esse F; vel si non desinit esse vel quia non desinit esse B. 7 potest exponi F] exponi contingit B. 8 Priscianum] cf. Prisc., *Inst.* VIII.IX.49: “videndo perit’ active, id est ‘dum videt’”. Cf. etiam Nicolaus Parisiensis, *Synkategoreumata*, S64 [972.16], p. 267: “regula est quod gerundivus vel ablativus absolutus semper habet resolvi per ‘si’ vel per ‘dum’ vel per ‘quia’.” ergo – falsa F] om. B. 9 solvitur ad istam orationem quod F] Dicendum ad hoc quod haec B. *Eadem solutio “quibusdam” a Nicolao Parisiensi, Synkategoreumata*, p. 267 attribuitur; et ab Anonymo Liberano, *Sophismata*, S25 [972.10], f. 36rB (ed. Libera 1989a: 119), *his verbis*: “Ad istam orationem dicunt quidam distinguendo eo quod determinatio ‘non desinendo esse’ potest determinare hoc verbum ‘esse’, et sic vera et probata, et est sensus ‘Socrates desinit esse etc.’ id est ‘Socrates desinit habere esse non deficiens’, hoc autem verum est; vel potest determinare hoc verbum ‘desinit’, et sic falsa et improbata, sic enim implicantur opposita, et est sensus “Sor desinit esse dum non desinit esse”, vel “quia non desinit esse”, vel “si non desinit esse”; quaelibet autem istarum est falsa.” 10 quod F] om. B. esse F] om. B. 10-11 li desinit vel li esse F] li esse vel li desinit B. 11 si] autem add. B. 11-12 quod dum non desinit] Socrates dum non desinit B; quod dum non deficit F. 12 vel si – quia non desinit B] om. F. 12-13 esse desinit esse] hic locavit B, antea, post dum non desinit F. 13 determinet B] determinat F. est¹ F] sic est B. et sensus est F] sub hoc sensu B. 14 quod est non desinendo F] non desinere B.

- 15 02. Circa istam orationem duo principaliter possunt quaeri:
 P1 Primum est de veritate et falsitate
 P2 Secundum de distinctione.
 Circa primum tria possunt quaeri:
 P1.1 Primum circa positionem quae accipitur ad probandum
 20 sophisma.
 P1.2 Secundum est de significato istorum verborum ‘incipit’ et
 ‘desinit’.
 P1.3 Tertium de eorum expositione.
 De positione duo quaeruntur:
 25 P1.1.1 Primum est utrum sit dare vel signare ultimum instans vitae
 Socratis.
 P1.1.2 Secundo utrum sit signare paenultimum.

PROBLEMA 1.1.1

Utrum sit dare ultimum instans vitae Socratis

- F 70vB 1.1 Circa primum arguitur quod sit || dare ultimum instans in quo vivat:
 1.1.1 Cuiuslibet quanti continui est ponere indivisibilia ipsum termi-
 nantia (hoc enim est in ratione eius: linea enim terminata est longitudo
 sine latitudine, cuius extrema sunt duo puncta; superficies autem cuius
 5 extremitates sunt [duae] lineae; corpus autem cuius extremitates sunt
 [duae] superficies); nunc autem tempus vitae Socratis est terminatum
 ad duo instantia, primum et ultimum; est ergo dare ultimum instans
 vitae Socratis, et in illo instanti vivit, quia quod est in aliquo tempore
 toto est in quolibet illius temporis in quo natum est esse; nunc autem
 10 Socrates est in toto tempore vitae suae, et natus est esse in instanti,
 quia esse rei instanti mensuratur; ergo Socrates est in quolibet instanti
 temporis suum esse mensurantis, ergo in ultimo; nunc autem vivere
 viventibus est esse; igitur vivit in ultimo instanti, siquidem sit in eodem.

15-24 Circa istam orationem duo – de positione duo quaeruntur F] Circa istam orationem quatuor quaeruntur, quorum duo sunt de ipsa positione B. 27-28 secundo – ultimum instans vitae Socratis F] *propter homoeoteleuton om. B; cf. notam infra positam.* 2 ponere F] *iter. F; def. B.* 8 et] *hinc iterum B testem habemus. Cf. notam supra positam.* instanti B] *statim F.* 9 toto B] *om. F (cf. solutionem rationis, infra).* quolibet F] *quolibet esse B.* 10 natus B] *natum F.* 11 rei] *in add. F; vel substantia rei add. B.* 12 temporis suum esse mensurantis] *temporis mensurantis suum esse B; suum esse mensurans F.* 12-13 vivere viventibus est esse] *Arist., de An. II.4.415b13.* 13 siquidem – eodem F] *om. B.*

1.1.2 Praeterea, est dare primum instans in quo vivit Socrates, ergo est dare ultimum. Consequentia patet: si enim vivit in primo, et in ultimo, cum similiter comparetur ad utrumlibet. Antecedens patet quia quod transmutatur in aliquid, cum transmutatum est, est in eo ad quod transmutatum est; nunc autem Socrates est transmutatus ad vitam in ultimo instanti temporis mensurantis suam transmutationem, ergo in illo erat sub vita. 15 20

1.1.3 Praeterea, Aristoteles 6° Physicorum, ubi probat quod omne quod movetur movetur in tempore, assumit ad hoc probandum quod accipiatur instans ultimum in quo sit mobile sub forma abicienda; vult igitur, ut videtur, quod sit dare ultimum instans in quo sit aliquid sub forma aliqua. 25

1.2 Contra hoc arguitur: Omne quod transmutatur, cum transmutatum est, est in eo ad quod transmutatum est; est ergo dare primum instans in quo aliquid est sub eo ad quod est transmutatum. Si ergo Socrates transmutatur ad non vitam, erit dare primum instans in quo sit non vivum. Si ergo est dare ultimum instans in quo Socrates vivit, inter autem vivere et non vivere non cadit medium tempus, sequitur quod ista duo instantia erunt sibi invicem coincidentia; hoc est impossibile; ergo et primum. 30

PROBLEMA 1.1.2

Utrum sit dare paenultimum instans vitae Socratis

1.1 De secundo arguitur quod sit dare paenultimum instans, sic:

1.1.1 Omne quod componitur ex aliquibus, in illa est resolubile; tempus autem componitur ex indivisibilibus quae sunt ipsa nunc; ergo

14 praeterea F] *om.* B. vivit Socrates F] *inv.* B. 15 in F] *om.* B. 16 comparetur ad utrumlibet] comparetur ad utrumque B; comparetur ad utrumlibet quia F. 17-18 quod transmutatur - ad quod transmutatum est] *cf.* Arist., *Ph.* VI.5.235b6-8. 17 in aliquid F *cum Aristotele l.c.]* ad aliud B. cum transmutatum est est B] est transmutatum F. 20 erat F] erit B. 21 6° Physicorum] Arist., *Ph.* VI.4.235a11-13 sqq. 23 accipiatur B] accipitur F. abicienda B] *om.* F; *cf. solutionem rationis.* 26-27 cum transmutatum est, est B] est transmutatum F. 27-28 est ergo - transmutatum B] *om.* F. 28-29 ergo Socrates transmutatur F] igitur forma transmutetur B. 30 sit non vivum F] non vivit B. 31 autem B] *om.* F. medium tempus F] *inv.* B. 32 coincidentia] $\widehat{\text{gm}}$ entia B; coniuncta entia F. 1 De - sic F] Secundo quaerebatur circa positionem utrum sit dare paenultimum instans vitae Socratis et ar(gui/gueba)tur quod sic B. 2 in illa] in illis B; nulla F. 3-4 ergo dividitur] ergo dividetur B; autem dividitur F.

dividitur in illa, et erit signare primum et ultimum et medium et quod-
 5 cumque. Maior satis patet. Minor videtur probari ex hoc: de tempore
 non habemus in actu nisi nunc, quod est mensura mobilis secundum
 substantiam. Tunc, cum ipsum nunc (ad minus consideratum secundum
 se) non sit semper ens sed transeat, aliquid sequitur ipsum: aut igitur
 10 tempus aut ipsum nunc; tempus non, quia tempus non est continuum
 ipsi nec consequenter ens; ergo id quod sequitur ipsum est ipsum nunc;
 et si hoc, tempus componitur ex ipsis nunc.

Praeterea, sicut punctus se habet ad lineam, sic instans ad tempus;
 linea autem componitur ex punctis, ut dicit Aristoteles libro Posteriorum,
 dicit enim quod substantia horum ex hiis est; ergo tempus
 15 componitur ex ipsis nunc.

B 92rB 1.1.2 Praeterea, possibile est corpus dividi secundum unumquodque
 signum; possibile autem si ponitur inesse nullum sequitur impossibile;
 ponatur ergo dividi. Residuum non potest esse magnitudo, quoniam
 20 tunc non esset divisum in actu || in quolibet signo ubi fuit possibile di-
 vidi; ergo erit nihil aut indivisibile; non nihil, quia tunc componeretur
 ex nihilo, quod impossibile est; ergo erit ex indivisibilibus. Et haec ratio
 est Democriti, quam Aristoteles diffuse ponit primo De generatione.

1.1.3 Praeterea, Commentator dicit in primo De generatione, ubi
 solvit istam rationem, quod possibile est corpus dividi secundum
 25 unumquodque signum divisim et non coniunctim; cum enim divisa

4 primum et B] om. F. et⁴ F] vel B. 5-6 de tempore – nunc] cf. *Auctoritates Aristotelis* 2.138: “Nihil habemus de tempore, nisi nunc et praesens tempus.” 6 non habemus F] nihil existit B. 7 cum B] est F. 7-8 consideratum secundum se] consig(na)tum secundum se B] consideratum sed F. 8 aliquid B] illi qualiter F. 9 tempus!] erit add. B. non! B] om. F. 10 ipsi nec consequenter ens] ipsi nunc communiter ens F; instanti ut consequens est ens B. est ipsum B] om. F. 13-14 libro Posteriorum] Arist., *APo.* 1.4.73a35-36. 14 substantia F cum Aristotele] so(um) B. 16 secundum unumquodque B] utrumque F. 17 possibile – impossibile] cf. Arist., *Ph.* VIII.5.256b10-11; *Auctoritates Aristotelis* 2.213. 18 dividi residuum B] inv. F. 19 ubi B] ubi possibile F. 20 erit B] om. F. aut B] aliud F. nihil² B] nihil ergo F. componeretur B] componitur F. 21 ergo erit B] om. F. 22 Democriti B] Demetrici F. primo de Generatione] Arist., *GC* 1.2.316a13sq. 23-24 in primo – rationem F] ubi dissolvit primo De generatione istam rationem B. Averroes, *GC* 1.9, p. 19: “Quod enim dicitur de aliquo divisim, non sequitur ut semper dicatur coniunctim”. 25 divisim et non coniunctim] divisim sed non coniunctim B; divisum et non coniunctum F. *Ex apparatu critico editionis Fobes Kurland apparat codd. BN commentarii Averrois coniunctum praebere, cum lectio divisum nulli codici attribuitur.*

est magnitudo in aliquo signo, possibilitas aufertur in signo consequente ipsum, et haec sunt verba eius: “et videmus quod cum dividimus magnitudinem super aliquem punctum, impossibile est quod divisio cadat super punctum consequentem illum punctum, quod erat possibile ante quam divisio caderet super primum punctum sicut erat possibile in illo puncto.” Vult ergo Commentator quod punctus sit consequens punctum in magnitudine, ad minus in potentia; nunc autem si quod est signum in potentia ponatur signum in actu, nullum sequitur impossibile, quia possibile est quo posito inesse nullum sequitur impossibile; si igitur signum quod fuit signum in potentia ponatur signum in actu, erunt duo signa sibi invicem continua, et habetur propositum. 30 35

1.2 In oppositum est Aristoteles 6° Physicorum, et arguitur per rationem suam: continua vel contigua sunt quorum ultima sunt simul vel unum; indivisibile autem non habet ultima, ergo non est continuum vel contiguum; et hoc magis declarabitur posterius. 40

PRAEAMBULUM AD DETERMINATIONES PROBLEMATUM 1.1.1 – 1.1.2

3.1.0 Ad dissolutionem horum prius est videre naturam instantis et qualiter se habet ad tempus et ad ipsum mobile cuius est mensura, sic<ut> tempus est mensura esse ipsius mobilis quod est motus. Est

26 possibilitas aufertur] aufertur possibilitas **B**; possibilitas est **F**. 26-27 consequente *Trifogli*] conti(ngen)te **B**; continente **F**. 27 eius **B**] *om.* **F**. Averroes, *GC* 1.9, p. 19: “Et ideo videmus quod, cum divisimus magnitudinem super aliquod punctum, quod est impossibile ut divisio cadat super punctum consequens illud punctum, quod erat possibile antequam divisio caderet super illud punctum sicut erat possibile in illo puncto.” videmus **B** *cum Averroee*] videtur **F**. dividimus **F** *cum cod. M Averrois*] si dividerimus *vel* si deserimus **B**; dividerimus *cod. B Averrois*; divisimus *editio Averrois*. 28-29 impossibile est quod divisio cadat **B** *cum codd. IJM²NN² Averrois*] impossibile quod divisio cadit **F**; est impossibile ut divisio cadat *ed. Averrois*. 29 consequentem *Trifogli*] contingentem **BF**. 30 sicut **B** *cum Averroee*] sic **F**. 31 consequens **F**] cont(ons) **B**, *ut videtur, sed fortasse in cons(ons) correctum*. 32-33 nunc autem – ponatur signum **B**] *om.* **F**. 34 possibile est quo **F**] possibili aliquo **B**. 36 erunt duo signa **F**] duo signa erunt **B**. sibi invicem continua] sibi invicem contin^a **B**; invicem continⁱ (= contineri) **F**. 37 6° Physicorum] Arist., *Ph.* VI.1.230a21sq. 38 suam **B**] *om.* **F**. 39 ultima **F**] ultimum **B**. est **F**] habet **B**. 40 magis declarabitur posterius **F**] declarabitur post **B**. 1 prius **F**] necessarium **B**. instantis **F**] ipsius instantis in se **B**. 3 sicut – mensura **F**] *om.* **B**. est² **F**] esse **B**.

autem et natura ipsius instantis et aliorum indivisibilium occulta in-
 5 telledui nostro; cum quia privatione omnia cognoscuntur (unde Ari-
 stoteles dicit 3° De anima quod punctus privatione manifestatur),
 cum tamen non sint purae privationes, tum quia intellectus, cum
 non intelligat nisi ex phantasmate quanto et continuo, quaerit omne
 intellectum quantum et continuum esse, ut dicitur libro De memo-
 10 ria et reminiscentia; indivisibilia autem non sunt quanta et continua.
 Tamen ut a nobis notioribus procedamus, cum punctum esse sit no-
 tius quam ipsum instans sicut motus <quam> tempus et punctus in
 linea quam mutatum esse in motu, eo quod esse puncti permanens
 est, mutatum autem esse non permanet, a natura puncti sicut a no-
 15 tiori primitus est inchoandum.

Sciendum igitur quod punctus se habet per additionem ad unitatem,
 sicut dicit Aristoteles primo Posteriorum, et ideo rationem unitatis in
 sua ratione includit. In ratione autem unitatis ponitur privatio: est
 enim unitas indivisio, sed non quaecumque sed in natura aliqua; nihil
 20 enim est indivisum si non est unum; privatio enim vult habere natu-
 ram subiectam de qua dicatur, sicut dicitur 4° Metaphysicae; et ideo
 unitas est indivisio in aliqua natura, ut unitas in genere indivisio in
 natura generis, unitas in specie indivisio in natura speciei, unitas in nu-
 mero in natura materiae. Quamvis autem unitas dicat indivisionem in
 25 natura subiecta, non tamen determinat per rationem suam huiusmodi

4 et² F] sicut et B. 4-5 occulta intellectui nostro F] occulta enim intellectui nostro sunt B. 5 cum B] tamen F. 5-6 Aristoteles dicit F] *inv.* B. Arist., *de An.* III.6.430b20-21. 7 tum quia B] et non F. 7-8 cum² – ex F] non intelligit sine B. 8-9 omne – ut] omne intellectum esse quantum et continuum unde B; quantum et continuum esse et enim F. 9 De memoria et reminiscentia] Arist., *Mem.* 1.449b30-450a8. 11 cum punctum esse sit] coniunctum esse sit F; quia esse B. 12-13 sicut – mutatum] sic modum tempus et punctus in linea quam mutatum F; sicut motus tempus et punctus in linea sit notius quam mutatum B. *Fortasse maior corruptela subest. Iuvat autem Arist., Ph.* IV.11.219b29sq. cum Averr., *Ph.* IV.104 et Alberti Magni *Ph.* IV.iii.7 *inspicere.* 13 in motu F] immotum B. 14 mutatum B] mutatus F. permanet B] permaneat F. 14-15 sicut – inchoandum B] a notiori primitus(?) in eodem F. 17 primo Posteriorum] Arist., *APo.* I.27.87a36-37. 18 autem B] *om.* F. ponitur F] cadit B. 20 si F] sed cum B. enim² F] autem B. 21 subiectam B] sb(am) [= substantiam] F *hic et saepius.* 21 qua dicatur] qua dicitur B; quo(?) dicitur F. 21 4° Metaphysicae] Arist., *Metaph.* IV.2 1004a15-16. 22 indivisio¹ B] *om.* F. in² B] *om.* F. 22-23 indivisio² – indivisio] est *utrobique add.* B. 23-24 numero] est indivisio *add.* B. 24 indivisionem B] divisionem F. 25 determinat B] indicat F. 25-26 rationem suam huiusmodi naturam sc. utrum F] suam rationem huius naturam utrum sc. B.

naturam, sc. utrum sit magnitudo vel ens in magnitudine vel separatum a magnitudine, habens positionem vel non habens; de habente enim positionem et non habente possum dicere quod est unum. Et ideo dicit Aristoteles primo Posteriorum quod unitas est substantia non habens positionem, id est indivisio in substantia non || habente positionem.

B 92vA

Cum autem unitas dicatur indivisio vel in natura generis vel speciei vel materiae et aliis modis diversis, illam unitatem quae est indivisio in natura materiae includit in natura sua punctus cum aliqua additione, quae est positio, unde punctus videtur esse indivisio materiae secundum quod est sub positione, quae est ordo partium in toto; unde punctus 35
habet duas naturas subiectas, unam per naturam unitatis, quae est materia vel subiectum, aliam quam addit supra naturam unitatis, et est positio in longum partium materiae, et ideo dicit Aristoteles libro Posteriorum quod punctus est substantia habens positionem, id est indivisio substantiae secundum quod est sub positione, large accipiendo 40
nomen substantiae ad quodcumque subiectum. Huiusmodi autem positio materiae in longum quae dicta est nihil aliud est quam linea, et ideo punctus est indivisio ipsius lineae. Comparatur autem huiusmodi punctus ad lineam duabus modis: vel in ratione terminantis ipsam, et tunc punctus est actu in linea; aut in ratione continuantis ipsam, et tunc dicitur terminus communis ad quem partes lineae copulantur. Et 45

26 separatum B] spatium F. 29 primo Posteriorum] Arist., *APo.* I.27.87a36. est substantia B] *om.* F. 31-32 vel speciei vel materiae F] vel in natura speciei vel in natura materiae B. 32 illam B] illam autem F. 33-34 includit in natura sua – indivisio materiae B] *om.* F. 35 ordo F] ordinatio B. 36 duas B] *om.* F. 37 aliam F] alia vero est B. 38-39 libro Posteriorum] Arist., *APo.* I.27.87a36. 40 accipiendo F] sumendo B. 43-44 comparatur – linea B] *om.* F. 45 continuantis] contiñtis F; contin(Jtis B. 46 terminus communis ad quem partes lineae copulantur F] terminus communis ad quem copulantur partes lineae B. Cf. Arist., *Cat.* 5.5a1-2, *trl. composita*: “Linea vero continuum est; potest enim sumere communem terminum ad quem particulae eius copulentur.” 46-47 Et ideo *etc.*] cf. Petrus de Alvernia, *Quaestiones super Praedicamentis*, qu. 35, p. 55: “dicendum est quod linea ex punctis componitur formaliter et non materialiter. Unde punctus formaliter est in ipsa linea, cum ipsi lineae finem et complementum attribuat. Et huius declaratio est: nam si punctus non terminaret lineam, iam linea esset infinita; et cum infinitum formam non habeat, nec etiam cadat in arte, ideo relinquitur quod punctus sit forma ipsius lineae, cum ipsam finiet et terminet. Et est intelligendum quod in qualibet linea, sicut sunt ibi plura puncta in potentia, sic sunt ibi plures lineae in potentia. Unde si linea dividatur, quaelibet pars lineae adhuc erit linea. Et sic sine dubio dico quod ibi sunt plures lineae, non in actu sed in potentia.”

ideo, quia unire partes lineae et continuare et ipsam terminare rationem formae habet, ideo punctus cadit in definitione lineae et dicitur habere rationem formae, et ad hoc attendens Aristoteles libro Posteriorum
 50 dicit quod substantia lineae est ex hiis, nec ex huiusmodi esse potest aliqua pars quantitativa lineae. Cuius probatio est quia ratio terminabilis et terminantis differunt sicut potentia et actus, quae sunt primae differentiae, et inter quae est maxima distantia, sicut vult Averroes primo De anima; nunc autem punctus in ratione termini terminantis
 55 lineam se habet, ergo non se habet in ratione terminabilis; nunc autem linea rationem terminabilis habet, quare etc.

Praeterea, si terminabile terminaretur ad aliquod divisibile, cum de ratione divisibilis sit terminabile, illud divisibile terminabile esset ad aliquod aliud; aut ergo ad indivisibile aut divisibile; si primo modo,
 60 eadem ratione est standum in primo; si secundo, et illud ad aliud et erit processus in infinitum in terminantibus et terminatis, quod est inconveniens. Et ideo necessarium est quod punctus qui terminat lineam sit indivisibilis simpliciter, quia linea non dividitur nisi secundum unam dimensionem, linea autem terminus est superficiei et <in>divisibilis
 65 pro latitudine et non simpliciter, et superficies indivisibilis est secundum profunditatem; sicut enim se habet punctus ad lineam, et linea ||
 F 71rA ad superficiem et superficies ad corpus. Sicut autem punctus includit in se naturam indivisionis in natura subiecta, sic mutatio vel mutatum

47 continuare] continere F; conti()re B. 47-48 rationem formae B] nomen for()ne F. 49 rationem formae B] om. F. ad hoc attendens] adhuc attendens B; ad hoc addens F. Arist., *APo.* I.4.73a35-36. 50 est ex hiis F cum cod. *Od translationis Iacobi et cum recensione Guillelmi de Moerbeke*] ex hiis est B cum *trl. Iacobi.* 50-51 ex huiusmodi – quantitativa] huiusmodi punctus esse potest aliqua pars quantitativa B; est ex huiusmodi esse potest alia pars continua F. 51-52 terminabilis B] terminalis F; *item proxima vice infra.* 53 Averroes] cf. Averroes, *De anima* I.6; *Auctoritates Aristotelis* 6.26. Petrus de Alvernia, *Quaest. Metaph.*, qu. III.10, f. 150vA: “primae differentiae entis, et maxime distant, ut vult Commentator super primum De anima.” 54 termini B] terminabilis F. 55 non F] om. B. nunc autem F] et B. 57 terminabile F] divisibile B. 58 terminabile] F] terminare B. illud B] om. F. 59 indivisibile aut divisibile] indivisibile B; divisibile aut indivisibile F. si primo modo F] et tunc B. 60 si - aliud] sicut secundo si autem sit terminabile at divisibile et illud tunc ad aliud B; si secundo et illud aliud F. 60-61 erit processus B] om. F. 61 in B] et F. 62 necessarium est B] nullus dicit F. terminat lineam] terminat B; determinat lineam F. 63-65 dividitur latitudine F] est secundum latitudinem B. 64 dimensionem] divisionem F; *def. B.* indivisibilis *Trifogli*] divisibilis F; *def. B.* 65 est B] om. F. 66 se habet punctus F] punctus se habet B. 68 in²] cum B; est enim F.

esse includit in se indivisionem in natura subiecta. Est enim mutatio vel
 mutatum esse indivisio non in quacumque natura sed in esse mobilis 70
 in spatio sibi aequali, et comparatur ad motum in ratione continuantis
 et terminantis [ratione], sicut punctus ad lineam. Instans autem dicitur
 proprie mensura istius mutationis, et differunt tantum secundum
 quosdam || in ratione, non in re; unde sicut tempus est mensura ipsius **B 92vB**
 motus, sic instans in tempore est mensura et unitas ipsius mobilis et 75
 esse eius in spatio sibi aequali. Unde instans proprie dicitur indivisio
 in natura mobilis et esse in spatio sibi aequali secundum quod illud
 esse est continuatio prioris et posterioris, nec potest esse instans pars
 aliqua quantitativa ipsius temporis, cum tempus sit continuum et ter-
 minabile, instans autem naturam termini habet; ista autem non sunt 80
 idem, sicut dictum est prius.

Ista autem indivisibilia generaliter non possunt esse continua sibi
 invicem nec aliis. Cuius probatio est ex definitione continuorum: conti-
 nua sunt quorum ultima sunt unum; indivisibile autem secundum quod
 indivisibile non habet ultimum –quod enim habet ultimum dividitur in 85
 ipsum ultimum et illud cuius est ultimum–, ergo nullum indivisibile est
 <continuum> alii divisibili nec cuicumque alii.

Praeterea, nec possunt esse contigua: contigua enim sunt quorum
 ultima sunt simul; indivisibilium non sunt ultima simul, quia non habent
 ultima; ergo indivisibilia non possunt esse tangencia se, nec in continuo. 90

69-70 esse – mutatum esse **F**] vel mutatio **B**. **71-72** in ratione – ratione] in ratione conti-
 nuantis et terminantis recte **B**; ratione continuitatis et terminantis ratione **F**. **73** mensura
B] *om.* **F**. tantum **B**] tamen **F**. **75** unitas ipsius mobilis **B**] subiectum ipsius mobilis
 unitas **F**. **78** continuatio **F**] *om.* **B**. **78-79** pars aliqua **B**] pro alia **F**. **80** autem' **B**] *om.*
F. ista **B**] alia **F**. **82** ista **B**] instantia **F**. indivisibilia – possunt **F**] individua non pos-
 sunt generaliter **B**. esse] sibi *add.* **B**. **83-84** continua – unum] = *Auctoritates Aristotelis*
 2.158; *cf.* Arist., *Ph.* VI.1.231a22, *trl. Jacobi & rec. Guillelmi*: “continua quidem quorum
 ultima unum”. **86** nullum indivisibile est] nullum est indivisibile **B**; n(n) indivisibile
F. **87** cuicumque **F**] umquam **B**. **88** contigua contigua enim **F**] tangencia se quia tan-
 gentia se **B**; *cf.* *Auctoritates Aristotelis* 2.159: “Contigua sunt quorum ultima sunt simul”,
 Arist., *Ph.* VI.1.231a22-23, *trl. Jacobi & Guillelmi*: “continua quidem quorum ultima
 unum, que vero tanguntur quorum simul”. **90** se **B**] sed **F**. **90-91** nec in continuo nec
F] in continuo praeterea nec **B**.

Nec consequenter entia possunt esse, quoniam consequenter entia sunt quorum non est medium proximum sui generis, sc. continuum cuius sunt indivisibilia; <sed est tale medium inter duo indivisibilia,> ut inter duo puncta linea media et inter duo nunc tempus medium,
95 ergo duo indivisibilia non sunt sibi consequenter entia.

Sunt rationes Aristotelis istae.

Praeterea, si divisibile est continuum vel contiguum indivisibili, sequitur impossibile; ergo illud est impossibile. Consequentia patet. Antecedens declaratur: accipiamus lineam unam compositam ex tribus
100 punctis, et aliam ex tribus aliis, et tertiam similiter ex tribus aliis; ex hiis tribus lineis constituamus triangulum, et erit aequilaterus; tunc, quia datam lineam contingit aequaliter secare, ut proponit decima propositio primi Geometriae, per divisionem anguli oppositi lateri dividetur
105 latus trianguli constitutum ex tribus punctis per duo aequalia; et hoc non posset esse nisi dividatur punctus medius; hoc autem est impossibile, ergo et primum.

Multae tales rationes possunt adduci, sed non dant causam. Primae autem procedunt per causam.

Patet igitur quod instans non est continuum instanti, et est continuatio duorum temporum vel divisio eorum secundum quod considerantur in ratione duorum.
110

Ulterius etiam omne quod movetur aut movetur in tempore aut in

91-92 consequenter – generis] *cf. Auctoritates Aristotelis* 2.160: “Consequenter se habentia sunt inter quae non est medium eiusdem generis”; Arist., *Ph.* VI.1.231a23, *trl. Iacobi & rec. Guillelmi*: “consequenter autem quorum nichil est medium proximi {proximi *Iac.*: sui *Guil.*} generis”; Arist., *Ph.* VI.1.231b8-9, *trl. Iacobi & Guillelmi*: “consequenter quidem enim est {q.e.e. *Iac.*: enim sunt *Guil.*} quorum nullum est medium proximum”. **92** non **F** *cum Auctoritatibus Aristotelis*] nihil **B** *cum translatione Iacobi*. **92** proximum sui] proprium sui **F**; proximi **B**. *Tam proximum sui quam proximi locis Aristotelicis superius allatis defendi potest.* **94** inter¹ **B**] sunt **F**. inter duo – tempus medium] *cf. Arist., Ph.* VI.1.231b9-10, *trl. Iacobi & Guillelmi*: punctorum autem semper est medium linea, et ipsorum nunc tempus est {est *om. Guil.*}” tempus **F**] punctus **B**. **96** sunt istae **F**] heae autem sunt rationes Aristotelis sexto Physicorum **B**. *Vide Arist., Ph.* VI.1. **97** divisibile **B**] mobile **F**. **98** illud **F**] antecedens **B**. **99** lineam unam compositam **B**] unam **F**. **100** aliis² **F**] *om.* **B**. **102** aequaliter secare **F**] secare per aequalia **B**. decima **B**] *om.* **F**. **103** primi Geometriae **F**] Geometricae **B**. *Eucl., El.* I.10. **103-4** dividetur – constitutum **B**] dicitur – constitui **F**. **106** et primum **F**] primum est impossibile **B**. **109** patet igitur quod **F**] sic igitur **B**. **109-10** continuatio **B**] continuus **F**, *ut videtur*. **110-1** considerantur **F**] consideratur **B**. **112** omne **B**] esse **F**. aut **F**] in tempore aut enim quod **B**.

instanti. In instanti non potest, quia tunc velocius moveretur super idem in minori (velocius enim est quod in minori aequale vel in aequali plus movetur vel in minori plus, ut dicitur 6 Physicorum); contingeret tunc ipsum nunc dividi, quod est impossibile. Quod ergo movetur, in tempore movetur et quiescit, quia illud quiescit quod natum est moveri et quando natum est moveri; in instanti autem nihil natum est moveri, sicut probatum est iam; ergo quod quiescit, quiescit in tempore, et ideo tempus est mensura motus et quietis. Ipsius autem mobilis secundum suam substantiam, vel secundum esse eius indivisibile in spatio, primo ipsum instans est mensura; esse autem ipsius mobilis per accidens mensuratur tempore.

DETERMINATIO PROBLEMATIS 1.1.1

3. / Respondendum est ad primam quaestionem. Cum quaeritur utrum sit dare ultimum instans vitae Socratis in quo Socrates vivit, dicendum quod quia // vivere quidam motus est et actus divisibilis, variatur eius vivere secundum quod eius complexioantia variantur; ideo mensuratur tempore; et quia non est actus sempiternus vel motus, sed terminatur quandoque, ideo est dare ultimum instans temporis mensurantis vivere ipsius Socratis. In illo tamen instanti non vivit, sed est transmutatus ad non vivere; ultimum enim instans transmutationis contrarii ad contrarium est posterioris passionis, sicut vult Aristoteles 8° Physicorum. Idem enim est instans continuativum temporis motus ad formam et quietis sub eadem. Si enim detur instans in quo ultimo vivit Socrates,

113 instanti] enim *add.* F. potest quia F] potest moveri quoniam B. velocius B] *om.* F. 113-4 super idem in minori] sunt idem in minori F; super idem in maiori B. 114 in aequali] in aequale B: aequali F. 115 6] in sexto B; 5 F. Arist., *Ph.* VI.2.232a25 sqq. 116 (tunc F] igitur B. nunc B] *om.* F. 117 movetur et quiescit F] et etiam quod quiescit quiescit in tempore B. illud quiescit *etc.*] *Definitio quietis ex Arist., Ph.* VI.3.234a32-33 *petita.* 118 et moveri² F] *om.* B. 119 ergo quod] ergo qui F; omne ergo quod B. 120 tempus F] tunc B. 121 eius B] eius est *vel* cuius est F. spatio B] spatia F. primo F] *om.* B. 1 respondendum F] hiis autem praeintellectis respondendum B. primam F] *om.* B. quaeritur F] dicitur B. 3-4 quidam – vivere F] *om.* B. 4 secundum quod eius complexioantia B] secundum complexiora F. 4-5 ideo mensuratur tempore] mensuratur enim tempore B; ideo mensuratur F. 5 sempiternus] separatus F; continuus B. 6 ideo F] *om.* B. 7 in illo tamen F] cum illo B. 9 8°] octavo B; 7 F. *Vide Arist., Ph.* VIII.8.263b12-15sqq. 10 continuativum *haesitans scripsit*] continu(m) F; continuatum B. 11 sub eadem F] et sub eodem B. Socrates F] *om.* B.

tunc in illo est sub forma vitae; omne autem quod quandoque est sub aliqua forma et quandoque non est sub illa necessario indiget transmutatione, quae transmutatio est de forma ad privationem; transmutatio
 15 autem non est sine tempore, ergo post instans ultimum vitae Socratis est dare tempus aliquod: simul enim in eodem instanti non potest vivere et non vivere. Si ergo hoc est impossibile quod post ultimum instans vitae Socratis sit tempus vitae Socratis, et primum est impossibile, sc. Socratem vivere in ultimo instanti vitae suae. Sicut etiam non est dare
 20 ultimum instans in quo Socrates vivat, sic non est dare primum instans in quo ipse vivat, quia in instanti non contingit moveri, ut probatum est supra. Suppositum est autem quod vivere est motus, ergo vivere non contingit in instanti. Socrates igitur non vivit in instanti primo vitae suae, quamvis sit sub forma a qua procedit vivere. Est igitur dare
 25 ultimum instans vitae Socratis, sed illud etiam est primum instans non suae vitae, nec debet dici vivere in illo.

Nota tamen quod vita uno modo dicitur substantia a qua procedit causa vivendi cuiusmodi est anima, et sic non est motus nec mensuratur tempore, et sic dicitur quod anima et vita sunt idem. Alio modo
 30 dicitur vita operatio vel actus procedens a substantia, et sic est motus et mensuratur tempore, et sic accipitur hic vita.

DETERMINATIO PROBLEMATIS 1.1.2

3.1 Tunc statim respondendum est ad secundum. Cum quaeritur utrum sit dare paenultimum instans vitae Socratis, dicendum quod non. Paenultimum enim instans debet imaginari quod est continuum vel contiguum vel consequenter ens ultimo instanti; nunc autem instans non est
 5 continuum vel contiguum vel consequenter ens alii instanti, ut probatum

12 vitae B] vivere F. autem B] enim F. 13 necessario B] ñ { = non } F. 14 quae transmutatio est F] qua transmutatur B. 15 ultimum B] ultime F. 16 tempus aliquod *Trifogli*] tempus in quo B; om. F. simul – potest F] simul et in eodem poterit B. 19 etiam B] enim F. 20 instans¹ B] om. F. 21 quia – moveri] quia non contingit moveri in ipso instanti B; quia in instanti non contingit mori F. 22 suppositum vivere¹ F] vivere autem suppositum B. 24-26 quamvis – non suae vitae F] om. B. 26 dici B] om. F. 27-31 Nota – hic vita (i.e. *totam paragraphum*) F] om. B. 29 anima et vita sunt idem] cf. Arist., *SE* 5.167b27 sqq. 1 tunc B] tantum modo F. 2 paenultimum – non BF] iter. F. 3 enim F] om. B. 5 consequenter ens F] *inv.* B. alii F] alteri B; *item paullo infra.*

est supra; ergo paenultimum instans non est continuum vel contiguum vel consequenter ens alii instanti, et quod aliquo istorum modorum non se habet ad ultimum instans non potest signari ut paenultimum. Non igitur potest signari. Causa autem tacta est, quia instans instanti non est continuum vel contiguum vel consequenter ens, immo nec tempus est continuum instanti, sed continuatur vel terminatur per instans. 10

Praeterea, si esset signare paenultimum instans vitae Socratis, instans esset segregabile a tempore; et tempus componeretur ex instantibus, cum in ea segregaretur, unumquodque enim componitur ex eis in quae dividitur. Consequens autem est impossibile, ergo et antecedens. Probatio consequentiae: si enim signetur paenultimum instans, cum inter paenultimum et ultimum non sit instans medium, segregabitur ultimum, et eadem ratione paenultimum; nam si[c] de paenultimo faciam ultimum, et signem paenultimum, segregabitur [autem] paenultimum, et similiter antepaenultimum; igitur instantia segregarentur a tempore et divideretur in ipsa tempus et componeretur ex eis; quod erat probandum. Patet igitur quod non est signare paenultimum instans vitae Socratis, et per consequens positio super quam fundatur sophisma est impossibilis. Patet ergo quod non et dare paenultimum instans in quo Socrates || vivat. 15 20

B 93rB

3.2.1 → 1.2 Et concedatur ratio hoc probans.

Et ad rationes in oppositum respondendum.

SOLUTIO RATIONUM PROBLEMATIS 1.1.1

3.2.1 → 1.1.1 Ad primum. Concedendum primum processum rationis, in quo bene probatur quod est ultimum instans dare vitae Socratis; hoc enim est verum. Sed cum dicitur ulterius quod Socrates in illo

7-8 non se habet] se habet B; non se habeat F. 9 causa autem tacta F] quae autem tota B. 10 vel consequenter ens] vel ens consequenter B; nec consequenter ens F. 11 continuatur vel terminatur B] continuatur vel conterminatur F. 13 tempus componeretur F] *inv.* B. 14 cum in ea B] cum enim in eo F. enim F] *om.* B. 16-17 signetur – segregabitur] signetur – segregatur B; signaretur – segregaretur F. 18 nam F] *om.* B. sic de paenultimo B] *om.* F. 19 signem – paenultimum et B] *om.* F. 20 similiter B] sit F. igitur instantia segregarentur F] segregarentur igitur instantia B. 21 divideretur in ipsa tempus] divideretur tempus in ipsa B; dividerentur in ipsa tempus F. 23-24 et per consequens – paenultimum instans B] *om.* F. 1 primum concedendum F] primam concedendo B. 2 est B] bene est F. ultimum instans dare F] dare ultimum instans B. 3 ulterius F] *om.* B.

instanti vivit, dicendum quod non est verum; non enim est vivere in
 5 instanti. Et cum probatur quod illud quod est in aliquo tempore toto
 est in quolibet illius temporis in quo natum est esse, dicendum quod
 verum est. Et cum dicitur quod Socrates est in toto tempore vitae suae
 et natus est esse in instanti, dicendum quod esse Socratis est duplex:
 quoddam enim variabile continue cuius<modi> est vivere ipsius et
 10 breviter omnis motus Socratis, et quantum ad hoc esse Socrates non
 est natus esse in instanti, quia nihil natum est moveri in eodem; aliud
 est esse Socratis quod manet idem in tota vita Socratis, cuius<modi>
 est ratio et quod quid erat esse ipsius, et secundum hoc esse natus est
 esse in instanti. Et tunc, cum assumitur quod vivere est quoddam esse
 F 71rB Socratis, verum est loquendo || de primo esse, non autem de secundo.

3.2.2 → 1.1.2 Ad secundum dicendum per interemptionem antecessentis. Non enim est dare primum instans vitae Socratis in quo Socrates vivat, sicut nec ultimum; sed est dare primum instans, in illo tamen non vivit nisi contingat in instanti moveri; quod non contingat visum est.

20 3.2.3 → 1.1.3 Ad aliud. Cum dicitur quod Aristoteles docet signare ultimum instans temporis mensurantis motum in quo mobile est sub forma abicienda, dicendum quod non est verum, sed docet signare ultimum instans temporis sub quo quievit sub forma abicienda, et hoc est primum instans in quo incipit moveri ab illa forma, et illud bene
 25 est signare: idem enim est ultimum instans temporis quietis sub aliqua forma et primum instans temporis motus ex illa forma, in aliquo tamen instanti non quiescit nec movetur, sed est in eodem sub quo quievit. Istud autem magis apparebit post.

4 est vivere B] *inv.* F. 5 et cum F] etc. et B. est F] *om.* B. toto F] *om.* B. 8 et F] *om.* B. 9 enim BF] est esse Socratis *add.* B. continue] conti(]e BF. 10 breviter F] videtur esse B. esse F] esse Socratis B. 12 idem F] unum et idem B. 13 ipsius F] Socratis B. natus est F] Socrates est natus B. 15 esse F] esse Socratis B. secundo BF] sic patet ad illud *add.* B. 17-18 vitae – instans F] *om.* B. 18 in illo tamen F] sed cum in illo B. 19 vivit F] vivit Socrates B. nisi B] non F. moveri B] mori F. quod – visum est F] et hoc patuit supra B. 21 temporis F] *om.* B. mobile – abicienda] est sub forma abicienda ipsum mobile B; mobile est sub forma ababicienda (*sic!*) F. 24 incipit – forma F] incipit moveri a forma illa B. 25 signare B] assignare F. 26 instans F] *om.* B. 26-28 motus – apparebit F] *om.* B. 26-27 in aliquo – quievit] *corruptelam in his verbis latere suspicor.* 28 post F] possit B.

SOLUTIO RATIONUM PROBLEMATIS 1.1.2

3.2.2 → 1.1 Ad illud quod arguitur de secundo, quod sit dare paenultimum instans, dicendum quod non est verum.

3.2.2.1 → 1.1.1 Et cum dicitur quod continuum componitur ex indivisibilibus, dicendum quod est compositio duplex. Est enim quaedam compositio ex partibus essentialibus, ut homo componitur ex materia et forma; et sic continuum potest componi ex indivisibilibus sicut ex parte formali et essentiali: ponuntur enim in eius ratione. Alia autem est compositio ex partibus quantitativis, et sic continuum non componitur ex indivisibilibus.

Quod autem arguitur quod tempus componitur ex ipsis nunc, quia ipsum nunc, quod solum est de tempore, sequitur tempus, dicendum quod nec tempus nec aliud nunc sequitur ipsum. Quod enim sequitur aliquid aut est sibi continuum aut contiguum aut consequenter ens; nihil autem est quod instanti sit huiusmodi, et ideo ipsum instans nihil sequitur. Sed bene verum est quod ad ipsum aliquid terminatur vel continuatur.

Et quod arguis quod dicit Aristoteles quod linea componitur ex punctis, quia substantia horum ex hiis est, expositum fuit supra.

3.2.2.2 → 1.1.2 Ad aliud quod arguitur secundo, dicendum quod secundum quosdam ista propositio ‘possibile est corpus dividi secundum quodlibet signum’ potest esse composita vel divisa. Si sit composita, tunc est sensus “possibile est corpus dividi secundum unumquodque signum simul”, et tunc est falsa; in continuo enim non est potentia ad divisionem secundum quodlibet signum simul et in actu. Si autem sit divisa, tunc est sensus “possibile est corpus dividi secundum quodlibet signum divisim”, <et sic est vera,> in continuo enim est potentia ut

1-3 Ad illud - verum et F] ad illa dicitur § quod autem arguitur quod sit dare paenultimum instans dicendum ad primum B. 4 est compositio duplex] componi ex duplex est B; est compositio rei F. 4-5 est² - compositio B] om. F. 5 componitur F] om. B. 7 ponuntur enim in eius *Trifogli*] ponitur enim in eorum BF. 8 non B] om. F. 10 nunc F] om. B. 11-12 de tempore - nec tempus B] tempus sequitur ante tempus dicendum quod tempus F. 13 aliquid F] aliud B. sibi F] om. B. 14 huiusmodi F] continuum aut contiguum aut consequenter ens B. 16 continuatur BF] sic patet ad illud *add.* B. 17 quod arguis quod B] om. F. 19 ad - arguitur F] et quod arguis B. 19-20 quod secundum quosdam F] secundum quosdam quod B. 21 quodlibet F] unumquodque B. 21-23 potest - signum B] om. F. 23 tunc est falsa F] hoc est falsum B. enim B] om. F. 25 quodlibet F] unumquodque B. 26 et sic est vera] *addere iussit Trifogli.*

B 93vA in quolibet signo per se divisim et seorsum ab aliis sumpto dividatur,
 || simul autem facta divisione in uno non potest fieri in quolibet alio.
 Actus enim divisionis in uno signo tollit potentiam divisionis in signo
 30 consequenter sibi imaginato, et ideo facta divisione in uno frustrantur
 multa signa potentia ad divisionem. Et hoc videtur velle Averroes in
 libro suo De generatione.

Sed hoc quod dictum est quod actus divisionis in uno signo tollit
 potentiam dividi in alio signo sibi proximo, videtur impossibile esse,
 35 quia punctus cum puncto non est continuus vel contiguus, ut probatum
 est supra, nec etiam proximus actu vel potentia; ergo actus divisionis
 in uno signo non tollit potentiam ad divisionem in puncto proximo,
 quia non fuit punctus puncto proximus, et ei quod non est non aufer-
 tur potentia ad aliquid; non ens enim secundum quod huiusmodi non
 40 habet potentiam.

Praeterea, actus divisionis in uno puncto non tollit potentiam ad
 divisionem in puncto per lineam distante ab ipso. In duobus punctis
 distantibus per lineam simul potest fieri divisio, et si actus se compati-
 untur, multo fortius actus in uno et potentia in alio se compatiuntur.
 45 Nunc autem quilibet punctus in continuo distat a quolibet puncto
 per lineam, quia inter quaelibet duo indivisibilia eiusdem continui est
 ponere continuum medium, ut inter duo puncta lineam, sicut dicit
 Aristoteles 6° Physicorum. Ergo actus divisionis in uno puncto non
 tollit divisionem in potentia in alio puncto.

50 Et ideo aliter est dicendum quod potentia continui ad divisionem
 est potentia passiva, quae dicitur respectu actus. Sed actus est duplex:
 quidam completus et impermixtus potentiae, sicut album et nigrum;

29 divisionis² B] *om.* F. 31 potentia F] in potentia B; *mihi frustrantur potentiã eodem modo quo privantur potentiã dictum esse videtur.* 31-32 Averroes - De generatione] Avicenna in libro suo de generatione F; Averroes in libello suo in generatione B. *Respicitur* Averroes, *GC* I.9, pp. 18-19. 34 dividi F] divisionis B. signo F] *om.* B. 35 cum puncto non est F] non est puncto B. vel F] nec B. contiguus] nec consequenter ens *add.* B. 36 nec] est *add.* B. 37 signo F] *om.* B. in B] *om.* F. 38 puncto proximus F] proximus ei B. 42 per lineam distante] per lineam distantem F; distante per lineam B. in F] quia enim B. 42-43 punctis distantibus B] *om.* F. 45 in continuo - puncto F] a quolibet puncto distat in continuo B. 47 puncta] dividenda *add.* B *textum sanum sanare gestiens.* 48 6° Physicorum] *cf.* Arist., *Ph.* VI.1.231b9, VI.3.234a8-9. 49 divisionem in potentia F] potentiam divisionis B. 51 quae F] potentia autem passiva B. sed - duplex F] actus autem duplex est enim B. 52 et impermixtus F] non permixtus B.

alius est actus permixtus potentiae, sicut est motus et alia huiusmodi. Motus enim, etsi sit actus, est tamen permixtus potentiae. Modo dicendum est quod potentia quae est in continuo ad divisionem est potentia non ad actum completum et purum, sed ad actum potentiae permixtum: est enim in continuo potentia ut dividatur in infinitum remanente potentia ad ulteriorum divisionem; infinitum enim quod est continuum est sicut dies et ago, ut vult Aristoteles 3° Physicorum. Et ideo quando dicitur “possibile est corpus dividi etc.”, non est intelligendum quod sit potentia ad actum divisionis non remanente potentia ad divisionem (tunc enim bene procederet ratio), sed est intelligendum quod in continuo sit potentia ad actum divisionis permixtum potentiae. Et ideo si ponatur actu esse divisum secundum quod erat in potentia, nullum sequitur impossibile; et hoc est esse divisum cum potentia ad ulteriorem divisionem. Si autem ponatur actu divisum non remanente potentia ad ulteriorem divisionem, sequitur impossibile, <quia> in continuo non erat potentia ad talem divisionem. Ratio autem Democriti procedit ac si in continuo esset potentia ad actum divisionis non remanente potentia ad ulteriorum divisionem.

3.2.2.3 → 1.1.3 Quod arguitur ulterius de littera Commentatoris, dico quod non dicit verum, vel non intelligo ipsum.

PROBLEMA 1.2

Quid significant ista verba ‘incipit’, ‘desinit’

1.1 De secundo arguitur a quibusdam quod huiusmodi verba significant motum, sic:

1.1.1 Omne verbum significat agere vel pati, ut dicit definitio verbi;

54 enim etsi B] tamen si F. 56 purum] proximum B; pura F. 56-57 permixtum B] mixtum F. 58-59 infinitum - 3°] infinitum enim quod est continuus est sicut dies *spat. vac. VI litterarum* ut vult Aristoteles 3° F] infinitum quod est continuum sicut dies et ago sicut dicit Aristoteles in tertio B. 59 3° Physicorum] Arist., *Ph.* III.6.206a21-23 & 29-31, *trl. Iacobi* (*in rec. Guillelmi agon pro ago invenitur*). 61 potentia!] in continuo *add. B.* 62 bene F] *om. B.* 64 secundum F] per hoc B. in potentia B] *om. F.* 67-68 in continuo non erat F] et etiam in ultimo non fuit B. Democriti B] demetrici *vel sim. F.* 71 littera B] linea F. 1 De secundo arguitur a quibusdam F] De tertio fuit argutum B. 1-2 significant F] significant B. 2 sic B] si F. 3 pati] vel neutrum *add. F; haesitans codicem B sensus gratia secutus sum, cum lectio codicis F aliquatenus contextu Prisciani, Inst. II.iv.18, roboretur; dicit enim: “Proprium est verbi actionem sive passionem sive utrumque {u.: neutrum Schneider} [...] significare.”*

agere autem et pati sunt motus; ergo omne verbum significat motum;
5 'incipit' et 'desinit' sunt verba; ergo significant motum.

B93vB 1.1.2 Item, omnis exitus de potentia ad actum || est motus, est enim
motus actus entis in potentia secundum quod huiusmodi; sed haec
verba dicunt exitum de potentia ad actum; ergo significant motum.

1.2 In oppositum: 'Incipit' et 'desinit' significant inceptionem et
10 desitionem; sed inceptio et desitio sunt termini motus et non motus;
ergo significant terminum motus qui est mutatio.

3.1 Ad istud intelligendum quod significatum dictionis probari non
potest, quia debet esse suppositio. Quod autem debet supponi in aliqua
scientia probari non potest, quamvis in ali<qu>a superiori probari po-
15 test, ut si sit conclusio in illa. Verbi gratia: in perspectiva supponitur
quod omnis trianguli cuius ad basim latera sunt aequalia et anguli supra
basim sunt aequales, ista tamen propositio probatur ab Euclide. Ergo
quod supponitur in omni scientia, in nulla probari potest; significatum
autem dictionis in omni scientia est tamquam praecognitio, ut patet
20 primo Posteriorum; ergo non potest probari in aliqua scientia. Et hoc
est quod dicit Aristoteles secundo Posteriorum: "Amplius nulla scientia
demonstrat quod hoc significat hoc, nec definitiones hoc significant."

Non igitur est conandum ad probandum significatum dictionis, sed
praesupponendum ipsum ad alia declarare. Supponamus igitur quod

5 ergo – motum F] ideo etc. **B.** 6-7 est² – entis F] motus enim est enim motus actus
existentis **B.** 7 haec F] huiusmodi **B.** 9 oppositum] arguitur ista verba *add.* **B.** des-
itionem **B]** desinitionem **F** *hoc loco et saepius.* 11 ergo **BF]** ista verba incipit desinit *add.*
B. qui est mutatio F] mutatio ergo etc. **B.** 12-13 Ad istud – probari non potest *alterum*
F] Ad istud praecintelligendum quod significatum *spat. vac. (rasura?) V litt.* probari non
potest, cuius causa est quoniam illud quod debet supponi in omni doctrina et disciplina
per aliud probari non potest, quia quod supponitur in aliqua doctrina in illa non potest
declarari **B.** 14-15 quamvis – illa] quamvis in superiori probari potest in illa **B;** quamvis in alia
suppositum probari potest in illa **F.** 16 omnis F] cuiuslibet **B.** ad
basim latera F] duo latera ad basim **B.** 17 ab Euclide F] primo Euclidis **B.** *Vide Eucl.,*
El. I.5. 19 est F] praesupponitur **B.** 20 primo Posteriorum] Arist., *APo. I.1.71a11-16;*
cf. APo. I.10.76a32-33. 20 ergo] significatum dictionis *add.* **B.** 21 secundo Posteriorum]
Arist., *APo. II.7.92b32-34, rec. Guillelmi:* "Amplius nec una scientia demonstrat utique
quod hoc nomen significat hoc, nec diffinitiones igitur hoc significant." 21-22 nulla
scientia demonstrat quod hoc F] neque una scientia demonstrat utique quod nomen **B.**
Ut cod. F loquitur Petrus de Alvernia alibi. Videsis praefationem. 22 nec F] nec igitur
B cum Aristotele. significant **BF]** sic igitur nulla scientia probat significatum dictionis
add. **B.** 23 igitur est conandum ad probandum **B]** enim est conandum **F.** 24 ad **B]** et
F. supponamus igitur] supponamus **F;** supponimus igitur **B.**

ista verba ‘incipit’ et ‘desinit’ significant inceptionem et desitionem verbaliter, scilicet per modum fieri; inceptio autem et desitio sunt primum et ultimum rei cuius sunt; significant ergo ista verba ‘incipit’ et ‘desinit’ primum et ultimum per modum fieri. Primum autem et ultimum reperiuntur in quantis et continuis; quanta autem et continua omnia sunt divisibilia, hoc enim cadit in ratione ipsorum; ergo primum et ultimum non reperiuntur nisi in rebus divisibilibus et quantis habentibus primum et ultimum. Ex hoc ulterius sequitur quod non dicantur de sempiternis secundum quod sempiterna sunt, non enim dicimus quod deus vel caelum incipit operari secundum quod sempiterna, – et dico “secundum quod sempiterna” quia bene dicimus quod stella incipit calefacere nostrum hemisphaerium, calefactio tamen nostri hemisphaerii non est actio sempiterna, sed habet primum et ultimum. Sequitur etiam ex hoc quod ista verba non dicantur de rebus indivisibilibus, cuiusmodi est punctus vel instans, non enim dicimus quod punctus incipiat vel desinat, quia non habet primum et ultimum. Sic igitur indivisibile non incipit vel desinit, et ideo non dicimus quod Socrates incipit generari nisi ratione motus praecedentis generationem; si enim diceretur ‘Socrates incipit generari, et cum generatur generatus est, et cum generatus est desinit generari’, sequeretur quod simul incipit et desinit generari, quod non est possibile.

Sic igitur patet quod illa verba dicunt primum et ultimum rei divisibilis verbaliter sive per modum fieri; ultimum autem et primum rei divisibilis non potest esse divisibile, sicut probatum fuit supra; et ideo, cum omnis motus sit divisibilis, si ista verba significant inceptionem et desitionem, non significabunt motum, nisi dicatur quod || cum hoc quod significant primum et ultimum significant illud cuius sunt primum et ultimum, hoc autem erit aequivoce.

B 94rA

25-26 verbaliter F] verba huius B. 27 significant ergo] significant igitur B; significanter ergo F. 28 ultimum¹ F] ultimum rei B. ultimum² F] ultimum primo B. 29 autem et] enim et F; autem B. 31 reperiuntur nisi in F] possunt dici nisi de B. et quantis] et quantis vel B; quantis F. 32-33 dicantur de sempiternis F] dicuntur de rebus sempiternis B. 35 quod¹ B] om. F. 37 est] eius add. B. 38 ex hoc F] adhuc B. dicantur F] dicuntur B. 39 cuiusmodi est F] cuius B. 40 et F] nec B. 41 Socrates B] sol non F. 42 motus B] om. F. 43 diceretur F] diceremus quod B. et cum generatur B] om. F. 44 et B] om. F. 44-45 sequeretur – generari F] om. B. 46 patet quod F] om. B. verba B] om. F. 47 verbaliter F] om. B. 48 divisibilis] verbaliter add. & exp. F. 49 si – significant] si – significant B; ut – significant F. 50 et F] vel B. 51 quod B] om. F. 51-52 sunt primum et F] est B.

- F 71vA** 3.2.1.1 → 1.1.1 Ad argumentum quod || significant motum: penitus nihil valet. Motus enim dicitur dupliciter: uno modo dicitur actus entis
 55 in potentia secundum quod huiusmodi; alio modo dicitur motus modus significandi per modum motus, qui reperitur in verbo et participio. Concessum autem est quod ista verba significant per modum motus vel fieri, quia significant primum et ultimum rei per modum fieri; ex hoc autem non habetur quod significant motum; aliquid enim quod
 60 non est motus potest significari per modum motus.
- 3.2.1.2 → 1.1.2 Quod arguitur secundo quod ista verba dicunt exitum de potentia in actum, dicendum quod non est verum. Sed dicunt principium exitus de potentia in actum vel ultimum, sicut suppositum est supra.
- 65 3.2.2 → 1.2 Quod arguitur in oppositum quod significant mutationem, dicendum quod cum ista verba dicant primum et ultimum rei divisibilis vel quantae, illud quantum potest esse tale quod eius primum vel ultimum sit mutatio vel immutatio, cuius<modi> est quies vel motus, et tunc si ista verba dicunt primum et ultimum talium, dicunt
 70 mutationem, sed hoc est per accidens. Potest etiam esse tale quod eius ultimum non sit mutatio sed punctus vel instans vel aliquid aliud, et tunc non dicunt mutationem sed dicunt primum vel ultimum illius rei, quodcumque sit illud; istud tamen est accidens sicut primum. Et ita supponendum quod dicunt primum et ultimum rei simpliciter per
 75 modum verbalem.

53 ad argumentum F] quod arguitur B. significant motum B] significat motus F. 53-54 penitus – dupliciter F] dicendum quod motus dupliciter dicitur B. 58 vel B] et F. quia F] dictum est enim quod B. 59-60 aliquid enim quod non est motus B] aliquem quod non est motus non F. 63 exitus B] actus exitus F. in actum vel] ad actum et B; ad actum primum vel F. 65 significant F] significant B. 68 vel¹ B] et F. 69 et² F] vel B. 70 per B] om. F. etiam F] om. B. 72 primum vel F] om. B. 73-74 quodcumque – ultimum rei B] om. F. 74 simpliciter F] similiter B.

PROBLEMA 1.3

Quomodo exponantur ista verba 'incipit', 'desinit'

De tertio arguitur:

1.1 Cuicumque adiungantur, eodem modo exponantur; expositio enim dictionis sequitur eius significatum. Cuius ergo significatum est unum, expositio debet esse una; nunc autem significatum istorum est unum, cuicumque adiungantur, quia idem significat dictio in oratione et extra, essenziale enim propter accidentale non transmutatur; ergo cuicumque adiungantur eandem expositionem habebunt. 5

1.2 Sed contra. Ista verba dicunt primum et ultimum rei divisibilis, sicut suppositum est, sed quaedam sunt res quae in suo principio et ultimo habent esse, sicut res permanentes; aliae autem sunt res quae non habent esse in principio sui vel ultimo, sicut successivae, motus enim non est in principio sui. Igitur diversimode debent exponi quando istis vel illis adiunguntur. 10

3.1.1 Quoniam secundum quosdam diversificatur expositio istorum verborum, scilicet 'incipit' et 'desinit', secundum quod adiunguntur rebus permanentibus et successivis, ideo videndum est, quae est ratio rerum permanentium et successivarum, et qualiter se habent ad suum principium. 15

Sciendum igitur quod res successivae dicuntur quarum partes succedunt sibi invicem et non habent esse simul, de quibus nihil est actu extra in natura nisi quoddam indivisibile, sicut motus et tempus et quies. Partes enim motus sibi invicem succedunt in esse et non habent esse simul, nec est de motu nisi mutatio vel esse mobilis in spatio sibi aequali, quae continuant partes motus, sc. posteriorem cum priori. 20

1 De tertio arguitur F] Tunc de quarto arguitur quod B. 2 adiungantur B] adiungatur F; semper add. B. exponantur] exponatur F; exponuntur B. 3 enim B] om. F. 4 istorum F] istorum verborum B. 6 extra F] extra orationem B. propter B] in F. ergo] ista verba add. B. 8 divisibilis F] om. B. 9 principio F] primo B. 10 sicut F] sicut sunt B. autem F] om. B. 11 non habent esse in principio sui vel ultimo sicut successivae F] in suo primo et ultimo non habent esse sicut sunt res successivae B. 12 igitur F] quia B. 13 adiunguntur F] adduntur B. 14 quosdam] *Inter quos* Petrus Hispanus, *Syncategoremata* VI.5, p. 252 et Anonymus Liberanus, *Sophismata*, S14 [964.10], f. 23vB. 14 expositio istorum B] eorum expositio F. 15 et F] om. B. 16 et] rebus add. B. ideo B] et ideo F. 18 principium B] primum F. 19-20 succedunt B] successive dicuntur F. 21 quoddam indivisibile B] quod divisibile F. 22 in esse F] om. B. 23 simul] immo una pars est prior et altera posterior add. B. 24 continuant F] contineant B.

25 Similiter est de tempore et quiete: tempus enim sequitur motum sicut
 subiectum suum et quies sicut privatio eius. Quies enim est privatio
 motus in eo in quo natus est esse motus et ubi et quando natus est
 fieri, et ideo succedunt partes sibi invicem quietis sicut motus. Res
B 94rB autem huiusmodi cum sunt in principio temporis mensuran||tis ea non
 30 habent esse, nihil enim movetur nec quiescit in instanti, sicut probatur
 VI° Physicorum. Si enim aliquid movetur in instanti, tunc velocius in
 minori movebitur aequale, est enim velocius quod in minori plus per-
 transit aut aequale; dividetur igitur instans; hoc autem est impossibile;
 ergo et primum. Similiter arguendum est de quiete. Motus igitur non
 35 habet esse in principio temporis mensurantis ipsum, nec universaliter
 aliqua res successiva secundum quod huiusmodi.

Dicuntur autem res permanentes quae habent esse simul secundum
 omnes suas partes nec una est prior secundum quod huiusmodi. Et
 quia talia sunt indivisibilia secundum successionem et eorum partes
 40 sunt simul, ideo mensurantur indivisibili secundum successionem, cui-
 usmodi est instans, et habent esse in instanti. Tempore autem secundum
 suam substantiam non mensurantur, sed tantum secundum suum esse
 temporale. Cum enim percipimus esse transmutabile, statim percipimus
 tempus sicut dicitur 4° Physicorum. Et sic talia per motum eorum vel
 45 quietem mensurantur tempore non autem secundum substantiam; et
 quamvis sint divisibilia secundum quantitatem, quia tamen sunt indivi-
 sibilis secundum successionem, non habent primum vel ultimum in
 tempore quantum ad suam substantiam. Quia si haberent, substantia

25 tempus – motum **B**] et postea sequitur motus **F**. 26 Quies enim est etc.] *Definitio quietis* ex Arist., *Ph.* V.2.226b12-16, V.6.229b25 & VI.3.234a32-33 *petita*. est **F**] *om.* **B**. 27 et quando **F**] iterum **B**. est² **B**] *om.* **F**. 28 sicut motus **F**] sicut et ipsius motus **B**. 30 nec **B**] nisi quod **F**. 30-31 sicut – instanti **B**] *om.* **F**. 31 VI° Physicorum] Arist., *Ph.* VI.2-3, *praesertim* VI.3.234a32-33. 31 aliquid] aliquis **B**; *def.* **F**. 31-32 tunc aequale] tunc velocius in minori movebit aequale **B**; nunc velocius erit in minori aequali **F**. 33 aequale dividetur **B**] dividitur **F**. 35 esse **B**] *om.* **F**. principio **B**] primo **F**. 37 secundum **B**] et secundum eos **F**. 38-39 partes – indivisibilia **F**] partes et sunt indivisibiles **B**. 39 partes **B**] permanentes **F**. 40 ideo **B**] et ideo **F**. 41 tempore **B**] tempus **F**. 41-43 autem – temporale **F**] *om.* **B**. 42 mensurantur] mensuratur **F**; *def.* **B**. 43 transmutabile] alicuius *add.* **B**. 44 4° Physicorum] *cf.* Arist. *Ph.* IV.11.219a3-6. 44 per motum **B**] permanent **F**. 45 tempore **B**] *om.* **F**. non autem secundum substantiam **F**] secundum substantiam autem non **B**. 45-48 et – divisibilia] ista etiam quamvis sunt divisibilia **B**; et quamvis sint transibilia **F**. 46 tamen sunt **B**] ea sint **F**. 48-49 substantia sua mensuraretur **F**] eorum subiecta mensurarentur **B**.

sua mensuraretur tempore; nunc autem non mensurantur tempore, sicut dictum est et dicit Aristoteles 4° Physicorum; ergo secundum se non habent primum et ultimum quamvis quandoque sint et quandoque non sint. Referendo tamen ea ad motum praecedentem cuius sunt terminus vel subsequentem vel etiam ad quietem possunt dici habere primum et ultimum, ita quod homo incipit esse cum incipit motus cuius finis est generatio hominis, vel cum incipit quies sub forma hominis. Talia igitur non habent primum vel ultimum in successione; haberent enim medium, et tunc essent divisibilia secundum successione, et hoc dico quantum ad eorum substantiam.

Intelligendum quod primum et ultimum dicuntur dupliciter: uno modo de principio vel fine cuiuscumque magnitudinis habentis positionem, sicut dicitur ultimum lineae punctum, superficiei linea, et corporis superficies; alio modo dicuntur de principio temporis vel fine, sicut dicitur primum et ultimum temporis instans. Possunt igitur verba dicere primum et ultimum primo modo, et sic possunt adiungi unicuique habenti magnitudinem, ut cum dicitur 'hic incipit linea' et 'hic desinit corpus', scilicet ad superficiem; vel possunt dicere primum vel ultimum in tempore, et sic considerantur in ista oratione, et quaerimus eorum expositionem.

3.1.2 Hiis igitur visis, cum quaeritur de expositione 'incipit' et 'desinit', dicendum quod cum ista verba de suo significato tempus non importent, sed primum vel ultimum eius cui adiunguntur per se non debent exponi per positionem temporis nec per privationem

50 4° Physicorum] *cf.* Arist., *Ph.* IV.12.221a19-20. secundum F] per B. 51-52 quandoque sint et quandoque non sint] quandoque sunt et quandoque non B; quandoque et quandoque non sit F. 52 referendo F] referendum B. 53 subsequentem B] sub quiete F. 54 esse B] *om.* F. incipit² F] incipit esse B. 54-55 finis est generatio hominis F] est finis hominis generatio B. 55 vel cum incipit F] vel homo incipit esse cum incipit esse B. 56 primum B] principium F. 59 intelligendum F] Item intelligendum B. quod BF] cum ista verba dicunt primum vel ultimum quod *add.* B. dupliciter F] multipliciter B. 60 de principio vel fine] dicuntur de principio vel fine B; de fine vel principio F. cuiuscumque B] eius F. 61-62 dicitur – punctum – linea – superficies F] dicemus – punctum – lineam – superficiem B. 63 dicitur – instans F] dicimus instans primum vel finem temporis B. igitur F] tunc ista B. 64-65 unicuique F] cuiuscumque (*sic!*) B. 65-66 dicitur hic – corpus] dicitur hic incipit linea et hic desinit F; dicimus quod hic incipit esse linea hic desinit esse corpus B. 68 eorum F] eius B. 69-70 incipit et desinit F] istorum verborum B. 71 sed F] sed tantum B. 71-72 per – exponi F] non debent exponi per se B.

eiusdem, sed debent exponi per hoc quod est esse in principio vel in fine, ut ‘Socrates incipit moveri’ i.e. “Socrates est in principio motus”,

75 ‘Socrates desinit moveri’ i.e. “Socrates est in fine motus”.

Quia tamen res successivae in sui principio non habent esse sed post principium, ut dictum est, ideo ex consequenti sequitur privatio ipsorum in instanti vel in praesenti tempore, et positio futuri, ut ‘Socrates incipit moveri’ “Socrates non movetur sed post hoc movebitur”. Similiter est de hoc verbo ‘desinit’: ‘Socrates desinit moveri’ “Socrates est in fine motus”, et quia in fine motus non est motus sequitur ulterius: ‘ergo Socrates non movetur’, et quia finis motus praesupponit motum praecedentem, ideo sequitur ‘ergo prius movebatur’.

85 Rebus autem permanentibus proprie non debent addi, ad minus secundum quod dicunt primum vel ultimum in tempore, eo quod tem-

B 94vA

pore non mensurantur per se, et ideo falsa est ista ‘hoc incipit esse homo’ per se. Cum enim ‘incipit’ et ‘desinit’ dicant primum et ultimum in tempore, et res permanentes secundum quod huiusmodi non mensurantur tempore, eis non possunt addi huiusmodi verba proprie.

90 Verumtamen, quia talia sunt simul cum quiete sub forma sua vel sunt termini motus, dicimus quod semen incipit esse homo, quia incipit moveri ad formam hominis vel quia incipit quiescere sub forma hominis. Et tunc exponuntur sicut exponerentur cum rebus successivis, ut ‘semen incipit esse homo’ “semen est in principio motus ad formam hominis” vel ‘semen incipit esse homo’ i.e. “semen est in principio quietis sub forma hominis.”

95 Sic igitur patet quod ista verba cuicumque addantur eandem habent expositionem, ita quod hoc verbum ‘incipit’ unam habet cuicumque adiungatur, ‘desinit’ aliam similiter habet. Et hoc est intelligendum
100 quando dicunt primum et ultimum in tempore. Cum autem dicunt

73 sed F] sed tantum B. principio B] primo F. 74 i.e. F] *om.* B; *similiter paullo infra.* 77 principium B] prius *vel* primum F. 78 futuri F] in tempore futuro B. 80 est¹ F] *om.* B. 80-81 Socrates est – ulterius F] *om.* B. 82 et F] *om.* B. 85 dicunt B] dicatur F. 85-86 tempore non mensurantur per se B] tempus non mensuratur tempore F. 87 incipit et desinit dicant F] incipit dicat B. 87-88 et ultimum F] vel ultimum B. 89 huiusmodi B] *om.* F. 90 cum B] *om.* F. 90-91 vel sunt termini motus F] et sunt motus termini B. 91 semen incipit B] *inv.* F. 91-94 quia incipit moveri - esse homo B] *om.* F. 94 principio B] p(rim)o F. 99 adiungatur F] addatur B; et hoc verbum *add.* B. aliam similiter habet F] similiter aliam cuicumque addatur B. 100 quando dicunt primum et] quando ista verba dicunt primum vel B; quando dicit primum et F. 100-1 in tempore – ultimum B] *om.* F.

primum vel ultimum in magnitudine, tunc adduntur unicuique dicenti magnitudinem, sive sit res permanens sive successiva, et penitus eandem habent expositionem, nulla enim magnitudo esse habet in sui principio vel fine. Unde ista oratio ‘linea incipit esse hic’ sic exponatur: “linea est in hoc suo principio quod est punctus, et ultimus ante hunc punctum nihil est de hac linea sed post hunc punctum erit ista linea”; et sic in omnibus aliis. Eandem igitur habent expositionem cuicumque addantur. 105

3.2.1 → 1.1 Et concedatur hoc probans ratio.

3.2.2 → 1.2 Ad rationem in oppositum dicendum. Cum dicitur quod res permanentes et successivae diversimode com || parantur ad primum et ultimum, dicendum quod primum et ultimum possunt dici de terminis magnitudinis habentis positionem, et sic eodem modo reperiuntur in permanentibus et successivis, ut dictum est; vel possunt dici de ultimis temporis, et sic non eodem modo reperiuntur in ipsis, quia in permanentibus reperitur primum et ultimum non per se, quod tamen supponit ratio. 115

DETERMINATIO PROBLEMATIS GENERALIS I, DE VERITATE SOPHISMATIS

3.1 Per iam dicta patet quid sit dicendum de veritate. Patet enim quod falsa est, cum fundetur supra positionem impossibilem, scilicet quod Socrates sit in paenultimo instanti vitae suae.

3.2.1 → 01. Et patet qualiter respondendum ad probationem, quoniam per interemptionem positionis. 5

3.2.1 → 02. Improbatio bene procedit.

101 unicuique F] cuicumque B. 102-3 penitus eandem habent F] eandem habet penitus B. 104 vel B] sive F. sic exponatur F] om. B. 105 et ultimus ante hunc F] ultimus autem hoc B. 106 hac] hoc B; om. F. hunc punctum erit ista linea B] om. F. 107 habent F] habet B. 108 concedatur hoc probans ratio F] concedenda est ratio probans B. 109 dicendum F] respondendum B. dicitur F] dicit B. 111 dicendum quod primum et ultimum B] om. F. 112 habentis B] habentibus F. 112-3 reperiuntur in permanentibus] reperiuntur primum et ultimum in rebus permanentibus B; in permanentibus F. 114 ipsis F] permanentibus et successivis B. 115-6 reperitur – ratio F] non reperitur per se primum et ultimum quod tamen supponebat ratio B; sic solvatur ad illud add. B. 1 iam dicta F] supradicta B. patet B] om. F. veritate F] veritate et falsitate B. 2-3 cum fundetur – vitae suae F] cum enim fundatur super hanc positionem sc. quod Socrates sit in paenultimo instanti vitae suae, hoc autem dictum est supra quod hoc est impossibile, sequitur dictam orationem esse impossibilem et falsam B.

**DETERMINATIO PROBLEMATIS 2,
UTRUM DISTINCTIO VALEAT**

3.1 → 03. De distinctione dicendum quod bona est in se, potest enim li 'non desinendo esse' determinare li 'esse' vel li 'desinit', et operatur multipliciter potentialiter. Ad propositum tamen non valet, quia oratio in utroque sensu falsa, sicut patet.

5 PER MAGISTRUM PETRUM DE ALVERNIA

1 enim B] tamen F. 2 li¹ F] haec determinatio B. esse¹ F] *om.* B; indifferenter *add.* B. li esse vel li F] istum infinitivum esse vel hoc verbum B. 4 oratio F] *om.* B. sicut patet F] sic igitur patet quid intelligo circa istam orationem salvo iudicio meliori B. 5 PER – ALVERNIA F] *om.* B.

SOPHISMA 8, VERSIO F

Petri de Alvernia

TANTUM UNUM EST

F 71vB

<01. ***>

02. Circa istam orationem tria fuerunt quaesita.

P1 Primum fuit de distinctione per quam solvebatur.

P2 Secundum fuit de improbatione, utrum scilicet sequatur 'tantum unum est, non ergo multa sunt'.

P3 Tertium fuit de veritate et falsitate.

PROBLEMA 1

Utum haec dictio 'tantum' excludat diversum ab incluso in forma substantiali et accidentali per rationem unam vel per diversas

Primo igitur quaesitum fuit, dato quod haec dictio 'tantum' excludit diversum ab incluso in forma substantiali et accidentali, utrum hoc sit per rationem unam vel per diversas.

1.1 Et arguebatur quod per diversas:

1.1.1 Dictio exclusiva excludit diversum in substantia et accidente; <sed diversum in substantia et accidente> non habe<n>t aliquod commune unum; ergo excludit illud diversum non per unam rationem sed per diversas. Maior habetur ex hypothesi. Minor declaratur, quoniam unum et diversum opponuntur; nunc autem unum in substantia et accidente non habent aliquod commune, quia unum dicitur de eis aequivoce; ergo non diversum in substantia et accidente habent aliquod commune.

1.1.2 <***>

2 01.***] *Deest corpus sophismatis, quod tamen ex P2-3 et responsiones ad probationem et improbationem in problemate P3 versus finem praesupponitur. Hunc fere in modum corpus restituere licet: 01.1 Probatur sic: Unum est, et nihil est quod non sit unum, ergo tantum unum est. 01.2 Improbatur autem sic: Tantum unum est, non ergo multa sunt. 03. Solutio: Prima est duplex ex eo quod haec dictio 'unum' potest accipi prout est convertibile cum ente vel prout est principium numeri. Cf., e.g., Anonymus Erfordensis, *Sophismata*, S16 [1184.25]. 6 ergo] enim F. 1 excludit] includit F. 5 accidente] antecedente F. 9 nunc] non F. 13 ***] *rationem excidisse ex solutione (3.2.2) in fine problematis liquet.**

2.1 Et dictum fuit ad hoc quod significatum dictionis consequitur
 15 ipsam dictionem in se, ita ut dictio non acquirat significatum suum
 ex relatione eius ad aliam. Et hoc est verum in omnibus dictionibus.
 Et ideo significatum huius dictionis ‘tantum’ debet quaeri in ipsa, et
 propter hoc dicendum quod de se tantum unum significat, per quod
 potest determinare ¶ex modo¶ diversa in substantia et accidente, non
 20 tamen per unam rationem diversi existentem in substantia et accidente,
 immo quod excludit diversum in substantia et accidente est ¶accidens¶.

Per hoc respondebat ad quaestionem, quoniam excludit diversum
 in substantia et accidente, non per unam rationem sed per diversas.
 Ex hoc tamen non causabitur diversitas in significatione huius dictio-
 nis ‘tantum’, <cum> consequatur ipsam nec acquirat illud ex ordine
 25 ipsius ad aliam.

2.2.1 → 2.1 Nunc autem in significato huius dictionis ‘tantum’ in
 se cadit diversitas cum negatione, quoniam ‘tantum’ significat “non
 cum alio”, et ideo restat adhuc utrum diversitas ista et illa cadant in
 30 significato huius dictionis ‘tantum’ per rationes diversas aut per unum.
 <Quare> non est dissoluta quaestio.

2.2.2 Praeterea, quamvis dictio non acquirat suum significatum
 ex ordinatione ad aliam dictionem, tamen significatio et diversitas in
 significatione quodammodo declarari potest ex ordinatione ad aliam,
 35 quoniam significatum dictionis, et maxime dictionis syncategorematicae,
 non potest declarari nisi ex officio. Principia enim activa ex acti-
 bus cognoscimus, officium autem ex obiecto cognoscimus, ex dictione
 circa quam exercet suum officium. Si ergo dictio exclusiva respiciat
 diversum in substantia et accidente, sicut obicitur, et i<s>ta non sunt
 40 unius rationis, [et] per consequens nec significatum est unius rationis.

2.2.3 Praeterea, uni potentiae activae respondet una potentia pas-
 siva, sicut calefactibili calefactiva, frigefactibili frigefactiva. Dicuntur
 enim ad aliquid potentiae. Nunc autem dictio exclusiva potentia activa
 est vel habens potentiam activam respectu determinabilis; ergo sibi re-
 spondebit una potentia passiva unius rationis in determinabili. Si ergo
 45 dictio exclusiva existens unius rationis in se determinetur ad plura,
 oportebit illa plura esse unius rationis; et si illa plura non sunt unius
 rationis, nec significatum dictionis exclusivae erit unius rationis, cuius

33 aliam dictionem] aliquam quaestionem F. 38 respiciat] recipiat F. 42 frigefactiva]
 potius frigefactivum F. 43 potentiae] potentia F.

oppositum visum est. Quando aliqua passio inest aliquibus pluribus, inest eis per causam communem vel rationem, quia si causa univoca et effectus univocus, et si causa aequivoca et effectus aequivocus, ut dicit Aristoteles secundo Posteriorum; nunc autem determinatio passio quaedam est †vel significativa† respectu determinabilis; <oportet ergo quod determinabile> sit unius rationis, si quidem determinatio sit unius rationis; cuius oppositum dictum est. 50 55

2.2.4 Et per istas rationes conclusum fuit quod dictio exclusiva excludit diversum in substantia et accidente per unam rationem numero; †nihil enim diversi significant plura per attributionem ad aliquem numero, videtur† autem de diversitate in accidente per attributionem ad diversitatem in substantia, et ideo excludendo diversum excludit diversum secundum quamlibet significationem. 60

2.3.1 → 2.2.4 Sed contra argutum fuit quoniam dictio exclusiva non excludit aliud nisi illud cuius oppositum includitur in eo a quo fit exclusio; nunc autem in ratione substantiae nec in ratione prioris universaliter non includitur aliquid posterius; ergo dictio exclusiva excludit diversum ab eo quod principaliter significatur †non excludit† opposita eorum de quibus dicitur per prius ad aliquid. 65

2.3.2 → 2.2.3 Aliter etiam dictum fuit ad quandam rationem. Cum dicitur quod cum determinatio determinat aliqua plura, determinat ea per rationem unam, dicit quod verum est, sed ista ratio una non est significatum unum sed unus modus significandi; unde quia ‘canis’ habet unum modum significandi secundum quodlibet significatum potest distribui ab hoc signo ‘omnis’ pro suppositis cuiuslibet significati. 70

2.4.1 → 2.3.2 Sed contra: Modus significandi modo respondet, et significatum significato, non autem significatum modo significandi nec econverso; nunc autem li ‘omnis’ distribuit per suum significatum, non per modum significandi, †quamvis non distribuatur suo modo†. Et confirmatur ex hoc, quoniam idem per se non est causa diversorum; constructio autem et determinatio sunt diversa; ergo idem non est causa per se constructionis et determinationis. Modus etiam significandi per se causa est constructionis, ut supponimus, non ergo est causa determinationis per se. 75 80

2.4.2 Praeterea, quando passio aliqua inest aliquibus pluribus, inest per unum commune illis; si ergo aliqua plura determinantur per aliquem
85 unum modum significandi, primo oportebit modum significandi distribui, quod nullus diceret.

2.5 → 2.4.2 Sed dicebat quod quando aliquid inest pluribus per aliquod commune, non oportet quod insit primo uniformiter sed effective, ut calefacere est <in> omnibus calidis formaliter per primum
90 calefaciens quod est sol.

2.6.1 → 2.5 Sed contra hoc argutum fuit quoniam si distribui inest vel †quia qualiter determinate† inest aliquibus pluribus per unum modum significandi effective, oportebit quod modus significandi distribuat et sit distributivum: aut enim distribuit aut distribuitur; si igitur hoc est
95 inconueniens, et primum.

2*.1 Et praeterea argutum fuit principaliter quod distinctio valeret, quoniam †significat differentiam substantiam et accidens, ut dicendo ‘homo albus’, non autem distinguitur† quod potest dictio exclusiva excludere diversum in substantia vel accidente. Quando ergo significantur per unam rationem, non distinguuntur <ita> quod possit fieri exclusio gratia huius vel illius.
100

2*.2.1 → 2*.1 Contrarium argutum fuit, quoniam dictio exclusiva addita alicui excludit diversum ratione negationis; negatio autem adueniens alicui dicto secundum prius et posterius, cum neget universaliter, quoniam dicendo ‘non ens’ †principia negat† quod nullo modo ens, ut dicit Aristoteles primo Physicorum <***>. Cum ergo diversum secundum prius et posterius dicatur de diverso in substantia et accidente in quantum habent attributionem ad aliquid unum vel unum <ad> aliud <***>.
105

2*.2.2 Praeterea, in propositione exclusiva est attributio praedicati ad subiectum, si sit affirmativa, et remotio a diversis ab incluso, diversa autem ab incluso non removet nisi virtute negationis; videmus autem quia negatio praecedens plura negat illa in quantum ex illis aliquo modo fit unum, ut dicendo ‘Socrates non est homo albus’ ‖ negatur
110
F 72rA

84 aliquem] aliquod F. 85-86 distribui] attribui F. 92 quia qualiter determinate] an aliqualiter determinare scribendum? 105 principia] pn cum a supra n F. 106 primo Physicorum] cf. Arist., Ph. I.5.187a5-6, rec. Guillelmi: “Nihil enim prohibet quod non est non simpliciter esse sed non ens aliquid esse quod non est.”

[ergo] 'homo' et 'albus' in quantum ex illis fit unum. Similiter dictio 115
 exclusiva excludet diversum quodlibet per unam rationem, ut dicitur.

3.1.1 Ad dissolutionem huius intelligendum primo quod qui ratio-
 nabiliter vult inquirere de bonitate alicuius distinctionis oportet quod
 supponat quod aliquid dicatur de pluribus; et tunc quaerat utrum per 120
 unam rationem aut per diversas. Quod enim haec dictio significet hoc,
 nullus per rationem fidem facientem hoc probare potest; haec enim
 suppositio est in omni scientia et doctrina, unde Aristoteles secundo
 Posteriorum dicit quod nulla scientia probat quod hoc nomen significat
 hoc, et ideo ex usu oportet sumere significatum dictionis: hoc enim per
 dictionem significatur [quod] pro quo communiter accipimus ipsam 125
 dictionem vel vocem. Oportet ergo supponere quod idem dicatur de
 pluribus, et quaeretur utrum per <unam> rationem, sicut facit Aristo-
 teles primo Topicorum in distinctione multiplicis; supponit enim quod
 'album' dicatur de albo in voce et in colore, et quaerit utrum per unam
 rationem. Et ideo ad videndum bonitatem propositae distinctionis 130
 rationabiliter fuit suppositum quod dictio exclusiva excludit diversum
 in forma substantiali et accidentali, et quaesitum fuit utrum per unam
 rationem vel plures.

Secundo est intelligendum quod omnis determinatio vult habere
 proportionem in modo significandi cum suo determinabili; omnis enim 135
 determinatio habet constructionem cum suo determinabili, non unum
 enim determinat et cum alio habet constructionem, sed illud determi-
 nat cum quo habet constructionem; nunc autem constructionem non
 haberet nisi proportionem haberet in modo significandi; omnis igitur
 determinatio convenientiam habet in modo significandi cum suo de- 140
 terminabili.

Est etiam intelligendum quod quando aliqua determinatio in voce
 determinat aliqua plura una determinatione et simul, oportet quod
 hoc sit per rationem unam, quoniam si causa est univoca et effectus.
 Et huius ratio non potest esse modus significandi tantum, quia modus 145
 significandi per se facit ad constructionem, non igitur per se facit ad
 rationem determinationis, [tamen] quia quando plura determinantur
 per unam rationem, oportet illa unum [determinari vel] determinare,

115 ergo F] *aut secludendum aut inenim mutandum.* 118 distinctionis] dictionis F. 122-3 se-
 cundo Posteriorum] Arist., *APo.* II.7.92b32-33 *ex recensione Guillelmi.* 125 dictionem]
 di(visionem) F. 128 primo Topicorum] Arist., *Top.* I.15.106a25-32. 130 distinctionis]
 di F. 140 convenientiam] consequentiam F. 148 illa] illud F.

quorum neutrum competit modo significandi, ut patet ex prioribus; et
 150 sic<ut> non est significatum unum per quod unum construatur cum
 diversis, sed unus modus significandi, ita non est unus modus signifi-
 candi quo[d] quidem una determinatio plura determinet, sed una ratio
 significandi vel significationis.

3.1.2.1 Videndum est quid significatur per hoc quod dico ‘tantum’
 155 et sub quo modo significandi. Sciendum est igitur quod ‘tantum’ idem
 est quod “non cum alio”, ut vult Aristoteles secundo Elenchorum. In
 hoc autem quod dico ‘non cum alio’ includuntur tria, scilicet ‘non’ et
 ‘cum’ et ‘alio’.

Hoc autem quod dico ‘aliud’ importat diversitatem; diversitas autem
 160 est aliquid repertum non penitus univoce sed per prius et posterius:
 aliquando enim aliquod idem dicitur de pluribus secundum diversas
 rationes penitus, ut ‘animal’ dicitur de animali vero et picto, et est ae-
 quivocum; aliquando etiam dicitur secundum unam rationem penitus
 aequae et primo repertam in illis pluribus et est univocum, ut ‘animal’
 165 de homine et equo; aliquando autem imponitur aliquod idem ad sig-
 nificandum unam aliquam rationem repertam in pluribus non aequae
 [et] primo sed in uno illorum per aliud, sicut nomen entis imponitur ad
 significandum rationem entis repertam in substantia et accidentibus,
 non tamen aequae [et] primo, sed in accidentibus per substantiam – ratio
 170 autem entis est in accidente per substantiam, tamen ratio entis accidentis
 non est ratio entis substantiae.

Et sic differt analogum ab aequivoco et univoco. <Ab aequivoco>
 quia imponitur aequivocum ad significandum rationes diversas, ana-
 logum vero ad significandum unam; ab univoco autem quoniam signi-
 175 ficat unam rationem repertam in pluribus aequae [et] primo, analogum
 autem significat unam rationem repertam in pluribus non aequae [et]
 primo, sed per prius de illo per quod reperitur in alio, et illud est pri-
 mum inter illa fet eadem ratione aliorum et aliquo modo†. Et etiam
 ista patent in hoc quod dico ‘sanum’, quoniam ‘sanum’ imponitur ad
 180 significandum sanitatem absolute; haec autem ratio sanitatis reperitur
 in pluribus, sicut in animali et cibo et urina, non aequae primo sed de
 animali primo, de aliis per rationem in animali sani; urina dicitur sana
 quia significativa sanitatis, non cuiuscumque sed animalis, et sic de aliis.

151 sed] scilicet F. 156 secundo Elenchorum] Arist., SE 22.178a39-178b1 164 univo-
 cum] univoca F.

Similiter ‘diversum’ imponitur ad significandum rationem diversitatis absolute, et quaedam ratio diversitatis in multis reperitur, <sed> non aequae [et] primo: primo enim dicitur ratio diversitatis de diversitate inter contradictoria et per istam de aliis: omnis enim diversitas ad illam reducitur et in se includit. Quare enim homo est diversus ab asino? Quia homo non est asinus. Si <c> ergo patet quae <sit> significatio huius dictionis ‘diversum’.

Secundo <est> in significato huius quod dico ‘tantum’ haec praepositio ‘cum’, quae importat circumstantiam associationis, et ideo ‘cum alio’ importat associationem diversitatis.

Est etiam ibi tertio negatio praecedens utrumque, quae quidem negatio negat utrumque universaliter pro quolibet supposito, quoniam negatio negat rationem significati hoc nomine ‘diversi’, negato autem illo negatur quodlibet posteriorum, et ideo hoc totum ‘non cum alio’ significat privationem associationis cuiuslibet diversi, et ideo hoc quod dico ‘tantum’ significabit illud idem.

Et sic patet significatum huius dictionis ‘tantum’, quoniam significat privationem associationis cuiuslibet diversi. Hoc autem significat adverbialiter; adverbium autem est adiectivum verbi; et ideo hoc quod dico ‘tantum’ significat per modum dispositionis huiusmodi privationem verbi. Sed adverbiorum quaedam sunt quae immediate referuntur ad verbum sicut ad suum substantivum, ut ‘male’ et ‘bene’ et huiusmodi alia; quaedam referuntur mediantibus quibusdam aliis, ut nomine vel pronomine, ut hoc quod dico ‘O’ quod referetur ad verbum imperativi modi mediante vocativo, ut dicendo ‘O Petre’. Similiter dico quod sunt quaedam adverbia quae modo referuntur ad verba mediante quodam casuali, modo autem immediate, sicut hoc quod dico ‘non’: dicimus enim ‘homo non currit’ et ‘non homo currit’. Similiter videtur esse de hoc quod dico ‘tantum’, quod in suo significato includit virtutem negationis, quod quandoque referatur ad verbum immediate, ut dicendo ‘Socrates tantum currit’, et tunc denotat exclusionem diversi a re

187 contradictoria] contradictionem F. 189 asinus] alius F. quae] quod F. 191 Secundo etc.] Ad sequentia cf. problema 1.2 versionis B. 193 alio] aliud F. importat] importet F. 194 utrumque] utriusque F. 202 adverbium – verbi] cf. Prisc., Inst. XVII. 11.21 “Adverbium vero quod verbi est vi adiectivum positio, id est nominatio, quoque eius ostendit.” 205 substantivum scripsi coll. B] s(u)b(iectu)m F. 206-7 nomine vel pronomine scripsi coll. B] nec vel pro non F. 208 vocativo] uc(o) F. 209-10 quodam casuali scripsi coll. B] quae est F. 213 ad verbum] inv. F.

215 significata per verbum secundum quod huiusmodi; aliquando refertur
ad verbum mediante subiecto, ut dicendo ‘tantum Socrates currit’, et
tunc construitur cum li ‘Socrates’ non tamquam cum suo substantivo
sed aliquo alio modo, et determinat ipsum ponendo rem suam circa
ipsum, mediante autem ipso refertur ad verbum sicut ad suum substan-
220 tivum, et aliquo modo determinat ipsum, quamvis non sicut nomen,
sicut [enim] videmus in omnibus adiectivis, ut in hoc quod dico ‘albus’,
aliquando enim construitur immediate cum suo substantivo nomine et
determinat ipsum, ut dicendo ‘homo albus’; aliquando autem mediante
225 verbo, ut dicendo ‘Socrates est albus’, et tunc construitur cum verbo
et substantivo. Et hoc patet, quoniam si ponamus in diversitate acci-
dentium, incongrua est locutio, ut dicendo ‘Socrates est alba’. Eodem
modo de negatione est intelligendum et de hoc quod dico ‘tantum’,
quod addita nomini construitur cum ipso et determinat immediate et
mediate refertur ad verbum et idem determinat, cum quo construitur
230 sicut cum suo substantivo.

3.1.2.2 Modus autem significandi per quem negatio construitur cum
nomine valde propinquus < suo significato > videtur, immo est idem se-
cundum rem, differens secundum rationem tantum. Possibile enim est
quod eadem res significat < ur > et consignificatur per eandem vocem, ut
235 patet: masculini enim virtus significat < ur > et consignificatur per hoc no-
men ‘masculus’, motus autem significat < ur > et consignificatur per hoc
verbum ‘movere’. Vox etiam nulli significato repugnat nec modo signi-
ficandi; idem ergo potest significari et consignificari per eandem vocem.

3.1.2.3 Tunc dicendum quod significatum huius dictionis [tantum]
240 ‘non’ est privatio, et modus significandi etiam, et propterea significat
negationem per modum privationis alterius, et ideo quia nomen e[s]t
F 72rB verbum || signifi<n>t aliquid ut negabile potest construi cum utroque.
Similiter hoc quod dico ‘tantum’ significat privationem associationis,
unde quia nomen et verbum significant aliquid ut a quo potest privari

217 substantivo] *vel* subiecto (sbtō) F. 219 ipsum] ipsam F. 291-20 substantivum *scripsi coll. B*] subiectum F. 222 substantivo nomine] subiecto nominis F. *Cf. B 80rB*: “aliquando enim immediate construitur cum substantivo nominis”. 225 substantivo] *vel* subiecto (sbtō) F. 229 mediate] non F. cum quo] aliquando F. 230 substantivo] *vel* subiecto (sbtō) F. 232 propinquus *scripsi coll. B*] proportionaliter F. est] secundum F; sunt *scripsissem nisi differens obstetisset. 237 modo] modus F. ut videtur. 240 etiam scripsi coll. B*] termini F. propterea] p(a) F. 244 unde] non F. significant] significant F.

associatio, cum utroque construitur et per istam rationem unam et 245
modum significandi, licet cum verbo ulterius specialiter construitur,
ut cum suo subiecto proprio.

3.1.3 Sic ergo patet quod hoc quod dico ‘tantum’ potest facere suam
exclusionem a substantia non obstante quod sit adverbium. Non enim 250
adverbium dicitur vi verbi adiectivum quia semper et tantum deter-
minat verbum, sed dicitur adiectivum eius quia semper refertur ad
verbum ut ad suum subiectum, nihil tamen prohibet referri ad aliud si
illud conveniat cum verbo in modo significandi per quem adverbium
refertur ad ipsum ultra rationem substantivi. Est enim intelligendum 255
quod adverbio unde adverbium non repugnat construi cum nomine; si
enim repugnaret, per nullum modum posteriorem posset construi cum
ipso, cum idem adverbium includit modum significandi generalem et
adverbii specialem. Sic ergo ‘tantum’ significat privationem associationis
cuiuslibet diversi, et ideo oportet quod adverbium unum una significa-
tione importet naturam subiectam †si individuum et ipsam indivisio† 260
per rationem tamen indivisionis includit diversum in substantia et ac-
cidente per rationem communem diversitatis, habent enim una<m>
diversa[m] rationem diversitatis communem quamquam non aequae et
primo reperiatur in omnibus.

Et ideo distinctio nulla, una enim ratione et simul excluditur diver- 265
sum quodlibet, sicut apparet ex praecedentibus.

3.2 → 1.1 Ad rationes principales

3.2.1 → 1.1.1 Et quod arguitur in oppositum primo quod diversum in
substantia et accidente non habent aliquod commune, dicendum quod
immo, unde ens diversitatis unam rationem importat quae reperitur in 270
pluribus, non tamen primo sed in uno primo et in aliis per illud. Eodem
modo est intelligendum de uno. Nomen enim unius importabatur ab
una ratione communi omnibus, quae tamen primo reperitur in uno, ut
videbitur post. Et ideo respondendum ad rationem per interemptio-
nem minoris: diversum enim in substantia et accidente habent aliquod 275
commune.

3.2.2 → 1.1.2 Per idem patet solutio ad secundum, quoniam per
idem procedebat.

246 specialiter] spe(cifi)cum F. ut videtur 250 Prisc., *Inst.* XVII.ii.21 “Adverbium vero
quod verbi est vi adiectivum positio, id est nominatio, quoque eius ostendit.” 252 ut] non
F. 255 adverbio] adverbium F a.c. 260 subiectam] sub(stanti)am F 265 ideo] ista F.

PROBLEMA 2

Utrum sequatur 'tantum unum est, non ergo multa sunt'

Consequenter quaesitum fuit de secundo, scilicet utrum sequatur 'tantum unum est, non ergo multa sunt'.

1.1 Et arguitur quod non.

1.1.1 Dictio exclusiva addita alicui †si† excludit <diversum ab eo cui adiungitur; sed> illud quod secum <com>patitur non est diversum, quoniam diversa non se compatiuntur; nunc autem stant simul 'tantum unum est' et 'multa sunt'. Cuius probatio est quoniam quicquid stat cum antecedente stat cum consequente; nunc autem sequitur 'omne ens est unum, ergo tantum unum est'. Cuius probatio est quoniam sequitur 'omne ens est unum, ergo tantum unum est ens' per conversionem per accidens.

1.1.2 Item, sequitur 'omne ens est unum, ergo non unum est non ens' per contrapositionem; et ulterius 'omne non unum non est ens', quia ad affirmativam de praedicato infinito sequitur negativa de praedicato finito, sed sequitur 'omne non unum non est ens, ergo nihil aliud ab uno est ens', sequitur ergo 'omne ens est unum, ergo unum est et nihil aliud ab uno' et idem valet 'tantum unum est, ergo etc.]

1.1.3 Praeterea, dictio exclusiva non excludit illud de quo inclusum est praedicabile, quia quod <praedicatur> non est diversum; nunc autem unum de multo praedicatur, quoniam multum est ens, et 'aliquod ens' e[s]t 'unum' [quandoque] convertuntur, omne ergo multum est aliquod unum, quare dictio exclusiva non excludet multa ab uno.

1.2 Sed contra: Dictio exclusiva addita uni privative oppositorum excludit reliquum, quoniam excludit omne diversum; unum autem et multa opponuntur privative; ergo etc.

3.1 Propter dissolutionem primo intelligenda sunt duo. Primum, [quic]quid significatur nomine unius et multi. Secundo de oppositione eorum ad invicem.

De primo sciendum quod hoc nomen 'unitas' indivisionem importat; unitas enim est in alio, sed non quocumque sed in natura subiecta

10 tantum] cum F. 12 Ratio 1.1.2 in problemate sequenti iterabitur, ad quod solum pertinere videtur. 13 non est] inv. F. 15 non est] inv. F. 17 valet] vel in F. 18 illud] aliud F, cf. solutionem rationis. 21 convertuntur] convertitur F. omne] unum F. 22 quare] quia F. 30 natura subiecta] materia substantiata F.

—nihil enim indivisum est et tamen non est unum, quoniam non est indivisum nisi natura subiecta. Ratio autem quare exigit naturam subiectam <est> quia est privatio, et ideo vult habere naturam subiectam de qua dicatur; ‘unitas’ nomine suo non exprimit naturam subiectam, ‘unum’ autem quod denominative dicitur ab unitate significat aggregatum ex ipsa indivisione et habente ipsam indivisionem, per ipsam tamen indivisionem, et huiusmodi rationem habent communem quaecumque dicuntur una. Ista tamen indivisio, etsi sit in se una, non tamen in omnibus hiis reperitur aequae [et] primo, sed primo reperitur in eo quod [cum] quacumque divisione est indivisum, sicut primum unum quod est sua unitas, scilicet deus; nam reperitur in aliis per posterius, quae non in omnibus dispositionibus suis sunt indivisa, sicut homo <unus> dicitur quia <in>divisus est in natura hominis, et punctus unus quia indivisibilis secundum quantitatem, divisibilis tamen secundum rationem. Et ita dicitur secundum analogiam, et in quo differa[n]t ab aequivoco et univoco dictum est. Potest et hoc nomen ‘unum’ dicere indivisionem in natura entis absolute et non determinat aliquod ens, et sic convertitur cum ente et sunt ‘unum’ et ‘ens’ nomina synonyma; eadem enim res est <ens> et etiam una, et dicitur ens <et dicitur una>, sed alia et alia ratione: ens dicitur ex ipso esse formae, una ex indivisione quae est per illam formam, et non addit ‘unum’ supra ‘ens’ nisi indivisionem, quae non est ens secundum naturam sed secundum rationem tantum, cum sit privatio. Et sic<ut> contingit naturam entis contrahi per aliquod <additum ad> ens quod est substantia <vel> ad ens quod est accidens, et ad ens <per> privationem et ad ens actu, ita contingit unum contrahi ad indivisionem in substantia et accidente et ad actum, ita ut dicamus ‘unum in substantia’ ‘unum in accidente’ ‘unum in quantitate’. Et imponitur hoc nomen [hoc nomen] ‘unum’ ad significandum indivisionem in natura entis, similiter et indivisionem in alia natura; <si> sub propriis rationibus, esset hoc aequivoce, sicut si poneretur nomen aliquod ad significandum hominem et animal sub propriis rationibus. Et sic dico quod hoc nomen <‘unum’> impositum est ad significandum indivisionem veri entis, similiter et indivisum in natura quantitatis,

32 nisi] in F. subiecta] substantiata F. 33-34 privatio – dicatur] cf: Arist., *Metaph.* IV.2.1004a15-16. 33 ideo] hoc F. 34 dicatur] dicitur F. 39 aequae] eadem F. 41 nam] non F. 53 contingit] continget F. 58 imponitur] importatur F. 63 indivisum] indi() um F.

sub propriis rationibus, et ideo aequivoce dicitur nomen unius de uno
 65 quod est principium numeri et quod est convertibile cum ente, quam-
 vis unum quod est principium numeri sit quoddam suppositum unius
 quod convertitur cum ente.

‘Multum’ autem, cum opponitur uni, dicit divisionem et rationem
 divisionis [est], et quia cuilibet indivisioni respondet sua divisio, [et]
 70 ideo quocumque modo sumatur <unum>, semper habet multum sibi
 oppositum.

Uni igitur quod dicit indivisionem in natura entis absolute oppo-
 nitur multum, sed non privative sed negative. Cuius probatio est quia
 circa idem habet fieri habitus et privatio, et econtrario habent naturam
 75 subiectam. Unum sic indivisionem dicit in natura entis absolute; ergo
 si multum opponitur privative uni, dicit divisionem in natura entis, et
 ita erit aliquod ens; omne tamen quod est aliquod ens habet aliquam
 indivisionem, multum autem quod opponitur uni hoc modo nullam ha-
 bet indivisionem sed aequaliter divisum est, esset enim aliquod unum,
 80 et ideo hoc modo multum non est aliquod ens, et †hic multiplex ra-
 dix† reperitur in contradictoriis. Uni ergo quod convertitur cum ente
 opponitur multum in substantia, quia autem †substantia habet esse
 ne(a) unum in substantia est esse unum†, ideo quod est multum <in>
 substantia potest esse unum <ali>quo modo †sit accidentē† et quod
 85 est multum in substantia similiter potest esse ens †aliud a substantia,
 ut in qualitate et quantitate.†

3.2 → 1.1 Ex istis patet solutio ad rationes.

3.2.1 → 1.1.1 Cum dicitur “Dictio exclusiva addita alicui”, verum
 est. Et cum dicitur quod multa se compatiuntur cum uno, dicendum
 90 quod multum opponitur uni quod est principium numeri privative, uni
 F 72vA autem quod est || idem cum ente non opponitur multum nisi negative,
 et sic primo modo se compatitur multum cum uno sive ente, secundo
 modo non.

3.2.2 → 1.1.3 Ad aliud, “Dictio exclusiva non excludit illud de <quo>
 95 inclusum etc.”, verum est. Et cum dicitur quod unum praedicatur de
 multo, dicendum quod unum quod est idem cum ente bene praedicatur,
 unum autem quod est principium numeri [et] de ipso non praedicatur.

72 uni] unum F. 77 tamen] cā (= causa) F. 80 multiplex] *vel, quod tamen minus vide-*
tur, multipliciter F. 83 est¹⁾] *vel, quod tamen minus videtur, cum* F. 91 multum] ens F.

PROBLEMA 3

Utrum haec sit vera 'tantum unum est'

Consequenter quaeritur de veritate istius 'tantum unum est'.

1.1 Et arguitur quod sit falsa.

1.1.1 Omnis propositio 'exclusiva affirmativa' est falsa cuius praedicatum inest aliis ab incluso; nunc autem praedicatum istius convenit aliis ab uno; ergo est falsa. Maior patet ex hoc quod propositio exclusiva affirmativa denotat praedicatum convenire subiecto et removeri ab aliis a subiecto incluso; 'si ergo praedicatum conveniat aliis ab incluso', falsa est, quia significat non esse quod est [et esse quod non est]; et sic patet maior. Minor probatur ex hoc quoniam praedicatum in ista oratione est ens, ens autem praedicatur de uno et multo sicut de differentiis eius, multum autem est aliud ab uno; ergo etc.

1.1.2 Praeterea, 'unum' quocumque modo sumatur dicit entis indivisionem; indivisio autem opposita est divisioni et multitudini; unum igitur opponitur multitudini. Unum 'enim' secundum quod unum non dividitur, sed 'multum' secundum quod multum 'dividitur', ut dicitur X^o Metaphysicae. Universaliter autem dictio exclusiva cadens supra unum oppositorum excludet aliud, ut 'tantum videns, non ergo caecum' vel e converso; ergo dictio 'exclusiva' cadens supra 'unum' ponet 'ens' sub indivisione <et excludet> reliquum, et ita sequitur 'tantum unum est, non ergo ens sub divisione' sive 'ens divisum non est'; sed plura entia ponunt ens multiplicatum, sequitur ergo 'tantum unum est, non ergo plura entia' sunt sed tantum unum suppositum est suppositum entis; quod est impossibile; ergo prima est falsa, scilicet 'tantum unum est'.

1 Altera versio problematis 3 in S8B, P2.3 extat, ex qua aliquot emendationes hausi, reliquas varias lectiones plerumque tacite praeterii. **3** Cum ratione 1.1.1 cf. Anon., *Sophismata GC611*, S2 [1184.10], f. 50rB: "Ad oppositum. Quando praedicatum convenit alii quam incluso, exclusiva est falsa. Sed sic est in proposito, nam esse, quod est praedicatum, convenit aliis quam subiecto, nam convenit multitudini, et hoc ostenditur per hoc quod ipsum dividitur in unum et multa." **4** inest F] convenit B. **6** denotat F] significat B. **8** et esse quod non est F] om. B. **9** oratione F] propositione B. **11** autem F] enim B. **15** dividitur sed multum] dicitur sed F; dividitur multum autem B. **16** X^o Metaphysicae] 4° Metaphysicae F; X^{mo} Metaphysicae B. Arist., *Metaph.* X.3.1054a20-23. **22** est suppositum F] om. B.

1.1.3 'Praeterea, sequitur 'tantum unum est, ergo tantum hoc unum
 25 est'; consequens est falsum, ergo et antecedens. Probatio consequen-
 tia: Aristoteles in 2° Topicorum, ubi distinguit consequentiam in ipso
 et econtrario, dicit quod consequentia in ipso tenet in contrariis et in
 privativis, econtrario in contradictoriis. Quare, cum idem et aliud op-
 ponantur contrarie vel saltim privative, et in eis tenebit consequentia
 30 in ipso. Cum ergo hoc sequatur 'hoc est idem huic uni, ergo est idem
 uni', sequitur 'aliud ab hoc uno ergo aliud ab uno', ergo per conse-
 quentiam econtrario sequitur 'non aliud ab uno, ergo non aliud ab
 hoc uno'; ergo 'cum' 'tantum unum' valeat 'unum et non aliud <ab

24 *Idem argumentum, eisdem plerumque verbis, extat in sophismate* [1184.22]. *i.e.* Anon. Tabarronei S10, *cod. M* f. 40rB = Anon. Alani S1, *cod. Pa* f. 39rA. *Lectioes potiores in app. critico condidimus, totum argumentum hic leges*: "Item, sequitur 'tantum unum est, ergo tantum hoc unum est'. Consequens est falsum, ergo antecedens. Probatio consequentiae: Aristoteles in Topicis ubi distinguit consequentiam in ipso et econtrario dicit quod consequentia in ipso tenet in contrariis et privativis {c. et p.: privativis et contrariis **M**}, econtrario vero in contradictoriis. Quare {ergo **M**}, cum idem et diversum vel aliud opponantur contrarie vel saltem privative, in eis tenebit consequentia in ipso; sequetur {-itur **M**} igitur 'hoc est idem huic uni {u.: *om.* **M**}, ergo idem uni', similiter 'hoc est aliud {+ vel diversum **M**} ab hoc uno, ergo {+est **M**} aliud vel diversum ab uno'. Sequetur ergo {s.e.: sequitur igitur **M**} 'aliud ab hoc uno, ergo aliud ab uno', ergo {e.: *om.* **M**} per consequentiam econtrario 'non aliud ab uno, ergo non aliud ab hoc uno'; {+ ergo sequitur 'tantum unum est **M**} sed hoc {h.: haec **Pa**} 'tantum unum' {+ est **Pa**} dicit "unum et non aliud ab uno"; ergo sequitur 'tantum unum est, ergo tantum hoc unum est'."

Cf. praeterea Anon. Liberanus, *Sophismata*, S11 [1184.26], f. 20vA: "Item 'tantum unum est, ergo tantum hoc unum est'. Consequens est falsum, ergo(?) et antecedens. Probatur consequentia dupliciter. Primo sic: tantum unum est, ergo nihil aliud quam unum est, et si hoc, ergo nihil aliud quam hoc unum, quia cum in hac 'nihil aliud quam unum' li 'unum' habeat indeterminatam suppositionem, potest reddere locutionem veram pro aliquo singulari. Item, probatur prima consequentia sic: Sequitur 'hoc unum, ergo unum' et sequitur 'idem huic uni, ergo idem uni' et 'aliud ab hoc unum, ergo aliud ab uno' per consequentiam in ipso quae sequitur in contrariis. Quare per consequentiam econtrario sequitur 'nihil aliud ab uno, ergo nihil aliud ab hoc uno', quare sequitur 'tantum unum, ergo tantum hoc unum'." **24-25** Praeterea {Item **MPa**} hoc unum est **BMPa**] *om.* **F.** **26** 2° Topicorum] 3° Topicorum **F**; Topicis **BMPa**. Arist., *Top.* 11.8.113b15-114a12. **27** tenet **MPa**] est **F**; valet **B.** in³ **F**] *om.* **BMPa**. **28** econtrario **FMPa**] consequentia econtrario **B.** **29** et in eis tenebit **FMPa**] in eis tenet **B.** **30** cum ergo hoc sequatur **F**] cum sequatur **B**; sequitur {-etur **Pa**} igitur **MPa**. **31** uni **BMPa**] unum **F.** uno¹ **FMPa**] *om.* **B.** **32** sequitur **F**] *om.* **BMPa**. non aliud¹ **FMPa**] non est aliud **B.** **33** valeat **B**] neque **F** (n_3 , quod ex u_3 = valet ortum esse dixerim); dicit **MPa**. unum² **FMPa**] idem **B.** **33-34** ab uno **MPa**] *om.* **BF**.

uno>', sequitur 'tantum unum ¹est', ergo non aliud ab hoc uno est', et ulterius 'tantum hoc unum est' – quae est falsa; ergo et prima. 35

1.2 In oppositum arguitur:

1.2.1 Omne ens est unum, ergo tantum unum est. Antecedens est verum, quoniam nihil habet ¹esse quod non sit unum. Probatio consequentiae: sequitur 'omne ens est unum, ergo unum est ens' per conversionem per accidens. Item sequitur 'omne ens est unum, ergo omne non unum est non ens' per contrapositionem; et ulterius 'omne non [ens] unum non est ens', quia ad affirmativam de praedicato infinito sequitur negativa de praedicato finito; et ulterius sequitur 'nullum non unum est ens', quia 'omne non' et 'nullum' idem valent; et 'nulum [et] non unum' valet 'nihil aliud ab uno', sequitur ergo 'omne ens est unum, ergo unum est [ens] et nihil aliud ab uno est'; ¹et istae duae valent istam 'tantum unum est', quare sequitur 'omne ens est unum, ergo || tantum unum est.' B 82rA

1.2.2 Praeterea, omnis propositio exclusiva affirmativa vera in qua praedicatum convenit subiecto et non convenit aliis a subiecto, hoc enim significat propositio exclusiva affirmativa, scilicet praedicatum inesse subiecto et non alii a subiecto; sed haec propositio 'tantum unum est' ¹est huiusmodi (esse enim quod praedicatur convenit uni et non convenit alii ab uno; si ¹enim conveniret alii, tunc aliquid esset ens quod non esset ¹unum, et non converterentur unum et ens, quod falsum est); haec igitur erit vera 'tantum unum est'. 55

1.2.3 Praeterea, quaecumque convertuntur in suppositis possunt de se invicem praedicari cum praecisione. Et huius probatio est: manifestum enim est quod de se invicem praedicantur cum sint convertibilia; quod etiam cum praecisione probatio, quoniam si non praedicarentur cum praecisione, de aliquo diceretur unum de quo non diceretur aliud, et sic 60

34 est¹ BMPa] om. F. 34-35 non – ulterius BF] om. MPa. 35 quae – prima F] om. BMPa. 37 antecedens B] consequens F. 41 ulterius BF] omne non unum est non ens ergo add. B. 42 ens¹ F] om. B. 42 non est] inv. BF. 42 ad affirmativam – infinito] cf. Anon., *Sophismata GC611*, S7 [583.11], f. 58vB: "si haec est vera 'homo non est animal' haec erit vera 'homo est non animal', quia ad negativam de praedicato finito sequitur affirmativa de praedicato infinito." 43 sequitur² BF] omne non unum non est ens, ergo add. B. 45 et F] om. B. sequitur ergo F] et sequitur B. omne B] om. F. 46 ens F] om. B. istae F] illae B. 50 convenit² B] contingit F. 52 alii B] aliis F. 55 converterentur B] convertuntur F. 57-58 se invicem B] inesse F. 59 est F] om. B. 60 probatio F] posunt B; probatio – praecisione iter. F. 61 unum F] om. B. diceretur B] praedicaretur F.

non converterentur in suppositis. Si igitur convertuntur, praedicantur de se invicem cum praecisione; sed unum et ens convertuntur; ergo etc.

1.2.4 'Praeterea', sophisticè arguitur sic: Quaecumque uni et eidem
 65 sunt eadem inter se sunt eadem, et per istam regulam tenet syllogismus
 expositorius. Tunc arguo: Hoc, ut Socrates, est et est tantum unum,
 ergo tantum unum est; praemissae verae et consequentia bona, est
 enim syllogismus expositorius et tenet per praedictam regulam; ergo
 conclusio vera.

70 3.1.1.1 Ad istud dicunt quidam quod ista propositio 'tantum unum
 est' est falsa per se, vera autem per accidens. 'Unum' enim per se im-
 portat et formaliter indivisionem, quae est privatio multitudinis, et
 ita repugnant sibi multa per se, quibus tamen convenit ens, et ideo
 falsa est per se considerando ad illud quod formaliter importatur per
 75 'unum'. Importat etiam 'unum' ens ex consequenti significatione, cui
 non repugnat multum, et tunc considerando unum secundum quod est
 ens vera est sicut ista 'tantum ens est'.

3.1.1.2 → 3.1.1.1 Sed contra, nihil quod repugnat alicui per naturam
 propriam convenit 'ei' per accidens, sicut homo numquam est asinus
 80 per accidens, quia repugnat ei per se. Si etiam id quod repugnat ei per
 se insit ei per accidens, erunt repugnantia in eodem, quod est incon-
 veniens. Si igitur ei quod est [per se] 'tantum unum' per se repugnat

62 converterentur B] convertuntur F. 63 unum et ens F] ens et unum B. 65 et tenet] et per illam regulam fit F; per illam naturam tenet B. 66 hoc ut Socrates est et est] hoc ut Socrates est et hoc ut Socrates est B; hic Socrates est et est F. 67 consequentia bona F] conclusio vera B. 68 et F] qui B. 70 dicunt F] dixerunt B. *Auctorem talis opinionis fuisse <Iohannem> de Sicca Villa tradit* Anonymus Alani. *SI* [1184.22], 40rB-vA: "Quidam autem maximus et famosior tempore nostro, videlicet magister de Arida Patria dixit quod erat falsa per se, vera autem per accidens". *Idem sophisma apud* Anon. Tabarroneum *S10 est, ubi 42rB legitur*: "Quidam enim multum famosus magister de Sicca Villa dixit quod erat [per] falsa per se, vera autem per accidens." Cf. *praeterea* Anon., *Sophismata GC611, S2* [1184.10], 51rA: "Alia est opinio quae dicit quod illa propositio est falsa simpliciter vel non est vera simpliciter, e<st> tamen vera per accidens." 71-72 per se² – formaliter F] per se et formaliter importat B. 72 indivisionem quae] indivisionem qui F; divisionem quae B. 73 ita – per se F] ideo per se sibi repugnat B. convenit B] contingit F. 74 considerando B] considerand(um) F. 75 importat B] importatur F. 75-76 significatione cui non repugnat multum F] ratione cuius \non/ repugnat sibi multum B, fort. recte. 76 considerando B] sci(en)d(um) F. 80 si etiam F] sed etiam B; fortasse si autem scribendum. 80 ei² F] alicui B. 81 erunt repugnantia] erit repugnantia F; erit repugnat B. 82 per se¹ F] om. B.

ens, numquam inest sibi per accidens; ergo non erit vera per accidens si per se repugnat sibi.

Sciendum tamen quod illud quod non inest alicui per se, per accidens potest ei convenire vel inesse, sicut album non inest homini per se, inest tamen per accidens. Sed si homini per se repugnat album, numquam sibi inesset 'per accidens'; non enim 'omne' quod non inest per se repugnat per se.

Praeterea, si haec esset falsa per se, 'tantum unum est', vera autem per accidens quia 'unum' ex consequenti importat ens, tunc haec esset falsa iudicanda, vera autem per accidens, 'homo est asinus', quia [et] 'homo' significat [et] animal, cui animali convenit esse asinum, est enim haec vera 'animal est asinus'. Non igitur ista 'tantum unum est' dicitur vera per accidens.

3.1.2.1 Ideo dicitur aliter 'a quibusdam' quod ista est falsa simpliciter. Et huius rationem assignant quia 'unum' significat indivisionem entis de suo formali significato; cui quidem, ut dicunt, opponitur privative divisio, quae importatur per 'multa'. Tunc ergo dictio exclusiva,

83 ens F] esse B. non F] haec B. 86-87 non inest homini per se B] potest non per se inesse homini F. 87-88 sed - inesset F] si tamen repugnat ei per se numquam inest ei B. 88 inest B] est F. 90 Praeterea etc.] *Idem argumentum praebet* Anonymus Alani, *Sophismata*, S1 in *determinatione*, f. 40vA: "Sed quid debeamus dicere valde dubito. Si enim auderem opinioni tanti et talis viri <sc. Iohannis de Sicca Villa> non oboedire, dicerem eam falsam simpliciter. quoniam, ut mihi videtur, si esset iudicanda oratio quantum ad significatum datum intelligi ex consequenti, mihi videtur quod iudicanda esset ista vera 'asinus est homo' quia haec est vera 'asinus est animal' vel 'animal est animal' vel 'animal est homo' quia animal secundario datur intelligi per istas voces 'asinus est homo'. Apud Anon. Tabarroneum, *Sophismata*, S10, f. 42rB, *argumentum hoc modo legitur*: "ut mihi videtur, si iudicanda esset oratio quantum ad significatum datum ex consequendi, videtur quod iudicanda esset haec vera 'homo est asinus' quia haec est vera 'homo est animal' vel 'animal est animal' vel 'animal est asinus', et animal est quod secundario datur intelligi per voces istas 'homo est asinus'." 92 et *hoc superfluum et sequens F] om. B.* 93 animali convenit] animali contingit F; convenit B. 95 dicitur] dicitur B; diceretur F. 96 Ideo etc.] cf. Anon., *Sophismata GC611*, S2 [1184.10], 50rB: "Aliter respondebatur dicendo quod 'unum' nihil aliud significat quam ens indivisum, unde indivisionem formaliter importat, 'multum' autem significat ens divisum, unde divisionem formaliter importat. Divisio autem et indivisio opponuntur, et sic si includatur unum, excludetur multum respectu praedicati. Sed modo ita est quod praedicatum sibi convenit, nam ipsum dividitur in unum et multa, illa ergo propositio erit falsa 'tantum unum est', quia praedicatum inest alii quam inclusio." 99-100 ergo dictio exclusiva cum denotet] igitur dictio exclusiva cum denotet B; ergo dictio exclusiva denotat F.

100 cum denotet exclusionem cuiuslibet diversi, addita uni excludit multa simpliciter, exclusis autem multis non remanet nisi unum indivisibile; erit ergo sensus “tantum unum est indivisibile”. Hoc est impossibile, ideo ‘prima est’ impossibilis.

3.1.2.2 → 3.1.2.1 Sed illud videtur esse falsum, quoniam dictio exclusiva ‘addita uni’ non excludit ‘quaelibet’ multa sed multa quae
105 uni opponuntur; nunc autem non omnia multa uni opponuntur quod convertitur cum ente, sed multa quae non sunt ens, ut patet ex praecedentibus; non igitur omnia multa excludet.

Praeterea, ‘unum’ non significat unam intentionem indivisibilem,
110 quemadmodum voluit Parmenides in ratione sua, ut patet primo Metaphysicae et primo Physicorum, sed significat unum secundum rationem quae compatitur secum multitudinem, ut unum secundum genus compatitur multa secundum speciem ‘et’ unum secundum speciem multa secundum numerum; dictio igitur exclusiva addita sibi non ex-
115 cludet simpliciter multa, quia non illa quae simul stant cum uno et sibi non repugnant.

3.1.3.1 Aliter dicitur quandoque quod ista est falsa, et rationem huius assignant quoniam ‘unum’ non significat aliquid univoce dictum de omnibus unis, ut sic liceat loqui. ‘Si enim univoce diceretur
120 ‘unum’ de omnibus unis’, tunc omnia entia haberent unum genus, scilicet unum.

101 autem **B]** etiam **F.** multis **F]** multis simpliciter **B.** **102** est indivisibile **F]** *inv.* **B.** *fort. recte.* **107** non sunt **F]** *inv.* **B.** **110-1** primo Metaphysicae et primo Physicorum] *cf.* Arist., *Metaph.* I.5.986b27-30; *Ph.* I.2.185a3-5. **112** quae **BF]** *fortasse* qua *scribendum.* **114** multa **F]** compatitur secum multitudinem **B.** **115-6** non illa – repugnant **B]** illa non repugnant uni quia simul stant cum illo **F.** **117** Aliter *etc.*] *cf.* Anon., *Sophismata GC611*, S2 [1184.10], f. 50rB: “Ad problema respondetur quod prima propositio est simpliciter falsa, et hoc probatur {p.: ponitur *cod.*} sic: Per Commentatorem ens significat X praedicamenta, similiter et unum. Secundo supponitur quod sicut dispositio una numero non disponere potest plura significata termini aequivoci numero sed tantum unum significatum, sic nec dictio exclusiva una numero potest includere plura significata nominis aequivoci, sed tantum unum includet. Cum ergo ‘unum’ in subiecto habeat plura significata, dictio exclusiva in proposita, cum sit una numero, non potest includere nisi unum eius significatum numero; sed pro quocumque fiat exclusio respectu praedicati erit propositio falsa; ideo dicitur quod propositio est simpliciter falsa.” **118-9** dictum **B]** ad unum **F.** **119** ut sic liceat loqui **F]** *om.* **B.**

Et praeterea hoc vult Aristoteles primo Physicorum ubi dicit “Amplius quoniam multipliciter dicitur quod est et unum, considerandum est qualiter dictum est”; ergo etc.

Adhuc etiam determinatio unius rationis vult habere determinabile unius rationis, unius enim determinabilis est una determinatio et plurimum plures, et ideo dicimus ‘quod’ signum universale adveniens termino aequivoco non distribuit ipsum pro quolibet supposito cuiuslibet significati, sed tantum pro suppositis alterius significati, huius scilicet vel illius sub indifferentia. 125

Ex hiis: Unius determinabilis una est determinatio [tantum determinatio]; ‘unum’ autem non est unum determinabile unius rationis sed diversarum; ‘tantum’ autem est una determinatio; ergo eius determinatio || non est nisi pro altero significato eius. Erit ergo sensus “tantum unum numero est” vel “tantum unum specie” vel “genere”, quae omnes falsae sunt, et ideo prima. 130 **F 72vB** 35

Et hoc confirmatur, quoniam ponamus marinum et caeleste sidus et latrabile animal sint substantia; tamen nullus diceret istam esse veram ‘tantum canis est substantia’, cum sit falsa in quolibet sensu et non sit aliquod unum commune a quo sicut ab uno excludantur diversa; ergo similiter est in proposito cum ‘unum’ sit aequivocum ‘sicut’ ‘canis’. 140

3.1.3.2 → 3.1.3.1 Sed intelligendum ad hoc quod ens et unum ‘sunt’ convertibilia et eandem consecutionem habent ad omnia praedicata et eodem modo se habent ad praedicamenta; ens autem est impositum

123 amplius quoniam *scripsi coll. Arist., Ph. I.2.185b5-6*] Empedocles quod **F**; quod amplius **B**. 123-4 considerandum est qualiter dictum est ergo etc.] *que^{andi} (vel que^{andi}) qualiter est dictum est ergo etc. F; etc. B. Cf. Arist., Ph. I.2.185b5-7, ex trl. arabo-latina in editione Aldina 1562: “Amplius quoniam et ipsum unum multipliciter dicitur quemadmodum et quod est, considerandum est quomodo dicunt unum esse omne” (trl. Iacobi & Guillelmi: “Amplius quoniam et ipsum unum multipliciter dicitur quemadmodum et quod est, intendendum est quomodo dicunt unum esse omne”). Cf. etiam Ph. I.2.185a20-22, trl. Iacobi: “Principium autem magis proprium est omnibus quoniam multipliciter dicitur quod est quomodo dicunt dicentes esse unum omnia”; rec. Guillelmi: “Principium autem maxime est omnium proprium, quoniam multipliciter dicitur quod est, quomodo dicunt dicentes unum esse omnia”. 128-9 non – cuiuslibet significati **B**] distribuit ipsum pro quolibet suo significato **F**. 131-2 tantum determinatio **F**] *om. B*. 132 unum autem **B**] et unum **F**. 133 tantum – determinatio **B**] *om. F*. 133-4 eius – eius **F**] non erit eius determinatio nisi pro altero eius significato **B**. 135 vel genere **F**] *om. B*. 136 ideo prima **B**] ipsa **F**; est falsa *add. B*. 142 ad hoc **F**] adhuc **B**. 143-4 praedicata – habent ad **F**] *om. B*. 144 et] in **F**; *def. B*.*

145 ab entitate, quae quidem entitas primo reperitur in substantia, in aliis
autem per attributionem quandam ad substantiam, ut patet ex 4° Me-
taphysicae, et ita dicitur nomen entis de decem praedicamentis per at-
tributionem, et sic aliquo modo significat unum, scilicet ratione, quia
unum attributione, et ista unitas videtur sibi sufficere ad hoc quod
150 possit recipere determinationem 'unam', et ideo dicimus 'omne ens'
distribuendo pro quolibet ente. Similiter dicendum de uno quod hoc
nomen 'unum' impositum est ab unitate, quae quidem 'principaliter'
reperitur in substantia, in aliis autem per attributionem, et ita signifi-
cat aliquo modo unum, quia unum proportione vel unum similitudine,
155 et ista unitas similitudinis vel proportionis videtur sufficere ad hoc ut
recipiat unam determinationem dicendo 'omne unum est indivisum'
vel aliquid tale distribuendo pro quolibet uno, et dicendo 'tantum
unum' excluditur quodlibet diversum ab uno simpliciter, non ab uno
determinato hoc vel illo.

160 Rationes autem quae adductae sunt 'procedunt' ac si 'unum' signifi-
caret pure aequivoce et non unum aliquo modo. Concedendum autem
quod si 'unum' esset pure aequivocum, ipsa non esset iudicanda vera
vel falsa sed prius distinguenda, et tunc in quolibet sensu falsa.

3.1.4 Propter hoc dicendum quod hoc nomen 'unum' imponitur ad
165 significandum unum quod convertitur cum ente et nihil addit supra ens
nisi indivisionem, quae non est aliquid ens sed vere pura privatio, sed
tantum secundum rationem. Unum autem quod est principium numeri

B 82vA || addit supra ens rationem mensurae, quae est proprie quantita<ti>s et

145 primo reperitur F] principaliter B. 146-7 4° Metaphysicae] Arist., *Metaph.* IV.2.1003a33-34 & 1003b5-7; cf. *Auctoritates Aristotelis* 1.88. 148 scilicet ratione quia] scilicet ratione et F; ratione quia B. 149 videtur B] dicitur F. 156 dicendo B] d'idu, F. 157 et dicendo B] etiam dicendum F. 158 excluditur B] excludendo F. non B] ut F. 161-2 autem quod B] quia F. 162 ipsa BF] prima *malim*. 162-3 iudicanda vera vel falsa sed prius F] vera nec falsa iudicanda quia nec una sed potius B. 166 sed vere privatio F] naturae B. pura] p(a) F; *def.* B. 167 tantum] ens *add.* B. 168 proprie quantitatis *scripsi coll. Arist. l.c.*] prima quantitas F; propria quantitas B.

primo reperitur in unitate, ut [dicitur nono¹ Metaphysicae, et dicitur
 'per privationem' divisionis quae est secundum quantitatem continuam, 170
 numerus autem ex divisione continui causatur, ut patet 3° Physicorum.
 Et sic 'unum' est impositum sicut aliquod nomen ad significandum
 inferius et superius aequivoce et secundum proprias rationes.

Si igitur accipiatur pro uno quod est principium numeri, sic di-
 cendum istam esse falsam 'tantum unum est'. Significat enim tunc li 175
 'unum' unum continuum, ut dictum est, et tunc dictio exclusiva addita
 sibi denotat privationem associationis cuiuslibet quod non est unum
 continuum; [nunc autem numerus qui est multa sibi oppositus non est
 unum continuum]; denotat ergo privationem numeri et sequitur 'tan-
 tum unum est, non ergo multa sunt' vel 'numerus', quod falsum est, 180
 cum etiam substantiae immateriales non sint unum continuum quia nec
 sunt continuae; sequitur ergo 'tantum unum est, non ergo substantiae
 immateriales', sequitur etiam hoc modo 'tantum unum est, ergo tan-
 tum unum numero est indivisibile', sicut procedebat secunda positio.

Si autem accipiatur li 'unum' pro uno quod convertitur cum ente, 185
 tunc dicendum quod ipsa est vera simpliciter. Sicut enim nihil est quod
 non habeat rationem entis, ita nihil est quod non habeat rationem unius,
 convertuntur enim, et sicut verum est dicere 'tantum ens est', ita verum
 est dicere 'tantum unum est'; sicut enim unumquodque habet esse ex
 suis principiis ita unumquodque habet esse 'unum' ex indivisione suo- 190
 rum principiorum, et dictio exclusiva adveniens uni simpliciter excludit
 multa simpliciter [et] quod sibi opponitur, et de isto dictum est quod

169 primo F] illa vel ita B. Metaphysicae B] ma()ce F. Cf. Arist., *Metaph.* X.1.1052b18-22, ed. Aldina VIII: 250L-M "Maxime autem mensuram esse cuiusque generis primam et maxime proprie quanti, hinc enim et ad alia advenit. Mensura enim id est quo quantum cognoscitur autem quantum ut quantum aut uno aut numero, omnis vero numerus uno"; *Trl. media*: "Maxime vero metrum esse primum cuiuslibet generis et maxime proprie quantitatis [...]". *Auctoritates Aristotelis* 1.240: "Mensura primo debetur quantitati et per quantitatem consequenter debetur aliis." 171 numerus B] in numeris F. 3° Physicorum] Arist., *Ph.* III.7.207b13-14, *secundum expositionem Thomae Aquinatis* (*lib. 3, l. 12, n.5*); cf. *Auctoritates Aristotelis* 2.111: "Numerus causatur ex divisione continui". 172 et sic unum est impositum F] om. B. nomen B] ens F; imponitur add. B. 177 associationis] affirmationis F; om. B. 178 qui – oppositus] quod – oppositum B; def. F. 179 numeri F] in continuo B. 180 vel numerus B] primo(?) in numeris F. 181 sint] sit F; sunt B. 184 sicut – positio B] similiter procedit secunda propositio F; prius add. B. 188 tantum B] unum et F. 192 simpliciter et quod sibi opponitur F] quod simpliciter opponitur ei B. de isto B] di()to F.

non est ens sicut nec est unum, non autem excludit multum de quo
 195 ens praedicatur, quia et unum de illo habet praedicari, ut prius dictum
 est, et ita nulli convenit esse cui non conveniat unum, et ideo praedicta
 propositio est vera, ut videtur, simpliciter.

3.2.1.1 → 01.1 Et concedatur probatio.

3.2.1.2 → 01.2 Ad improbationem dicendum. Cum dicitur “tantum
 unum est, non ergo multa”, per distinctionem quod li ‘unum’ potest
 200 sumi pro uno quod est principium numeri, et tunc bene sequitur, et sic
 consequens est falsum; concedendum est <ergo> ‘antecedens’ esse fal-
 sum. Si autem accipiatur li ‘unum’ pro uno quod convertitur cum ente,
 tunc sequitur ‘tantum unum est, non ergo multa’ quae ei opponitur
 simpliciter. Et cum tu dicis quod haec est falsa, non est verum, sicut
 205 patet ex praecedentibus. Multum autem quod sit ens non excluditur
 per dictionem exclusivam, ut patet ex praecedentibus. Et sic patet ad
 improbationem.

3.2.2.1 → 1.2.1-3 Rationes quae probant ipsam esse veram procedunt
 secundum quod unum est convertibile cum ente. Ideo concedantur

210 3.2.2.2 → 1.2.4 praeter ultimam, quae sophistica est. Cum arguitur
 “Socrates est, sed est tantum unum, ergo tantum unum est”, dicendum
 quod non sequitur, quoniam cum dicitur ‘Socrates est tantum unum’,
 B 82vB negatio quam habet li ‘tantum’ de suo intellectu || sequitur verbum es-
 sendi non negando ipsum ab aliquo; cum autem dicitur ‘tantum unum
 215 est’, tum negatio praecedit li ‘esse’ negando ipsum a subiecto vel ab
 aliis a subiecto, quibus tamen aliis potest convenire esse; et hoc patet si
 dicam sic: ‘Socrates est tantum homo, ergo tantum homo est’. Dicendo
 enim ‘Socrates est tantum homo’ li ‘tantum’ sequitur li ‘est’ et similiter
 virtus negationis in eo est intellecta nec negatur esse. Cum autem dicitur

193 nec est] nec B; nihil est F. 194 et unum B] fere t’s F. 195 convenit B] contingit F. cui B] etc. F. unum F] esse unum B. 197 De probatione et improbatione, vide annotationem in initio sophismatis. 199 distinctionem B] d’ F 200 et tunc F] vel secundum quod est convertibile cum ente, si accipiatur pro uno quod est principium numeri B. 200-1 sic - antecedens] sic consequens est falsum concessum est F; sicut consequens est falsum, ita concessum est antecedens B. 203 opponitur F] opponuntur B. 211 sed F] Socrates B. ergo tantum unum F] om. B; per syllogismum expository add. B. 212 est tantum unum F] tantum unum est B. 213 tantum] unde vel unum add. et exp. F. 215 tum vel cum F] om. B. 216 et hoc F] quod B. 217 Socrates - homo² F] Socrates est homo, Socrates est tantum unum(!) homo B. 119 est intellecta F] om. B.

'tantum homo est' praecedit virtus negationis esse, negando ipsum ab aliis ab homine quibus convenit manifeste. Cum dicitur quod ibi est syllogismus expository, dicendum quod non est; 'tantum' enim non comparatur ad idem in praemissa et conclusione nec virtus negationis, et ideo est ibi fallacia accidentis vel ignorantiae elenchi. 220

3.2.3 → 1.1 Ad rationes probantes ipsam esse falsam. 225

3.2.3.1 → 1.1.1 Cum dicitur "Propositio exclusiva etc.", concedendum. Et cum dicitur quod in proposito li esse convenit aliis ab uno, dicendum quod si accipiatur pro uno quod est 'principium numeri, quod verum est quod esse convenit alii ab uno; si autem accipiatur pro uno quod est¹ convertibile cum ente, de nullo verum est dicere quod sit ens de quo non sit verum dicere quod sit unum. 230

3.2.3.2 → 1.1.2 Ad secundum similiter dicendum est. Cum dicitur quod dicit entis indivisionem, dicendum quod li unum 'quod est principium numeri'¹ dicit indivisionem entis non simpliciter sed entis quod est continuum, et tunc li 'tantum' sibi adiunctum dicit privationem divisionis continui, et falsa est tunc propositio, ut visum est prius; unum autem quod convertitur cum ente dicit indivisionem in natura entis simpliciter, et tunc dictio exclusiva addita sibi non privat aliquid quod habeat naturam entis, ut visum est. 235

3.2.3.3 → 1.1.3 Ad tertium dicendum quod consequentia in ipso non est in contradictoriis, et ideo cum privativa sunt contradictoria circa naturam determinatam vel substantiam, non erit consequentia in ipso in privativis simpliciter; et ideo cum idem et aliud sint privativa, in ipsis non erit consequentia 'in ipso'¹, sed econtrario; quare non valet argumentum. 240 245

ET HOC SOPHISMA MAGISTER PETRUS DE ALVERNIA DISPUTAVIT

226 propositio exclusiva] dictio exclusiva **F**; omnis propositio exclusiva cuius praedicatum convenit aliis **B**. 236 divisionis **F**] *om.* **B**. falsa est] falsa autem **F**; est falsa **B**. 241 contradictoriis **F**] contrariis **B**. 243 idem **F**] unum **B**. 246 et – disputavit] et hoc sufficienter magister petrus de alvernia disputavit **F**] et hoc est quod apparet ad praesens circa istam orationem **B**.

SOPHISMA 8, VERSIO B

TANTUM UNUM EST ||

B 79rB

01. Deduct<i>o satis patet.

02. Circa istud sophisma duo quaeruntur:

P1 Primum est de distinctione,

P2 Secundum de veritate et falsitate.

5

Et circa primum †tria† quaeruntur:

P1.1 Primum est, cum hoc quod dico ‘unum’ sit terminus concretus, utrum generaliter terminus concretus significet formam vel totum aggregatum ex forma et subiecto vel materia.

P1.2 Secundum erit de distinctione in se, utrum li ‘tantum’ adveniens huic quod dico ‘unum’ possit excludere diversum ratione formae vel ratione subiecti.

10

PROBLEMA 1.1

Utrum generaliter terminus concretus significet formam vel totum aggregatum ex forma et subiecto vel materia

1.1 Ad primum dicunt quidam quod terminus concretus non significat aggregatum.

1.1.1 Et hoc probant primo auctoritate Aristotelis libro Praedicamentorum ubi dicit quod ‘homo’ et ‘animal’ non significant quale quid quemadmodum ‘album’. Ibidem dicit quod ‘album’ solam qualitatem significat dicens “Album enim nihil aliud significat quam solam qualitatem”. Ex hoc arguitur: quod solam qualitatem significat, non significat aggregatum; ‘album’ est huiusmodi; ergo etc. Simile enim est de hoc termino ‘albo’ et de quolibet alio concreto.

5

1.1.2 Secundo probant per rationes. Idem enim significatur per

10

2 ‘Deductio’ hic corpus sophismatis significare videtur, quod ex responsione in fine problematis 2.3 data hunc fere in modum restituere licet: 01.1 Probatur sic: Unum est, et nihil est quod non sit unum, ergo tantum unum est’. 01.2 Improbatur autem sic: Tantum unum est, non ergo multa sunt. 01.3 Solutio: Prima est duplex ex eo quod haec dictio ‘unum’ potest accipi prout est convertibile cum ente vel prout est principium numeri. Cf., e.g. Anonymus Erfordensis, *Sophismata*, S16 [1184.25]. 6 tria] duo *rectius erat, ut ex sequentibus liqueret.* 3-4 libro Praedicamentorum] Arist., *Cat.* 5.3b15-18. 5 Ibidem] Arist., *Cat.* 5.3b19.

concretum et abstractum, <sed> differunt in modo significandi; nunc autem significat terminus abstractus tantum formam et non aggregatum; ergo etc.

1.1.3 Praeterea, quando aliquid est de significato alicuius termini, si adiungatur sibi immediate est nugatio; verbi gratia ut si dicam ‘animal homo’, cum enim animal sit de significato hominis, sibi adiunctum facit nugationem, quod patet si definitiones pro nominibus subiciantur. Sed ex coniunctione subiecti vel dictionis significantis subiectum ad terminum concretum non causatur <nugatio>; non enim facit veram nugationem qui dicit ‘nasus simus’, sed tantum apparenter, ut patet ex libro Elenchorum. Ergo manifestum est quod de significato termini concreti non est suum subiectum.

1.2.1 In oppositum est Commentator tertio Metaphysicae ubi dicit quod differt principale et sumptum, quia <sumptum> significat illud quod principale et magis; unum enim significat aliquod ut non in subiecto, reliquum autem significat aliquid ut in subiecto, scilicet formam in materia vel in subiecto.

1.2.2 Praeterea, Philosophus principio septimi Metaphysicae, ubi dicit quod bonum et sedens non dicitur sine hoc.

1.2.3.1 Praeterea, quaecumque significant unum et idem penitus, de se invicem vel de eodem possunt praedicari; si ergo terminus concretus penitus idem significet quod abstractus, poterunt de se invicem praedicari vel de eodem; nunc autem nec de se invicem praedicantur nec de eodem; ergo etc.

1.2.3.2 → 1.2.3.1 Si dicatur quod terminus concretus tantum formam significat de suo significato et de modo significandi dat intelligere subiectum, terminus abstractus nec de significato nec de modo significandi dat intelligere subiectum, et ideo terminus concretus praedicatur de subiecto, terminus abstractus non,

1.2.3.3 → 1.2.3.2 contra:

1.2.3.3.1 Vox subiecta rationi significandi de voce non praedicatur, quia vox de voce non praedicatur sed res significata per vocem praedicatur, et ideo dicit Aristoteles libro Peri hermenias quod verbum est “nota eorum quae de altero dicuntur,” et non quod verbum praedicatur,

12-14 abstractus – praeterea quando] *in mg.* B. 14 quando] *iter.* B. 21 libro Elenchorum] Arist., *SE* 31.181b35-182a5 23 Commentator] Averroes, *Metaph.* XII.39.322K. 28 principio septimi Metaphysicae] Arist., *Metaph.* VII.1.1028a28-29. 30 quaecumque] quandocumque B. 43 libro Peri hermenias] Arist., *Int.* 3.16b10.

quia verbum nominat totum aggregatum ex voce et modo significandi. 45
 Tunc arguitur: de quocumque non praedicatur res sub aliqua ratione,
 de eodem non potest denotari praedicari per vocem significantem sub
 illa ratione; nunc autem ‘album’ significat, ut tu dicis, albedinem ut est
 in subiecto ita quod subiectum non est de significato sed de modo sig-
 nificandi; cum ergo albedo ut in subiecto || non praedicatur de subiecto **B 79vA**
 –falsum enim est dicere ‘Socrates est albedo <ut est> in subiecto’ quia
 sequitur ‘ergo est albedo’–, manifestum est quod non poterit denotari
 praedicari de eodem per hoc nomen ‘album’ quod significat eam sic, ut
 tu dicis. Non igitur terminus concretus, quia significat de suo significato
 formam et subiectum de modo significandi, praedicatur de subiecto. 55

1.2.3.3.2 Praeterea, de quocumque praedicatur res sub aliqua ratione,
 de eodem potest denotari praedicari per vocem significantem eam sub
 illa ratione. Si ergo ‘album’ significet albedinem ut est in subiecto, cum
 albedo ut est in subiecto praedicatur de albedine, verum erit dicere ‘al-
 bedo est albedo ut est in subiecto’, quamvis per accidens, <quare et per 60
 accidens> verum erit dicere ‘albedo est alba’ vel ‘album’). Non propter
 hoc ergo quod abstractum non habet subiectum de modo significandi,
 concretum habet, non praedicatur hic, <sed> propter aliquid aliud.

1.2.4 Praeterea pars non praedicatur de toto cuius est pars praedi-
 catione dicente ‘hoc est hoc’ vel substantialiter vel accidentaliter, non 65
 enim verum est dicere quod homo est anima; nunc album praedicatur
 de toto aggregato ex forma et subiecto; ergo non tantum significat al-
 teram partem sed totum, ut videtur.

3.1 Ad istud dicendum primo quod significare sequitur intelligere,
 intelligere rem; intellectus enim intelligit rem per rationem suam, vox 70
 autem signum est rei mediante sua ratione vel intellectu, et ideo dicit
 Philosophus quod voces sunt signa intellectuum. Res autem ipsius acci-
 dentis per essentiam suam distincta est [per essentiam] a subiecto;
 <ergo> sic contingit intelligere et significare non significando subiec-
 tum, et sic dicimus eam significari per nomen abstracti, ut hoc nomine 75
 ‘albedo’ et sic de aliis. Res similiter accidentis coniuncta est acciden-
 taliter suo subiecto, non per essentiam suam informans subiectum, sed
 ut ipsum esse aliquod habeat per illam formam, et ideo contingit eam

intelligere sic intelligendo, scilicet ut est informans subiectum vel sub-
 80 iectum ut est informatum forma illa, et ulterius contingit sic significari,
 et sic dicimus ipsam significari nomine concreti ut ‘albus’.

Cum igitur quaeritur utrum nomen concretum significet totum ag-
 gregatum vel tantum ipsam formam, dicimus quod significat totum
 aggregatum ex forma et subiecto, totum tamen significat per formam;
 85 sicut enim totum aggregatum habet aliquod esse ex forma, ita etiam
 intellectum et significatum. Est enim hic considerare quod significatur
 et per quod significatur, et cui imponitur nomen et a quo. Et illud quod
 significatur totum aggregatum est, per quod autem significatur est ipsa
 forma, et quia ex forma imponitur et per formam significat aggregatum,
 90 ideo dicitur rationem formae significare principaliter, sicut videmus
 de nomine differentiae quod significat quicquid est in ipsa specie, per
 formam tamen, est enim nomen totius sumptum ex ratione formae;
 et nomen generis est nomen totius, sumptum tamen ex materiali, ut
 dicit Avicenna. Nomen igitur concretum nomen est totius, ut videtur,
 95 sumptum ex ratione formae, et quia est nomen totius praedicatur de
 toto. Quia autem non est nomen formae, quamvis sumptum ex forma,
 ideo de forma non praedicatur.

Et intelligendum quod quoddam est concretum ex accidente et sub-
 iecto, quoddam ex materia et forma, quoddam ex quiditate et supposito.
 100 Concretum autem ex accidente et subiecto, ut album, nigrum; concretum
 ex materia et forma, sicut quiditas composita, quae est aggregata ex
 materia et forma, ut humanitas animalitas (quiditas enim composita est,
 ut dicit Avicenna); ex quiditate et supposito, ut homo et Socrates (est
 enim aggregatum homo ex humanitate, quae est eius quiditas, et sup-
 105 posito habente quiditatem). Et in omnibus istis verum est dicere quod
 nomen concretum significat totum aggregatum, per formam tamen,
 B 79vB ut ‘homo’ significat aggregatum || ex humanitate et supposito habente
 humanitatem, per humanitatem tamen; ‘humanitas’ etiam significat
 aggregatum ex anima et corpore, per animam tamen; similiter ‘album’
 110 significat aggregatum, per albedinem tamen. Causa huius est: videtur
 quod intellectus sequitur esse rei et actum; unumquodque intelligitur per
 illud quod est actu; est autem res in actu per formam, et ideo intelligitur

81 albus B p.c.] album B a.c. 87 imponitur] praeponitur B. 94 Avicenna] cf. Avicenna, *Metaph.* V.3, p. 250. 96 non B p.c.] nomen B a.c. 103 Avicenna] cf. Avicenna, *Metaph.* V.5, p. 275: “quiditas vero est ipsa compositio complectens formam et materiam”.

per formam; vox autem sequitur intellectum in significando; cum igitur intelligitur per formam, et significatur per formam.

3.2.1 → 1.2 Concedantur rationes probantes quod nomen concretum significat totum aggregatum. 115

3.2.2.1 → 1.1.1 Ad primum in oppositum dicendum. Quod arguitur per Aristotelem quod 'album' nihil aliud significat quam qualitatem, dicendum quod Aristoteles non intendit ponere diversitatem inter nomen substantiae et accidentis concretum in hoc quin per utrumque importetur vel significetur totum aggregatum, sed in hoc quod illud ex quo imponitur nomen concretum substantiae compositae, de qua loquitur hic, est aggregatum, imponitur enim ex quiditate, quae est compositum, ut nomen hominis ex habente <humanitatem>; illud vero ex quo imponitur nomen accidentis concretum est sola forma accidentis, ut nomen albi imponitur toti aggregato ex subiecto et forma albedinis ex forma albedinis, quae simpliciter non est aggregata nec composita. Ideo dicit quod 'album' nihil aliud significat quam qualitatem, id est "per nihil aliud quam per qualitatem", quia ex nullo alio imponitur quam ex qualitate. 120 125 130

3.2.2.2 → 1.1.2 Ad aliud dicendum. Cum dicitur "Idem significat concretum et abstractum etc.", si loquamur de nomine concreto quantum ad id quod significatur per ipsum, non est verum quod idem significatur per ipsum et per nomen abstractum praecise, quia magis significatur per concretum quam per abstractum, ut dicit Commentator secundo Metaphysicae. Si autem loquamur de termino concreto quantum ad id ex quo imponitur ad significandum, verum est quod illud significatur per abstractum ex quo imponitur nomen concretum, inde enim dicitur denominativum a forma quia per formam denominat aliud. 135

3.2.2.3 → 1.1.3 Ad tertium dicendum. Cum dicitur "<Si> illud quod est de significato additur immediate, fit nugatio etc.", dicendum quod quando illud quod est de ratione eius a quo imponitur nomen additur illi, nugatio est vera, ut si 'homini' additur 'animal'; si autem alicui addatur aliquod quod non sit de ratione eius a quo imponitur nomen sed de ratione eius cui imponitur, non est nugatio; sic est in proposito, dicimus enim 'nusus simus' sine nugatione; ideo etc. 140 145

121 significetur] sig(nifica)tur B. 125 est] autem B. 135 Commentator] Averroes, *Metaph.* XI.39, 322 K. 137-8 ad significandum – ex quo imponitur] *in mg.* B. 145 cui] quod B.

PROBLEMA 1.2

Utrum distinctio sit bona ex eo quod haec dictio ‘tantum’ adveniens ei quod est ‘unum’ potest excludere diversum ab ipso ratione formae vel ratione subiecti vel materiae

Consequenter quaerebatur de secundo, scilicet utrum distinctio esset bona ex eo quod haec dictio ‘tantum’ adveniens ei quod est ‘unum’ potest excludere diversum ab ipso ratione formae vel ratione subiecti vel materiae.

5 *1.1* Et arguitur quod sit bona:

1.1.1 Dictio exclusiva addita alicui excludit diversum ab eo privando associationem, quia ‘tantum’ idem est quod “non cum alio”, ut dicitur secundo Elenchorum; nunc autem aliquid est diversum ab aliquo per materiam, aliquid autem per formam, quod enim est causa distinctio-
10 nis est causa diversitatis; materia est causa distinctionis individuorum, distinctio enim formae vel speciei in individua est per materiam, ut dicit Boethius super Porphyrium, et ideo est causa diversitatis numeralis ad minus. Item, forma est causa distinctionis et diversitatis, forma enim est quae distinguit. Et iterum dicit Philosophus quinto Metaphysicae
15 quod eadem numero sunt quorum materia una, diversa numero quorum materia diversa, diversa specie quorum diversa est forma. Aliquid igitur est diversum per formam, et aliquid diversum per materiam; ergo li ‘tantum’ adveniens [adveniens] ei quod est ‘unum’, in quo invenit materiam et formam, potest facere exclusionem sic vel sic.

20 *1.1.2* Praeterea, dictio exclusiva excludit diversum ab eo quod includitur; nunc autem diversitas non dicitur univoce et per unam rationem

7 idem] quod B. 8 secundo Elenchorum] Arist., *SE* 22.178a39-178b1. 9-10 distinctionis] dist^onis B *hic et infra*. 11 individua] individuo B. 12 Boethius super Porphyrium] *citatio spuria*. 13 Item] *Ad sequentia cf.* Anon. Liberanus, *Sophismata*, S17 [919.17], f. 26rA: “Item, quod exclusio possit fieri ratione formae non est dubium, sed quod ratione materiae possit fieri probatio. Materia enim est principium distinctionis, ergo et diversitatis. Antecedens patet sic, quia per materiam habet esse unumquodque, sc. esse unum numero, identitas enim in numero causatur a materia, identitas in specie a forma, ut habetur quinto Metaphysicae.” 14 quinto Metaphysicae] Arist., *Metaph.* V.6.1016b31-33. *Translatio anonyma, a Guillelmo de Moerbeka hoc loco verbatim repetita (AL XXV.3: 102)*: “Amplius autem alia secundum numerum sunt unum, alia secundum speciem [...]; numero quidem quorum materia una, specie quorum ratio una.” *Ut apud nostrum, ita in Auctoritatibus Aristotelis* 1.129 forma *pro ratio legitur*: “Eadem numero sunt quorum materia est una, eadem specie sunt quorum forma est una.” *Cf. praeterea* Arist., *Metaph.* V.9.1018a5-10.

de diversitate in substantia et accidente, sicut ‘idem’ non dicitur univoce de eodem per se || et per accidens, ut patet in quinto <Metaphysicae>; dictio exclusiva ergo potest excludere sic vel sic. Et confirmatur ratio, quia dictio exclusiva una exclusione non excludit nisi illud quod est unius rationis, nunc autem non omne diversum est unius rationis, ergo dictio exclusiva una exclusione non excludit omne diversum, sed una exclusione excludet diversum in subiecto, alia exclusione diversum in forma. B 80rA

1.2 Oppositum arguitur:

1.2.1.1 Dicitio exclusiva excludit diversum ab eo quod includitur; sed per materiam nihil est diversum; ergo non excludit diversum ab aliquo per materiam. Maior patet quia ‘tantum’ idem est quod “non cum alio”. Minor patet: quod est principium diversitatis est principium distinctionis et cognitionis, quod autem est principium distinctionis et cognitionis est principium esse rei; materia autem non est principium esse rei nec cognitionis, ut dicit Commentator secundo Metaphysicae; ergo nec principium diversitatis. 25

1.2.1.2 → 1.2.1.1 Sed ista ratio fallit. Quamvis materia non sit principium diversitatis secundum speciem vel formam, est tamen principium diversitatis secundum numerum, diversa enim numero sunt quorum materia est diversa, ut dicit Philosophus quinto Metaphysicae. Illud autem quod est principium diversitatis secundum numerum non oportet quod sit principium esse rei vel cognitionis; forma enim est principium rei in actu et cognitionis, et adhuc, quamvis materia simpliciter prima non esset principium alicuius diversitatis, subiectum tamen quod dicitur aggregatum ex materia et forma, quasi hic appellatur materia, bene est causa diversitatis per formam. 30

1.2.2 Praetera, dictio exclusiva excludit diversum ab aliquo virtute negationis praecedentis in suo significato, ‘tantum’ enim idem est quod “non cum alio”; negatio autem praecedens terminum negat ipsum universaliter, unde negatio virtutem habet confundendi; negatio igitur praecedens aliud negabit ipsum pro quolibet dicto alio; igitur exclusiva excludet quodlibet diversum sive sit diversum secundum formam vel secundum materiam vel secundum subiectum. 40

23 quinto Metaphysicae] Arist., *Metaph.* V.9.1017b27-1018a5. 36 Commentator secundo Metaphysicae] *locus non inventus.* 41 quinto Metaphysicae] Arist., *Metaph.* V.9.1018a9-10 + *locus ex V.6 superius allatus.* 46 quasi] *fortasse quomodo scribendum.* 53 vel] *ita potius B, certe non sive.*

55 3.1.1 Intelligendum est ad haec quod haec dictio ‘tantum’ et similiter
 haec dictio ‘solum’ significant idem quod “non cum alio”, ut dicit Ari-
 stoteles secundo Elenchorum. In hoc autem quod dico ‘non cum alio’
 sunt tria: est enim hoc quod dico ‘alio’, quod importat diversitatem; et
 ista praepositio ‘cum’, quae importat circumstantiam associationis, et
 60 ideo ‘cum alio’ importat associationem diversi; est ibi similiter negatio
 praecedens utrumque, quae quidem negatio praecedens li ‘cum alio’
 negat pro quolibet supposito, quia negat significatum vel id quod primo
 significatur; negato autem significato vel eo quod primum est in signi-
 ficato negatur quodlibet posterius sive suppositum sive significatum,
 65 et ideo hoc totum ‘non cum alio’ denotat privationem associationis
 cuiuslibet diversi, et ideo hoc quod dico ‘tantum’ designat privationem
 associationis cuiuslibet diversi, diversi inquam ab eo quod includitur.

Et sic patet significatio huius quod est ‘tantum’, significat enim pri-
 vationem associationis adverbialiter, est enim adverbium et adverbium
 70 est vi verbi adiectivum, et ideo haec dictio ‘tantum’ significat aliquid
 per modum dispositionis verbi.

Sed adverbiorum quaedam sunt quae immediate referuntur ad ipsum
 verbum sicut ad suum subiectum, ut ‘bene’ et ‘male’; quaedam autem
 quae referuntur mediantibus aliis, ut mediante nomine vel pronomine,
 75 ut hoc quod dico ‘O’, quod refertur et construitur cum verbo imperati-
 vi modi mediante vocativo, ut ‘O Petre, curre’, et similiter hoc quod
 dico ‘ecce’; quaedam sunt || adverbia quae modo referuntur ad verba
 immediate, modo autem mediante aliquo casuali sicut hoc quod dico
 ‘non’: dicimus enim ‘non currit’ immediate addendo negationem ad
 80 verbum, similiter dicimus ‘non homo currit’ referendo negationem ad
 currere <mediante> hoc quod dico ‘homo’.

Similiter intelligendum [est] esse videtur de hoc quod dico ‘tantum’,
 quod in suo significato habet virtutem negationis, quod quandoque
 immediate refertur ad verbum ut dicendo ‘Socrates tantum currit’,
 85 <et> tunc denotat exclusionem diversi a re significata per verbum se-
 cundum quod per ipsum significatur; aliquando autem refertur ad

55 Intelligendum etc.] cf. S8, P1, 3.1.2 versionis F. haec] vel hoc B. 57 secundo Elenchorum] Arist., SE 22.178a39-178b1. 59 praepositio] propositio B. 63 eo] id B. 69-70 adverbium² – adiectivum] cf. Prisc., Inst. XVII.ii.21, GL 3: 121.3 & XVII.xv.95, GL 3: 160. 70 vi] s.l. B 77 sunt] ad(?) add. et eras. B 78 casuali] c)ali B. 80 non secundo in linea insertum habet B] om. B a.c.

verbum mediante subiecto ut dicendo ‘tantum Socrates currit’, et tunc hoc quod dico ‘tantum’ construitur cum le ‘Socrates’, quamvis non sicut cum suo substantivo sed aliquo alio modo, et determinat ipsum ponendo rem suam circa ipsum excludendo diversum a re significata per ‘Socratem’, sicut videmus in adiectivis nominibus, ut in hoc quod dico ‘albus’, aliquando enim immediate construitur cum substantivo nomine et determinat ipsum ut dicendo ‘homo [est] albus’, aliquando autem refertur ad suum substantivum mediante verbo substantivo ut dicendo ‘homo est albus’. Quod enim li ‘albus’ construatur cum li ‘homo’ manifestum est; si enim non construeretur cum ipso, posset ordinari cum ipso in diversitate accidentium, quod non videmus: inconvenienter enim dicitur ‘homo est albi’. Construitur etiam li ‘albus’ cum le ‘est’, cum determinet ipsum, nihil enim potest aliud determinare quod cum ipso non habet constructionem. Eodem modo dicendum est de negatione et de hoc quod est ‘tantum’ quod addita nomini construuntur cum ipso et determinant et mediante ipso referuntur ad verbum cum quo construuntur sicut cum suo substantivo. Modus autem significandi per quem negatio construitur cum nomine valde propinquus videtur esse suo significato, immo idem videtur esse secundum rem, differens secundum rationem. Possibile enim est quod eadem res significatur et consignificatur <per eandem vocem, ut masculinitas> per hoc quod dico ‘masculinus’, femininitas per hoc nomen ‘femininus’, motus etiam significatur et consignificatur per hanc vocem ‘moveo’; vox etiam quantum est de se potest significare et consignificare, nulli enim significato et modo significandi repugnat. Idem igitur potest esse significatum et modus significandi unius vocis.

Tunc dicendum quod significatum huius quod dico ‘non’ est privatio, et modus significandi etiam, ut significet negationem per modum negationis alterius, et ideo construi potest cum omni eo quod significat aliquid ut negabile. Similiter hoc quod dico ‘tantum’ significat privationem associationis et per modum privationis associationis alterius, et ideo cum omni eo a quo potest privari associatio habet constructionem. Tale autem est nomen, pronomen, verbum et huiusmodi.

93 nomine] nominis **B**; *cf. in versione F*: aliquando enim construitur immediate cum suo subiecto nominis et determinat ipsum. 105 idem] etiam **B**.

120 Sic igitur patet significatum et modus significandi huius quod dico ‘tantum’, et per hoc potest facere exclusionem suam a subiecto non obstante eo quod <est> adverbium, quod solet aliquando facere difficultatem quibusdam.

3.1.2 Ex parte autem termini accidentalis est intelligendum quod
 125 terminus concretus, de quo solet dari distinctio, significat et denotat totum aggregatum ex ratione formae. Ex quo, cum <a> toto aggregato aliquid est diversum per subiectum, aliquid etiam per formam, sicut aliquid convenit toti aggregato per subiectum, aliquid autem per formam, tunc cum ei adveniat hoc quod dico ‘tantum’, quod significat privationem associationis diversi, per virtutem negationis denotabit simul
 130 privationem associationis secundum subiectum et secundum formam. Et hoc patet ex duobus:

Primum est quoniam dictio exclusiva excludit quodlibet diversum ab eo quod significatur per terminum et simul, eo quod negatio in suo
 B 80vA significato praecedit aliud, confundendo || ipsum pro quolibet alio; nunc autem totum aggregatum ex subiecto et forma significatur per terminum concretum, ut dictum est prius; ergo una et simul quicquid est diversum a toto aggregato excludet, et ita excludet quod est diversum secundum formam et secundum subiectum vel materiam, et ideo distinctio nulla.

140 Secundum est quod dictio exclusiva excludit ab eo quod includitur excludendo quicquid non est quod includitur, ad minus si excludat a subiecto; nunc autem terminus accidentalis non tantum significat formam nec subiectum, sed subiectum ut determinatum per formam et formam ut determinat subiectum; ergo semper excludet diversum quodlibet a
 145 toto aggregato sive sit diversum per formam sive per subiectum, et ideo distinctio nulla. Et ideo sive subiectum exprimat cum forma (ut dicendo ‘homo albus’), sive non (dicendo ‘album’), distinctio non valet.

3.2 → 1.1 Ad rationes in contrarium dicendum.

3.2.1 → 1.1.1 Ad primam. Quando dicitur “Dictio exclusiva adveni-
 150 niens alicui excludit diversum”, concedo. Et cum dicitur quod aliquid est diversum per formam, aliquid per materiam: hoc est verum, et ideo sequitur quod excludatur diversum per formam et per materiam, sed hoc fiet per unam rationem in quantum utrumque diversum est ab eo

122 obstante] abstante B. 123 quibusdam] cf. Boethius Dacus, *MS.*, qu. 121, *CPhD* IV: 280-281. 136 terminum] communem *add. et exp.* B.

quod includitur. Distinctio autem exigeret quod non simul vel non per unam rationem sed per diversas; et ideo nihil ad propositum. 155

3.2.2 → 1.1.2 Ad secundam rationem dicendum concedendo maiorem. Et cum dicitur quod diversitas non dicitur uno <modo> sed multipliciter, potest dici quod immo nomen diversitatis univoce praedicatur de qualibet diversitate, non enim dicitur aequivoce de diversitate numerali et secundum speciem et secundum genus, sed sicut album praedicatur de magis et minus albo. 160

Vel dicendum quod nomen diversitatis dicitur de eis secundum prius et posterius, et negatio adveniens talibus negat totum, sicut postea patebit, et ideo cum dictio exclusiva excludat diversum virtute negationis excludet diversum quolibet modo. 165

Et sic patet ad quaesitum.

PROBLEMA 2.1

Utrum unum addit aliquid supra ens

Circa veritatem tria quaeruntur. Primum est utrum unum addit aliquid supra ens. Secundum erit utrum dictio exclusiva addita uni excludat multa. Tertium est de veritate orationis in se.

1.1 De primo arguitur quod unum addit aliquid supra ens:

1.1.1. Omne quod est in aliquo genere determinato addit aliquid supra ens, addit enim illud per quod contrahitur ad genus determinatum; unum autem est in genere determinato, est enim principium numeri, quod est quantitatis species; ergo unum addit aliquid supra ens. 5

1.1.2. Praeterea, quando ea quae sunt penitus unum adduntur sibi invicem || est nugatio, ut dicendo 'homo animal rationale'; sed ex additione unius ad ens non est nugatio, convenienter enim dicitur 'ens unum'; ergo ens et unum non sunt penitus unum; ergo unum addit aliquid supra ens, cum ens non addat supra unum. **B 80vB**

1.2 Oppositum arguitur.

1.2.1 Quaecumque sunt unum secundum supposita et secundum rationem, unum non addit supra aliud; quae enim sunt eadem in suppositis et ratione simpliciter sunt eadem; unum autem et ens secundum 15

154 vel] licet **B**; et fortasse melius erat, sed l(ic)et ex vel compendiose scripto facilius oritur quam ex et.

supposita sunt eadem, de aequalibus enim praedicantur; sunt etiam eadem secundum rationem, eadem enim est ratio hominis et unius hominis et propositionis et unius propositionis, ut dicitur libro Elenchorum, ergo entis et unius entis; quare unum non addit aliquid supra ens.

1.2.2. Praeterea, si unum addit aliquid determinatum supra ens, unum non praedicabitur de quolibet ente, sicut patet de homine et de animali; quia enim homo addit aliquid determinatum supra animal, ut rationale, non possum dicere 'omne animal est homo', sed unum de quolibet ente praedicatur, nihil enim est existentium quod non participat uno; ergo etc.

3.1.1. Intelligendum est ad hoc quod 'unum' importat indivisionem in aliqua natura, est enim nomen concretum impositum ex ipsa indivisione <et significat> aggregatum ex indivisione et habente indivisionem. Illa autem divisio vel potest esse in natura entis simpliciter secundum quam dicitur ens, vel potest esse in natura quantitatis. Si autem sit divisio in natura entis simpliciter, sic unum et ens convertuntur, et unum non addit aliquam rem supra ens sed solum privationem divisionis, quae non est ens nisi secundum animam tantum; sicut enim res per suam substantiam est ens, sic per suam substantiam est una.

Et hoc patet tripliciter:

Primo quia quaelibet res aut est una per suam substantiam aut per aliquid accidens suae substantiae. Si sit una per aliquid accidens suae substantiae, illud additum oportet esse unum, quod enim in se non est unum non dat alii unitatem immediate; illud autem unum aut est unum per essentiam suam aut per aliquid additum vel accidens. Si sit unum per substantiam suam, eadem ratione erit standum in primo. Si sit unum per accidens, quaeram de illo, et erit abire in infinitum aut erit status in aliquo quod erit unum per suam substantiam, et eadem ratio est de quolibet alio. Si igitur procedere in infinitum sit inconveniens, relinquatur primum, scilicet quod res per suam essentiam sit una et non per aliquid additum suae essentiae.

Secundo quia <per> illud per quod res est hoc et non aliud est una, quia quod unum est indivisum a quolibet alio est aliquod ens in se; per quod ergo est aliquod ens et non aliud, est unum; nunc autem per

18 etiam] autem B. 20-21 libro Elenchorum] Arist., SE 6.169a7-10. 32 dicitur] dividitur B. 34 aliquam] a(li)am B. 38 aut'] alia B. ut videtur: 51 nunc] non B.

essentiam suam est hoc et non aliud, homo enim per essentiam suam est homo et non asinus nec aliquod suorum oppositorum; res igitur per illud per quod est <est> una.

Tertio patet ex hoc quia omnis res aut est simplex aut composita. Si sit simplex, est una per essentiam suam. Si enim per aliud, iam [enim] in ea esset aliqua compositio. Si autem sit composita, unitatem habet ex componentibus, sua enim unitas est indivisio suorum principiorum ex quibus habet esse, si enim || principia fuerint divisa, iam non erit ens actu sicut nec etiam unum. 55

Sic igitur patet quod est res una per suam substantiam et quod unum convertitur cum ente nihil reale addens, sed solam indivisionem addit supra ens. B 81rA
60

Si autem fuerit indivisio in natura quantitatis, tunc unum addit aliquam naturam supra ens, scilicet rationem mensurae. Unum enim habet rationem primae mensurae, et numerus est multitudo mensurata per unum, ut patet ex decimo *Metaphysicae*; mensura autem est aliqua natura determinata; addit igitur naturam determinatam. Et adhuc numerus qui est quantitas causatur ex divisione continui, ut dicit Philosophus tertio *Physicorum*; quod etiam patet ex hoc quia non procederet numerus in infinitum nisi causaretur ex divisione continui quae procedit in infinitum. Dicit igitur numerus divisionem in continuo. Igitur, cum unum dicat privationem divisionis in eo in quo numerus dicit divisionem, dicet indivisionem in natura continui; continuum autem est natura determinata, hoc igitur unum addit aliquam naturam determinatam supra ens. Ex quo patet quod unum hoc modo non convertitur cum ente, de aliquo enim verum est dicere quod est ens, ut de numero vel de eo quod non est continuuum, quod tamen non est unum. 65
70
75

3.1.2 Intelligendum est ulterius quod uni opponuntur multa, ut dicitur decimo *Metaphysicae*. 80

Uni quod dicit indivisionem in natura quantitatis sive quod est principium numeri opponitur multum quod est numerus sicut mensura mensurato, numerus enim unitate mensuratur, ut dictum est prius. Et quomodo? Ut privatio eius forte.

54 per s.l. B] om. B a.c. 59 divisa] diversa B. 67 decimo *Metaphysicae*] cf. Arist. *Metaph.* X.1.1052b. autem] enim B. 70 tertio *Physicorum*] Arist., *Ph.* III.7.207b13-14, *secundum expositionem Thomae Aquinatis* (lib. 3, l. 12, n.5); cf. *Auctoritates Aristotelis* 2.111: "Numerus causatur ex divisione continui". 80 decimo *Metaphysicae*] Arist., *Metaph.* X.3.1054a20.

85 Uni vero quod convertitur cum ente opponitur etiam multitudo,
 sed est intelligendum quod multitudo quae dicit carentiam cuiuslibet
 unitatis in communi non potest opponi uni privative. Cuius probatio
 est quoniam privatio et habitus habent fieri circa idem; circa quod
 90 enim habet inesse habitus et privatio, ut dicitur in Praedicamentis. Et
 etiam quarto Metaphysicae dicitur quod privatio vult habere naturam
 subiectam de qua dicatur, et hoc est subiectum sui habitus. Cum ergo
 omne unum respiciat aliquod ens ut subiectum, necesse est ut multum,
 quod sibi opponitur privative, sit aliquod ens; si autem est ens, et unum:
 95 convertuntur enim, ut dictum est prius. Quod ergo non est unum aliquo
 modo non opponitur privative uni, et ideo multum quod dicit priva-
 tionem simpliciter unius non opponitur privative enti; et multum hoc
 modo, sicut simpliciter est non unum ita et simpliciter est non ens; uni
 ergo in sua communitate non opponitur aliquid privative sicut nec enti
 † unum vel non significat aliquo modo unum nisi per attributionem ad
 100 minus sicut et ens.†

Si igitur multitudo aliqua opponitur uni privative, non opponitur
 uni in sua communitate sed uni determinato, scilicet huic vel illi, si-
 cut malum non opponitur privative bono simpliciter sed huic vel illi;
 et etiam necesse est quod sit aliquod ens, et quia omne ens est unum,
 105 necesse est quod huiusmodi multitudo sit unum, per accidens tamen,
 ita quod multitudo in potentia est unum in actu et multitudo in actu
 est unum in potentia, quae quidem non opponuntur, sed multitudini
 in actu opponitur unum in actu, multitudini in potentia unum in po-
 tentia. Et est simile de malo; malum enim est privatio boni, et ideo
 110 vult habere naturam subiectam et fundatur supra aliquod ens; et cum
B 81rB ens et bonum convertantur, necesse || est omne malum fundari supra
 aliquod bonum, nec <est> aliquod malum quod aliquid non habeat
 de bono, non quidem de bono quod privat sed de quodam alio in quo
 sustentatur, ita ut verum sit dicere ‘malum est bonum’, per accidens
 115 tamen. Similiter est de multo: omne enim multum est aliquod unum in
 quo fundatur, et ideo dicit Proclus prima propositione libri sui “Omnis
 multitudo aliquid participat uno”, numquam tamen multum est
 unum cui opponitur.

89 Praedicamentis] Arist., *Cat.* 10.12a28-29. 90 quarto Metaphysicae] Arist., *Metaph.* IV.2.1004a15-16. 96 privative] uni *add. et exp. B.* 116 Proclus] Proclus, *Elementatio Theologica* 1, p. 3 Boese: “Omnis multitudo participat aliquid uno.”

3.1.3 Patet igitur quod unum quod convertitur cum ente non addit aliquam naturam supra ens sed tantum privationem, quae est non ens sive quae non est ens nisi secundum animam. Unum tamen quod est principium numeri addit rationem mensurae supra ens. Patet etiam quae multitudo unitati opponitur et qualiter. 120

3.2.1 → 1.1.1 Ad illud quod arguitur primo, scilicet quia quod est in determinato genere etc., dicendum quod ratio illa bene procedit de uno quod est principium numeri, et de illo est concessum <quod> addit aliquid supra ens; de uno autem quod convertitur cum ente non procedit. 125

3.2.2 → 1.1.2 Ad illud quod arguitur secundo, “Quae sunt penitus unum etc.”, intelligendum quod cum ens et unum nomen unum, nomen tamen unius sumptum est ex ratione indivisionis, quae privatio est et non est secundum veritatem; nomen vero entis sumptum est ex ratione essendi; et de ratione eius ex quo sumitur nomen unius non est ens. Nugatio autem non fit nisi ex additione duorum ad invicem quorum unum est de ratione alterius, sicut dictum est supra; unde si coniungantur duae dictiones idem significantes, nisi ratio ex qua imponitur sit una, non facit nugationem. 130 135

Sic tunc patet solutio ad illud.

PROBLEMA 2.2

Utrum dictio exclusiva addita uni excludat multa

Consequenter quaeritur utrum dictio exclusiva addita uni excludat multa.

1.1 Et arguitur quod non:

1.1.1. Quia dictio exclusiva addita alicui non excludit illud de quo praedicatur inclusum, denotat enim per privationem associationis diversi; illud autem de quo praedicatur inclusum non est diversum ab eo; sed unum praedicatur de multo, omne enim multum est aliquod unum quia est ens, cum sit differentia eius; omne autem ens est unum; ergo et multum est unum. Dictio ergo exclusiva addita alicui non excludet multa. 5 10

1.1.2. Praeterea, dictio exclusiva addita alicui non excludit supposita illius, quia nihil est diversum a suis suppositis, et dictio exclusiva non excludit nisi diversum; sed multa sunt supposita unius, omne enim multum est aliquod unum et partes multitudinis sunt supposita unius; ergo dictio exclusiva addita uni non excludit multa. 15

1.1.3. Praeterea, dictio exclusiva addita alicui non excludit quod compatitur se cum illo; sed unum et multa se compatiuntur in esse; ergo addita uni respectu esse non excludit multa. Maior patet. Minor declaratur, quia cum quocumque stat antecedens, cum eodem stat consequens; nunc autem ista ‘omne ens unum est’ antecedit ad istam ‘tantum unum est’, istae autem stant simul ‘omne ens est unum’ et ‘multa sunt’, sicut ‘omnis homo homo est’ et ‘multi homines sunt’; ergo illae compatiuntur <se> ‘tantum unum est’ et ‘multa sunt’.

1.2 In oppositum arguitur sic: Dictio exclusiva addita uni oppositorum excludit aliud, quia excludit quodlibet diversum, ut patet ex praecedentibus; sed unum et multa opponuntur privative, ut dicit Philosophus decimo *Metaphysicae*; ergo dictio exclusiva addita uni excludit multa.

3.1 Ad istud est intelligendum quod dictio exclusiva significat privationem associationis cuiuslibet diversi ab eo quod includitur, cuius per se est determinatio, sicut patet ex praecedentibus; li ‘unum’ autem est illud quod ibi includitur dicto ‘tantum unum est’.

Et potest accipi pro uno quod est principium numeri, quod est indivisio in natura continui, et tunc li ‘tantum’ additum ei quod est ‘unum’ privabit omne quod non est continuum cuius est numerus, ita quod sequitur ‘tantum unum continuum est, ergo quod non est unum || continuum non est’, et hoc potest esse aut quia non est continuum, sicut sunt substantiae separatae, aut quia <non> est unum continuum sicut numerus. Dictio ergo exclusiva addita uni quod est principium numeri excludit multum sibi oppositum.

Potest etiam accipi li ‘unum’ pro uno quod convertitur cum ente simpliciter, et tunc dictio exclusiva adveniens uni excludit multum quod sibi opponitur in sua communitate negatum. Cuius probatio est quia dictio exclusiva addita alicui excludit omne illud quod non est illud quod includitur, ad minus cum addatur subiecto; nunc autem multum quod opponitur uni in sua communitate nullo modo est unum nec etiam ens; ergo dictio exclusiva addita uni excludit multum quod sibi opponitur negative, et sequitur ‘tantum unum est, non ergo multum nullam habens unitatem’. Sed dictio exclusiva addita uni non excludit multum quod opponitur uni non in sua communitate sed huic uni vel illi privative.

27 decimo *Metaphysicae*] Arist., *Metaph.* X.3.1054a20-25. Cf. Anon. GC611, *Sophismata*, S2 [1184.10], f. 50vB: “per Aristotelem in 4° *Metaphysicae* unum et multa opponuntur privative”. 37 unum] n(ullu)m B. 41 simpliciter et] sicut ens B. 46 multum] multa B.

Et huius probatio est quia dictio exclusiva denotat privationem associationis diversi; nunc autem multum quod privative opponitur non est diversum ab uno simpliciter, immo participat aliquo modo uno, ut dictum est prius; ergo dictio exclusiva non denotabit privationem talis multi. 50

Praeterea, dictio exclusiva non excludit illud de quo praedicatur inclusum, quoniam non est diversum ab eo; nunc autem de multo praedicatur unum, multum enim est unum, ut patet ex praecedentibus, quamvis [non] sit sibi oppositum; ergo dictio exclusiva addita uni non excludit multum quod privative opponitur alicui uni. Causa autem potest esse quoniam ipsum multum privative non opponitur uni in sua communitate sed uni determinato huic vel illi, sicut uni secundum actum opponitur multum secundum actum, et uni secundum potentiam opponitur multum secundum potentiam, et uni in forma divisionis opponitur multum in forma privative, non autem uni secundum actum opponitur multum secundum potentiam nec econverso; et ideo si huic nomini 'unum', cum significet unitatem simpliciter non determinatam ad aliquod unum, addatur dictio exclusiva, non excludet quod opponitur uni determinato sed quod opponitur uni simpliciter, quod <est> multum negative ei oppositum. Addita tamen uni determinato, ut uni quod est homo, dicendo 'tantum unus homo' excludet multum in forma hominis, et huic opponitur privative, et sic de aliis. Sicut videmus quod dictio exclusiva addita animali non excludit oppositum hominis sed animalis tantum, sic dictio exclusiva addita uni non excludet opposita huius unius sed unius simpliciter. Sed differentia est in hoc quod 'animal' significat aliquid univoce dictum de homine et opposito eius, 'unum' autem non significat univoce dictum de diversis unis nec etiam aequivoce, sed significat proportionaliter dictum de pluribus et ita aliquo modo unum. 55 60 65 70 75

Dictio ergo exclusiva addita uni quod est principium numeri excludit multum sibi oppositum; addita autem uni quod convertitur cum ente excludit multum negative sibi oppositum, non autem excludit multum quod diversis entibus opponitur privative, sicut dictum est. 80

3.2 → 1.1 Ex istis potest patere solutio ad rationes.

3.2.1 → 1.1.1. Ad primam. Cum dicitur "Dictio exclusiva non excludit etc.", dicendum quod verum est. Et cum dicitur quod unum praedicatur de multo, dicendum quod unum quod est principium numeri 85

non praedicatur de multo sibi opposito, et ideo excluditur per dictionem exclusivam. Unum etiam quod convertitur cum ente non praedicatur
B 81vB de multo quod sibi opponitur negative, || et ideo illud excluditur, tale enim non est unum sicut nec etiam est ens. Unum autem communiter
 90 sumptum quod convertitur cum ente praedicatur de multo quod diversis entibus opponitur sicut de supposito suo, et ideo illud non excluditur per dictionem exclusivam, quia non est diversum ab uno simpliciter, sicut dictum est prius.

3.2.2 → 1.1.2. Ad secundam rationem similiter, concedendo quod
 95 dictio exclusiva addita alicui non excludit supposita. Et cum dicitur quod multa sunt supposita unius, dicendum quod multa quae opponuntur uni quod est principium numeri non sunt supposita unius quod est principium numeri; et ideo cum additur dictio exclusiva tali uni excluditur multum. Etiam quod opponitur negative uni simpliciter et
 100 universaliter non est suppositum illius, et ideo excluditur. Multum tamen privative oppositum diversis speciebus unius suppositum est unius, et de illo concessum est quod non excluditur, sicut procedit ratio.

3.2.3 → 1.1.3. Per idem patet ad tertiam rationem.

PROBLEMA 2.3

Utrum ista sit vera ‘tantum unum est’

Consequenter quaeritur de veritate istius ‘tantum unum est’.

1.1 Quod sit falsa arguitur sic:

1.1.1 Omnis propositio exclusiva affirmativa est falsa cuius praedicatum convenit aliis ab incluso; nunc autem praedicatum huius ‘tantum
 5 unum est’ convenit aliis ab uno; ergo illa propositio est falsa. Maior patet ex hoc quod propositio exclusiva affirmativa significat praedicatum convenire subiecto et removeri ab aliis ab incluso; si ergo praedicatum conveniat aliis ab incluso, falsa est, quia significat non esse quod est; omnis igitur propositio exclusiva affirmativa cuius praedicatum convenit
 10 aliis ab incluso falsa est. Minor probatur ex hoc quoniam praedicatum

1 Altera versio problematis 2.3 in S8F, P3 extat, ex qua aliquot emendationes hausit, reliquas varias lectiones plerumque tacite praeterii. **3** Cum ratione 1.1.1 cf. Anon., *Sophismata GC611*, S2 [1184.10], f. 50rB: “Ad oppositum. Quando praedicatum convenit alii quam incluso, exclusiva est falsa. Sed sic est in proposito, nam esse, quod est praedicatum, convenit aliis quam subiecto, nam convenit multitudini, et hoc ostenditur per hoc quod ipsum dividitur in unum et multa.” **6** quod **F**] quia **B**. significat **B**] denotat **F**.

in ista propositione est ens, ens 'autem' praedicatur de uno et multo sicut de differentiis eius, multum enim est aliud ab uno; ergo etc.

1.1.2 Praeterea, 'unum' quocumque modo dicatur dicit entis indivisionem; indivisio autem opponitur divisioni vel multitudini; unum igitur opponitur multitudini. Unum enim secundum quod unum non dividitur, multum autem secundum quod multum dividitur, ut dicitur X^{mo} Metaphysicae. Universaliter autem dictio exclusiva cadens super unum oppositorum excludit reliquum, ut 'tantum caecum, non ergo videns'; ergo dictio exclusiva cadens super hoc quod dico 'unum' ponet ens sub indivisione <et excludet> 'reliquum', et sequitur 'tantum unum est, non ergo ens sub [in]divisione est' sive 'ens divisum non est'; sed plura entia ponunt ens multiplicatum, sequitur ergo 'tantum unum est, non ergo entia plura sunt sed tantum unum suppositum entis'; quod est impossibile; ergo et prima, scilicet 'tantum unum est'.

1.1.3 Praeterea, sequitur 'tantum unum est, ergo tantum hoc unum est'; consequens est falsum, ergo et antecedens. Probatio consequentiae: Aristoteles in Topicis, ubi distinguit consequentiam in ipso et e contrario, dicit quod consequentia in ipso valet in contrariis et privativis [consequentibus], e contrario in contradictoriis. Quare, cum idem et aliud opponantur contrarie vel saltim privative, in eis tenet consequentia in ipso. Cum sequatur 'hoc est idem huic uni, ergo est idem uni', sequitur 'aliud ab hoc uno ergo aliud ab uno', ergo per consequentiam e contrario 'non est aliud ab uno, ergo non aliud ab hoc uno; ergo cum 'tantum unum' valeat 'unum et non aliud <ab uno>', sequitur 'tantum unum est, ergo non aliud ab hoc uno est' et ulterius 'tantum hoc unum est'.

1.2 In oppositum arguitur:

1.2.1 Omne ens est unum, ergo tantum unum est. Antecedens est verum, quoniam nihil habet esse quod etiam non sit unum. Probatio consequentiae: sequitur 'omne ens est unum, ergo unum est ens' per conversionem per accidens. Item sequitur 'omne ens est unum, ergo omne non unum est non ens' per contrapositionem; et ulterius 'omne

17 X^{mo} Metaphysicae] Arist., *Metaph.* X.3.1054a20-23. 21 divisione F] indivisione B. 25 Praeterea etc.] *Idem argumentum, eisdem plerumque verbis, extat in sophismate* [1184.22], i.e. Anon. Tabarronei S10, *cod.* M f. 40rB = Anon. Alani S1, *cod.* Pa f. 39rA. *Lectiones potiores in app. critico condidi, totum argumentum in annotatione ad S8F, P3, 1.1.3 legere poteris, ubi etiam argumentum simile ab Anon. Liberano, S11 [1184.26], f. 20vA invenies.* 27 Topicis] Arist., *Top.* II.8.113b15-114a12. 29 consequentiis B] *om.* F. 32 uno¹ FMPa] *om.* B. 34 unum² FMPa] *idem* B. ab uno ex MPa sumpsit] *om.* BF.

non unum est non ens, ergo omne non unum non est ens', quia ad affirmativam de praedicato infinito sequitur negativa de praedicato finito; et ulterius sequitur 'omne non unum non est ens, ergo nullum non unum est ens', quia 'omne non' et 'nullum' idem valent; et 'nullum non unum' valet 'nihil aliud ab uno', et sequitur 'omne ens est unum, ergo unum est et nihil aliud ab uno est'; et illae duae valent istam 'tantum unum est', ergo sequitur 'omne ens est unum, ergo || tantum unum est.'

B 82rA

1.2.2 Praeterea, omnis propositio exclusiva 'affirmativa' est vera in qua praedicatum convenit subiecto et non convenit aliis a subiecto, hoc enim significat propositio exclusiva affirmativa, scilicet convenire praedicatum subiecto et non alii a subiecto; sed haec propositio 'tantum unum est' est huiusmodi (esse enim quod praedicatur convenit uni et non convenit alii ab uno; si enim conveniret, tunc aliquid esset ens quod non esset unum, et non converterentur ens et unum, quod est falsum); erit igitur illa propositio vera 'tantum unum est'.

1.2.3 Praeterea, quaecumque convertuntur in suppositis possunt de se invicem praedicari cum praecisione. Et huius probatio est: manifestum enim quod de se invicem praedicantur ex quo convertuntur; quod etiam cum praecisione probatio, quoniam si non praedicarentur cum praecisione, de aliquo diceretur 'unum' de quo non diceretur aliud, et sic non converterentur in suppositis. Si igitur convertuntur, praedicantur de se invicem cum praecisione; sed ens et unum convertuntur; ergo etc.

1.2.4. Praeterea, sophisticè arguitur sic: Quaecumque uni et eidem sunt eadem inter se sunt eadem, per illam regulam tenet syllogismus expository. Tunc arguitur: Hoc, ut Socrates, est, [et hoc ut Socrates est] et est tantum unum, ergo tantum unum est; praemissae verae et conclusio vera, est enim syllogismus expository, qui tenet per praedictam regulam; ergo conclusio vera, ut videtur.

3.1.1.1 Ad istud dixerunt quidam quod ista propositio 'tantum unum est' falsa est per se, vera per accidens. 'Unum' enim per se et formaliter importat 'in' divisionem, quae est privatio multitudinis, et ideo per se sibi repugnat 'multa', quibus tamen convenit ens, et ideo falsa est per se considerando ad illud quod importatur formaliter per 'unum'.

42 non est] *inv.* BF. 59 quod² F] et B. 60 probatio F] possunt B. 65 regulam F] naturam B. 66-67 et hoc ut Socrates est B] *om.* F. 68 conclusio vera B] consequentia bona F. 70 quidam] *Auctorem talis opinionis fuisse <Iohannem> de Sicca Villa tradit Anonymus Alani, Sophismata, S1 [1184.22]. Vide annotationem ad S8F, P3.*

Importat etiam 'unum' ens ex consequenti, ratione cuius non repugnat sibi multum, et tunc considerando unum secundum quod ens vera est sicut illa 'tantum ens est'. 75

3.1.1.2 → 3.1.1.1 Sed contra, nihil quod repugnat alicui per naturam propriam convenit ei per accidens, sicut homo numquam est asinus per accidens, quia repugnat ei per se. Si etiam id quod repugnat alicui per se insit ei per accidens, erunt repugnantia in eodem, quod est inconveniens. Si igitur ei quod est 'tantum unum' per se repugnat esse, numquam inest sibi per accidens; ergo non erit vera per accidens si per se repugnat sibi. 80

Sciendum tamen quod illud quod non inest alicui per se, potest bene inesse per accidens, sicut album non inest homini per se, inest tamen per accidens. Si tamen repugnat ei per se numquam inest ei per accidens; non enim omne quod non inest per se repugnat per se. 85

Praeterea, si haec sit falsa per se, 'tantum unum est', vera per accidens quia 'unum' ex consequenti 'importat' ens, tunc haec esset iudicanda vera per accidens, 'homo est asinus', quia 'homo' significat animal, cui convenit esse asinum, haec enim est vera 'animal est asinus'. Non igitur ista 'tantum unum est' dicitur vera per accidens. 90

3.1.2.1 Ideo dicitur aliter a quibusdam quod ista est falsa simpliciter. Et rationem huius assignant quia 'unum' significat indivisionem entis de suo formali significato; cui quidem, ut dicunt, opponitur private divisio, quae importatur per 'multa'. Tunc igitur dictio exclusiva, cum denotet exclusionem cuiuslibet diversi, addita uni excludet multa simpliciter, exclusis autem multis simpliciter non remanet nisi unum indivisibile; erit ergo sensus "tantum unum indivisibile est", et hoc est impossibile et ideo prima est impossibilis. 95 100

3.1.2.2 → 3.1.2.1 Sed istud dictum videtur esse falsum, 'quoniam' dictio exclusiva addita uni non excludit quaelibet multa sed multa quae uni opponuntur; nunc autem non omnia multa opponuntur uni quod

75-76 ratione cuius non repugnat sibi multum **B**] significatione cui non repugnat multum **F**. 80 si etiam **F**] sed etiam **B**; *fortasse* si autem *scribendum*. 81 erunt repugnantia] erit repugnantia **F**: erit repugnat **B**. 82 esse **B**] ens **F**. 83 non **F**] haec **B**. 89 Praeterea *etc.*] *Idem argumentum praebet* Anonymus Alani, *Sophismata*, S1, in *determinatione*, f. 40vA, et Anonymus Tabarroneus, *Sophismata*, S10, f. 42rB. *Textus eorum in annotatione ad S8F, P3 condidi*. 93 dicitur] dicitur **B**; diceretur **F**. 94 Ideo *etc.*] *cf.* Anon., *Sophismata GC611*, S2 [1184.10], f. 50rB, in *annotatione ad S8F, P3 laudatum*.

105 convertitur cum ente, sed multa quae sunt non ens, ut patet ex praecedentibus; non igitur excludet omnia multa.

B 82rB Praeterea, ‘unum’ non significat || unam intentionem indivisibilem, quemadmodum voluit Parmenides, ut patet primo *Metaphysicae* et primo *Physicorum*, sed significat unum secundum rationem quae compatitur secum multitudinem, ut unum secundum genus compatitur multa secundum speciem et unum secundum speciem compatitur secum multitudinem secundum numerum; dictio igitur exclusiva addita uni non excludit simpliciter multa, quia non illa quae simul stant cum uno et sibi non repugnant.

115 *3.1.3.1* Aliter ad hoc dicitur quandoque quod ipsa falsa est, cuius ratio assignatur quoniam ‘unum’ non significat aliquid univoce dictum de omnibus unis. Si enim univoce diceretur ‘unum’ de omnibus unis, tunc omnia entia haberent unum genus, scilicet unum.

Et praeterea hoc vult ‘Aristoteles’ primo *Physicorum* ubi dicit
120 “Amplius quoniam multipliciter dicitur quod est et unum etc.”

Praeterea, determinatio unius rationis vult habere determinabile unius rationis, unius enim determinabilis una est determinatio et plurium plures, et ideo dicimus quod signum universale adveniens termino aequivoco non distribuit ipsum pro quolibet supposito cuiuslibet significati, sed tantum pro suppositis alterius significati, huius ‘scilicet’ vel
125 illius sub indifferentia.

Ex hiis tunc arguitur: Unius determinabilis una est determinatio; ‘unum’ autem non est unum determinabile unius rationis sed diversarum; ‘tantum’ autem est una determinatio; ergo non erit eius determinatio nisi pro altero eius significato. Erit ergo sensus “tantum unum numero est” vel “tantum unum specie est” ‘vel “genere”’, quae omnes falsae sunt, et ideo prima est falsa.
130

Et hoc confirmatur, quoniam si ponamus quod marinum et caeleste sidus et latrabile ‘animal’ sunt substantia, nullus diceret istam ‘esse’
135 veram ‘tantum canis est substantia’, cum sit falsa in quolibet sensu et

105 sunt non **B**] *inv. F.* **108-9** primo – *Physicorum*] *cf. Arist., Metaph. I.5.986b27-30; Ph. I.2.185a3-5.* **109** quae **BF**] *fortasse qua scribendum.* **115** Aliter etc.] *cf. Anon., Sophismata GC611, S2 [1184.10], f. 50rB in annotatione ad S8F, P3 laudatum.* **119** primo *Physicorum*] *Arist., Ph. I.2.185b5-6.* **120** amplius quoniam *scripsi coll. Arist. l.c.*] quod amplius **B**; Empedocles quod **F.**

non sit aliquid commune a quo sicut ab uno excludantur diversa; ergo similiter in proposito, cum 'unum' sit aequivocum sicut 'canis'.

3.1.3.2 → 3.1.3.1 Sed intelligendum ad hoc quod ens et unum sunt convertibilia et eandem consecutionem habent ad omnia praedicamenta; ens autem est impositum ab entitate, quae quidem entitas principaliter
140
[reperitur] in substantia, in aliis autem per quandam attributionem ad substantiam, ut patet ex quarto *Metaphysicae*, et ita dicitur nomen entis de decem praedicamentis per attributionem, et sic aliquo modo significat unum ratione, quia unum attributione, et ista unitas videtur sibi sufficere ad hoc quod recipiat determinationem unam, et ideo dici-
145
mus 'omne ens' distribuendo pro quolibet ente. Similiter dicendum de uno quod hoc nomen 'unum' impositum est ab unitate, quae quidem principaliter reperitur in substantia, in aliis autem per attributionem, et ita significat aliquo modo unum, quia unum proportione vel unum similitudine, et illa unitas similitudinis vel proportionis videtur suffi-
150
cere ad hoc ut recipiat unam determinationem dicendo 'omne unum est indivisum' vel aliquid tale distribuendo pro quolibet uno, et dicendo 'tantum unum' excluditur diversum ab uno simpliciter, non ab uno determinato hoc vel illo.

Rationes autem quae adductae sunt procedunt ac si 'unum' signifi-
155
caret pure aequivoce et non unum aliquo modo. Concedendum autem quod si 'unum' esset pure aequivocum, quod ipsa non esset vera nec falsa iudicanda quia nec una sed potius distinguenda, et tunc in quo-
libet sensu falsa.

3.1.4 Propter hoc dicendum quod hoc nomen 'unum' impositum
160
est ad significandum unum quod est convertibile cum ente, quod non addit supra ens nisi indivisionem, quae non est aliquid ens naturae, sed tantum ens secundum rationem. Unum autem quod est princi-
pium numeri [quod] || addit supra ens rationem mensurae, quae est
165
proprie quantitas et primo reperitur in unitate, ut dicitur nono

138 ad hoc F] adhuc B. 142 quarto *Metaphysicae*] Arist., *Metaph.* II.2.1003a33-34 & 1003b5-7; cf. *Auctoritates Aristotelis* I.88. 150 similitudine F] simile B. 157 ipsa BF] prima *malim*. 158 potius B] prius F. 161 quod non] quia non B; et nihil F. 162 naturae B] sed vere pura(?) privatio F. 163 unum autem F] et unum B. 164 quod B] *om*. F. 165 proprie quantitatis *scripsi coll. Arist. l.c.*] propria quantitas B; prima quantitas F. primo F] illa *vel* ita B.

Metaphysicae, et dicitur per privationem divisionis quae est secundum quantitatem continuam, numerus enim ex divisione continui causatur, ut patet in tertio Physicorum, 'et sic 'unum' est impositum' sicut aliquod nomen imponitur ad significandum inferius et superius aequivoce et
170 secundum proprias rationes.

Si igitur accipiatur li 'unum' pro uno quod est principium numeri, sic dicendum est illam esse falsam 'tantum unum est'. Significat enim li 'unum' tunc unum continuum, ut dictum est prius, et tunc dictio exclusiva addita sibi denotabit privationem cuiuslibet quod non est
175 unum continuum; nunc autem numerus qui est multa sibi oppositus non est unum continuum; denotabit igitur privationem numeri et sequitur 'tantum unum est, non ergo multa sunt' vel 'numerus', quod falsum est, cum etiam substantiae immateriales non sunt unum continuum quia nec sunt continuae; sequitur ergo 'tantum unum est, non
180 ergo substantiae immateriales sunt'; sequitur etiam hoc modo 'tantum unum est, ergo tantum unum numero est indivisibile', sicut procedebat secunda positio prius.

Si accipiatur li 'unum' pro uno quod convertitur cum ente, tunc dicendum est quod ipsa est vera simpliciter. Sicut enim nihil est quod
185 non habet rationem entis, sic nihil est quod non habet rationem unius, convertuntur 'enim', et sicut verum est dicere 'tantum ens est', ita 'tantum unum est'; sicut enim unumquodque habet esse ex principiis suis ita esse unum ex indivisione principiorum, et dictio exclusiva adveniens uni simpliciter excludit multum quod simpliciter opponitur ei, et de isto
190 dictum est quod non est ens sicut nec unum, non autem excludit multum

165-6 dicitur nono Metaphysicae **B**] ma(ce **F**. Cf. Arist., *Metaph.* X.1.1052b18-22, ed. *Iuntina* VIII: 250L-M "Maxime autem mensuram esse cuiusque generis primam et maxime proprie quanti, hinc enim et ad alia advenit. Mensura enim id est quo quantum cognoscitur autem quantum ut quantum aut uno aut numero, omnis vero numerus uno"; *Trl. media*: "Maxime vero metrum esse primum cuiuslibet generis et maxime proprie quantitatis [...]". *Auctoritates Aristotelis* 1.240: "Mensura primo debetur quantitati et per quantitatem consequenter debetur aliis." **168** tertio Physicorum] Arist., *Ph.* III.7.207b13-14, *secundum expositionem Thomae Aquinatis* (lib. 3, l. 12, n.5); cf. *Auctoritates Aristotelis* 2.111: "Numerus causatur ex divisione continui". **174** privationem **B**] privationem affirmationis **F** {quod ex privationem associationis ortum esse puto}. **175-6** nunc – continuum (**B**)] om. **F**. **175** qui – oppositus] quod – oppositum **B**; def. **F**. **176** denotabit igitur] denotabit sibi **B**; denotat ergo **F**. numeri **F**] in continuo **B**. **177** vel numerus **B**] p(rim)o(?) in numeris **F**. **179** ergo **F**] om. **B**. **185** non?] s.l. **B**. **186** et **B** p.c. cum **F**] etc. **B** a.c. **188** et dictio **F**] dictio enim **B**.

de quo ens praedicatur, quia et unum de illo habet praedicari, ut dictum est prius, et ita nulli convenit esse cui non conveniat esse unum, et ideo praedicta propositio vera est simpliciter, ut videtur.

3.2.1.1 → 01.1 Et concedatur probatio.

3.2.1.2 → 01.2 Ad improbationem respondendum, cum dicitur “tan- 195
tum unum est, non ergo multa sunt”, per distinctionem quod li ‘unum’
potest sumi pro uno quod est principium numeri, vel secundum quod
est convertibile cum ente. Si accipiatur pro uno quod est principium
numeri bene sequitur, et sicut consequens est falsum, ita conceden-
dum est antecedens esse falsum. Si autem accipiatur li ‘unum’ pro uno 200
quod convertitur cum ente, tunc sequitur ‘tantum unum est, non ergo
multa sunt’ quae ei opponitur simpliciter. Et quod tu dicis quod haec
est falsa, non est verum, sicut patet ex praecedentibus. Multum autem
quod sit ens non excluditur per dictionem exclusivam, ut patet ex praec-
edentibus. Sic patet responsio. 205

3.2.2.1 → 1.2.1-3 Rationes quae probant ipsam esse veram probant
quod sit vera secundum quod unum convertitur cum ente, et ideo con-
cedantur

3.2.2.2 → 1.2.4 praeter ultimam, quae sophistica est. Cum arguitur
“Socrates est, Socrates est tantum unum, ‘ergo tantum unum’ est” per 210
syllogismum expository, dicendum est quod non sequitur, quoniam
cum dicitur ‘Socrates est tantum unum’, negatio quam li ‘tantum’ habet
de suo intellectu || sequitur verbum essendi non negando ipsum ab **B 82vB**
aliquo; cum autem dicitur ‘tantum unum est’, praecedit negatio li esse
negando ipsum a subiecto vel ab aliis a subiecto, quibus tamen aliis po- 215
test convenire esse; quod patet si dicam sic: ‘Socrates est tantum homo,
ergo tantum homo est’. Dicendo enim ‘Socrates est tantum homo’ li
‘tantum’ sequitur li esse et virtus negationis in ipso, nec negatur esse.
Cum autem dicitur ‘tantum homo est’ praecedit virtus negationis esse
negando ipsum ab aliis, quibus tamen, quod manifestum est, convenit 220
esse. Et quod dicitur quod ibi est syllogismus expository, dicendum

194 probatio] *de probatione et improbatione, vide annotationem in initio sophismatis.* 197-9 vel numeri **B**] et tunc **F**. 199 sicut consequens – antecedens] sicut consequens est falsum, ita concessum est antecedens **B**; sic consequens est falsum concessum est **F**. 202 opponitur **F**] opponuntur **B**. 209 praeter **F**] ad **B**, *sed fortasse in praeter correctum.* 212 est tantum unum **F**] tantum unum est **B**. 216 Socrates – homo **F**] Socrates est homo, Socrates est tantum unum(!) homo **B**. 218 in ipso] in ipso est intellecta **F**. negatur **F**] negatur (*sic!*) **B**.

quod non est; ‘tantum’ enim non comparatur ad idem in praemissa et conclusione nec virtus negationis, et ideo est ibi fallacia accidentis vel ignorantiae elenchi.

225 3.2.3 → 1.1 Ad rationes quae probant ipsam esse falsam respondendum.

3.2.3.1 → 1.1.1 Primo ad primam. Cum dicitur “omnis propositio exclusiva cuius praedicatum convenit aliis etc.”, concedendum. Et cum dicitur quod in proposito li esse convenit aliis ab uno, dicendum quod
230 si unum accipiatur pro uno quod est principium numeri, quod verum est quod esse convenit alii ab uno; si autem accipiatur pro uno quod est convertibile cum ente, de nullo verum est dicere quod sit ens de quo non est verum dicere quod sit unum, sicut patet ex praecedentibus.

3.2.3.2 → 1.1.2 Ad secundam rationem dicendum similiter. Cum
235 dicitur “unum dicit entis indivisionem”, dicendum quod li unum quod est principium numeri dicit indivisionem non entis simpliciter sed entis quod est continuum, ‘et’ tunc li ‘tantum’ sibi adiunctum dicit privationem continui, et est falsa tunc propositio, ut visum est prius; unum autem quod est convertibile cum ente dicit indivisionem in natura entis
240 simpliciter, et tunc dictio exclusiva addita sibi non privat aliquid quod habet naturam entis, ut visum est.

3.2.3.3 → 1.1.3 Ad tertium dicendum quod consequentia in ipso non est in contradictoriis, et ideo cum privativa sint contradictoria circa naturam determinatam vel substantiam, non tenet consequentia
245 in ipso in privativis simpliciter; et ideo cum idem et aliud sint privativa, in ipsis non tenet consequentia in ipso, sed econtrario; quare non valet argumentum.

Et hoc est quod apparet ad praesens circa istam orationem.

222 enim F] ei(?) B. 237-8 privationem B] privationem divisionis F. 243 contradictoriis F] contrariis B. 245 idem F] unum B. 246 in ipso] in ipsis B, om. F. 248 Et hoc – orationem B] Et hoc sufficienter magister Petrus de Alvernia disputavit F.

SOPHISMA 9a

Petri de Alvernia

SYLLOGIZANTEM PONENDUM EST TERMINOS

F 72vB

02. Circa istam orationem tria possunt quaeri.

P1 Primum est circa hoc verbum 'est'.

P2 Secundum est circa hoc quod dico 'syllogizantem'.

P3 Tertium circa hoc quod dico 'ponendum'.

5

Circa primum tria quaerebantur.

P1.1 Primum fuit utrum hoc verbum 'est' possit impersonari.

P1.2 Secundum fuit utrum hoc verbum 'est' impersonatum retentum impersonaliter construatur cum obliquo a parte ante et intransitive.

P1.3 Tertium fuit utrum hoc verbum 'est' convenienter construatur cum hoc quod dico 'syllogizantem' a parte post.

10

PROBLEMA 1.1

Utrum hoc verbum 'est' possit impersonari

1.1 Circa primum argutum fuit primo quod hoc verbum 'est' non possit fieri impersonale:

1.1.1 Quoniam sicut persona est accidens ipsius verbi, ita modus et tempus, sunt enim quodlibet istorum modus quidam accidentalis in ipso verbo; nunc verbum non privatur modo nec tempore; ergo nec privabitur persona, ut videtur.

5

1.1.2 Adhuc, persona causatur in verbo ex comparatione actus ad substantiam; <actus autem est proprium verbi; ergo verbum non potest privari actu,> quia proprium non potest privari <ab> eo cuius est proprium. Nihil etiam privatur eo quod cadit in ratione sua; substantia autem cadit in ratione actus; non potest igitur verbum privari persona.

10

1 De S9a et S9b egerunt Rosier-Catach & Ebbesen 2004. 9 impersonaliter] in persona
F. 1² *Quaestio saepe a grammaticis saeculi XIII disputata. Cf., e.g. Rogerus Bacon, Summa gramatica* 78-86; Robertus Anglicus, *Sophistria*, S10a(9a); Iohannes, *Summa "Sicut dicit Remigius"* (vide E&G II.153). De ea egit Sirridge 1990 et 1993. 3 *Cum ratione 1.1.1 cf. Boethius Dacus, MS, qu. 84, CPhD IV: 200: 3-10 (de tempore); qu. 88, CPhD IV: 206.3-5 (de modo); qu. 90, CPhD IV: 209: 4-9 (de persona).*

F 73rA 1.2 *Oppositum argutum fuit: Quoniam prius potest generaliter ab-*
 15 *solvi a suo posteriori, haec enim est natura intellectus ut apprehendat*
prius non apprehendendo post<erius>; nunc autem id ex quo sumitur
 20 *modus significandi verbi essentialis, scilicet esse in fieri et ut inclinatur*
ad aliquid ut distans, prius [non] est quam comparari ad ipsum
ut cadit sub locutione; potest igitur illud a quo sumitur modus signifi-
candi essentialis verbi absolvi ab eo a quo sumitur modus signifi-
candi qui est persona. Si igitur significare sequitur intelligere, potest
 25 *significari aliquid sub modo essentiali verbi absque eo quod signifi-*
catur ut personatum.

2.1.1 *Et responsum fuit quod impersonatio est privatio quaedam et*
 30 *privatio non cognoscitur nisi per suum habitum. Primo oportet videre*
quid sit persona, et hoc viso apparebit utrum impersonetur. Est ergo
 35 *intelligendum, ut dicebat, quod omne verbum significat per modum*
fieri, et iste modus est essentialis verbo unde verbum, et per illud est
verbum omni alio circumscripto. Modus autem in verbo causatur ex
 40 *inclinatione actus ad substantiam indifferenter a parte ante vel a parte*
post. Persona specialiter causatur in verbo ex inclinatione actus ad
substantiam a parte ante, ut cadit sub locutione. Potest igitur verbum
privari persona, non ita quod privetur comparatione ad substantiam
sed <ita quod> privatur comparatione ad substantiam a parte ante
secundum quod cadit sub locutione.

2.1.2 → 1.1.1 *Ad rationem dicebat quod non est simile de modo,*
 35 *tempore et persona. De modo quidem, quia modus causatur ex incli-*
natione actus ad substantiam a parte <ante> sub determinata habitu-
dine actus, ideo non potest privari <modo. Sed persona causatur ex
 40 *inclinatione actus ad substantiam a parte ante secundum quod cadit*
sub locutione; ideo bene potest privari> comparatione ad substantiam
a parte ante a qua causatur persona. De tempore autem non est simile,
quoniam tempus consequitur ipsum fieri simpliciter et immediate, quod

17 cadit] cadet F. 27 omni] enim F. 30 locutione] ratione F. 37 non potest privari modo] *cf.*, *contra*, Boethius Dacus, *MS*, qu. 88, *in determinatione*, CPhD IV: 207.23: "Dicendum est ad hoc, quod verbum potest privari modo." 37 sed persona causatur *etc.*] *cf.* Boethius Dacus, *MS*, qu. 90, CPhD IV: 209.4-5: "persona inest verbo in comparatione actus sui ad substantiam." 40 autem] etiam F.

quidem est modus essentialis verbi; et ideo, sicut non privatur modo significandi essentiali, ita nec tempore.

2.2 Sed contra ista argutum fuit.

2.2.1 → 2.1.1 Primo contra hoc quod dicebat quod significare per modum fieri sit modus essentialis verbo, quoniam <si> significare per modum fieri sit modus essentialis verbi, cum omne participium significet per modum fieri, sequitur quod omne participium sit verbum, quod non concederet aliquis. Et si dicatur quod verbum addit quosdam modos significandi accidentales per quos differt a participio, ut modum <***>, tunc magis dicendum esset quod ille modus esset essentialis verbo, cum per illum primo differat a participio, cum illud sit essentialis et complementum alicuius quo primo differt aliquid ab eis quae conveniunt in aliquo priori et immediate. Et adhuc omnes modi significandi accidentales fundantur supra modum significandi essentialem. Si ergo modus significandi essentialis verbi salvatur in participio, sequitur quod omnes modi significandi accidentales verbi poterunt inesse participio, sicut omnes modi significandi accidentales pronominis insunt et nomini vel possunt inesse. Et tamen ipse non concedit.

2.2.2 → 2.1.2 Contra illud etiam quod dicebatur quod modo et tempore non potest privari verbum quia immediate consequuntur ipsum <fieri>, arguitur sicut prius (1.2): <Prius> potest generaliter absolvi a suo posteriori per intellectum; ratio autem a qua sumitur tempus quod est modus significandi sequitur rationem a qua sumitur significare per modum fieri, sicut propria passio sequitur proprium subiectum; inclinatio etiam a qua sumitur modus sequitur ipsum fieri; ergo potest modus fieri absolvi per intellectum a tempore et modo, ergo similiter et significari; cuius oppositum dictum fuit.

43 ita nec tempore] *cf.* *contra*, Boethius Dacus, *MS*, qu. 88, *in determinatione*, CPhD IV: 201.34-35: “possibile est verbum privari tempore.” 45 *Argumentum huic* (2.2.1) simile praebet Boethius Dacus, *MS*, qu. 78, CPhD IV: 185.39-43. 53-54 convenient] consequenter vel consequuntur F. 60 *Cum argumento* 2.2.2 *cf.* Boethius Dacus, *MS*, qu. 90, *in determinatione*, CPhD IV: 210.30-34: “Et hoc est concedendum {*sc.* quod verbum potest privari persona}, quia unumquodque prius potest absolvi per intellectum a suo posteriori et intelligi sine illo. Et verbum naturaliter est prius suo modo significandi, qui est persona. Propter quod verbum per intellectum absolvi potest a persona et significare rem suam impersonaliter.” 61 consequuntur] conse(qui)tur F. 62 generaliter] generatum F. 66 etiam] autem F.

3.1.0 Et ad istud intelligendum primo <videndum> quid sit modus
70 significandi verbi, quid etiam sit persona, et hiis visis apparebit si ver-
bum potest privari persona.

3.1.1 Ad declarationem autem istorum praemittenda sunt tria.

3.1.1.1 Quorum primum est quod omnis modus significandi in voce
sumitur ab aliqua proprietate rei quae significatur per vocem, vel ex
75 proprietate eius per quod intelligitur illud quod significatur per vocem.
Quoniam sicut significare sequitur intelligere, sic modus significandi
modum concipiendi, intellectus etiam sequitur rem, modus etiam concipi-
endi sequitur modum rei, cuius est intellectus, vel modum rei signifi-
catae aut modum rei, per quam illa res intelligitur. Dico autem modum
80 significandi sequi proprietatem rei significatae <vel> per quam cadit
sub intellectu, quia videmus quandoque modum manifeste sumi ex
<proprietate rei, sicut modus significandi per modum agentis sumitur
ex> hac proprietate quae est virtus, quae reperitur in prima re significata
per li 'vir'; quandoque autem accidit quod modus significandi sequitur
85 proprietatem rei, non eius quae significatur per vocem, sed eius per
quam intelligitur, sicut modus significandi per modum substantivi in
hoc quod dico 'negatio' sequitur proprietatem peresstantiae repertam
in affirmatione: cum enim intelligo privationem <per> affirmationem
ut praeiacet, impono aliquam vocem ad significandum negationem
90 praeiacentis. Hoc igitur est primum.

3.1.1.2. Secundum est quod ordo qui<dam> est in modis signifi-
candi, ita quod ille modus natura sit prior qui sumitur ex parte priori
secundum naturam, et ille modus includit alium, quoniam sumitur ex
proprietate includente aliam.

95 3.1.1.3. Tertium est quod omne verbum significat per modum flu-
xus vel motus. Cuius declaratio est, quia omne verbum significat cum
tempore; nunc autem significare per modum temporis sequitur signifi-
care per modum motus, sicut tempus consequitur motum. Ex hiis tunc
potest concludi quod omne verbum sit adiectivum, quia significare per
100 modum fluxus sumitur ex hoc quod res quandoque est in fieri vel motu,
significare autem per modum adiectivi sumitur ex eo quod aliquid aliud
adiacet alii; nunc autem omnis fluxus vel motus adiacet alii, non autem

79 quam] quem F. 80 quam] quem F. 87 peresstantiae] persistentie F. 89 praeiacet]
adiacet F. 90 praeiacentis] praeadiacentis F. 94 aliam] alium F. 101 adiectivi] adiec-
tivum F. 102 adiacet¹] subiacet F.

omne quod adiacet alii, est motus vel fluxus, ut manifestum est de se. Ita igitur erit in modis significandi per secundam suppositionem quod significare per modum fluxus supponet significare per modum adiectivi, non tamen econtrario. Cum ergo verbum significet per modum fluxus vel motus, omne verbum significabit in ratione adiectivi. 105

Hoc t̄enim etiam† declaratur: [cuius] omne verbum constructionem habet cum aliquo substantivo secundum quod huiusmodi, personale et impersonale, ut ‘ego lego’ et ‘legitur a me’, ‘paenitet me’, et etiam intransitive, ut dicit Priscanus et Petrus Heliae; nunc autem nihil construitur cum substantivo secundum quod huiusmodi nisi quod habet rationem adiectivi, substantivum enim secundum quod huiusmodi non refertur ad adiectivum. Supponatur igitur illud, quod omne verbum significat per modum adiacentis et fieri; et in hoc nullam habet differentiam ad ipsum participium, sed distinguitur in hoc quod participium significat per modum adiectivi et fieri uniti substantiae. Et intelligo per modum uniti sic: cum enim dico ‘legens’, li ‘legens’ significat lectionem ut unitam substantiae [et] cui est concreta in uno significato et per consequens ut unum extremum cum ea faciens. Verbum autem significat actum per modum distantis a substantia cui concretum est, ita ut in suo significato non cadit; ‘legit’ enim de suo significato non significat substantiam legentem, et per consequens significat eam non ut faciens unum extremum. Quod sic significet verbum patet per [suam] definitionem verbi quam ponit Aristoteles primo Perihermenias dicens “verbum est nota eorum quae de altero dicuntur”. Et etiam declarat constructio verborum: omne enim verbum sic construitur cum aliquo quod non cadit in unum extremum cum eo, ut patet de verbis personalibus, ut ‘ego lego’; in impersonalibus patet, quoniam dicendo ‘legitur a me’, et similiter patet, et magis patet, <ut> videbitur post, in verbo infinitivi modi dicendo ‘me legere’. 120 125 130

104 secundam] suam F. 108 omne] esse F. 109 aliquo] a(li)o F. 111 Priscianus et Petrus Heliae] *locos non invenimus*. 114 omne verbum et quae sequuntur] cf. Radulphus Brito, *Quaest. Prisc. Min.*, qu. 1.37, p. 222: “modus indistantis communis est omni participio et per ipsum differt ab omnia alia parte; quare etc. [...] minor {sc. modus – parte} etiam patet inducendo in omnibus participiis [...], omnia enim significant per modum fieri uniti cum substantia. [...] per hoc quod significat per modum fieri indistantis distinguitur a verbo quod significat per modum fieri distantis.” 117 uniti] unitum F. 120 extremum] extraneum F. *sed fortasse in extremum correctum*. ea] *vel, quod minus videtur*, eo F. 125 primo Perihermenias] Arist., *Int.* 3.16b7. 127 sic] si F.

3.1.2 Significat[ur] igitur verbum per modum adiacentis fluxus et inclinabilis ad aliud in ratione distantis. Modus autem sequitur istam inclinationem et distantiam, unde modus non videtur esse aliud quam significare ipsum fieri per modum inclinabilis ad aliud in ratione distantis, ut circa istam inclinationem afficitur intellectus ali[qu]o modo indicando, ali[qu]o modo imperando. Unde definitur sic: modus †quidem† est varia animi inclinatio varios eius affectus demonstrans, et propter hoc dicebatur ab antiquis qualitas inclinationis. Ulterius etiam ipse actus inclinabilis ad aliud in ratione distantis potest comparari ad substantiam illam ut a qua distat et cui adiacet ut ipsa cadit sub locutione, et ex hoc causatur persona in verbo. Vel potest comparari ad ipsam ut a qua est vel cuius est vel cui est, et sic de aliis diversis modis secundum quos verba comparantur ad substantiam cui adiacet ipse actus, ex quibus causantur diversi modi significandi in verbis impersonalibus.

F 73rB Persona autem non videtur || esse aliud quam modus significandi per quem inclinatur verbum ad substantiam a parte ante secundum quod cadit sub locutione.

Etenim intelligendum quod persona in supposito et apposito non penitus sunt unius rationis, sed est in apposito per attributionem ad personam in supposito. Et huius declaratio est primo ex hoc quod modus significandi verbi secundum quem inclinatur ad nominativum secundum quod huiusmodi non est unius rationis cum ipsa ratione nominativi. Ergo nec similiter persona.

Praeterea, illud quod terminat aliquid et quod natum est terminari non sunt unum ratione. Terminabile enim et terminus per se differunt et sunt diversa ratione sicut punctus et linea; nunc autem suppositum per personam suam natum est terminare appositum quantum ad personam suam, et appositum per personam suam natum est terminari; ergo persona hic et ibi non est unius rationis.

136 modus *etc.*] Prisc., *Inst.* VIII.xii.63: "Modi sunt diversae inclinationes animi, varios eius affectus demonstrantes." *Eundem locum laudat* Boethius Dacus, *MS*, qu. 86, CPhD IV: 203.7-9 & qu. 87, 205.26-27. **138** antiquis] *cf.* Martinus de Dacia, *MS*, c. xi, CPhD II: 60.20-21: "Ipsa autem indicatio vel imperatio est modus, et ita est qualitas inclinationis." *Item* Thomas de Erfordia, *Gram. spec.* xxviii.55: "Inde est quod Petrus Helias definiens modum dixit 'Modus est varia animi inclinatio varios eius affectus demonstrans', sed non quod modus sit ipsa inclinatio, sed qualitas inclinationis, non ea qua anima inclinatur ad enuntiandum actus de substantia, sed modus ut est accidens verbi est qualitas compositionis qua verbum inclinatur ad suppositum." **141-2** ipsam ut a qua] ipsum ut a quo **F.** **150** quod] quia **F.** **153** nominativi] unde **F.** similiter] simpliciter **F.**

Persona autem in supposito est significare aliquid in ratione suppositi 160
 secundum quod cadit sub locutione. In apposito autem est significare
 <ali>quid ut comparatum ad suppositum ut cadit sub locutione, et ita
 est persona in apposito per attributionem ad personam in supposito,
 et consimiliter intelligendum est de numero, genere et casu.

Patet igitur quod persona in verbo sequitur modum significandi 165
 essentialem in verbo, sed illud ex quo sumitur, scilicet persona, scilicet
 habitudo ad suppositum ut cadit sub locutione, posterius est eo ex quo
 sumitur modus significandi verbi essentialis, scilicet habitudo actus ad
 substantiam ut extra ipsum est ut distans. Si igitur <prius> potest ab- 170
 solvi a posteriori, possum intelligere id ex quo sumitur modus signifi-
 candi verbi absque eo quod intelligam ipsum sub illa habitudine ex qua
 sumitur persona; et si hoc, possum sic significare; potest igitur aliquid
 significari sic sub modo significandi verbi absque eo quod significatur
 sub ratione sub qua personatum est. Potest <ergo> verbum impersonari.

Intelligendum tamen quod in verbo impersonali non tantum priva- 175
 tur persona et numerus, sed modus significandi per quem verba modi
 finitivi inclinantur ad nominativum, <et modus> per quem verbum
 infinitum inclinatur ad accusativum. Cuius probatio est quia verba
 impersonalia [in]finitivi modi privantur constructione cum nominativo
 et impersonalia infinitivi modi constructione cum accusativo. 180

3.2.1 → 1.2 Concedatur tunc ratio quae probat quod verbum potest
 impersonari.

3.2.2 → 1.1.1 Ad rationem in oppositum, cum dicitur quod non potest
 privari modo etc., dicendum quod immo, <est> verbum aliquod im- 185
 modale sicut verbum infinitivi modi: sub nullo enim affectu signifi-
 cat; 'videre' enim dicitur modus infinitus quia non determinat aliquem

166 sed] sicut F. 167 est eo ex quo] est ex eo quod F. 169 Si igitur *etc.*] *cf.* Boethius
 Dacus, *MS*, qu. 90, CPhD IV: 210.30-34 "unumquodque prius potest absolvi per intel-
 lectum a suo posteriori et intelligi sine illo. Et verbum naturaliter est prius suo modo
 significandi, qui est persona. Propter quod verbum per intellectum absolvi potest a per-
 sona et significare rem suam impersonaliter". 173 significari] significare F. 174 per-
 sonatum] praedicatum F. 175 tamen] tantum F. tantum] tamen F. 176 numerus]
 numeris F. 177 quem] nominativum *add. & exp.* F. 184-5 immodale] immobile F. *Cf.*
 Boethius Dacus, *MS*, qu. 88, CPhD IV: 207.38: "Ad secundum dicendum, quod licet
 verbum possit privari modo, ex hoc tamen non sequitur, quod sit aliquod verbum im-
 modale, quia non omnia possibilia sunt in actu." 185 nullo] modo *add. et exp.* F.

affectum nec per modum indicandi vel imperandi. De tempore dicendum quod modus fieri non potest intelligi nisi cointelligendo modum temporis; quamvis enim motum, qui est actus entis in potentia secundum quod huiusmodi, possum <intelligere absque hoc quod intelligam>
 190 tempus, motus tamen non est ab hoc in hoc si non habet prius et posterius. Prius autem et posterius alicui motui connumerata sunt tempus, et ideo nec possum significare aliquid ut est in fieri non <consignificando>
 tempus, large loquendo de tempore ad tempus et ad instans.
 195 Et sic patet ad primum.

PROBLEMA 1.2

Utrum hoc verbum 'est' impersonaliter retentum construatur cum obliquo a parte ante et intransitive

1.1 De secundo arguebatur quod hoc verbum 'est' impersonaliter retentum et alia impersonalia aliquam constructionem habent cum obliquo a parte ante et intransitive, quoniam quandocumque ex aliquibus coniunctis vel divisis fit aliquod unum, unum habet rationem principii, reliquum
 5 vero rationem materiae et subiecti, <ut> Aristoteles dicit primo suae

187 affectum] effectum F. 187-8 De tempore dicendum etc.] *Contra*: Martinus Dacus, *MS*, CPhD II: 59.5-12: "Et propter hoc dicunt quidam quod verbum non potest privari tempore, quia tempus est fieri essentialia et modo fieri modus temporis est essentialis ut ipsi dicunt. Sed hoc est falsum, nam verbum ita bene potest privari tempore sicut et persona et numero et aliis similiter modis posterioribus. Cuius ratio est: nam in posteriori intelligitur prius, sed non e converso, quare cum in priori non intelligatur posterius, omne posterius a priori absolvi potest per intellectum et significari." Boethius Dacus, *MS*, qu. 84, CPhD IV: 204.9-25: "Significare enim rem verbi per modum significandi essentialia generalem verbi et etiam per modum significandi specificum verbi, hoc non est significare rem verbi per modum significandi, qui est tempus; sed intelligendo rem verbi per modum significandi essentialia generalem et specificum verbi significatur res verbi verbaliter; ergo possibile est verbum privari tempore". Cf. *praeterea* Boethius Dacus, *MS*, qu. 97, CPhD IV: 226.20-22, in *argumento ad contrarium*: "Sed impossibile est tempus reale esse sine fieri reali {reali} reale *ed.* sive sine motu. Ergo et impossibile est tempus, quod est modus significandi, esse sine fieri, quod est modus significandi." 189 motum qui] motus quod F. Cf. *Arist.*, *Ph.* III.1.201a10-11, *rec. Guillelmi*: "potentia existentis entelechia secundum quod huiusmodi est, motus est"; cf. *praeterea Auctoritates Aristotelis* 2.99: "Motus est aetus entis in potentia secundum quod in potentia." 191 motus] motum F. si] et F. 192 alicui motui connumerata] alicuius motus non numerata F. 193-4 non consignificando tempus] n(ome)n temporis F. 194 instans] distans F. 1 arguebatur] a^(ur) F. 1-2 retentum] redditum F. 4 principii] praedicati F. 5-6 primo suae Politicae] cf. *Arist.*, *Pol.* I.5.1254a28-36.

Politicae, sicut patet in composito ex anima et corpore, anima enim est principium, corpus vitae subiectum. Dicendo autem 'legitur a me', hic efficitur aliquod compositum perfectum ex pluribus; ergo unum habet rationem materiae, reliquum vero rationem principii. Hoc autem quod dico 'legitur' rationem materiae non videtur habere, relinquitur <ergo> quod li 'me' habet rationem materiae, ut sic praecedit illud quod habet rationem formae; ergo etc. Et quod etiam sit intransitiva constructio patet quod li 'legitur' respicit li 'me' ut subiectum suum. Adiectivum autem et substantivum pertinent ad unum; ergo etc.

1.2. Contra. Omnis constructio cum obliquo est transitiva et a parte post, quia omnes obliqui transitivi sunt; talis autem constructio est cum obliquo; ergo etc.

3.1 Solutio.

3.1.1 Ad solutionem huius supponendum primo quod omne verbum adiectivum sit, quod etiam probatum est prius. Secundo quod omne adiectivum, unde adiectivum est, dependet ad aliquod substantivum secundum quod huiusmodi; haec enim est ratio adiectivi ut dependeat ad aliquod substantivum. Tertio supponendum quod adiectivum et substantivum pertinent ad unum suppositum et ut ad unum; sicut enim accidens et subiectum sunt indivisa in supposito, ita adiectivum et substantivum quae proportionaliter illis se habent –et illud patet inducendo in omnibus adiectivis et substantivis.

3.1.2 Hiis visis dicendum est quod omne verbum constructionem habet intransitivam cum aliquo obliquo, quoniam illa construuntur intransitive quae pertinent ad unum suppositum et ut ad unum, ut dicit Petrus Heliae, transitive autem quae pertinent ad diversa supposita et ut diversa; nunc autem substantivum et adiectivum pertinent ad unum suppositum et ut ad unum, ut dicit tertia suppositio; ergo omne verbum adiectivum constructionem habet intransitivam. Si igitur omne verbum adiectivum est, ut primo suppositum est, et omne adiectivum dependet

7 corpus] corporis F. 9 principii] praedicati F. 11 praecedit] procedit F. 21 dependet] debende *vel* debendum F. substantivum] sbm̄, i.e. subiectum, F *hic et saepius infra*. 22-23 dependeat] debeatur F. 24 ut] *supra lineam* F. 29 quoniam] quando F. 30 ut] non F. 31 Petrus Heliae] *cf.* Petrus Helias, *Summa* 898.24-28: "Intransitiva constructio est in qua non fit transitus de una persona in aliam, ut 'Priscianus legit' quia et 'legit' et 'Priscianus' ad eandem pertinent personam nec ostenditur alia in aliam transire. Transitive vero constructio est quando fit transitus de una persona in aliam". 34 habet] adiectivam *add. & exp.* F.

ad aliquod substantivum, necesse est verbum impersonale dependere ad aliquod substantivum; sed non nisi ad obliquum; dependet igitur ad obliquum sicut ad subiectum. Constructur igitur intransitive cum obliquo, et hoc vult Priscianus in primo et secundo Minoris et Petrus
 40 Heliae expresse: construitur etiam verbum impersonale cum huiusmodi obliquo ex parte ante. Cuius probatio est ex hoc quoniam omne adiectivum dependet ad substantivum a parte ante sicut accidens ad subiectum, et adiacens ad id cui adiacet. Si igitur verbum impersonale
 45 constructur cum huiusmodi obliquo sicut cum suo substantivo, manifestum est quod construitur cum ipso a parte ante. Et si dicas quod signum distributivum non construitur cum suo substantivo a parte ante, sed a parte post – non enim dicimus ‘homo omnis’ sed ‘omnis homo’ – dicendum quod quamvis li ‘omnis’ ordine praecedat li ‘homo’, constructione tamen sequitur, sicut videmus dicendo ‘Socrates currit
 50 quem video’: li ‘quem’ praecedit ordine li ‘video’, constructione tamen sequitur, cum terminet transitum eius.

Quid autem sit principium constructionis verborum impersonalium cum obliquo a parte ante, dic[en]do quod [per] hoc <quod> adiectivum
 55 exigit substantivum, et ex hoc talis constructio intransitiva est, ut dictum est, omnibus circumscriptis; per aliquem tamen alium modum superadditum privationi personae exigit ipsum obliquum sub habitudine determinata. Sicut hoc quod dico ‘legitur’, quia adiectivum <est>, construitur cum li ‘me’ in ratione substantivi, per hoc autem quod comparatur ad substantiam illam ut a qua est, in ratione ablativi, <per> hoc autem
 60 quod comparatur ad illam ut a qua est non facit constructionem intransitivam, sed quia comparatur ad eam ut substantivum.

Ex hoc patet quod si dicam sic ‘legitur a me’ passive, non <est constructio> intransitiva, quia quamvis li ‘legitur’ sive personale sive impersonale significet aliquid ut fillatum ab eo et univoce†, quia tamen iste
 65 modus significandi non est causa transitionis vel intransitionis, non si una est transitiva, et alia. Quare autem ista sit transitiva ‘Socrates legitur a me’, manifestum est, quia verbum passivum unde transitivum significat aliquid ut comparatum ad [ad] aliud ut diversum secundum suppositum – hic enim est modus per quem aliquid dicitur transitivum, et hoc

39-40 Priscianus – et Petrus Heliae] cf. Prisc., *Inst.* XVII.x.67; Petrus Helias, *Summa* 967.32-33. 43 ad id cui] ei quod F. 47-48 homo omnis sed omnis homo] homo omnis sed [[omnis]] homo omnis F. 58 substantivi] subiecti F; fort. suppositi *scribendum*. 61 substantivum] subiectum F, fort. suppositum. *scribendum*. 67 quia] quod F.

ita quod comparetur ad illud ut a quo vel ad quem. Patet igitur quod 70
 verbum impersonale intransitive construitur cum obliquo –et hoc vult
 expresse Priscianus in *Minori* et Petrus Heliae– et etiam a parte ante.

3.2 → 1.2 Et cum arguitur oppositum, dicendum per interemptionem: non enim omnes obliqui transitivi sunt, immo hoc est quod aut
 obliquum construatur transitive vel intransitive, sed pro tanto dicit 75
 Priscianus omnes obliquos esse transitivos quia omnes sunt nati terminare transitum.

PROBLEMA 1.3

Utrum hoc verbum 'est' convenienter construatur cum hoc quod dico 'sylogizantem' a parte post

1.1 De tertio argutum fuit quod hoc quod dico 'est' impersonaliter
 convenienter posset construi cum hoc quod dico 'sylogizantem' a parte
 post, quia illud quod de se non determinat aliquem casum a parte post,
 potest construi cum quolibet casu, si inveniatur in eo modum proportio- 5
 nabilem sibi; nunc autem verbum substantivum non determinat de se
 casum a parte post, cum videamus cum quolibet casu <construi> ut
 dicendo 'est mei', 'est mihi', 'me esse bonum clericum', 'est a me'. Cum
 ergo hoc quod dico 'sylogizantem' || significet aliquid ut determinatum F 73vA
 quod exigitur a verbo substantivo, poterit cum li 'est' construi non ob-
 stante quod sit accusativi casus. 10

1.2 Oppositum arguebatur, quoniam casus maxime transiens non
 potest construi a parte post cum verbo minime transitivo; accusativus
 autem est maxime transiens, hoc verbum 'est' minime transitivum est;
 ergo etc.

3.1.1 Ad evidentiam huius intelligendum primo quod hoc verbum 15
 'est' designat esse per modum fieri inclinabilis ad aliud in ratione distan-
 tis, per modum scilicet verbalem; significat etiam non ut determinatum,
 determinabile autem per aliud, et ideo de se inclinatur ad aliquid quod
 significet aliquid ut determinans vel determinat<iv>um.

70 ita] aut F. a] ad cum d expuncto F. 72 Priscianus in *Minori* et Petrus Heliae] cf. Prisc., *Inst.* XVII.x.67; Petrus Helias, *Summa* 967.32-33. 76 Priscianus] *expressis verbis hoc nusquam dixit Priscianus.* 4-5 proportionabilem] ut dicendo 'est mei' 'est mihi' 'me esse bonum clericum' 'est a me' *add. et del. F.* 11 arguebatur] a^{ur} F. 16 esse] *fort. rem scribendum.* 17 modum] verbum F. 18 determinabile] determinabilis F.

20 Secundo est intelligendum quod verbum substantivum de ratione
sua non determinat casum in eo quod construitur cum ipso in ratione
specificantis, cum indifferenter videamus ipsum construi cum diversis;
nec etiam personam vel numerum, quoniam per personam et nume-
rum non construitur nisi cum substantia a parte ante. Et praeterea, si
25 determinaret sibi casum et personam et numerum in eo quod specifi-
cat ipsum, tunc non posset construi congrue a parte post cum aliquo
in ratione specificantis quod de se non haberet aliquod illorum; nunc
autem videmus oppositum: ‘est bene’ ‘est fortiter’, cum li ‘fortiter’ nul-
lum istorum habeat; ergo etc.

30 Item est intelligendum quod non est necesse quod aliquod con-
structibile in quacumque constructione et cum quolibet constructibili
construatur, secundum omnes eius modos significandi, ut patet dicendo
‘cappa Socratis’: non enim li ‘cappa’ construitur cum li ‘Socrates’ per
hoc quod est nominativi casus vel numeri singularis, quod patet quia
35 potest variari per alium casum et numerum dicendo ‘cappam’ vel ‘cap-
pas Socratis’.

3.1.2 Hiis suppositis dicendum quod hoc quod dico ‘est’ quantum est
de se convenienter construitur cum hoc quod dico ‘syllogizantem’. Si
enim li ‘est’ non determinet sibi aliquem casum a parte post, ut secundo
40 suppositum est; si etiam non necesse est hoc quod dico ‘syllogizantem’
construi cum hoc quod dico ‘est’ per hoc quod est accusativi casus, ut
habetur ex tertia suppositione; sed etiam hoc quod dico ‘syllogizantem’
significat aliquid ut specificans, et hoc quod dico ‘est’ in ratione specifi-
cabilis per quodcumque magis determinatum, – sequitur de necessitate
45 quod convenienter dicatur ‘est syllogizantem’.

Tamen est intelligendum quod quamvis verbum substantivum non
determinet sibi casum nec numerum nec personam a parte post, ut
dictum est, tamen determinat sibi ex casu praecedente, ut dicendo ‘So-
crates est albus’ li ‘albus’ est nominativi casus et numeri singularis et
50 personae tertiae, quia hoc quod dico ‘Socrates’ est similium accidentium;
adiectivum nomen enim vult conformari cum substantivo suo numero,
genere et casu et persona ut plurimum. Aliquando contingit quod
casus praecedens exigit illud quod specificat verbum substantivum in

26 aliquo] obliquo F. 27 specificantis] specialitatis F. 32 secundum] sed F. 33 con-
struitur] subicitur F. 39 enim] etiam F. 43 specificans] specificet F. 51 enim] tamen(?)
F. 53 praecedens] p(rae)c(ede)ns F.

diversitate casus, ut dicendo ['cappa Socratis' vel] 'cappa est Socratis',
 ita quod quamvis de se non determinet sibi casum vel personam vel 55
 numerum, ex supposito contingit illa sibi determinari. Et propter hoc,
 si ita est quod suppositum non determinet verbo substantivo aliquem
 casum, sic non videtur [facere] cum impersonaliter teneatur determinare,
 <sed> potest cum quolibet habere constructionem praeter vocativum,
 quamvis videatur Petro Heliae 'esto bone' quod convenienter dicatur. 60
 Convenienter <ergo> dicitur 'est syllogizantem'.

3.2 → 1.2 Et quod arguebatur in oppositum quod omnis casus ma-
 xime transiens non construitur cum verbo minime transitivo, dicendum
 quod verum est –secundum quod transiens. Per alium tamen modum
 nihil prohibet construi; non enim in transitione est quod verbum per 65
 quemcumque modum significandi construatur cum quocumque, sicut
 patet ex prius dictis. Et ideo li 'syllogizantem', non quia transitive
 <construitur>, construitur cum li 'est', sed quia significat per modum
 specificantis. Et cum dicitur in minori quod accusativus maxime transi-
 tivus <est>, dicendum quod non est verum secundum quod huiusmodi, 70
 immo accidit obliquis quod transitivam habeant constructionem, quia
 accidit eis secundum quod huiusmodi quod significant ad quod com-
 paratur aliud ut ad diversum.

Sic patent ea quae quaerebantur circa hoc verbum 'est'.

PROBLEMATATA 2.1-2

Consequenter quaeritur circa hoc participium 'syllogizantem'. Et quae-
 runtur duo:

P2.1 Primum est utrum participium significet per modum substantiae.

P2.2 Secundum est, dato quod non, et quod omne participium sit
 adiectivum, utrum possit supponere, et generaliter utrum aliquod adiec- 5
 tivum possit supponere.

59 potest] prout F. vocativum] nominativum F. 60 Petro Heliae] *locum non invenimus*.
 Cf. Petrus Hispanus grammaticus, *Summa "Absoluta cuiuslibet"*, p. 62: "Queritur utrum
 aliquando uocatiuus ex parte appositi poni possit ut nominatiuus. Quod uidetur ex hoc
 exemplo 'esto macte' {cf. Prisc., *Inst.* XVII.XXVII.208}. Coniectant enim quidam quod
 similiter dici possit 'O Virgilii esto bone'; quod omnino incongruum esse ita ostenditur
 [...]" 61 dicitur] dicendum est F. 62 arguebatur] a⁽⁹⁾ F. 65 in transitione] intransitive
 F. 69 specificantis] specialitatis F.

PROBLEMA 2.1

Utrum participium significet per modum substantiae

1.1 De primo argutum fuit quod participium significat per modum substantiae.

1.1.1 Quoniam posterius supponit suum prius, sicut homo animal; nunc autem modus adiectivi nominis posterior est modo significandi essentiali nominis, no<me>n enim adiectivum sequitur modum habitus; ergo includit ipsum. Uterius arguitur: Quicquid participat posterius, participat prius; participium participat rationem adiectivi nominis, est enim univoce adiectivum cum nomine; ergo etc.

1.1.2 Praeterea, quod participat constructionem nominis et modum significandi eius participat; nunc autem participium constructionem nominis participat, quod patet per Priscianum: vult enim quod ad verbum retinet constructionem nominis, ad nomen vero constructionem verbi. Item apparet deducendo: dicitur enim 'homo legens' sicut 'homo albus' et 'est legens' sicut 'est albus'. Ergo participium retinet modum significandi <nominis>, et hoc est significare per modum habitus vel substantiae, quod idem est.

1.1.3 Adhuc [enim] omne quod participat propriam passionem substantiae, participat substantiam, quia passio sequitur suum subiectum; nunc autem casus est passio substantiae in comparatione ad aliud, <quia casus est habitudo substantiae ad actum,> ut dicit Petrus Heliae, et participium habet casum; ergo participium significat substantiam vel per modum substantiae.

1.1.4 Praeterea, omne quod principiatur ex aliquo, retinet naturam illius, quia natura principii remanet in principiato; participium autem principiatur ex nomine, ex hoc enim dicitur participium; ergo etc.

1.2 Oppositum argutum fuit:

3 *Argumentum huic (1.1.1) simile adducit* Radulphus Brito, *Quaest. Prisc. Min.*, qu. I.37, p. 219. 11 Priscianum] cf. Prisc., *Inst.* XVII.xv.92-94. 11-12 ad verbum] adverbium F. 15 vel] et F. 20 quia – actum] addidimus coll. *responsione (3.2.3)*. Cf. praeterea Ps.-Albertus, *Quaest. MS*, qu. 21, p. 156: "casus est habitudo substantiae ad actum" *necnon* Simon Dacus, *Domus gramatice*, CPhD III: 32.15-17: "scias quod casus habitudinis facit et diuersificat constructionem. Ille enim est dispositio substantie in comparatione ad actum secundum Petrum Helie." *Citatio tamen spuria esse videtur; aliter enim casum definit* Petrus Helias, *Summa*, p. 385. 23 principiatur] participatur F.

1.2.1 Quoniam quandocumque aliqua duo sic distinguuntur per primas differentias alicuius generis, nihil quod per se cadit sub altera illarum differentiarum potest cadere sub alia; nunc <autem> partes orationis principales distinguuntur per differentias per modum fieri et per modum habitus; quia <enim> omne aut est aut fit, grammatici invenerunt duas partes orationis principales, ut dicit Commentator super primum Physicorum; ergo nihil quod cadit sub modo fieri cadit sub modo habitus. Cum igitur omne participium significet per modum fieri, nullum participium significabit per modum substantiae.

1.2.2 Praeterea, quod derivatur ab alio, retinet naturam sive significatum illius a quo derivatur; nunc autem participium derivatur a verbo, et verbum significat actum tantum; ergo participium actum tantum significabit.

1.2.3 Praeterea, unumquodque denominatur tale ex eo quod est secundum actum, non ex eo quod est secundum potentiam, aliquid enim non dicitur statua donec habeat formam statuae, ut dicitur secundo Physicorum; nunc autem substantia quae est in participio materialis est et etiam in potentia, est enim infinita; actus autem est ibi secundum actum. Magis ergo debet denominari ab actu magis quam a substantia; ergo <magis> debet dici quod participium per modum actus quam per modum substantiae <significat>.

3.1 Ad dissolutionem huius est accipiendum quod omne participium significat per modum fieri. Et hoc declaratur ex hoc quod omne participium significat cum tempore; nunc autem significare cum tempore inseparabiliter sequitur modum fieri, sicut tempus consequitur motum. Sicut etiam tempus ad motum se habet, sic significare aliquid sub ratione temporis ad significare per modum fieri. Hoc etiam declarat constructio eius, et omnes concedunt. Participium igitur significat per modum fieri; modus autem fieri et modus habitus sunt modi significandi ex opposito distincti et contrarii et primo distinguentes partes orationis, nihil igitur

32-33 Commentator Physicorum] locum non invenimus. 36 Argumento 1.2.2 simile adducit Boethius Dacus, MS, qu. 96, CPhD IV: 223. 42-43 secundo Physicorum] Arist., Ph. II.7.191a8-11. 43 nunc] non F. 49 Et hoc declaratur etc.] cf. Boethius Dacus, MS, qu. 97, CPhD IV: 226.17-24 Contrarium arguitur: Sicut se habet tempus, quod est res et quantitas continua, ad fieri reale, ita se habet tempus, quod est modus significandi in dictione ad fieri, quod etiam est modus significandi dictionis. Sed impossibile est tempus reale esse sine fieri reali {reali] reale ed.} sive sine motu. Ergo et impossibile est tempus, quod est modus significandi, esse sine fieri, quod est modus significandi.”

quod per se est sub uno, potest esse sub alio; participium igitur non significat per modum habitus, cum significet per modum fieri.

Et adhuc modus significandi sequitur modum intelligendi †nec unum
60 significandi†; nunc autem nihil idem potest intelligi simul ut est in
fluxu et fieri et non ut est in fluxu et fieri, nisi aliquid possit in simul
contradictoriis <***; ergo> nihil unum poterit una ratione significandi
et significare aliquid ut est in fieri et non ut est, <sed> ut est habitus,
univoce; ergo, <eo> quod participium significat per modum fieri, re-
65 pugnat ei quod significet per modum habitus, quod est significare per
|| modum substantiae.

Item, omne participium est adiectivum, quia omne participium sig-
nificat per modum fieri; omne autem quod sic significat, adiectivum est,
ut patet ex prius dictis; ideo etc.; nunc autem ita <est> quod adiectivum
70 per se repugnat substantivo, sunt enim oppositi modi; ergo eadem ra-
tione non poterit significare per modum substantivi [vel adiectivi]; ex
hoc igitur quod participium <est adiectivum> repugnat sibi quod sig-
nificet per modum substantiae, sic<ut> dicimus nomen substantivum
significare per modum substantiae.

Si autem quaeretur de significato speciali, utrum participium de
significato speciali significet substantiam, idem iudicium est de ipso et
de nomine adiectivo, de cuius significato visum est in illo sophismate
ALBUM POTEST ESSE NIGRUM. De isto tamen nihil ad grammaticum, sed
significat de modo significandi per modum adiectivi et fieri, et in hoc
80 non differt a verbo, sed differt tantum quod participium significat
per modum fluxus et adiacentis ut cadit in uno significato cum ipso,
ita quod per modum uniti et ut faciens est unum extremum, verbum
autem significat actum per modum fieri ut adiacentis substantiae non
ut cadit in unum significatum, nec ut facit unum extremum per conse-
85 quens, ut dictum est prius, et in hoc convenit participium cum nomine
adiectivo, et in eo quod est adiectivum; et ideo non est inconueniens
si participium retinet aliquam constructionem nominis, potest enim
retinere constructionem nominis adiectivi secundum quod huiusmodi.

3.2 Ad rationes in oppositum.

90 3.2.1 → 1.1.1 Ad primam dicendum. Cum dicitur “Posterius supponit

63 ut³) et F. 77 illo sophismate] *sc. in* S3, P1.1. 84-85 consequens] *An accidens scribendum? Quod ne faceremus loci quidam superiores suaserunt, adhuc tamen haesitat animus.* 86 inconueniens] inde conveniens F. 90 Responsioni 3.2.1 similem ad rationem similem dat Radulphus Brito, *Quaest. Prisc. Min.*, qu. 1.37, p. 224.

prius etc.”, dicendum quod duplex est prius et posterius. <Unum est prius est posterius> essentialiter ordinata, sic animal se habet ad hominem et praemissae in demonstratione ad conclusionem et causa per se ad effectum per se universaliter; et quae sic se habent, verum est quod posterius supponit prius. Aliud est prius et posterius accidentaliter ordinata, sic album se habet ad hominem vel ad musicum, et quae sic se habent, posterius non supponit prius nisi [hoc] accidentaliter. Et cum dicitur quod nomen adiectivum posterius est <nomine, hoc est> accidentaliter, non autem substantialiter, et ideo nihil ad propositum. 95

3.2.2 → 1.1.2 Ad secundum. Cum dicitur “Omne quod participat constructionem etc.”, concedendum quod omne quod habet constructionem aliquam, habet <eam> per modum significandi qui sit principium illius constructionis. Et cum dicitur “Participium [quia] retinet constructionem nominis, verum est –nominis adiectivi; et sequitur quod retinet modum significandi per quem adiectivum est, ex hoc tamen non sequitur quod retinet modum significandi essentialem nominis, accidentaliter isti enim modi sunt ordinati, et ideo nihil ad propositum. 105

3.2.3 → 1.1.3 Ad tertium dicendum quod casus primo et per se reperitur in substantivo, per attributionem autem quandam ad nomen substantivum reperitur in adiectivo, ut patet ex prius dictis. Cum autem dicitur quod casus est habitudo substantiae etc., datur illa definitio de casu per comparisonem ad illud in quo casus reperitur primo et per se, cuius<modi> est aliquod substantivum. Cum autem participium sit adiectivum, non habet casum primo et per se, sed per attributionem ad substantivum, et ideo casus in participio non est habitudo substantiae, sed casus est modus significandi per quem participium inclinatur ad substantivum ut est sub habitudine casuali determinata, et ideo nihil ad propositum. 110 115

3.2.4 → 1.1.4 Ad aliud. Cum dicitur “Quod principiatur ex alio, retinet naturam illius”, non est verum universaliter, ad minus non est verum in principiantibus aequivoce. Cum homo generatur ex sole, non retinet naturam solis; et cum participium ex nomine principiatur, certe non est nomen, sed magis <principiatur> ex ipso verbo, sicut dicit Priscianus in primo Minoris. 120

102 sit] sunt F. 116 est modus] et modi F. 119 principiatur] participatur F; *item paullo infra.* 121 principiantibus aequivoc cum *haesitantes scripsimus*] prin()bus aequivoco (*vel aequivoco*) tamen F. 121-2 generatur – principiatur] generetur – principietur *malimus.* 124 primo Minoris] Prisc., *Inst.* XVII.ii.18.

PROBLEMA 2.2

Utrum adiectivum possit habere rationem supponendi

Consequenter quaerebatur utrum adiectivum possit habere rationem supponendi.

1.1 Et argutum fuit quod sic.

1.1.1 Modus significandi sequitur modum intelligendi, et modus intelligendi sequitur proprietatem rei. Sic<ut> igitur est in re, ita est in intellectu, et ita in significando; nunc ita est in re quod illud quod habet rationem accidentis respectu unius, habet rationem subiecti respectu alterius, ut linea accidit corpori et superficiei, est autem subiectum recti et curvi; ergo sic potest aliquid intelligi et sic etiam significari. 5
10 Poterit igitur vox significare per modum adiacentis alii et per modum substantis. Poterit ergo aliquod adiectivum supponere.

1.1.2 Praeterea, quod per accidens convenit alicui, per se non repugnat eidem; adiectivo convenit per accidens supponere, ut dicendo: 'homo albus currit'; igitur ei non repugnat per se supponere.

1.1.3 Praeterea, modo fieri correspondet modus habitus, et sunt ad invicem proportionales; cum igitur nomen adiectivum significet per modum habitus, nomen adiectivum est aliquid proportionale ei quod significat per modum fieri; non ergo repugnat sibi quin possit supponere.

1.1.4 Praeterea, non dicitur quod nomen adiectivum non possit supponere verbo nisi quia verbum est adiectivum; nunc autem verbum non est adiectivum; ergo etc. Probatio minoris, quoniam quae differunt essentialiter et per primas differentias non habent aliquod commune univocum; nomen autem et verbum differunt essentialiter et per primas differentias non communicabiles; ergo etc.

1.1.5 Praeterea, sicut se habet verbum ad apponendum, ita nomen ad supponendum; nunc autem verbum secundum totam speciem apponit, ergo nomen secundum speciem supponit.

1.1.6 Praeterea, constructibile <non construitur semper> secundum omnes eius modos significandi cum quolibet constructibili, ut dicendo 'video hominem', li 'hominem' non construitur cum li 'video' per personam vel numerum; cuius signum est quia potest variari persona et 30

1 quaerebatur] qr^(ur) F. 6 illud] idem F. 8 superficiei] substat alii F. 12 convenit] contingit F. 13 convenit] contingit F. accidens] consequens F. 18 ergo] enim F. 23 differunt] diffinitione F. 26-27 apponit] appositum F.

numerus, li 'video' manente eiusdem personae et eiusdem numeri, ut 'video homines' et 'video me'.

Item, modus significandi per modum habitus proportionalis est modo significandi per modum fieri. Ex hiis arguitur ad propositum: 35
verbum, cum sit adiectivum, non est necesse quod construat per rationem adiectivi cum supposito, ut patet ex priori supposito; et modus fieri proportionalis est modo habitus; non obstante igitur quod sit adiectivum potest construi cum nomine adiectivo significante per modum habitus. 40

1.2 Ad oppositum arguitur:

1.2.1 Sic[ut] se habet adiectivum ad <supponendum sicut substantivum ad> apponendum; substantivum autem non apponit sine incongruitate; ergo nec adiectivum supponit sine incongruitate.

1.2.2 Praeterea, arguitur principaliter quod participium supponere 45
non possit, quoniam si participium possit supponere, aut supponit ratione actus aut ratione substantiae; non ratione actus, quia tunc verbum posset supponere; nec ratione substantiae, quia illa substantia quae est in participio intellecta <est> infinita, nulli autem debetur constructio per aliud quod intelligitur per ipsum. Nullo igitur modo 50
supponere potest.

3.1 Ad solutionem huius intelligendum primo, quod declaratum fuit prius, quod omne verbum est adiectivum, secundo quod omne adiectivum unde adiectivum dicitur ad aliquod substantivum; sunt enim isti 55
duo modi significandi sibi correspondentes sicut persona personae et numerus numero; omne ergo verbum ex eo quod est adiectivum inclinatur ad aliquod substantivum et ipsum exigit, quod autem ipsum exigat in determinata habitudine casuali hoc habet ex modis significandi consequentibus adiectivum; et nomen <adiectivum> vel participium 60
ex eo quod adiectivum est dependet ad substantivum, et ex habitudine ad huiusmodi substantivum habet numerum et personam, sicut prius dictum est, rationem autem dependentis de se habet.

33 homines] hominem F. *Pluralis numerus exigitur ut fiat variatio tam numeri quam personae.* 42-43 sicut – apponendum] *melius erat sicut se habet substantivum ad apponendum ita adiectivum ad supponendum, sed non elucet quomodo textus traditus ex eo oriri potuerit.* 48 posset] poss(), i.e. possunt vel possit F. 49-50 nulli – ipsum] *argumentum claudicat.* nulli autem debetur constructio per ali<q>u<i>d <infinitum> quod intelligitur per ipsum vel sim. qui scripserit claudicationem tollet. 61 numerum] naturam F. 62 autem] cuius vel qua F.

Ex hiis autem ad propositum. Si verbum unde adiectivum dependet ad aliquod substantivum, adiectivum autem non est substantivum, immo dependet unde adiectivum ad aliquod substantivum, ita ut eadem dependentia qua et verbum dependet, sequitur de necessitate quod adiectivum nullum possit supponere verbo sicut verbum unde adiectivum supponere vel sustinere non potest, nisi forte dicas quod aliquod nomen adiectivum sit substantivum, quod esse non potest nisi aequivoce, cum sint modi significandi oppositi, quamvis proportionales –aequivocum autem nemo concedere potest in modis significandi sicut nec in significatis. Et idem intelligo de adiectivo in neutro et in aliis generibus. Si enim adiectivo unde adiectivum est repugnat ratio supponendi, et adiectivo in neutro genere <repugnabit>, cum est adiectivum sicut in masculino. Contingit tamen quandoque quod aliquid sub eadem voce significat substantive et adiective in neutro genere, ut per hoc quod dico ‘bonum’ significo bonum adiective et in neutro genere, et etiam significatur ipsum concretum per modum substantivi. Et hoc est quare antiqui forte dixerunt adiectivum substantivari in neutro genere. Credo tamen quod etiam per eandem rationem substantivaretur in masculino et in neutro, ut dicendo ‘niger’, saepius tamen in neutro.

F 74rA 3.2 Ad rationes quae probant || quod adiectivum possit supponere, dicendum est.

3.2.1 → 1.1.1 Ad primam. Cum dicitur quod modus significandi sequitur modum intelligendi et rei proprietatem, dicendum quod verum <est>. Et quod tunc dicitur quod idem potest habere in <o>ratione proprietatem substandi uni et adiacendi alteri, <dicendum quod> haec tamen non est una proprietas, sed alia et alia: alia enim est ratio per quam substat, et alia per quam adiacet. Et verum est quod sic potest intelligi, sed non una ratione intelligendi, sed diversis. Et concedo quod sic potest significari, diversis tamen rationibus significandi. Et ideo aut hoc erit per diversas voces (una adiective, reliqua substantive significabit), aut per eandem aequivoce; et hoc non potest negari.

67 verbum] adiectivum F. 68 adiectivum] alii(?) F. dicas] dicat F, ut videtur. 73-74 adiectivo – adiectivo] adiectivum – adiectivum F. 76 ut] et F. 80 tamen quod etiam] quod etiam tamen F. 81 niger] nigrum F. 85 rei] i(l)le F. 86 tunc] tamen F. 87 haec] hoc F; tamen *quod sequitur fortasse delendum*.

3.2.2 → 1.1.2 Ad secundum est intelligendum concedendo maiorem
 “Quod convenit alicui per accidens, non repugnat ei per se.” Si enim 95
 repugnat, diversum est ab eo tamquam non illud; sed si convenit acci-
 dentaliter, est illud, et sequentur duo contradictoria simul verificari de
 eodem, quod est impossibile. Sed quod dicitur in minori quod ‘album’
 supponit per accidens, dicendum quod non est verum. Et cum dicitur 100
 quod dicendo ‘homo albus’, li ‘albus’ supponit per accidens, non est
 verum, nisi intelligas “per accidens” sic <ut> album aedificat per ac-
 cidens nihil penitus agens ad aedificationem. Et eo modo li ‘album’
 construitur cum li ‘currit’, quod construitur cum li ‘homo’, nihil tamen
 agit li ‘album’ ad talem constructionem. Si enim intelligitur quod di-
 cendo ‘homo albus currit’ habeat constructionem li ‘albus’ cum li ‘currit’ 105
 illa<m> eandem quam denotatur habere dicendo ‘albus <currit>’, ita
 est incongrua ‘homo albus currit’ sicut ‘albus currit’. Nunc autem non
 est ita, nam dicendo ‘albus currit’ denotatur li ‘albus’ construi cum li
 ‘currit’, dicendo autem ‘homo albus currit’ generatur nova construc-
 tio de li ‘albus’ ad li ‘homo’, non mediante constructione quae prius 110
 denotabatur de li ‘albus’ ad ‘currit’.

3.2.3 → 1.1.3 Ad tertium dicendum quod quamvis modus habitus
 esset proportionalis modo fieri secundum quod huiusmodi, non tamen
 est proportionalis sibi in eo quod modus fieri includit modum adiec- 115
 tivi; modus enim fieri includit semper in natura sua modum adiectivi.

3.2.4 → 1.1.4 Ad aliud dicendum quod verum est quod non dicimus
 quod nomen <adiectivum non> possit supponere verbo <nisi> quia
 verbum est adiectivum univoce cum ipso nomine adiectivo et ideo sibi
 improportionale. Sed cum probatur quod verbum non est adiectivum
 univoce cum adiectivo nominis, quia duobus quae distinguuntur per 120
 primas differentias unius generis non est aliquid commune, dicendum
 quod quamvis duobus differentibus sic non sit aliquid commune es-
 sentialiter, est tamen aliquid commune accidentaliter, et sic est de modo
 significandi per modum adiectivi in nomine et in verbo.

3.2.5 → 1.1.5 <***>.

125

3.2.6 → 1.1.6 Ad aliud dicendum concedendo quod dictio non con-
 struitur semper secundum omnes suos modos significandi in quacumque

95 convenit] contingit F; *item paullo infra*. 106 habere] haberi F. 107 albus²] album F. 107-8 nunc – dicendo] ratio autem non est i(II)a ideo dicendum F. 108 albus – albus] album – album F. 110-11 li ‘albus’ – li ‘albus’] li album – li album F. 119 improportionale] improportional(is) (im-*fortasse expunctum*) F.

130 constructione ponatur. Et cum dicitur quod verbum per modum significandi per modum fieri poterit construi cum aliquo, quamvis non construatur per rationem adiectivi, forte verum est –in constructione ad quam per se <non> facit ratio adiectivi [non] potest construi circumscripta ratione adiectivi, ad constructionem autem cum obliquo a parte ante facit ratio adiectivi in verbo, sicut patet ex praecedentibus.

PROBLEMATATA 3.1-2

Consequenter quaesitum fuit circa hoc quod dico ‘ponendum’. Et quaesita fuerunt duo.

P3.1 Primum fuit utrum gerundia essent nomina vel verba.

5 *P3.2* Secundum fuit de constructione eorum a parte ante cum accusativo.

PROBLEMA 3.1

Utrum gerundia sint nomina vel verba

1.1 De primo argutum fuit primo quod gerundia non essent verba, sed nomina, sic: Illud quod habet constructionem quam non potest habere verbum, illud non est verbum, sicut de se manifestum est; sed gerundia habent constructionem cum praepositionibus per appositionem, dicendo
5 ‘ad legendum’, quae tamen constructio repugnat verbo, <quia praepositiones tantum construuntur cum verbis> per compositionem, non autem per appositionem, ut dicit Priscianus in primo Minoris; igitur etc.

1.2. Oppositum argutum fuit: Illud quod habet constructionem quam nomen habere non potest, illud non est nomen, sicut prius assumptum;
10 gerundia autem habent constructionem cum obliquis a parte post, ut cum accusativo gratia significationis accidentalis, quam nomina non

132 constructionem] rationem F. 3 *Idem problema tractant* Boethius Dacus, *MS*, qu. 95, CPhD IV: 219-220; Iohannes, *Summa “Sicut dicit Remigius”*, S13, P5, pp. 200-202 & 210-213; Matheus Bononiensis, *MS*, pp. 156-162. *Origo problematis est discordia inter Donatum et Priscianum, cum hic gerundi(v)a nominibus, ille verbis annumeret, quam discordiam Petrus in in fine P3.1 memorat.* 7 Minoris] maioris F. *Respicitur, ut videtur*, Prisc., *Inst.* XVII.xvi.104-105: “nominibus vero praepositiones adiiciuntur, tam per appositionem quam per compositionem [...]. verbis vero et adverbis per solam compositionem adiunguntur participiis”; *fere eadem dicuntur Inst.* II.iv.20, VIII.ix.45 VIII.xvi.89. *Eundem locum Prisciani laudat* Radulphus Brito, *Quaest. Prisc., Min.*, qu. II.15, p. 416. 8 fuit] sicut F. 11 significationis] specialis F.

possunt habere eo quod non habent significationem accidentalem; ergo gerundia non possunt esse nomina. Si igitur non sunt nomina, sequitur de necessitate quod erunt verba, ut videtur.

3.1 Ad istud est intelligendum primo quod ea quae sunt ad finem, rationem et cognitionem sumunt ex ipso fine, sicut vult Aristoteles primo De generatione animalium; omnes enim aliae causae demonstrantur et rationem sumunt ex fine, et ideo dicitur causa causarum. Finis autem movet efficientem, efficiens autem movet ad formam determinatam, ita ut forma sit propter efficiens, materia autem propter formam, ut dicitur secundo Physicorum; et ita omnes causae sunt propter finem, finis autem non propter alia. Modi autem significandi ordinantur ad constructionem sicut efficiens ad finem; rationem ergo et cognitionem modorum oportet sumi ex constructione ipsorum ad invicem; ex constructione igitur gerundiorum accipiendus est modus significandi. Videmus autem quod gerundiis inest constructio transitiva a parte post, quae fit gratia significationis accidentalis; ergo oportet quod in eis sit significatio accidentalis quae sequitur modum fieri; modus autem <fieri> non reperitur in nomine; sequitur igitur, ut videtur, quod gerundia non erunt nomina. Et quia tantum verba vel participia significant per modum fieri et habent significationem accidentalem, sequitur de necessitate quod gerundia sint verba vel participia; eo ergo ipso quod significant per modum fieri non sunt nomina.

Item apparet: gerundiis inest constructio cum substantia a parte ante in ratione distantis ad modum infiniti modi dicendo ‘me legendum’, ‘me legendi’, ‘me legendo’; oportet ergo quod eis insit modus significandi per modum distantis qui est principium aliquod istius <constructionis>; cum autem <ille> modus significandi reperitur tantum in verbo, non in participio, immo ille modus facit verbum esse verbum, ut patet ex praecedentibus, et per illud differt a participio, erunt gerundia verba, et non participia.

16-17 primo De generatione animalium] *locum non invenimus*; cf. Anonymus C, *Quaest. SE*, qu. 812, CPhD VII: 281.14-15: “omnium istorum ratio quae sunt ad finem aliquem ex fine ipso sumitur, ut patet ex secundo Physicorum.” 21 secundo Physicorum] cf. Arist., *Ph.* II.7-8, *praesertim* II.7.198a23-24, *trl. Jacobi*: “in omnes inducens propter quid demonstrabit phisice, materiam, speciem, moventem, et quod est cuius causa fit.” 22 alia] *fortasse aliam vel alias scribendum, sed alia pro accusativo pluralis numeri et neutri generis sumptum tolerabile videtur.* 30 tantum] tamen F.

Est intelligendum ulterius quod gerundium non differt a verbo modi infiniti nisi accidentaliter tantum, addit tamen supra modum infiniti articulum [casus] qui denotat ipsum esse determinati casus eo modo quo habet casum. Infinitus autem non habet casum aliquem, nec etiam de se supponere potest, si quidem sit adiectivum, et adiectivum non supponit, ut patuit prius. Infinitus autem semper habet dependentiam ad accusativum a parte ante et non potest absolvi quin aut apponatur accusativus aut intelligatur, sicut personale verbum non potest absolvi a nominativo posito vel subintellecto; et sic <ut> verbum perficitur per eclipsim cum non apponatur nominativus, ita verbum infiniti modi si non apponatur ei accusativus. Aggregatum autem ex accusativo et infinito potest habere rationem cuiuslibet casus, verbi gratia ‘scio me legere’, ‘me legere est bonum’, ‘pro me legere’, ‘propter me legere’, et sic de aliis; de se autem non determinat aliquem casum ex quo cuiuslibet potest esse. Similiter et gerundium, cum sit infinitum, comparisonem semper habet ad casum a parte ante, vel positum vel subintellectum, et ab ipso solvi non potest, sicut verbum personale finiti modi non potest absolvi a nominativo; et sicut infinitus de se nullius casus est (totum enim aggregatum ex infinito et accusativo rationem cuiuslibet casus potest habere), ita gerundium de se nullius casus est, sed est idem quod verbum infiniti modi, totum tamen aggregatum determinate habet rationem alicuius casus, sicut ‘legendi’ determinatum est, nam sub ista voce comparatum ad casum tantum rationem genitivi habet, ‘legendum’ rationem accusativi casus, ita ut pro tanto dicitur casus accusativi ‘legendum’ quia sub illa voce comparatum ad casum tantum habitudinem accusativi casus habet, sicut hoc quod dico ‘me || legere’ potest esse indifferenter cuiuslibet casus, sicut dictum est prius; et sicut ex parte infinitivi aliquando amittendo casum accusativum <perficitur> per eclipsim. Et ideo adduntur praepositiones toti aggregato ex gerundio et accusativo, sicut ex parte infinitivi, et sic quandoque adduntur gerundio, hoc autem in quantum habet intellectum accusativi.

3.2.1 → 1.2. Concedatur igitur ratio probans gerundia non esse nomina.

44 qui] quod F. 48 accusativum] actum F. absolvi quin aut] excludi quin actu F. 51 eclipsim] *i.e.* ellipsim. cum] tamen F. 52 aggregatum] aggregatur F. 55 non] ideo F. 63 nam] non F. 64 comparatum] *vel* comparatur F; *item paullo infra.*

3.2.2 → 1.1 Ad rationem in oppositum dicendum. Cum dicitur “Illud quod habet constructionem quam non possunt habere verba, illud non est verbum”, concedatur. Et cum dicitur quod gerundia construuntur cum praepositionibus per appositionem, quod non competit verbis etc., dicendum quod praepositiones <non> adduntur gerundiis secundum quod habent casum, gerundia enim de se non habent casum, sed totum aggregatum ex gerundio et accusativo casum habet, et toti aggregato additur praepositio sicut toti aggregato ex infinito et accusativo. Et propter hoc forte Priscianus respiciens ad totum aggregatum ex gerundio et accusativo, vel ad gerundium in quantum habet intellectum accusativi, dixit gerundia habere casus et esse nomina, quia sine dubio, <si> casus, et nominis habent rationem. Donatus vero inspiciens ad ipsa gerundia secundum se dicit ea esse verba, quia sine dubio de se rationem verbi habent.

PROBLEMA 3.2

De constructione gerundiorum a parte ante cum accusativo

1.-2. De ultimo non fuit disputatum.

3. Sed est intelligendum, quantum mihi videtur, quod gerundium vel infinitivus, quae quantum ad totam constructionem idem sunt, non construuntur cum accusativo a parte ante per modum significandi per modum fieri, nec per modum significandi verbalem secundum quod huiusmodi, quoniam tunc omne verbum infinitivi modi cum accusativo construeretur, quod similiter non videmus; infinitivus enim verbi passivae vocis impersonalis cum accusativo non construitur a parte ante, ut vult Priscianus in secundo Minoris. Nec etiam construitur cum accusativo per hoc quod est infinitorum numeri et personae, quoniam accidentia et modi significandi in uno constructibilium debent esse proportionabiles accidentibus et modis significandi alterius constructibilis, ut persona personae respondet et numerus numero –non ergo persona et numerus responde<n>t casui; <quare> manifestum

75 cum dicitur] conceditur F. 78 praepositionibus] propositionibus F. 80 enim] autem F. 83 Priscianus] *Prisc., Inst.* VIII.1x.44-45. 86 Donatus] Boe(thi)us F. *Videatur* Donatus, *Ars minor* 594.12 (*GL* IV: 361.9); cf. Radulphus Brito, *Quaest. Prisc. Min.*, qu. II.15, p. 416: “Oppositum arguitur auctoritate Donati, qui ponit ipsa esse verba, cum dicit gerundia vel participialia verba sunt haec.” 86 inspiciens] incipiens F. 9 Priscianus in secundo Minoris] cf. *Prisc., Inst.* XVIII.v.55-vi.57.

15 est quod verbum modi infinitivi per hoc quod est personae et numeri
 infinitorum non construitur cum accusativo. Praeterea, [ad] verbum
 infinitivi modi est infinitum in personis et numeris quia non habe[n]t
 personam et numerum simpliciter, aut quia habet, sed indeterminate;
 20 sed quia non habet personam et numerum, non propter hoc construitur
 cum accusativo, quia privatio nullius est causa; si dicatur infinitus in
 numeris et personis quia indeterminate habet <personam et> numerum,
 propter hoc non inclinabitur ut sic nisi ad numerum et personam, non
 ad casum, sicut prius.

Causa autem quare gerundium construatur cum accusativo ex parte
 25 ante sumenda est hinc: gerundium cum sit verbum, adiectivum est, ut
 patet ex praecedentibus, et ex hoc inclinatur ad aliquod substantivum
 a parte ante, cum quo significatur res eius esse idem et ut idem secun-
 dum suppositum; et ideo cum ipso habet constructionem intransitivam.
 Per hoc igitur quod est adiectivum inclinatur ad substantivum a parte
 30 ante intransitive; quare autem exigit ipsum in ratione accusativi, hoc
 est difficile videre. Intelligendum tamen quod dictio per suum modum
 significandi refertur ad aliam dictionem secundum modum significandi
 proportionalem illi; nunc autem ita est secundum Aristotelem in Prae-
 dicamentis quod cognito uno correlativum cognoscitur et reliquum,
 35 et potest sibi imponi nomen ex relativo cui[us] est nomen impositum;
 cognita igitur ratione accusativi poterit cognosci modus significandi
 per quem aliquid refertur et construitur cum accusativo.

Accipiendus est ergo modus significandi accusativi. Nominativus
 enim significat aliquid ut ens illud, et <non> ut comparatur ad aliud,
 40 et ideo semper habet constructionem intransitivam; genitivus autem
 significat ut cuius est aliud; dativus autem ut cui – ita ut habitudines
 omnium casuum exprimuntur per nomen infinitum infinitae substan-
 tiaae sub habitudine generali illorum. Sicut igitur genitivus significat
 ut cuius est aliud, et sub illa habitudine “ut cuius” continentur multae

18 indeterminate] indeterminatam *vel* -um F. 21 indeterminate] *lectio incerta, fort. indistincte* F. 22 numerum] casum F. 33-34 in Praedicamentis] Arist., *Cat.* 7.6b28-7a13. 39 enim] etiam F. 41 aliud] aliquid *scribendum conicias coll.* Boethii Daci, *MS*, qu. 77, CPhD IV: 182.32-34: “Genitivus autem designat rem suam ut cuius est aliquid”, *et eiusdem S9b, Pl, 3.1* “Genitivus vero ut cuius est aliquid”, *sed aliud tuetur* Martinus Dacus, *MS*, c. xxvii, CPD II: 42.16-18: “Genitivus enim se habet in ratione principii respectu substantiae ut cuius est alterum.” 42 exprimuntur] exprimentur F.

habitudines, scilicet ut cuius ut possessoris, ut subiecti, ut finis, et ut 45
 causae, secundum diversitatem constructionum genitivi, ita accusativus
 significat ut <ad> quem aliud, sub qua habitudine continentur multae
 habitudines speciales, scilicet ut <ad> quem per modum termini, per
 modum recipientis, et sic de aliis. Et ad determinandum et specifican-
 dum ipsum accusativum ad diversitatem istarum habitudinum inventae 50
 sunt praepositiones diversae, et similiter ad determinandum ablativum
 apud nos, apud autem graecos inventae sunt praepositiones deservien-
 tes omnibus obliquis.

Accipiendum ergo quod accusativus significat per modum recipientis
 vel terminantis sub habitudine; omne igitur quod significat per modum 55
 receptibilis et terminabilis construitur cum accusativo; si ergo infinitivus
 impersonalis sic significat, poterit construi cum eo; si igitur gerundium
 vel verbum infinitivi modi, quia significat per modum adiacentis alicui
 substantivo e<s>t receptibile in illo vel terminabile per illud, construitur
 cum substantivo accusativi casus a parte ante intransitive. Palam autem 60
 est quod hoc verbum 'est' potest impersonari et quod habet constructio-
 nem a parte ante cum obliquo intransitive. Et ideo, cum hic deficiat ille
 obliquus, est oratio imperfecta 'est syllogizantem' etc. Patet etiam quod
 potest construi cum hoc accusativo a parte post in ratione specificantis,
 et sic intransitive. Patet etiam quod hoc quod dico 'syllogizantem' non 65
 potest supponere, nec generaliter aliquod adiectivum, huic quod dico
 'ponendum'; et ideo si denotetur 'syllogizantem' supponere huic quod
 dico 'ponendum' incongrua est oratio. Palam etiam est quod gerundia
 verba sunt, et quomodo habent casum et per quem casum construuntur
 cum accusativo a parte ante et intransitive. 70

HAEC SUFFICIENT DE ISTA ORATIONE 'SYLLOGIZANTEM PONENDUM EST
 TERMINOS' DISPUTATA A MAGISTRO DE ALVERNIA. In qua proponebantur
 tria problemata principaliter inquirenda, et de primo alia tria fuerunt
 quaesita.

45 subiecti] f^c {i.e. sic} F pro f^b. 59 substantivo] subiecto F. 64 specificantis] specialita-
 tis F. 67-68 ponendum – ponendum] legendum – legendum F. 72-74 in qua – quaesita]
 De sensu horum verborum vide praefationem pp. 23-24.

SOPHISMA 9b

Boethii Daci

<SYLLOGIZANTEM PONENDUM EST TERMINOS> ||

F 74rB

02. [Ergo] Circa istam orationem tria quaerebantur:

P1 Primum erat utrum verbum primae personae vel secundae det intelligere aliquem nominativum.

P2 Secundo, dato quod sic, erat quaestio utrum nominativus quem 5 dat intelligere sit nominativus nominis vel pronominis.

P3 Tertium quod quaerebatur erat utrum verbum personae primae sicut 'lego' magis possit facere orationem perfectam quam verbum tertiae personae.

PROBLEMA 1

Utrum verbum primae personae vel secundae det intelligere aliquem nominativum

1.1 De primo arguebatur quod <non>, sic:

1.1.1 Omne quod habetur per aliquam dictionem, vel habetur per eam tamquam eius significatum vel tamquam eius consignificatum; sed nominativus non habetur per verbum primae et secundae personae sic vel sic; ergo nullus nominativus habetur vel intelligitur per ipsum. 5

1.1.2 Secundo sic arguebatur: Nominativus non est res, nec sola vox, sed est aggregatum ex re significata et voce significante; quod ergo nullam aliam vocem a se dat intelligere, nominativum nullum; sed verbum primae personae et secundae nullam aliam vocem a se dat intelligere; ergo nec aliquem nominativum. Feras enim intellectum tuum in omnia 10 illa quae sunt in verbo primae personae vel secundae, nihil invenies in ipso ratione cuius debeat intelligi alia vox ab ipsa. Non enim ratione

2 Haec problemata a compluribus grammaticis tractata sunt. Videantur, e.g., Gualterus de Alliaco, CURRO; Simon Dacus, *Quaest. Prisc. Min. II*, CPhD III: 113-116; Radulphus Brito, *Quaest. Prisc. Min.*, qu. 1.30-31 & 33; Gentilis de Cingulis, *Quaest. Prisc. Min.*, qu. 3 & 8 10 Feras enim intellectum tuum etc.] cf. Boethius Dacus, *Modi Significandi*, qu. 11, CPhD IV: 47.139-142: "Feras enim intellectum tuum ad omnia illa, quae sunt in hoc quod est 'tonat' et in hoc quod est 'currit' [...] nullam ex eis maiorem perfectionem poteris invenire in uno quam in alio."

significati, ut de se patet; nec ratione suae vocis; dicere enim quod vox
 15 verbi det intelligere aliam vocem a se, illud similaretur figmento; nec
 ratione alicuius modi significandi, sive essentialis sive accidentalis –si
 enim hoc dicas, quaeram quis <sit> modus ille significandi, nec habe-
 bis illum dare.

1.1.3 Item, illud quod in specie distinguitur contra alterum et est
 impossibile illi, nec est relativum eiusdem respectu, non dat intel-
 20 ligere illud; sed verbum in specie, immo etiam in genere subalterno,
 distinguitur contra omnem partem casualem, et etiam est impos-
 sibile illi, non enim invenimus unum individuum quod sit nomen et
 verbum vel pronomen et verbum etc., nisi aequivoce ut ‘amor’, cum
 F 74vA sit nomen et verbum per || diversos modos significandi específicos; nec
 25 etiam relativum est verbum respectu alicuius partis casualis, gratia
 cuius possit dare ipsum intelligere, ut de se patet. Ergo verbum primae
 et secundae personae non dat intelligere aliam partem casualem, ergo
 nec nominativum.

1.2 Oppositum arguebatur:

30 *1.2.1* Per Priscianum dicentem “Inest igitur etiam verbis primae et
 secundae personae nominativus intellectus, sine quo substantia signi-
 ficari non potest”.

1.2.2 Praeterea, omne illud cuius dependentia est ad aliquid dat
 intelligere illud ad quod est sua dependentia; sed verbum primae et
 35 secundae personae habet dependentiam ad nominativum per suos mo-
 dos significandi, quia solum cum ipso habet rectam constructionem et
 plenam et convenientiam in modis significandi et intelligendi propor-
 tionalibus; ergo etc.

2.1.1 Ad quaestionem dicebatur quod verbum primae et secundae
 40 personae dat intelligere nominativum. Et ratio huius est, ut dicebat,
 quod significatum verbi, cum sit accidens, dependet ad substantiam,
 et haec dependentia causatur ex natura accidentis, nec sufficit in suo
 esse. Est enim accidens cum est, et est cum sit in substantia, et ideo de
 necessitate sua essentia dependet ad substantiam. Et quia tale accidens

30 Priscianum dicentem] Prisc., *Inst.* XVII.ii.14: “inest igitur intellectu nominativus in
 ipsis verbis, quo sine substantia significari non poterat, in prima quidem persona et
 secunda definitus”. 38 proportionalibus] proportio^(is) F. 42 nec] ut F; *forsitan clau-
 sula relativa ante nec exciderit. Cf. 3.1, infra: “illa res quae est ex natura sua inhaerens
 alteri, cuius scilicet essentia non sufficit in suo <esse sed> requirit subiectum esse, sicut
 est esse accidentis”.*

quod est significatum verbi primae et secundae personae cadit sub talibus modis significandi, ideo habet dependentiam ad substantiam nominative significatam, quia accidens sic significatum sicut per verbum primae vel secundae personae significatur solum constructionem habet rectam cum substantia nominative [designantem vel] designata[m].

Hoc dicebatur ad quaestionem.

2.1.2 Ad rationes in oppositum dicebatur:

2.1.2.1 → 1.1.1 Cum arguebatur “Quicquid habetur per dictionem, aut habetur per significatum aut tamquam consignificatum eius”, dixit quod insufficientis est divisio. Potest enim aliquid intelligi per dictionem ex dependentia sui significati ad aliud in quantum cadit sub talibus modis significandi, et sic datur nominativus intelligi per verbum primae vel secundae personae, nec tamen erit ille nominativus eius significatum vel consignificatum.

2.1.2.2 → 1.1.2 Ad secundum dicebatur quod cum dicitur quod nominativus est quid aggregatum ex voce et re significata, concessit. Cum ulterius dicebatur quod verbum primae vel secundae personae non potest dare intelligere aliam vocem a se, dixit quod immo, non tamen aliquam vocem specialem, ut hanc vel illam, sed vocem simpliciter. Et cum arguebatur quod verbum non dat intelligere aliam vocem a se ratione sui significati nec ratione suae vocis, concessit. Et cum dicebatur quod nec ratione alicuius modi qui est in verbo, dixit quod immo: ratione enim modi significandi essentialis verbi dat verbum intelligere aliam vocem a se. (Vide tamen quod hoc est falsum. Aliter enim non potuit rationem evadere propter ea quae superius concessit.)

2.1.2.3 → 1.1.3 Ad tertium dicendum quod licet verbum in communi vel in genere distinguatur contra nomen, nec sit <com>possibile nominativo, nec etiam relativum respectu nominativi, dat tamen intelligere nominativum per dependentiam quam habet ad ipsum, sicut dictum est.

2.2 → 2.1 Contra hoc arguebatur sic.

2.2.1.1 → 2.1.1 Si <***>, verbum primae personae significans aliquam substantiam non dat intelligere nominativum, quia in tali verbo non est causa per quam ipse dixit verbum primae personae dare intelligere nominativum; hoc autem falsum est secundum Priscianum, quia omne verbum primae personae, cuiuscumque significati sit, dat

47 nominative] no(min)e F. 62 aliam] aliquam F. 75 ***] desideratur aliquid huius fere tenoris: Si <haec responsio sit bona>. 78 Priscianum] Prisc., Inst. XVII.ii.14.

80 intelligere nominativum; secundum Priscianum ergo illa non fuit causa quam ipse dicebat.

2.2.1.2. Secundo sic arguebatur: Non potest reddi causa alicuius effectus grammatici per illa quae non pertinent ad scientiam quae grammatica dicitur vel ad considerationem grammatici; sed nullum praedicamentum –nec substantia nec qualitas nec quantitas– est quae pertineat
85 ad considerationem grammatici, quia illae sunt primae differentiae entis et pertinent ad primum philosophum, cuius est docere <ens> in quantum ens et eius prima principia et eius primas differentias et passiones quae sibi debentur per se; ergo accidens significatum per verbum
90 primae personae et secundae, vel substantia, non erit in causa quare verbum personae primae vel secundae dat intelligere nominativum.

2.2.1.3. Item, cum dicitur quod habet dependentiam propter <quod> accidens ad substantiam, illa substantia non est substantia de qua grammaticus loquitur. ‘Caecitas’ enim et hoc quod est ‘albedo’ et hoc quod
95 est ‘nihil’ significant substantiam de qua grammaticus loquitur; sic et omne nomen substantiam significat. Modo constat quod omne accidens, sive quantitas sive qualitas, ad talem substantiam dependentiam non habet, sicut patet de se; sed est illa substantia ad quam accidens dependentiam habet ut substantia praedicabilis et res vera, scilicet corpus simplex vel generabile, sicut sunt elementa, vel ingenerabile sicut
100 corpus caeleste, vel est illa substantia corpus mixtum; ad tales habet dependentiam accidens.

Ex hoc arguebatur sic: Si verbum primae personae daret intelligere nominativum propter <quod> accidens quod significat –quod est accidentalis passio, qualitas vel quantitas etc.– dependet ad substantiam,
105 cum talia non dependeant nisi ad substantiam quae est res praedicabilis, sicut est aliqua illarum quae dicta sunt, tunc verbum primae personae vel secundae nullum daret intelligere nominativum, nisi qui<a> talem substantiam significaret. Hoc autem est falsum. Dato enim quod nullus nominativus significaret substantiam aliquam quae est res vera
110 praedicabilis, sed solum substantiam sicut grammaticus <loquitur>

84-85 nullum praedicamentum] nulla praedicamenta F. **92** propter] per F. *Si emendationi nostrae credas, hunc in modum intellegas:* propter quod (i.e. quoniam) accidens (*supple:* habet dependentiam) ad substantiam (*supple:* et verbum significat accidens). **103** Ex] Et F. **105** dependet] dependent F. *Haesitantes correximus, cum pluralis numerus e specificatione accidentis per accidentalem passionem, qualitatem, quantitatem etc. ortus aliquo modo tolerari posset.* **107** aliqua] a(li)a F.

de [quodam] substantia, verbum <primae> vel secundae personae non minus daret intelligere nominativum; constat enim quod iste nominativus qui est ‘ego’ non significat substantiam talem, cum pertineat ad omne suppositum. 115

2.2.1.4 Item, si verbum primae et secundae personae daret intelligere nominativum, quia accidens quod verbum significat dependet ad substantiam quae significatur per nominativum sicut ad suum subiectum, tunc omne accidens significatum per verbum primae vel secundae personae enuntiatum de nominativo a parte ante depende<re>t ad substantiam illam significatam per illum nominativum sicut ad suum subiectum. Hoc autem est falsum, nam si dicam sic ‘ego percutio Socratem’, res significata per hoc quod dico ‘percutio’ non est in substantia designata per nominativum supponentem sicut in suo subiecto, sed in substantia quae est significata per hunc accusativum ‘Socratem’; percuti enim non est in percutiente sicut in subiecto sed in percusso, sicut nec motus in movente sed in moto. Ergo verbum personae primae non dat intelligere nominativum propter quod accidens, quod est suum significatum, non dependet ad substantiam significatam per nominativum sicut ad suum subiectum. 120 125 130

Iuxta quod intelligendum est quod aliud est subiectum enuntiationis et aliud subiectum rei enuntiatæ. Nam si dicatur sic ‘Socrates percudit Platonem’, Socrates est subiectum enuntiationis <et Plato est subiectum rei enuntiatæ,> ut de se patet. Et causa huius diversitatis est quia effectus potest enuntiarī de sua causa agente, quia quod est in alio potest enuntiarī de eo; effectus enim omnis est in sua causa agente aliquo modo essendi in, sicut etiam scribitur in 4. Physicorum. Et sunt aliqui modi praedicandi aliquid de altero distincti iuxta modos essendi alterum in altero, ut quod inest alicui accidentaliter praedicatur de ipso accidentaliter, et quod inest alicui enti essentialiter praedicatur de ipso essentialiter. Et iuxta istud potes distinguere omnes modos praedicandi, et causas eorum ad praesens omitto, quia non sunt ad propositum. 135 140

112 quodam] *haec vox aut secludenda est aut in quadam mutanda, sed tunc maiorem corruptelam latere putandum erit.* 119 significatum] significatur F. 137 4. Physicorum] *Locum determinatum non invenimus, at cf. Arist., Ph. IV.3 (de modis essendi in); praeterea Boethius Dacus, Quaest. GC, qu. II.8, CPhD V.1: 118.25-28: “Ad hanc quaestionem dico quod omnes formae generabilium sunt in corpore caelesti et sunt in motore proprio corporis caelestis et sunt in motore simpliciter primo per modum per quem omnis effectus est in sua causa agente”.*

2.2.2 Contra solutionem rationum arguebatur sic:

2.2.2.1 → 2.1.2.1 Si nominativus habetur per verbum primae personae propter dependentiam quae est in ipso verbo, aut ergo illa dependentia causatur a re verbi aut a voce ipsius verbi aut ex aliquo modo significandi qui est in verbo; sed ex nullo illorum causatur in verbo dependentia ad nominativum; ergo responsio nulla.

Probatio minoris: Ex re verbi non causatur dependentia in verbo ad nominativum, quia non oportet rem verbi esse accidens verum quod ad substantiam dependeat, ut patet in hoc verbo ‘annihilor’ et in consimilibus, et quia non oportet significatum nominativi esse talem substantiam, loquendo grammatice, ad quam dependeant accidentia, dato etiam quod significatum verbi primae personae sit verum accidens quod est in praedicamento. Item, licet accidens dependeat ad substantiam et etiam illud accidens sit significatum verbi, unde habes tu quod illa substantia sit significata nominative, cum ratio subiecti non distinguatur per nominativum? Simul enim stat quod aliquid sit in ratione subiecti respectu alicuius accidentis, et tamen construat cum ipso accidente non nominative, ut dicendo sic ‘percutio Socratem’. Nec causatur ex voce verbi, sicut de se patet. Nec ex aliquo modo significandi ipsius verbi, nam ex prima persona verbi non, quia tunc pronomen primae personae dependentiam haberet ad alium nominativum, || quod fatuum est dicere; nec ex numero, per eandem rationem; nec per modum significandi indicativum; nec ratione temporis praesentis; nec ratione modi significandi essentialis verbi, quia tunc verbum impersonale sicut ‘legitur’ haberet dependentiam ad nominativum, cum habeat in se omnes istos modos significandi, quod tamen falsum est.

2.2.2.2 → 2.1.2.2 Contra solutionem secundae rationis arguebatur sic: Dixit in solutione secundi argumenti quod [nec] verbum primae personae dat intelligere aliam vocem a se per modum significandi essentialis verbi; ergo cum modus essentialis verbi sit in quolibet verbo, quia per ipsum est verbum in specie verbi, tunc omne verbum tam impersonale quam etiam infinitivi modi daret intelligere aliam vocem a se, quod figmentum est dicere. Quomodo enim hoc verbum ‘legitur’ dabit intelligere aliam vocem a se, vel quare? Unde valde improbabiler dixit.

2.2.2.3 → 2.1.2.3 Contra solutionem tertiae rationis est argu<men>tum quod est contra solutionem primae rationis, quia eodem modo solvebatur.

2.3 Ad ista respondebatur per ordinem. Et primo ad rationes quae erant contra positionem quaestionis. 180

2.3.1 → 2.2.1.1 Ad primam dixit quod substantia non potest esse significatum verbi, et ideo significatum verbi debet esse accidens quod habet dependentiam ad substantiam, ratione cuius dependentiae dat intelligere nominativum.

2.3.2 → 2.2.1.2 Ad secundam. Cum dicebatur “<Res praedicamentales,> sicut qualitas et ceterae res praedicamentales non pertinent ad grammaticum, sed ad primum philosophum, cum sint primae differentiae entis et in quantum est ens”, dixit quod immo pertinent ad grammaticum, sunt enim significata dictionum, quae considerat grammaticus; idem autem potest pertinere ad duos artifices alio et alio modo. 185 190

2.3.3 → 2.2.1.3-4 Ad rationes sequentes non respondebatur.

2.4.1 → 2.3.1 Contra primum istorum arguebatur: Modus essendi in re et modus intelligendi apud intellectum et modus significandi apud vocem se habent per ordinem, ita quod modus significandi vocis est ex modo intelligendi sicut ex sua causa, et modus intelligendi ex modo essendi ipsius rei sicut ex sua causa, nam sicut res agit intellectum de potentia ad actum intelligendi, ut scribitur 3° De anima, sic[ut] modus essendi ipsius rei agit modum intelligendi in intellectu. 195

Ex hoc arguebatur sic: Cuicumque convenit aliquis modus [significandi vel] essendi, sibi possibilis est modus intelligendi et modus significandi similis illi modo essendi; omni autem substantiae quae cadit sub generatione et corruptione convenit modus essendi per modum fieri, generari enim quoddam fieri est; ergo omni substantiae generabili convenit modus intelligendi per modum fieri, et per consequens modus significandi per modum fieri. Substantia ergo potest esse significatum verbi, non obstante quod verbum significet rem suam per modum fieri. 200 205

Iuxta quod intelligendum quod quandocumque fieri convenit uni rei et essentialiter, prius debetur sibi fieri quam esse, quia fieri via est in suum esse.

2.4.2 → 2.3.2 Contra secundum arguebatur. Cum dixit quod res praedicamentales sicut qualitas et quantitas etc. pertinent ad grammaticum quia sunt significata dictionum, contra: 210

189 quae] fortasse quas scribendum, ut sensus sit “pertinent ad grammaticum, quia dictiones, quarum sunt significata, ad eius considerationem pertinent”. 197 3° De anima] cf. Arist., de An. III.7.

2.4.2.1.1 Illud per se est significatum nominis in quantum nomen est, a quo potest dici vox nominis significativa, et cui non repugnat
 215 modus essentialis ipsius nominis significandi simpliciter. Hoc est per se et essentialis verbi significatum in quantum verbum est, a quo vox verbi potest reddi significativa, et cui non repugnat modus essentialis significandi verbi. <Significatum autem verbi> vel nominis non oportet esse aliquam rem praedicamentalem, sicut patet in hoc nomine ‘nihil’
 220 (similiter dicam de omnibus partibus orationis); si enim quaeram a te utrum illud magis est nomen vel verbum (et sic de aliis partibus orationis loquor) quod significat rem praedicamentalem (scilicet substantiam, qualitatem etc.) quam illud quod non significat res tales, sicut istud quod significat figmentum ut ‘chimaera[m]’ vel illud quod <significat>
 225 privationem specialem ut ‘caecitas’ vel illud, quod significat negationem ut ‘nihil’, si tu es homo aliquid intelligens respondebis quod non. Et rationem dabis talem: aliquid est nomen essentialiter per hoc quod habet modum significandi essentialis nominis [aequaliter erunt nomina]; sed nomina, sive significant rem praedicamentalem sive negationem sive
 230 purum figmentum, aequaliter habent modum significandi essentialis nominis; ergo aequaliter erunt nomina; ergo res praedicamentales non erunt de consideratione grammatici quia sunt significata dictionum: nec enim grammaticus considerat illas esse significata dictionum. Licet enim animalia plura et innumerabilia per dictiones significantur, nonne
 235 propter hoc pertinent ad grammaticum? Constat quod non!

2.4.2.1.2 Et ex illa radice oritur quaestio [quare] quis debet imponere voces ad significandum quae significant res praedicamentales, cum ad illas non se extendat intellectus grammatici in quantum talis.

213 Illud etc.] eodem modo arguit Boethius Dacus, *MS*, qu. 11, CPhD IV: 45-46. 218 Significatum etc.] cf. Boethius Dacus, *MS*, qu. 29, CPhDMA IV: 86.18-22 in *ratione principali*: “Nomen autem non significat substantiam, quae est res praedicamentalis, quia tunc haec dictio ‘nihil’ non esset in specie nominis, cum non significat substantiam, quae est res praedicamentalis.” Et 91.159-166 in *resp. ad rationem*: “nomen unde nomen est non significat substantiam, quae est res praedicamentalis, quia tunc omne nomen significaret talem substantiam”. 222 quod significat] quae significant F. 223 quam] quoniam F. 224 ut] et F. 223 nec] aut F. 234 nonne] an num scribendum? Quaestio directa + Constat quod non! etiam Boethius Dacus, *MS*, qu. 11, CPhD IV: 44.54-55 (vide apparatus ad loc.; in *textu* quod falsum est cum stirpe β legitur, Constat quod non praebet stirps α). 236 quaestio etc.] cf. Boethius Dacus, *MS*, qu. 12 “Utrum grammatici sit imponere voces quae significant res praedicamentales ad significandum”, CPhD IV: 48-51.

Et iuxta istam quaestionem intelligendum est quod omnem modum significandi dictionis essentialem, accidentalem, generalem et specialem 240
 necessario debet praecedere aliquod significatum a quo vox reddatur significativa. Et ratio huius est quia modus significandi, quicumque sit ille, non potest <esse> vocis non significativae; nisi praecederet aliquod significatum ipsum, iam modus significandi esset vocis non significativae, quod est impossibile. Et ideo male dicunt grammatici nostri, salva 245
 pace eorum, quod nomen significat substantiam cum qualitate per modum substantiae. Haec expositio falsa est, quia si accipias modum significandi in nomine primum et posterum, quemcumque volueris, necesse est quod ipsum praecedat aliquod significatum a quo reddatur vox illa significativa, quia modus significandi non potest esse vocis non 250
 significativae, ut dictum est.

Secundo intelligendum quod dictio potest esse omnium modorum significandi, quorum principium activum est ex parte intellectus et principium passivum ex parte significati dictionis, ita scilicet quod significatum dictionis respectu aliorum modorum significandi non habeat 255
 repugnantiam, et intellectus impositoris illorum modorum significandi habeat cognitionem. Intellectus enim nudus non procedit ad impositionem vocis, sed debet habere cognitionem vocis quam debet imponere, et modorum significandi sub quibus <debet> imponere, <et> rei cui[us] debet vocem imponere. Qui enim rem non novit, nomen sibi non imponit, sicut scribitur 1. Metaphysicae versus finem. Unde dictio potest 260
 esse talis numeri, quia suum significatum potest intelligi eo modo quo numerus ille [quoniam] ipsum exprimit, et potest esse talis personae, quia suum significatum potuit intelligi eo modo quo persona talis ipsum exprimit, et sub tali proprietate quam persona circa suum significatum 265

239 quaestionem] orationem F. intelligendum est *etc.*] *cf.* Boethius Dacus, *MS*, qu. 13, "Utrum aliquod significatum oporteat praecedere omnem modum significandi in dictione", CPhD IV: 51-53. omnes] omnes F. 245-51 Et ideo – ut dictum est] *cf.* Boethius Dacus, *MS*, qu. 13, CPhD IV: 53.59-64: "Ad secundum dicendum, quod cum dicant grammatici parum considerantes, quod nomen significat substantiam, id est per modum substantiae, si intelligant, quod modus ipse significandi nominis sit nominis significatum, ita quod ipsum modum significandi in dictione non praecedit aliquod significatum aliud ab ipso modo significandi in re vel in voce, falsum dicunt." 247 accipias] accipiat F. 248 quemcumque] quemcumque *vel* quocumque F. 261 1. Metaphysicae] ·1· me· F. *Revera* Averr., *Metaph.* VII.54. *Cf.* Henricus de Gandavo, *Summa*, art. 21, qu. 2, vol. I: 124vL: "ordo impositionis nominis sequitur ordinem nostrae impositionis, quia nemo nomen imponit qui rem non novit". 264 ipsum] ipsam F.

designat. Et sic dico de omnibus modis significandi essentialibus, accidentalibus, generalibus et specialibus omnium partium orationis.

270 2.4.2.2.1 Secundo arguebatur sic: Illa nullo modo pertinent ad considerationem grammatici quibus remotis in nullo deminuitur scientia quae grammatica est; sed posito quod nulla res praedicamentalis –nec substantia nec qualitas etc.– sit significatum alicuius partis orationis, et sic remotis omnibus praedicamentibus a grammatica, in nullo deminuta est scientia quae grammatica dicitur; ergo res praedicamentales nullo modo pertinent ad considerationem grammatici; ergo etc.

275 2.4.2.2.2 Iuxta quod intelligendum: Quicquid potest a mente concipi, hoc potest per vocem significari, et illud idem cadens sub diversis modis significandi essentialibus diversarum partium orationis significari, ut patet: ‘heu’, ‘dolor’, ‘dolens’, ‘doleo’ et <sic> de aliis. Non tamen oportet quod quicquid potest esse conceptus mentis, quod hoc sit res
280 praedicamenti sicut substantia et qualitas etc. Qui dicit res praedicamentales pertinere ad considerationem grammatici, ipse ignorat principia grammaticae. Et tamen ex illis rebus accepta est tota grammatica: qui enim grammaticam invenit, grammaticus non fuit, ut declaratum est in quodam alio sophismate.

285 Ita processum fuit in disputatione de primo problemate.

3.1 Ad quaestionem istam dicendum est quod in verbis personae primae vel secundae intelligitur nominativus.

Ad cuius evidentiam considerandum quod omnia quaecumque pos-
290 unt per virtutem unius modi significandi qui est significare rem suam substantive, per quem modum significandi nomen substantivum est in specie distinctum contra nomen adiectivum; hic est modus significandi
F 75rA †intelligendi†. Nam sic est in natura rerum quod illa res || quae est ex natura sua inhaerens alteri, cuius scilicet essentia non sufficit in suo
295 <esse sed> requirit subiectum esse, sicut est esse accidentis, talis res non potest esse alteri subsistens; accidentis enim in quantum tale †est non nec unius motus ut subiecti est alter motus†. Illa autem res cuius natura talis est quod ipsa est stans per se, in cuius esse sufficiunt sua

275-8 Quicquid – et <sic> de aliis] *cf.* Boethius Dacus, *MS*, qu. 14, CPhD IV: 55.60-56.71. 277 significari] significare F. 284 in quodam alio sophismate] *sophisma laudatum iam extare non videtur, rem autem tractat* Boethius Dacus, *MS*, qu. 1, CPhD IV: 1-10, *ubi* p. 6.36-37: “qui invenit grammaticam non fuit grammaticus”. 295 sicut est] sic universaliter \est/ (*vel* \cum/) F.

propria principia, quae nec alteri est inhaerens, nec requirit subiectum, ipsa causaliter per naturam suam, quae talis est, potest esse subsistens respectu aliarum rerum quae habent naturam contrariam. Et cum sic est in naturis et modis essendi ipsarum rerum, sicut dictum est, proportionaliter sic debet esse in modis intelligendi et significandi; nam intellectus, si sit rectus, sequitur ipsas res et non res intellectum.

<***> dico quod res debet esse intellecta et significata ut alteri inhaerens. Sicut ergo nomen adiectivum significat rem suam, sic modus significandi per quem ipsum est in specie adiectivi designat circa ipsam rem dependentiam et inhaerentiam quandam ad alterum, ut res, dico, sic intellecta et sic significata non possit intelligi nec significari ut alteri supponens per se. Nam <si> ibi modi significandi et intelligendi essent oppositi, in ipsa re consimiles essent modi essendi impossibiles.

Res intellecta et significata per se [per se] absque dependentia ad subiectum, ita quod suus modus significandi circa rem ipsam nullam designat inhaerentiam ad alterum, ipsa sic intellecta et significata intelligitur et significatur ut potens alteri supponere. Et diligenter considerandum circa hoc quod solum illa res quae habet talem modum essendi in sua natura talis est qualis est ille modus significandi et intelligendi de quo dictum est, <ita> quod talis res potest esse subsistens respectu aliarum rerum. Et alia essentialia quae ponunt alii, reducuntur ad talem modum essendi †per quem hoc ponunt†. Ideo sic est [in] modus significandi et intelligendi substantive a modo rei acceptus, qui dictus est, et ab ipso etiam nomen habet.

Illa dictio quae habet <talem> modum significandi per se potest supponere in oratione vocis, et quae habet talem modum intelligendi per se potest supponere in oratione apud intellectum, quae prior est –oratio enim et compositio intellectus prior est quam oratio et compositio sermonis et <est> causa eius. Illa autem dictio in qua non est talis modus significandi vel intelligendi, ipsa non supponit per se, sed per accidens, in quantum scilicet construitur cum dictione quae per se habet virtutem supponendi, et in quantum significatum suum specificat rem, scilicet rem illius dictionis, ut dicendo sic ‘homo albus currit’. Sicut enim hoc quod

300 causaliter] *fort.* essentialiter *scribendum*. 302-3 proportionaliter] propter hoc causaliter F. 307 adiectivi] adiectivum F. 310 ibi] isti F. 312 absque dependentia] ab(solu)te ad p(ri)n(cipi)a F. 315 alteri] illi F. 319 essentialia] *vox forte corrupta*. 320 modus] modis F. 325 oratione apud] oratione [[vocis]] ad prius F.

est 'albus' per se construitur cum hoc quod est 'homo', quia in se ipso
 habet principia quae faciunt <ad> hanc constructionem, sic per acci-
 dens construitur cum hoc appposito quod est 'currit', scilicet in quantum
 335 construitur cum substantivo quod est 'homo', quia <'homo'> per se
 construitur cum hoc appposito quod est 'currit'. Et ideo <hoc>quod est
 'albus' per accidens construitur cum hoc quod est 'currit'; construitur
 enim per accidens cuius constructionis principium <non> est in seipso,
 sicut et<iam> apparet de eo quod movetur et motore.

340 Sic omnia quae apponuntur sive praedicantur, reducuntur ad unum
 modum praedicandi, qui est significare rem suam per modum enuntia-
 bilis de alio, et ille modus a quibusdam dicitur esse compositio verbalis.
 Cum enim aliqua dictio est enuntiabilis de alia et alia non est enuntiabi-
 lis, oportet quod habeat aliquos modos significandi, et illa dictio in qua
 345 per se est modus significandi rem suam per modum enuntiabilis de alio,
 ipsa potest esse per se appositum vel praedicatum, sicut dicendo 'est'
 vel 'currit'. Sed dictio in qua non est <talīs> modus significandi per se
 ipsam aut non praedicatur aut solum virtute alterius dictionis in qua
 invenitur ille modus significandi per se, ut dicendo 'homo est albus' vel
 350 'homo est animal'. 'Animal' enim et 'album' et talia nomina vel prono-
 mina vel participia non possunt esse apposita vel praedicata per se, quia
 non est in ipsis ille modus significandi qui facit unumquodque <esse
 appositum vel praedicatum>, ut dictum est. 'Est' et 'currit' <et> verba
 consimilia per se sunt praedicata, quia in se habent modum significandi
 355 qui facit unumquodque esse praedicatum, et ideo in solo verbo dicitur
 esse compositio. Nunc autem modus significandi rem suam ut de alio
 enuntiabilem proportionalis est modo significandi rem suam ut de quo
 aliud enuntiabile est. Ex hoc enim ipso quod aliqua dictio significat
 rem suam ut de alio enuntiabilem, ipsa habet dependentiam ad alterum
 360 quod significat rem suam ut de quo alterum enuntiabile est, nam [nam]
 isti duo modi significandi proportionales sunt et sibi correspondent, ut

332 albus per se] per se albus F. 337 albus] album F. 340 reducuntur ad unum -- de alio]
 cf. Boethius Dacus, *MS*, qu. 78, CPhD IV: 185.52-53: "Dicendum ad hoc, quod modus
 significandi rem suam per modum enuntiabilis de alio est modus significandi specificus
 verbi." 353 est et currit] q(uae) etiam c(eter)a F. 357-8 de quo aliud] de qua a(li)o F.
 Cf. Boethius Dacus, *MS*, qu. 77, CPhD IV: 182.28-30: "nominativus secundum quod
 huiusmodi nominat rem suam ut de quo aliquid est enuntiabile." *Etiam modi signifi-*
candi reliquorum casuum, qui infra tradentur, eisdem fere verbis in Boethii MS, qu. 77,
 pp. 182-183, *exprimuntur*. 360 quo] qua F.

dictum est. Ratio enim nominativi est designare suum significatum ut de quo alterum est enuntiabile, et ideo, sive sit verbum primae personae sive cuiuscumque alterius, propter hoc causaliter, [vel] cum significat vel specificat rem suam per modum enuntiabilis de alio, dat intelligere nominativum, cuius proprium est designare aliquid ut de quo alterum est enuntiabile. Et hoc in tantum verum est, quia quicumque intelligit vel per vocem exprimit verbum, quod significat rem suam per modum enuntiabilis de alio, ipse de necessitate refert intellectum suum ad aliud nominative intellectum vel designatum, sive per modum ut de quo alterum enuntiabile est. Et hoc dico, si recte intelligat. Et hoc patet volenti considerare.

Iuxta quod intelligendum diligenter quod sicut vox ipsa est signum rei, ita quilibet modus significandi dictionis signum est alicuius proprietatis circa ipsam, et quanta est differentia modorum significandi, tanta erit necessario differentia ipsarum proprietatum quas modi designant. Et si ali^{qu}a res perfecte significatur per vocem, quaelibet proprietas ipsius, sive pertineat ad considerationem dialectici sive grammatici, per suum modum significandi designatur, et aliter enim non esset illa res perfecte designata per vocem. Et hic modus significandi per comparisonem ad vocem “modus” dicatur, per comparisonem tamen ad proprietatem rei quam designat signum debet dici “signum”, eius enim signum est. Aliam enim proprietatem circa rem designat numerus singularis vel pluralis, et aliam designat persona, et aliam designat casus et sic intelligitur in aliis. Et cum ablativus significet rem suam ut a quo est aliquid –et iste modus continet sub se valde multos modos speciales– et vocativus significet rem suam in ratione excitati ad aliquid agendum vel apprehendendum, accusativus significat rem suam in ratione termini actus. Omnis actus transiens in rem extrinsecam sic<ut> de necessitate suae naturae requirit agens principium, sic de necessitate requirit terminum in quem; licet enim consideratio sit in considerante,

364 cum significat] consignificat F. 365 alio] quo F. 373-5 Iuxta quod – circa ipsam] cf. Boethius Dacus, *MS*, qu. 29, CPhD IV: 88.69-73: “Iuxta quod diligentissime debes considerare, quod sicut vox ipsa est signum rei significatae, sic modus significandi quilibet, qui est in dictione, est signum alicuius modi essendi et alicuius proprietatis, quam circa rem designat”. 376 necessario] necessaria F. 381 comparisonem] dicatur *add. & exp.* F. 387 excitati] exercitii F. Cf. Boethius Dacus, *MS*, qu. 77, CPhD IV: 183.52-53: “Vocativus autem casus significat illud, quod significat, in ratione excitati ad aliquid apprehendendum vel agendum”.

tamen percussio non est in percutiente sed in [sua] alia substantia a percutiente, ut in termino vel causa sui transitus; et ex hoc accepta est habitudo quam designat accusativus casus. Dativus autem significat rem suam ut cui aliquid acquiritur. Genitivus vero ut cuius est aliquid vel ut subiectum vel ut efficiens vel ut finis vel ut possessoris et multis aliis modis intelligendi. Et nisi consideras omnes speciales habitudines, quas habitudo generalis comprehendit –habitudinem generalem quilibet casus designat –, impossibile est quod perfecte scias constructionem partis casualis. Et de istis modis diligenter dictum est in *sophismate*. Solus autem nominativus significat rem suam ut de quo aliquid est enuntiabile. Et huius probatio est, quia si nominativum tollas, impossibile est ut aliquid se habeat in ratione ut de quo alterum est enuntiabile. Et ille est modus sub se multos alios comprehendens: quot enim modis contingit aliquid esse in altero et enuntiari, tot modis contingit de altero designari respectu alterius ut de quo ipsum alterum est enuntiabile; et omnes istos modos speciales continet sub se ratio nominativi.

Iuxta hoc considerandum est quod ex tali unione plurium proprietatum sub uno modo significandi aequivocatio est, sicut ex unione plurium rerum sub una voce: ex utroque enim multum diversificatur sententia orationis. Si ergo attendantur ea quae dicta sunt, manifeste apparet ex qua causa verbum primae personae vel cuiuscumque alterius personae det intelligere nominativum –et multa alia.

3.2 Iuxta hoc ad rationes in contrarium dicendum est.

3.2.1 → 1.1.1 Ad primam. Cum dicis “Omne quod habetur per aliquam dictionem, aut habetur per eam tamquam significatum vel consignificatum eius”, dicendum est per interemptionem. Si autem sic accipias propositionem: “Omne quod habetur per aliquam dictionem aut habetur per eam tamquam significatum eius vel tamquam consignificatum aut ex dependentia sui significati || ad aliud aut[em] ex dependentia causata in dictione ex aliquo modo suo significandi ad aliud”, sic vera est propositio. Nunc autem, licet nominativus non detur intelligi per verbum primae vel secundae personae tamquam eius significatum vel consignificatum, datur tamen intelligi per ipsum ex compositione

393 termino vel causa] terminum vel causam F. 397 consideras omnes] considerationes omnes F. 400 in *sophismate*] *ad sophisma deperditum referri videmur, cuius titulus fortasse excidit. Cf. autem quae in sophismate 9a, P3.2 Petri de Alvernia dicuntur.* 401 quo] qua F. 405 contingit] convenit F.

verbi ad nominativum causata ex [suo] modo significandi ipsius verbi, 425
cui modo significandi solus nominativus est proportionalis, ut superius
visum est.

3.2.2 → 1.1.2 Ad aliam rationem. Cum dicis “Nominativus non est
vox sola nec res sola, sed aggregatum ex voce significante et re signi- 430
ficata, et vox non dat intelligere aliam vocem a se, ergo nec aliquem
nominativum”, dicendum est ad hoc quod in re vera ratio ostendit quod
nullum verbum dat intelligere <nominativum> vocis. Nominativus enim
vocis est ille qui est aggregatus ex voce significante et re significata,
et verbum primae personae non potest dare aliam vocem intelligere.
Quomodo enim potes dicere quod hoc verbum ‘currit’ vel ‘curris’ dat 435
intelligere aliam vocem a se? Quaeram “Quae est illa vox?”, nec habe-
bis illam dare. Et ideo non dat intelligere nominativum aliquem vocis,
ut ostendit ratio. Dat tamen intelligere nominativum apud intellectum
existente<m>, et ille est conceptus mentis cadens sub modo intelligendi
proportionali modo significandi nominative; immo ab illo modo intel- 440
ligendi acceptus <est> modus significandi qui nominativus est casus.
Et sic<ut> nominativus verus <est> aggregatus ex re significata et voce
significante, et sic ille nominativus intellectus est aggregatus ex conceptu
mentis et modo intelligendi nominative circa illum conceptum. Propter
hoc enim dicitur nominativus intellectus, unde Priscianus dicit “Inest 445
igitur nominativus intellectus in verbo primae et secundae personae,
sine quo substantia significari non potest”.

3.2.3 → 1.1.3 Ad tertiam rationem dicendum est: Cum dicitur “Illud
quod in specie distinguitur contra alterum, nec est compossibile illi, nec
est relativum illius, hoc non dat intelligere illud alterum”, dicendum 450
ad hoc quod aliquid dare intelligere dupliciter est: aut ex dependentia
rei suae ad alterum, sicut accidens dependet ad subiectum et unum re-
lativum ad alterum; alio modo dat intelligere alterum ex dependentia
causata in ipso ex aliquo suo modo significandi vel intelligendi. Primo
modo falsa est propositio, secundo modo non: nihil enim prohibet 455
duas res oppositas in specie et impossibiles ad invicem et quarum
una non est relativum respectu alterius cadere sub modis significandi

441 qui] quod F. 445 Prisc., *Inst.* XVII.ii.14: “inest igitur intellectu nominativus in ipsis
verbis, quo sine substantia significari non poterat, in prima quidem persona et secunda
definitus”. 455 falsa] et ita F.

proportionabilibus ad invicem, et ita una dependet ad aliam per constructionem ex modis significandi vel intelligendi, ut ‘unitas’ vel ‘idea
460 movetur’ et cetera similia.

Et illa de primo problemate sufficiant.

PROBLEMA 2

Quis sit iste nominativus qui intelligitur in verbis primae et secundae personae, an nominativus nominis aut pronominis

Secundo quaerebatur quis sit iste nominativus qui intelligitur in verbis primae et secundae personae, an nominativus nominis aut pronominis.

1.1 Et arguebatur quod non nominativus pronominis.

1.1.1 Quia ille idem nominativus qui intelligitur modo in verbo
5 primae et secundae personae, intelligebatur in eis ante inventionem pronominum; sed ante inventionem pronominum non intelligebatur nominativus pronominis in eis; ergo nec modo. Maior declaratur, quia ex quo ille nominativus qui intelligitur in verbis primae et secundae personae, intelligitur in eis per modos suos significandi et eodem modo
10 se habent modi significandi ipsius verbi post inventionem pronominis sic<ut> et ante se habebant, ergo erit idem nominativus qui nunc intelligitur in verbis primae et secundae personae qui tunc intelligebatur in eis ante inventionem pronominis. Minor declaratur, quia ante inventionem pronominis non erat nominativus pronominis; et illud quod
15 penitus non est, in nullo intelligi potest; ergo etc.

1.1.2 Secundo arguebatur sic: Nominativus non est pronominis nisi causatur per modum significandi specificum pronominis. Quod ergo non potest dare intelligere modum significandi specificum pronominis, nec nominativum pronominis; sed verbum per nullum eorum quae in
20 ipso sunt potest dare intelligere modum significandi specificum pronominis: non enim per vocem suam, nec per significatum suum, ut de se patet, nec secundum aliquem modum significandi –quaeram quis sit ille, et non habes dare illum, nisi velis fingere; ergo verbum primae vel secundae personae non dat intelligere nominativum pronominis, nul-
25 lus enim nominativus potest esse pronominis sine modo significandi essentiali pronominis.

459 vel²] et F. 1 quaerebatur] qr^(ur) F. 3 arguebatur] a^(ur) F. 7 maior] minor F. 17 causatur] causaliter F.

1.1.3 Item, non dicitur quod verbum primae et secundae personae det intelligere nominativum pronominis magis quam nominis nisi quia nominativus pronominis est vel personae primae vel secundae; sed nominativus nominis bene potest esse primae vel secundae personae, ut ostendam; ergo eadem ratione dabit intelligere nominativum nominis. Probatio assumptae: Persona in genere dividitur in primam et secundam et tertiam sicut per suas differentias oppositas. Ex hoc arguo sic: Illud quod non determinat sibi unum opposit^{or}um, ei non repugnat alterum eorum; sed nomen non determinat sibi tertiam personam, quia potest esse secundae, ut patet in vocativo casu, et in quolibet casu nominis salvatur natura nominis simpliciter; nomen non determinat sibi secundam personam, quia potest esse tertiae personae, ut apparet in aliis casibus. Cum igitur in quolibet casu nominis salvetur tota natura ipsius nominis, <et> secunda persona et tertia opponuntur primae sicut inter se opponuntur, et nomen non determinat sibi secundam personam nec etiam [personam primam nec] tertiam, ergo sequitur quod sibi non repugnat prima persona. Nomen ergo potest esse primae personae. Nec potes dicere quod nomen habeat secundam personam alio modo quam alia pars orationis, quia omnis oratio habet suos modos significandi per impositionem suae vocis ad significandum.

1.1.4 Item quod nomen possit esse cuiuslibet personae, in hoc videtur Priscianus consentire. Dicit enim “Potest esse homo qui loquitur, ad quem quis loquitur et de quo aliquis loquitur”.

1.1.5 Item. In verbis primae et secundae personae intelligitur nominativus non diversificatus nisi accidentaliter solum, quia secundum proprietates personales; quia etiam sic ipsum verbum est solum diversificatum in quo intelligitur, cum ipsum solum declinet^{ur} per primam, secundam et tertiam personam. Quae enim ratio est quod in verbis primae et secundae personae intelligatur nominativus unius partis orationis? Nullam huius potes dare rationem, cum illa verba solum sint diversificata accidentaliter. Sed in verbis tertiae personae non intelligitur magis nominativus nominis quam pronominis, ut in verbis ‘fulminat’ et ‘tonat’; ergo in verbis primae et secundae personae non intelligitur nominativus pronominis.

27 verbum] in verbis F. 28 quia] *potius* quod F. 30 bene] non F. 42 non] *supra lin.* F. 44 quam] quod F. 47 esse] *possit add. & exp.* F. 48 Priscianus] Prisc., *Inst.* XVII. II.15. 55 intelligatur] intelligitur F.

1.2 In oppositum arguebatur sic:

1.2.1 Ille nominativus in verbis primae et secundae personae intelligitur qui expressus cum ipso competenter ordinem habet; sed iste solum est nominativus pronominis; ergo etc.

65 1.2.2 Item. Verbum primae <et secundae personae non> dat intel-
ligere aliquem nominativum qui sibi opponitur in modis significandi,
unum enim oppositorum non intelligitur in alio; sed quilibet nomi-
nativus opponitur verbo primae personae et secundae in modis suis
70 significandi, nisi solum pronominis; ergo verbum primae et secundae
personae non dabit intelligere aliquem nominativum nisi nominativum
pronominis.

2. Ad ista non fuit responsum, quia oportet<re>t multum repetere.

3.1 Et ideo statim ad quaestionem dicendum quod in verbis primae
et secundae personae intelligitur nominativus, sicut apparet ex praecedenti
75 problemate. Si tamen subtiliter percunctari velis, invenies illum
nominativum nec esse nominativum nominis nec pronominis nec partici-
pii. Nec est hoc mirum quod dico nominativum simpliciter intelligi
in verbis primae et secundae personae et esse nullum nominativum spe-
cialem; illa enim non repugnant, sicut nec repugnat dicere animal esse
80 genus et nullum animal esse genus. Ad cuius intellectum sciendum est
quod ratio nominativi in quantum nominativus est praecedit rationem

62 *Cum ratione 1.2.1 cf. Radulphus Brito, Quaest. Prisc. min., qu. 1.31, p. 200: "Oppositum arguitur, quod ibi non intelligitur nominativus nominis, quia ille nominativus non intelligitur in verbis primae et secundae personae qui expressus cum eis facit orationem incongruam." 72 fuit] facit F. 75 Si tamen etc.] Ad hanc opinionem Boethii alludit Anon., "Innata est nobis", f. 143vB: "Opinio viri famosi est quod est nominativus simpliciter, nec nominis nec pronominis, nec est inconveniens, quia sicut animal est genus, non tamen aliquod animal particulare, ita possibile quod nominativus intelligitur in communi." Contra opinionem Boethii arguit Gualterus de Alliaco, CURRO, p. 222: "Ad quod dixerunt aliqui quod nominativus absolutus abstractus a nominativo pronominis et nominis intelligitur [...] Ista positio dupliciter intelligitur. Uno modo potest intelligi, quod nominativus impositus ante et floci copulatus† abstractus a nominativo nominis et pronominis intelligitur in verbis prime et secunde personae, sicut videmus pretendere ponentes hanc positionem {positionem] questionem ed.]. Alio modo potest intelligi prime et secunde persone absolute {absolute] absoluta ed.} concepta per modum prime et secunde persone, cui accidit indifferenter, ut sub nomine vel pronomine imponatur in verbis prime vel secunde persone. Primus modus omnino est impossibilis et falsus, secundus modus aliquid habet de veritate, sicut in processu patebit." 77 quod] quia F. 78 esse] cum F.*

nominativi in quantum ipse est nominis vel pronominis vel participii. Et qui hoc non intelligit, nihil intelligit.

Item, nominativus simpliciter unde nominativus non efficitur nominativus pronominis nisi in quantum cadit sub modo significandi 85
essentialem specifico ipsius pronominis, nec causatur <nominativus nominis nisi> per hoc quod cadit sub modo significandi essentiali ipsius nominis. Similiter dico de participio. Cum igitur nominativus, ex hoc quod ille nominativus est <non erit> pronominis, nec ex hoc <quod> additur sibi persona prima erit pronominis, quia persona non est 90
modus significandi specificus ipsius pronominis, nec sequitur ad modum specificum ipsius pronominis, quia tunc omne pronomen esset primae personae, cum omne pronomen habeat modum specificum ipsius pronominis, nec antecedit ad eum modum pronominis, quia tunc persona 95
prima non esset in verbo, cum verbum non habeat modum specificum ipsius pronominis; cum ergo nominativus non est simpliciter pronominis, <nec> ex hoc causatur quod ipse est nominativus, nec, etsi addatur sibi persona prima, ex hoc erit pronominis, cum prima persona non est modus significandi ipsius pronominis specificus, nec ad ipsum sequitur, nec ad ipsum antecedit, ut visum est –et sine modo specifico 100
pronominis, nullus potest dici nominativus pronominis–, ideo dico quod <licet> verbum primae personae det intelligere primam personam, non propterea dabit intelligere nominativum pronominis. In verbo enim primae personae non habes per quod verbum posset dare intelligere modum significandi essentialem pronominis, || sine quo nul- F 75vA
lus est nominativus pronominis. Eodem modo arguo de nominativo nominis et participii. Si hoc diligenter inspiciatur, patet manifeste quid sit dicendum ad quaestionem.

3.2.1 → 1.1 Et rationes hoc probantes concedo, quoniam probant bene suam conclusionem, si bene intelligantur. 110

3.2.2 → 1.2 Ad rationes in oppositum respondendum.

3.2.2.1 → 1.2.1 Ad primam. Cum dicitur “Ille nominativus intelligitur in verbis primae personae et secundae qui expressus etc.”, dicendum quod falsum est. Multi enim nominativi convenientem habent ordinem cum hoc quod est ‘currit’, quorum nullus intelligitur per ipsum, 115

dicendo sic ‘Socrates’ vel ‘Plato’ vel ‘equus currit’, et tamen nullus istorum nominativorum intelligitur in hoc quod est ‘currit’. Et ideo licet nominativus habeat convenientem ordinem cum hoc verbo primae personae vel secundae, non tamen oportet propter hoc quod verbum
120 primae personae vel secundae det ipsum intelligere

3.2.2.2 → 1.2.2 Ad secundam rationem dicendum est. Cum dicis quod verbum non dat intelligere aliquem nominativum qui sibi repugnat sive opponatur in modis significandi, dico quod verum est. Sed cum dicis in minori quod quilibet nominativus opponitur verbo primae personae
125 et secundae nisi nominativus pronominis, dico quod verum est quod quilibet nominativus specialis, et ideo concludere potes quod nullus nominativus specialis intelligitur in verbo primae et secundae personae, sicut concessum est. Nominativus tamen simpliciter non opponitur verbo primae personae et secundae in modis significandi, nec etiam
130 nominativus nominis opponitur verbo primae personae, etiam si ipse esset primae personae, sicut esse potest, ut visum est prius.

Et haec de secundo problemate sufficiant.

PROBLEMA 3

Utrum verbum primae personae magis possit facere orationem perfectam quam verbum tertiae personae

Tertio quaerebatur utrum verbum primae personae sicut ‘lego’ magis posset facere orationem perfectam quam verbum tertiae personae sicut ‘legit’.

1.1 Et arguebatur quod non, sic:

5 1.1.1 Omne verbum quod [quod verbum] dat intelligere aequaliter suppositum conveniens sibi in modis omnibus constructionis et modis significandi sicut verbum primae personae quod est ‘lego’, ita perfecte complet orationem sicut hoc quod est ‘ego lego’; sed verbum tertiae personae, sicut ‘legit’, per principia constructionis et modos significandi
10 qui in ipso sunt dat intelligere suppositum aequae conveniens sibi in suis modis significandi. Sicut enim ‘lego’ virtute suae personae, quae prima est, dat intelligere suppositum consimilis personae, ita hoc verbum ‘legit’ virtute suae personae, quae est tertia, dat [dat] intelligere suppositum

eiusdem personae; et sic intelligas in omnibus modis significandi; ergo ‘legit’ ita perfecte complet orationem sicut ‘lego’. 15

1.1.2 Item, oratio simpliciter perfecta est quae habet suppositum potens terminare omnem dependentiam causatam in apposito per suos modos significandi; haec oratio est huiusmodi: ‘legit’. Per hoc enim quod significat rem suam per modum inhaerentis alteri et per modum enuntiabilis de altero, dat intelligere nominativum substantive rem suam designantem. Per hoc autem quod significat rem suam sub proprietate numeri singularis, oportet quod illud suppositum sit numeri consimilis; non enim potest esse quod accidens aliquod sit unum secundum numerum, et suppositum cui inhaeret sit plura secundum numerum – hoc enim est impossibile et in modis essendi rerum et in modis intelligendi intellectus et in modis significandi sermonis–; ideo exigitur conformitas in numeris. Per hoc autem quod hoc idem <quod> est ‘legit’ est tertiae personae, oportet quod illud quod est suppositum quod dat intelligere sit tertiae personae; aliter enim inter illas esset oppositio in modis significandi. Et ita hoc quod est ‘legit’ dat intelligere suppositum potens terminare omnem dependentiam causatam in hoc quod est ‘legit’ per suos modos significandi, ergo illa est simpliciter perfecta ‘legit’; sed omnes orationes simpliciter perfectae aequaliter sunt perfectae; ergo haec oratio ‘legit’ est perfecta simpliciter sicut haec oratio ‘lego’. 20 25 30

1.1.3 Item dicit Priscianus: “Inest igitur nominativus intellectus in ipsis verbis etc., et in verbis primae et secundae definitus, in verbis autem tertiae personae indefinitus nisi excepta fuit actio”. Secundum Priscianum ergo habeo quod in hoc verbo ‘legit’ intelligitur nominativus sicut in hoc quod est ‘lego’, et non differunt nisi quia unum est primae personae, alterum vero tertiae personae, et unum est speciale, aliud vero generale. Si ergo hoc quod est ‘legit’ non esset oratio perfecta sicut et ‘lego’, tunc nullus nominativus qui est tertiae personae et generalis significati vel infiniti significati cum apposito tertiae personae faceret orationem perfectam; hoc autem falsum est sic dicendo ‘substantia currit’ vel ‘aliquid currit’; <ergo> etc. 35 40 45

1.2 In contrarium arguebatur.

20 substantive] substantiae F, *ut videtur*. 35 Priscianus] Prisc., *Inst.* XVII.ii.14: “inest igitur intellectu nominativus in ipsis verbis, quo sine substantia significari non poterat, in prima quidem persona et secunda definitus, in tertia vero, quia innumerabiles sunt personae tertiae, infinitus, nisi excepta fiat actio”.

1.2.1 Priscianus specialiter probat quod verbum primae personae complet orationem; hoc autem non probat de verbo tertiae personae; huius causa non videtur esse alia nisi quia ipse magis opinabatur verbum
50 primae personae complere quam verbum tertiae personae.

1.2.2 Item. Illa oratio est perfecta quae habet suppositum magis finitum; ‘lego’ habet suppositum magis finitum quam ‘legit’, [ergo] sicut patet de se; ergo etc.

3.1 Ad hoc breviter est dicendum quod ferendo intellectum meum
55 ad omnia quae grammaticus considerat per se videtur mihi quod illa sit ita perfecta ‘legit’ sicut ‘lego’, sicut rationes praecedentes ostendunt.

Ad cuius intellectum accipio duas suppositiones, quarum prima est quod nullus artifex potest caute concedere vel negare aliquid nisi ex principiis suae scientiae. Secunda est quod grammaticus unde gram-
60 maticus nullam rem penitus habet considerare specialem, sed solum illud quo vox potest reddi significativa sufficienter; illud autem non oportet esse aliquam rem specialem, quia quicquid potest esse mentis conceptus, hoc potest esse vocis significatum; duas autem dictiones solo significato non potest distinguere grammaticus differentes, nec duas
65 orationes solo significato differentes. Non enim debes credere quod grammaticus ex sua scientia, quae grammatica est, possit distinguere istas duas dictiones ‘homo’ et ‘lapis’ posito quod solo significato differant – nisi tu dicas quod scientia quae docet substantiam hominis sit grammatica et etiam substantiam lapidis, quod fatuum est dicere.

70 Ex hoc ad propositum. Grammaticus enim concedens istam esse perfectam ‘lego’ [non] debet concedere illam esse perfectam ‘legit’, cum utrobique inveniatur aequalem convenientiam modorum significandi

47 Priscianus] cf. Prisc., *Inst.* XVII.ii.14sq. 54 *Positio Boethii hic prolata omnibus numeris cum eis quae in MS*, qu. 11, CPhD IV: 46-48 *de aequali perfectione verborum ‘tonat’ et ‘currit’ dicit.* 58-59 nullus – scientiae] cf. Boethius Dacus, *Quaest. GC*, qu. 1.2, CPhD V.1: 8.95-97: “nullus artifex potest concedere aliquid vel negare nisi ex principiis suae scientiae.” Id., *Quaest. Ph.*, qu. III.11, CPhD V.2: 274.153-155: “nullus enim artifex potest negare aliquid vel concedere nisi ex suis principiis”. Id., *De aeternitate mundi*, CPhD VI.2: 347.335-348.446: “nullus artifex potest aliquid causare, concedere vel negare nisi ex principiis suae scientiae”. Id., *MS*, qu. 11, CPhD IV: 46.101-102: “nullus artifex considerare potest illa, quae sunt extra terminos suae scientiae”. 59-60 grammaticus – grammaticus] cf. Boethius Dacus, *MS*, qu. 11, CPhD IV: 46.91-93: “grammaticus nullam rem specialem considerat nec debet considerare secundum quod grammaticus.” 65 debes] da F. 67 dictiones] orationes F. 70 ex] et F. 72 inveniatur] invenias F.

appositi expressi et suppositi intellecti, quae sufficientia pertinet ad perfectionem orationis. Non enim potes assignare quis modus significandi deficiat, et perfectum est illud cui nihil deest de hiis quae sibi debentur secundum suam speciem, ut vult Aristoteles in 5° Metaphysicae. 75

Si enim dicas quod ista est perfecta 'lego', ista autem imperfecta 'legit', quia suppositum huius quod est 'lego' est specialis significati, suppositum autem <quod> dat intelligere hoc quod est 'legit' generalis et infiniti significati est, primum inconueniens quod tibi contingit ex hoc dicto est quod dictum tuum est impossibile in se, secundum est quod ipsum est falsum. Quod patet ex dictis. Dicit enim Priscianus quod hoc quod est 'lego' ad omne suppositum pertinet, †modo dato ad hoc quod suppositum huius quod est 'lego' nullum supponit praeter esse generalis significati†. Quod enim significatum erit generalius quam illud quod ad omne suppositum pertinet? 80 85

Secundum est, ex quo apparet dictum tuum esse falsum, quod suppositum intellectum in hoc quod est 'lego' et in hoc quod est 'legit', in nullo differunt nisi in modis significandi. Si enim dicas quod in significato differant, quaeram ergo cuius significati erit suppositum quod datur intelligere per hoc verbum 'legit', et non habes dare aliquod significatum principale. Potest enim illud suppositum aequaliter esse significati nominis et pronominis, vel e converso. Et ex ista causa non potes dicere unam esse imperfectam, cum dicis aliam esse perfectam. 90

Tertium inconueniens quod tibi contingit est quod dictum tuum est contra talem necessariam suppositionem qualem posui in principio, scilicet quod nullus artifex potest aliquid caute vel negare vel concedere nisi ex principiis suae scientiae. Nunc autem specialis significati per dictiones non sunt principia grammaticae, sed sufficit grammatico pro significato cuiuslibet dictionis omne illud a quo vox potest reddi significativa, et quicquid potest esse mentis conceptum, etiam dato quod ipsum nihil sit extra animam, ut significatum huius dictionis 'chimaera', vel dato etiam quod ipsum sit privatio omnium entium. Sed sic fingis orationem esse imper|fectam 'legit' quia suppositum quod ipsum dat intelligere est generalis confusi significati, hanc autem 'lego' esse perfectam propter hoc quod suppositum quod ipsum dat intelligere sit 95 100 **F 75vB** 105

76 Aristoteles in 5° Metaphysicae] Arist., *Metaph.* V.16.1021b21-23. 82 Priscianus] cf. Prisc., *Inst.* XVII.v.33: "pronomina [...] unde ad omne suppositum pertinent". 98 specialis] speciales F. 103 sed sic fingis] *lectio valde incerta.*

specialis significati, cum talis distinctio significatorum non pertineat ad grammaticum –et loquor de significato quod antecedit omnem modum significandi essentialem, accidentalem, generalem et specialem. Probatum est nihilominus superius quod significata illorum suppositorum non habent ad invicem talem diversitatem: si enim diligenter consideres, non inuenies in illis suppositis nisi diversitatem in modis significandi.

3.2.1 → 1.1 Rationes istam partem concedentes concedantur.

3.2.2 → 1.2 Ad rationes in contrarium respondendum.

115 3.2.2.1 → 1.2.1 Ad primam. Cum dicis quod Priscianus probat istam esse perfectam et non aliam, dicendum quod hoc facit quia quod probatum est in una, supponit esse manifestum in alia.

120 3.2.2.2 → 1.2.2 Ad secundam. Cum dicis in minori quod ‘lego’ habet suppositum magis finitum quam hoc quod est ‘legit’, dico quod non quantum ad illa quae faciunt ad orationis perfectionem; et hoc erit manifestum inspicienti diligenter.

Et haec de tertio problemate et per consequens de toto sophismate sufficiant.

MAGISTER BOETHIUS DACUS COMPOSUIT ET DETERMINAVIT

SOPHISMA 10

Anonymi

ALBUS PEDEM EST ANIMALIA

f 75vB

02. Circa praesentem orationem quaeruntur tria.

P1 Primum de ordinatione huius quod est 'albus' ad hoc quod est 'est' vel 'currit', utrum sit congrua vel perfecta dicendo 'albus est' vel 'albus currit', ita quod li 'albus' per se sine substantivo supponat verbo 5 congrue et perfecte.

P2 Secundum est de ordinatione huius quod est 'albus' ad hoc quod est 'pedem', cum ordinatio sit <in>congrua, utrum talis ordinatio possit excusari.

P3 Tertium de ordinatione huius appositi quod est 'animalia', utrum 10 cum supposito in singulari numero existenti, non faciendo vim quod sit adiectivum, possit congrue construi et hoc mediante verbo substantivo singulariter [sup]posito.

Haec fuerunt circa praedictam orationem proposita.

PROBLEMA 1

Utum haec sit congrua et perfecta 'albus est' vel 'albus currit'

1.1 Circa primum procedebatur sic et ostendebatur quod haec esset congrua et perfecta 'albus est' vel 'albus currit'.

1.1.1 Primo quod sit congrua. Constructio intransitiva suppositi cum apposito pendet ex duobus vel tribus principiis ex parte utriusque, scilicet quod sit rectus casus ex parte suppositi, modus finitus ex parte appositivi, numerus et persona †sunt accidentia finita† ex parte utriusque. 5 Ubi cumque istae causae reperiuntur, reperietur earum effectus, quia posita causa ponitur effectus; sed in proposita oratione ex parte suppositi et appositivi omnia praedicta reperiuntur, ut patet intuenti; ergo est congrua.

5 ita quod] itaque F 1² Cum hoc problemate cf. Boethius Dacus, MS, qu. 46, CPhD IV: 128-129; Iohannes Dacus, *Summa Grammatica*, CPhD I.2: 436-440; Martinus de Dacia, MS, cc. LXVII-LXXI, §§ 258-270, CPhD II: 109-115. *Praeterea inspicias* Anon., *Sophismata Pragensia*, S26 ALBUS CURRIT, ff. 44rB-44vB. 3 intransitiva] interea vel sim. F. 6 sunt accidentia finita] sibi correspondentes vel sim. sensus requirit.

10 *1.1.2* Quod autem sit perfecta probatur sic: Perfectio resultat in
 composito ex terminatione dependentis per illud ad quod dependet
 (et hoc patet in omni composito: ex terminatione materiae per formam
 fit perfectio in composito); cum igitur verbum significet per modum
 fieri dependentis ad aliud, nomen autem omne significat per modum
 15 habitus, et ita per modum terminantis alterum, ordinatio huius verbi
 ‘currit’ ad hoc nomen ‘albus’ erit perfecta.

2.1 Respondebatur ad hoc.

2.1.1 Primo respondendo ad quaestionem quod haec est incongrua
 et imperfecta ‘albus currit’, tangendo causas incongruitatis et imper-
 20 fectionis sic: quia eadem sunt principia imperfectionis et incongruitatis,
 nisi quod aliter se habent, quia defectus eorum quae exiguntur ad
 congruitatem imperfectionem causat, sed repugnantia eorundem causat
 incongruitatem. Et ideo dicebat quod haec ‘albus currit’ esset incon-
 grua propter repugnantiam adiectivi ad verbum, imperfecta propter
 25 defectum modi significandi a parte suppositi quem desiderat verbum.

2.1.2 → *1.1.1-2* Et tunc ad rationes respondebatur per fallaciam
 consequentis ab insufficienti enumeratione partium quae requiruntur
 ad perfectionem et congruitatem. Nam cum numero et persona et casu
 recto requiritur modus per se stantis ad hoc quod constructio intransi-
 30 sitiva sit congrua, et similiter ultra hoc modus habitus ad hoc quod
 sit perfecta.

2.2 → *2.1.1* Contra hoc arguebatur sic, primo ostendendo quod alia
 sunt principia perfectionis et congruitatis, cuius oppositum penitus in
 respondendo dixit.

35 Compositum artis fit ad modum compositi naturae, per illam pro-
 positionem Aristotelis “ars imitatur naturam in quantum potest”. Sed
 ita est in composito naturae quod aliunde est perfectio et bonitas seu
 congruitas compositi, quia perfectio compositi est per substantialia
 eius, ut per materiam et formam, bonitas [perfectionis] per dispositio-
 40 nes et accidentia utriusque, per illam propositionem Aristotelis “actus
 activorum sunt in patiente et disposito”, et per propositionem Platonis
 “formae dantur secundum dispositionem materiae”. Ergo ita debet esse

29 recto] rectis F, ut videtur. 36 ars etc.] Arist., *Ph.* II.2.194a21-22. 40 actus etc.] Arist.,
de An. II.2.414a11-12, trl. Iacobi: “videtur enim in patienti et disposito activorum inesse
 actus”; cf. *Auctoritates Aristotelis* 6.55. 42 formae etc.] cf. Plato, *Timaeus* 29d-e, trl.
Calcidii p. 22: “rerum conditor [...] cuncta sui similia, prout cuiusque natura capax bea-
 titudinis esse poterat, effici voluit.”

in artis compositione. Quare cum modi significandi essentialis suppositi et appositi sint substantiales ad orationem faciendam et <reliqui> modi significandi sint modi accidentales, perfectio causatur ab essentialibus 45 et congruitas ab accidentalibus.

2.3 → 2.2 Dicebatur quod omnia principia ista exiguntur ad congruitatem et perfectionem, sed aliter et aliter, ut dictum est (2.1.1), quia quamvis modi quidam sint essentialis, quidam accidentales, tamen omnes requiruntur ad istum effectum qui est congruitas. Unde omnium 50 exigebatur convenientia ad hoc quod esset congruitas.

2.4 → 2.3 Tunc dicebatur quod per hoc non evitabatur quin essent alia principia perfectionis et congruitatis, quia sicut se habent substantia et accidens inter se, ita se habent effectus substantiae et accidentis. Unde sicut substantia et accidens in nullo univocantur, ita nec 55 effectus illorum in ullo univocantur. Ergo, quamvis ad congruitatem modi essentialis et accidentales exigantur, alterius tamen rationis erit congruitas causata ab essentialibus modis et illa quae ab accidentalibus causatur; <et quae ab essentialibus causatur> nominetur perfectio, cum essentia sit causa perfectionis et accidentia congruitatis. 60 Quare idem quod prius.

2.5 → 2.4 Dicebatur quod non oportet, quia effectus bene fit a substantia et accidente, ut caliditas fit a forma ignis et a sua caliditate.

2.6.1 → 2.5 Sed statim ostendebatur quod illud simile non valebat. Nam forma ignis nata est per se facere formam ignis et caliditas eius 65

44 faciendam] -dam *compendio ambiguo, quo plerumque -dum significatur, praebet*
F. 45-46 perfectio – accidentalibus] *cf.* Guillelmus de Bonkes, *Quaestiones super Priscianum minorem* 19vA-B: “Dicendum quod de oratione est loqui dupliciter: vel quantum ad perfectionem eius absolutam, vel quantum ad perfectionem sub congruitate. Primo modo obliquum supponit verbo, finito sc., ita quod haec oratio est perfecta quantum est ex absoluta perfectione orationis {orationis *nos*} perfectionis *cod. teste Lewry*}, ut ‘Catonis legit’, ‘Catonis legit’; cuius ratio est ista: principium requisitum ad absolutam perfectionem est substantia cum qualitate et actus absolute egrediens ab agente. Modi {modi *Lewry*} modus *cod.*; autem accidentales posteriores sunt istis principiis [per] intrinsicis. Cum ergo [per] prius essentialiter quantum ad suam rationem a posteriori non dependet, potest esse perfectio per ista principia qualitercumque se habentibus accidentibus posterioribus. Unde loquendo de oratione quantum ad suam perfectionem tantum, est haec perfecta ‘Socratem legere’ et ‘Socratis legit’; congrua tamen non est talis oratio, quia deficit correspondentia in modis significanti quae ad congruitatem requiritur {requiritur *nos*} requiruntur *cod. teste Lewry*.” 56 ullo] nullo **F** (*haesitantes correximus, nam fieri potest ut duplex negatio toleranda sit*). 59 nominetur] *fortasse nominatur scribendum*.

calore<m>, et ita non univocantur in aliquo, cum si<n>t substantia et accidens. Si autem ignis faciat caliditatem mediante sua forma, hoc est per accidens, quoniam per caliditatem et non per se. Et propter hoc simile non valebat, nam dicebat (2.5) modos essentielles et accidentales

70 omnes per se requiri ad congruitatem.

2.6.2 → 2.1.1 Arguebatur etiam contra quoddam dictum in responsione, scilicet quod congruitas attenditur penes similitudinem modorum, perfectio penes appositionem ipsorum. Tunc arguitur quod haec esset congrua ‘albus currit’, cum similitudo sit adiectivi ad verbum, quia

75 utrumque dependens est.

2.7 → 2.6.2 Et respondebatur quod talis similitudo quam intelligebat non erat attendenda quod esset penes convenientiam similitudinis, sed <penes> convenientiam proportionis, quae reperitur in modis essentialibus partium adinvicem ordinarum.

80 2.8 → 2.1.2 Arguebatur etiam contra rationem datam ad argumenta, scilicet quod ab insufficienti procedebat tam illud quod probabat esse ipsam congruam quam illud quod perfectam, ex defectu modi per se stantis. Arguitur quod non oportebat, nam sicut se habet verbum ad appositum, ita nomen ad suppositum (cuius probatio est quia <verbum> est natum dici de altero, et constat quod non de altero verbo, ergo de nomine; quod videns Priscianus dixit quod sine nomine et verbo non est perfecta oratio); si ergo verbum per suum modum essentialem apponit[ur] sine additamento modi alterius, ergo nomen per suum modum supponet sine altero modo.

90 2.9 → 2.8 Et dicebatur ad hoc, quod verbum per suum modum significandi per modum fieri non apponit, sed per modum fieri distantis.

2.10 → 2.9 <Sed contra: si verbum per modum fieri distantis> debet apponere, et ideo nomen <debet supponere> per modum habitus indistantis, qui non est nisi modus per se stantis. Quod autem omne nomen || modum indistantis haberet ostendebatur sic: fieri unde fieri [modus] motus est, et modus fieri modus motus est; motus autem, secundum quod dicit Aristoteles, facit distare quod est; ergo modus motus facit

F 76rA

72-73 congruitas – ipsorum] cf. S11, P1, 3.1.1.2. 77 penes] sp(er) (= semper vel super) F. 78 convenientiam] vel convenientia F. 81 tam] vel potius tamen F. 82 quam] quod F. 83 stantis] standi F. 85 natum] nata F. constat] extat F. 86 Priscianus] Prisc., Inst. XVII.ii.12. 92 Sed contra etc.] Quae ut lacunam expleremus scripsimus exempli gratia posita esse intelligas. 94 qui] quod F. stantis²] standi F. 96 motus³] mo(d)us F. 97 Arist., Ph. IV.12.221b3.

de se distare sine aliquo addito. Ergo cum modus habitus sit oppositus, per se erit causa oppositi, videlicet indistantiae.

2.11 → 2.10 Ad hoc non fuit responsum. 100

2.12 → 2.9? Sed arguebatur a latere: Verbum per fieri inclinatur, hoc est planum; ergo, cum habitus apponatur ipsi fieri, habitus unde talis erit causa suppositi.

2.13 → 2.12 Et dicebatur quod non oportet [vel oportebat], quoniam plura requiruntur a parte ipsius terminantis dependentiam quam a parte ipsius dependentis. 105

2.14 Arguebatur sic ad principale. Sicut se habet nomen substantivum ad apponere, ita adiectivum ad supponere, et hoc per locum a proportione; sed nomen substantivum potest apponere; ergo nomen adiectivum potest supponere. Exemplum de proposito: 'homo est animal'. 110

2.15 → 2.14 Ad hoc dicebatur quod nomen substantivum numquam apponit per se sine verbo nisi incongrue, ut 'animal homo', per verbum tamen potest bene. Ita similiter adiectivum per se supponere non potest, cum alio tamen bene, sicut cum substantivo. 115

2.16 → 2.1.1 Arguebatur statim sic: Tu dicis quod modus adiectivi repugnat verbo. Cum modus adiectivi remaneat addito substantivo, relinquitur quod substantivo addito erit incongrua 'homo albus currit'.

2.17 → 2.16 Dicebatur quod non oportet, quia adiectivum <non> per se, sed per substantivum refertur ad verbum. 120

2.18.1 → 2.17 Arguebatur statim quod immo. Nam haec est falsa 'homo albus est homo niger', et tamen <in ista per substantivum venit> 'albus' ad nigrum; et ita pari ratione haec est incongrua 'homo albus currit', quamvis 'albus' per substantivum veniat ad verbum, apposito repugnante cum supposito. 125

2.18.2 Arguebatur ad principale sic: Adiectivum dominatur substantivo, ut probabo; ergo si substantivum potest supponere, longe fortius adiectivum. Probatio assumptae: haec est congrua 'vado Romam', haec est incongrua 'vado Romam pulchram', et hoc propter adiectivum, et oportet quod praepositio ponatur propter ipsum; et ita mutat adiectivum illud quod habebat substantivum. Et praeterea, ens per accidens 130

98-99 oppositus – oppositi] appositus – appositi F. 101 arguebatur] a(ur) F. 107 arguebatur] arg(ur) F. 116 arguebatur] ar(ur) F; eodem modo in 2.18.1 & 2.18.2 119 quia] quod F. 122 tamen] cum F.

fit ex substantia et accidente, et tamen nominatur 'ens per accidens' ab accidente; et ita plus potest adiectivum quam substantivum.

3.1.1 Ad istam quaestionem diversimode respondetur.

135 3.1.1.1 Dicitur aliquando quod haec or[di]natio est imperfecta et incongrua 'albus currit' quia soloecistica. Nam duplex est soloecismus, scilicet substantialis et accidentalis: substantialis est ille qui fit per partes vel per essentielles modos distinguentes partes vel partium species, accidentalis est ille qui fit per accidentia partium. Cum igitur ponitur
140 adiectivum pro substantivo, ideo dicitur quod haec or[di]natio est soloecistica, quia ibi ponitur dictio unius speciei partis pro dictione alterius speciei. Utrum habeat autem ista ratio veritatem postea videbitur.

3.1.1.2 Dicitur autem aliter aliquando quod haec or[di]natio est imperfecta, congrua tamen. Nam congruitas penes modos consignificandi attenditur, in quibus in praesenti or[di]natione est debita ordinatio: nam numerus respondet numero, persona personae et casus rectus modo finito. Imperfecta tamen <est>: nam cum 'albus' se habeat per modum dependentis ad aliud de modo essentiali, non potest terminare alterius dependentiam inclinati ad ipsum similiter per modum
150 essentialem; quare tota or[di]natio manet imperfecta, quia nihil est ibi terminatum vel perfectum. Propter quod dicitur quod praedicta oratio est imperfecta, sed congrua. Quid autem habeat veritatis et quid non, postea videbitur.

3.1.2.1 Dicendum ad istam quaestionem. Cum quaeritur utrum ista
155 oratio 'albus currit' sit congrua et perfecta, dicendum quod est congrua

135 *Opinionem in hac paragrapho memoratam* Martinus de Dacia, *MS*, cc. 258-250, CPhD II: 109-110 *profitetur*: "notandum quod quidam dicunt quod principia huius congruitatis sunt sex accidentia correlativa, tria ex parte suppositi et tria ex parte appositivi. [...] Sed ista non sunt principia sufficientia congruitatis in huiusmodi constructione. Probatio: quia si essent principia sufficientia congruitatis, haec esset congrua 'albus currit', quia ibi concurrunt conformitas sex accidentium dictorum, numerus scilicet correspondens numero, persona personae et modus finitus casui recto; et tamen haec est incongrua 'albus currit'. Probatio, quia soloecismus fit dupliciter: uno modo substantialis, alio modo accidentalis. Accidentaliter cum ponitur accidens pro accidente ut 'Priscianus scribo': ecce ibi ponitur tertia persona pro prima. Soloecismus autem substantialis fit dupliciter: uno modo quando pars ponitur pro parte alia, ut nomen pro adverbio ut 'sublime volat' pro 'sublimiter'. Alio modo quando ponitur species pro alia specie eiusdem partis, ut adiectivum pro substantivo; sed sic est hic, ponitur enim adiectivum pro substantivo, nam 'albus' ponitur loco suppositivi". Cf. Robertus Kilwardby(?), *In Donati artem maiorem III*, p. 48 & p. 78: "Si enim dicam 'albus currit' pro 'homo albus currit', est soloecismus propter absentiam nominis."

simpliciter et perfecta perfectione orationis quae resultat ex debita ordinatione suppositi et appositi et debita terminatione appositi per suppositum; ita quod sicut haec est perfecta ‘Socrates legit’ omnimoda perfectione quae resultat ex ordinatione suppositi ad appositum et econverso, quamvis imperfectionem habeat per respectum quem habet 160 [ad] appositum ad aliud quam ad suppositum, videlicet ad terminum, ita quod hoc quod est ‘legit’ vel ‘percutit’ bene non perficit orationem totam per ordinationem sui cum supposito sine accusativo termino terminante suum fluxum –non quia accusativus per ordinationem sui cum apposito faciat aliquid, sed quoniam sine ipso esse non potest–; ita 165 similiter in proposito, hoc quod est ‘albus’ in eo quod suppositum debitam ordinationem habet ad appositum et ipsum in quantum appositum congrue et perfecte terminat; quia tamen pendet ad subiectum in quo est, ideo sine illo non supponit –non quia illud supponat nec aliquid faciat ad suppositionem, <sed quia> hoc sine illo esse non potest, cum 170 significet per modum entis in alio tam<quam> in definito subiecto, ut iam videbitur, sicut et ‘legit’ per modum terminati ad aliud.

3.1.2.2.0 Ad illorum intelligentiam notanda sunt et videnda quaedam. Nam cum perfectio et congruitas consistant in ordinatione modorum significandi, ignoratis modis significandi necesse est perfectionem 175 et congruitatem ignorare.

3.1.2.2.1 Intelligendum tunc, quod cum a modis essendi, quos intellectus in rebus apprehendit, accipiantur modi significandi essentiales et accidentales, quibus mediantibus res diversimode significat et eas adinvicem comparat et ordinat, in quorum cognitione consistit scientia 180 grammaticae, quae ab Aristotele libro Topicorum 6° dicitur scientia recte intelligendi, in modis autem essendi ipsarum rerum reperiuntur duo modi principales et primi, quibus omnes alii modi essendi inniuntur et qui ab omnibus aliis modis supponuntur, et illi sunt esse in quiete et permanentia et facto esse vel habitu, quod idem est, aut in 185 motu vel in fieri vel fluxu, et ante istos nihil potest excogitari quod sit –in modis essendi primis et principalibus sumuntur duo modi intelligendi generales, qui sub voce dicuntur modi significandi, qui sunt

169 aliquid] illud F. 171 alio] illo F. 172 videbitur] videbatur F. aliud] illud F. 181 Topicorum 6°] Arist., *Top.* VI.5.142b30-34, *trl. Boethii*: “Amplius si ad plura dicto eo quod diffinitur non ad omnia assignavit, ut si grammaticam scientiam scribendi quod profertur; indiget enim quoniam et cognoscendi; nichil enim magis scribendi quam intelligendi assignans determinavit.” 188 generales] gra(mmatica)les F.

190 primi et principales, duas primas partes orationis distiguentes, scilicet
 nomen et verbum. Et sicut <***> istis modis essendi innituntur, ut
 modo permanenti<s> innititur modus permanentis in se vel in alio,
 et heae sunt rationes substantiae et accidentis, a quibus modis essendi
 sumuntur modi recte intelligendi qui sunt substantivum et adiectivum;
 195 modo etiam permanenti<s> innititur pluralitas et unitas, natura activa
 et passiva vel neutra, a quibus sumuntur modi intelligendi recte qui sunt
 numerus et genera et similiter de aliis intelligendo, ut patet intuenti, et
 causalitates diversae a quibus sumitur diversitas casuum, et diversitas
 circumstantiarum a quibus sumitur diversitas praepositionum. Et con-
 200 similiter a parte ipsius fieri, nam rei ut est in fieri innititur inclinatio et
 modus inclinationis, et †mensuratur†, et ratio absoluta vel transitiva,
 et diversae rationes et affectiones a quibus et modi et omnia genera
 adverbialia et interiectiones sumuntur ortum. Ita quod breviter omnes modi
 in re supponunt istos primos modos, et ita similiter in principiis recte
 intelligendi, qui sunt modi essendi vel significandi, omnes supponunt
 205 istos primos, scilicet modum habitus et permanentiae, et modum fluxus
 et fieri. Propter quod dicit Priscianus quod sine nomine et verbo nulla
 sit oratio perfecta. Hoc igitur est primum quod debet notari.

3.1.2.2.2 Secundum est quod perfectio resultat in omni composito
 ex terminatione eius quod dependet per illud ad quod dependet. Unde
 210 ex terminatione materiae per formam in composito resultat intrinseca
 perfectio ipsius compositi, et ex accidentibus materiae et formae re-
 sultat in composito congruitas et convenientia perfectionis compositi,
 ita quod accidentia non causant perfectionem, quoniam illa pendet ex
 essentialibus principiis eius compositi, quia omnis perfectio compositi
 215 est per eius essentialia et non per eius accidentalialia. Et ideo accidentia
 dicuntur accidentia quia non faciunt <***> eius cuius sunt.

3.1.2.2.3 Tertium est quod notari debet, quod cum ars imitetur na-
 turam, sicut dicit Aristoteles in secundo Physicorum et in pluribus
 locis, quod cum modi significandi sint principia uniendi suppositum

192 heae] hic vel haec F. 200 mensuratur] mensura et modus mensurae qui est tempus vel
 sim. sensus requirere videtur. 201-2 et modi et omnia genera adverbialia et interiectiones]
 nisi corruptela subsit, ita intelligas: et modi intelligendi ortum sumunt et omnia genera
 adverbiorum atque interiectionum. 206 Priscianus] Prisc., Inst. XVII.ii.12. 208 se-
 cundum] s(ed) m(anifest)um F. 216 ***] quod excidit fortasse perfectionem vel ad
 perfectionem fuit, quamquam hoc dato fatendum erit nostrum minus eleganter locutum
 esse. 218 Aristoteles] Arist., Ph. II.2.194a21-22, Mete. IV.3.381b6, Mu. 5.396b11-12.

cum apposito, quia sicut in natura compositum dicitur esse perfectum 220
 per unionem partium eiusdem essentialium, similiter et || oratio, cum
 sit compositum artis, dicitur esse perfecta per unionem partium eius
 et per essentielles respectus ipsarum et non per accidentales, ita quod
 unio per accidentales modos causat aliud, sicut arguebatur, quam per
 essentielles: cum univoce non convenient illae causae, quare nec effectus. 225

F 76rB

3.1.2.3 Ex hiis igitur ad quaestionem propositam dico quod ista
 oratio 'albus currit' est congrua et perfecta quantum est ex ordinatione
 suppositi et appositivi inter se, quamvis tota oratio remaneat imperfecta
 ex dependentia suppositi. Et suae perfectionis causa est in hoc quod
 modus significandi per modum fieri, qui dependens est et fluens, fluit 230
 ad illud quod est ut quiescens et permanens de modo suo significandi,
 ita quod plus non desiderat verbum per suum modum essentialem per
 quem dependet quam illud quod nomen importat de suo modo signifi-
 candi essentiali. Et ideo illis duobus <modis> inventis inter suppositum
 et appositum, ceteris modis accidentalibus convenientibus qui causant 235
 respectum congruum, est perfecta oratio et congrua perfectione quae
 resultat ex ordinatione suppositi ad appositum. Propter quod, cum
 in praesenti suppositum significet de modo suo essentiali per modum
 <permanentis, et appositum significet de modo suo essentiali per modum>
 <permanentis, et appositum significet de modo suo essentiali per modum>
 fluentis, ideo in hac ordinatione resultat perfectio orationis; et 240
 cum hic est suppositi ad appositum sic ordinatio intransitiva, quae
 sunt in praesenti oratione debito modo similia et proportionalia, dico
 quod haec est congrua et perfecta 'albus currit', attendendo ordina-
 tionem suppositi cum apposito. Quia tamen hoc suppositum quod est
 'albus' significat per modum permanentis ut in alio determinato, ideo 245
 in illa oratione relinquit imperfectionem, nam nomen <adiectivum>
 exigit illud in quo est ut in quo –non quod sit causa quare supponat
 verbo, sed <quia> sine illo, cum significet ut in illo, non supponit ali-
 cui ita quod totaliter compleatur perfectio orationis, non illa quae est
 suppositi ad appositum. Et hoc habet esse in masculino et feminino, in 250
 neutro autem potest per se et sine alio [et] totam perficere orationem;
 cuius causa videbitur post.

220 perfectum] *vel potius* perfectius F. 232 plus] *fere* pl^a F. 241 cum] cā F. hic] *potius*
 hoc *vel* haec F. ordinatio] ordinatis F.

3.1.3.1 Ad praedictae rationis confirmationem possunt adduci ratio-
 nes et auctoritates Aristotelis primo Perihermenias definientis specialiter
 255 nomen ut aliquid dicibile est de ipso, unde a definitione nominis non
 abicit[ur] nisi duo nomina –a definitione dico nominis supponentis–,
 quorum unum est nomen innominabile vel nomen infinitum, et <alte-
 rum est> nomen obliquum. Cum igitur ‘albus’ non sit nomen infinitum
 nec obliquum, relinquitur quod est tale quod [est] de ipso verbum est
 260 enuntiabile, vel Aristoteles insufficiens exstitit, quod non est dicere.

3.1.3.2 Et praeterea, per suum modum significandi essentialem sig-
 nificat ut alii inhaerens, et modus fieri est modus inclinati, ergo modus
 ei oppositus, scilicet modus permanentis, erit modus terminantis et
 potentis terminare sine aliquo modo superaddito.

3.1.3.3 Praeterea, tu non habes quare dicas ipsam incongruam nisi
 ex modo adiacentiae huius quod est ‘albus’. Sed quod hoc non impe-
 diat patet et per simile et per rationem. Per simile sic: nam hoc quod
 est ‘currit’ significat per modum dependentis ad suppositum, quo non
 obstante tamen potest esse ut suppositum respectu sui adiectivi, ut
 270 respectu adverbii ‘Socrates currit bene’. Et ideo cum ‘albus’ non sit
 adiectivum verbi sed nominis, si dependeat <ad> aliud nomen, non
 propterea <minus> poterit terminare verbi dependentiam.

3.1.3.4 Quod si tu dicas quod immo adiectivum relatum ad verbum
 ei repugnat –relatum, dico, ut suppositum–, tunc arguo: cum addito
 275 substantivo adhuc remaneat adiectivum, remanebit eadem causa in-
 congruitatis, quare haec erit incongrua ‘homo albus currit’.

3.1.3.5 Quod si tu dicas quod <non> amplius manet adiectivum
 substantivo addito, tunc arguo: iam illa erit vitiosa et figurativa ‘homo
 albus’, quia duo substantiva simul sunt.

3.1.3.6 Et si tu arguas quod substantivum est substantivum respectu
 verbi et respectu adiectivi, ergo adiectivum est adiectivum respectu
 verbi et respectu substantivi, –non valet, quoniam substantivum habet
 duplicem modum, scilicet modum per se stantis, per quem terminat
 dependentiam adiectivi, et modum habitus, per quem terminat vel
 285 terminare potest modum verbi; adiectivum autem non est adiectivum

253 rationis] *fortasse* positionis *scribendum*. 254 primo Perihermenias] Arist., *Int.*
 2.16a30-b5. 257 vel] et F. 263 terminantis] terminati F. 264 superaddito] supradicto
 F. 274 tunc arguo *etc.*] *idem argumentum in 2.16, supra*. 275 adiectivum] aliquod
 F. 281 adiectivum!] a(liu)d F.

nisi respectu eius ad quod dependet, et illud est nomen, sicut dicit Priscianus, nam adiectivum nominis nomen est, i.e. ad nomen innititur, adiectivum verbi est adverbium.

3.1.3.7 Si arguas: si 'albus' est suppositum respectu huius verbi 'currit', si additur 'homo' erit duplex suppositum respectu unius appositi, 290
quare erit incongrua, –dicendum quod non oportet, ex quo in altero illorum est modus per quem se significat ut idem cum altero, et ideo unio unius ad alterum facit totum ut unum supponi[t].

3.1.4 Dicendum igitur quod haec est perfecta 'albus currit', quantum est ex parte suppositi ad appositum. Manet tamen imperfecta ex terminatione adiectivi, quod desiderat aliquid ut in quo est, et hoc solum 295
in masculino et feminino. In neutro potest [esse] sine alio supponere.

Ad hoc intelligendum est quod 'albedo' et 'album' idem significant, 'albedo' tamen significat abstracte et modo quo non est ut actus alterius, sed ut essentia contra alterum distincta, et ideo 'albedo' significat 300
accidens, non ut accidens, sed ut substantiam; et propter hoc accidentia huius dictionis insunt ei per se et de se, scilicet per naturam rei significatae et ut secundum se consideratur, et propter hoc est feminini generis. Tamen 'albus' significat illud idem ut est alterius actus, et ut in alio, et ideo modos habet ut habet alterum cuius est, scilicet ut substantivum, et 305
genera omnia, quae non habet de natura significati, quia <tantum genus femininum de natura significati sicut> 'albedo' haberet. Nunc est ita quod cum adiectivum significet per modum alterius actus, dat intelligere videlicet substantiam et tantum significat accidens. Cum autem est in 310
masculino et feminino significat sub tali modo quem non habet de se sed ab alio; nam ut actus alterius est, modum masculinum non habet nisi a substantivo, nam sine substantivo apposito, a quo trahit modum illum, non complet totam orationem perfecte, et hoc non loquendo propter inordinationem sui ad appositum, sed <propter inordinationem> sui ad substantivum. Nec etiam in feminino, quia quamvis significet ut per 315
modum \dagger esse \dagger et modum de se habeat femininum, tamen ut est actus alterius modum essentialem non habet nisi per aliud, et ideo indiget expressa additione illius substantivi. In neutro autem non est ita, nam

286-7 Priscianus] cf. Prisc., *Inst.* II.v.25 (*nomen adiectivum aliis nominibus adicitur*) & XV.l.1, XVII.l.21, XVII.xv.95 (*adverbium est adiectivum verbi*). 296 quod] vel quia F. 305 substantivum] substantiam F. 306-7 tantum – sicut] *exempli gratia addidimus*. 315 nec etiam in feminino] *fortasse aliquid excidit*.

genus neutrum est per abnegationem utriusque determinatae naturae,
 320 scilicet activae et passivae, et ita potest competenter in neutro genere
 adiectivum supponere, nam abnegationem de se habet utriusque na-
 turae, et activae et passivae. Et ideo per illum modum non est necesse
 respicere substantiam determinati sexus, nec appositio nec expressio
 325 substantiae est ei necessaria. Si tamen exprimatur, non propter hoc est
 oratio vitiosa, dicendo ‘animal album’: quoniam consignificat per mo-
 dum entis in alio, potest substantiae cuilibet copulari quae non repugnat
 ei in accidentibus, ita quod modus entis in alio non indiget expressione
 eius in quo est, habens accidentia ab alio. Hoc patet sic: sicut contingit
 330 considerare <albedinem> ut est essentia distincta contra nigredinem
 et ceteras qualitates ut essentiae sunt, sic album ut est actus alterius
 contingit intelligi ut est actus distinctus contra nigrum et iustum, ita
 quod ‘album’ in neutro genere considerari potest ut actus alterius per
 abnegationem propriae naturae actionis vel passionis, scilicet mascu-
 335 linitatis et femininitatis, quam trahit ex alio. Et ideo in neutro manens
 adiectivum potest supponere, quia de modo suo dat illud in quo est
 intelligi sub talibus modis vel accidentibus quae in ipso sunt ab ipso et
 non ab alio, non potest autem in masculino et feminino causa praedicta.

Causa igitur quare adiectivum non potest supponere, vel non sup-
 340 ponit verbo, non est modus entis ut in alio, sed modus ut entis in alio
 cum accidentibus quae trahit ab illo, quae a se habere non potest.

Dicendum tunc quod omne quod significat per modum habitus
 F 76vA potest supponere verbo. || Sed hoc est dupliciter. Nam si significat per
 modum habitus ut in se ipso, sic per se potest simpliciter supponere,
 sicut substantiva. Si autem <per modum> habitus ut in alio, aut habet
 345 modos quos trahit ab alio, quos a se habere non potest, ut tale est, sic
 <per se non> supponit, sed cum alio expresso –non quod aliud faciat
 ad suppositionem, sed quoniam sine illo non potest esse determinatum
 cum talibus accidentibus. Sed per modum habitus in alio sine modis
 qui trahuntur ab illo non potest supponere per se sine illo expresso.

350 Dicendum est igitur quod haec est congrua et perfecta ‘albus currit’
 quantum est de ordinatione suppositi ad appositum.

3.2.1 → 1.1.1-2, 1.16, 1.21. Et rationes hoc probantes concedantur.

3.2.2 Ad rationes in contrarium respondendum.

321 supponere] fere suirōe F. 323 nec!] ut F. 338 causa] lectio incerta. 339 non est
 modus entis] modus non est entis F. 344 habitus] habitum F. 345 quos³] quae F.

3.2.2.1 → 2.15 [quod] Cum dicitur quod est incongrua ‘animal homo’ quia substantivum nomen apponit, ergo ista <est> incongrua ‘albus currit’ quia adiectivum nomen supponit, dicendum quod non valet. Cuius causa est quia ‘homo’, quod est substantivum, nullam naturam habet penitus per quam possit apponere, sed ‘albus’ habet naturam per quam potest supponere et apponere, scilicet per modum adiectivi respectu nominis, per quem potest ei modum apponere, et modum per se stantis vel permanentis respectu verbi, per quem potest ipsum terminare et ei supponere. 355 360

3.2.2.2 → 2.1.1-2? Per praedicta patet quomodo †praedictae duae rationes vel duae primae† deficiebant, ut patet intuenti et intelligenti. Et ideo non est necesse redire. Nam utraque supponit quod ‘albus’ ut adiectivum et in quantum adiectivum ordinatur cum verbo, quod falsum est, ut visum est superius in declaratione propositi. 365

PROBLEMA 2

Utrum aliquo modo possit construi nomen cum accusativo ut dicendo ‘albus pedem’

Circa secundum procedebatur sic. Erat autem secundum utrum aliquo modo possit construi nomen cum accusativo, ut dicendo ‘albus pedem’.

1.1 Et ostendebatur quod sic: Ablativus casus est proprius passivorum sicut accusativus est proprius activorum. Ex hoc arguitur sic: Sicut fieri actionis repugnat nomini, ita fieri passionis repugnat eidem; cum ergo ablativus casus, qui est proprius casus passivorum, possit construi congrue cum nominativo ut sic ‘dignus laude’, videtur quod 5

363-4 praedictae duae rationes vel duae primae] ex primae duae rationes *ortum esse verisimile videtur, sed quasnam rationes auctor in mente habuerit non liquet – fortasse, ut indicavimus, 2.1.1-2. 367* propositi] suppositi **F a.c.** 1 *Cum P2 cf. Simon Dacus, Quaest. Prisc. Min. II, qu. 2, CPhD III: 138-140. Constructio quae est ‘albus pedem’ usitatum exemplum figurae synecdoches erat; cf., e.g. Robertus Kilwardby(?), In Donati Artem maiorem III pp. 154-155. 1 secundum]* tertium **F.** 2 *accusativo]* adiectivo **F.** 3 *cf. Gosvinus de Marbasio, Tractatus de constructione, c. 16, p. 57: “testante Prisciano accusativus proprius est activorum et ablativus proprius passivorum.” Idem, op. cit., c. 10, p. 33: “Nota. Accusativus proprius est activorum, et quia actio est secundum quam in id quod subicitur aliquis agere dicitur et accusativus maxime actui subicitur, ideo proprius est activorum.” Priscianus, Inst. VIII.ii.9: “et est quaerendum cur activa ablativo per se non adiunguntur, et puto quod ille casus proprius est passivorum.” 6* possit] posset **F.**

similiter accusativus, qui est proprius casus activorum, cum nomine possit construi congrue; quare etc.

- 10 1.2 Oppositum arguitur sic: Magis repugnat dictioni quod repugnat modo significandi essentiali eius quam quod repugnat modo significandi accidentali eiusdem; sed ista 'Socratis currit' est incongrua simpliciter sine excusatione, in qua appositum repugnat modo accidentali suppositi; ergo multo magis haec quae est 'albus pedem', cum modus
15 termini, qui est actus qui dicitur fieri, repugnat modo habitus, qui est essentialis nominis.

- 2.1 Ad hanc quaestionem dicitur quod haec est incongrua 'albus pedem', excusabilis tamen. Incongrua est quia modus accusativi, cum significet per modum termini alicuius vehementer transeuntis, no<me>n
20 autem talem modum vehementer transeuntis non habet, ideo incongrue ordinatur nomen cum accusativo. Excusabilis tamen est, et dabitur modus excusationis sic dicendo quod illa eadem <sint> principia excusationis, neque in oratione vitiosa oporteat ponere alia principia alicuius congruitatis, sicut communiter dicitur quod ibi requiritur causa
25 qua <oportet fieri et causa qua> potest fieri.

- Et declarabat ꝑꝑ sic: Cum enim dicitur 'albus pedem', incongruitas huius orationis excusatur per eadem principia per quae est incongruitas. Nam cum non possit exprimi <congrue sententia, haec est causa> qua oportuit fieri. Causa autem qua potuit est convenientia ablativi ad
30 accusativum; nam cum uterque illorum significet per modum termini, de vi vocis potest intelligi ablativus, quamvis de vi vocis non significetur. Illud sufficit ad possibilitatem in oratione <et> ad incongruitatis excusationem et hoc suppositione alicuius necessitatis vel alicuius sententiae exprimendae vel metri vel ornatus causa. Et propter <hoc> tales
35 orationes dicuntur incongruae quantum ad sensum, congruae tamen

15 qui¹ – fieri] *forsitan corruptela lateat.* 17 *Quae sequuntur (§ 2.1) videntur esse responsio bachalarii ita edita ut prooemii vice fungeretur respectu determinationis magistri.* dicitur] *fere di^(u) F: fortasse dicebatur scribendum.* 18 est] *autem F, ut videtur.* 23 neque] *non quod F.* 24 communiter] *Videatur, e.g. Robertus Kilwardby, In Donati Artem maiorem III pp. 60-61.* 26 *albus pedem] turba ruunt F. Quamvis 'turba ruunt' exemplum usitatissimum constructionis figurativae sit et de eo inferius mentio fiat, huic loco minime convenit; quae enim de accusativo et ablativo ad constructionem excusandam dicuntur, evidenter ad 'albus pedem' spectant.*

quoad intellectum, et <in>congruitas est simpliciter, congruitas vero quoad aliquid.

Ad cuius evidentiam sciendum est quod quamvis <modi> significandi accipiantur a modis essendi ipsius significati, tamen ut per voluntatem et placitum significatum copulatur voci, <ita> omnes modi se tenent ex parte significati, et sunt modi significandi qui prius erant modi essendi et intelligendi. 40

Ulterius intelligendum, quod quamvis formatio vocis sit a natura sub diversis terminationibus et principiis, appropriatio tamen vocis sub tali terminatione vel principio per respectum ad talem modum essendi vel significandi repraesentandum vel talem est a voluntate ut 'albus' 'album'. Et istae terminationes sunt modi ipsius signi, ita quod <cum> congruitas causatur ex convenientia modorum illorum qui per vocis terminationem vel per principium vocis repraesentantur, tunc est oratio congrua quoad sensum et per eorum repugnantiam incongrua; cum autem per vocem potest intelligi aliquid quod congrue possit construi cum alio, si de vi vocis ut modus significandi possit haberi, tunc oratio dicitur perfecta quoad intellectum, ut patet in hac oratione 'turba ruunt': cum enim per hanc vocem 'turba' dicitur modus singularis de vi vocis, quia vocis terminatio ad hoc deputatur, qui repugnat pluralitati appositi, potest tamen de vi vocis intelligi aliquid quod, si per vocem significatur, esset modus significandi; et ideo haec est congrua secundum quid 'turba ruunt', incongrua simpliciter et figurativa. 45 50 55

3.1 Dicendum est in proposito quod est <in>congrua haec 'albus pedem' propter repugnantiam <modi> termini ad nomen, qui modus termini de vi vocis importatur, congrua tamen necessitate sententiae exprimendae et praedicta possibilitate. Cuius causa <est quod> potest intelligi de vi vocis, et quamvis per illam vocem modus ille non habeat designari, et hoc sicut consignificativum, nam quod excusat incongruitatem consignificatorum debe[re]t esse consignificativum, si de vi 60 65

36-37 incongruitas - quoad aliquid] cf. Robertus Anglicus, *Sophistria*, S14(13), P2 [189.1], p. 315, *de locutione quae est 'nudus pedes'*: "dicendum quod in constructione huius est incongruitas simpliciter, congruitas vero quo." 39 accipiantur] consentientur F. 45 terminatione] termino F. 47 istae terminationes] isti termini F. 54 turba ruunt] Ovidius, *Heroides* 1.88; *exemplum a grammaticis saepissime usurpatum*. cf. *E&G* N° 1283. 62 importatur] terminatur F.

vocis habetur. Quid autem est significari de vi vocis, hoc est superius dictum, scilicet per appropriationem principii vel terminationis vocis modo alicui significandi. Intellig[en]di autem de vi vocis est per alium
70 modum posse aliquem modum intelligi sine appropriatione vocis eius vel in principio vel in fine.

Dicendum ergo quod haec est figurativa ‘albus pedem’ et excusabilis modo praedicto. Et si arguas quod melius posset fieri per ablativum et sine incongruitate, dicendum quod quamvis melius possit fieri quoad
75 congruitatem, non tamen quoad sententiae intentae expressionem; nam cum ablativus significet per modum termini a quo, non potest ei competere ratio subiecti sicut accusativo, et in praedicta sententia est intentio exprimendi quod pes respectu proprietatis non solum sit causa sed subiectum.

80 3.2 → 1.1-2 Ad rationes. Patet solutio utriusque.

3.2.1 → 1.1 Nam cum arguitur “Nomen construitur congrue cum ablativo”, verum est. Et causa huius est: quamvis enim ratio termini repugnet habitui et eius modo, ratio tamen causae competit habitui et fieri, nam habitus et fieri causata sunt; sed solum modus termini
85 exigit quod est ut fluens et succedens et ad aliud transiens. Et quod dicis “Ablativus est proprius passivorum, accusativus est proprius activorum”, –verum est quod ablativus est proprius passivorum, <non> ita quod non alius obliquus, sed <ita> quod non conveniat aliis quam passivis, accusativus autem est proprius activorum ita quod non alius
90 ab accusativo.

3.2.2 → 1.2 Ratio autem ad oppositum similiter potest faciliter solvi, quia non est necessitas sic facere orationem propter aliquam expressionem sententiae, nec est modus excusationis ibi aliquis.

PROBLEMA 3

Utrum haec oratio sit congrua ‘homo est animalia’

3.1 Ad tertium quaesitum, utrum haec oratio sit congrua ‘homo est animalia’, dico quod congrua est et perfecta. Et causa huius est: nam cum omne substantivum habeat sua accidentia a se, non indiget uni[vocati]-one sui cum aliquo propter accidentia sua in conformitate accidentium,

sed causa quare unitur unum substantivum alteri est causa specificatio- 5
 nis unius per alterum. Et quia substantivum specialiter in omni numero
 habet suam significationem, per quam ponit generalem substantiam
 †verbi substantivum speciei facere verbum substantivum†, quod non
 potest facere nomen adiectivum, nam <non> in masculino et feminino,
 cum determinate respiciat substantivum, sicut prius fuit visum, quia 10
 casus et numerus et omnia accidentia volunt habere conformationem
 substantivo. Et ideo cum substantivum nomen totum habeat de se, non
 oportet quod eius supposito conformaretur in genere, nec ipsi verbo
 substantivo in numero.

3.2.1 Et si arguas “Ergo pari ratione non oportet quod in casu”, 15

–dicendum quod casus debet esse similis semper, et hoc est quia ad
 unum actum et suppositum et appositum referuntur, <ex> quo casus
 est dispositio substantiae in comparatione || ad actum, non sic autem 76vB
 alia accidentia.

3.2.2 Et si arguatur “Quandocumque ex aliquibus pluribus fit unum, 20
 numerato uno necesse est alterum numerari et multiplicari, quia si
 unum illorum maneret et aliud multiplicaretur, esset impossibile non
 multiplicatum esse unum <cum> multiplicato sine reductione illorum
 ad unum; ergo suppositum ut unum cum apposito multiplicato incon-
 grue ordinatur, cum tamen ex illis debeat fieri unum per se”, 25

–dicendum quod illud argumentum non arguit huius orationis in-
 congruitatem sed eius falsitatem. Nam verum est quod ex aliquo non
 multiplicato et alio multiplicato non fit unum, et ideo oratio hoc sig-
 nificans falsa est; contingit autem falsum bene congrue significari, et
 verum aliter quam congrue, et ideo, cum per unam comparationem 30
 uniatur significatum huius dictionis quod est ‘animal<ia>’ supposito
 uni numerato, ideo congrue unitur et false; quare haec congrua est et
 falsa ‘albus pedem est animalia’.

27 verum] unum F. 30 verum] fere ar cñ F. 31 supposito] subiecto vel substantivo
 F. 32 uni] u’o vel n’o, i.e. uno vel vero vel numero F.

SOPHISMA 11

Nicolai de Normandia

ALBUS MUSICUS EST

F 76vB

01. Quaerebatur de ista oratione grammaticali sicut de aliis orationibus grammaticalibus utrum sit perfecta vel imperfecta, congrua vel incongrua.

Et respondebatur, sicut communiter respondetur ad tales orationes grammaticales, quod est perfecta et congrua quantum ad intellectum, incongrua autem et imperfecta quantum ad sensum.

02. Circa orationem tria quaerebantur:

P1 Primum est utrum essent eadem principia congruitatis et perfectionis.

10

P2 Secundum erat de ordinatione huius quod est 'albus' ad hoc quod est 'musicus'.

P3 Tertium erat utrum modus permanentis sufficiat ad hoc quod aliquid habeat rationem supponendi respectu verbi.

PROBLEMA 1

Utrum sint eadem principia congruitatis et perfectionis

1. De primo arguebatur sic:

1.1.1 In unoquoque genere bonum et perfectum est idem, sed congruum in grammatica sonat idem quod bonum, et si ita est, ergo congruitatis et perfectionis principia sunt eadem.

2 Quaerebatur] Qr^(ur) F. 2-6 grammaticali – grammaticalibus – grammaticales] generali – generaliter – generales F. Cum 01 cf. Anon., *Grammaticalia et logicalia Parisina* 8447, S1 [1297.1], f. 36rB: "VADO ROMAM. Haec est oratio grammaticalis proposita, circa quam potest quaeri utrum sit congrua etc. Et potest responderi ad hoc, ut communiter respondetur ad grammaticales orationes, quod est perfecta est congrua quantum ad intellectum, imperfecta et incongrua quantum ad sensum". 1² cf. Radulphus Brito, *Quaest. Prisc. Min.*, qu. 75, pp. 342-344 "Utrum sint eadem principia congruitatis et perfectionis". Similiter Gentilis de Cingulis, *Quaest. Prisc. Min.*, qu. 10, pp. 49-55. arguebatur] a(ur) F; similiter in 1.1.2 & 1.2. 2 bonum] totum F.

5 *1.1.2* Postea sic arguebatur: Non potest dici quod congruitatis et perfectionis sint diversa principia nisi aliquis dicat quod significata sint principia perfectionis et modi significandi congruitatis, vel dicat quod [si] modi significandi essentialis sint principia perfectionis, et modi significandi accidentales sint principia congruitatis. Primum est
10 inconueniens, quia grammaticus non considerat significatum; et secundum quia tunc esset haec perfecta ‘Socratem currit’, quod non concedit, et cum idem modus significandi essentialis sit in recto et in obliquo; ergo etc.

1.2 Oppositum arguebatur sic: Congruitas et perfectio sunt diversae passionis, ergo debe[re]nt habere diversa principia, saltem propria. Declarabatur ratio sic, quia potest reperiri congruitas sine perfectione, sicut patet in ista ‘homo albus’ quae congrua est et imperfecta, sicut dicitur communiter, et ideo apparet quod congruitas et perfectio non causantur ab eadem causa.

20 *3.1.1* Ad istam quattuor fuerunt positiones: duae antiquae et duae novae.

3.1.1.1 Prima antiquorum fuit quod perfectio causetur a significatis et congruitas a modis significandi.

Sed hoc nihil est, quia perfectio et congruitas in grammatica dicuntur
25 causari ab eo quod considerat grammaticus; sed significata non considerat, sicut planum est, sed solum proprietates signorum; ideo etc.

3.1.1.2 Alia fuit quod perfectio causetur ab appositione omnium modorum significandi et congruitas a conformitate illorum.

Sed hoc non videtur sufficere ad causandum perfectionem, nam in
30 eo quod appositi sunt non causant perfectionem aliquam, sed in eo quod unus alterum perficit; et hoc apparet, quia si apponerentur modi significandi quorum unus alterum non perficeret nec terminaret, talis appositio nullam perfectionem causaret orationis grammaticae.

3.1.1.3 <Prima positio nova fuit quod ***.>

8-9 modi – congruitatis] cf. *S10, P1, 2.2.* 8 sint] sunt F. 11 tunc] cā (= causa) F. 12 concedit] sc. grammaticus (?). 22 antiquorum] fort. antiquarum scribendum. 26 signorum] sig(orum) F. 27 Cum *3.1.1.2* cf. *S10, P1, 2.6.2.* 27 appositione] ab oratione F.

3.1.1.4 Alia positio fuit nova quod congruitas causetur a conformitate omnium modorum significandi et perfectio a mutua perfectione eorundem. 35

Sed hoc non videtur esse verum, nam †causam supponamus† quod congruitas sit forma accidentalis constructionis, et ratio cuiuslibet sequitur rationem perfecti; hoc planum est per simile in naturalibus, quia unionem formae cum materia immediate sequitur ratio perfecti, sed hanc unionem sequuntur omnia accidentia in actu. 40

3.1.2 Quid igitur dicendum est de quaestione? Apparet mihi quod debeamus respondere distinguendo triplicem perfectionem et congruitatem. Quaedam enim est perfectio et congruitas qua denominatur ordinatio, quam per se considerat grammaticus. Alia est congruitas qua denominatur oratio significans istam ordinationem. Tertia perfectio et congruitas est quae sequitur utrumque istorum. 45

Unde est intelligendum quod grammaticus per se considerat per se ordinationem modorum significandi passive; unde enim grammaticus considerat quandam ordinationem rationum grammaticalium, cuiusmodi sunt modi intelligendi, qui dicuntur rationes quas anima fundat supra proprietates rerum, sicut genus et species dicuntur rationes quas anima fundat super rem conceptam; et isti modi intelligendi secundum quod per vocem exprimuntur dicuntur modi significandi passive: et [per] ordinationem istarum rerum considerat grammaticus per se, sicut et logicus ordinationem rerum logicalium. Et dicitur talis <ordinatio> modorum significandi passive <perfecta> quando aliquis modus imperfectus per alium perficitur, sicut <patet> per simile in naturalibus: materia enim per formam perficitur <et> terminatur et unumquodque 50 55 60

35 *Cum 3.1.1.4 cf. Martinus de Dacia, MS, c.266, CPhD II: 112.15-18: "Propter hoc aliter oportet dicere, scilicet quod principia perfectionis sunt omnia praedicta quae exiguntur ad congruitatem, et super ista principia addit perfectio finitationem mutui respectus partium orationis." Item Anonymus, "Innata est nobis" 145rA: "ex convenientia modorum significandi suppositi et appositi causatur congruitas, ex disconvenientia <in>congruitas; perfectio autem causatur ex modis significandi alio modo secundum quod suppositum per suos modos significandi terminat dependentiam appositi ad suppositi per suos modos significandi." 36 perfectione] vox suspecta; fortasse finitatione scribendum (vide locum ex Martino laudatum). 38 causam supponamus] an non supponimus scribendum? 40 hoc planum est etc.] cf. S10, Pl, 1.1.2. 43 quaestione] con()one F. 45 qua] quae F. 46 qua] quae F. 50 ordinationem] considerationem F, ut videtur. enim] tam F.*

ens in potentia perficitur per actum; sic[ut] apparet quod consimili modo debeamus quaerere perfectionem in grammatica. Sicut ergo ordinatio formae cum materia dicitur perfecta quia materia per formam perficitur et ordinatur, ita ista ordinatio modorum significandi istorum dicitur perfecta quando unus per alium <perficitur>, sicut patet in simili in naturalibus; et inde est quod modi significandi quorum unus non habet rationem perficientis et alius rationem perfectibilis non sunt inter se ordinabiles, <sicut> nec duae formae. †Hac igitur perfectione similiter apparet mihi dum talis ordinatio perfecta est causa in tali quod perficiens sic sit dispositum debitis accidentibus et perfectibile similiter, sicut apparet in naturalibus: materia enim non perficitur a quacumque forma, sed convenienter disposita sibi forma competenti perficitur. Et per hoc apparet mihi quod quidam modi essentiales sint principia praecipue vel causa constructionis, et per consequens perfectionis, quia quae inter se construuntur, unum alterum perficit; oportet tamen quod tam perficiens quam perfectibile sint sufficienter disposita modis significandi accidentalibus, sicut apparet in naturalibus quod perficiens et perfectibile debent esse sufficienter disposita. Congruitas tamen, cum dicat bonitatem ordinationis, sicut apparet, consequitur ad conformitatem modorum significandi accidentalium, nam in naturalibus accidentia dicuntur proportionata et substantialia perficere et terminare ita quod proportio et perfectio <***>. Ita similiter [similiter] apparet in proposito si<c>: congruitas, cum dicat bonitatem ordinationis, debet causari a dispositionibus perficientibus et perfectibilibus, perfectio tamen causatur ex hoc quod unum alterum perficit, oportet tamen quod perficiens sit sufficienter dispositum et perfectibile sicut in naturalibus.

Alia tamen est congruitas qua dicitur oratio congrua, et causatur ex correspondentia modorum significandi active ad modos significandi passive. Et dicuntur modi significandi active rationes quae concessae sunt vocibus ab impositore, mediantibus quibus significant modos intelligendi. Et dicitur oratio perfecta quia rationes illae quae conceduntur

62 ergo] est F. 64 istorum] istarum F. 66 modi] modus F. 70 dispositum] dispositus F. 74 praecipue vel causa] an praecipua vel causae scribendum? 78 debent] dantur F. 79 consequitur] communiter F. 82 ***] desideratur verbum velut comitantur aut causantur. ita?] lectio incerta; littera a satis clare videtur, ante quam altera littera a signo paragraphi superposito illegibilis facta est. 85 causatur] datur F.

vocibus significant modos intelligendi <proportionatos>. Unde oratio non dicitur congrua nisi quia signum congrui, nec perfecta nisi quia signum perfecti, sicut nec dicitur vera nisi quia signum veri. Et forte <hoc> voluit significare Priscianus cum dixit quod “oratio est congrua dictionum ordinatio congruam perfectamque sententiam demonstrans”, nam ordinatio vocum dicitur quaedam congrua ordinatio vocis cum voce, sed propter relationem modorum significandi active ad modos significandi passive significat perfectionem et congruam ordinationem modorum significandi passive et etiam †perfectio quae istas considerat, † scilicet ad generare perfectum sensum in animo auditoris.

3.2.1 → 1.1.1 Hiis visis, tunc ad rationem, cum dicitur quod bonum et perfectum in unoquoque sunt idem: si intelligatur in eodem subiecto, concedo; tamen est alia perfecti ratio et alia boni, et ideo vel a diversis vel ab eodem sub diversa ratione debet causari ratio boni et perfecti.

3.2.2 → 1.1.2 Et quod arguitur quod non possunt congruitas et perfectio a diversis causari nisi quia perfectio causatur a significatis, congruitas a modis significandi, dico quod hoc modo non causantur, quia grammaticus non considerat significata, sicut dicebatur. Sed si <c> causantur a diversis quod perfectio praecipue et primo causatur a modis significandi essentialibus quia ab istis per se causatur constructio, verumtamen requiruntur etiam modi significandi accidentales sicut dispositiones perfecti vel perfectibilis, sicut apparet in naturalibus, et per hoc evitatur illud inconueniens quod oritur de illa ‘Socratem currit’. || Congruitas tamen, cum dicat bonitatem ordinationis, et bonitas ordinationis consistat in bona dispositione perficientis et perfectibilis, debet causari a dispositionibus perficientis et perfectibilis, et sic a modis significandi accidentalibus.

96 Priscianus] Prisc., *Inst.* II.iv.15 (cf. *apparatum Hertzi* GL II: 53). 101 perfectio quae istas considerat] *an potestatem quam isti causant scribendum?* 111 causantur a diversis causatur] *causaretur a diversis – causaretur F.* 113 etiam modi] *a modis F.* 115 oritur] *ostenditur F.*

PROBLEMA 2

De ordinatione huius quod est 'albus' ad hoc quod est 'musicus'

De secundo quaerebatur, scilicet de ordinatione huius quod est 'albus' ad hoc quod est 'musicus'.

1.1 Et arguebatur quod competenter ordinari possit, quia ad hoc quod aliqua uniri possi<n>t immediate non requiritur nisi quod unum
5 possit alterum specificare; sed illa possunt <sic> se habere, sicut evi-
denter apparet; ergo ordinari possunt competenter.

1.2 <Oppositum arguebatur sic: ***.> Et declaratur maior, quia nos
videmus quod <in>competenter dicitur 'animal homo' <quia> non
<est ibi> adiacens; ergo inconvenienter dicitur 'albus musicus' quia
10 non est ibi per se stans.

3.1 Ad hoc potest breviter dici. Sicut apparet mihi, bene <sunt>
ordinabilia inter se quantum ad rationem specificantis et specificabilis
eorum; tamen quia illa accipiuntur sicut unum respectu unius suppositi,
et talia non possunt facere unum nisi unum habeatur ratione unitatis
15 respectu alterius et substantis, ideo ista inter se competenter ordinari
non possunt, nam ad illam ordinationem videtur sequi natura adia-
centis et per se stantis propter causam praedictam, et non adiacentis
quocumque modo sed adiacentis alicui in ratione subiecti, sicut post
videbitur.

20 3.2 → 1.2 Ad rationes in oppositum tunc breviter potest dici quod
quamquam 'musicus' et 'albus' possint inter se ordinari secundum
rationem specificantis et specificabilis, tamen natura huius adiacentis
quod est 'albus' non terminatur per ipsum verbum sed forte per aliquod
substantivum.

25 3.3 Licet igitur ita dictum sit, tamen non apparet mihi inconviens
si aliquis diceret quod competenter dicitur 'albus <musicus>' et 'ani-
mal homo' respiciendo naturam specificantis et specificabilis, ita quod
penitus non requiretur proportio in aliis modis significandi.

1 quaerebatur] qr^(ur) F. 3 arguebatur] a^(ur) F. 4 aliqua] aliquis F. requiritur] reperi-
tur F. 16 natura] vera F. 22 tamen] tantum F. adiacentis] adiacentiae F. 23 albus]
album F. 24 substantivum] s(u)b()m F, quod compendium etiam subiectum legi potest.

PROBLEMA 3

Utrum modus significandi per modum permanentis sufficiat ad supponendum

De tertio quaerebatur, utrum scilicet modus significandi per modum permanentis sufficiat ad supponendum.

1.1 Et arguebatur quod sic:

1.1.1 Quia modus significandi qui facit esse verbum sufficit ad hoc quod verbum habeat rationem appositi; ergo, per oppositum, modus significandi qui facit nomen esse nomen sufficit ad supponendum. Et quod modus significandi qui facit verbum esse verbum sufficit ad hoc quod habeat rationem appositi, hoc videtur: nam verbum per suum modum significandi nota est dici de altero.

1.1.2 Praeterea confirmat rationem sic: Quaelibet dependentia non determinatur per quamlibet persestantiam, sicut quodlibet perfectibile non perficitur per quodlibet perficiens, sed per perficiens sibi proportionale; dependentia ergo quae consistit in fieri non opponitur alicui per se stanti nisi persestantiae quae consistit in permanentia terminati, nec videtur requirere nisi permanentiam, et ita, sicut apparet, modus significandi per modum permanentis videtur sufficiens esse ad determinandum modum fieri.

1.2 Oppositum arguebatur. Supponebatur quod eadem natura esset per quam aliquid supponit[ur] adiectivo et per quam supponit[ur] verbo; et hoc est quia utrobique est adiacentia. Sed ad hoc quod aliquid supponat adiectivo non sufficit ratio permanentis, sed ratio requiritur per se entis.

2.1.1 Ad hoc dicebatur concedendo illud ultimum argumentum, quod modus significandi per modum permanentis non videtur sufficere, nam in verbo tria sunt, sicut dicebatur, scilicet modus fieri et modus adiacentis et modus distantis, et illa tria includuntur in modo significandi verbi unde verbum est verbum, quaedam tamen materialiter et quaedam formaliter. Tunc dicebatur quod per hoc quod significat per modum fieri dependet ad modum permanentis; per hoc quod significat per modum

1 quaerebatur] q^r(^{ur}) F. 3 arguebatur] a(^{ur}) F; eodem modo in 1.2, 2.2.1 et 2.2.1.2. 9 dici] fort. dicendi scribendum; cf. Iohannes, *Summa "Sicu dicit Remigius"* S14, p. 214: "illud Perihermenias: verbum est nota dicendi de altero". Cf. Arist., *Int.* 3.16b10. 11 non] nec F. 13-15 opponitur - terminati] lacunam, fortasse ante terminati, latere suspicor.

30 adiacentis dependet ad modum per se entis; per hoc quod significat per modum distantis dependet ad suppositum vel ad rationem suppositi.

2.1.2.1 → 1.1.1 Et tunc ad rationes respondebatur dicendo quod modus per modum fieri non sufficit ad appositum, sed requiritur modus adiacentis, et ideo non solum requirit permanentiam sed etiam
35 persestantiam.

2.1.2.2 → 1.1.2 Et ad confirmationem similiter dicebatur quod quamquam bene terminetur verbum transitivum <quantum> ad rationem fluxus <per modum> permanentis, tamen non terminatur quantum ad rationem adiacentis, sed requiritur per se stans.

40 2.2.1 → 2.1.1 Contra istud arguebatur:

2.2.1.1 Primo: Quod repugnat nomini adiectivo per se, repugnat ei per accidens; sed nomini adiectivo repugnat per se supponere, ergo repugnat ei per accidens; ergo non bene dicitur 'homo albus currit'.

2.2.1.2 Secundo arguebatur quia videtur supponere falsum in hoc
45 quod supponebatur quod adiacentia nominis adiectivi et verbi <sit> eiusdem rationis.

2.2.1.3 Praeterea videbatur concedere propositum, quia ex quo concedebatur quod modus significandi per modum fieri poterat terminari per permanens, et dicebat quod modus significandi per modum fieri
50 salvat in se modum significandi adiacentis, sicut inferius salvat in se superius, et inferius vel superius in eodem non sunt duo sed sunt unum –si concedat quod modus significandi per modum fieri possit terminari per permanens, habet concedere quod tale per accidens potest terminari per permanens. Nam sicut videmus in rebus quod superius et inferius non sunt duo in inferiori, sicut homo et animal in homine, sic
55 modus fieri et adiacentis non sunt duo modi in fieri sed unus. Unde frivolum est quod fluxus et adiacentia sua in re differant, nam idem est <fieri et> quod fluxus adiaceat, ergo modus fluxus et adiacentis non differunt in eodem. Mirum enim est quod dicunt quod fluxus et
60 sua adiacentia non sunt idem in re, et tamen conceditur quod adia-

45 supponebatur] *sc. in 1.1.2, quod argumentum a respondente in 1.2.1 expressis verbis acceptum est.* 47 Praeterea] *Si haec vox recte tradita est, quae sequuntur tertium argumentum contra positionem respondentis efficiunt. Fieri vero potest ut hoc loco reportator defensionem respondentis post argumenta 1.3.1-2 factam simul narrare et refutare incipiat; qui ita rem se habere arbitretur Postea scribat.* quia] quod F. Coniectura accepta, quia (ex quo ...) habet concedere *construas. Sed forsitan quod excidendum sit.* 55 in inferiori] et inferiora F. 60 conceditur] *concedunt malim.*

cens praedicatur de fluxu sicut superius de inferiori; et sicut est in re, ita debet esse in modis.

3.1.1 Quid ergo est dicendum? Apparet breviter esse dicendum quod modus significandi per modum permanentis sufficit ad supponendum (et loquor inter modos significandi essentielles, nam requiruntur modi significandi accidentales, sicut planum est). 65

Et hoc potest sic declarari dicendo quod non est adiacentia unius rationis in nomine adiectivo et in verbo, et hoc non possumus videre nisi per relationem ad illud cui fit adiacentia. Unde sicut distinguimus duplicem concretionem, et secundum hoc duplicem modum significandi per modum concretionis, et hoc per comparisonem ad illud cui fit concretio, – sicut apparet: ‘homo’ significat concretum alicui enti in potentia et ‘album’ concretum alicui in actu, et sicut potentia concretum non est accidentale, ita modus significandi ei correspondens <non> est accidentalis, distinguitur ita illa duplex concretio per relationem ad illud cui fit concretio, –similiter debet distingui adiacentia per relationem ad illud cui fit adiacentia, et cum ita sit quod ratio suppositi et subiecti ita se habent tamquam illa quibus aliquid adiacet, et ratio subiecti non <est> ratio suppositi nec includit una alteram, similiter potentia adiacentis alicui in ratione <subiecti et potentia adiacentis alicui in ratione> 70
75
80

Et quod ratio suppositi non includit rationem subiecti, hoc breviter apparet et videtur: si dicatur ‘Socrates percutit Platonem’ li ‘Socrates’ se habet in ratione suppositi nec tamen in ratione subiecti, sic<ut> planum est, et ita rationi suppositi accidit ratio subiecti, et per consequens ratio substantivi, quia ratio substantivi sumitur a ratione subiecti, et <ex> hoc quod aliquid subiaceat alicui ex hoc dicitur habere rationem substantivi. 85

Dicimus ergo quod modus significandi per modum distantis qui est in verbo et <modus adiacentis qui est in participio et> in nomine adiectivo in hoc differunt quia modus significandi verbi terminatur per rationem suppositi, ad quam rationem suppositi, sic<ut> dictum est, accidit ratio subiecti; modus tamen adiacentis qui est in nomine adiectivo vel participio terminatur per rationem substantivi sive subiecti. 90

61 fluxu] inferiori F. 74 accidentale] accidentalis F. 77 cum ita sit] tamen ita fit F. subiecti] dicti F. 81 ita] in F. 84 tamen] tantum F. 87 ex²] ita F. 92 dictum] dicendum F. 94 sive] sui F.

95 Et ex hiis apparet quod modus significandi per modum substantivi non requiritur ad suppositum, sed ei accidit; sed modus significandi per modum permanentis dispositi accidentibus videtur sufficere, nam quod sic significatur bene habet rationem <eius> de quo aliud dicitur, et quamquam ut sic non habeat rationem suppositi.

100 3.1.2.1 Et si quis dicat quod insufficienter dictum [quod] est pro eo quod ista proportio illorum modorum significandi non videtur habere ortum a re, nam in re ita est quod nullum fluens terminatur nisi per subsistentiam, et ideo nullus modus intelligendi per modum fluentis notetur terminari nisi per modum intelligendi substantive, et quia modus per se entis est modus substantiae et non modus permanentis, ideo
105 requiritur modus per se entis, [sed] –hoc nihil est. Cum enim dicitur quod fluens unde fluens non terminatur nisi per substantiam, ergo nec
F 77rB modus fluentis nisi per modum substantiae, verum est; || et cum dicitur quod modus permanentis non est modus substantiae, falsum est.

110 3.1.2.2 Et si dicas: “Competit accidentibus [et] similiter et modus significandi per modum substantivi, sicut apparet in hoc quod est ‘albedo’, et ita [si] modus significandi per modum permanentis non sufficit ad supponendum quia competit accidentibus”,

–hoc nihil est; quia sicut videmus> quod quamvis accidens unde
115 accidens significet substantiam, tamen non oportet quod accidens solum dicatur de substantia, sed potest dici de causa efficiente, formali et finali, sicut patet ‘deus movet caelum’ ‘vinum inebriat’ †in ratione dissensibili aut ratio subiecti†; similiter modus substantivi, nam idem est iudicium, nam modus significandi per modum substantivi per se
120 competit substanti[v]is et per attributionem accidentibus. Item modus intelligendi per modum permanentis. Et iterum, si terminetur fluens per aliquod ens, hoc non est verum ens unde substans sed unde permanens; ergo si ex rebus debemus procedere ad modos, tunc modus fluxus debet

96 modus] modi F. 97 dispositi] dispositus F. 98 aliud] illud F. 99 suppositi] an subiecti scribendum? 100 dictum] dicendum F; quo errore orto quod additum est. 101 proportio] propositio F. 104 notetur] vel vocetur F; fort. videtur scribendum. 106 cum enim dicitur] unde verum F. 107 non] nec F. 110 modus] modis F. 113 competit] 9(ot F, id quod plerumque contingit significat. Item infra in hac sectione. 117 Intellige: motus namque est in caelo moto ut in subiecto, non in deo movente, et similiter ebrietas in ebrio, non in vino inebriante. Cf. Simon Dacus, *Quaest. Prisc. Min. II*, CPhD III: 120.1-3: “Dicendo ‘vinum inebriat’, hic ‘vinum’ est actu suppositum, tamen non significat substantiam actu substantem actui.” 122 ens unde] et verum F.

terminari per modum permanentis. Et quamquam ita dicatur quod
 permanentis modus sufficit ad supponendum inter modos significandi 125
 essentielles, et ex hoc sequitur quod adiectivum potest supponere, non
 unde adiectivum sed unde significat per modum permanentis, ut alias
 visum est; <***> nam participium significat per modum actus indi-
 stantis, hoc est potest cedere in eandem partem orationis cum illo cum
 quo ordinatur. 130

3.2 → 1.1-2 Hiis visis ad rationes:

3.2.1 → 1.1 Concedo illas quae arguunt quod modus significandi per
 modum permanentis sufficit ad supponendum, quia videntur proposi-
 tum concedere, cum quibus<dam> aliis quae tanguntur in quaestionis
 solutione. 135

3.2.2 → 1.2 Ad rationes in oppositum dicendum. Cum dicebatur
 quod eadem erat natura per quam aliquid supponit nomini adiectivo
 et verbo, potest dici quod falsum est: natura per quam aliquid suppo-
 nit nomini adiectivo est natura substantivi vel subiecti, natura autem
 per quam aliquid supponit verbo est natura suppositi, ut visum est; et 140
 una istarum rationum aliam non includit, sed una alteri accidit, ideo
 falsum supponitur.

3.3.1 Et si aliquis diceret quod oratio esset incongrua ‘homo albus
 currit’, cum utrumque habeat virtutem supponendi,

–hoc nihil est, quia sicut videmus in logicalibus quod quamquam 145
 quodlibet istorum possit esse praedicatum, tamen possunt facere unum
 praedicatum per accidens, similiter dicimus quod possunt facere unum
 suppositum per accidens, quia unum dependet ab alio, <ut> ‘albus’ ad
 subiectum, quia significat per modum dependentis alicui[us] se habenti[s]
 in ratione subiecti, non <tamen> significat per modum dependentis 150
 alicui se habenti in ratione suppositi, quia non significat per modum
 dicibilis, et ideo potest facere unum suppositum per accidens cum sub-
 iecto, quamvis non possit habere rationem suppositi per se.

3.3.2 Et si aliquis obiceret “Quod ordinatur cum participio non sig-
 nificat per modum subiecti respectu illius semper, sicut patet dicendo 155
 sic ‘Socrates percutiens’, –dicendum quod non valet, quia in fisto pro-
 posito appellatur inhaerens et per se stans, quae facere possunt unum

144 utrumque] utraque F; *possis etiam* utrumque habea<n>t *scribere*. 148 albus] album
 F. 150 subiecti] substantivi F. 151 quia] *s.l.* F *manu ipsius librarii*. modum] depen-
 dentis *add. et exp.* F. 156 percutiens] per accidens F. 157 se] *s.l.* F.

extremum dictum†, et hoc potest facere <participium> cum hoc cum
 quo ordinatur; unde non requiritur in ordine participii cum nomine
 160 modus significandi per modum substantivi vel subiecti, nisi quod ac-
 cipiatur ut unum ens respectu termini.

3.3.3 Praeterea, si aliquis diceret quod bene diceretur ‘albus currens’
 sicut ‘albus currit’,

–non video inconueniens. Nam modus significandi per modum fieri
 165 terminatur per modum permanentis. Tunc [potest] quod adiacet alicui
 in ratione subiecti per hoc quod significat per modum dependentis ad
 aliud potest cedere in eandem partem orationis cum isto, et hoc dice-
 batur ex potestate adiacentiae alicui in ratione subiecti.

MAGISTER NICHOLAUS DE NORMANDIA DETERMINAVIT

SOPHISMA 12

Petri de Alvernia

OMNIS HOMO EST OMNIS HOMO

F 77rB

01. Probatio et improbatio satis pate<n>t.

02. Circa illam orationem

P1 primo quaeritur de veritate huius;

P2 secundo, quia quidam ponunt ipsam veram per se et falsam per
accidens, ideo quaeritur utrum aliqua propositio possit esse vera per
se et falsa per accidens vel econverso falsa per se et vera per accidens. 5

PROBLEMA 1

Utrum haec sit vera 'omnis homo est omnis homo'

Circa primum sic proceditur:

1.1 Et arguitur quod ipsa sit falsa:

1.1.1 Illa propositio cuius omnes singulares sunt falsae, ipsa est falsa;
sed omnes singulares huius sunt falsae; ergo ipsa est falsa.

1.1.2 Praeterea, arguitur syllogizando sic: 'omnis homo est omnis
homo, Socrates est homo, ergo Socrates est omnis homo'; conclusio 5
est falsa, ergo aliqua praemissarum; non minor, ergo maior; ergo etc.

1.1.3 Praeterea, dici de omni est quando nihil est sumere sub subiecto
de quo non dicatur praedicatum; sed de nullo eorum quae contingit su-
mere sub subiecto vere dicitur praedicatum; ergo non est vera de omni. 10

⁵² *Argumento 1.1.2 multi usi sunt in hoc sophismate improbando, inter quos Anonymus, Sophismata Parisius &c., S35 [613.14], f. 38vB: "Contra. Omnis homo est omnis homo; Socrates est homo, ergo Socrates est omnis homo. Syllogismus est in tertio primae figurae, et conclusio est falsa, ergo aliqua praemissarum fuit falsa; non minor, ergo maior; ergo haec est falsa 'omnis homo est omnis homo'. A Petri modo loquendi proxime abest Radulphus Brito, Quaest. APr., qu. 1.29: "Item, omnis homo est omnis homo, Socrates est homo, ergo Socrates est omnis homo. Conclusio est falsa, ergo aliqua praemissarum; non minor; ergo maior, quae dicit 'omnis homo est omnis homo'."* 8 *Argumento 1.1.3 hac sub forma usus est Anonymus, Sophismata Parisius &c., S35 [613.14], f. 38vB: "Vel: hic est dici de omni, ergo nihil est sumere sub subiecto de quo non dicatur praedicatum; sed nulla est sumere sub subiecto de quibus dicatur praedicatus; ergo ipsa est falsa."* 8-9 *dici - praedicatum] Arist., APr. I.1.24b28-30.*

1.1.4 Item, duae contrariae in nulla materia possunt simul esse verae; sed illae sunt contrariae ‘omnis homo est omnis homo’ – ‘nullus homo est omnis homo’; sed illa est vera ‘nullus homo est omnis homo’; ergo ista est falsa ‘omnis homo etc.’.

15 1.1.5 Item, eius contradictoria est vera, haec scilicet ‘aliquis homo est omnis homo’; ergo ista est falsa ‘omnis homo etc.’.

1.2 Ad oppositum arguitur:

1.2.1 Quandocumque illud quod significatur nomine subiecti est idem cum eo quod significatur nomine praedicati et eodem modo significatur, propositio enuntians tale praedicatum de tali subiecto est
20 vera et necessaria; sed ita est in proposito; ergo illa est vera. Maior patet de se. Minor etiam manifesta est de se, nam quod repraesentatur per hoc quod est ‘omnis homo’ in subiecto, hoc idem repraesentatur per li ‘omnis homo’ in praedicato et eodem modo et sub eadem voce
25 penitus; ergo etc.

1.2.2 Praeterea, de quolibet affirmatio vel negatio vera; sed ‘omnis homo’ et ‘non omnis homo’ se habent sicut affirmatio et negatio; ergo de quolibet alterum istorum dicitur; ergo omnis homo vel est omnis homo vel non omnis homo; sed haec est falsa ‘omnis homo est non
30 omnis homo’ quia contradictorium praedicatur de contradictorio; ergo haec est vera ‘omnis homo etc.’.

1.2.3 Praeterea, conclusio syllogismi ex oppositis debet esse falsa et impossibilis, quia idem a se removetur, quod falsum est et impossibile. Arguitur ergo sic: ‘Socrates est omnis homo, Socrates non est omnis

11 *Argumento 1.1.4 complures usi sunt, inter quos Anonymus, Sophismata Parisius &c., S35 [613.14], 38vB. Radulphus Brito, Quaest. APo., qu. 1.29 ita loquitur: “Item, duae contrariae non possunt simul esse verae; sed istae duae sunt contrariae: ‘omnis homo est omnis homo’ et ‘nullus homo est omnis homo’, ut apparet de se; ergo istae non sunt simul verae; sed ista est vera ‘nullus homo est omnis homo’, ut apparet de se inducendo in omnibus suppositis hominis, quia Sortes non est omnis homo, Plato non est omnis homo, et sic de aliis; ergo ista est falsa ‘omnis homo est omnis homo’.* 15 *Argumento 1.1.5 complures usi sunt, inter quos Anonymus, Sophismata Parisius &c., S35 [613.14], f. 38vB. Radulphus Brito, Quaest. APo., qu. 1.29 ita dicit: “Item, ista propositio est falsa cuius contradictoria est vera; sed contradictoria istius est vera ‘omnis homo est omnis homo’; ergo etc. Maior patet per regulam contradictoriarum. Minor patet, quia contradictoria istius ‘omnis homo est omnis homo’ est ista ‘aliquis homo non est omnis homo’; modo ista est vera.”* 32 *Argumento 1.2.3 etiam usus est Anonymus, Sophismata Parisina 1374, S1 [613.17], f. 87rA: “Item, Socrates est omnis homo, Socrates non est omnis homo, ergo omnis homo <non> est omnis homo. Conclusio est falsa, quia est syllogismi ex oppositis; ergo sua oppositio est vera, haec igitur est vera ‘omnis homo est omnis homo’.”*

homo, ergo non omnis homo est omnis homo' –haec conclusio falsa 35
est, quia est conclusio syllogismi ex oppositis; ergo sua contradictoria
erit vera et necessaria.

1.2.4 Item, quodlibet sibi ipsi est idem, et hoc est unum de primis
principiis; sed manifestum est quod omnis homo aliquod est intellec-
tum, ergo sibi ipsi idem; sed non videtur esse aliud quam omnis homo, 40
ergo omnis homo est omnis homo †et illae reducuntur fere in idem†.

PROBLEMA 2

Utrum aliqua propositio possit esse vera per se et falsa per accidens vel e converso

De secundo arguitur.

1.1 Et ostenditur quod aliqua propositio potest esse vera per se et
falsa per accidens:

1.1.1 Quia illa propositio 'continuum est divisibile in infinitum' est
vera per se, est tamen falsa per accidens, quia continuum ut est termi- 5
natum per formam naturalem non est divisibile in infinitum.

1.1.2 Praeterea, Commentator sexto Physicorum dicit quod illa
propositio 'omne quod movetur, contingit velocius et tardius moveri'
vera est per se et falsa per accidens; quare aliqua propositio est vera
per se et falsa per accidens. 10

1.2 Ad oppositum arguitur:

1.2.1 Si aliquod praedicatum insit alicui subiecto per se, inest ei
necessario, nam quae per se insunt necessario insunt; ergo si illa pro-
positio sit falsa per accidens, praedicatum poterit non inesse subiecto;
sed quod potest non inesse, non necessarium est inesse; ergo illud praedi- 15
catum non fuit necessarium inesse subiecto; si ergo praedicatum fuit
necessarium et per se, illa propositio non poterit esse falsa per accidens.

35 non omnis homo F] *fortasse* omnis homo non *scribendum*. 39-40 intellectum] *vox suspecta; fortasse ens scribendum collata solutione quaestionis infra data, ubi in eodem argumento repetito sed omnis homo est aliquod ens legitur*. 41 illae] *utrum* 1° (= illae) an 1° (= sic) haberet F *discernere nequivi*. 4 *Eadem ratio (1.1.1) in S6, P2.1* 7 *Hoc argumentum (1.1.2) ab Anonymo Liberano, Sophismata, S11 [1184.26], f. 20vA "quibusdam", ab Anonymo Alani, Sophismata, S1 [1184.22], f. 40rB-vA, "magistro de Arida Patria", et ab Anonymo Tabarroneo S10 [1184.22], f. 42rB, "magistro de Sicca Villa" attribuitur. Commentator] Averroes, Ph. VI.15: "et sic ista propositio est possibilis per se, impossibilis per accidens". 13 se] *s.l.* F.*

- 1.2.2 Praeterea, per se et per accidens opponuntur; si ergo aliqua propositio esset vera per se et falsa per accidens, tunc contingeret opposita simul esse in eodem, sc. per se et per accidens; hoc autem est inconueniens; quare et primum.

DETERMINATIO PROBLEMATIS 2

3.1 Ad illa dicendum, et primo ad secundum.

3.1.0 Cum quaeritur <utrum> aliqua propositio possit esse vera per se et falsa per accidens, dicendum est quod sic.

3.1.1 Ad cuius evidentiam duo sunt praemittenda.

- 5 Primum est quod aliquid potest convenire alicui secundum unam naturam quod ei non convenit secundum aliam naturam, ut animali secundum gravitatem convenit moveri deorsum, quod tamen non convenit ei secundum quod animal; et moveri motu progressivo convenit animali perfecto, non tamen convenit ei secundum quod grave –tunc enim omnia gravia moverentur motu progressivo, quod falsum est. Potest etiam aliquid convenire alicui secundum se, quod tamen ei non convenit secundum accidens, ut aqua per se est frigida, secundum aliud tamen, ut secundum quod calida, ei non convenit. Sic igitur patet quod aliquid potest convenire alicui secundum unam naturam quod ei non
15 convenit secundum aliam naturam, et quod aliquid potest convenire alicui secundum se quod ei non potest convenire secundum accidens.

Secundo notandum est quod in propositione affirmativa vel negativa quod repraesentatur per praedicatum enuntiatur de eo quod repraesentatur per subiectum; et si aliquid repraesentetur primo per praedicatum et ex consequenti aliud, quod primo repraesentatur per praedicatum primo enuntiatur de subiecto, et illud quod repraesentatur ex consequenti per praedicatum enuntiatur ex consequenti de subiecto. Similiter si per subiectum aliquid primo repraesentatur et ex consequenti aliud, praedicatum <primo> enuntiatur de eo quod primo repraesentatur per subiectum, et ex consequenti de eo quod repraesentatur ex consequenti.

- F 77vA Item, si per praedicatum repraesentetur || aliquid totum aggregatum per alteram partem, ita quod illa pars sit illud quo totum aggregatum

12 aqua per se est frigida] *idem exemplum in S6, P 2.* 19 primo] *s.l. F.* 24 repraesentatur] ^apraesentatur F 26 aliquid] a()d F.

significatur, et sit illud principium intelligendi totius aggregati, totum aggregatum enuntiatur de subiecto per partem illam; similiter eodem modo ex parte subiecti, si per subiectum significetur aliquod aggregatum per alteram partem, ita quod pars illa sit principium intelligendi totius, praedicatum enuntiatur de toto per partem illam. 30

3.1.2 Hiis visis dicendum quod aliqua propositio potest esse vera per se et falsa per accidens. Et hoc arguitur sic: Orationes verae sunt quemadmodum et res; ergo sicut est in rebus, ita in orationibus; sed sic est in rebus quod aliquid potest convenire uni secundum unam naturam quod non convenit ei secundum aliam naturam, et aliquid convenit alicui secundum se quod non convenit ei secundum accidens; ergo sic est in orationibus quod praedicatum poterit convenire subiecto secundum unam naturam et ei non convenit secundum aliam, et praedicatum poterit convenire alicui subiecto secundum se quod ei non conveniet secundum accidens. 35 40

Et per praedictam secundam suppositionem, si per subiectum repraesentatur primo illud per quod sibi convenit praedicatum et ex consequenti aliud vel totum aggregatum repraesentatur, et illud per quod sibi convenit praedicatum [et ex consequenti aliud vel totum aggregatum repraesentatur et illud per quod sibi convenit praedicatum] sit illud quo primo significatur totum aggregatum, primo erit vera per se et ex consequenti falsa per accidens; ut si dicatur 'album est accidens', illud praedicatum enuntiatur de toto aggregato ex subiecto et accidente [et convenit totum] et convenit toti per alteram partem, quare primo erit vera per se et ex consequenti falsa quia subiecto non convenit. Sic igitur apparet quod aliqua propositio potest esse vera per se et falsa per accidens. 45 50

DETERMINATIO PROBLEMATIS I

3.1.0 Tunc dicendum est ad primum quod haec est vera 'omnis homo est omnis homo' primo, et ex consequenti falsa.

28 principium intelligendi] praedicatum intelligenti F. 34-35 Orationes – res] ex Arist., *Int.* 9.19a33. 1 Cum § 3.1.0-1 cf. Anonymus, *Sophismata Parisina 1374*, S1, f. 88rB: "Alii autem dicunt quod est primo vera, tamen ex consequenti est falsa. Unde dicunt quod ista est vera 'omnis homo est omnis homo' accipiendo ipsam secundum se, tamen per comparisonem ad supposita dicunt ipsam esse falsam. Sed isti habent multas difficultates, quia quod credunt evitare non evitant." Radulphus Brito, *Quaest. A.Po.*, qu. I.29: "Alii dicunt quod primo est vera, et ex consequenti falsa."

3.1.1 Et quod ita sit sic declaratur accipiendo duo: primum est quod
 in propositione universali affirmativa praedicatum non attribuitur sup-
 5 positis secundum se nisi per aliquod commune in quo uniuntur, quia
 tunc propositio esset plures, et non esset attributio una vel propositio
 una nisi illud cui primo attribuatur praedicatum esset aliquod
 unum. Supposita autem secundum se non sunt unum, ideo praedica-
 tum attribuitur suppositis non secundum se sed secundum quod uni-
 10 untur in aliquo communi. Similiter a parte praedicati, si praedicatum
 sumatur universaliter, illud praedicatum enuntiatur primo de eo quod
 repraesentatur per subiectum, ita quod illud quod attribuitur non sit
 supposita (quia tunc propositio esset plures sicut prius), sed est aliquod
 commune in quo supposita uniuntur, et ex consequenti ipsa supposita
 15 attribuuntur subiecto, sicut cum subiectum sumitur universaliter praedica-
 tum attribuitur subiecto primo, ex consequenti autem suppositis.

Secundo ulterius considerandum est quod possibile est quod aliqua
 propositio universalis primo sit vera, ut pro significato, pro suppositis
 autem falsa, ut ista 'omnis triangulus habet tres <primo>' primo vera
 20 est, scilicet pro significato, ex consequenti vero et ratione supposito-
 rum falsa.

3.1.2 Hiis suppositis dicendum sicut prius quod ista 'omnis homo
 etc.' primo vera est, ex consequenti autem falsa, quia, secundum quod
 visum est, in propositione universali (sive affirmativa sive negativa) id
 25 quod primo repraesentatur per praedicatum, idem enuntiatur primo de
 eo quod primo repraesentatur per subiectum. Tunc arguitur sic: quan-
 documque illud quod primo repraesentatur per praedicatum idem <sit>
 simpliciter cum eo quod primo repraesentatur per subiectum, et illud
 quod ex consequenti repraesentatur per praedicatum non convenit ei
 30 quod ex consequenti repraesentatur per subiectum, talis oratio enuntians
 praedicatum illud de illo subiecto primo vera est, ex consequenti falsa.
 Vel sic (et idem est): quodcumque illud quod primo attribuitur et illud
 cui primo fit attributio sint unum simpliciter et penitus, et illud quod ex
 consequenti attribuitur et cui ex consequenti fit attributio non si<n>t
 35 unum, talis oratio vera est primo, ex consequenti falsa. Sed dicendo
 sic 'omnis homo etc.' illud quod primo repraesentatur per praedicatum

11 praedicatum] sumatur *add. et exp.* F. 15 cum] ē {= est} F. sumitur] sumptum
 F. 19 *Exemplum ex Arist., APO. I.4.73b38-39.* 25 idem F] *fortasse illud scriben-*
dum. 35 vera] una F.

est idem simpliciter cum eo quod primo repraesentatur per subiectum, vel illud quod primo attribuitur et illud cui fit attributio primo sunt unum simpliciter; illud autem quod ex consequenti repraesentatur per subiectum et praedicatum non sunt idem; ergo ista oratio ‘omnis homo etc.’ primo est vera, ex consequenti autem et ratione suppositorum est falsa. Maior huius rationis manifeste vera est per se. Minor declaratur sic (scilicet quod illud quod attribuitur primo et cui fit attributio sunt idem simpliciter) quia illud quod attribuitur primo et cui attribuitur primo non sunt supposita secundum quod manifestum est ex praedicta quadam suppositione, sed natura illa in qua uniuntur primo. Et per rationem quandam superius factam contingit probare quod sint eadem simpliciter, quoniam quodlibet est idem sibi ipsi, et hoc est unum de primis principiis; sed omnis homo est aliquod ens, ergo sibi est idem simpliciter et primo homini omni; quare haec est vera primo ‘omnis homo est omnis homo’. Et hoc satis videntur probare rationes adductae ad hanc partem.

Quod autem illud quod ex consequenti repraesentatur per praedicatum non insit ei quod ex consequenti repraesentatur per subiectum apparet. Dicendo sic ‘omnis homo’ habentur supposita ex consequenti: sequitur enim ‘omnis homo, ergo Socrates’, ergo praedicatum enuntiabitur de suppositis, saltim ex consequenti; ergo dicendo ‘omnis homo est omnis homo’ significabitur ex consequenti quod <Socrates> sit omnis homo et quod Plato sit omnis homo et sic de omnibus aliis – quae omnes sunt falsae; ergo in proposito ‘omnis homo etc.’ falsa est ex consequenti et primo vera.

Sed est intelligendum quod quamvis in propositione universali praedicatum attribuatur suppositis secundum quod conveniunt in forma communi, diversitas tamen attenditur in propositionibus. Aliquando itaque propositio vera est primo nec exprimitur aliqua determinatio quae hoc denotet, ut si dicatur ‘omnis triangulus habet tres’; quandoque propositio non est vera primo nec est aliquid quod circa hanc orationem denotet hoc, et tunc praedicatum unitur suppositis secundum quod unitur in forma communi, et ideo propositio falsa, potest tamen convenire secundum se eis, et ideo ex consequenti talis propositio vera est,

38 sunt] sit F. 41 consequenti autem] consequentia F. 43 sunt] *vel* sint F. 50 homini omni F] *fortasse secludendum, aut* <sc.> omni homini *scribendum*. 64 attenditur] additur F.

ut si dicatur ‘omnis homo currit’, <et singulares propositiones debent sic accipi: ‘omnis homo currit: Socrates currit, non in eo quod homo sed absolute, et hoc intelligo si singulares debent esse verae>; aliquando contingit quod propositio vera est primo et aliquid hoc denotat,
 75 ut si dicatur ‘omnis triangulus habet tres primo’, <vera est primo> et falsa secundo, quia singulares primae sunt ‘isosceles secundum quod triangulus’ et sic de aliis, et istae sunt omnes verae. [et singulares propositiones debent sic accipi: ‘omnis homo currit: Socrates currit, non in eo quod homo sed absolute, et hoc intelligo <si> singulares debent
 80 <esse> verae.]

Item syllogizatur alio modo, quia in propositionibus quae sunt primo verae debemus praedicare praedicatum maioris propositionis de supposito medii cum reduplicatione medii, sic: ‘omnis triangulus habet tres, isosceles est triangulus, ergo isosceles secundum quod triangulus
 85 habet tres’ et debet sic concludi, si in quacumque materia ex praemissis talibus primo veris oportet concludere conclusionem veram. Sed in propositionibus quae primo sunt falsae et ex consequenti verae debemus syllogizare sine reduplicatione. Sic est in proposito, quia illa ‘omnis homo’ est universalis et primo vera, et ideo debent singulares sic accipi:
 90 ‘Socrates est omnis homo, Plato est omnis homo’ et sic de aliis, et ita concludi debent syllogizando.

AD RATIONES PROBLEMATIS I

3.2 → 1.1-2. Per hoc patet solutio ad rationes. Procedunt enim suis viis.

3.2.1.1 → 1.1.1 Cum dicitur primo “Omnis propositio universalis est etc.”, dicendum quod verum est si non accipiatur cum reduplicatione
 5 eius cui primo attribuitur praedicatum, et hoc modo singulares sunt falsae. Sed si accipitur cum reduplicatione, omnes verae sunt.

Vel sic: cum dicitur “Omnis propositio etc.”, <dicendum quod talis propositio> cuius omnes singulares sunt falsae, praedicatum tamen inest significato, falsa est pro suppositis et ex consequenti, tamen vera
 10 primo; et illa est huiusmodi; et hoc concessum est.

71-73 et – verae] *huc ex loco inferiore transposui.* 87 propositionibus] proposito F. 7-8 dicendum – propositio] *addidi e.g.* 8 tamen] tantum F. 9 tamen] tantum F.

3.2.1.2 → 1.1.4 Ad aliud. Cum dicitur “Duae contrariae in nulla materia etc.”, dicendum quod verum est. Et cum dicitur primo quod istae sunt contrariae ‘omnis homo etc.’ – ‘nullus homo etc.’, dico quod verum est. Quod cum dicitur quod illa est vera ‘nullus homo est omnis homo’, dicendum quod primo falsa est et ex consequenti vera; sicut enim illa ‘omnis homo etc.’ vera est primo quia id quod attribuitur primo et cui attribuitur sunt idem simpliciter, sic[ut] illa est primo falsa ‘nullus homo est omnis homo’ quia praedicatum primo removetur ab eo cui primo est idem; ex consequenti vera est. Sic<ut> aliqua ex consequenti falsa quia praedicatum ex consequenti attribuitur illis quibus non conveniebat, sic illa ‘nullus homo etc.’ ex consequenti vera quia praedicatum removetur ab illis quibus non inest.

3.2.1.3 → 1.1.2 Ad aliud. Cum arguitur || per syllogismum, dicendum quod debet concludi cum reduplicatione ‘Socrates in eo quod homo est omnis homo’ et sic de aliis, et omnes istae sunt verae.

Vel dicendum quod illud argumentum bene concludit quod sit falsa pro suppositis, sed ex consequenti vera.

3.2.1.4 → 1.1.5 Ad aliud. Cum dicebatur “Eius contradictoria est vera, haec scilicet ‘aliquis homo non est omnis homo’”, dicendum quod illa non est eius contradictoria, sed ista ‘non omnis homo etc.’, et ista primo falsa est, ex consequenti vera.

3.2.2 → 1.2 Ad rationes quae probant ipsam esse veram patet solutio per iam dicta. Bene enim probant quod ista propositio sit vera, ut patet intuenti.

AD RATIONES PROBLEMATIS 2

3.2 Ad eas de secundo problemate:

3.2.1 → 1.1 Quod <arguitur quod> aliqua propositio bene est vera per se et falsa per accidens, <concedo.>

3.2.2 → 1.2 Ad rationes in oppositum respondendum.

3.2.2.1 → 1.2.1 Ad primam. Cum dicitur “Si aliquod praedicatum insit alicui subiecto per se etc.”, verum est quod inest necessario per id per quod inest primo et per se. Et cum dicitur quod si insit per accidens, poterit non inesse, verum est –per id per quod inest secundum

10 accidens. Nec illa repugna<n>t quod aliquid necesssario insit alicui
per unam naturam primo et per se, et per aliud poterit non inesse; sed
quod per idem insit necessario et per se et iterum per accidens, hoc est
impossibile.

15 3.2.2.2 → 1.2.2 Et per hoc patet solutio ad secundum. Cum dicitur
secundo “Per se et per accidens opponuntur”, verum est –respectu ei-
usdem; sed per se respectu unius et per accidens respectu alterius non
opponuntur. Et sic concessum est aliquam propositionem esse veram
per se et falsam per accidens respectu diversorum.

Et ista sufficiant.

HOC DETERMINATUM EST A MAGISTRO PETRO DE ALVERNIA

SOPHISMA 13

Petri <de Alvernia>

OMNIS HOMO EST

F 77vB

Quaeritur de veritate huius propositionis, et quia difficultas huius quaestionis est in hoc quod ignoratur quomodo terminus supponat, utrum scilicet restringatur ad praesentia tantum vel non, sed stet pro praesentibus, praeteritis et futuris, [et] propter hoc quaeritur utrum ille terminus 'homo' restringatur ad praesentia, quando supponit verbo de praesenti. 5

Utrum ille terminus 'homo' restringatur ad praesentia, quando supponit verbo de praesenti

1.1 Et videtur quod sic.

1.1.1 Quia si non restringatur, ex vero sequitur falsum; quod est impossibile; ergo est impossibile terminum stare respectu verbi de praesenti pro praeteritis, praesentibus et futuris. Probatio quod ex vero sequitur falsum, quia sic dicendo 'omne album est album', si dicas quod subiectum stat pro hiis quae erunt alba et fuerunt alba, tunc sequitur 'omne album est album, ergo omne quod fuit album est album'. Consequens est falsum, ergo et antecedens. <Sed antecedens> est verum. Ergo si non restringatur terminus etc. ex vero sequitur falsum. Veritas antecedentis satis est evidens eo quod praedicatur idem de se. Et falsitas consequentis ostenditur sic: Arguo per syllogismum primae figurae: 'nullum nigrum est album, aliquid quod fuit album est nigrum, ergo aliquid quod fuit album non est album'. Praemissae sunt verae, ergo et conclusio eius, ergo sua contradictoria erit falsa, scilicet haec 'non aliquid quod fuit album non est album' vel 'omne quod fuit album est album'. Eodem modo potest argui per istam 'omne album est album, ergo omne quod erit album est album'. Et posset sic argui in terminis substantialibus, nisi quod habent ibidem <locum> apparentes cavillationes †falsas tantum, † quae in terminis accidentalibus locum habere <non> possunt. 10 15

17 erit] est F. 18 apparentes] ad pñtes F. 18-19 falsas tantum F] an falsae tamen scribendum?

20 1.1.2 Praeterea, in universali propositione non distribuitur subiec-
tum pro aliquo nisi quod est causa veritatis in indefinita, ita quod
sit antecedens ad in<de>finitas; sed quod fuit album praeteritum, et
similiter quod erit, non antecedit ad album, non enim sequitur ‘quod
fuit album est nigrum, ergo album’, cuius probatio est quia sic ex vero
25 sequitur falsum. Ergo in ista ‘omne album est nigrum’ non supponit[ur]
vel distribuitur li ‘album’ pro eo quod fuit album vel pro eo quod erit
album, sed solum pro eo quod est album ergo etc.

1.1.3 Item, quaecumque sunt eadem, pro eodem tempore sunt ea-
dem, ergo significa<n>tur eadem esse pro eodem tempore; sed per
30 compositionem affirmativam denotatur subiectum et praedicatum ea-
dem esse; ergo denotatur eadem esse pro eodem tempore. Si ergo per
praedicatum significatur actus praesens, et subiectum significabatur ut
praesens. Si ergo non potest significari esse praesens nisi pro suppositis
praesentibus, videtur esse manifestum quod subiectum non supponit
35 respectu verbi de praesenti nisi supposita praesentia.

1.2 Oppositum arguitur.

1.2.1 Quoniam pro eisdem supponit terminus in affirmativa et ne-
gativa sibi contradictoria. Cuius probatio est per definitionem contra-
dictoriae, contradictio enim est oppositio unius et eiusdem, non no-
40 minis tantum sed etc.; sed in negativa propositione terminus subiectus
supponit pro non ente. Probatio minoris: nullo existente haec est vera
‘homo non currit’, et non est vera nisi supponat pro non ente.

1.2.2 Item sequitur per locum a parte subiectiva ‘Caesar currit, ergo
homo currit’, ergo restrictio non tenet. Sequitur per locum a toto in
45 quantitate sic: ‘omnis homo currit, ergo Caesar’. Sed hoc non esset nisi
distribueretur terminus subiectus ꝑcum enteꝑ pro praeteritis et futuris
sicut pro praesentibus ergo etc. Probatio assumptae, sc. quod sequatur
‘Caesar currit, ergo homo currit’, quia ‘Caesar’ significat hominem,
est enim nomen hominis. Cuius probatio est quoniam significat quod
50 primum significavit, sed Caesare existente significavit hominem, ergo

21 aliquo] altero F. 22 sit] id F. sed] .f. (= scilicet) F. 23 non^l] nam F. 29 per] prop-
ter F. 30 subiectum et praedicatum] s(u)b(stanti)a et pona(tur) F, ut videtur. 32 praec-
dicatum] praedicta F. 39 contradictio etc.] definitio ex Arist., Int. 6.17a33-37 et SE
5.165a23-27 conflata. 44 restrictio] discrepatio F. 46 cum ente F] fortasse communiter
scribendum. 50 Caesare existente significavit] ce existens significat F.

adhuc significat. Et tunc arguo: Quandocumque aliqua sic se habent, quod unum includit significatum alterius et non econverso etc.

1.2.3. Item, actio non f[uj]it sine agente, ergo restrictio non f[uj]it sine restringente; sed nihil est quod possit restringere subiectum ad praesentia; ergo non est possibile ipsum restringi. Probatio minoris videtur esse 55 quia in verbo non sunt nisi tria de quibus sit aestimatio quod praedicatum possit ratione eorum restringere subiectum. Et sunt ista tria, sc. res verbi <sive> significatum, et tempus quod est modus significandi, et compositio. De aliis non est probabilitas dicere quod praedicatum ratione eorum restringat subiectum. Sed res verbi non restringit sub- 60 iectum nec per se nec cum aliis, quia sic magis restringeret[ur] ad supposita omnia quibus convenit res verbi quam ad alia; sed ad illa non restringit, quoniam si sic, haec esset vera 'omnis homo currit' dato etiam quod non omnis homo currat, cum ratione verbi 'currit' restringeretur ad currentes solum. Nec restringit <compositio> praedicati ad sub- 65 iectum, contingit enim reperire verbum praesentis temporis quod non restringit <ad> praesens: idem enim est dicere 'homo fuit' et 'homo est praeteritus', et 'homo erit' et 'homo est futurus', et 'homo est' et 'homo est praesens', et tamen, secundum illos qui ponunt restrictionem, in talibus non fit restrictio ad praesens; quare etc. Nec ratione temporis 70 quod est modus significandi, cuius probatio esse videtur quia modus significandi non restringit nisi ad modum significandi, hoc est: si modus significandi restringit, ad modum significandi restringit. Si ergo praedicatum restringat subiectum ratione modi significandi; restringit ipsum quantum ad modum solum; sed supposita non sunt modus sig- 75 nificandi; ergo supposita pauciora non possunt praedicatum restringere sub ratione temporis qui est modus significandi.

1.2.4 Praeterea syllogizatur sic: Nihil quod praeter<i>it est, aliquis homo praeteriit, ergo aliquis homo non est. Sed in illa conclusione li 'homo' supponit pro praeteritis, ergo similiter in sua contradictoria, 80 quia contradictio est oppositio unius et eiusdem etc.

51 tunc] cum F. 61 nec²] non F. 62 convenit] con(tingi)t F. 64 cum] .n. {= enim} F, ut videtur: restringeretur] restringitur F. 65 nec – praedicati] non restringitur praedicatum F. 69 tamen] tantum F. 73 restringit – restringit] vel restringitur – restringitur F. 74 praedicatum] potius praeteritum F. 78 Cf. Anon., *Sophismata Pragensia* 24 [290.5], f. 43rA: "Contra secundum arguitur, quia haec est falsa 'nullus homo praeteriit, ergo haec est vera 'aliquis homo praeteriit'; sed <quod> praeteriit non est; ergo aliquis homo non est. Sed haec est vera, ergo eius contradictoria est falsa."

3.1 Dicendum quod prima est vera, sive subiectum restringatur ad praesentia supposita sive non, sed stet indifferenter pro entibus et non entibus. Si enim restringatur, manifestum est cuilibet quod est vera, 85 est enim tunc sensus “omnis homo est omnis homo qui est”. Si autem non restringatur ad supposita praesentia, nihilominus tamen vera est, licet aliter soleat dici.

Et istud potest patere sic: Suppono enim quod iste terminus ‘homo’ significet formam humanam prout est in supposito, sic enim in frequenti 90 usu accipitur hoc vocabulum ‘homo’. Nunc autem forma hominis non potest salvari semper in aliquo uno supposito semper ente, cum sit forma animalis, et ita videtur semper esse in materia. Materia autem est qua res potest esse et non esse, et ideo non manet forma humana salvata semper in uno supposito, sed per successionem [salvatur] in-
 F 78rA dividuorum || salvatur in diversis. Licet enim omnes homines sint corruptibiles, non tamen omnes simul corrumpuntur, et ideo in aliquibus semper salvatur natura hominis, ut in diversis temporibus in diversis suppositis. Et non salvatur forma hominis in praesenti in suppositis praeteritis, nec in futuris, nec reperitur forma hominis sine carnibus 100 et ossibus. Unde Commentator super primum Physicorum dicit quod aequivoce est homo cum careat vita. Sed sicut in praesenti non salvatur forma hominis in suppositis praeteritis et futuris, sic in praeterito non salva<ba>tur in suppositis praesentibus et futuris, similiter nec in futuro salva<bi>tur in praesentibus et praeteritis. Et cum ita sit, necesse 105 dicere quod supposita <quae sunt> et quae non sunt non sunt supposita eiusdem rationis sed diversarum rationum; ita in suppositis praeteritis non convenit ratio vel definitio hominis nisi sub ratione praeteriti, similiter nec in futuris nisi sub ratione futuri. Non enim est haec vera ‘Caesar est animal rationale’, sed haec ‘Caesar animal rationale fuit’.
 110 Nunc autem ita est quod cum aliqua propositio in<de>finita possit

83 sed] si F. 92 videtur] inter F. materia^{2]} r(ati)o F, ut videtur. 97 natura] in materia F. ut] forsitan et scribendum sit. 99-100 nec – ossibus] cf. *Auctoritates Aristotelis* I.177: “Natura humana non est nisi in his carnibus et in his ossibus.” 100 Commentator super primum Physicorum] fortasse Averroes, *Ph. Prooemium*, 1H-I: “manifestum est quod praedicatio nominis hominis perfecti a scientia speculativa et non perfecti, sive non habentis aptitudinem quod perfici possit, est aequivoca sicut nomen hominis quod praedicatur de homine vivo et de homine mortuo.” 101 aequivoce conieci coll. Averroē] unam vocem, sed illegibilem, habet F. 102 praeteritis] praesentibus F. 103 similiter] lectio incerta F. 107 convenit] con(t)t F.

verificari pro suppositis diversarum rationum, sicut haec ‘homo est’ et consimiles, si subiectum non restringitur, tunc per adventum signi non tollitur illa indifferentia quae fuit <in> in<de>finita suppositorum diversarum rationum, immo potest verificari universalis tripliciter sicut ipsa indefinita [universalis], scilicet pro omnibus suppositis quae fuerunt vel quae sunt vel <quae> erunt. Et si habeat veritatem pro illis suppositis quae sunt, vera erit propositio simpliciter, quoniam propositio habens plures causas veritatis, si habeat veritatem pro una causa, vera est simpliciter.

Et si arguatur quod in universali non est indifferentia sicut <in> indefinita eo quod signum reducit ad actum ea quae prius fuerunt in potentia,

dicendum ad hoc quod signum denotat omnia supposita termini quae sunt supposita unius rationis esse sub praedicato, sed omnia quae sunt alterius rationis esse sub praedicato sub disiunctione. Et causa quare signum universale non potest reducere ad actum supposita diversarum rationum potest esse quia hoc signum ‘omnis’ est distributivum unius communis rationis, unde propter hoc terminus aequivocus non potest unica distributione distribui pro omnibus suis suppositis †ideo etc., † ita quod per signum tollitur indifferentia quae fuit <in> indefinita respectu suppositorum unius rationis, quoniam <in> indefinita potest verificari locutio pro hoc supposito vel pro illo eiusdem rationis, in universali autem non potest verificari nisi pro omnibus suppositis eiusdem rationis. Indifferentia tamen quae fu[er]it <in> in<de>finita ex eo quod potuit verificari pro suppositis unius rationis vel alterius, istam non oportet tolli per signum adveniens. Et quod dicitur communiter quod signum reducit ad actum ea quae prius fuerunt in potentia –ad actum, dico, distribuendi– intelligendum de suppositis eiusdem rationis.

Et ideo dico quod eadem causa manet veritati <s> in indefinita et universali, quantum ad hoc quod sicut indefinita potuit verificari pro suppositis diversarum rationum, sic et universalis. Non enim potest subiectum distribui unica distributione simul et semel pro omnibus illis, sc. praesentibus, praeteritis et futuris, quia sunt supposita diversarum

115 scilicet] si F. 117 simpliciter] simplex F. 120 non] in(?) F. 124 praedicato] p(rae)ta F. sed] vel F. 125 esse] et si F. praedicato] p^o F. 127 distributivum] distributio F. 132 locutio] *lectio incerta* F. 134 tamen] tantum F. 135 non] tamen F.

rationum, et hoc signum ‘omnis’ est distributivum unius rationis, sicut
 145 dictum est prius. Sic erunt tres causae veritatis in illa universali ‘omnis
 homo est’, et si habet veritatem pro una erit simpliciter vera, non ob-
 stante hoc quod posset aliquis dicere quod terminus subiect[iv]us non
 restringitur ad existentia, patet enim ex dictis quod si non restringatur
 adhuc erit vera.

150 Et istud iam dictum potest patere in suo simili. Aristoteles in primo
 Priorum capitulo de contingenti dicit quod ista ‘B contingit esse A’ et
 similiter ‘B potest esse A’ duas habet acceptiones, scilicet “quod potest
 esse B potest esse A”, et “quod est B potest esse A”, et easdem accep-
 155 tiones habet ista universalis tamquam causas veritatis ‘omne B potest
 esse A’ sicut et indefinita, nec tollitur indifferentia illa per signum,
 unde vult Aristoteles ibidem quod illa propositio ‘omne B contingit
 esse A’ ingrediatur uniformem generationem syllogismorum sub una
 acceptione et mixtam sub alia †et etiam in<de>finita esset† in qualibet
 160 mixta coniunctione esset fallacia consequentis a pluribus causis veritatis
 ad unam illarum, verbi gratia sic syllogizando: ‘Omne B contingit esse
 A, aliquod C est B, ergo aliquod C contingit esse A’, quia li ‘B’ stat in
 maiori pro eo quod est B vel pro omni eo quod contingit esse B, et in
 conclusione pro altera tantum causa. Non potest dici quod sub copula-
 165 tione stat li B pro hiis quae sunt et pro hiis quae contingit esse B, quia
 hoc esset contra intentionem Aristotelis. Vult enim Aristoteles quod in
 una coniugatione solum accipiatur sub una acceptione, hoc autem non
 contingeret si staret sub copulatione pro suppositis quae sunt et quae
 contingunt. Patet igitur secundum intentionem Aristotelis quod sicut
 in<de>finita potest verificari pro suppositis diversarum rationum, ita
 170 et universalis, ita quod non tollitur ista indifferentia per signum, dico
 illam indifferentiam <quoad> verificari propositionem.

Eodem modo penitus diceret aliquis †penitus in proposito suo con-
 tradictorium vel contrariis sustinere velle†, quia terminus non restrin-
 gitur ad praesentia sic dicendo ‘omnis homo est’. Et secundum hanc
 175 viam esset dicendum, quod terminus communis cuius[modi] sunt sup-
 posita existentia et †cum† non existentia, cuicumque verbo supponat,

144 distributivum] distributio F. 145 sic] se F. 150-1 primo Priorum] Arist., *APr.* I.13.32b25-32. 155 tollitur] taliter F. 156 ibidem] Arist., *APr.* I.13.32b32-37. Cf. Robertus Kilwardby, *Notule libri Priorum* I: 374. 158 esset] *lectio parum certa; at tunc, quod malim, vix legi potest.* 166 hoc] hic F. 167 suppositis] suppositionibus F.

supponit indifferenter tam pro entibus et non entibus, licet non haberet propositio veritatem nisi in una eius acceptione.

Et sustinens ha<n>c via<m> potest sustinere veritatem <huius> 'omnis homo est animal' et 'omnis homo est risibilis', et omnes tales 180 orationes essent falsae secundum modum quo communiter negantur restrictiones. Ipsi enim qui negant restrictiones dicunt quod terminus stat pro praesentibus, praeteritis et futuris, ita quod hic sit sensus propositionis "omnis homo est <animal>: i.e. omnis homo qui est, qui fuit et qui erit est animal", ita quod unica distributione distribuatur 185 terminus simul et semel pro suppositis entibus et non entibus. Sic tamen dicentes videntur dicere contra Aristotelem, ut dictum est de illa propositione 'omne B contingit esse A'. Et ideo credo quod qui sustinent viam praedictam non posse<n>t duci ad inconveniens, et ad minus pro tanto magis est eis consentiendum quia sic dicentes vide<n>tur sapere 190 Aristotelis intentionem, et est via media inter illa<m> quae negant restrictiones simpliciter et illa<m> quae ponit restrictiones.

3.2 → 1.1-1.2 Et per hoc potest patere ad rationes solutio.

3.2.1.1 → 1.1.1 Primae enim procedunt ac si terminus communis distribuatur pro suppositis praesentibus praeteritis et futuris sub copulatione, quod tamen non est verum, sed sub disiunctione, ita tamen quod si pro una causa sit vera, simpliciter diceretur vera ita quod supposita praesentia praeterita et futura non esset sensus materialis, sed sensus veritatis sicut dictum est, et per hoc patet ad rationem primam. 195

3.2.1.2 → 1.1.2 Ad secundam potest dici quod indefinita potest habere tres causas veritatis, sicut dictum est, sed etiam universalis, quae unâ tantum verificatur. 200

3.2.1.3 → 1.1.3 Ad tertium dicendum quod verum est quod quantum est ad veritatem propositionis necesse est quod subiectum et praedicatum [sub]stent pro eodem tempore, nihilominus tamen cum hoc stat quod tripliciter possit verificari, sensus enim propositionis est "omnis homo est: i.e. omnis homo qui est est vel omnis homo qui fuit est vel omnis homo qui erit est", et pro una verificatur, et ideo est simpliciter vera. 205

- 210 3.2.2.1 → 1.2 Ad rationes alterius <partis> potest patere etiam, quia simpliciter non negantur restrictiones secundum tertiam viam ponendo, sed mediis modis, sicut visum est; et illae rationes procedunt ac si restrictiones simpliciter negarentur; et ideo etc. Quando enim propositio habet plures causas veritatis, nulla una propositio sibi contradicit, unde cum
- 215 ista propositio ‘omnis homo est’ tripliciter possit verificari, secundum unumquemque sensum accipitur eius contradictoria. Verbi gratia haec est una causa veritatis eius ‘omnis homo qui est est’ et sibi contradicit haec, scilicet ‘aliquis homo qui est non est’, et illa est falsa; quare illa est vera, scilicet ‘omnis homo est’. Similiter haec est una causa veritatis
- 220 ‘omnis homo qui fuit est’, et haec est falsa; dabo sibi contradictoriam
F 78rB || veram, hanc scilicet ‘aliquis homo qui fuit non est’. Et similiter haec est una causa veritatis, ‘omnis homo qui erit est’, et est haec similiter falsa, et ideo dabo sibi contradictoriam veram scilicet ‘aliquis homo qui erit non est’, et haec est vera, sicut So<crates> qui non est et erit cras.
- 225 3.2.2.2 → 1.2.1 & 1.2.4 Et per hoc patet ad primam rationem alterius partis et ad ultimam eiusdem partis.
- 3.2.2.3 → 1.2.2 Patet etiam ad aliud quia non sequitur ‘Caesar currit, Caesar est homo, ergo etc.’ Minor est falsa quia Caesar non est nunc homo sed fuit homo.
- 230 3.2.2.4 → 1.2.3 Ad aliud etiam patet quod nec simpliciter conceduntur restrictiones nec simpliciter negantur, sed secundum viam praedictam, igitur etc.

HOC EST SOPHISMA DISPUTATUM A MAGISTRO PETRO
 DEO GRATIAS. AMEN.

210 alterius] ulterius F. 211 negantur] notantur *vel* vocantur F. 218 quare] quia F; *sed fieri potest ut gravior lateat corruptela.* 222 una] vera F. 234 *Hac subscriptione in F finis sophismatum indicatur.*

SOPHISMA 14

Anonymi

|| HOMO NON EST, ANIMAL FUIT IN ARCA NOE, ALBUM CU<CU>RRIT PRO **B 82vB**
albo praeterito et nunc non existente.

De veritate istarum propositionum

Quaeritur de veritate istarum propositionum, et ut ad unum sit dicere, quaeritur de veritate huius ‘homo non est’ quia simile est iudicium de aliis.

1.1 Et primo arguitur quod sit vera.

1.1.1 Quia quod corruptum est, non est; nam corruptio via est in non esse, ergo aliquando erit in termino; sed homo corruptus est; ergo **5**
homo non est. Quod autem homo corruptus sit, probatio: quia quod aliquando corrumpetur aliquando corruptum est, nam corruptio terminum habet, non enim [corruptio] semper est aliquid in fieri corruptionis, sed cum est in termino corruptionis ipsum corruptum est. Nunc autem homo corrumpetur aliquando, cuius probatio est, quia homo **10**
corruptibilis est et possibile est ut corrumpatur. Nunc autem falso possibile posito inesse non debet esse impossibile; ergo possibile est quod homo corruptus est; et si corruptus est, non est.

1.1.2 Praeterea, posito quod album cucurr<er>it, tamen album in praesenti non est, tunc sequitur ‘quod fuit album cucurrit, ergo **15**
album cu<cu>rrit’. Antecedens patet. Probatio consequentiae: quod fuit || album cucurrit; quando fuit album, tunc fuit verum dicere in **B 83rA**
illo praesenti ‘album currit’; sed propositio vera de praesenti [vera] derelinquit illam de praeterito semper veram, ut patet, nam si verum est dicere quod homo est albus nunc, semper erit verum dicere quod **20**
homo fuit albus; ergo verum est dicere nunc quod album cucurrit, licet album non sit. Sed ista non dicitur esse vera nisi pro eo quod fuit album, et non pro eo quod est album, quia positum <est> quod album non sit. Ergo a simili illa erit vera ‘homo non est’ pro eo quod

7 corrumpetur] corrumpitur **B.** 8 corruptio **B]** aut secludendum aut in corrumpendum mutandum. 11 corruptibilis] corruptus **B.** 15 tunc] item **B.** 19 praeterito] praesenti **B.**

25 fuit homo; nam arguam similiter: quod fuit homo non est, ergo homo non est.

Et confirmatur ratio sic: Idem supponit terminus respectu cuiuscumque praedicati; ergo, cum idem supponat ‘album’ cum dicitur ‘album cucurrit’, hypothesei retenta, et ‘album non est’—ergo sicut illa
30 ‘album cucurrit’ verificatur pro ista ‘quod fuit album cucurrit’, sic verificatur illa ‘album non est’ pro ista ‘quod fuit album non est’. Et idem est dicere de ista ‘homo non est’, quia idem supponit ‘homo’ respectu cuiuscumque praedicati; quare relinquitur quod haec sit vera ‘homo non est’.

35 *1.2* Oppositum tamen arguitur sic:

1.2.1 Homo non est; et omnis homo est animal rationale mortale; ergo quod est animal rationale mortale non est. Quod est impossibile, quia non esse attribuitur ei quod esse habet; ergo aliqua praemissarum est impossibilis; non minor, ergo maior; quare ista falsa est ‘homo non
40 est’ et impossibilis.

1.2.2 Praeterea, homo non est, ergo homo non est ens; et si homo non est ens, homo non est homo; et si homo non est homo, ergo homo est non homo. Consequentiae omnes patent, quia prima tenet per hoc quod esse actus est entis, secunda per hoc ‘a quocumque removetur
45 superius et inferius’, tertia per hoc quod de quolibet homo vel non homo. Quare sequitur ex praedictis quod homo sit non homo; quod est impossibile, quia contradictorium praedicatur de contradictorio; ergo illa ex qua sequitur est falsa, scilicet illa ‘homo non est’.

3.1.1.1.1 Dicunt quidam quod ista ‘homo non est’ falsa est. Et declarant sic: Iste terminus ‘homo’ significat aggregatum ex materia et forma, et non quocumque modo, sed significat materiam prout informata est et non sub ratione materiae, ita quod significat carnes et ossa prout informata sunt forma humana; ergo patet quod ‘homo’ significat formam humanam sive formam in materia. Nunc autem, sicut ad compositionem formae cum materia de necessitate sequitur esse, sic nomen significans tale aggregatum, ut ‘homo’, in ratione sua includit esse, vel ad suum significatum de necessitate sequitur esse; significat enim illa principia, scilicet materiam et formam, quae de necessitate consequitur actus entis. Nunc autem nomina ex formis et actibus imponuntur; ergo
60 nomen semper principaliter significat formam, et ad formam sequitur

esse; manifestum est ergo quod vel in suo significato esse includit vel ad suum significatum esse consequitur, ita quod nomen semper significat quod [n]umquam significavit. Sed res semper non est quod umquam fuit. Tunc ad propositum: ‘homo’ significat principia quae esse consequitur; tunc non esse sibi repugnat; ergo sermo enuntians non esse de 65 esse, ut iste sermo ‘homo non est’, falsus est.

3.1.1.1.2 → 1.1 Ad rationes respondent:

3.1.1.1.2.1 → 1.1.1 Cum arguitur “Quod corruptum est, non est”, verum est. Et cum dicitur quod homo || corruptus est, dicunt quod 80 falsum est. Cuius ratio est quia quod esse indivisibile habet, in fieri corruptionis esse non potest, quia statim quando corrumpitur corruptum est, sicut forma substantialis in fieri non est, sed subito in materiam introducit, sicut alibi habet inquiri. Sed cum ista falsa sit ‘homo corruptus est’, quia ponitur esse corruptum de eo quod esse habet, ergo 75 similiter illa erit falsa ‘homo corrumpebatur vel corrumpetur’, quamvis possibile sit ipsum corrumpi. Sed <possibile> si ponatur inesse, non erit impossibile. Sed non debet poni inesse per illum sermonem, quia implicat contradictoria.

3.1.1.1.2.2 → 1.1.2 Ad aliam rationem, quae fuit quod illa est vera ‘album cucurrit’ hypothesi retenta, dicunt quod simpliciter falsa est, 80 [dicunt quod falsa est], et similiter illa ‘quod fuit album cucurrit’. Et non est falsa propter falsam attributionem praedicati ad subiectum, nam vere sibi attribuitur; sed haec est falsa propter falsam implicationem circa subiectum, quia ‘album’ in suo significato esse includit et stat pro hiis quae rationem albi participant et esse albi [et quod fuit album]; 85 sed quod fuit album non habet rationem albi nec esse albi participat, et tu ponis ipsam participare cum dicis ‘quod fuit album cucurrit’. Et simile est de illa ‘animal fuit in arca Noe’ <***> sed est falsa propter falsam implicationem; nam illa falsa est ‘quod fuit animal’.

3.1.1.1.1 → 3.1.1.1.1 Sed quia isti supponunt quod terminus in suo 90 significato esse includit, ideo contra hoc arguitur hoc esse impossibile, quia tunc illa esset falsa ‘Socrates fuit homo’, ex qua sequitur ‘homo fuit Socrates’, quia per te habeo quod ‘homo’ esse includit, et tunc sensus est “homo qui est fuit Socrates”. Et similiter haec est falsa ‘animal quod fuit fuit in arca Noe’, cum li ‘animal’ esse includit, et fuisse in arca 95

72 sicut] si autem B. 81 quod?] quae B. 85 albi?] album B. 89 quod fuit animal] brevitatis causa pro ‘quod fuit animal fuit in arca Noe’ dixit auctor. 92 qua] quo B.

Noe repugnet animali existenti. Similiter illa esset falsa 'lignum nigrum potest esse album', cum 'album' stet pro hiis quae formam albi participant, quod est impossibile, nam nigrum in sui ratione non includit tale esse simpliciter [similiter] secundum te, sed stat pro hiis qui sunt nigri, et 'album' stabit similiter pro huiusmodi esse. Unde 'album' praedicabit de nigro a<liqui>d quod est album, et sic contrarium praedicabit de contrario, quod est impossibile. Similiter posito quod lignum fuerit album et non sit album, illa est vera 'lignum fuit album', sed per te falsa est cum praedicet de ligno aliquid quod est album.

105 3.1.1.2.2.1 → 3.1.1.1.2.1 Contra solutionem rationis arguitur, quod cum negatur hominem non corrumpi nec esse corruptum, quia homo habet esse indivisibile, dico quod hoc non valet. Nam dicit Philosophus quod omne quod corruptum est, prius corrumpebatur, et hoc dupliciter: vel corrumpebatur secundum <se vel> secundum aliud; [vel] 110 secundum se sicut omne quod factum est prius fiebat, [vel] secundum aliud ut lumen in aere fiebat secundum lationem corporum caelestium [vel secundum se]. Nunc autem est sic de homine quod homo corrumpebatur non secundum se, sed secundum aliud; non secundum [es]se, cum habeat esse indivisibile, sed secundum aliud, et saltim secundum 115 illud corruptum est.

3.1.1.2.2.2 → 3.1.1.1.2.2 Similiter posset argui contra secundam solutionem per easdem instantias.

B 83vA 3.1.2.1.1 Alii dicunt ipsam esse veram ||, quia terminus supponit id quod significat. Modo ita est quod terminus communis significat 120 aliquid quod de sua ratione non est alicuius temporis determinati (ut praesentis, praeteriti et futuri), sed illud quod significat abstracte a qualibet differentia temporis significat. Ideo dicit Philosophus quod universale semper est et ubique est, quia de sua ratione tempus nec locum sibi determinat. Tunc, cum significatum termini de sua ratione non 125 sit terminatum ad aliquod tempus, immo se habet per indifferentiam ad quamlibet differentiam temporis, sicut potest verificari ex attributione praedicati ad subiectum pro aliqua differentia temporis, ita et pro alia. Nunc autem videmus ipsum terminum verificari pro praesentibus

103 per te] forte **B**. 106 negatur etc.] melius erat dicatur etc., sed credo auctorem negatur non pro simplici negatur usurpasse. 107-8 Philosophus] Arist., *Ph.* VI.6.237b13-18. 109 secundum?] quod **B**. 122 Philosophus] Arist., *APo.* I.31.87b30-33.

aliquando, ergo potest verificari pro praeterito, et quia pro praeterito
verum est dicere quod homo non est, ideo ipsa erit vera. 130

3.1.2.1.2 → 1.2 Ad rationes respondent:

3.1.2.1.2.1 → 1.2.1 Cum arguitur quod homo non est, et homo est
animal rationale mortale, ergo quod est animal rationale mortale non
est, dicunt quod male concluditur, immo debet concludi sine implica-
tione, quia implicatio ad hoc quod intret conclusionem oportet quod 135
feratur ad maiorem propositionem; ideo etc.

3.1.2.1.2.2 → 1.2.2 Ad aliud dicunt quod quamquam impossibile sit
unum contra<dicto>rium de alio praedicari secundum unum et idem
in numero, tamen contra<dicto>ria bene praedicantur de aliqua na-
tura communi, ut 'homo est albus' et 'non albus', et ideo haec potest 140
esse vera 'homo non est' accipiendo hominem pro natura communi.

3.1.2.2 → 3.1.2.1 Sed contra eos arguitur.

3.1.2.2.1 → 3.1.2.1.1 Et primo contra eorum positionem sic, quod
quamquam terminus communis ut 'homo' in sua ratione significandi
non includit aliquod tempus determinatum, tamen de sua ratione 145
includit ens; cum ergo non esse sit oppositum enti, manifestum est quod
illa erit falsa 'homo non est', [et] cum non esse praedicatur de homine,
qui in sua ratione includit ens.

3.1.2.2.2.1 → 3.1.2.1.2.1 Et cum dicitur ad rationem quod non bene
concludit, miror quomodo hoc dicitur. Nam cum dicis 'homo non est', 150
quaero a te quid sit illud de quo non esse praedicas; cum de necessitate
habes dicere quod illud sit animal rationale mortale, ergo illud quod est
animal rationale mortale non est. Et istud negari non potest.

3.1.2.2.2.2 → 3.1.2.1.2.2 Et cum dicitur ad secundum quod con-
tradictoria possunt praedicari de aliqua natura communi, hoc non 155
valet ad propositum, nam differt aliqua contradictoria praedicari de
aliquo termino communi et unum contradictorium praedicari de alio.
Nam duo contradictoria possunt praedicari de aliquo communi, ut
album et non album de homine; quia nullum eorum homini repugnat
nec aliquod illorum sibi determinat, ideo potest dici 'homo albus' et 160
'homo non albus'; sed cum unum contradictorium repugnat reliquo,
sive communiter sive specialiter, ut homini repugnat non homo, ideo

129 praeterito²] praeteritis B. 134 sine] cum B. 143 positionem] positiones B. 148 qui]
quod B. 150 miror] mi^{or} B.

falsa erit praedicatio dicens ‘homo est non homo’. Quare sic dicentes male dicunt.

165 3.1.3.0 Sed nos dicimus istam orationem ‘homo non est’ esse falsam. illa existente vera ‘album cucurrit’ retenta hypothesis, et similiter illa ‘animal fuit in arca Noe’.

3.1.3.1 Et ad primi intelligentiam quaedam praemittere intendo.

170 Quorum primum est quod terminus aliquis respectu cuiuscumque praedicati sibi advenientis semper idem supponit non obstante differentia accidentium advenientium termino substantiali. Nam idem supponit ‘animal’ cum dicitur ‘animal fuit in arca Noe’ et cum dicitur ‘animal currit’ et sic de singulis, et eodem modo supponit. Quod est sic videre, quia iste terminus ‘homo’ –sive quodcumque nomen– non
 B 83vB supponit nisi quod de sua ratione includit, ut || hoc nomen ‘homo’ non supponit aliquid nisi quod de sua ratione est animal rationale mortale, quia nomen hominis supponit illud cuius est nomen ad praedicatum, de quo verum est ipsum dicere esse animal rationale mortale, et hoc est ipse homo qui est animal rationale mortale; ergo hoc nomen ‘homo’
 180 nihil aliud supponit nisi hominem; quare si nihil aliud supponit quam hominem, patet manifeste quod semper idem supponit, quia hominem. Similiter eodem modo, quod est quia quidquid supponit <supponit> per rationem hominis; ergo sive sit sive <non> sit, semper eodem modo, quia per rationem hominis, supponit.

185 Secundo est advertendum quod veritas est quod terminus in significando suum significatum abstrahit ab omni differentia temporis; non significat enim aliquam naturam quae de sua ratione sit determinati temporis. Sed propter hoc non debes intelligere quod sit nomen praeteritorum vel futurorum, et quod futura et praeterita supponat, quia
 190 dictum est quod illa supponit quorum est nomen, quae de sui ratione sunt animalia rationalia mortalia, et constat quod praeterita et futura de sua ratione non sunt talia; ideo etc. Sed sic est intelligendum, quod iste terminus ‘homo’ sic abstrahit hic a praesentibus <quod non significat naturam humanam prout rationem huius temporis habet>, quia
 195 si significaret naturam humanam prout rationem huius temporis habet, tunc futuri homines etiam cum essent homines non participarent nomen hominis, et nec attingent ad naturam hominis, quia <non> habebunt

170 advenientis B p.c.] advenientes B a.c. 186 non] s./ B. 189 praeterita] praesentia B. 190 quorum] illorum B. 195 si] non B.

illam naturam praesentem hominis; et similiter praeteriti homines non fuerant homines cum non participaverunt illam formam praesentem. Quomodo enim materia pura sive denudata a forma humana, sicut materia praeteritorum, participabit nomen hominis? Nullo modo! Et propter illa inconvenientia et multa alia ‘homo’ significat naturam abstractam a qualibet differentia temporis, sed fuit nomen praeteritorum et potest esse nomen futurorum, est enim nomen praesentium. Et hoc fuit quod illos in errorem induxit: quia videbant quod ‘homo’ significabat abstracte non determinando aliquam differentiam temporis, dixerunt quod supponebat supposita cuiuslibet differentiae temporis; quod est error, sicut dictum est. Quomodo est hoc credibile quod hoc nomen ‘homo’ supponat non hominem, ut praeteritum et futurum, qui sunt non homines? Certe impossibile est.

Tertio intelligendum est, quod licet ‘homo’ non significet naturam humanam determinatam ad tempus, tamen significat naturam determinatam ad ens, ita quod ens est de ratione eius significandi. Est igitur nomen entis, licet non sit nomen entis praeteriti vel futuri vel praesentis.

3.1.3.2 Hiis suppositis dico ad quaestionem quod illa est falsa ‘homo non est’. Nam homo non supponit nisi illud de cuius ratione est animal rationale mortale, ut patet ex prima suppositione, et hoc sive respicias ad significatum sive ad supposita, semper nomen hominis supponit illa quae sunt animalia. Nunc autem illud quod de sua ratione est animal, est ens, nam de quocumque praedicatur animal rationale mortale, de eodem praedicatur ens, cum sit supremum praedicatum. Cum ergo de eodem enuntietur non esse, falsum enuntiat, quia non esse de ente non praedicatur; sunt enim opposita. Nec valet illud quod dicitur quod potest verificari pro praeteritis, quia praeterita non sunt supposita et nomen termini amiserunt. Ergo manifestum est quod illa est falsa ‘homo non est’.

3.2 → 1.1 Ad rationes in oppositum dicendum.

3.2.1 → 1.1.1 Cum arguis “Quod corruptum est, non est”, concedo; sed cum dicis “homo corruptus est”, dico quod falsum est; sed concedo illam “homo aliquando corrumpetur”. Et ad huius intellectum sciendum est quod Philosophus dicit primo Physicorum quod aliter fit

B 84rA subiectum et aliter fit compositum, nam subiectum manet, compositum
 non manet. Verbi gratia || homo fit musicus et immusicum fit musicum,
 sed hoc est differenter; dicit ipse quod [li] homo cum fit musicus, manet
 235 homo, sed cum immusicum fit musicum non manet immusicum, et licet
 immusicum fiat musicum tamen immusicum numquam est musicum.
 Unde composito, scilicet immusico, accidit fieri; sed composito, scilicet
 immusico, numquam accidit factum esse, ut esse musicum. Et simile est
 240 de corrumpi sicut est de fieri. Nam homo <fit> musicus, immusicum
 autem corrumpitur, sed non est corruptum. Homo autem corrumpitur
 et corruptus est quantum ad musicam. Nam licet <im>musicum
 transmutetur ad musicum non tamen est transmutatum, quia quod
 transmutatum est subiectum fuit transmutationis, et compositum non
 est subiectum. Sed transmutatum est cum permanserit in tota transmu-
 245 tatione sc. de immusico in musicum. Sic est in proposito, nam 'homo'
 duo significat, sc. materiam et formam; unde cum homo corrumpitur,
 ibi est subiectum quod corrumpitur et quod corruptum est, ut materia;
 et ibi est forma, quae corrumpitur, tamen non est corrupta, nam cum
 forma humana transmutatur, non transmutata est, cum non sit sub-
 250 iectum transmutationis. Unde quia compositum ex materia et forma
 sic transmutatur quod non permanet, sic ergo transmutatur quod non
 transmutatum est. Ergo quamquam homo corrumpatur, tamen corrup-
 tus non est nisi quantum ad materiam, sed non quantum ad formam.
 Patet ergo quod non sequitur, si homo corrumpitur, quod corruptus sit.
 255 3.2.2 → 1.1.2 Ad aliud dicendum. Quando dicitur quod 'album
 cucurrit' illa est vera quia quod fuit album cucurrit, ergo album cucur-
 rit, dico quod vera est, et similiter illa 'animal fuit in arca Noe'. Et ad
 huius intellectum sciendum quod aliqua praedicata conveniunt termino
 communi pro sua communitate accepto, et sic de eo verificatur. Verbi
 260 gratia 'homo semper est': hoc praedicatum 'semper esse' verificatur de
 homine pro sua communitate et non pro supposito, quia pro suppo-
 sito falsa esse<t>. Quaedam autem sunt praedicata quae verificantur
 de termino communi non pro sua communitate sed pro supposito, ut
 'homo currit' vel 'homo est individuum', quae quidem praedicata con-
 265 veniunt termino per supposita.

232 compositum – compositum] appositum – appositum B. 233 musicum] musicus
 B. 234 fit] sit B. 237 composito – composito] opposito – opposito B. 240 corrup-
 pitur] corruptum B. homo] hoc B. 241 corruptus] corruptum B. 243 compositum]
 oppositum B. 252-3 corruptus] corruptum B. 253 nisi] n(ome)n B.

Tunc ad propositum: cum dicis ‘album cucurrit’, dico sine praeiudicio melioris sententiae et via disputativa, quia aliquid certius de hoc investigabatur, quod illud praedicatum quod est ‘cucurrit’ possibile est quod attribuat albo pro sua communitate accepto, et non attribuitur alicui supposito quod supponat. Non enim attribuitur albo praeterito, 270 quoniam album praeteritum non est suppositum albi; albo praesenti non attribuitur, quia pro eo non verificatur, quia positum fuit quod album praesentialiter non est. Sed bene verificatur pro eo quod fuit album, licet sibi praedicatum non attribuebatur. Unde attributio illius praedicati ad suppositum falsa est, cum illud nec rationem albi nec esse 275 albi includit. Sed eius attributio pro sua communitate accepta vera est, quia rationem et nomen albi participat.

“SOPHISMA” 15

Anonymi

Utrum significatum individui addat aliquid reale supra significatum termini specifici

|| Quaeritur de significato individui utrum addat aliquid reale supra significatum termini specifici. **B 84rA**

1.1-2 Et argumentis prae<ter>missis breviter intendo dicere ad quaestionem.

3.1.1 Dico ergo quod si terminus specificus solam formam significat, ut Platonici posuerunt, et individuum materiam et formam, tunc individuum aliquid reale addet supra significatum termini specifici, quia in re materia quid differens est a forma. <Sed> secundum quod Philosophus determinat septimo Metaphysicae, forma non solum pertinet ad significatum termini specifici, nam ad rationem hominis pertinent caro et os, quae sunt materia hominis; || nam si homo solam formam significaret, tunc de individuo non praedicaretur in quid, quia pars de toto non praedicatur in quid, ut forma de aggregato; ideo etc. **B 84rB**

Similiter si ad significatum individui condiciones materiae pertinerent, ut hic et nunc, ita quod illa accidentia facerent individuum esse individuum, tunc similiter significatum individui adderet aliquid supra significatum termini specifici sicut ‘homo albus’ supra hominem. Sed hoc non potest esse, quia est contra Philosophum, qui dicit quod individua substantiae sunt substantiae per se existentes. Nunc autem, si ad rationem individui exigerentur talia accidentia, tunc ipsa non essent verae substantiae. **15**

3.1.2 Et ideo dicendum est aliter quod in re individuum nihil addit in significato supra significatum speciei. Et ad hoc intelligendum primo sciendum quid est illud quod causat individuum. Et dico quod omne illud quod est per se subsistens non natum recipi in alio est individuum signatum, sicut patet in substantiis separatis: quia de ratione formae **25**

1 *Utrum haec quaestio ex sophismate extracta sit an aliunde non liquet.* **9** septimo Metaphysicae] cf. Arist., *Metaph.* VII.8.1034a5-8. **19** Philosophum] cf. e.g., Arist., *Cat.* 5.2a11-14, 3b10-13. **20-21** si ad rationem individui exigerentur] exigerentur ad rationem individui si **B**.

separatae est quod sit per se subsistens, et quod non recipi<a>tur in alio, ideo sunt singulares et signatae. Sed formae materiales, quia de
 30 se non sunt subsistentes, immo proprium est eis inesse materiae, sicut dicit Averroes, ideo de se non sunt signatae nec possunt aliud individuare. Similiter quia condiciones individuantes etiam non sunt per se subsistentes, immo natae sunt inesse alteri, sc. materiae, propter hoc non sunt causae individuationis per se, quia de se non sunt signatae, sed
 35 sequuntur signationem; et ex hoc verificatur illud dictum commune, sc. quod accidens numeratur numeratione sui subiecti, et subiectum per se est existens et non est natum recipi in alio, nam accidentis esse est inesse, ergo signationem causare non potest.

Ergo manifestum est quod homini et cuilibet termino specifico alii
 40 non accidit individuatio per formam nec per accidentia sed per materiam, quia materia non est nata recipi in alio, et omnibus istis subsistet per se, quia materia per se est causa individuationis, ita quod individuum significat materiam et formam sicut terminus specificus, et in re nihil addit individuum supra terminum specificum, et in nullo differunt nisi
 45 in ratione, sicut album et lignum album, nam 'album' non significat solam qualitatem, immo cum hoc significat subiectum sub ratione informati –et ideo dicit Aristoteles in Praedicamentis quod 'album' solam qualitatem significat, quia solam qualitatem principaliter significat et non significat subiectum principaliter, sicut voluit Avicenna. Cum ergo
 50 'album' significat accidens et subiectum, et hoc aggregatum 'album lignum' similiter significat subiectum et accidens, manifestum est quod in re nulla differunt, sed differunt in ratione, quia hoc quod est 'album', quamquam subiectum significet, tamen non determinat [quod] quid est illud subiectum; sed cum dico 'album lignum', iam determinat [quod]
 55 quid est illud subiectum quod est album, quia est lignum, et determinat illud quod est habens albedinem, quod non determinabatur per 'album'. Similiter est in proposito, nam quamquam 'homo' et 'Socrates' idem significant, scilicet materiam et formam, tamen differunt in ratione, nam 'homo', quamvis significet materiam, non tamen determinat quid

31 Averroes] Averroes, *Metaph.* VIII.3: "substantia quae est forma est secundum definitionem separata a materia, non in esse, impossibile enim est separari formam a materia". Cf. *Auctoritates Aristotelis* I.212. 35 *Istud "dictum commune" a compluribus scholasticis citatur, inter quos est Robertus Bacon, Opus tertium* c. xli, p. 143. 47 *Praedicamentis] Arist., Cat. 5.3b19. 49 Avicenna] apud Averr., Metaph. V.14. 50-51 lignum] subiectum B, sed hasta litterae 'b' infra lineam continuatur.*

est illud quod habet illam formam, nam aliquod suppositum non de- 60
 terminat; sed ‘Socrates’ in significando aggregatum sibi determinat
 [quod] quid est illud quod habet formam humanam, quia determinat
 sibi suppositum. Unde ab alia et alia ratione sumptum est hoc nomen
 ‘Socrates’ et hoc nomen ‘homo’, quamquam ab eadem re; nam quia
 aliquod aggregatum intelligitur sub ratione formae (quia sub ratione 65
 materiae intelligi non potest, quia materia per se non est intelligibilis),
 ideo sibi est impositum hoc nomen ‘homo’ quoniam habet rationem
 praedicabilis; sed prout illud idem aggregatum intelligitur sub quibus-
 dam accidentibus quae consequuntur individuationem, || scilicet hic et **B 84vA**
 et nunc, tunc intelligitur sub ratione qua individuatum est, et ex illa 70
 imponitur hoc nomen ‘Socrates’. Unde istae condiciones “hic et nunc”
 non dicuntur individuantes quia individuant, sed dicuntur individuantes
 quia ducunt in cognitionem rei sub principio illo, scilicet materiali, quo
 individuum est individuum, et illae condiciones cum sunt accidentia et
 accidens quasi forma est, ideo possunt ducere materiam in cognitionem 75
 intellectus quamquam talis cognitio sit a posteriori.

Patet ergo ex praedictis quod individuum significando nihil addit
 supra significatum termini specifici in re sicut ‘homo’ supra ‘animal’.

3.3.1 Sed ex praedictis duo dubitabilia consequuntur.

3.3.1.1 Unum est cum materia sit principium individuationis per se, 80
 ut determinatum est, et materia pertineat ad rationem termini specifici,
 quomodo terminus specificus poterit habere rationem universalis, et
 quomodo poterit habere intellectum abstractum.

3.3.1.2 Secundum est, cum individuum per idem est individuum per
 quod differt ab alio individuo, quia homo per illud est homo per quod 85
 differt ab asino, et individua ab alio differunt per quantitatem, quia
 quantitas rationem particularis praestat materiae, nam de se indivisi-
 bilis est, ergo videtur quod Socrates sit individuum per quantitatem et
 non per materiam.

3.3.2.1 → 3.3.1.1 Ad primum dicendum quod materia sub ratione 90
 materiae est principium individuationis, ut visum est. Nunc, quia ma-
 teria sub ratione materiae non pertinet ad rationem speciei sed sub
 ratione informati (nam aliter terminus specificus significaret diversa
 in ratione, quod esset inconueniens, quia si significaret materiam sub

64-65 nam quia aliquod] non quia aliud **B.** 67 impositum] in oppositum **B.** 79 dubi-
 tabilia] dubi^a **B.**

- 95 ratione materiae et formam sub ratione formae significat, et ratio materiae diversa est a ratione formae, tunc significaret diversa ut diversa), ergo oportet quod significet materiam sub ratione formae. Nunc autem materia sub ratione qua informata est non est principium individuationis, immo etiam potest habere intellectum abstractum.
- 100 3.3.2.2 → 3.3.1.2 Ad aliud dico quod quamquam unum individuum differat ab alio per quantitatem, tamen propter hoc non sequitur quod quantitas [non] sit principium individuationis, sed sequitur quod quantitas est principium multitudinis individuorum, nam si nullo modo materia partita esset, adhuc materia esset causa et principium
- 105 individuationis, nam [si] ista duo stant simul, sc. quod quantitas est principium multitudinis individuorum et tamen sit consequens principium individuationis.

SOPHISMA 16

Anonymi

ANIMAL EST SPECIES SPECIALISSIMA

B 84vA

01. Hoc est sophisma propositum.

01.1 Quod probatur sic: Homo est species specialissima; homo est animal; ergo animal est <species> specialissima.

01.2 Contra. Quod est genus non est species specialissima; animal est genus; ergo non est species specialissima; ergo etc. 5

01.3 Potest responderi quod prima est falsa et probatio peccat per fallaciam accidentis.

02. Circa istud sophisma tria quaerebantur.

P1 Primum erat: supposito quod 'animal' sit nomen rei, quaerebatur utrum sit nomen unius rei vel plurium, ut per hoc possit videri unde sumatur ratio generis. 10

P2 Secundum quod quaerebatur fuit de huiusmodi intentionibus sive rationibus quas videmus praedicari de rebus, cuiusmodi sunt genus, species etc., in quibus sint tamquam in subiecto, utrum in rebus vel utrum sint in anima tamquam in subiecto. 15

P3 Tertium fuit utrum ista 'animal est species specialissima' possit verificari per accidens, scilicet per istam 'homo est species specialissima', ita quod in ista consequentia 'homo est species specialissima, ergo animal est species specialissima' non incideret fallacia accidentis. 20

PROBLEMA 1

Utrum 'animal' sit nomen unius rei vel plurium.

1.1 De primo arguitur quod 'animal' sit nomen unius rei, sic:

1.1.1 Omnis ratio sumpta est a forma, nam materia per se non habet rationem sicut nec cognitionem per se habet. Tunc arguitur: Una ratio sumpta est ab una forma; sed supra significatum animalis fundatur ratio una, ut ratio generis; ergo significatum animalis unum est, et sic 'animal' est nomen unius rei. 5

1.1,2 Praeterea, si nomen animalis esset nomen plurium rerum, sicut hominis et asini, iam ista 'homo est animal' esset falsa vel esset distinguenda saltim; quod nullus diceret; ergo etc.

10 1.2 Oppositum arguitur. Unum nomen dictum de pluribus rebus, si illis rebus pluribus non sit aliqua res communis, illud, inquam, nomen est nomen plurium rerum; sed hoc nomen 'animal' dicitur de rebus pluribus, ut de homine et de asino, quibus nulla res communis est, quia nihil est quod secundum se sit unum quod distinguatur in hominem
15 et asinum, nam si aliquid sic esset secundum se unum quod postea per hominem et asinum divideretur vel per differentias específicas, talis divisio esset per accidens sicut quando homo dividitur in Socratem et Platonem per accidens; quare etc.

3.1.1 Ad hoc intelligendum quod antiqui dubitationem non fecerunt,
20 quia supponebant quod animalitas esset una forma secundum se, quae per differentias divideretur in hominem et in asinum. Nec intelligo li 'secundum se' ita quod animal habeat esse sine aliqua illarum differentiarum, sed sic intelligo li 'secundum se' quod sit aliqua essentia distincta ab essentia cuiuslibet differentiae, sicut humanitas est essentia distincta
25 a condicionibus individuantibus, tamen non est nisi cum condicionibus individuantibus. Et si hoc supponamus, nulla dubitatio incidit, immo 'animal' est nomen unius aggregati quod est unum ab una forma; quemadmodum 'homo' est nomen unius aggregati quod est unum ab una forma secundum se, non tamen unius aggregati in numero, similiter nec
30 'animal' est nomen unius aggregati in specie, sed in genere.

Unde sic dicentes [non] dicunt quod animalitas in homine et sua humanitas non sunt una simplex forma, nam distinguens et distinctum non sunt unum simplex sicut nec specificans et specificatum; nihil enim idem penitus simplex specificat semet ipsum. Unde apparet quod †aliter
35 homo non potest dicere† quae constituunt hominem et asinum sunt extra essentiam animalis, et tunc de necessitate esset ponere quod in homine et in asino essent duae formae, una per quam diceretur animal et alia per quam diceretur tale animal, ita quod illa ‖ differentia quae esset extra essentiam animalis facit asinum esse tale animal.

B 85rA

40 3.1.2 Sed nos, qui concedimus quod 'animal' secundum se distinguatur in hominem et asinum et non per aliquid adveniēns naturae

8 iam] nam **B**. 32 et] ut **B**. distinctum **B** p.c.] distinctum est **B** a.c. {est *erasum est*}. 35 dicere **B**] *fortasse ex differentiae ortum*.

animalis, sicut potentia sensitiva secundum se distincta est in homine et asino, ita quod animalitas in homine et animalitas in asino sunt duae animalitates in nullo reali communicantes secundum se differentes, et non sicut Socrates et Plato differunt, nam verum est quod Socrates et Plato in forma substantiali differunt, sed istam diversitatem sortitur humana natura per accidens; sic enim non est de animalitate hominis et asini, immo istae duae animalitates secundum se diversae sunt, nec animalitas sortitur istam diversitatem secundum accidens, –facimus ergo dubitationem, et merito, utrum ‘animal’ sit nomen unius rei vel plurium.

Quid ergo sit dicendum? Videtur mihi quod non potest dici quod ‘animal’ sit nomen alicuius rei communis ad hominem et asinum, nam si sic esset, tunc animal divideretur per diversas differentias per accidens in hominem et asinum sicut homo dividitur in Socratem et Platonem per accidens; sic similiter sequeretur quod illae differentiae essent accidentia. Nec es[se]t dicendum quod ‘animal’ sit nomen materiae tantum, quia sic non praedicaretur de homine nec de asino. Nec similiter ‘animal’ est nomen formae tantum, quia non est dicendum quod sit aliqua forma quae distinguatur per diversas differentias, immo omnis forma est specifica, id est faciens speciem specialissimam, per naturam suam. Sed ‘animal’ est nomen compositi ex materia et forma, non tamen quod sit tale compositum quod secundum se sit unum commune distinguibile in diversa composita ex diversis formis secundum speciem.

Dicendum ergo quod ‘animal’ est nomen unius rei, non unius rei communis ad hominem et asinum, quia sic dicere est impossibile; sed dicemus quod est nomen unius rei hoc modo, nam cum ‘animal’ sit nomen habentis sensum, dicemus quod sicut intellectus apprehendens habens sensum apprehendit hoc vel illud, ita et vox significans habens sensum significat hoc vel illud, et ideo dicemus quod ‘animal’ significat hominem vel asinum [sicut intellectus apprehendens habens sensum apprehendit hoc vel illud]; unde sicut intellectus apprehendit ita nomen ad significandum imponitur, ita tunc quod ‘animal’ non est nomen plurium rerum, sed unius, indeterminate tamen, ita quod fatuum est quaerere tantam unitatem in genere quanta <est> in specie, nam nomen speciei est nomen unius rei determinate, sed nomen generis non est nomen unius rei determinate. Propter hoc enim dicebat Aristoteles

67 apprehendens] apprehendit B. 73 tamen] tantum B. 76 Aristoteles] Arist., *Ph.* VII.4.249a21-25.

quod aequivocationes latent in generibus quia nomina generum non sunt nomina unius rei determinate, ita quod ratio generis non sumitur
B 85rB ab una forma secundum se sed ab una || similitudine formarum, quae
 80 sunt diversae secundum se, quia tamen similes habent operationes, ideo
 possunt habere unum conceptum indistinctum. Sed tamen ratio speciei
 sumitur ab una forma.

3.2 → 1. Hiis visis dicendum est ad rationes.

3.2.1.1 → 1.1 Concedantur ergo rationes quae probant quod 'animal'
 85 sit nomen unius rei.

3.2.1.2 → 1.1.1 Tamen quia prima ratio nititur probare quod tantum
 sit nomen unius rei determinate, dicendum est quod non est ita, non
 enim 'animal' est nomen unius rei determinate, ut visum est, nam ratio
 generis non dicitur una quia sumitur ab una forma sed quia sumitur
 90 ab una similitudine formarum quae concipiuntur per consimiles ope-
 rationes procedentes ab illis formis.

3.2.2 → 1.2 Ad rationem in oppositum respondeatur dicendo ad
 maiorem, cum dicitur quod nomen dictum de pluribus rebus, nisi illis
 pluribus rebus sit aliqua res communis, illud nomen est nomen plurium
 95 rerum, dicendum quod non oportet si de illis rebus pluribus dicatur
 per unam rationem, sicut non oportet quod intellectus concipiens ha-
 bens sensum concipiat habens sensum quod est asinus determinate, sed
 concipit indeterminate hominem vel asinum; sic ergo non oportet quod
 'animal' dictum de homine et asino significet hominem et asinum, sed
 100 significat hominem vel asinum, ita quod 'animal' dictum de homine et
 de asino verificat locutionem pro diversis animalibus, semper tamen
 indeterminate significat hominem vel asinum, quia sicut intellectus in
 apprehendendo habens sensum non distinguit, sic significans habens
 sensum non distinguit.

PROBLEMA 2

*Utrum istae rationes quae dicuntur 'species' 'genus'
 sint in anima vel in re tamquam in subiecto*

Tunc quaerebatur de secundo utrum istae rationes quae dicuntur 'spe-
 cies' 'genus' sint in anima vel in re tamquam in subiecto.

1.1 Et arguebatur quod non essent in re.

1.1.1 Quia si essent in re, essent tunc accidentia realia, et sic in aliquo genere collocarentur; quod tamen est falsum, quia transcendunt omne genus praedicamentorum. 5

1.1.2 Praeterea, si istae rationes essent in rebus, iam res actu essent universales, quod est inconueniens, ut iam non indigeremus intellectu agente mediante quo res fiunt universales; quod esset similiter contra Averroem qui dicit quod intellectus agit universalitatem in rebus. 10

1.2 Oppositum tamen arguitur, nam huiusmodi rationes praedicantur de rebus dicendo 'homo est species' 'animal ergo est genus'; hoc autem non esset nisi essent in rebus, cum omne praedicatum est in suo subiecto, ergo quod praedicatur de re est in ipsa re; ideo etc.

3.1 Dicendum ad hoc breviter quod sicut res non intelliguntur nisi per accidens, nam res per suas essentias non sunt in intellectu, sicut vult Aristoteles tertio De anima, ita [quod] non recipiunt ipsae res praedicationem istarum rationum nisi per accidens. Ita, sicut rem intelligi nihil aliud est quam per suam similitudinem <concipi>, sic rem aliquam esse speciem nihil aliud est quam per speciem specificabilem concipi, et loquor de specie secundum quod nominat mihi rationem factam ab anima. Unde apparet mihi quod tales rationes quas facit anima non agit nisi in illam similitudinem mediante qua ipsa anima rem || intelligit, ita quod cum anima aliquam rem intelligat per similitudinem conceptam a phantasmatis operationis specialis, iudicat illam similitudinem esse specialem, et cum apprehendit rem per similitudinem operationum communium, iudicat illam similitudinem esse generalem. 20 B 85vA 25

3.2 → 1.2 Tunc ad rationem in oppositum breviter dicendum quod illae rationes non praedicantur de nominibus rerum nisi multum per accidens. Et supponitur falsum in ratione, quia non oportet quod omne illud quod de altero praedicatur sit in eo sicut in subiecto, nam veritas praedicatur de re, non tamen in re est sicut in subiecto, sed in anima, sicut vult Aristoteles; ideo etc. 30

10 Averroem] Averroes, *de An.* I.8. 17 tertio De anima] Arist., *de An.* III.8.431b28-29.
28 rationem] rationes B. 33 Aristoteles] Arist., *Metaph.* VI.4.1027b25-27; cf. *Auctoritates Aristotelis* I.153; cf. *praeterea* Arist., *Int.* I.16a9-13.

PROBLEMA 3

Utrum ista sit vera 'animal est species specialissima'

Tunc tertio quaerebatur utrum ista esset vera 'animal est species specialissima', et si posset verificari per hanc 'homo est species specialissima'.

1.1 Et arguebatur quod sic:

1.1.1 Quia quicquid praedicatur de inferiori praedicatur de superiori,
5 sive praedicatur essentialiter sive accidentaliter; unde sequitur 'homo
currit, ergo animal currit', similiter 'homo est animal rationale mortale,
ergo animal est animal rationale mortale'; quare etc.

1.1.2 Praeterea arguebatur quod esset vera, saltem per accidens, quia
ex quo 'homo' et 'animal' penitus eandem rem significant, quicquid
10 convenit uni similiter convenit alteri, saltem per accidens; quare si haec
est vera 'homo est species specialissima', similiter erit ista vera, saltem
per accidens, 'animal est species specialissima'.

1.2 Oppositum arguebatur:

1.2.1 Fallacia accidentis fit [ex] duobus modis: uno modo attribuendo
15 subiecto quicquid convenit praedicato, secundo attribuendo praedicato
quicquid convenit subiecto; unde non est necessarium, cum praedicatum
potest esse diversum in ratione a subiecto, quod illud quod convenit
praedicato quod convenit similiter subiecto et e converso; ergo etc.

1.2.2. Item, quodcumque aliqui duo termini eandem rem sig-
20 nificant, si tamen significant sub diverso modo significandi, aliquid
potest verificari de uno quod non potest verificari de altero. Verbi
gratia, 'albedo' et 'album' idem significant, non tamen verum est dicere
quod 'albedo' sit adiectivum, licet sit verum dicere de 'albo'. Similiter
in proposito, licet 'homo' et 'animal' idem significant, aliquid tamen
25 potest verificari de homine quod non verificatur de animali. Ideo non
sequitur quod si sit verum dicere quod homo est species specialissima,
quod similiter sit verum dicere quod animal est species specialissima.

3.1 Dicendum quod ista 'animal est species specialissima' nec est
vera per se nec vera per accidens. Quod non sit vera per se patet, quia
30 rationi sub qua animal significatur repugnat ratio speciei specialissimae.
Similiter nec est vera per accidens, quia cum istae rationes, scilicet species
et genus et huiusmodi, non verificantur de re nisi secundum <quod>

intellecta vel cognita ab anima, et una et eadem res non potest intelligi simul sub ratione determinata et indeterminata, apparet hinc quod illa nec potest verificari per se nec per accidens. Licet tamen ‘homo’ et ‘animal’ eandem rem significant, cum sub diversis rationibus significant[ur], ut ‘homo’ sub ratione speciali, ideo homo dicitur species, et ‘animal’ sub ratione generali, hinc dicitur animal esse genus, cum una res simul non potest intelligi sub ratione generis et sub ratione speciei. Unde et sicut in praedicationibus realibus unum accidens reale non potest verificari de altero accidente sibi diverso dicendo ‘hoc est hoc’ nisi una res simul esset sub illis accidentibus, ut dicendo ‘album est musicum’, similiter est de praedicationibus intentionalibus quod una [est] intentio non praedica<re>tur de alia sibi diversa nisi una res simul esset sub illis. Et quia dictum est quod una res simul non potest intelligi sub rationibus diversis, et hoc respectu eorundem, ideo ista ‘animal est species specialissima’ non potest verificari per se nec per accidens, ut prius visum est.

3.2 → 1. Hiis visis ad rationes dicendum.

3.2.1 → 1.2 Et concedantur rationes quae probant eam esse falsam.

3.2.2 → 1.1 Ad rationes in oppositum dicendum.

3.2.2.1 → 1.1.1 Ad primam. Cum dicitur “Quicquid convenit inferiori convenit superiori”, verum est –si illud praedicatum [r]ei <convenit per rationem> qu[ia] inferius et superius sunt una et eadem res; sed tamen illud quod convenit inferiori per rationem illam qua est inferius non oportet quod conveniat superiori, quia inferius et superius sunt diversa secundum diversas rationes, et in rationibus habent distinctionem et diversitatem. Et ideo non sequitur quod licet haec sit vera ‘homo est species specialissima’, quod haec sit vera ‘animal est species specialissima’, immo accidit fallacia accidentis.

3.2.2.2 → 1.1.2 Per hoc idem patet solutio ad secundam rationem.

SOPHISMA 17

Anonymi

HOMO EST ANIMAL ALBUM

B 94vA

01.1 Probatum sic: Homo est animal et est album, ergo est animal album (a divisio ad coniuncta).

01.2 Contra: Homo non est animalitas nec albedo, ergo homo non est animal nec est album. Consequentia patet, quia concretum et abstractum idem significant; ergo de quocumque non praedicatur unum nec reliquum. 5

02. Circa hanc orationem tria quaerebantur.

P1 Primum erat utrum ad veritatem propositionis affirmativae oporteat praedicatum in recto esse de significato subiecti, ut dicendo 'homo est animal, homo est albus' (gratia del 'album'). 10

P2 Secundum erat utrum terminus substantialis concretus una significatione et impositione significat materiam et formam, ut 'homo' 'animal', vel formam tantum (gratia del 'animal').

P3 Tertium erat utrum animal possit de homine praedicari et universaliter genus de || specie. 15

B 94vB

PROBLEMA 1

Utrum ad veritatem propositionis affirmativae oporteat praedicatum in recto esse de significato subiecti

De primo arguitur.

1.1 Et videtur quod ad veritatem propositionis affirmativae exigitur praedicatum in recto esse de significato subiecti, et hoc sic: Dictio subicit vel praedicat suum significatum in oratione; cum dico 'homo est albus' dico significatum hominis esse significatum albi, cum dicatur 'hoc est hoc', et dictiones subiciunt vel praedicant sua significata. Si ergo sic non fuerit, propositio erit falsa. Ad veritatem ergo propositionis affirmativae exigitur ut praedicatum sit significatum subiecti. 5

1.2 Oppositum arguitur. Quaedam propositiones verificantur per accidens, in quibus praedicatum non est significatum subiecti nec 10

econverso, ut patet per Aristotelem, qui dicit hanc esse veram per accidens primo Posteriorum ‘album est lignum’; tamen ‘album’ puram qualitatem significat, ut dicit alibi, in Praedicamentis.

2.1 Respondebatur quod ad veritatem propositionis affirmativae non
 15 exigitur quod subiectum significet praedicatum nec econverso. Cum album sit quoddam esse hominis, non tamen esse essenziale, poterit tamen dici quod homo sit albus, cum tamen unum non significet alterum. Et quod album sit esse hominis, licet accidentale, patet quia homo aliquando habet hoc esse quod est esse album, cum prius non habuerit.

20 2.2. → 2.1 Contra hoc arguebatur, quia per hanc rationem haec esset vera ‘homo est albedo’, cum albedo sit quoddam esse hominis.

2.3. → 2.2 Et respondebatur quod non, quia modus significandi in dictione bene diversificat veritatem et falsitatem propositionis, quia per albedinem significatur non ut albedo sit esse cuiusdam alterius, sed quod
 25 sit quoddam esse secundum se. Opposito modo per ‘album’ significatur.

2.4 → 2.3. Contra hoc arguebatur. Nam modus significandi quo significat ‘albedo’ non est contrarius <ei> quo significat ‘album’, nam licet ‘albedo’ non significet ut ens in subiecto, non tamen significat ut non ens in subiecto –nam hic modus significandi esset falsus–, sed
 30 significat albedinem secundum se et absolute; et ideo utrumque praedicatum verificatur de ea, et quod albedo est in subiecto et quod albedo est qualitas.

2.5 → 2.4 Tandem respondebatur per accidens hanc esse veram ‘homo est albedo’, sicut et illam ‘albedo currit’ vel ‘anima movetur’ quia motis
 35 nobis moventur ea quae in nobis sunt.

2.6 → 2.5 Contra illud nihil dicebatur.

2^{his}.1 †Quia oppositum eius dicebatur, quod prius dictum erat, † dicendum est aliter quod de significato albi est subiectum et ideo vere praedicatur de homine et praedicatur aggregatum de aggregato. ‘Album’
 40 enim non significat tantum albedinem, sed quid album, ita quod ‘album’ est nomen non tantum formae sed aggregati ex subiecto et accidente.

2^{his}.2 Contrarium arguebatur, nam quaecumque non habent unum intellectum nec unam significationem; subiectum albi, quod est substantia, et albedo sunt huiusmodi; ergo una significatione non possunt
 45 significari.

12 primo Posteriorum] Arist., *APo.* 1.22.83a4-9. 13 Praedicamentis] Arist., *Cat.* 5.3b19. 28 significet] significat B. 37 2^{his}.1 altera responsio esse videtur ab altero respondente data quam qui 2.1 posuerat.

2bis.3 Dicebatur ad hoc quod licet subiectum et accidens non habeant unum intellectum qui sit utriusque secundum propriam rationem, nam intelligens album non intelligit quale [ali]quid sit illud quod est album in se, utrum est homo vel animal, sed tantum quod est album, sed subiectum et accidens habent unum intellectum per rationem formae accidentis, igitur et si cadant in unam significationem, haec erit utriusque per rationem accidentis: sicut enim aggregatum habet esse per formam, sic intelligi et significari. 50

2bis.4 Contra hoc arguebatur. Quamvis intelligens albedinem in subiecto non intelligat sub ratione propria, utrum sit homo vel aliud, sed quod est album, intelligit tamen quod informatum per albedinem || non est ipsa albedo qua informatur, quamvis non intelligat utrum sit homo vel equus; ergo quocumque modo intelligatur subiectum per formam, sive sub ratione propria sive non, semper tamen intelligitur ut diversum, ergo non habent unum intellectum aliquo modo; item, nec significationem, primam dico et ex impositione, licet enim intellectus ex uno intellecto discurrat in diversum aliud, intellectus tamen unius non est intellectus alterius. 55
B 95rA 60

PROBLEMA 2

Utrum terminus substantialis concretus significet tantum formam vel aggregatum et si univoce significari possit

Consequenter quaerebatur de secundo, utrum terminus substantialis concretus significet tantum formam vel aggregatum, et si univoce significari possit.

1.1 Et arguebatur quod non, quoniam quaecumque sunt diversa in essentia sunt diversa in intellectu, et quaecumque sunt diversa in intelligendo vel in intellectu sunt diversa in significando vel significatione; materia et forma sunt huiusmodi; ergo una significatione significari non possunt. Minor patet quia secundum Aristotelem essentia materiae est altera ab essentia uniuscuiusque praedicamenti vel praedicabilis, septimo Metaphysicae. Maior patet per se, nam intellectus, qui rerum 5
10

50 sed B] pro tamen nutans auctor posuisse videtur. Tota paragraphus male scripta est, sed auctorem potius quam librarium culpandum esse arbitror. 51 haec] potius hoc B. 57 informatum] informatum B. 10 septimo Metaphysicae] Arist., Metaph. VII.3.1029a20-21.

essentias intelligit, inter diversa in essentia distinguit ea diversa intellecta diiudicans.

2.1 Ad hoc dicebatur sicut ad primum in secunda responsione.

2.2 Et modo simili contra arguebatur.

PROBLEMA 3

Utrum animal possit de homine praedicari et universaliter genus de specie.

De tertio quaerebatur, utrum <animal> de homine possit praedicari, et universaliter genus de specie.

1.1 Et arguebatur quod non, quia animal si praedicetur de homine in quid et eius substantiam praedicat; hoc autem falsum est, quia dicit
5 Aristoteles quod nullum commune est substantia in septimo Metaphysicae capitulo de substantia.

2.1.1 Dicebatur quod animal praedicatur de homine et de equo et vere, quia non praedicat rem aliam sed eandem, sed tamen sub ratione quadam communiore. Et hoc prolixè declarabatur.

10 2.1.2 → 1.1 Ad rationem dicebatur quod commune sub ratione communis non est substantia sed sub alia ratione. Et arguebatur quod animal secundum quod commune acceptum praedicatur de pluribus aut nullo modo, <nam> nullum nomen nisi commune praedicatur de pluribus. Animal pluribus est commune, ergo non est substantia. Maiorem probabat quia omnis substantia est propria.
15

DETERMINATIO PROBLEMATUM 1-2

3.1 Ad hoc dicebatur, et primo ad primum quod aliquid significare aliud potest esse dupliciter, sc. primo et secundario. Dico primo vocem significare illud cui fit prima vocis impositio, illud autem secundario significare quod ex eo quod primo significat datur intelligi. Qui enim
5 intelligit aliquid primo et per illud consequenter intelligit aliud secundario; ergo vox significans primum significat secundario et ex consequenti secundum. Similiter dico quod illud quod primo 'album' significat est albedo, licet ut in subiecto eam significet; secundario significat subiectum albedinis. Nam intellectus albedinis et subiecti hoc ordine se

habent, intellectus enim albedinis non <est> ipse intellectus subiecti, 10
sicut nec ipsa albedo in subiecto est ipsum suum subiectum; tamen in-
tellectum albedinis concomita[n]tur intellectus subiecti. Non enim est
necessarium ut si intellectus ab uno discurrat in aliud quod propter hoc
intelligere unum sit ipsum intelligere alterum, vel eorum amborum sit
unus intellectus qui sit intellectus aggregati, sicut prius ostendebatur. 15
Et sicut dico de ‘albo’, ita dico de ‘homine’, qui est terminus concretus
substantialis. Unde Commentator reprehendit Avicennam qui dicit ter-
minum accidentalem concretum primo significare subiectum, deinde
accidens secundario; est tamen || e converso. Et de termino concreto **B 95rB**
substantiali dicit alibi quod primo significat formam, ex consequenti 20
materiam vel aggregatum. Item ‘currit’ concrete significat accidens,
unde et vere praedicatur de subiecto, cum tamen una prima significa-
tione non videtur significare subiectum nec aggregatum. Unde sicut
terminus substantialis concretus non significat materiam sub ratione
propria nisi in quantum est subiectum formae, ita terminus accidentalis 25
concretus non significat subiectum sub ratione propria, sed in quantum
est subiectum accidentis. Album enim est aliquid habens albedinem,
non determinate, ut homo vel equus. Et dico quod album praedicatur
de homine per accidens, non quia homo sit illud quod ‘album’ primo
significat, sed homo est illud quod ‘album’ secundario significat: est 30
enim aliquid album. Unde haec est proprie vera ‘homo est [animal]
album’, quia hoc denotat, sc. quod homo sit aliquid album, et aliter
non potest esse vera, ut videtur, et consideret quilibet si hoc de virtute
locutionis ponat propositionem veram.

Et sic de primis duobus expeditum sit. 35

3.2 Per hoc enim cessant rationes utrimque.

17 Commentator] Averroes, *Metaph.* V.14: “Sicut existimavit Avicenna qui, cum vidit quod haec dictio albus significat aliquid, in quo est albedo, quod primo significat subiectum, et secundo accidens. Sed est e converso.” 19 tamen] converso *add. et, ut videtur, eras.* **B.** 20 alibi] Averroes, *Metaph.* VIII.7: “intendebat quod hoc nomen animal dicitur principaliter de forma, et dicitur de congregato ex materia et forma secundario, sc. quia dicitur de forma.” 32 aliquid] animal **B.**

DETERMINATIO PROBLEMATIS 3

3.1 Ad illud quod tertio quaerebatur, utrum animal vere praedicetur de homine et de equo, dicendum quod sic, nam 'animal' non nominat aliud diversum ab homine et equo, sed aliquid quod est vel homo vel equus vel aliquid ex aliis speciebus. Unde extra animam nulla res est
5 quae non sit homo vel equus, dico significata per hoc quod est 'animal', unde idem praedico dicendo 'homo est animal' et 'homo est homo'.

3.2 → 1.1 Ad rationem dicendum quod animal unde animal non est universale, quia iam non praedicaretur in quid de singularibus substantiis, cum universale non sit substantia nec animal. Unde animal non est
10 singulare, quia iam non praedicaretur de pluribus, sed 'animal' tantum est nomen formae absolutae, quae ens in materia singularis est <et> quae ens in anima est universalis. Et ideo duo verificantur de animali, scilicet quod sit Socrates et quod sit genus, et non esset si animal esset universale unde animal, nam universale non est Socrates.

SOPHISMA 18

Anonymi

SI TANTUM PATER EST NON TANTUM PATER EST

B 104rA

02. Circa istud sophisma quattuor quaerebantur.

P1 Primum fuit utrum haec dictio ‘tantum’ potest esse determinatio praedicati et subiecti indifferenter.

P2 Secundum de distinctione quae solet hic assignari, sc. quod li ‘tantum’ potest facere exclusionem ab hoc quod dico ‘pater’ gratia formae substantialis vel accidentalis. 5

P3 Tertium quaesitum fuit utrum sequitur ‘tantum pater, ergo pater’.

P4 Et quartum erat utrum sequitur ‘tantum pater est, non ergo filius est’ ita quod dictio exclusiva addita uni relativorum excludit reliquum.

PROBLEMA 1

Utrum haec dictio ‘tantum’ potest esse determinatio praedicati et subiecti indifferenter

Ad primum.

1.1.1 Arguitur quod nulli est dubium quin ‘tantum’ potest esse determinatio praedicati, cum sit adverbium; sed quod possit esse determinatio subiecti videtur sic, quia dispositio nominalis, scilicet haec ‘nullus’, potest agere in praedicato ut dicendo ‘nullus homo currit’; quare hoc adverbium ‘tantum’ potest agere in subiecto. 5

1.1.2 Et confirmatur ratio sic, quia videmus Aristotelem ponere adverbium determinare nomen ut cum dicitur ‘non homo currit’; tunc patet secundum Aristotelem quod ‘tantum’ potest esse determinatio subiecti. 10

1.2 Oppositum arguitur.

¹ P1 partim = Anon., *Sophismata Wigorniensa*, S17 [919.13], P3, cuius lectiones siglo in apparatu critico *W* indicabimus. In contextu supplementa ex *W* petita uncis ‘...’ circumdata erunt. De ratione quae inter sophisma Wigornienne et nostrum intercedit, in praefatione, pp. 49-53, actum est. ² Aristotelem] cf. Arist., *Int.* 10.20a10-12.

1.2.1 Nulla dictio ponit suum significatum circa aliquid circa quod non ponit suum modum significandi; sed adverbium non potest ponere suum modum significandi circa subiectum, cum sit proprie adiectivum verbi, et ita non potest ponere suum significatum circa subiectum; et ita videtur quod non potest esse determinatio illius.

3.1 Ad hoc dicendum.

3.1.1 Dicunt enim quidam quod adverbium non potest determinare nomen per se, immo si ipsum determinet, hoc non est nisi secundum quod ordinationem habet cum verbo, et sic per accidens. Unde similiter dicunt quod nomen nullo modo potest determinare verbum nisi secundum quod ordinationem habet cum nomine, et ita per accidens. Verbi gratia, si dicamus 'homo est albus', <li 'albus'> nullo modo determinat verbum nisi quia verbum ordinatur cum nomine; cuius est signum quod 'albus' est determinatio subiecti per se, cum sit eius adiectivum; unde si aliquo modo determinet verbum, hoc per accidens est, quia ponitur idem esse cum subiecto.

Sed hoc nihil est, quia videtur quod nomen determinat verbum sicut hoc quod dico 'homo', nullo modo tamen subiectum determinat. Verbi gratia, si dicatur 'Socrates est homo', 'homo' enim determinat hoc quod dico 'est' et cum illo ordinatur, tamen nullo modo ordinatur cum Socrate, nam si aliquo modo ordinaretur cum Socrate, incompetens esset illa ordinatio; ergo eadem ratione adverbium potest determinare nomen vel subiectum per se ita quod ipsum non determinet verbo mediante.

3.1.2 Alii tamen dicunt quod adverbium potest determinare omne illud quod significat per modum inhaerentis, sive sit nomen vel verbum vel participium; nomen autem substantivum non potest determinare.

Sed hoc nihil est, quia nomen substantivum et adiectivum utrumque illorum participat modum significandi nominis, et si repugnat adverbio determinare nomen substantivum, et ei repugnat nomen adiectivum determinare cum utrumque illorum sit nomen. Et postea videmus

B 104rB

12 Ratio 1.2.1 etiam in **W** extat. Ex solutionibus rationum (3.2.2) apparere videretur post 1.2.1 alias duas (1.2.2-3) secutas esse; quas tamen cur suo loco numquam extitisse arbitrandum esset in praefatione, pp. 52-53. exposui. 13 ponit **B** | ponat **W**. 16 determinatio illius **B** | inv. **W**. 20 ordinationem vel ordinem **B**; item paullo infra. 29 homo] quod **B**. 34 verbo mediante] verb(um) me()te **B**. 37 substantivum] s(u)b(iectu)m **B**. 38 substantivum] s(u)b(iectu)m **B**. 39 modum] s.l. **B**. 40 substantivum] s(u)b(stanti)e **B**.

Aristotelem ponere adverbium nomen substantivum determinare dicendo 'non homo'.

3.1.3 Propter hoc dicendum est aliter, secundum quod mihi apparet, scilicet quod adverbium subiectum potest determinare, non tamen per suum modum significandi unde adverbium est. Secundum quod mihi apparet, adverbium unde adverbium significat per modum determinantis verbum in [o]ratione adiectivi, et hoc dicit Priscianus quod adverbium est vi verbi adiectivum. Unde repugnat adverbio quod aliquid determinet in ratione adiectivi nisi verbum tantum (large loquendo de verbo pro verbo et participio). Si tamen in adverbio reperitur alter modus gratia cuius possit habere constructionem secundum proportionem cum alio, cum illo potest ordinari. Verbi gratia, quamquam simpliciter non construatur cum nomine unde adverbium, habet constructionem praedictam gratia modi significandi alterius, quia significat per modum acquisitionis, qui modus per modum acquisitionis potest concomitari modum significandi adverbii et aliarum partium orationis. Similiter dico in proposito quod quamquam adverbium non habeat determinare subiectum unde adverbium est, quia sic[ut] est proprium adiectivum verbi, tamen ei non repugnat quod ipsum determinet gratia alterius modi significandi. Unde cum 'tantum' significet per modum specificantis, poterit determinare illud quod significat per modum specificabilis, sicut hoc quod est 'homo' determinat verbum non unde nomen est sed unde significat per modum specificantis et verbum per modum specificabilis, quod accidit. <Nec oportet> ad hoc quod duae rationes ordinentur inter se quod habeant proportionem in modis significandi generalibus, immo si habeant proportionem in aliquibus modis significandi specialibus ordinari possunt inter se per illos modos significandi speciales.

Sic autem, secundum quod mihi patet, debemus <sumere> modos significandi in dictionibus; et <si> videamus auctores sic[ut] ordinare dictiones, debemus concedere in dictionibus modos significandi qui sunt causa talis constructionis; sic enim procedit nostra cognitio ab effectu ad causam.

3.2 → 1. Hiis visis tunc ad rationes.

42 Aristotelem] cf. Arist., *Int.* 10.20a10-12. substantivum] s(u)b(i)ectum B. 48 Priscianus] Prisc., *Inst.* XVII.2.21 & XVII.15.95. 49 aliquid] aliquis B. 50 tantum] t(ame)n B. 53 simpliciter] s(imilite)r B. 56 concomitari] concomitare B.

75 3.2.1 → 1.1 Concedantur istae quae arguunt quod ‘tantum’ potest esse determinatio subiecti.

3.2.2 → 1.2 Ad alias in oppositum dicendum est:

3.2.2.1 → 1.2.1 Cum dicitur quod dictio non ponit suum significatum circa aliquid nisi circa quod suum modum significandi, dicamus quod
80 verum est quod nulla dictio ponit suum significatum circa aliquid circa quod non ponit suum modum significandi aliquem, sed non oportet quod iste modus significandi sit generalis. Unde dico quod ‘tantum’ ponit aliquem modum significandi circa subiectum quia significat per modum specificantis, sed tamen non cum illo ordinatur gratia modi
85 significandi generalis unde adverbium est, immo solum per ipsum est determinatio verbi.

3.2.2.2 → 1.2.2 Et quod ulterius arguitur quod quicquid repugnat generali repugnat speciali, unde quod repugnat animali repugnat homini, dicendum quod verum est. Sed cum dicitur quod repugnat
90 modo significandi generali ipsius adverbii quod subiectum determinet, B104vA dicendum quod verum est per se, repugnat enim ei per se quod || ipsum subiectum determinet, sed non repugnat ei quod per accidens determinet gratia alicuius modi significandi specialis concomitantis modum istum significandi generalem ipsius adverbii. Unde non dicitur modus
95 significandi per modum acquisitionis in adverbio specialis propter hoc quod iste modus significandi inducat modum significandi generalem ipsius adverbii, immo quod illum concomitetur sicut et multos modos significandi aliarum partium orationis, sed dicitur modus significandi specialis quia non omnibus adverbiis competit.

75 arguunt] arguant B. 78 Eadem responsio in W. 78-79 Cum – dicamus B] Dico W. 80 aliquid circa B] om. W. 82 iste B] ille W. 84 non cum illo B] cum illo non W. 85-86 solum – verbi B] per illum solum verbum determinatur W. 86 verbi] sverbi B, i.e. subiecti cum scribere coepisset verbi scribendum esse statuit. 87 Responsiones 3.2.2.2 et 3.2.2.3 usque ad videtur esse incongrua ex argumentis et responsionibus quae in cod. W f. 53vA-B leguntur conflatae sunt. Vide praefationem. arguitur] repugnat B; def. W. 89 sed B] et W. 91 ei B] om. W. 92 repugnat ei B] illi repugnat W. 92-93 determinet B] ipsum determinet i.e. W. 93 concomitantis W] communicantis B. 94 significandi B] om. W. ipsius adverbii B] sicut non repugnat adverbio quod construat cum dativo per accidens, non unde adverbium est sed gratia modi significandi per modum acquisitionis modum significandi adverbii concomitantis W. 96 inducat B] induat W. 97 quod illum concomitetur B] concomitatur W. 99 non omnibus adverbiis B] omnibus adverbiis non W.

3.2.2.3 → 1.2.3 Et quod ulterius arguitur: “Ad hoc quod duae dic- 100
tiones ordinentur inter se non sufficit quod sit proportio quantum ad
aliquos modos significandi, sed requiritur quod non sit ‘im’proportio
quantum ad alios. Verbi gratia, quamvis ‘homo’ et ‘currunt’ conveni-
unt in aliquibus modis significandi, quia tamen improportionantur
quantum ad alios modos significandi, ‘ideo est incongrua haec ‘homo 105
currunt’. Et sic in proposito videtur,¹ quod quamvis ‘homo’ vel ‘tan-
tum pater’ proportionantur quantum ad aliquos modos significandi,
quia tamen unum significat per modum specificantis, alterum vero per
modum specificabilis, tamen ibi est improportio quantum ad modos
significandi generales. Ideo videtur esse incongrua.” 110

–dicendum quod non valet, quia ad talem constructionem modi sig-
nificandi generales non requiruntur; unde sicut congrue dicitur ‘video
homines’, et ‘video hominem’ ita bene dicitur, quia modus significandi
qui est numerus nihil facit ad talem constructionem, ita ‘tantum’ ordi- 115
nari potest cum subiecto gratia modi significandi specialis, quia modi
significandi generales nihil faciunt ad talem constructionem, immo
accidunt tali ordinationi.

PROBLEMA 2

Utrum distinctio sit bona quod li ‘tantum’ potest facere exclusionem ab hoc quod dico ‘pater’ gratia formae substantialis vel accidentalis

Tunc quaerebatur de secundo.

1.1 Et arguebatur quod distinctio esset bona:

1.1.1 Quia dictio exclusiva habet excludere diversum a significato;
cum igitur possit diversum esse ab aliquo toto in quo sunt duae formae,
scilicet substantialis et accidentalis, gratia unius formae vel alterius 5
–verbi gratia, homo albus differt ab asino albo in forma substantiali, et
ab homine nigro in forma accidentali–; ergo adveniens dictio exclu-
siva tali aggregato quod est ‘homo albus’ et consimilibus potest facere
exclusionem suam ratione formae substantialis vel accidentalis. Et sic
videtur quod distinctio sit bona. 10

100 Et arguitur B] Contra W. 103 alios B] aliquos modos significandi W. 104 in ali-
quibus modis B] quantum ad aliquos modos W. 105 significandi B] om. W. 105-6 ideo –
videtur W] om. B. 108 tamen W] cum B. 109 specificabilis BW] quia add. W. 117 ac-
cidunt] accidit B. 7 ab homine nigro] homo niger B.

1.1.2 Et confirmatur ratio, quia Aristoteles in secundo Elenchorum distinguit istam orationem ‘sedens potest ambulare’ ex eo quod praedicatum potest attribui subiecto gratia formae accidentalis vel gratia rei subiectae; ergo similiter haec erit distinguenda ‘tantum sedens potest
15 ambulare’ ex eo quod haec dictio exclusiva ‘tantum’ potest remove praedicatum ab aliis a subiecto gratia formae substantialis vel gratia formae accidentalis.

<1.1.3 ***>

1.2 Oppositum tamen arguitur.

20 1.2.1 Quando aliqua duo sunt idem et significantur ut idem, ut cum dicitur ‘homo albus’ vel ‘album’ vel ‘pater’, qui est terminus accidentalis, dictio exclusiva non poterit facere exclusionem suam ab una quin faciat ab alia. Et sic distinctio nulla.

1.2.2 Et confirmatur ratio, quia officium huius dictionis ‘omnis’ tale
25 est quod ipsa reperiens formam accidentalem et substantialem significatas ut unum distribuit utrumque, verbi gratia cum dicitur ‘omnis homo albus currit’. Cum ergo similiter haec dictio ‘tantum’ reperiat istas formas ut unum significatas, similiter ab utraque faciet exclusionem.

3.1 Solutio.

30 3.1.1 Ad hoc quidam dicunt quod dictio exclusiva addita termino accidentali significato in concrezione, cum talis terminus non significat nisi formam accidentalem, faciet exclusionem gratia formae accidentalis, ut cum dicitur ‘tantum pater’ ‘tantum album’. Tamen, quando dictio exclusiva reperit istas duas formas significatas ut unum, ut cum
35 dicitur ‘tantum homo albus currit’, potest facere exclusionem suam ab hac vel ab illa.

B 104vB

Sed hoc nihil est. Primum, cum dicunt || quod terminus accidentalis significatus in concrezione significat formam accidentalem tantum, videtur esse falsum, quia significat aliquid prout est principium

11 secundo Elenchorum] *Exemplum ex Arist., SE 4.166a23-26 originem ducit. Nihil ad rem in secundo Elenchorum invenies, at cf. Anonymus C. Quaest. SE, qu. 829, CPhD VII: 339.88-95: “Propter quod dicendum est quod illa ‘sedentem ambulare etc.’ de virtute sermonis est distinguenda. Quia tamen in secundo huius Aristoteles modum distinctionis eius non exprimit, ideo et diversi diversimode eum <as>signant {<as>signant: †significant† ed.}. Multipliciter enim exponitur cuius veritas ignoratur. Quidam enim distinguunt de termino concreto ex eo quod possit ei attribui praedicatum gratia formae accidentalis vel gratia subiecti; primo modo falsa est, secundo modo vera.” 18 Utrum ratio 1.1.3 unquam hoc loco expressa sit dubitare licet. Cf. praefationem, pp. 52-53. 36 illa] alia B.*

intelligendi aliud [et aliud], significat enim formam accidentalem prout 40
 est principium intelligendi subiectum; ergo significat, ut videtur, saltem
 accidentaliter subiectum. Unde cum subiectum habeat esse per formam
 suam et per formam accidentalem ei advenientem potest intelligi, et per
 quamlibet <potest> significari, quia ‘album’ significat <subiectum>
 non per intentionem subiecti sed per intentionem albedinis. Et hoc 45
 videtur sentire Aristoteles qui dicit quod ‘album’ solam qualitatem
 significat, quia quicquid significat significat per intentionem albedinis.

Quod etiam dicunt secundum, sc. quod distinctio est bona ibi ‘tantum
 homo albus currit’, videtur esse falsum, quia cum haec dictio ‘tantum’
 reperiat ibi duas formas significatas ut unum et istas reperiat ut unum 50
 constructibile, ut <unum sunt exclusionem, ut> videtur, ab illis faciet.

3.1.2 Propter hoc dicendum est aliter quod distinctio nulla est, nec
 <valet> ibi ‘tantum pater’ nec ibi ‘tantum homo albus’, quia cum illa
 dictio ‘tantum’ reperiat illa ut unum ens et unum subiectum, dictio
 exclusiva faciet semper exclusionem ab utraque. 55

3.2 → 1.1 Hiis visis ad rationes.

3.2.1 → 1.1.1 Ad primam. Cum dicitur quod aliquid potest esse di-
 versum a significato in forma substantiali et forma accidentali gratia
 unius formae vel alterius, dico quod immo, quia quicquid est diversum
 ab illa in quo idem sunt significantur†, et ideo quicquid ab una ex- 60
 cluditur <et> ab alia.

3.2.2 → 1.1.2 Ad aliud, quod ulterius dicitur, quod ista est distin-
 guenda ‘sedens potest ambulare’, dicunt aliqui quod non est distin-
 guenda ut accipitur, sed est distinctio accipienda a parte huius quod
 est ‘nunc’ <ita> quod sit sensus “sedens nunc potest ambulare postea” 65
 vel “sedens nunc potest ambulare ut nunc”.

Sed credo quod istam distinctionem non intellexit Aristoteles ibi.
 Et propter hoc dicendum est quod quamvis sit ista distinguenda ‘se-
 dens potest ambulare’, ut accipitur, quia praedicatum potest attribui
 subiecto gratia sessionis vel gratia rei subiectae, ut sensus unus habeatur 70
 in actu, alter in potentia –non tamen est distinguendum de officio
 dictionis exclusivae circa illa, nam cum illa dictio exclusiva ‘tantum’
 inveniat illa ut unum ens actu per accidens et construat cum illis ut

43 advenientem] addentem **B.** 44 album] aliud **B.** 46 Aristoteles] Arist., *Cat.*
 5.3b19. 55 utraque **B]** aut forma *subaudiatur aut in utroque corrigas.* 67 intellexit] vel
 intellexerit **B.** 71 non tamen] sed tantum **B.** 72 exclusiva tantum] *inv.* **B.**

75 cum uno constructibili, semper ab illis, ut videtur, ut unum sunt, facit exclusionem.

3.2.3 → 1.1.3 Et quod ulterius arguitur, quod Aristoteles distinguit inter formam substantialem et suppositum, ergo multo fortius distinguendum inter formam accidentalem et subiectum, dicendum quod verum est quod Aristoteles ponit multipliciter phantasticam in termino
80 communi secundum quod accipitur pro diversis acceptionibus, tamen haec non est distinctio vere, sed phantastica. Et praeterea, quamquam <forma> substantialis distinguatur a forma accidentali, quando dictio exclusiva reperiat istas ut unum significatas et cum illis ordinatur ut cum uno constructibili, semper uno <modo> debet agere circa istas.

PROBLEMA 3

Utrum sequitur 'tantum pater, ergo pater'

Tunc quaeritur de tertio, utrum sequitur 'tantum pater, <ergo pater>' [et] supposito quod aliquo modo sit oppositio in adiecto sicut hic 'homo mortuus'.

1.1 Et quod sic arguitur, quia quodcumque in aliquo antecedente
5 includitur consequens, <consequentia> necessaria est; sed in hoc antecedente 'homo mortuus' includitur 'homo' quia 'mortuus' non tollit quin 'homo' hominem significet, et in antecedente ponitur, ergo consequentia necessaria.

1.2 Oppositum arguitur auctoritate et ratione.

10 1.2.1 Sicut dicit Aristoteles in libro Peri hermenias quod antecedentia talia posita in quibus oppositio est in adiecto, quia contradictio sequitur, ex talibus coniunctis non licet || inferre divisim. Verbi gratia,
B 105rA dicit ipse, non sequitur 'homo mortuus, ergo homo'.

1.2.2 Ratione arguitur sic: Quodcumque aliqua duo significantur
15 ut unum, et si comparantur ad aliquod tertium, non comparantur ad illud nisi pro eo [quod] esse in [ali]quo significantur ut unum; sed homo et mortuus non significantur [inesse] ut unum nisi pro esse privato, ergo si sic dicitur 'homo mortuus' non potest inferri esse hominis simpliciter sed solum hominis esse privatum.

79 Aristoteles] cf. Arist., SE 22.178b36-179a10. 80 tamen] tantum B 81 praeterea] p(a) B. 2 adiecto] obiecto B. 5 sed] si B. 10 libro Peri hermenias] Arist., Int. 11.21a21-23. 11 adiecto] obiecto B. 17 nisi pro esse] sed inesse B. 18 si] sed B. 18 inferri] inferre B.

1.2.3 Et confirmatur ratio sic: Non sequitur ‘homo mortuus est, ergo homo est’, quia <si> ista privatio ‘mortuum’ non tollit significatum hominis, ergo eadem ratione sequeretur ‘est nihil, ergo est’, quia ista negatio ‘nihil’ non tollit enti suum significatum.

3.1 Solutio. De hoc non fuit dubitatio apud antiquos: quia utebantur hoc aggregato pro privatione, ideo omnes concorditer dicunt quod non sequitur ‘homo mortuus, ergo homo’.

Apparet tamen mihi esse dicendum quod sequitur ‘homo mortuus, ergo homo’. Unde cum ‘mortuus’ non tollat homini suum significatum nec modum significandi, semper ponit hominem, et hoc innuens Aristoteles libro Peri hermenias dicebat [enim] quod ibi est oppositio in adiecto quasi contradictio; et ibi non esset contradictio nisi homo et non homo implicarentur, unde implicantur, cum sic dicitur ‘homo mortuus’, <homo per le ‘homo’> et non homo per le ‘mortuum’, cum sit determinatio deminuens. Unde universaliter dicitur determinatio deminuens, non quia tollit significatum terminabili sed quia privat aliquid quo remoto removetur [in]determinabile. Verbi gratia ‘mortuum’ deminuit hominem quia privat vitam ab homine, quae est de ratione hominis, <qua> remota removetur homo; similiter ‘irrisibile’ dicitur determinatio deminuens respectu hominis quia privat aliquid, sc. risibile, quo remoto removetur homo; ‘tantum’ similiter dicitur determinatio deminuens respectu termini relativi quia privat respectum, qui respectus infertur per terminum relativum, quo remoto removetur terminus. Unde si dictio exclusiva addita uni relativorum alterum non excludat, numquam ipsum destrueret. Sic apparet ergo quod sequitur ‘homo mortuus, ergo homo et non homo’ et etiam sequitur ‘tantum pater, ergo pater et non pater’, quia cum ‘tantum’ non tollat patri suum significatum, sequitur ‘tantum pater, ergo pater’, et etiam tollit aliquid quo remoto removetur pater, et ita implicantur non compossibilia.

3.2 → 1.2 Hiis visis ad rationes respondendum.

3.2.1 → 1.2.1 Cum dicitur et arguitur quod non sequitur ‘tantum pater, ergo pater’ quia dicit Aristoteles quod quando aliqua subiciuntur vel praedicantur quorum unum opponitur alteri, ex talibus coniunctis

25 concorditer] concor()ter B. 29 innuens] inducens B. 30 libro Peri hermenias] Arist., *Int.* 11.21a21-23. 31 adiecto] obiecto B. 32 implicantur] impli()ur B. 35 terminabili] terminabile B. 38 similiter] simpliciter B. 40 tantum] risibile B. 42 respectus B *p.c.*, *ut opinor, sed lectio incerta est*] nescioquid B *a.c.* 47 tollit] tollat B. 51 Aristoteles] Arist., *Int.* 11.21a21-23.

non licet inferre divisim, dicendum quod Aristoteles intellexit quod non licet inferre hominem simpliciter ex homine mortuo quin etiam potest
55 inferri ‘non homo’, nam ibi erat oppositio in adiecto, quam sequitur contradictio, et ideo utrumque istorum inferri potest, et sic ex isto antecedente ‘tantum pater’ [et non pater] infertur ‘pater et non pater’.

3.2.2 → 1.2.2 Ad aliud. Quod arguitur, cum sic dicitur ‘homo mortuus’, quod ista significantur ut unum nec comparantur ad tertium nisi
60 pro esse privato, dicendum quod quamvis [privatio] per se <et> virtute sermonis attribuitur praedicatum homini sub esse privato, tamen licet inferre illud praedicatum inesse homini, saltem per accidens, ut patet ex hoc antecedente ‘homo albus currit’: quamvis currere attribuitur per se toti aggregato, sequitur tamen quod homo [albus] currit, saltim
65 per accidens.

3.2.3 → 1.2.3 Et quod ulterius dicitur quod sequeretur ‘nihil est, ergo est’, dicendum quod nullum inconueniens est, nam si verum est nihil esse, nihil habet esse conceptum, et si nihil habet esse conceptum, aliquod esse habet, et ideo nullum inconueniens est quod sequitur ‘nihil
70 est, ergo est’. Tamen intelligendum quod in consequente non dicit esse extra animam, immo dicit esse in anima, sicut in antecedente ponebatur.

PROBLEMA 4

Utrum dictio exclusiva addita uni relativorum excludit reliquum

B 105rB Tunc de quarto quaerebatur, utrum dictio exclusiva addita || uni relativorum excludit reliquum.

1.1 Et arguitur quod sic: Quando aliqua duo sic significantur quod unum non est aliud nec in esse nec in essentia, dictio exclusiva addita uni
5 excludit reliquum; sed unum relativorum non est alterum in esse nec in essentia; ergo dictio exclusiva addita uni relativorum excludit reliquum.

1.2 Oppositum arguitur sic:

1.2.1 Quando aliqua duo sic se habent quod unum non potest esse nec intelligi sine alio, dictio exclusiva, ut videtur, addita uni non excludit
10 alterum; sed unum relativorum non potest esse nec intelligi sine altero; ergo dictio exclusiva addita uni relativorum non excludit reliquum.

55 inferri] inferre **B**. adiecto] obiecto **B**. 59 comparantur] comparand(um) **B**. tertium] significandum **B**. 61 esse privato tamen] ista disputatur utrum **B**.

1.2.2 Item, sicut se habet linea ad punctum, ita se habet unum relativorum ad aliud; sed dicit Aristoteles quod non sequitur ‘tantum linea est, non ergo punctus est’; ergo dictio exclusiva addita uni relativorum non excludit reliquum. 15

3.1 Solutio. Ad illud quod ultimo quaeritur dicendum quod dictio exclusiva addita uni relativorum alterum excludit, quia unum nec est idem in esse nec in essentia cum altero; unde quamvis ad patrem esse sequatur filium esse, tamen patrem esse non est filium esse nec per se nec per accidens. Et ideo, ut patet, dictio exclusiva addita uni relativorum excludit reliquum. Dictio enim exclusiva addita rei subiectae a significato accidens excludit, nam sicut innuit Aristoteles, <sequitur> ‘tantum substantia est, non ergo qualitas est’. Si tamen dictio exclusiva addatur accidenti significato in concretionem, non excludit subiectum, nam sicut visum est, illud aliquo <modo> cadit in eius significationem. 20 25

3.2.1 → 1.1 Hiis visis dicendum est ad rationem. Concedatur enim ratio quae arguebat quod dictio exclusiva addita uni relativorum alterum excludit.

3.2.2 → 1.2 Ad rationes in oppositum dicendum.

3.2.2.1 → 1.2.1 Ad primam. Cum dicitur quod unum relativum non potest esse nec intelligi, dicendum quod non sufficit ad hoc quod non excludatur, immo oportet quod unum relativum cum altero esset idem aliquo modo identitatis, vel per se vel per accidens; et quia nullo modo est idem, ideo excluditur. 30

3.2.2.2 → 1.2.2 Ad aliud quod dicebatur quod dictio exclusiva addita lineae non excludit punctum, potest dici quod falsum est. Vel potest dici quod non est simile, quia punctus quodammodo est forma lineae, sed unum relativum nullo modo est forma alterius. Et ideo, quamvis dictio exclusiva addita lineae non excludat punctum, tamen dictio exclusiva addita uni relativorum excludit reliquum. 35 40

13 Aristoteles] *locus non inventus*. 17 excludit] excludet **B**. 20-21 uni – addita] *om.* **B** a. c., *sed in mg. (cum verbo sequenti rei frustra repetito) extant.* 22 Aristoteles] *locus non inventus*. 25 cadit] *ca()*t **B**. 32 excludatur] *exclu(di)tur* **B**. 36 dici] *dicere* **B**

SOPHISMA 19

Anonymi

SOCRATES NON EST HOMO

B 105rB

02. Circa istud sophisma duo quaerebantur:

P1 Primum erat de distinctione assignata.

P2 Secundum erat de veritate huius ‘Socrates non est homo’ supponendo Socratem esse, utrum aliquo modo possit verificari per hoc quod non esset aliquis homo sicut Plato.

5

PROBLEMA 1

Utrum distinctio assignata sit bona quod potest esse negatio in genere vel extra genus

1.1 Primo ostendebatur quod distinctio esset bona, auctoritate et ratione.

1.1.1 Auctoritate sic: Aristoteles contra negantes generationem esse distinguit non ens, quia non ens potest esse idem quod nihil, et non ens potest <esse> non ens actu, <ens> tamen in potentia: primo modo est negatio extra genus, secundo modo negatio in genere; quare etc.

5

1.1.2 Ratione arguitur sic: Quia est aliqua affirmatio non affirmans quicquid per terminum importatur, quia vox non solum rem significat, sed se ipsam aliquo modo. Si ergo affirmaret affirmatio quicquid per ipsam importatur, affirmaret vocem de voce, et tunc oratio esset falsa, quare et negatio potest negare non quicquid per terminum importatur; quare etc.

10

1.1.3 Item, videtur quod distinctio sit bona, quia non est dubium quin sit aliqua negatio extra genus; [et quod sit aliqua negatio extra genus] et quod sit aliqua negatio in genere arguitur sic: quia quandocumque

15

2 distinctione assignata] sc. “*potest esse negatio in genere vel extra genus*”. Eiusdem distinctionis mentionem facit Anonymus, *Sophismata Vaticana* 3061, S12 [129.1] f. 41vA: “Circa istud sophisma plura possunt quaeri. Primo [...] Secundo gratia negationis positae in hoc signo ‘nullum’, utrum negatio vel terminus negatus aliquid ponat, et hoc est quaerere utrum sit ponere negationem in genere vel extra genus.” *Mala tamen nobis fortuna factum est ut istius secundae questionis disputationem omiserit auctor anonymus.* 3 Aristoteles] Arist., *Ph.* I.8.

negatio non totum privat quicquid per affirmationem importatur, tunc illa negatio dicitur aliquid relinquere. Et quod ita sit ostendetur sic: quoniam per istam affirmationem ‘homo est asinus’ affirmatur hominem esse animal, et per istam negationem ‘homo <non> est asinus’ non negatur hominem esse animal (non enim sequitur si homo non est asinus quod homo non sit animal), ergo ista negatio aliquid relinquit; et negatio aliquid relinquens est negatio in genere; quare etc.

B 105vA 1.1.4 Item arguitur sic: Sicut affirmatio et negatio sunt opposita, ita frigidum et calidum suo modo sunt opposita. Sed est aliquod || frigidum <comburens>, saltem per accidens; ergo est aliqua negatio aliquid ponens. Et de altero membro non est dubium; ergo distinctio est bona.

1.2 Ad oppositum arguitur sic: differentia est inter agens naturale et agens voluntarium, quia agens <voluntarium> agere potest ad opposita secundum quod a diversis appetibilibus movetur, agens tamen naturale semper uno modo agit nisi impediatur. Sed negatio negans est agens naturale, ergo semper aget uno modo, quantum est de se. Probatio minoris est: dicit Petrus Heliae quod significatio dictionum est earum natura postquam impositae sunt ad significandum.

PROBLEMA 2

Utrum ista sit vera ‘Socrates non est homo’

Quaerebatur etiam de secundo.

1.1 Et arguebatur primo quod ista esset vera ‘Socrates non est homo’:

1.1.1 Quia sequitur ‘Socrates non est Plato, ergo Socrates non est homo’, et declaratur consequentia per hoc quia non negatur consequentia nisi per hoc quod in ista ‘Socrates non est homo’ removetur homo pro quolibet supposito ab ipso Socrate, et ita plus negatur in consequente quam in antecedente. Sed quod non negatur homo pro quolibet supposito a Socrate in ista ‘Socrates non est homo’ probatio, quia terminus habet eandem significationem et eandem rationem significandi in affirmativa et negativa, et negatio non tollit dictioni significatum nec rationem significandi. Si ergo in affirmativa non affirmatur homo de Socrate pro quolibet supposito cum sic dicitur ‘Socrates est homo’, ergo nec in negativa negabitur homo pro quolibet supposito.

32 Petrus Heliae] cf. Petrus Helias, *Summa super Priscianum* 1045.83-84: “Natura ergo dictionis dicitur esse significatio.” earum] eorum **B**, ut videtur

1.1.2 Item arguebatur quod esset vera: Sicut se habet affirmatio et negatio unius significati ad unum significatum, ita se habet affirmatio et negatio unius significati ad unum suppositum; sed negatio et affirmatio unius suppositi verificari possunt de eodem significato dicendo ‘homo est Socrates – homo non est Socrates’, ergo affirmatio et negatio eiusdem significati poterunt verificari de eodem supposito dicendo ‘Socrates est homo – Socrates non est homo’.

1.1.3 Praeterea arguebatur sic: Dicit Aristoteles quod non sequitur ‘Coriscus est alter ab homine, ergo est alter a se’; ergo in ista ‘Socrates non est homo’ pro quolibet suorum suppositorum non negatur, et propterea ponunt istam esse veram ‘Socrates non est homo’, quia sufficit ad veritatem eius quod Socrates non sit Plato.

1.2 Oppositum arguitur sic:

1.2.1 Affirmatio et negatio unius suppositi non possunt verificari de uno supposito, non enim est verum dicere quod Socrates sit Socrates et non Socrates; ergo affirmatio et negatio de eodem non poterunt verificari. Si ergo de aliquo verum est dicere quod sit homo, non est verum dicere quod non sit homo.

1.2.2 Et confirmatur ratio sic: quia quodcumque ab aliquo removetur aliquid, nullum accidentium eius/ eidem [non] potest convenire –verbi gratia, si a Socrate removetur homo, non potest ei convenire quod sit risibile; ergo cum homini accidat esse Ciceronem vel Socratem, si ab aliquo removetur homo, huic non potest convenire Socrates vel Cicero, et sequitur, ut videtur, quod si Socrates non est homo, quod Socrates non sit Socrates. Consequens est falsum, ergo et antecedens.

DETERMINATIO PROBLEMATIS I

3.1 Ad primum dicendum est quod negatio quantum est de se semper negat et uno modo, cum negare insit ei gratia sui significati, et suum significatum non coartatur nec transmutatur: cuicumque iungatur semper negat quicquid ei offertur sive sit terminus sive oratio. Nec facio differentiam quoad hoc inter privationem et negationem, immo privatio sive negatio privat quicquid eis offertur; tamen differentia est inter

21 Aristoteles] Arist., *SE* 5.166b28-31. 24 propterea] praeterea **B.** 34 a Socrate removetur homo] ab homine removetur risibile **B.** 35 vel] et **B.** 36-37 huic – Cicero] hoc non potest convenire Socrati vel Ciceroni **B.** 4 nec] sive **B.**

privationem et negationem secundum quod dicit Aristoteles quarto Metaphysicae, in hoc quod privatio dicit remotionem circa subiectum determinatum, negatio dicit remotionem non determinando subiectum
 10 –verbi gratia de lapide non bene dicitur quod sit iniustus, quia iustitia non habet esse circa lapidem, sed bene dicitur quod non est iustus.

3.2 → 1.1 Hiis visis ad rationes dicendum.

3.2.1 → 1.1.1 Cum dicitur quod Aristoteles distinguit non ens primo
 15 Physicorum, dicendum quod ista distinctio non provenit a parte negationis, sed negati, quod est ens, quod erat distinguibile[m]. Sicut enim
 B 105vB distinguitur ista ‘canis || non currit’ ex hoc quod praedicatum potest removeri ab uno significato vel ab altero, ista tamen distinctio non provenit a parte negationis sed a parte subiecti quod erat distinguibile, similiter est in proposito, nec propter hoc dicitur negatio aliquid relinquere,
 20 immo semper negat quod ei subiacet sive sit ens actu sive in potentia.

Et similiter potest dissolvi illud argumentum Aristotelis quod dicit quod sophistica est apparens et non existens: si illud distinguitur, non distinguitur a parte negationis sed a parte huius quod est ‘existens’ quia ‘existens’ fuit distinguibile.

25 Similiter potest distingui illud dictum Aristotelis libro Posteriorum, cum dicit quod non geometer duobus modis dicitur: aut quia nullo modo geometer aut quia pravo modo geometer. Dicendum quod verum est, sed non propter hoc est negatio aliquid relinquens, immo quia ‘geometer’ poterat dicere geometrum simpliciter vel secundum quid,
 30 non aliter negatur geometer secundum quid quam simpliciter, quia hoc solum erat subiaccens suae operationi.

3.2.2 → 1.1.2 Ad aliud dicendum quod ista affirmatio ‘homo est animal’ et quaelibet alia asserit quod per terminum importatur, unde illa ‘homo est animal’ non solum asserit significatum animalis de significato hominis, immo asserit significatum sub suo modo significandi et sub suo significato de significato hominis sub suo modo significandi; verumtamen significatum de significato asseritur per se, non tamen de voce asseritur nisi per accidens et in quantum signum, et ideo quamvis vox per se ab alia voce differ<a>t, tamen in quantum signum sunt
 35 unum per accidens, quia sunt unius significati signum.
 40

7 quarto Metaphysicae] immo in quinto; vide Arist., *Metaph.* V.22. 16 distinguitur] distingatur B. 21 Aristotelis] Arist., *SE* 1.165a21. 25 libro Posteriorum] libro [[Pery(armeni)as]] Posteriorum B. Arist., *APo.* I.12.24-26 31 operationi] oppositioni B.

3.2.3 → 1.1.3 Ad aliud dicendum est quod illa negatio ‘Socrates non est homo’ non relinquit significatum affirmatum per illam ‘Socrates est homo’, quia si per illam ‘Socrates est homo’ affirmatur animal de homine, non tamen affirmatur animal nisi quod est homo, et in ista ‘Socrates <non> est homo’ nega[bi]tur animal quod est homo, et ideo nihil relinquit negatio de eo quod affirmatur. 45

3.2.4 → 1.1.4 Ad aliud dicendum est quod non est simile de oppositis naturalibus et rationalibus, quia quamvis opposita naturalia inter se agant proprie, tamen opposita rationalia inter se non agunt nisi metaphorice. 50

Vel dicendum est quod frigidum non comburit, nec per se, nec per accidens †si calidum comburat†, non tamen sequitur <quod> frigidum comburat, quia si frigidum comburat, hoc non in quantum frigidum.

3.3 Et si arguitur quod in ista ‘non omnis homo currit’ videtur aliquid relinquere, quia non sequitur ‘non omnis homo currit, ergo Socrates non currit’, dicendum quod non est verum, quia quod subiacet suae operationi erat significatum orationis, quia simpliciter negat, quia illa oratio potest verificari vel quia nullus homo currit vel quia aliquis homo non currit, in illa tamen ‘omnis homo non currit’ negatur praedicatum a subiecto sic sumpto, et ideo quod subiacet operationi negationis in proposito praedicatum est et non potest remove praedicatum a subiecto sic sumpto nisi pro omnibus removetur, et ideo sequitur ‘omnis homo non currit, ergo Socrates non currit’. 60

DETERMINATIO PROBLEMATICIS 2

3.1 Ad aliud quod secundo quaeritur dicendum secundum quod mihi apparet quod illa propositio ‘Socrates non est homo’ potest dici accidentaliter vera, non tamen per se, quia homo unde homo non distinguitur a Socrate, sed vera est quia homo in aliquo suo esse accidentali dividitur a Socrate, <ut homo qui est in Platone dividitur a Socrate et> homo qui est in Socrate dividitur a Platone. Sed est intelligendum quod sicut haec affirmativa ‘Socrates est homo’ dupliciter verificari potest, vel quia Socrates est aliquis homo vel quia Socrates est quilibet 5

48 rationalibus] mo(bili)bus B. 49 rationalia] mo(bi)lia B. 50 metaphorice] mecc B. 52 si calidum comburat] aut ante aut post haec verba lacunam latere suspicor. sequitur] semper B. Fortasse maior corruptela subest. 2 quod] quia B. 7 quod] quia B.

10 homo, similiter illa ‘Socrates non est homo’ vel quia non est aliquis
 10 homo (sicut Plato) vel quia Socrates est nullus homo, et fere possunt
 evitari omnia inconvenientia quae videntur sequi ex libro Priorum [et
B 106rA Posteriorum], II quia Aristoteles dicit quod particularis negativa non
 convertitur. Dicendum quod ipse utitur particulari negativa sub alia
 15 acceptione secundum quod verificatur pro negatione praedicati pro
 quolibet suppositorum a subiecto non sic est necesse converti: non
 enim oportet quod si quoddam animal sit nullus homo, quod quidam
 homo sit nullum animal.

3.2 → I Hiis visis ad rationes dicendum.

3.2.1 → I.1 Et concedantur rationes quae arguebant quod illa potest
 20 esse vera, saltem per accidens, quia videntur bene concludere et difficiles
 sunt ad solvendum.

3.2.2 → I.2 Ad rationes in oppositum dicendum.

3.2.2.1 → I.2.1 Cum dicebatur quod Socrates non potest esse Socra-
 tes et non Socrates, ergo Socrates non potest esse homo et non homo,
 25 dicendum quod non est simile, quia Socrates non habet plura suppo-
 sita, et ideo ibi est contradictio subiecti ‘Socrates est Socrates et non
 Socrates’ quia ibi affirmatur et negatur idem de eodem in uno; sed quia
 homo habuit plura supposita et pro uno potest verificari affirmativa et
 pro alio negativa, et ideo possunt simul esse verae ‘Socrates est homo’
 30 ‘Socrates non est homo’, sicut istae ‘homo est Socrates’ ‘homo non est
 Socrates’, nec sunt contradictoriae ‘Socrates est homo’ ‘Socrates non
 est homo’ nisi pro altera causa veritatis huius ‘Socrates non est homo’
 secundum quod verificatur pro remotione hominis pro quolibet sup-
 positorum hominis a Socrate.

35 3.2.2.2 → I.2.2 Ad aliud dicendum quod verum est quod remoto
 Socrate remove<n>tur accidentia –verum est si subiectum pro quolibet
 suo esse removetur; et si removetur subiectum, non tamen de virtute
 sermonis pro quolibet suo esse removetur, non oportet quod quodlibet
 eius accidens removetur, et ideo per illam ‘Socrates non est homo’ nec
 40 removetur humanitas simpliciter a Socrate: quia essentia in diversis ha-
 bet diversa esse, non oportet quod quamvis remove<a>tur humanitas
 a Socrate quod propter hoc removeatur quodlibet humanitatis accidens
 a Socrate nec ut remove<a>tur quaelibet humanitas a Socrate.

12 Aristoteles] Arist., *APr.* I.2.25a10-13. 33 pro²] a **B**. 39 illam Socrates] naturam
 Socratis **B**. 43 nec] non **B**.

3.3.1 Et si tu dicas quod affirmatio et negatio simpliciter non simul stant, et ideo affirmatur homo simpliciter de Socrate dicendo ‘Socrates est homo’ et negatur simpliciter ista ‘Socrates non est homo’, ergo non simul stant 45

– dicendum quod affirmatio et negatio simpliciter de eodem in numero non simul stant, sed affirmatio et negatio de eodem in specie vel genere bene simul stant, et ideo bene dicunt sophistae quod in terminis communibus sine signo non est contradictio. 50

3.3.2 Et si dicatur quod contradictoria simul de eodem non verificantur, et ideo non erunt simul verae ‘Socrates est homo’ ‘Socrates non est homo’,

– dicendum, sicut dictum <est>, quod non contradicunt nisi pro altera causa veritatis huius ‘Socrates non est homo’, et sic non possunt simul esse verae; in altera tamen causa veritatis possunt simul esse verae, et sic non contradicunt. 55

SOPHISMA 20

Anonymi

02. Circa istam orationem

B 106rA

OMNIS HOMO DE NECESSITATE EST ANIMAL
quaerebantur plura.

P1 Primum erat pro quibus fieret distributio, utrum terminus communis distribueretur pro suppositis essentialibus tantum vel pro suppositis accidentalibus vel pro ipsis indifferenter. 5

P2 Secundum erat utrum res de se esset universalis.

P3 Tertium erat utrum ex maiori de necessario et minori de inesse ut nunc sequeretur conclusio de necessario.

PROBLEMA 1

Utrum terminus communis distribuatur pro suppositis essentialibus tantum vel pro suppositis accidentalibus vel pro ipsis indifferenter

<1.1 – 1.2 ***>

PROBLEMA 2

Utrum res de se sit universalis

Arguebatur de secundo:

1.1 Quandocumque aliquid inest alicui per se, oppositum non potest ei inesse per accidens; sed natura humana semper in singularibus reperitur, ita quod esse particulare semper sequitur naturam humanam; quod semper sequitur, per se sequitur; quare res non potest esse universalis, nec in se habet quod possit esse universale, cum semper in se sit particularis. 5

1.2 Oppositum arguebatur. Obiectum ipsius sensus, ut color, quod sit singulare hoc non habet per actionem intellectus sed per suam naturam;

6 se – se] re – re B. 9 intellectus] fortasse sensus scribendum, ut fiat hoc argumentum: Sicut sensus non est causa cur obiectum eius particulare sit, sic intellectus non est causa cur eius obiectum universale sit.

10 cum ergo res sit universalis, non erit universalis per actionem intellectus, sed per suam naturam; ideo etc.

2.1 Respondebatur et dicebatur quod universale poterat sumi dupliciter, aut in actu aut in potentia. Universale in potentia habet esse in
B 106rB rebus, || universale autem in actu in intellectu; et quia homo secundum
 15 se non habet hoc quod sit universalis, ideo per actionem intellectus potest esse universalis.

2.2.1 → 2.1 Contra hoc arguebatur. Nam si natura humana secundum se non est haec, et per hoc quod aliquid sit hoc per se sit singulare; et cum natura secundum se non est haec, natura humana per se non est
 20 particularis; et ipsa per suam naturam habet quod possit esse in pluribus, et universale est quod aptum natum est esse in pluribus –videtur ergo, cum natura humana absque intellectu habeat quod sit in pluribus, videtur quod sit universalis absque operatione intellectus.

2.2.2 →? Contra †etiam† quod dixerat quod universale non esset
 25 aliquid separatum a singularibus, nam quandocumque aliqua natura reperitur in aliquibus per participationem, illa res reperitur sicut aliquid †causatum† in eis; nunc autem quod sic reperitur per se in pluribus, per se est universale; si ergo natura humana per se reperiatur in singularibus, ideo etc.

2.3 → 2.2 Ad haec non respondebatur.

PROBLEMA 3

Utrum ex maiori de necessario et minori de inesse ut nunc sequatur conclusio de necessario

De tertio arguebatur, utrum ex maiori de necessario et minori de inesse ut nunc etc.

1.1 Et arguebatur quod sequitur.

1.1.1 Nam ex opposito consequentis cum altera sequitur oppositum
 5 antecedentis; ergo prius sequebatur.

27 causatum] an concreatum scribendum? 28 universale] tale B. 1 Eandem quaestionem tractant S1B, P3; Anon. Brugensis, *Quaest. APr.*, qu. I.58, ff. 44rB-vA; Anon. Florentinus, *Quaest. APr.*, f. 54vA; Simon de Faverisham, *Quaest. APr.*, qu. I.44, f. 122rB-vA; Radulphus Brito, *Quaest. APr.*, qu. I.37.

1.1.2. Praeterea hoc patet per intentionem Aristotelis: ‘nullus equus vigilans de necessitate est dormiens’, et ¶equus vigilans sit de inesse ut nunc, et tamen potest moveri¶ secundum Aristotelem; ergo etc.

1.2 Oppositum arguebatur. Praemissae sunt verae, conclusio autem falsa, et ex veris non sequitur nisi verum; ideo etc. 10

2.1.1 Respondebatur quod sensus huius propositionis ‘omnis homo de necessitate est animal’, sensus est “omne quod est homo”, ita quod praedicatum non solum denotatur attribui illi quod essentialiter sit homo, sed illi quod <actu> est homo. Et ex hoc dicebat quod sequebatur. 15

2.1.2 → 1. Tunc ad rationes respondebatur.

2.1.2.1.1 → 1.1.1 Quando arguitur quod non sequatur conclusio de necessario dicendo quod ex opposito conclusionis cum altera sequitur oppositum alterius, respondebatur quod ad bonitatem syllogismi exigebatur quod ex opposito conclusionis cum utralibet sequatur oppositum utriusque, et non cum altera tantum oppositum alterius praemissae solum. 20

2.1.2.1.2 → 1.1.2 Ad illud quod arguitur quod haec ‘omnis equus vigilans de necessitate non est dormiens’ sit de inesse ut nunc, dixit quod esset necessaria, cum hic sunt opposita praedicata, et ideo potest ¶mo(ve)ri¶. 25

2.1.2.2 → 1.2 Sustinendo tamen quod sequeretur respondebat ad argumentum in oppositum quod quamquam ‘album de necessitate est animal’ sit falsa in se et absolute, tamen vera est per respectum ad minorem, et sic necessaria per accidens, sc. per hominem. 30

2.2 → 2.1.1 Contra positionem arguebatur.

6 Aristotelis] cf. Arist., *APr.* I.22.40a36-38, sed mirum in modum exemplum illo loco allatum cum simili I.19.38a41-b2 allato confusum esse videtur. 9 Cum ratione 1.2 cf. Anonymus Florentinus, *Quaest. APr.*, f. 54vA: “Oppositum sic arguitur: quia tunc sequeretur <ex> praemissis veris conclusio falsa, et hoc est impossibile; ergo etc. Probatio consequentiae: ‘omnis homo de necessitate est animal, omne album ut nunc est homo’ potest esse vera ut nunc, tamen conclusio falsa quae dicit ‘omne album de necessitate animal est’.” 12 sensus B] *superfluit*, sed vix delendum. 13 praedicatum] praedicatur B. 27 Cum 2.1.2.2 cf. Simon de Faverisham, *Quaest. APr.* I.44, 122vB: “maiore de necessario et minore de inesse ut nunc non sequitur conclusio de necessario per se. Tamen maiore de necessario et minore de inesse ut nunc sequitur conclusio de necessario per accidens, bene enim sequitur ‘omnis homo de necessitate est animal, album est homo, ergo album secundum quod homo de necessitate est animal’.” 29 est] sit B.

2.2.1 Nam homo de se non habet <quod> sit homo, quia ‘homo’ significat naturam humanam per indifferentiam ad praesens, praeteritum et futurum; nunc <autem> per attributionem praedicati de eo quod
35 aliquis intelligit de eo enuntiat, sed non oportet intelligere “homo qui sit” nec “qui erit”, sed intelligitur absque esse et fore et etiam fuisse, et ideo sic enuntiat; ideo etc.

2.2.2 Praeterea si <is> esset sensus, iam omnis propositio esset implicitiva, et etiam duo contradictoriae simul essent falsae, ut ‘omnis
40 eclipsis est’, haec est falsa cum nulla sit, et haec similiter ‘eclipsis non est’, cum sit sensus “eclipsis quae est non est”; quare etc.

2.2.3 → 2.1.2.2 Contra illud quod dicebat quod album de necessitate est animal, quod ex ista de inesse ut nunc sequeretur conclusio de necessario:

45 2.2.3.1 Quia tunc, si Aristoteles intelligeret quod esset necessaria, tunc non negaret quod ex maiori de necessario et minori de contingenti sequeretur tertia conclusio, quod autem Aristoteles negat; ideo etc.

2.2.3.2 Praeterea, sicut verum et falsum opponuntur, ita necessarium et contingens ad utrumlibet, et propter implicationem falsi redditur tota oratio falsa et non per accidens. Ergo eodem modo propter
50 implicationem contingentis redditur tota contingens, et sic non potest esse necessaria.

2.2.3.3 Praeterea, quod non sit necessaria per accidens, quia cum aliqua propositio dicatur per accidens, non debet includere oppositum,
55 ut ‘album aedificat’ licet verificetur per accidens, tamen album non includit in se oppositum, ergo cum illa de inesse ut nunc includat oppositum necessarii, non potest esse necessaria per accidens, sicut ista ‘Socrates est species’ non potest verificari per accidens cum Socrates includat oppositum speciei; ideo etc.

60 2.2.4 → 2.1.2.1.2 Contra aliud quod dicebat quod ista non esset de inesse ut nunc ‘nullus equus vigilans de necessitate est dormillens’, contra: Aristoteles dicit in illo capitulo “Frequenter evenit mentiri” quod ista non potest esse vera necessaria ‘nullum sanum de necessitate est aegrum’, ergo nec in proposito; ideo etc.

34 nunc] nec B. 38 iam] nam B. 39 contradictoriae] contradictoria B. 47 tertia B] fortasse necessaria scribendum; si tertia rectum sit, prima conclusio de contingenti erit, altera de inesse, tertia de necessario. 47 Aristoteles] Arist., APr. I.16., I.19. I.22. 55 verificetur] verifi(tur) B. 58 Socrates²] Sor()e B. 62 illo capitulo] Arist. APr. I.34.47b40sq. evenit] evo’at B.

2.2.5 → 2.1.2.1.1 Contra hoc quod dicebatur quod ad bonitatem syllogismi non exigitur quod ex opposito conclusionis cum altera sequatur oppositum alterius, sed ex utralibet, contra: iam duo contradictoria simul stabunt, nam <si> per se syllogismus non est bonus nisi ex opposito conclusionis cum utralibet sequatur oppositum utriusque, tunc arguitur †quia cum† quando aliqua conclusio non sequitur ex praemissis, oppositum conclusionis cum praemissis potest stare secundum Aristotelem. 65 70

2.3 → 2.2 Ad ista respondebatur.

2.3.1 → 2.2.1 Ad primum dicendo ‘omnis homo est animal de necessitate’ dico quod ‘homo’ stat pro eo quod est homo, non pro eo quod non in actu sit homo, et ideo non est sensus cum dicitur ‘omnis homo’ id est “omne quod est homo” non omne quod est homo in actu sive Caesar sit sive non sit, dicitur tamen vera ‘Caesar est homo’ ita quod idem significatur per ‘hoc quod est homo’ et per ‘hominem’. 75

Et quando arguebatur “Homo de se non habet quod sit homo”, dixit immo quod sic, non tamen in actu. 80

2.3.2 → 2.2.2 Ad aliud dixit concedendo: Bene volo quod sit implicatio.

2.4 → 2.3.1 Tunc arguebatur contra hoc quod ibi tunc esset nugatio cum ‘hoc quod est homo’ significaret idem quod [est] ‘homo’. 85

2.5.1 → 2.4 Ad hoc nihil certum fuit responsum.

2.5.2 → Ad aliud respondebat.

2.5.2.1 → 2.2.3.1 Dixit quod intentio Aristotelis non erat negare simpliciter quod non sequatur conclusio de necessario ex maiori de necessario negativa et minori de contingenti, sic quod sit necessaria absolute, sed per respectum ad minorem. 90

2.5.2.2 → 2.2.3.2 Ad aliud respondebatur quod ista erat necessaria per accidens ‘album est animal de necessitate’; quamquam ibi sit implicatio contingentis, tamen virtute subiecti cui denotatur praedicatum inesse per se.

2.5.2.3 → 2.2.3.3 Et cum arguebatur “Quando contingens ad utrumlibet repugnet per se necessario et cum a<liqui>d per se repugnet alicui, non potest ei per accidens inesse, et contingens per se repugnat necessario; ideo etc.” –ad hoc respondebat dicendo quod non est verum quod cum aliquid repugnet alicui per se, non est verum quod oppositum non 95

100 potest inesse per accidens. Et declarabat: cum aqua per se sit frigida et per se ei repugnat quod sit calida, tamen per accidens potest esse calida.

2.6 → 2.5.2.3 Contra hoc arguebatur. Non solum est verum in primo modo dicendi per se quod manente natura subiecti manet praedicatum, sed etiam verum est in secundo modo. Ex hoc arguebatur contra hoc.

105 2.7 → 2.6. Sed tunc dicebat: quando aliquid inest alicui per se et[iam] non inest primo, tunc oppositum per accidens potest eidem inesse.

2.8 → 2.7 Contra hoc arguebatur, quamquam non esset ad propositum. Socrates enim per se est risibilis, et tamen non est primo, tamen oppositum risibili numquam potest ei inesse, et ideo cum aqua potest esse calida, <non> oportet dicere quod aqua per se erat frigida.

110 2.9 → 2.8 Dicebatur quod risibile numquam potest removeri a Socrate.

DETERMINATIO PROBLEMATIS 1

3.1 Ad ista dicendum. Et primo quod signum adveniens termino substantiali distribuit ipsum pro utrisque. Et huius ratio est ¶nam enim sicut supponebam, ¶ suppono duo.

Unum est quod signum adveniens termino denotat ipsum stare pro
5 suppositis, quoniam significat quoniam universaliter. Si ergo in illo termino duplicia genera suppositorum inveniatur, pro illis utrisque habet distribuere, licet tamen non eodem modo, quia <primo> pro suppositis per se, ex consequenti pro suppositis per accidens.

Et assumo tria ad hoc probandum.

10 Quoniam sicut unumquodque se habet ad participationem formae termini, sic ad eius distributionem. Cuius probatio est, nam quod non participat formam termini non cadit sub distributione. Tunc ergo, cum quaedam sunt supposita quae participant formam termini per se, quaedam per accidens, sic habent cadere sub distributione termini ut

2 enim] . ii. B. 3 duo] .ii. {i.e. enim} B. 5 significat quoniam universaliter] Arist. *Int.* 7.17b11-12. 10 Quoniam etc.] cf. Simon de Faverisham, *Quaest. APr.* I.44, f. 122vA: "signum universale adveniens termino communi distribuit ipsum pro omnibus suppositis, et pro suppositis per se et pro suppositis per accidens. Sicut enim se habent ad participationem formae termini, sic se habent ad distributionem; supposita autem per se participant formam termini per se, supposita autem per accidens participant formam termini per accidens; ideo terminus per se distribuitur pro suppositis per se, /et/ per accidens pro suppositis per accidens." 14 quaedam] quoddam(?) B.

'omnis homo currit, album est homo, ergo album currit', non quia album sed <quia> accidit homini. Et per hoc solvitur illud argumentum "a quo terminus universalis habet abstrahi". 15

Tunc accipio alias duas propositiones: 'omnis homo currit, album est homo'; ponitur quod homo sit albus, ergo album currit; sequitur, nam ad oppositum consequentis sequitur oppositum antecedentis. 20

Aliud est quod suppono quod appositio termini 'necessario' non coartat formam termini nec eius distributionem, ita quod terminus sic stat in ista 'omnis homo est species' sicut || dicendo 'omnis homo currit', ergo quamquam praedicatum non competat suppositis per accidens, ut dicendo 'de necessitate est animal', tamen cum signum reperiat istam indifferentiam in termino, pro utrisque distribuitur, et ideo sequitur 'omnis homo de necessitate est animal, album est homo, ergo album de necessitate est animal', et licet conclusio sit falsa, non est inconveniens, quoniam tunc minor est falsa, et si ita esset quod dicendo 'omnis homo de necessitate est animal' quod 'homo' solum sta<re>t pro eo quod per se est homo, tunc minor esset falsa, quod absurdum est dicere. 25

Tunc dico quod signum adveniens termino distribuit ipsum pro istis et pro illis. Verum enim est quod 'homo' supponit pro eo quod est homo, quia totum universale comparatur ad partes quarum quaelibet est suum totum. Si ergo signum adveniens termino denotet ipsum stare pro partibus, semper fit distributio pro eo quod est homo, licet non tantum pro eo quod in actu est homo. 30

DETERMINATIO PROBLEMATICIS 2

<3. ***>

DETERMINATIO PROBLEMATICIS 3

3. / Quando ergo quaeritur utrum ex maiori de necessario et minori de inesse ut nunc sequatur conclusio de necessario, dico quod sic, quoniam licet conclusio sit falsa, maior etiam est falsa, et falsitas praemissae non impedit consequentiam. Et ideo, sicut haec est falsa 'omnis homo est

16 illud argumentum] ad argumentum in disputatione deperdita prolatum referri videtur. 37 tantum] vel tamen B.

- 5 species, Socrates est homo, ergo Socrates est species', sic 'omnis homo de necessitate est animal, album est homo, ergo album de necessitate est animal'. Cum ponamus hominem album esse, pro eo fiet distributio, tamen li 'necessario' non coartat subiectum, et 'homo' non supponit pro eo quod per se est homo, quod ablatum est.
- 10 3.2 → 2.2.3.1? Tunc ad argumentum quod ex maiori de necessario negativa et minori de contingenti dicit Aristoteles quod non sequitur nisi duplex conclusio, et tamen si ex maiori de necessario affirmativa et minori de inesse ut nunc sequatur conclusio de necessario, oportet de necessitate quod sequatur illa conclusio quando maior est negativa
- 15 de necessario et minor de contingenti, –dico quod Aristoteles primo Priorum dicit quod syllogismus ostensivus differt a syllogismo ex falsis, quoniam syllogismus ostensivus fit ex veris et accipit infallibiliter duas propositiones veras; cum ergo Aristoteles determinet de syllogismo ostensivo in libro Priorum, et talem oportet habere utramque
- 20 praemissam veram, †et hoc quando altera de necessario et minori de inesse ut nunc sequatur conclusio, et tunc altera sit falsa.† Sed quare Aristoteles non dicit conclusionem sequi ex maiori de necessario negativa et minori de contingenti? Dico quod li 'necessario' in negativa habet ampliare quantum ad supposita, [et ideo dixit Aristoteles quod
- 25 sequebatur conclusio de necessario ex maiori de necessario negativa et minori de contingenti,] et ideo dixit quod non sequebatur. Et quamquam hoc faciat [et] li 'necessario' in negativa, tamen hoc non facit in affirmativa; ideo etc.

11 Aristoteles] Arist., *APr.* I.16, I.19, I.22. 14 illa conclusio B *p.c.*] illa conclusio illa B *a.c.* maior] minor B. 15-16 primo Priorum] *cf.* Arist., *APr.* I.29.45b8-10. 19 libro Priorum] Arist., *APr.* I.23.

SOPHISMA 21

Anonymi

SOLA NECESSARIA NECESSARIO SUNT VERA

B 106vB

01. Haec est oratio proposita.

01.1-2 Probatio et improbatio satis patent.

01.3 Et respondebatur ad eam †multipliciter† ex eo quod li ‘necessario’ potest dicere necessitatem compositionis vel necessitatem actus. Sensus patent. 5

02. Circa ipsam fuerunt tria quaesita.

PROBLEMA 1

Utrum distinctio sit bona quod li ‘necessario’ potest dicere necessitatem compositionis vel necessitatem actus

De distinctione primo.

1.1 Et arguebatur quod erat bona.

1.1.1 Quia dicit Priscianus quod adverbium est vi verbi adiectivum; ex hoc videtur quod possit determinare actum. Item potest determinare compositionem, cum dicit qualitatem ipsius compositionis. Quare videtur quod distinctio sit bona. 5

1.1.2 Praeterea, in adverbiiis est ita quod quaedam sunt determinationes actus vel compositionis. Ideo etc.

2.1.1 Ad hoc respondebatur quod distinctio nulla erat, et dixit quod solum erat determinatio ipsius actus. Et dixit quod non erat compositionis determinatio, cum non sit nisi duplex compositio: quaedam quae est modus significandi, et ista non determinat<ur>; alia est compositio quae est unio extremorum, et talis non determinatur per adverbium, cum ipsa cum adverbio non habeat constructionem, sed solum adverbium est determinatio actus inhaerentis. 10
15

4 multipliciter] fort. quod est multiplex scribendum. 3² Prisc., Inst. XVII.ii.21 & XVII. xv.95. II quaedam quae] quid qui B, ut videtur,

2.1.2 †Ad argumentum respondebat†.

2.2 → 2.1.1 Sed contra positionem arguebatur, quoniam quaedam sunt adverbia quae respondent quibusdam modis significandi <***>

16 Ad – respondebat] *aut* Ad argumenta <non> respondebat *aut* Ad argumentum <primum> respondebat: <***> *scribendum esse videtur.* **17** arguebatur] ar()tur **B.** **18** Reliqua desunt, quae iam in exemplari unde *cod. B* descriptus est defuisse veri simile est. *Cf. praefationem p. 53.*

SOPHISMA 22

Anonymi

OMNIS HOMO EST UNUS SOLUS HOMO ||

B 107rA

Circa istud sophisma tria fuerunt quaesita.

P1 Primo utrum terminus communis ex sua natura sive per se sine adiunctione alterius sit determinatus ad aliquod suppositum, vel utrum sit indifferens, ita quod possit verificari per hoc praedicatum, scilicet “esse speciem”, et aliquando per hoc praedicatum <“currere”> dicendo ‘homo currit’.

P2 Secundo quaerebatur utrum per se sit subiectum distributionis.

P3 Tertio de veritate huius.

PROBLEMA 1

Utrum terminus communis ex sua natura sit determinatus ad aliquod suppositum

1.1 De primo arguitur quod terminus communis est determinatus ad aliquod suppositum:

1.1.1 Quia de ratione termini communis est esse sive permanere; ad terminum <communem> ergo pertinet quod semper sit. Cuius probatio est, quia eius est definitio, et definitio non est nisi permanentium; sed eius permanentia nihil aliud est quam permanentia suppositi indeterminati; ergo terminus communis, quantum est de se, determinatus est ad aliquod suppositum indeterminatum.

1.1.2 Praeterea, differt homo et humanitas sicut concretum et abstractum; sed humanitas non videtur esse abstractum a materia –non enim videtur esse anima– ergo ‘humanitas’ non tantum formam significat sed totum aggregatum; cum ergo homo sit concretum respectu humanitatis, oportet quod homo sit contractum ad aliquod suppositum.

1.1.3 Praeterea, sequitur ‘homo, ergo aliquis homo’; non autem sequeretur nisi in ratione hominis includeretur aliquis homo, quia consequens includitur in antecedente. Et confirmatur in dando oppositum, et etiam per Aristotelem in Praedicamentis.

1.2 Oppositum arguitur, quia si in ratione hominis includeretur suppositum, tunc multae propositiones verae essent falsae. Sequeretur enim ‘homo est species, ergo aliquis homo est species’; sed haec est falsa ‘aliquis homo est species’, quod probatur quia eius opposita est vera, ‘nullus homo est species’; et haec est vera ‘homo est species’, quod probatur per definitionem speciei et quia homini convenit definitio speciei; ideo etc.

PROBLEMA 2

Utrum terminus sub tali indifferentia sit subiectum distributionis

Tunc quaerebatur de secundo, utrum terminus sub tali indifferentia sit subiectum distributionis.

1.1 Et arguitur quod sic, quia talis terminus sic existens est universalis, quia abstractus est; sed universale in quantum tale potest distribui; ergo terminus existens in tali indifferentia est subiectum distributionis.

1.2 Oppositum arguitur, quia cuius est actus, eius est potentia; sed cum terminus est distributus, non amplius manet ista indifferentia, sed iam determinatus est; ergo subiectum distributionis non erat in quantum indifferens, sed in quantum determinatum est.

PROBLEMA 3

Utrum haec sit vera ‘omnis homo est unus solus homo’

1.1 Tunc de tertio arguebatur, scilicet quod haec esset vera:

1.1.1 Quia unum et multum sunt de differentiis entis; accipiatur ergo unum et multum sibi oppositum, planum est quod unum istorum dicitur de quolibet; sed non omnis homo est multum, ergo omnis homo est unus homo in numero.

1.1.2 Praeterea, ista propositio universalis est vera contra quam non contingit instare; haec est huiusmodi; ergo etc.

1.2 Oppositum huius arguebatur:

1.2.1 Qui dicit omnem hominem dicit multitudinem, et qui dicit unum numero dicit unitatem; qui ergo dicit omnem hominem esse unum

6 cuius – potentia] cf. Arist., *Somm. Vig.* 1.454a8, *Auctoritates Aristotelis* 7.70. 8-9 in quantum] ip(su)m B. 6² *Cum ratione* 1.1.2 cf. Anonymus Tabarroneus, *Sophismata*, S8 [620.21], f. 25vA: “Item, universalis est vera contra quam non est dare instantiam, sed haec est huiusmodi, ergo etc.”

hominem dicit multitudinem esse unitatem; sed haec est falsa, ergo et haec ‘omnis homo est unus solus homo’.

1.2.2 Praeterea, sequitur ‘omnis homo est unus solus homo, ergo unus solus homo est omnis homo’. Et probatur haec consequentia ex identitate praedicati ad subiectum, unde in affirmativa propositione praedicatum denotatur esse subiectum. Sed ista videtur esse falsa ‘unus solus homo est omnis homo’, quia tunc unum in numero esset multa in numero, quod falsum est. Ergo etc. 15

DETERMINATIO PROBLEMATIS I

3.1 Ad primum istorum dicendum. Accipiatur quod est aliquod suppositum determinatum, sicut Socrates, Plato; et est aliquod suppositum indeterminatum, quod significatur per hoc quod dico ‘aliquis homo’, unde ‘aliquis homo’ dicit suppositum indeterminatum, quia ‘aliquis’ dicit modum accipiendi terminum pro supposito indeterminate. 5

Loquendo de primo supposito evidens est quod terminus communis significat per abstractionem a supposito determinato. Intellectus enim hominis non est intellectus Socratis, ‘homo’ enim non significat Socratem. Et ratio et possibilitas huius talis est: quia videmus quod natura humana non determinat Socratem, possibilis est abstractio hominis sine ipso. B 107rB

De secundo supposito maior est dubitatio, quia quicquid videtur convenire homini videtur convenire alicui homini supposito indeterminate sumpto, et ideo dubitaret aliquis utrum homo includat aliquod suppositum indeterminatum. 15

Et videtur mihi esse dicendum quod ‘homo’ non tantum significat per abstractionem a Socrate, sed etiam a supposito indeterminate sumpto, quia sicut intellectus hominis non est intellectus Socratis, sic[ut] etiam intellectus hominis non est intellectus alicuius hominis. Et huius ratio est quoniam homo in quantum huiusmodi est de genere permanentium et incorruptibile, et tale non includit aliquod corruptibile ita quod sit de ratione eius. Nunc est ita quod suppositum, sive fuerit sumptum determinate sive indeterminate, corruptibile est, ita quod aliquis homo ex ipsa ratione qua sic significatur corruptibilis est. Supponitur enim 20

25 significatum <hominis sub ratione> huius quod dico 'aliquis', dicit enim
 modum accipiendi particulariter, sicut 'omnis' dicit modum accipiendi
 universaliter. Nunc est ita quod ipsum particulare ex ipsa ratione qua
 est particulare, quod sit corruptibile. Et hoc probaret aliquis ex opposita
 30 ratione quam habet ipsum universale, ita quod verum est dicere 'homo
 semper est', non tamen verum est dicere 'aliquis homo semper est',
 quia si verum esset dicere 'aliquis homo semper est', tunc aliquis homo
 semper esset, quod falsum est. Quod autem falsa sit ipsa confirmaret
 aliquis in dando oppositum, scilicet 'nullus homo semper est', et haec
 35 est vera facta inductione in singularibus. †Diceret enim aliquis quod
 facta inductione in singularibus non sufficit concludere universalem nisi
 fiat inductio in subiecto sine dubio†. Iste enim videtur modus inducendi
 quem docet Aristoteles: inducere a singularibus. Quod etiam apparet
 per definitionem inductionis; est enim a singularibus ad universale
 40 progressio. Et sic apparet quod haec et vera 'nullus homo semper est'.
 Unde non est idem dicere 'Socrates currit' et 'Socrates vel Plato currit',
 quia in prima attribuo praedicatum Socrati determinate, in alia autem
 indeterminate. Similiter cum dicitur 'homo currit' videtur quod prae-
 dicatum attribuitur alicui supposito, <sed ***,> unde ista esset falsa
 'Socrates vel Plato currit' nisi praedicatum alteri conveniret. Cum igitur
 45 istud praedicatum quod est "semper esse" nulli supposito conveniat nec
 determinate nec indeterminate, haec esset falsa 'aliquis homo semper
 est'. Et sic suppositum non est de ratione termini communis.

Et hoc dicit Avicenna quod animal nihil aliud est secundum se nisi
 illud quod ponitur in sua definitione; unde licet animal possit esse
 50 intellectum vel extra, tamen neutrum istorum esse significat nec inclu-
 dit, sed utrumque sibi accidit. Sed animal non est aliquod animal nisi
 per hoc quod animal habet esse extra intellectum indeterminate ad
 suppositum, et Avicenna plane dicit quod animal nec significat esse
 quod habet [esse] extra nec esse quod habet in intellectu. Et sic appa-
 55 ret quod animal non includit in sua ratione aliquod suppositum, quia

25 hominis sub ratione] *exempli gratia scripsi, nam aliquid ad hunc tenorem deside-
 ratur. 28 quod] superfluit, sed vix delendum. 38-39 est – progressio] Arist., Top.
 I.12.105a13-14, trl. Boethii: "inductio vero est a singularibus ad universalia progres-
 sio". 48 Avicenna] Avicenna, *Metaph.* V.1, *praesertim pp.* 236- 237. 49-50 possit esse
 intellectum] *fort.* possit <habere> esse <in> intellectu[m] *scribendum.* 55 quia] quod B.*

non includit esse quod habet [esse] extra animam, et ex ista ratione habet suppositum. Dicit enim quod animal secundum quod animal nec includit in se universalitatem nec particularitatem. Ista igitur videtur esse intentio Avicennae. Unde differentia est inter hominem et aliquem hominem et Socratem, non in re, sed tantum in ratione, unde ‘Socrates’ significat hominem determinate signatum, sed ‘aliquis homo’ significat hominem indeterminate signatum, ‘homo’ vero significat aliquid non includendo in sua ratione nec determinate nec indeterminate aliquod suppositum. Et huius signum est quia illud quod est receptibile aliorum nullum illorum in sui ratione includit; et homo determinari potest per Socratem et per aliquem hominem, et sic apparet quod homo non includit in sua ratione aliquod signatum.

3.2 → 1.1 Ad rationes in oppositum.

3.2.1 → 1.1.1 Dicendum ad primum dicendo quod terminus communis non significat esse nec non esse. Unde quamvis terminus communis sit semper permanens, non tamen in eius ratione [non] videtur includi aliquam permanentiam; unde licet aliud non potest esse sine alio, tamen unum potest intelligi praeter aliud. Similiter ratio illa non concludit quod homo includit suppositum nisi aliquod sit permanens. Nunc autem nullum suppositum est permanens, sicut visum est. Et propter hoc bene dicit Aristoteles quod de universali est scientia.

3.2.2 → 1.1.2 Ad secundam rationem dicendum quod non est differentia inter hominem et humanitatem eo quod ‘homo’ significet aliquod contractum ad supposita. Supponitur quod ‘humanitas’ sit nomen formae tantum, quia est forma partis et forma totius, unde per formam materia est in actu, similiter per formam totum aggregatum est in actu. Dico igitur quod ista forma est alterius rationis secundum quod accipitur secundum quod est forma partis et secundum quod est forma totius. Unde ‘humanitas’ significat illam formam quam habet aggregatum sub ratione totius, unde ‘anima’ significat formam hominis sub ratione partis, ‘humanitas’ sub ratione totius illam eandem formam significat.

3.2.3 → 1.1.3 Ad aliud dicendum quod non est consequentia sine adiunctione praedicati, quia consequentia non est termini ad terminum. Unde non est hic consequentia ‘homo, ergo aliquis homo’. Tunc

56 ex ista ratione B] *si sanum est, “ista ratio” est ratio qua animal habet esse extra animam.* 65 nullum] utrum B. 76 Aristoteles] cf. Arist., *APo.* I.31.87b38-39.

- 90 dicendum quod si adiungatur praedicatum, aliquando sequitur, ali-
quando non. Quando additur praedicatum determinans acceptionem
termini pro suppositis, tunc bene sequitur; quando vero additur praed-
dicatum quod non convenit suppositis, tunc non sequitur. Et quando
datur oppositum, non oportet, quia datur oppositum totius proposi-
95 tionis sicut utrobique poneretur praedicatum.

DETERMINATIO PROBLEMATIS 2

- 3.1 Ad illud quod secundo quaerebatur primo videtur esse dicendum:
ad hoc quod aliquid sit subiectum distributionis non requiritur quod
ei additur praedicatum ita quod per illud determinetur ad supposita,
immo sine adiunctione praedicati contingit intelligere communitatem
5 termini et similiter significare, ita quod terminus sine adiunctione praed-
dicati videtur habere in se unde multiplicetur, quia significat aliquid
quod est participabile a multis, et ideo signum –sive fuerit universale
sive particulare– non tantum dicit modum accipiendi pro suppositis,
immo determinat ipsum a[liqui]d suppositum. Unde ‘aliquis homo’
10 absolute loquendo significat determinationem ad suppositum, et ideo
signum distribuit ipsum terminum et facit ipsum stare pro suppositis.
Et istud sufficiat.

DETERMINATIO PROBLEMATIS 3

- 3.1 Ad illud quod tertio quaerebatur, utrum haec sit vera vel falsa. Non
videtur esse aliqua causa falsitatis in ipsa, et quod sit vera, hoc decla-
ratur sic[ut]: quia ‘unum numero’ significat unum quod est commune
cuilibet uni in numero; sed omne commune quod potest distribui et
5 sic pro pluribus accipi, si denotatur esse [vel] cum multiplicato, ipsum
est multiplicatum et intelligitur ut multiplicatum, et ideo terminus
communis positus in praedicato post signum universale habet confusam
suppositionem immobilem, ut dicendo ‘omnis homo est animal’. Cum
igitur unum in numero sit aliquid quod stare <potest> pro pluribus,

1-3 Ad – praedicatum] *iter. B.* 2-3 quod ei **B** *secunda vice*] ei quod **B** *prima vice.* 6 unde] unum **B.** 3-4 unum quod est commune cuilibet uni] unumquodque commune cuilibet unum **B.** 5 sic] similiter **B.** si] sed **B.** 6-7 terminus communis *etc.] de hac regula vide. e.g., Petrus Hispanus, Tractatus VI.9.*

tunc videtur quod cum additur alicui multiplicato tunc multiplicatur, 10
et ex ista ratione diceretur haec vera.

Et est intelligendum quod quantum est ex parte praedicati nulla vide-
tur esse causa falsitatis. Sed videamus ex parte subiecti. Si virtus huius
sermonis denotaret quod Socrates cum Platone esset unum numero, tunc
esset falsa, et hoc videretur alicui quia praedicatum attribuitur simul 15
<toti> subiecto. Sed sine dubio ista non est virtus sermonis: verum enim
est quod isti sermones differunt ‘Socrates est unus solus homo, Plato,
et sic de singulis’, et dicendo ‘omnis homo est unus solus homo’, quia
primo ‘unus solus homo’ attribuebatur cuilibet divisim, et similiter cum
dicitur sic ‘omnis homo est unus solus homo’ attribuebatur cuilibet || B 107vB
divisim, [et similiter cum dicitur sic ‘omnis homo est unus solus homo’
attribuitur utrique divisim,] non tamen ita divisim quin etiam simul. Et
ideo videtur haec esse vera ‘omnis homo est unus solus homo’, unde
aliqua determinatio adveniens alicui determinabili non determinat nisi
secundum suam determinationem; ideo etc. 25

3.2 → 1.2 Ad rationes in oppositum.

3.2.1 → 1.2.1 Dicendum quod <qui> dicit omnem hominem dicit
multitudinem, non tamen dicit multitudinem numeralem eo modo quo
significatur hoc nomine ‘multitudo numeralis’, quia tunc haec numquam
posset verificari. Haec enim vera est ‘unum numero non est multum 30
numero’. Unde non denotatur unum attribui multitudini sed attribui
cuilibet parti multitudinis, et ideo non erit haec falsa. Et sic apparet
quod ista ratio non concludit.

3.2.2 → 1.2.2 Ad aliud dicendum quod per eandem rationem per
quam aliquis concedit istam ‘omnis homo etc.’, per eandem rationem 35
concederet istam ‘unus homo est omnis homo’. Sed videamus de veritate
huius ‘aliquis homo est omnis homo’: sed de veritate huius videtur quod
hoc quod est ‘aliquis homo’ non posset stare pro pluribus simul, quia
hoc repugnat signato unde signatum; et si non possit simul stare pro
pluribus, videretur tunc quod ista non posset verificari ‘aliquis homo 40
est omnis homo’; et ideo etc.

15 quia] quod B. 25 determinationem] vox suspecta. 38 hoc] haec B, ut videtur; idem
de hoc parum infra sequenti valet.

CORRECTIONS TO EARLIER VOLUMES OF *CPhD*

Notation: '19.17 $x \rightarrow y$ ' = at p. 19, line 17, where the edition has x , read y instead.

In vol. I Otto used square brackets [...] to indicate words or parts of words inserted by the editor, whereas later volumes of *CPhD* use pointed brackets <...> for insertions and square brackets to indicate words or letters to be excised. In the list of *corrigenda* I retain Otto's brackets and orthography on the left-hand side of the arrow, but follow the later convention about brackets and a slightly modified orthography on the right-hand side. Corrections without attribution are my own conjectures.

VOL. I

Besides the eight mss of John of Dacia's *Divisio scientie* listed in the introduction, pp. xxxvi-xl, Jan Pinborg discovered three more, viz.

9. Kremsmünster, Stiftsbibliothek, 269: 85r-94r. 14th c.?
10. Kraków, BJ, 1252: 133r-176r. 13th c.
11. Vaticano, Bibliotheca Apostolica Vaticana, Vat. lat. 1144: 304r-311r. 15th c.

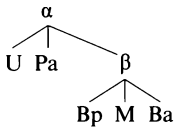
Heinrich Roos¹ and Pinborg also discovered four extra manuscripts of the sophisma *De gradibus formarum*, viz.

4. Ba = Basel, Öffentliche Bibliothek der Universität, F.IV.18: 61r-68r, 14th c. Contains 515.1-543.15 duodecimam.
5. U= Uppsala, Universitetsbiblioteket, C.604: 84vB-90vA, late 13th or early 14th c. Contains 515.1-558.14 substantie.
6. M = Mantova, Biblioteca Comunale, III.D.19 (445): 4rA-vB, 14th c. Contains 517.19-543.24 materia.
7. N = Nürnberg, Stadtbibliothek, Cent.V.21: 77vB-79rB, early 14th c. Contains 517.19-543.15 dicitur.

1) Cf. Roos 1971.

At an unknown date, Pinborg collated *Ba* and *U*² (but not *M* and *N*) with Otto's edition of the sophisma, and prepared a new edition, entering in a copy of CPhD I the changes of text and apparatus that he wished to perform. Below, I record his changes of the text, marked *JP*, but not his revised apparatus.

At a later date, Pinborg collated all mss except *N* for pp. 517-530 of the edition, but did not incorporate the results in his revised apparatus. He did, however, draw a tentative stemma, viz.:

- 10.15 quicquid est principium, est omnis scientie → quod quid est principium
est omnis scientie
- 47.5 indicatur → iudicatur *JP*
- 50.27 pluma → pluvia *JP*
- 135.10 acciduntur → accipiuntur *JP*
- 202.4 inpotentiale → impossibile
- 209.18 supplementum → suppositum *JP*
- 245.24 corruptione. A simili → corruptione, a simili *JP*
- 312.27 nos, simpliciter → nos, similiter *JP*
- 367.26 constructionem → coniunctionem
- 368.2 privari → praedicari. Cf. CPhD VII: 99.147.
- 369.9 hoc vel hoc → hoc vel hoc <vel hoc>
- 374.18 Quia → Quod
- 375.19 alia → animalia
- 375.29 impositio → in proposito *JP*
- 436.24 suscipiendo → sustinendo *JP*
- 517.11 significata → signata. *But perhaps the word should be deleted, as it is
absent from Ba, Bp and U. Otto's apparatus erroneously has significari
instead of significata.*
- 518.16-17 Delete que – positionem. *This clause, which occurs in A, is absent from
Ba, Bp, Pa and U. JP*

2) Some of the main variants of ms *U* were published by Pinborg in Roos 1978: 35-38, in the context of some unfinished editions from Roos' *Nachlass*.

- 519.19-20 *Delete proceditur – ultimam. This clause, which occurs in A, is absent from Ba, Bp, Pa and U. JP*
- 519.22-23 *altera illarum inerit eius opposito → altera inerit opposito with mss Ba, Bp, Pa and U. JP*
- 520.15 *uel qua [est] homo → vel homo. The qua figures in Bp, it is absent from Ba, Pa and U. It does not appear from Pinborg's collation whether A has it. JP*
- 527.7 *incorporalis → incorruptibilis (with ms M; U has the ambiguous incor-
lis). JP*
- 528.25 *alteratione → abscisione (with Ba, Bp, U). JP. Pinborg was not quite con-
vinced of the necessity of this change, but it is attractive.*
- 528.28 *manifestum → modo (with Ba, Bp, Pa). JP. Pinborg had not made up his
mind whether this change is necessary, but it is very attractive.*
- 529.26 *Delete et poete poemata, which is found in A, but absent from Ba, Bp,
Pa and U. JP. (If, as Pinborg thought, this is a secondary addition to the
text, the person who added the words must have known his Aristotle, for it
is clearly inspired by the passage in the Ethics referred to.)*
- 531.11 *philophiam → philosophiam JP*
- 544.19 *accidentalem: According to Otto's apparatus. Bp has substantialem, but
in fact it has lost accidentalem and several more words due to a homoeote-
leuton. The correct text is found in ms U: accidentalem. Sed non dicimus
materiam esse accidens. Ergo etiam nec materia dice[re]tur substantia ex
eo quod est in potentia ad formam substantialem. JP*
- 544.20-21 *sive [cum] condicione → cum determinatione (U has sive condicio or
sine condicio)*
- 544.23 *in potentia: Add est dictum secundum quid et cum determinatione non
diminuente. Ergo si esse substantiam in potentia. Due to the homoeote-
leuton. Bp has omitted this piece of text, which is found in U (though with
9 d̄cone = condicione or cum dictione for cum determinatione).*
- 544.33 *accidentis est inesse → accidentis esse est inesse with U. JP*
- 545.5 *idem → ibidem with ms U. JP*
- 545.17 *alio est. → alio est, immo alia sunt in ipsa with U. JP*
- 545.29 *igitur → vero with U. JP*
- 546.19 *aptus → aptus natus with U. JP*
- 546.23 *apta → apta nata with U. JP*
- 546.29 *termino → terminorum transmutationis with U. JP*
- 546.33 *materia prima secundum se non est substantia in actu → materia prima
non est substantia secundum se seu substantia in actu with U. JP*
- 547.13 *penetrare → penetrari with U. JP*
- 547.22 *reperiri → recipere with U. JP*
- 547.24 *susceptibilis est: Add corporis, et per consequens susceptibilis est with
U. JP*

- 547.32-33 *Delete the sharp parentheses, the words in loco ... in, which are missing in Bp, are found in U. JP*
- 547.34-35 *distinguetur → designatur with U. JP*
- 548.4 *posset duci linea, quod → possit duci linea, sequeretur quod ad materiam possit duci linea; quod with U. JP*
- 548.10 *omni loco: Add aut in <n>ullo aut in uno [aut] et non in alio. Si dicatur quod accipiat eam in omni loco with U. JP*
- 548.11 *omni loco: Add nisi quia ipsa materia est in omni loco with U. JP*
- 548.34 *Si – uniantur → Si sunt per omnia idem, uniantur with U. JP*
- 549.13 *autem → habet with U. JP*
- 549.15 *in actu est → in actu aut est with U. JP*
- 549.33 *intellectu[um] → intellectuum with U. JP*
- 550.5 *manifestum est] Add quod transmutatio est de intellectu materiae, nec forma nec effectus nec suum simile, quia unumquodque istorum differt a materia per essentiam. Materia igitur secundum se nichil actu est. Ergo non est substantia in actu. Nona et ultima ratio est, que attenditur penes contradictionis implicationem, quia quod est substantia in actu secundum se, per se existit sine omni forma. Sed illud, quod aliquid est actu, hoc est forma; quare si materia secundum se non includit formam aliquam, manifestum est with U. JP*
- 550.12-13 *accidentalibus. Item que omnia sunt impossibilia. [Ergo] manifestum est → accidentalibus ita substantialibus. Que cum omnia sint impossibilia sint, manifestum est with U. JP*
- 550.28 *[nec in actu] → nec in actu. U has the three words. JP*
- 550.29-30 *sufficiente → sufficienti with U. JP*
- 550.35 *Non → Nec with U. JP*
- 551.2 *est → erit with U. JP*
- 551.3 *materia nec [est] → materia prima nec est with U. JP*
- 551.11 *multiplex → multipliciter with U. JP*
- 551.20 *in actu, → in actu. Ergo substantia cum primo fiat, <fit> ex materia et forma et non ex nichilo, nec ex ente in actu with U. JP*
- 551.21 *[igitur] → igitur with U. JP*
- 552.20 *[primo] → primo with U. JP*
- 552.30 *substantialium → substantiarum with U. JP*
- 553.1 *[est] → est with U. JP*
- 553.4-9 *quia forma-[pura] potentia → quia forma seminis est aliquid. Verum enim est dicere, quod semen seu sperma non est illud, ad quod est in potentia, ut semen hominis non est homo. Nec sperma hominis est materia prima; sic enim ex spermate hominis indifferenter fieret quodcumque ens naturale, quod falsum est. Materia igitur non prima non est in pura potentia with U. JP*
- 553.28 *proprietates → proprietates substantiales with U. JP*

- 553.36-554.1 materia → materia prima *with U. JP*
- 554.18 [illud quod] habet → hunc *with U. JP*
- 554.24-31 Dico autem – in alio. → Dico autem substantialis natura et non substantia, quia substantia significat rem de genere substantie, substantiale autem significat per modum substantie, scilicet per modum entis non in alio, ut albedo, nigredo etc., que non significant substantias sed per modum substantie. Et propter hoc ex hac proprietate materia prima non dicitur substantia proprie sed aliquid substantiale; secundum istum etiam modum materia non prima bene habet modum substantie, et est aggregatum ex forma substantiali et ex materia, quia huiusmodi non sunt in alio. *with U. JP*
- 554.32 materia → materia prima *with U. JP*
- 554.33 distinguendum [est], quod → distinguendum est, quia *with U. JP*
- 555.10 [vel immediate] → vel per se et immediate *with U. JP*
- 555.11 est, per cuius → est; per eius *with both mss. JP*
- 555.32 in actu – accidentaliter → per formam autem accidentalem fit ens secundario, ita quod ens tale <et> secundum quid, *which is the reading of U except that U has in se for secundario and accidit for tale <et>. JP*
- 556.20 [id est] de illo, quod est substantia in substando → vel de illo, quod est substantia a substando *with U. JP*
- 556.23-24 [est ens per se, accidens autem] → est ens per se, accidens *with U. JP*
- 556.36 uidetur → uidetur primo *with U. JP*
- 557.2 omnium respectu → respectu omnium *with U. JP*
- 557.10 quam → materiam *with U. JP*
- 557.24 simpliciter → simplex
- 557.24 et mensuratum] mensuratorum *with U. JP*
- 557.25-26 principium cognoscendi → principium essendi et cognoscendi *with U. JP*
- 557.28 primum → primum et minimum *with U. JP*
- 557.32 mensura. [Maior patet], quia unitas → mensura seu minimum respectu omnium, que sunt <in predicamento substantie.> Maior patet, quia unitas *with U (except for the addition of in predicamento substantie). JP*
- 557.34 quod → quia *with U. JP*
- 558.1 [recipit predicationem substantie] → est substantia *with U. JP*
- 558.4-5 [vnum – huiusmodi] → unum non est mensura alterius. Sed materia et forma sunt distincta per essentiam, et unum non reducitur ad alterum *with U. JP*
- 561.31 simpliciter → simplex
- 562.20-21 in rationem entis artis → in ratione mensurantis
- 562.21-22 omnium. Per → omnium per *and imitator[ia]s mensura → imitator<ia>s. Mensura JP*
- 563.30 Que → Quare
- 563.32-33 deus. Sed hec → deus, secundum hoc

- 564.29-30 ut in qualitatibus. Primo modo et quantitas discreta → ut in qualitatibus primo modo, et quantitas discreta
- 565.32 desinit → deficit

VOL. II

New manuscript: Oxford, Bodleian Library, Hamilton 12

This 15th-century paper ms, formerly the property of St Peter's monastery in Erfurt (ex libris on f. 1r), contains at the end two parchment leaves, numbered ff. 168-169. Of these 168 is really a fragmentary bifolium written in the late 13th or early 14th century. The page size is now mm 198 × 140, originally it was probably a little bigger (measures taken in 1991). As Jan Pinborg realized some time in the 1960s, the bifolium originally formed part of a manuscript of Martin of Dacia's *Modi significandi*, of which it preserves the following pieces of text:

CPhD II: 19.19 Habito–28.15 terminus + 45.22 et similiter–50.8 praedicamenti

Judging from the size of the lacuna between the two leaves, they must have been the innermost bifolium of a gathering with just a single leaf sandwiched between them.

- 3.10 inquirenda → praemittenda *JP* (with several mss, see app.)
- 9.7 eas → ea *JP* (with several mss, see app.)
- 10.14 ordinem → ordinem Donati *JP* (with several mss, see app.)
- 34.24 substantiam → subiectum *JP* (with several mss, see app.)
- 39.15 reddit → redit
- 40.20 qualitatis → quiditatis *JP* (with some mss, see app.)
- 43.1 excitantis → excitati *Marmo*. Cf. CPhD IV: 183.53.
- 88.7 abstrahitur → abstrahit
- 122.16, 30 concedendo → concedo
- 128.11-12 omne quod est ubique, communem locum occupat, et semper, quod ab omni tempore mensuratur, non incepit esse; → omne quod est ubique, omnem locum occupat, et semper, <ita> quod ab omni tempore mensuratur nec incepit esse;
- 129.8 auctu → actu

- 130.26-131.1 quaeritur: aut est praedicatio impossibilis aut necessaria, non et possibilis. → quaeritur: Aut est praedicatio impossibilis aut necessaria? Non impossibilis.
- 131.26 in parte → aperte
- 132.29 nec universale → nec <est> universale
- 132.30 nec est ratio → nec [est] ratio
- 133.17 multitudo → similitudo
- 136.16 omnino → non
- 139.12 Ideo → Sed
- 139.16 rationem → quaestionem
- 139.29 animal in quantum animal est homo vel asinus → animal in quantum animal <non> est homo vel asinus
- 145.6-8 Res tamen – homo vel asinus → Res tamen subiecta intentioni praedicatur, cui applicabilis est [et cetera], qualis est homo vel asinus
- 145.33-146.1 Sed si aliquis sic ascipiat concretum et abstractum, sunt differentiae → Sed si aliquis sic arguat: concretum et abstractum sunt differentiae
- 146.7 nec modo → nec <hoc> modo. *This is the minimal correction needed to make sense of the period, but the text may be more seriously corrupt.*
- 146.21 *Add <2. ***>. An argument is missing, to which 147.3-5 is the answer.*
- 147.3 quod de Socrate → quod <dicitur> de Socrate. *Instead of <dicitur>, <arguitur> or <additur> would also do.*
- 148.28 ponitur → praedicatur
- 148.30 ponuntur → praedicantur
- 149.5 ponitur → praedicatur
- 155.15 dicendum et concedendo → dicendum est concedendo *or* dicendum, et concedo
- 158.2 ponuntur → praedicantur
- 158.34 cum → autem
- 160.2 omis → omnis
- 160.5 materiam → materiam <et formam> *JP*
- 160.30 glosso in modo Aristotelis → glosso †in modo† Aristotelis. *A word like dictum seems required.*
- 161.2-3 intellexit Aristoteles. Auctoritate illa alio modo → intellexit Aristoteles auctoritate illa. Alio modo
- 161.11-12 admensis impositoribus → a diversis impositionibus
- 162.20 numeraliter ab eo → numeraliter <distinctum> ab eo. *Alternatively, delete ab eo. For the argument, cf. CPhD VII: 87.11sqq.*
- 163.4 comparatu → comparata (*or another perfect participle*)
- 163.32 oppone ut → opponeret
- 166.4-7 distribuabile (*three times*) → distribuibile
- 166.12 albus currit → <omnis> albus currit *JP*

166.13	distribuabilis → distribuibilis
166.16	distribuitur omnibus → distribuitur <pro> omnibus
176.27	hos → hoc <i>JP</i>
177.16-17	Sed hoc nihil <aliud> est <quam> quod → Sed hoc nihil est, quia
194.17	contenti → contenta
194.18	orbe, scilicet → orbe <***> scilicet
194.29	mirabilis <potentia> naturae → mirabilis naturae
204.7	sit → fit
204.8	cuius est ipsum → †cuius est ipsum†. <i>Something like cuiusmodi est chimaera would make sense.</i>
236.22, 23	communicatae → communitate
241.26	res et signata → res [et] signata

242.20-243.6

Sed aliquando vult conceptum suum exprimere aliquibus ut futura sunt et absentia, et ideo oportet ipsum habere aliquod signum, per quod signatum potest hoc facere. Sed illud non potest esse vox, cum sit de genere praesentium. Oportet igitur quod litterae sunt signa vocum.

Dicendum ergo quod extendendo hoc nomen res triplicem habet gradum. Nam quaedam res sunt, quae habent esse intellectum solum, sicut res designatae per haec vocabula chimaerea, hircocervus, genus, species et cetera. Quaedam aliae res sunt, quae cadunt etiam in anima. Et sunt res extra animam ut lignum, lapis et huiusmodi. Dico igitur ad quaestionem, quam supra quaerat de re <si de re> primo modo, sic vox significat passionem in anima intra, quod nihil extra; si de re secundo modo, sic vox <nihil> significat, cum nulla sit impositio vocis ad rem illam. Si de re tertio modo, sic dico quod vox significat et passionem in anima et rem extra animam, per prius tamen est significatum passionis.

Proposed reconstruction

Sed aliquando vult conceptum suum exprimere aliquibus ut futuri sunt et absentes, et ideo oportet ipsum habere aliquod signum, per quod sign[at]um potest hoc facere. Sed illud non potest esse vox, cum sit de genere praesentium. Oportet igitur quod litterae sint signa vocum.

Dicendum ergo quod extendendo hoc nomen res triplicem habet gradum. Nam quaedam res sunt quae habent esse intellectum solum, sicut res designatae per haec vocabula 'chimaerea', 'hircocervus', 'genus', 'species' et cetera. <Quaedam sunt quorum esse est tantum extra animam per se, ut materia.> Quaedam aliae res sunt, quae cadunt et in anima et sunt res extra animam, ut lignum, lapis et huiusmodi. Dico igitur ad quaestionem quod si quaestio quaerat de re primo modo, sic vox significat passionem in anima ita quod nihil extra; si de re secundo modo, sic vox <nihil> significat, cum nulla sit impositio vocis ad rem illam. Si de re tertio modo, sic dico quod vox significat et passionem in anima et rem extra animam, per prius tamen est sign[ificat]um passionis.

Commentary: A comparison with Thomas Aquinas, *Expositio libri Pe-ryermenias*, pp. 9-10, makes it clear that the point in the first paragraph is that men not only wish to communicate their concepts to people who are in the same place and time as themselves, which can be done by means of vocal signs, but also to people who are in another place or in the future, for which purpose vocal signs do not suffice, while letters do.

According to Roos' apparatus, the manuscript actually has the correct *sint* in the sentence "Oportet igitur quod litterae sint signa vocum" instead of the *sunt* he chose to print.

The addition of "Quaedam-ut materia" in the second paragraph is due to *JP*, who discovered a parallel passage in Anonymus Giele's commentary on *De anima*, qu. I.10 (p. 46 in the edition in *Philosophes Médiévaux* 11; p. 34 in the edition in *Mediaevalia Philosophica Polonorum* 15): "Dicendum quod quaedam sunt quorum esse tantum est in anima; quaedam sunt quorum esse tantum est extra animam per se, ut materia; quaedam autem sunt quae et sunt in anima et extra animam." The example "ut materia" is difficult to understand, since matter obviously has a name. However, Anonymus Giele in qu. I.9 argues that prime matter is not intelligible *per se*, but only in some indirect way, and in qu. I.10 says that "Illa autem quae sunt extra animam tantum, et *per se* non sunt intelligibilia, ista *secundum quod huiusmodi* non habent dictiones ea significantes: quod enim non cadit in mente non est significabile." My italics.

- 243.16 significatum → significativum *JP*
 247.14 stamneo. → stanneo.
 249-252 Most of qu. 15 was re-edited by Gauthier (1989a: 72*-73*).
 250.15 sensus prior est visus → sensus propriorum est verus *Gauthier*
 251.6 <quae> → <in quantum> *Gauthier*
 251.10-11 verum logicum <in quantum> attingit rationem → verum in quantum
 attingit <ad> rationem *Gauthier*
 251.15 intellectum → <in> intellectu *Gauthier*
 251.19 proprius → propriorum *Gauthier*
 252.12 prior est visus → <sensus> propriorum est verus *Gauthier*
 253.6 autum → autem
 253.22, 255.21, materialis → integralis; cf. Anon., *Visitatio feminae*, CIMAGI. 73 (2002) 186.
 255.23
 255.15 additamentum → <per> additamentum
 256.26 <si i>dem maneat significatum → dum maneat significativum

- 271.14 si est de bene esse. Ergo est de esse *JP*
 271.15 Probatio: commune → Probatio consequentiae *JP*
 283.21-22 a causa? → animam?
 289.13 aequivocas per → aequivocas <de> per; cf. 324.22.
 290.13 cetera. → cetera, <***>
 291.30 aggregatione → aggregatum
 308.13 qua → quam
 319.2 in <eo> → ibi
 319.12, 14, 18, logicalis → localis *JP*
 22; 321.17, 21;
 322.6, 15.19
 322.9 logicales → locales *JP*
 322.10 logicus → locus *JP*
 323.12 in distinctionem → per distinctionem
 323.16 delete colon after non
 324.15 probat → proferat
 324.16-17 proferatur → proferatur <***>
 324.22 aequivocas per se → aequivocas <de> per se
 325.6-7 Delete <est> and <quid> *JP*
 326.24 Desit ei quidam, concedendo, → Deficit enim quaedam condicio.

VOL. III

The two works contained in this volume are almost certainly by different authors, and it is doubtful if either of them was a “Symon Dacus” as claimed by Amplonius. Examples in *Domus gramatice* point to a German origin. See discussion in Pinborg 1964 with important modifications in Pinborg 1967: 61-63 & 95-97; Ebbesen 2012.

- 10.28, 29; 11.2, significatum → significativum
 4, 14/15, 18, 19
 11.2 significatis → significativis
 11.26 potest vel possumus sic definire → potest [vel possumus] sic definiri
 15.15 nomen speculatum → nomen complexivum. Cf. Petrus Helias, *Summa*, pp. 72-73 Reilly.
 47.16 partibus → pronominiibus *JP*
 92.7 modo → <modo> *JP* (presumably after consulting the ms). But a better solution might be to delete both this and the preceding <modo>, which are not strictly necessary.
 92.8 Gramatica → Modo gramatica *JP* with the ms.

103.33	percussum → percussioem
108.27	subiectum → scientia <i>JP</i>
120.22	discretione → destructione <i>JP</i>
154.13	sumuntur → finiuntur <i>JP</i>

VOL. IV

13.57	construuntur → constituuntur
31.75	suae → sui, <i>or</i> → suae <inhaerentiae>
31.77-78	syllogizat dialecticus → syllogizat, <syllogizat> dialecticus
63.47	proprietatet → proprietate
74.73	quod → quae
226.20	sine fieri reale → sine fieri reali
311.3	quae → quia
311.10	– rerum → rerum –

VOL. V

Corrections marked ‘*Zi*’ are taken from Zimmermann 1973.

3.21	summo bono → summum bonum
4.26-27	quae <non> sunt ad hoc bonum aut ad contraria huius sunt, <sunt> peccata in homine. → quae <non> sunt ad hoc bonum, aut ad contraria huius, sunt peccata in homine.
4.28	huius → huiusmodi <i>Zi</i>
4.40	intentio → mentio <i>Zi</i>
5.56	haec determinant ista, sed similiter praedicta. → †haec determinant ista, sed similiter praedicta. †
8.94	nisi quod → nisi quae
8.95	eius → huius <i>Zi</i>
9.103 & 106	concludit → concluditur (<i>this is the minimal correction, but there may be some more serious error</i>)
9.107	non → nec
10.132	cum → †cum† <i>or</i> [cum]
10.136	eius → esset <i>Zi</i>
10.137	potentiam → positionem <i>Zi</i>
10.142	impossibile → impossibile
10.153	videt → vidit
14.28	mathematicus, naturalis et divinus → mathematica, naturalis et divina

- 16.82-86 *the text is corrupt and the editor's interventions do not solve the problems*
- 18.74 & 19.79 illa "transmutatio → "illa transmutatio
- 23.44 sicut → scilicet Zi. *This was accepted by Hisette (1977) 183. However, the emendation is unnecessary, as sicut is frequently used with the same sense as scilicet in scholastic texts from the period.*
- 23.45 dixerunt → dixerunt <quod> Hisette (1977) 183.
- 23.51 <in> medio → media Hisette (1977) 183. *medio is a misreading, the ms actually has media.*
- 23.70 possit → potuit Hisette (1977) 183.
- 24.78 aufers → infers Hisette (1977) 184.
- 31.31 generans → generationis
- 33.50 siccum, grave. Licet caro → <humidum>, siccum, grave, leve. Caro
- 35.24 ex qua → ex quo
- 38.55-39.56 dico quod non-ens simpliciter (*sic!*) quod est potentia <nihil>, nego: non potest conferre ad generationem → dico quod non-ens simpliciter, quod est pura negatio, non potest conferre ad generationem.
- 40.37 demonstrativa → determinata *or, just possibly*; demonstrata (*the latter is the ms reading and was proposed by Zi*)
- 41.58 *Sajō's et <cum> does not work, but one might consider simply changing et into cum.*
- 41.59 nec est ultra in agentem quendam → †nec est ultra in agentem quendam†
- 42.14 diminuari → diminui
- 42.29 localis, non possis → localis. Non potes
- 45.75 transitur → transiret
- 45.77 proper → propter (*misprint, noticed by Zi*)
- 49.42 aliquo → alio
- 50.14-18 quandocumque – Quandocumque → quandoque – Quandoque Zi
- 51.17 cum → tamen Zi
- 51.22 membrum → membra Zi
- 51.23 cadat → cadant Zi *with the ms*
- 54.39 ulla → nulla
- 54.18 vidimus → videmus
- 59.149 partes sicut → partes. Sint Zi
- 66.58 cum → tu. *But there is something more wrong with the period.*
- 66.87-88 Sed quando → secundum quod Zi. *If this is accepted, lines 85ff. must be repunctuated: Ad secundum quod quod [...] additamentum. Si illud additamentum [...] secundum quod dicis in minori propositione, vera est. Sed [...] quantitatis. The first period then is a restatement of the major in the argument to be refuted; the second says that the minor would be true if a certain condition were fulfilled; the third that this condition is not fulfilled.*
- 67.94 dictum → ductum Zi
- 67.120 cetera → casae Zi

- 73.128 Sicut → Sed
- 73.130-131 se non tangerent nec etiam haberent locum naturalem propter corpora naturalia → se non tangerent. Nec etiam habent locum nisi propter corpora naturalia
- 74.160 simplicia debent sibi loco → simplicia determinant sibi locum (*or: locos*)
- 74.176 separatum, et dico → separatum etc. Dico *Zi*
- 78.13 aliquod pati inter → aliquam partem ita *Zi*
- 79.41-42 probatur sic: → probatur: Sit *Zi*
- 80.64 resumitur → respondetur *Zi* (*Zi actually says responditur, but that cannot be what he intended*)
- 89.55 similiter → simpliciter *Zi*
- 93.96 audacter → Avicenna *At any rate the name of an authoritative writer is needed*
- 95.34 mixto → mixti
- 95.44 Resumo rationem: resumo *is hardly the ms reading, but the word starts in res.*
- 100.57 calido → calidi *Zi*
- 102.45 quod → dico quod
- 103.46, 50, 51 extrinseco → extrinsecus
- 104.15 ita → †ita†
- 105.33 subiecto → subiecta *Zi*
- 105.46 <non> necesse est ipsum corrumpi → necesse est ipsum <non> corrumpi *Zi*
- 105.48 corruptionis. Sic erit in proposito, eo quod
→ corruptionis, sic erit in proposito: eo quod —*the sic picks up the sicut in line 44, which means that the period has not been finished.*
- 106.61sqq. *something seriously wrong. Ms apparently has*
Sicut non omne quod corrumpetur processus ab esse ad non esse potest esse generatio, sic nec huius processus ab esse ad non-esse erit corruptio.
- Perhaps* Sicut non omnis (*genitive*) quod corrumpetur processus ab esse ad non esse potest (*or better: debet*) esse corruptio, sic nec huius processus ab esse ad non-esse erit corruptio
- 113.18 <nisi> → <aut>. *Cf. Arist., Mete. IV.384a24, trl. Guillelmi: "Si autem aliquod lac non habeat caseum aut paucum"*
- 116.1 unica → univoca. *The same change must be performed in the header.*
- 120.33 generatur → generaretur
- 125.21 Calcidius → Ptolomeus
- 126.33-34 et ideo nulla sunt quae in durationem redire possent
→ † et ideo nulla sunt quae in durationem redire possent† *Averroes, GC IV.70 does not solve the problem*
126. Header to qu. 12: novus → perpetuus
139. app. fontium ad 7-8: Lib. I, Qu. 7 → Lib. I, Qu. 6 (see CPhD VI.1: 25.10-12)

- 142.66 sit pro causa → sic procedit —*not strictly necessary emendation.*
- 143.12 commicta → commixta —*the ms may well have commista*
- 144.49 est principium → est principium <entis>
- 146.81 consequentia → consequentiam
- 153.27 vel non → [vel non]
- 153.34-36 argumentatio logica nihil probat, si fiat argumentatio dialectica <quae> ad propria principia scientiae specialis est litigiosa, quia procedit ad propria a communibus.
- argumentatio logica nihil probat: si fiat argumentatio dialectica ad propria principia scientiae specialis, est litigiosa, quia procedit ad propria a communibus.
- 154.37&41 metaphysica → metaphysicus —*same correction necessary in the header*
- 165.64 sub †duplam† → subduplam
- 182.1-2 Quaeritur utrum materia prima sit facta non certo utrum de novo vel ab aeterno.
- Quaeritur utrum materia prima sit facta —*non curo utrum de novo vel ab aeterno.*
Same correction in the header
- 183.55 commune primum → primum commune
- 185.105 factionem → factum
- 187.19 nihil est in futuro → nihil est <aeternum> in futuro *Hisette (1977) 150.*
- 193.85-88 dico quod intelligendum est ad hoc: omnis effectus in esse conservatur per aliquam suam causam. Ista propositio vera est, nam quicumque iudicat in quolibet effectu, hic inveniet: ista non stant simul
- dico quod intelligendum est quod haec 'omnis effectus in esse conservatur per aliquam suam causam', ista propositio vera est, nam quicumque inspiciat, in quolibet effectu hoc inveniet: ista non stant simul — *the correction iudicat → inspiciat is not very good paleographically, but I have not been able to think of anything better*
- 197.32 substantialiter → substantiatur —*This correction was proposed by Fioravanti in Medioevo 10 (1984) 28; I checked with the ms in 1992, and it looked like it actually has substantiatur*
- 199.42 diffinitione → †diffinitione†
- 211.83 ultima habet → ultra haec
- 211.87ff. *The text has Ad aliud dico in lines 87 and 93, but the arguments addressed cannot be found among the rationes principales. They rather look like counter-arguments to the answer to ratio 3 that immediately precedes them. The words Sed ulterius quaerere volo in line 95 make no sense. In lines 90-92 simus → simum.*
- 213.40 signari → significari. *The ms abbreviation allows of both resolutions, but in CPhD significari is preferred except in materia signata and similar expressions.*

- 215.108 determinat lignum → determinat <***> lignum. *Sense and syntax might be saved with two small changes: determinat, <ut> lignum et aurum sicut subiectum et materia<m> curvi vel recti*
- 217.4 haberi → habere
- 218, app. to line 24: 193b → 194b
- 225, app. to line 100: *instead of the proposed change of qui to aliquis, the simpler change to quis would suffice.*
- 227.37 & 39 *The insertion of <respectu> is superfluous*
- 227.41-42 non fieri contingit effectum concludere, ut mors vivi → †non fieri contingit effectum concludere, ut mors vivi†
- 227.43 aliam → aliquam. *The ms has a^{am}.*
- 229.15-16 neque aliam superiorem eas coniungentem et casualiter coniunguntur → neque <per> aliam superiorem eas coniungentem [et casualiter] coniunguntur
- 235.18 Quaeritur utrum omnia sint quae eveniunt ab aeterno sicut praeordinata → Quaeritur utrum omnia sicut eveniunt ab aeterno sint praeordinata or Quaeritur utrum omnia [sint] quae eveniunt ab aeterno sint praeordinata
- 237.70 tamen → sunt
- 237.73 ita consiliari <potest> → ita consiliari <contingit>. *A verb is needed, but it must be one that can have consiliari for its subject. There is an indirect reference to Arist., Int. 9.18b31 "Quare non oportebit neque consiliari neque negotiari".*
- 237.73-74 Sed quaeris de immediatis effectibus primi principii. Dico quod → Si quaeris de immediatis effectibus primi principii, dico quod
- 238.106-108 Tria dicta sunt unde quod omnia quae eveniunt sic praeordinata sunt ab aeterno et ratio super hoc. → †Tria dicta sunt unde quod omnia quae eveniunt sic praeordinata sunt ab aeterno et ratio super hoc.†
- 238.4 sequitur → reducitur
- 239.6 haberi → habere
- 240.49 quae si → quae etsi
- 243.51 scit possibilitate → scit <cum> possibilitate
- 243.61 quod homo → quod <si> homo
- 248.34 elementa, neque → <neque> elementa, neque
- 249.64 eam sufficienter → causam sufficientem
- 250.97 generabilis et corruptibilis → generationis et corruptionis
The ms does have generabilis et corruptibilis, but the emendation, proposed in Hisette (1977) 69 is indubitably correct.
- 250.100-101 secundo siderum
The ms has sive desiderium Sajó's secundo siderum makes no sense. Hisette (1977) 69 proposed sive desiderans, which does not seem quite satisfactory either.
- 251.107-108 propter diversitatem effectuum contrariorum → propter diversitatem <situs potest esse causa> effectuum contrariorum *Hisette (1977) 125.*

- 251.117-118 quae sufficienter → quae <sunt> sufficienter. Cf. 250.83
- 253.193 anima aeterna → actio aeterna *Hisette (1977) 207. But the tekst may be sound. Cf. this volume p. 98.*
- 253, app. to line 193: Alfabarius (*sic!*), Locum non inveni. → Liber de causis 3.35, p. 53 Pattin.
- 260.21 et hoc non est → et hoc non esset
- 261.37 <aliud a termino motus> → <nisi>
- 269.11 mobile mobile → motum mobile
- 281.42 haberi → habere
- 284.28 tempus subsequentis → tempus <quietis> subsequentis
- 296.125 elementa, et ideo → elementa <***> et ideo. *The missing text must at least have included something like possunt esse subiectum scientiae.*
- 296.131, 133, 136 habent → habet. *In all three cases infinitum is the subject.*
- 300.90 Ad argumentum in contrarium dico quod nullo modo est → Ad argumentum in contrarium dico: quod nullo modo est
- 300.94 illud → in illo *Hisette (1977) 108*
- 307.25 actio animae sine extra animam → †actio animae sine extra animam† *It is possible to read sive instead of sine in the ms, but that does not save the passage.*
- 320.29 est impossibile. Si locus esset materia → esset impossibile, si locus esset materia

VOL. VI.1

- 10.201 *Delete « after determinatur, insert it after ambabus in line 202.*

VOL. VII

Préface: The argumentation for the temporal priority of *SF* over *C* in the shared questions was undermined by R.-A. Gauthier (1989a: 78*-79*) through an analysis of the quotations in the two versions of the text. With *C* being the older version, the otherwise strange ‘*explicit*’ at the end of qu. 95 in ms *F* gets a natural explanation: the *SF* version is the result of grafting qu. 96-106 onto a somewhat revised edition of the *C* version, and ms *F* conserves the word that shows the boundary between the questions deriving from the *C* commentary and the additional questions. Cf. Ebbesen 2003: 33.

81.115-118 Notice that Iohannes Dacus, *Summa Grammatica*, CPhD I.2: 366 follows the *F* version of the text:

Edition, following S	<i>F</i>	Iohannes Dacus
Tertio suppono quod omnem rem <i>conceptam</i> contingit alteri per vocem exprimere. Ex hiis tribus arguo sic: voces sunt significativae a concordia hominum et in aliquo tempore determinato et numero, <i>sed omnes voces semper sunt</i> in determinato numero	Tertio suppono quod omnem rem <i>quam contingit tradere sub conceptione</i> contingit alteri per vocem exprimere. Ex hiis tribus arguo sic: voces sunt significativae a concordia hominum et sunt aliquo tempore in determinato numero <i>sicut omnes fuerunt voces gallicae aliquando</i> in determinato numero	Tertium suppono et est, quod omnem rem, <i>quam contingit cadere sub conceptione</i> , contingit alteri exprimere per vocem. Ex hiis sic. Vox fit significativa a concordia hominum, et <i>in aliquo determinato tempore sunt</i> voces aliuus ydiomatis in aliquo determinato numero, <i>sicut voces ydyomatis Gallicani aliquando fuerunt</i> impositae ad significandum.

85.252-86.267 I am now convinced that *F* must be the foundation of the reconstruction of the text, and so here below is the *F*-text with my emendations.

F: Declaratio secundi est nam illa ratio quae non est vocis nisi secundum quod vox cadit sub usu accipientis eam, non est aliquid reale in voce differens a substantia vocis, quia illud <quod> non est in voce praeter hoc quod vox cadat sub usu accipientis eam in ratione signi, illud <non> semper remanet in voce quam diu remanet ipsa vox; sed vox nihil significat nisi secundum quod cadit sub usu et cetera, quia cum vox accipitur ab intellectu et ignoratur eius impositio, iam non accipitur in ratione signi, quare {quia *F*} ratio signi addita voci nihil est *in* substantia vocis reale nisi secundum quod intellectus vocem intellegit, ita tamen quod ratio significandi est proprie *forma* {facta *F*} aliqua <facta> ab intellectu in voce secundum quod cadit sub usu intellectus accipientis eam *in* ratione signi, non tamen est aliquid reale additum essentiae vocis. Praeterea vox nihil significat nisi intellectus eius institutionem accipiat, et post institutionem eius significationem; haec autem significatio non remanet in voce, quia intellectus solum *hanc* rationem agit in voce, quare et cetera. Unde vox per suam substantiam movet auditum, per auditum autem transiens <praesentatur intellectui, et> intellectus eius institutionem apprehendit. Et haec est ratio *ipsius*, quae est ratio significandi, quare et cetera.

The supplement “praesentatur intellectui, et” is probably wrong, but something with approximately that meaning seems to be required.

- 158.118 est → <in>est
- 158.119 praedicati → partis. *S* has *p̄ti* partis, but *p̄ti* maybe expunged
- 180.28 abstracte → absolute (*cf.* 182.94)
- 232.28-31 *Change punctuation as follows:* Cum igitur consequentia sit quaedam relatio, et non est relatio identitatis in consequentia, ergo non sufficit diversitas extremorum secundum rationem tantum, → Cum igitur consequentia sit quaedam relatio, et non est relatio identitatis, in consequentia ergo non sufficit diversitas extremorum secundum rationem tantum,
- 248.89 proposuit → propinavit *Gauthier (1989a: 79*) coll. Averr. Metaph. 2.15 & SF 4.68.*
- 262.56 quorum → quorum<dam>
- 277 app. ad 66-72: locum non inveni → *cf.* Arist. Pol. I.2.1253a9-10 (*even though Aristotle says nothing about furs etc.*)
- 277 app. ad 93-94: Petrus Helias, Summa super Priscianum 1045.83-84 Reilly
- 276 app. ad 56-59: 9-17 → 16-17
- 278.94 orationibus → dictionibus (*conjecture*)
- 339.91 significant → <as>signant. The word before is either *eum* as printed or maybe *eam* in C

VOL. VIII

- 77.25 aquae^l → terrae *Richter*

BIBLIOGRAPHY

Abbreviations

- AHDLMA = *Archives d'histoire doctrinale et littéraire du Moyen Age*.
AL = *Aristoteles latinus*
CIMAGL = *Cahiers de l'Institut du Moyen-Âge Grec et Latin*, Université de Copenhague 1969-.
CPhD = *Corpus Philosophorum Danicorum Medii Aevi*, DSL: Copenhagen 1955-.
E&G = Ebbesen & Goubier 2010 (see “Secondary Literature”, below).
GL = *Grammatici latini*.

Primary Literature

- Albertus Magnus: We refer to the “Editio Coloniensis”, *Opera omnia*, Münster im Westfalen 1951-.
- , *Metaph.* = XVI.2: *Metaphysica, Libri 6-13*, ed. B. Geyer 1964.
 - , *Ph.* = IV.1: *Physica, Libri 1-4*, ed. P. Hossfeld,
 - Aegidius Romanus, *Comm. SE = Expositio supra libros Elenchorum*, ed. Augustinus de Meschiatis de Bugella, Venezia 1500.
 - Anonymus, *Distinctiones Sophismatum 2.22 (sive Sophistaria Moguntina)*, ms Mainz, SB, 616: 1rA-79vB. Cf. E&G I: 25.
 - , *Grammaticalia et logicalia Parisina 8447*, ms Paris, BnF, lat. 8447, ff. 35r-41v. Cf. E&G I: 28.
 - , *Liber de causis*, in: P. Magnard, O. Boulnois, B. Pinchard & J.-L. Solère, *La demeure de l'être. Étude et traduction du Liber de causis*, Vrin: Paris 1990. The edition contained in this volume is a slightly revised version of the critical edition published by A. Pattin in *Tijdschrift voor Filosofie* 28 (1966) 90-203.
 - , “*Innata est nobis*” = *Quaestiones super Priscianum minorem*, ms. Oxford, Bodleian Library, Digby 55: 131r-151v.
 - , *Sophismata GC611*, ms Cambridge, Gonville & Caius College, 611/341: 47vB-60vB. Cf. E&G I: 33f. S7 [583.11] edited in Ebbesen 2006.
 - , *Sophismata Parisina 1374*, ms Paris, BnF, n.a.l. 1374: 87r-109v. Cf. E&G I: 37.
 - , *Sophismata Parisina 16618*, ms Paris, BnF, lat. 166618: 137r-152v. Cf. E&G I: 38.

- , *Sophismata Parisius &c.* = *Sophismata Parisius determinata a maioribus magistris tam Gallicis quam Anglicis*, ms Vaticano, BAV, Vat. lat. 7676: 1rA-72vB. Cf. *E&G* I: 38.
- , *Sophismata Pragensia*, ms Praha, MK, M.83: 1rA-60vB. Cf. *E&G* I: 39.
- , *Sophismata Vaticana 3061*, ms Vaticano, B.Ap.Vat., lat. 3061: 22vA-45rA. Cf. *E&G* I: 40.
- , *Sophismata Veneta altera*, ms Venezia, B. Marc., Z.302 (1873): 178rB-180rA. Cf. *E&G* I: 42.
- , *Sophismata Wigorniensia*, ms Worcester, Chapter Library Q.13: 24v-53v, 62v-66v, 74r-76r. Cf. *E&G* I: 42.
- Anonymus Alani, *Sophismata*, ms Pa = Paris, BnF, lat. 16135: 38rA-103vB. Cf. *E&G* I: 45. Partial edition of *S5* and complete edition of *S25* in Libera 1989; edition of *S13* in Libera & Gazziero 2008. However, I quote from my own transcriptions of the ms.
- Anonymus Brugensis, *Quaest. Apr.* = *Quaestiones super libros Priorum Analyticorum*, ms Brugge, SB, 509: 31rA-58vB. List of questions (w. a few errors) in Ebbesen 2010: 110-115.
- Anonymus C, *Quaest. SE* = qu. 800-840 in Incerti auctores, *Quaestiones super Sophisticos Elenchos*, ed. S. Ebbesen, *CPhD* VII, DSL/Gad: Copenhagen 1977.
- Anonymus Cracoviensis, *Sophismata*, ms Kraków, BJ, 649: 253rA-271vB. Cf. *E&G* I: 45.
- Anonymus Erfordensis, *Sophismata*, ms Erfurt, UB, CA 4° 328: 1r-73v. Cf. *E&G* I: 46. *S4* [583.21] edited in Libera 2002, but I quote from my own transcription of the ms.
- Anonymus Florentinus, *Quaest. Apr.* = *Quaestiones super libros Priorum Analyticorum*, ms Firenze, B. Medicea-Laurenziana 12 sin., 3: 50rA-61rB.
- Anonymus Giele, *Quaest. de An.* = *Un commentaire averroïste sur les livres I et II du Traité de l'âme* (Oxford, Merton College 275, f. 108-121), ed. M. Giele in: M. Giele, F. Van Steenberghe & B. Bazán, eds., *Trois commentaries anonymes sur le Traité de l'âme d'Aristote*, Philosophes Médiévaux 11, Publications Universitaires–Béatrice–Nauwelaerts: Louvain–Paris 1971. The same text was also published in: M. Giele, 'Un commentaire averroïste du traité De l'âme d'Aristote. (Texte inédit et étude). Publié par Władysław Seńko', *Mediaevalia Philosophica Polonorum* 15 (1971) 1-168.
- Anonymus Liberanus, *Sophismata*, ms Paris, BnF, lat. 16135: 3rA-37rB. Cf. *E&G* I: 46-47. *S14* edited in Libera 1989b and *S25* in Libera 1989a.

- Anonymus Lipsiensis, *Quaest. Metaph.* = Anonymi Boethio Daco usi *Quaestiones Metaphysicae*, ed. G. Fioravanti, *CPhD XIV*, DSL/University Press of Southern Denmark: Copenhagen 2009.
- Anonymus Matritensis, *Quaest. Cat.* = *Quaestiones super librum Praedicamentorum*, ed. R. Andrews, *CIMAGL 56* (1988) 117-192.
- Anonymus SEMP, *Quaest. APo.* = *Quaestiones super Posteriora Analytica*, mss Salamanca, UB. 1839; Erlangen, UB, perg. 213; München, BSB, clm 8002; Épinal, BM, 137). Qu. 34 quoted from excerpt in Ebbesen & Pinborg 1970: 24.
- Anonymus SF, *Quaest. SE* = qu. 0-106 in *Incerti auctores, Quaestiones super Sophisticos Elenchos*, ed. S. Ebbesen, *CPhD VII*, DSL/Gad: Copenhagen 1977.
- Anonymus Tabarroneus, *Sophismata*, ms M = München, BSB, clm 14522: 1rA-71vB. Cf. *E&G I*: 47f.
- Aristoteles. Cited by work title abbreviated as in H.G. Liddell, R. Scott & H.S. Jones, *A Greek-English Dictionary*, Oxford 1940, + book, chapter, page and column as in I. Bekker, *Aristoteles graece*, Berlin 1831. Sometimes a Latin translation is quoted. Such quotations are all taken from *Aristoteles Latinus (AL)*, either from the printed volumes of the series or from the preliminary electronic editions.
- Auctoritates Aristotelis* = Hamesse, J., ed., *Les Auctoritates Aristotelis*, *Philosophes Médiévaux 17*, Publications Universitaires-Béatrice-Nauwelaerts: Louvain-Paris 1974.
- Averroes. For most works we have used *Aristotelis Opera cum Averrois commentariis*, Apud Iunctas: Venice 1562. For his commentaries on Aristotle we use the same abbreviations as for the respective Aristotelian works.
- APo.* = *Expositio Media in Librum Demonstrationis Aristotelis*. 1562 edition, vol. 1,2b.
- de An* = Averrois Cordubensis *Commentarium magnum in Aristotelis De anima libros*, rec. F. Stuart Crawford, *Corpus Commentariorum Averrois in Aristotelem, Versiones Latinae VI,1*, The Mediaeval Academy of America: Cambridge, Mass. 1953.
- De substantia orbis*, 1562 edition, vol. 9
- GC* = *Commentarium medium in Aristotelis De generatione et corruptione libros*, ed. F.H. Fobes & S. Kurland, *Corpus Commentariorum Averrois in Aristotelem IV.1*, The Mediaeval Academy of America: Cambridge, MA, 1956.
- Metaph.* 1562 edition, vol. 8.
- Ph.* 1562 edition, vol. 4.

- Avicenna, *Metaph.* = Avicenna Latinus, *Liber De Philosophia sive Scientia divina*, ed. S. C. van Riet, 2 vols (I-IV, V-X), Peeters-Brill: Louvain-Leiden, 1977-80.
- Boethius, *Divis.* = Anicii Manlii Severini Boethii *De divisione liber*, ed. J. Magee, Brill: Leiden–Boston–Köln 1998.
- , in *Int. ed. 2^a* = Anicii Manlii Severini Boetii *Commentarii in librum Aristotelis Περὶ ἐρμηνείας*, ed. K. Meiser, Pars posterior, Teubner: Leipzig 1880.
- Boethius Dacus, *De aeternitate mundi*, ed. N.J. Green-Pedersen, *CPhD* VI.2, DSL/Gad Copenhagen 1976.
- , *MS* = *Modi Significandi*, ed. J. Pinborg, *CPhD* IV, DSL/Gad: Copenhagen 1969.
- , *Quaest. GC* = *Quaestiones De generatione et corruptione*, ed. G. Sajó, *CPhD* V.1, DSL/Gad Copenhagen 1972.
- , *Quaest. Ph.* = *Quaestiones super libros Physicorum*, ed. G. Sajó, *CPhD* V.2, DSL/Gad Copenhagen 1974.
- , *Quaest. Top.* = *Quaestiones super librum Topicorum*, ed. N.J. Green-Pedersen & J. Pinborg, *CPhD* VI.1, DSL/Gad Copenhagen 1976.
- Donatus, *Ars minor*, ed. L. Holtz in: id., *Donat et la tradition de l'enseignement grammatical*, CNRS: Paris 1981. In parentheses we refer to H. Keil's edition in *GL* IV, i.e. *Grammatici Latini* IV, Leipzig 1864.
- Euclides, *Elementa I-IV*, post J.L. Heiberg ed. E.S. Stamatis, Teubner: Leipzig 1969.
- Gentilis de Cingulis, *Quaest. Prisc. Min.* = Gentile da Cingoli, *Quaestiones supra Prisciano Minori*, ed. R. Martorelli Vico, Scuola Normale Superiore: Pisa 1985.
- Gosvinus de Marbasio: Gosvin de Marbais, *Tractatus de constructione*, ed. I. Rosier-Catach, Ingenium: Nijmegen 1998.
- Gualterus de Alliaco, *CURRO*, ed. I. Rosier in Rosier 1989.
- Guillelmus de Bonkes, *Quaestiones super Priscianum minorem*, ms. Cambridge, Gonville & Caius 344/540: 1r-26v. We have not had access to the ms. so for its readings we depend on the extract in Lewry 1981: 255-256, n. 15.
- Henricus de Gandavo, *Summa* = *Summa quaestionum ordinariorum*, 2 vols, Iodocus Badius Ascensius: Paris 1520 (rp. The Franciscan Institute: St. Bonaventure, N.Y. 1953).
- Iohannes, *Summa "Sicut dicit Remigius"*, ms Paris, BnF, lat. 16618: 40rA-114rA. Cf. *E&G* I: 52. Most of the work consists of sophismata. An edition of S13-14 is found in Rosier-Catach & Ebbesen 2004: 196-218, to which reference is made.

- Iohannes Dacus, *Summa Gramatica*, ed. O. Otto, *CPhD* I.1-2, DSL/Gad: Copenhagen 1955.
- Martinus de Dacia, *MS = Modi Significandi*, ed. H. Roos, *CPhD* II, DSL/Gad: Copenhagen 1961.
- Matheus Bononiensis, *MS = Quaestiones super modos significandi et super gramaticam*, ed. I. Rosier in Rosier 1992.
- Michael de Marbasio, *Summa = Summa de modis significandi*, ed. L.G. Kelly, *Grammatica speculativa* 5, Frommann–Holzboog: Stuttgart–Bad Cannstatt 1995.
- Nicolaus Parisiensis, *Synkategoremata*, ed. H.A.G. Braakhuis, in *De 13de eeuwse tractaten over syncategorematische termen*, *Deel* II, Meppel: Leiden 1979.
- Petrus de Alvernia, *Quaest. Cael.* = Peter of Auvergne, *Questions on Aristotle's De Caelo*, ed. G. Galle, *Ancient and Medieval Philosophy Series* 1, vol. 23, Leuven University Press 2003.
- , *Quaest. Cat.* = *Quaestiones super Praedicamentis*, ed. R. Andrews, *CIMAGL* 55 (1987) 3-84.
- , *Quaest. Int.* = *Quaestiones super Peri hermenias*. Editions of qu. 5-6, 31, 34-35, 49 in Ebbesen 1993b: 150-171.
- , *Quaest. Metaph.* = *Quaestiones super Metaphysicam*, ms Cambridge, Peterhouse 152: 117-127v & 129-224v.
- Petrus Helias, *Summa = Summa super Priscianum*, 2 vols, ed. L. Reilly, *Studies and Texts* 113, Pontifical Institute of Mediaeval Studies: Toronto 1993.
- Petrus Hispanus grammaticus, *Summa "Absoluta cuiuslibet"*, ed. C.H. Kneepkens, in: id., *Het iudicium constructionis*, 4 vols., vol. 4, Ingenium Publishers: Nijmegen 1987.
- Petrus Hispanus, *Synkategoremata*, ed. L. M. de Rijk, *Studien und Texte zur Geistesgeschichte des Mittelalters* 30, Brill: Leiden–New York–Köln 1992.
- , *Tractatus*, ed. L.M. de Rijk, Van Gorcum: Assen 1972.
- Plato, *Timaeus*, ed. J.H. Waszink, *Plato Latinus* IV, ed. altera, Warburg Institute–Brill: London–Leiden 1975.
- Porph., *Intr.* = Porphyrius, *Introductio (Isagoge)*, ed. A. Busse in *Porphyrii Isagoge et in Aristotelis Categorias commentarium*, *Commentaria in Aristotelem Graeca* IV.1, Reimer: Berlin 1887.
- Priscianus, *Institutiones grammaticae*, 2 vols, ed. M. Hertz, *Grammatici latini* II-III, Leipzig: Teubner 1855-1859.
- Proclus, *Elementatio Theologica translata a Guillemo de Morbecca*, ed. H. Boese, *Ancient and Medieval Philosophy Series* 1, University Press: Leuven 1987.

- Ps.-Albertus Magnus, *Quaest. MS = Quaestiones de modis significandi*, ed. L.G. Kelly, Amsterdam Studies in the Theory and History of Linguistic Science 15, John Benjamins: Amsterdam 1977.
- Ps.-Scotus, *Quaestiones super Analytica Priora*, in: Joannis Duns Scoti *Opera omnia*, ed. L. Wadding, vol. 1, Lyon 1639.
- Radulphus Brito, *Quaest. APr. = Quaestiones super Priora Analytica Aristotelis*, ed. G.A. Wilson, Leuven University Press 2016.
- , *Quaest. APo. = Quaestiones super Analytica Posteriora*. I have used an unpublished edition of qu. I.29 by Costantino Marmo, based on six manuscripts.
- , *Quaest. Prisc. Min. = Quaestiones super Priscianum Minorem*, 2 vols, ed. H.W. Enders & J. Pinborg, Grammatica Speculativa 3.1-2, Frommann-Holzboog: Stuttgart-Bad Cannstatt 1980.
- Robertus Anglicus, *Sophistria*, ed. A. Grondeux & I. Rosier-Catach, Vrin: Paris 2006.
- Robertus Kilwardby (Ps.-), *In Donati Artem maiorem III*, ed. L. Schmücker, Weger: Brixen 1984.
- Robertus Kilwardby, *Notule libri Priorum*, ed. & trl. P. Thom & J. Scott, 2 vols, Auctores Britannici Medii Aevi 23, British Academy/Oxford University Press 2015.
- Rogerus Bacon, *Opus tertium* in: *Fr. Rogeri Bacon Opera quaedam hactenus inedita I*, ed. J.S. Brewer, Longman, Green, Longman, and Roberts: London 1859.
- , *Summa gramatica*, ed. R. Steele, Opera hactenus inedita Rogeri Bacon XV, Clarendon Press: Oxford 1940.
- Sigerus de Brabantia, *Quaest. Metaph. (W) = Siger de Brabant, Quaestiones in Metaphysicam, reportation de Vienne*, ed. W. Dunphy, Philosophes Médiévaux 24, Institut Supérieur de Philosophie: Louvain-la-neuve 1981.
- Simon Dacus, *Domus gramatice*, ed. A. Otto, *CPhD III*, DSL/Gad: Copenhagen 1963.
- , *Quaest. Prisc. Min. II = Questiones super 2o minoris voluminis Prisciani*, ed. A. Otto, *CPhD III*, DSL/Gad: Copenhagen 1963.
- Simon de Faverisham, *Quaest. APr. = Quaestiones super libros Analyticorum Priorum*. ms Oxford, Merton College 292, ff. 111-137v (old foliation). List of questions in Ebbesen 2010.
- , *QV = Quaestiones veteres super libro Elenchorum*, in: Simon of Faversham, *Quaestiones super libro Elenchorum*, ed. S. Ebbesen, Th. Izbicki, J. Longeway, F. del Punta & E. Stump, Studies and Texts 60, PIMS: Toronto 1984.

- Thomas Aquinas, *Expositio libri Peryermenias. Editio altera retractata*, ed. R.-A. Gauthier, Opera omnia iussu Leonis XIII P. M. edita I*.1, Commissio Leonina–J. Vrin: Roma–Paris 1989.
- *Metaph.* = *In duodecim libros Metaphysicorum Aristotelis expositio*, ed. M. R. Cathala & R. M. Spiazzi (2nd ed.), Marietti: Taurini-Romae, 1971.
- *Ph.* = *In libros Physicorum*, ed. P. M. Maggiolo, Marietti: Taurini-Romae 1954.
- *Sens.* = *Sententia libri De sensu et sensato*, Opera omnia iussu Leonis XIII P. M. edita XLV.2, Commissio Leonina–J. Vrin: Roma–Paris 1985.
- Thomas de Erfordia, *Gram. spec.* = Thomas of Erfurt, *Grammatica Speculativa*, ed. & trl. G. L. Bursill-Hall, Longmans: London 1972.

Secondary Literature

- Andrews, Robert 1987: 'Petrus de Alvernia, Quaestiones super Praedicamentis. An Edition', *CIMAGL* 55: 3-84.
- 1988: 'Anonymus Matritensis, Quaestiones super librum Praedicamentorum. An Edition', *CIMAGL* 56: 117-192.
- Bandini, Angelo Maria 1777: *Catalogus codicum latinorum Bibliothecae Mediceae Laurentianae, Tomus IV*, Firenze.
- Bianchi, Luca 2011: 'Figmentum', in I. Atucha, D. Calma, C. König-Pralong & I. Zavattero, eds., *Mots médiévaux offerts à Ruedi Imbach*, Textes et Études du Moyen Âge 57, Brepols: Turnhout, 319-329.
- Courtenay, William J. 2015: 'Peter of Auvergne, Master in Arts and Theology at Paris', in Flüeler & al. 2015: 13-27.
- Ebbesen, Sten 1988a: 'Concrete Accidental Terms: Late Thirteenth-Century Debates about Problems Relating to such Terms as 'album'', in N. Kretzmann, ed., *Meaning and Inference in Medieval Philosophy. Studies in memory of Jan Pinborg*, Synthese Historical Library 32, Kluwer: Dordrecht, pp. 107-174.
- 1988b: 'A Grammatical Sophisma by Nicholas of Normandy ALBUS MUSICUS EST', *CIMAGL* 56: 103-116.
- 1989: 'Three 13th-century Sophismata about Beginning and Ceasing', *CIMAGL* 59: 121-180.
- 1993a: 'Boethius de Dacia et al. The sophismata in mss Bruges SB 509 and Florence Med.-Laur. S. Croce 12 sin., 3', in Read 1993: pp. 45-63.
- 1993b: 'ANIMAL EST OMNIS HOMO. Questions and Sophismata by Peter of Auvergne, Radulphus Brito, William Bonkes, and Others', *CIMAGL* 63: 145-208.
- 1995a: 'Sophisma; Sophismata', *Historisches Wörterbuch der Philosophie* 9, Schwabe: Basel. cols. 1069-1075.

- 1995b: ‘Tantum unum est. 13th-century sophistic discussions around the Parmenidean Thesis’, *The Modern Schoolman* 72: 175-199.
- 2002a: *Dansk middelalderfilosofi ca. 1170-1536* (= S. Ebbesen & C.H. Koch, *Den Danske Filosofis Historie* 1), Gyldendal: København.
- 2002b: ‘Communia “Visitatio” & Communia “Feminae”’, *CIMAGL* 73: 167-258.
- 2003: ‘Questions and Sophismata. Tracking Peter of Auvergne’, in H.A.G. Braakhuis & C.H. Kneepkens, eds., *Aristotle’s Peri hermeneias in the Latin Middle Ages. Essays on the Commentary Tradition*, Artistarium, Supplementa X, Ingenium: Groningen–Haren, pp. 31-49.
- 2006: ‘By necessity’, in V. Hirvonen & al., eds., *Mind and Modality*, Brill’s Studies in Intellectual History 141, Brill: Leiden 2006, pp. 141-151.
- 2010: ‘The *Prior Analytics* in the Latin West: 12th-13th centuries’, *Vivarium* 48: 96-133.
- 2012: ‘Simon de Dacia’, in S. Borgehammar, K. Friis-Jensen, L.B. Mortensen & Å. Ommundsen, eds., *Medieval Nordic Literature in Latin*. Accessible at https://wikihost.uib.no/medieval/index.php/Medieval_Nordic_Literature_in_Latin
- 2015: ‘*Si tantum pater est non tantum pater est*. An English Sophisma from the Late Thirteenth Century’, *Vivarium* 53: 336-352. *Rp.* in P. Paloma-Illarbe & M. Cerezo, *History of Logic and Semantics. Studies on the Aristotelian and Terminist Traditions*, Brill: Leiden 2017, pp. 192-208.
- forthcoming: ‘How to Build your own Sophisma (late 13th- early 14th-century style)’, in Libera, Cesalli & al., forthcoming.
- & Frédéric Goubier 2010: *A Catalogue of 13th-century Sophismata*, 2 vols., Vrin: Paris.
- & Jan Pinborg 1970: ‘Studies in the Logical Writings Attributed to Boethius de Dacia’, *CIMAGL* 3: 1-54.
- Flüeler, Christoph & L. Lanza & M. Toste, eds., 2015: *Peter of Auvergne. A University Master of the 13th century*, *Scrinium Friburgense* 26, De Gruyter.
- Gauthier, René-Antoine 1989a: ‘Préface’ in Thomas Aquinas, *Expositio libri Peryermenias. Editio altera retractata*, *Opera omnia iussu Leonis XIII P. M. edita I*.1*, Commissio Leonina–J. Vrin: Roma–Paris.
- 1989b: ‘Préface’ in Thomas Aquinas, *Expositio libri Posteriorum. Editio altera retractata*, *Opera omnia iussu Leonis XIII P. M. edita I*.2*, Commissio Leonina–J. Vrin: Roma–Paris.
- Grabmann, Martin 1940: *Die Sophismataliteratur des 12. und 13. Jahrhunderts mit Textausgabe eines Sophisma des Boetius von Dacien*, Beiträge zur

- Geschichte der Philosophie und Theologie des Mittelalters 36.1, Aschendorff: Münster i. W.
- Halm, Karl & al. 1876: *Catalogus codicum latinorum Bibliothecae Regiae Monacensis* II.2, München.
- Lafleur, Claude 1988: *Quatre introductions à la philosophie au XIIIe siècle*, Institut d'études médiévales–Vrin: Montréal–Paris.
- Lewry, Osmund P.: 'The Oxford Condemnations of 1277 in Grammar and Logic', in *English Logic and Semantics from the End of the Twelfth Century to the Time of Ockham and Burleigh*, ed. H.A.G. Braakhuis, C.H. Kneepkens & L.M.de Rijk, Nijmegen: Ingenium 1981, pp. 235-278.
- Libera, Alain de 1989a: 'Le sophisma anonyme "Sor desinit esse non desinendo esse" du Cod. Parisinus 16135', *CIMAGL* 59: 113-120.
- 1989b: 'La problématique de "l'instant du changement" au XIIIe siècle: Contribution à l'histoire des *sophismata physicalia*', in S. Caroti, ed., *Studies in Medieval Natural Philosophy*, Biblioteca di Nuncius. Studi e testi, Olschki: Firenze, pp. 43-93.
- 2002: 'Omnis homo de necessitate est animal. *Référence et modalité selon l'Anonymus Erfordensis Q 328 (pseudo-Robert Kilwardby)*', *AHDLMA* 69: 201-237.
- & L. Gazziero 2008: 'Le *sophisma* "Omnis homo de necessitate est animal" du *Parisinus latinus* 16135, f. 99rb-103vb', *AHDLMA* 75: 323-368.
- & L. Cesalli, F. Goubier & L. Gazziero, eds., forthcoming: *Sophismata. Histoire d'une pratique philosophique*, Sic et non, Vrin: Paris.
- Mottoni, B. Faes de 1990: *Aegidii Romani Opera Omnia* I. *Catalogo dei manoscritti (457-505)*, 1/5*, Firenze: Olschki.
- Pattin, A. 1978: *Repertorium commentariorum medii aevi in Aristotelem latinorum quae in bibliothecae Belgicae asservantur*, Ancient and Medieval Philosophy Series 1,1, Leuven University Press.
- Piazzini, A.M & P. Vian, *Manoscritti Vaticani Latini 14666-15203. Catalogo sommario*, Studi e Testi 332, Città del Vaticano 1989.
- Pinborg, Jan 1964: 'Eine neue sprachlogische Schrift des Simon de Dacia', *Scholastik* 39: 220-232.
- 1969: *Die Entwicklung der Sprachtheorie im Mittelalter*, Beiträge zur Geschichte der Philosophie und Theologie des Mittelalters 42.2, Aschendorff: Münster.
- Poorter, A. de 1934: *Catalogue des Manuscrits de la Bibliothèque Publique de la ville de Bruges*, Catalogue Général des Manuscrits des Bibliothèques de Belgique 2, Duculot–Les Belles Lettres: Gembloux–Paris.

- Read, Stephen, ed., 1993: *Sophisms in Medieval Logic and Grammar. Acts of the 9th European Symposium for Medieval Logic and Semantics*, Kluwer: Dordrecht.
- Roos, Heinrich 1962: 'Das Sophisma des Boetius von Dacien "Omnis homo de necessitate est animal" in doppelter Redaktion', *Classica et Mediaevalia* 23: 178-197.
- 1963: 'Ein unbekanntes Sophisma des Boethius de Dacia', *Scholastik* 38: 378-391.
- 1971: 'Neuentdeckte Sophismata zum Formproblem', *Theologie und Philosophie* 46: 248-255.
- 1978: 'Drei Sophismata zum Formproblem in der Hs Uppsala C 604', *CIMAGL* 24: 16-54.
- Rosier, Irène 1988: "'O Magister ...". Grammaticalité et intelligibilité selon un sophisme du XIIIe siècle', *CIMAGL* 56: 1-102.
- , 1989: 'Un sophisme grammatical modiste de maître Gauthier d'Ailly', *CIMAGL* 59: 181-232.
- , 1991: 'Les sophismes grammaticaux au XIIIe siècle', *Medioevo* 17: 175-230.
- , 1992: 'Mathieu de Bologne et les divers aspects du pré-modisme', in D. Buzzetti, M. Ferriani & A. Tabarroni, eds., *L'insegnamento della logica a Bologna nel XIV secolo*, Istituto per la storia dell'università: Bologna, pp. 73-164.
- Rosier-Catach, Irène & S. Ebbesen 2004: 'Petrus de Alvernia + Boethius de Dacia: SYLLOGIZANTEM PONENDUM EST TERMINOS', *CIMAGL* 75: 161-218.
- Sirridge, Mary 1990: 'Can 'est' be used impersonally? A Clue to the Understanding of the Verbum Substantivum', *Histoire Épistémologie Langage* 12/2: 121-138.
- , 1993: 'Interest mea et imperatoris castam ducere in uxorem: Can 'est' be used impersonally?', in Read 1993: 262-274.
- Stump, Eleonore 1989: 'Boethius of Dacia. The Sophisma 'Every Man is of Necessity an Animal'', in N. Kretzmann & E. Stump, eds. *The Cambridge Translations of Medieval Philosophical Texts: Volume 1, Logic and the Philosophy of Language*, Cambridge University Press: Cambridge, pp. 480-510
- Tinë, Antonino 1997: 'Le questioni su Porfirio di Pierre d'Auvergne', *AHDLM* 64: 235-333.
- Thomson, Rodney M. 2011: *Catalogue of Medieval Manuscripts of Latin Commentaries on Aristotle in British Libraries, Volume I: Oxford*, Brepols: Turnhout.

-
- 2013: *Catalogue of Medieval Manuscripts of Latin Commentaries on Aristotle in British Libraries, Volume II: Cambridge*, Brepols: Turnhout.
- Vuillemain-Diem, Gudrun 1995: *Metaphysica, Lib. I-XIV, Recensio et Translatio Guillelmi de Moerbeka, Praefatio*, Aristoteles Latinus XXV.3.1, Brill: Leiden–New York–Köln.
- Zimmermann, Albert 1973, '[Rezension] *Boethii Daci Opera, Quaestiones de generatione et corruptione*', *Archiv für Geschichte der Philosophie* 55: 243-246.

INDEX LOCORUM LAUDATORUM

Compiled by Kristian Thomsen Purretkov

*Items marked with * are tacit quotations noticed by the editors.*

'(app.)' = in the apparatus. '(?)' = identification doubtful.

Albertus Magnus	7.7b29 108, 109
<i>Metaphysica</i>	10.12a28-29 382
VII.I.7 106	
VIII.I.3 106	
XI.I.6 106	
 <i>Physica</i>	
IV.III.7 *324	
 Ammonius	
<i>In De interpretatione</i>	
184.25-32 269	
<i>Locus non inventus</i> 271	
 Anonymus	
<i>Liber de causis</i>	
3.35 96, 97	
8.87 (?) 108	
9.99 182	
<i>Loci indeterminati</i> 94, 95	
 Aristoteles	
<i>Categoriae</i>	
5.2a11sq. (?) 553	
5.2a11-14 505	
5.2a34-b5 224	
5.3b10-13 505	
5.3b15-18 369	
5.3b19 178, 369, 506, 518, 529	
5.4a22sq. 112, 113	
5.4b8-10 90, 91	
5.5a1-2 *325	
7.6b28-7a13 420	
	 <i>De interpretatione</i>
	1.16a3-8 185
	1.16a4-7 371
	1.16a9-13 513
	2.16a30-b5 456
	3.16b7 399
	3.16b10 184, 370, *471
	3.16b20-21 *127
	6.17a33-37 *488
	7.17b11-12 207, 211, 274, 286, *548
	9.19a23-26 288
	9.19a33 289, 301, *481
	10.20a9-10 211
	10.20a10-12 523, 525
	11.21a21-23 244, 530, 531
	11.21a24-28 248
	 <i>Analytica priora</i>
	I.1.24b28-30 *477
	I.2.25a10-13 540
	I.9.30a23-25 84
	I.11.32a1-3 289
	I.13.32a18-20 200, 300, 312
	I.13.32b25-29 273, 280
	I.13.32b25-32 492
	I.13.32b32-37 492
	I.15.34a17-18 226
	I.15.34b7-8 254
	I.16 546, 550
	I.16.36a7-15 285, 291

I.19	546, 550
I.19.38a41-b2	545
I.22	546, 550
I.22.40a4-32	83
I.22.40a36-38	545
I.23	550
I.29.45b8-10	550
I.34.47b40 --48a12	202
I.34.47b40sqq.	546
I.41.49b34-50b2	315
I.46.52a39-b13	193, 289
II.2.53b7-8	102, 103
II.15.64b7-10	86, 87, 102, 103
II.16.64b36-38	210

Analytica posteriora

I.1.71a11-16	210, 336
I.2.71b20-21	245
I.2.71b25-26	109, 185
I.2.73a7-10	226
I.4.73a28-29	196
I.4.73a28-39	299
I.4.73a34-b4	229
I.4.73a35-36	322, 326
I.4.73b4	237
I.4.73b16-18	86, 87
I.4.73b38-39	*482
I.10.76a32-33	336
I.12.24-26	538
I.22.83a4-9	518
I.27.87a36	325
I.27.87a36-37	324
I.31.87b30-33	498
I.31.87b38-39	557
II.3.90b30	150, 151
II.5-6.91b12-92a33	82
II.7.92b5-8	108, 109
II.7.92b32-33	179, 210, 349
II.7.92b32-34	336
II.9.93b22-24	249
II.17	347
II.19.100a6-7	156, 157

Topica

I.12.105a13-14	556
I.15	211
I.15.106a25-32	349
II.8.113b15-114a12	358, 387
III.1.116a23-28	178
IV.2.123a15-18	88, 89
VI.5.142b30-34	453

De sophisticis elenchis

1.165a21	538
4.166b10-11	189
4.166a23-26	528
5.165a23-27	*488
5.166b28-31	537
5.167a23-27	258
5.167b27 sqq.	*330
6.169a7-10	380
13.173a1-16	*180
.178a39-178b1	350, 374, 376
22.178b34-36	206
22.178b36-179a10	530
24.179a33-b1-4	*84
30.181b19-20	206, 212
31.181b26-b6	180
31.181b35-182a5	246, 370
31.182a2-3	179

Physica

I.2.185a3-5	362, 390
I.2.185a20-22	363
I.2.185b5-6	363, 390
I.2.185b5-7	363
I.2.185b11sqq.	206
I.5.187a5-6	348
I.5.188a31-b6	201
I.7.189b34-190a13	501
I.8	535
I.9.192a28-29	97, 98
II.2.194a21-22	448, 454
II.3	136
II.7.191a8-11	409
II.7-8	417
III.1.201a10-11	*402

III.6.206a21-23 & 29-31	335	<i>De mundo</i>	
III.7.207b13-14	365, 381, 392	5.396b11-12	454
IV.1.208a30-31	*108, 109		
IV.3 (?)	427	<i>De anima</i>	
IV.11.219a3-6	340	I.1.402b25-26	249
IV.11.219b29sqq.	*324	I.5.409b25-410a13	162
IV.12.221a19-20	341	I.5.410a8-13	161
IV.12.221b3	450	II.1.412a19-21 + 27-28 + 412b5-6	96, 97
V.1.224a21-28	314	II.2.414a11-12	448
V.2.226b12-16	*340	II.4.415b13	*320
V.6.229b25	*340	II.4.429b8-9	*160, 161
VI.1	328	II.7.418b26-27	250
VI.1.230a21sqq.	323	III.4.429a10-11	311
VI.1.231a22	327	III.4.429a17-18	162, 163
VI.1.231a22-23	327	III.4.429a22-24	160, 161
VI.1.231a23	328	III.5	305
VI.1.231b8-9	328	III.5.430a14-15	160, 161
VI.1.231b9	334	III.6.430b20-21	324
VI.1.231b9-10	328	III.7	429
VI.2.232a25sqq.	329	III.8.431b28-29	513
VI.2-3	340	III.8.431b29-432a1	124, 125, 162, 163
VI.3.234a8-9	334		
VI.3.234a32-33	*329, *340, 340	<i>De sensu et sensato</i>	
VI.4.235a11-13sqq.	321	6.446a7-9	302
VI.5.235b6-8	*321		
VI.6.237b13-18	498	<i>De memoria et reminiscencia</i>	
VI.10.241b5-7	304	I.449b30-450a8	324
VII.2.243a3-4	160, 161		
VII.4.249a21-25	511	<i>De somno et vigilia</i>	
VIII.5.256b10-11	*322	I.454a8	305, 308, *554
VIII.8.263b12-15sqq.	329	I.454a21-b9	288
<i>De caelo</i>		<i>De generatione animalium</i>	
I.5.271b8-9 & 12-13	305	<i>Locus non inventus</i>	417
I.7.274b17-17	304		
I.12.281b10-14	202	<i>Metaphysica</i>	
		I.5.986b27-30	362, 390
<i>De generatione et corruptione</i>		II.1.993b27-30	94, 95
I.2.316a13sqq.	322	II.2.1003a33-34 & 1003b5-7	391
I.5.320b13-14	307	IV.1.1003a21-26	108, 109
		IV.2.1003a33-34 & 1003b5-7	364
<i>Meteora</i>		IV.2.1003b5-10	269, 271
IV.3.381b6	454	IV.2.1004a15-16	324, *355, 382
		IV.4.1006a18-24	210

IV.4.1006b7-10	185	XII.3	106, 107
IV.4.1007a33-b1	230, 238	XII.6.1071b-1072a	94, 95
IV.7.1012a23-24	146, 147, 172, 173	XII.9 (?)	306
V.5.1015a20-26	288	<i>Loci non inventi</i>	139, 140, 431
V.6.1016b31-33	374, 375	<i>Politica</i>	
V.7.1017a31	201	1.5.1254a28-36	402
V.9.1017b27-1018a5	375	2.3.1261b18sqq.	212
V.9.1017b35	230, 237	<i>Loci non inventi</i>	78, 83, 104, 105, 533
V.9.1018a5-10	374	Averroes	
V.9.1018a9-10	375	<i>Expositio media in librum Demonstrationis</i>	
V.16.1021b21-23	445	I.30-31, f. 5r	232
V.22	538	<i>Commentarium magnum in De anima</i>	
V.26	211 (app.)	I.6	326
V.26.1023b26-29	208	I.8, 12: 25-26	156, 157, 164, 165, 513
VI.2.1026a33-34	*201	II.115	302
VI.4.1027b20-23	100, 101	III.4	305
VI.4.1027b25-27	513	III.5	304
VII.1.1028a28-29	370	<i>De substantia orbis</i>	
VII.3.1029a20-21	519	1, f. 3K-M	314
VII.4.1029b	136	1, f. 3L	306
VII.4.1030a6-7	146, 147	<i>Commentarium medium in De generatione et corruptione</i>	
VII.4.1030a7sqq.	225	I.9, p. 19	322, 323
VII.4.1030a7sqq. (?)	172, 173	I.9, pp. 18-19	334
VII.5	178	<i>In libros Metaphysicorum</i>	
VII.5.1031a12	150, 151	IV.1	*108
VII.6	168, 169	VI.8	*100, 101
VII.6 (?)	156, 224	V.14	506, 521
VII.7.1032a20-22	90, 91, 311	VII.18	179, 180, 247
VII.7-8	107	VII.27	*316
VII.8.1033b16-18	316	VII.43	*130
VII.8.1033b25sqq.	225	VIII.3	506
VII.8.1034a5-8	505	VIII.7	186, 521
VII.10.1035b34	146, 147, 225 (app.)	IX.2	306
VII.12.1038a33	136, 137, 140	XII.39	146, 147, 182, 370, 373
VII.13.1038b11sqq.	520	XII.51	108, 109
VIII.5.1045a5	312	<i>Locus non inventus</i>	375
VIII.6	251		
VIII.6.1045a36-b6	150, 151		
IX.10	96, 97		
X.1.1052b	381		
X.1.1052b18-22	365, 392		
X.3.1054a20	381		
X.3.1054a20-23	357, 387		
X.3.1054a20-25	384		

In libros Physicorum

Prooemium	490
I.17	206
I.25	197, 223
I.65	183
I.66	314
I.70	307
I.82	*97, *98
IV.104	*324
VI.15	479
<i>Locus non inventus</i>	409

Avicenna*Metaphysica*

I.5	271
IV.2	217
V.1	556
V.3	186
V.3	372
V.4	156, 157
V.5	225, 372

Boethius*De divisione*

44.22-23 (PL 64: 889D)	124, 125
------------------------------	----------

In De interpretatione, ed. 2a

p. 21	152, 153
p. 246	289

In Isagogen

<i>citatio spuria</i>	374
-----------------------------	-----

Donatus*Ars minor*

594.12	419
--------------	-----

Euclides*Elementa*

I.5	336
I.10	328

Expositores Sophisticorum

elenchorum	206
-------------------------	-----

Ovidius*Heroides*

I.88	*461
------------	------

Petrus Helias*Summa super Priscianum*

231.8-10	208
898.24-28	403
967.32-33	404, 405
1045.83-84	244, 536
<i>Loci non inventi</i>	407, 408, 399

Plato*Timaeus*

29d-e	448
-------------	-----

Porphyrius*Introductio (Isagoge)*

4.9-12	156, 157
5.20-21	*164, *165, *168, *169
10.22-11.1	132, 133

Priscianus*Institutiones grammaticae*

II.IV.15	469
II.IV.18	*335
II.IV.20	*416
II.IV.20 (?)	79
II.V.25	457
II.VI.31	208, 276
VIII.II.9	*459
VIII.IX.44-45	419
VIII.IX.45	*416
VIII.IX.49	319
VIII.XII.63	400
VIII.XVI.89	*416
XI.II.10	276
XVI.1	457
XVII.I.21	457
XVII.II.12	450, 454

XVII.II.14	424, 425, 437, 443
XVII.II.14sqq.	444
XVII.II.15	439
XVII.II.18	411
XVII.II.21 *	351, *353, *376, 525, 551
XVII.V.33	445
XVII.X.67	404, 405
XVII.XV.92-94	408
XVII.XV.95	*376, 457, 525, 551
XVII.XVI.104-105	416
XVII.XXVII.208	*407
XVIII.V.55-VI.57	419
<i>Loci non inventi</i>	80, 399, 405

Proclus*Elementatio Theologica*

I, p. 3	382
-------------------	-----

Quidam

84, 206, 213, 339, 378

INDEX LOCORUM PARALLELLORUM

Compiled by Kristian Thomsen Purretkov

Aegidius Romanus

Commentarium in Sophisticos elenchos
61rB 206

Anonymus

Auctoritates Aristotelis

1.88 364, 391
1.129 374
1.153 513
1.163 150, 151
1.170 90, 311
1.176 146, 147, 225
1.177 490
1.212 506
1.240 365, 392
1.291 108, 109
2.46 314
2.47 307
2.99 402
2.111 365, 381, 392
2.138 322
2.158 327
2.159 327
2.160 328
2.185 160, 161
2.213 322
3.19 305
6.26 326
6.27 156, 157, 164, 165
6.41 96, 97
6.55 448
6.137 162, 163
6.149 160, 305
6.163 162, 163
7.70 305, 554
10.8 314
11.12 182

33.20 288
34.16 315
35.13 109
35.18 102, 103
35.101 150, 151

Distinctiones sophismatum 2.22

S3 243
S21 75

Grammaticalia et logicalia

Parisina 8447

S1 465

Quaestiones super Priscianum minorem

"Innata est nobis"

143vB 440
145rA 467

Sophismata GC611

S2 . 357, 360, 361, 362, 384, 386, 389, 390
S7 96, 359

Sophismata Parisina 1374

S1 478, 481

Sophismata Parisina 16618

S8 75

Sophismata Parisius &c.

S35 477, 478
S45 75

Sophismata Pragensia

S24 489
S26 447
S33 182

- Sophismata Veneta altera*
S5 75
- Sophismata Wigorniensia*
S17 523
- Sophismata Vaticana*
S12 535
- Anonymus Alani**
Sophismata
S1 358, 360, 361, 387, 388, 389, 479
S5 75, 124
S13 114, 124
- Anonymus Brugensis**
Quaestiones super libros Priorum Analyticorum
qu. I.13 273
qu. I.27 172
qu. I.58 83, 544
qu. I.87 284
qu. I.88 292
qu. I.96 312
- Anonymus C**
Quaestiones super Sophisticos Elenchos
qu. 812 417
qu. 829 528
- Anonymus Cracoviensis**
Sophismata
S12 78, 79
- Anonymus Erfordensis**
Sophismata
S4 75, 78, 86
S8 243
S16 345, 369
- Anonymus Florentinus**
Quaestiones super libros Priorum Analyticorum
qu. I.13 273
- qu. I.27 172
qu. I.?, 54vA 83, 544, 545
qu. I.?, 57vB 284
qu. I.?, 57vB-58rA 292
qu. I.?, 58vB 312
- Anonymus Liberanus**
Sophismata
S6 78, 86, 88
S11 358, 387, 479
S14 339
S17 374
S25 319
- Anonymus Lipsiensis**
Quaestiones Metaphysicae
qu. III.6 114, 110, 118
- Anonymus Matritensis**
Quaestiones super librum Praedicamentorum
qu. 27 178
- Anonymus SEMP**
Quaestiones super Posteriora Analytica
qu. 34 271
- Anonymus SF**
Quaestiones super Sophisticos Elenchos
qu. 56 271
qu. 81 235, 237, 238
qu. 86 84
qu. 94 201
- Anonymus Tabarroneus**
Sophismata
S2 78, 86, 124
S8 554
S10 358, 360, 361, 387, 389, 479
- Boethius Dacus**
De aeternitate mundi
347.320-322 108
347.335-348.446 444

Modi Significandi

qu. 1, 1-10, 6.36-37	432
qu. 11, 44.54-55	430
qu. 11, 45-46	430
qu. 11, 46-48	444
qu. 11, 46.91-93	444
qu. 11, 46.101-102	444
qu. 11, 47.139-142	423
qu. 12, 48-51	430
qu. 13, 51-53	431
qu. 13, 53.59-64	431
qu. 14, 55.60-56.71	432
qu. 29, 86.18-22	430
qu. 29, 88.69-73	435
qu. 46, 128-129	447
qu. 77, 182-183	434
qu. 77, 182.28-30	434
qu. 77, 182.32-34	420
qu. 77, 183.52-53	435
qu. 78, 185.39-43	397
qu. 78, 185.52-53	434
qu. 84, 200: 3-10	395
qu. 84, 204.9-25	402
qu. 86, 203.7-9	400
qu. 87, 205.26-27	400
qu. 88, 201.34-35	397
qu. 88, 206.3-5	395
qu. 88, 207.23	396
qu. 88, 207.38	401
qu. 90, 209.4-5	396
qu. 90, 209: 4-9	395
qu. 90, 210.30-34	397, 401
qu. 91.159-166	430
qu. 95, 219-220	416
qu. 96, 223	409
qu. 97, 226.17-24	409
qu. 97, 226.20-22	402
qu. 114, 261.36-37	80
qu. 121, 280-281	378
qu. 121, 280.15-27	79

Quaestiones De generatione et corruptione

qu. 1.2, 8.95-97	444
qu. 1.4, 11.10-11	90
qu. 1.5, 15.54-56	114

qu. I.55, 101.7-8	90
qu. II.8, 118.25-28	427

Quaestiones super libros Physicorum

qu. I, 129.7-8	108
qu. I.31, 189.9-10	90
qu. III.11, 274.153-155	444

Quaestiones super librum Topicorum

Prooemium, 3.15-17	108
Prooemium, 6-7.93-108	88
qu. I.6, 25.10-12	108
qu. I.6, 25.14-16	108
qu. II.1, 110.52-54	128
qu. II.2, 108.4-7	124
qu. II.2, 111	213
qu. II.5, 119.70-72	128
qu. II.6, 122.78-79	81
qu. II.8, 128.18-29	88
qu. II.8, 130.64-66	90
qu. II.20, 146-148	122
IV c.2, 236 108-110	88
qu. IV.1, 197-199	130
qu. IV.14, 230.41-43	136
236.108-110	89
quu. VI.4-5, 277-279	130
qu. VI.5, 277.18-20	136
qu. VI.11, 288.33-4	136

Quaestiones super Metaphysicam deperditae

II.1.	120
-------	-----

Sophisma I

IF, P1, 1.2.2 ≈ 1B, P4, 1.2.2	311
-------------------------------	-----

Expositor, qui dicitur esse Averroes*Commentum super libro Priorum*

Locus incertus	293
----------------	-----

Gentilis de Cingulis*Quaestiones supra Prisciano minori*

qu. 3	423
qu. 8	423
qu. 10	465

Giraldus Cremonensis		Michael de Marbasio	
<i>Commentum super libro Priorum</i>		<i>Summa de modis significandi</i>	
Locus incertus	293	136-137	79
Gosvinus de Marbasio		Nicolaus Parisiensis	
<i>Tractatus de constructione</i>		<i>Syncategoreumata</i>	
c. 10, p. 33	459	S64	319
c. 16, p. 57	459	Petrus de Alvernia	
Gualterus de Alliaco		<i>Quaestiones super De caelo</i>	
<i>Sophisma CURRO</i>		I.23	304
generaliter	423	<i>Quaestiones super Praedicamentis</i>	
p. 222	440	qu. 35	325
Guillelmus de Bonkes		<i>Quaestiones super Peri hermenias</i>	
<i>Quaestiones super Priscianum minorem</i>		qu. 6	224
19vA-B	449	qu. 31	229
Henricus de Gandavo		<i>Quaestiones super Metaphysicam</i>	
<i>Summa quaestionum ordinariarum,</i>		qu. III.10	326
art. 21, qu. 2	431	Petrus Hispanus grammaticus	
Iohannes		<i>Summa "Absoluta cuiuslibet"</i>	
<i>Summa "Sicut dicit Remigius"</i>		62 (?)	*407
S13, P1	395	Petrus Hispanus logicus	
S13, P5	416	<i>Syncategoreumata</i>	
S14	471	VI.5	339
Iohannes Dacus		<i>Tractatus</i>	
<i>Summa Gramatica</i>		VI.9	558
436-440	447	Ps.-Albertus Magnus	
Martinus Dacus		<i>Quaestiones de modis significandi</i>	
<i>Modi significandi</i>		qu. 21	408
42.16-18	420	Ps.-Scotus	
59.5-12	402	<i>Quaestiones super Analytica Priora</i>	
60.20-21	400	qu. I.3	81
109-110	452	Radulphus Brito	
109-115	447	<i>Quaestiones super Priora Analytica</i>	
112.15-18	467	<i>Aristotelis</i>	
Matheus Bononiensis		qu. I.12	172
<i>Quaestiones super modos significandi</i>			
156-162	416		

- qu. I.29 477
qu. I.37 83, 84, 544
qu. I.55 284
qu. I.62 312
- Quaestiones super Analytica Posteriora*
qu. I.29 478, 481
- Quaestiones super Priscianum Minorem*
qu. 75 465
qu. I.30-31 & 33 423
qu. I.31 440
qu. I.37 399, 408, 410
qu. II.15 416, 419
- Robertus Anglicus**
Sophistria
S10a (9a) 395
S14 (13), P2 461
- Robertus Kilwardby (Ps.-)**
In Donati Artem maiorem III
48 452
60-61 460
78 452
154-155 459
- Robertus Kilwardby**
Notule libri Priorum
I.17, d.3, vol. I, p. 358 289
vol. I, p. 374 492
- Rogerus Bacon**
Opus tertium
c. XLI 506
- Summa gramatica*
78-86 395
- Sigerus de Brabantia**
Quaestiones in Metaphysicam, reportatio Vindobonensis
qu. V.3 191
- Simon Dacus**
Domus gramatice
32.15-17 408
- Questiones super 2o minoris voluminis Prisciani*
113-116 423
120.1-3 474
qu. 2, 138-140 459
- Simon de Faverisham**
Quaestiones super libros Analyticorum Priorum
qu. I.8 273
qu. I.17 172
qu. I.44 83, 84, 544, 545, 548
qu. I.60 254, 255
qu. I.65 254
qu. I.70 284
- Quaestiones veteres super libro Elenchorum*
24 311
- Thomas Aquinas**
In duodecim libros Metaphysicorum Aristotelis expositio
VII.6.8 91
VII.3.1309sq. 136
- In libros Physicorum expositio*
II.V.4 (179) 136
- Sentencia libri De sensu et sensato*
I.14.214-216 302
- Thomas de Erfordia**
Grammatica Speculativa
XXVIII.55 400

INDEX VERBORUM

The index is selective. Boethius of Dacia's *sophismata* have received special attention. '178-9' means that the term occurs on both p. 178 and p. 179, but the two occurrences need not be connected. When a reference covers more than a few pages there may be single pages in the interval without an instance of the term.

Abbreviations and signs: *cf.* = see also. *&c.* = and several other occurrences. *& sim.* = and the like. *ex.* = used as an example. *gram.* = as a term of grammar. *log.* = as a term of logic. *subst.* = noun substantive or substantivated adjective. *vs.* = as opposed to. + = in conjunction with. → = see.

- abicere** 321, 332, 456
ablativus → casus
abnegatio 458
absonus 250
abstra-herē, -ctē, -ctio, -ctibilis 146-7, 150-1, 178-9, 182, 185, 187, 225, 261, 275-6, 279-80, 310, 370-1, 373, 457, 498, 500-1, 507-8, 517, 549, 553-5
abund-are, -antia 132-3, 142-3
accidentalis → esse, passio, significatio, terminus, supponere, transmutare
accidentaliter 194, 200, 290-1, 293, 371, 411, 415, 418, 449, 452, 454; coniungi 291, 371; convenire 194, 415; differre, diversificari 418, 439; esse commune 415; esse eadem 200; inesse, inhaerere 98-99, 196, 264-5, 302, 427; ordinari 411; praedicari 427, 514; significare 529; teneri 290; verum 196, 539
accid-ere, -ens *passim*: 178-204; 345-56; -ens concretum 180; -ens duo habet esse 185; -ens (in)separabile 94-95; -ens significatum per verbum 424-9; nomen accidentis 180-1; *gram.* 219, 395, 419, 447-9, 452, 454, 462-3, 468; *cf.* fallacia
accusativus → casus
acqui-rere, -sio 106-7, 346, 436, 525-6
actio 489; excepta 443; intellectus 543-4; ratiocinandi 140, sempiterna 337; *vs.* passio 458-9
activ-us, -e 448, 458-60, 462, 468-9; potentia -a 92-93, 304, 306, 346; principium -um 346, 431
actus 74, 77, 80, 104-7, 130-43 &c.; completus 334-5; corporis physici 96-97; entis 336, 338, 402, 496; essendi hominem, asinum 305, 312; ratiocinandi 141; syllogizandi 116-7; ens actu 122-3, 134; perfici per -um 308, 310, 368; -us activorum sunt in patiente et disposito 448; *cf.* intelligere
ad aliquid 307, 346-7
add-ere, -itio, -itamentum 79, 146-7, 179-81, 354-6, 379-86, 450, 531-3, 558-9 &c.; essentiae, substantiae 84-85; 305-6, 308-11, 315-6; supra 278-9, 325, 355, 364, 379-83, 391, 418, 506-7
addiscere 160-1, 315
adducere rationem & *sim.* 120, 152, 169, 207, 209 &c.
adiac-ere, -entia 414, 470-3, 476; secundo, -um, tertio, um -ens 128-9, 271; modus

- entis 398-400, 404, 410, 412, 421, 456, 471-3
- adiectivum** 376, 398-9, 403-16, 418, 420-1, 524-5, 551; (nomen) 219, 351-3, 377, 403-4, 406, 408, 410-5, 432-3, 447-59, 463, 471-3, 475, 514, 524
- adiun-gere, -ctio** 248-9, 268, 278, 286-7, 339, 341-2, 354, 367, 370, 394, 553, 557-8; immediate 219, 243-5, 250-2, 260, 370
- admirabilis** 116
- admixtio** 302
- adven-ire, -tus** 130-5, 142-3, 179, 212, 244-52, 258, 262, 270, 273-81, 313, 348, 363, 365, 369, 374, 378-9, 384, 392, 500, 510, 527, 529, 548-9, 559; -tus formae 307, -tus signi 491
- adverbi-um, -alis** 79, 219, 351, 353, 376, 378, 454, 456-7, 523-6, 551-2
- aedific-are, -ator** 277, 301, 415, 546
- aeg-er, -ritudo, -rotare** 202, 546
- Aegina** 288
- aequipollere** 79-80, 205, 215, 227
- aequivoc-us, -e, -atio** 168-71, 198, 213, 337, 345, 347, 350, 355-6, 363-5, 379, 385, 390-2, 411, 414, 424, 436, 490-1, 512
- aer** 120-1, 316, 498
- affect-io, -us** 400-2, 454
- affirm-are, -atio, -ativus** 62, 100-3, 181, 202, 216-8, 222, 229, 249, 255-9, 261-2, 272, 275-6, 281, 284, 286, 290-1, 298-300, 348, 354, 357, 359, 386, 388, 398, 478, 480, 482, 488, 517-8, 535-41, 550, 555
- agere** 92-93, 315, 398, 415, 435, 489, 523, 530, 539; intentiones 160-1; per formam 310; universal-e, -itatem in rebus 156-7, 164-5, 513; res -it intellectum ad actum 429; causa -ens 427; -ens naturale, voluntarium 536; -ens primum 304, 305, 310-1; vs. pati 335-6; cf. intellectus
- aggregatum** 138, 150-2, 178-9, 192, 268, 316, 355, 378, 380, 418-9, 480-1, 496, 531-2; ex anima et corpore 372; ex conceptu mentis et modo intelligendi 437; ex forma et subiecto (vel materia) 181, 185-6, 201, 225, 369-75, 378, 496, 506-7, 510, 518-9, 521, 527, 553, 557; ex indivisione et habente indivisionem 355, 380; ex infinito et accusativo 418-9; ex quiditate et supposito 146-7, 186, 195-6, 225, 256; ex re et intentione 168-71; ex re et ratione praedicandi 164-6; ex subiecto et accidente 151, 184-7, 195-6, 518; ex voce et modo significandi 371; ex voce et re significata 249, 425, 437
- alb-us, -edo** 92-93, 96-97, 126, 132, 136-8, 146-7, 149-50, 168, 170-1, 177-84, 187-8, 190-7, 200-4, 209-10, 212, 230, 232, 240, 250-6, 259-60, 263-9, 273, 275, 277-82, 287-93, 300, 301, 303, 309, 313-4, 316, 334, 348-9, 361, 369, 371-3, 377-9, 389, 406, 411-2, 426, 433-4, 465-6, 470, 472-6, 481, 483, 487-8, 495-506, 514-21, 524, 527-9, 545-50; -um de necessitate est animal 77, 83-84, 292-3, 545-6, 549-50; -us currit 447-8, 450, 452, 455, 457-9, 476; -us musicus est 465; -us pedem 447, 459-63; homo -us 192, 210, 219, 250-3, 348, 352, 378, 408, 466, 499, 505, 527-8; (omnis, tantum) homo -us currit 81-82, 268, 279, 281-2, 287, 412, 415, 433, 451, 456, 472, 475, 528-9, 532; homo -us est animal 80
- alteratio** 302
- ambo** 206-7, 209-10
- amittere** casum 418; essentiam, genus 104-5; praedicatum 88-89
- amor** ex. 424
- ampli-are, -ativus** 255-7, 262, 264, 266-7, 550
- analog-us, -ia, -ice** 198, 350, 355
- angulus** 140, 328, 336
- anima** 96-97, 164-5, 276, 311, 314, 330, 371-2, 403, 467, 513, 515, 518, 557; compositio apud -am 92; (esse) in -a, apud, secundum -am 94-97, 110-29, 156-7, 160, 162-3, 166-9, 230-1, 269, 271, 380, 383, 509, 512-3, 522, 532, 553; extra -am 110-5, 445, 522, 557; plantae, animalis, hominis 130-1, 134-5; corruptio -ae

- 130-2, 134; habitus -ae 110-5; potentia -ae 311; substantia -ae 311
- animal** *passim*; latrabile 363, 390; non a. 98-99, 215, 220; perfectum 480; rationale (mortale) 159-1, 192, 214, 245-7, 250, 267, 379-80, 490, 496, 499-501, 514; verum, pictum 350; a. est species specialissima 509, 514-5; omne a. fuit in arca Noe 277, 495, 497, 500, 502; *cf.* homo
- animalitas** 187, 225, 267, 510-1, 517
- annihilor** 428
- anteced-ere, -ens** *vs.* consequ-i, -ens 81, 83, 87-88, 113-5 &c.; ad distributum c.-ns sequitur distributum a.-ns 81, 281; ad oppositum c.-ntis sequitur oppositum a.-ntis 282, 288-90, 549; cum quocumque stat a.-ns, cum eo stat c.-ns 193, 294-5, 354, 384; quicquid sequitur ad c.-ns sequitur ad a.-ns 193, 274, 285; si falso enuntiatur c.-ns, falso enuntiatur a.-ns 86-88, 102-3
- antiqui** 292, 400, 414, 466, 510, 531
- apparen-s, -ter** 189, 370, 487; -ns et non existens 538
- apparentia** 299
- appetibile** 536
- appo-ner-e, -siti-o, -siti-vus** 549; *gram.* 400-1, 412-3, 418, 432, 434, 443, 445, 447, 449-51, 453-63, 466, 471-2; constructio -sitiva 251, 416, 419
- apprehendere** 158, 179, 184, 396, 435, 453, 511-3
- appropriatio** 461-2
- aptitudo** 158-63
- aqua** 84, 208, 299, 302, 480, 548
- arca** 217; Noe 277, 495, 497, 500, 502
- argu-ere, -mentum** *passim*; -ere a latere 451
- argumentatio** 82
- articulus** 418
- artifex** 429, 444-5
- asinus** 94-95, 104-7, 135, 162, 209, 212, 260, 275, 283, 291-2, 303-5, 310, 312-7, 351, 360-1, 381, 389, 507, 510-2, 527, 536
- asserere** 538
- assignare** 88-89, 106, 445; causam, rationem 245, 257, 361-2, 389-90; distinctionem 77, 205, 523, 535; pro genere 88-89; -atum 189, 234
- associatio** 351-3, 365, 374, 376-8, 383-5
- assumere** 232-3, 240, 290, 301, 321, 332, 416, 439, 451, 488, 548
- attribu-ere, -tio** 83-84, 186, 190-2, 201, 209, 214, 245, 259, 261, 263, 268, 272, 287, 347-8, 364, 382, 391, 400-1, 411, 474, 482-5, 496-8, 503, 514, 528-9, 532, 545-6, 556, 559
- auctor** 211-2, 525
- aufero** 244, 323, 334, 550; ablata causa -tur effectus 277
- bachelarius** 92
- balneum** *ex.* 84
- basis** 336
- bonitas** 349, 448, 468-9, 545, 547
- bonus** 80, 175 &c.; -um et perfectum est idem 465; esto bone 407; *cf.* malum
- Brunellus** 276
- cadere** 321, 323; a significato 74, 77, 124-7; in definitione, ratione 232, 326, 337, 395; in significat-o, -ione 186, 235, 346, 399, 410, 533; in solutiones 206; in unum extremum 399; in unum significatum, unam significationem 410, 519; sub differentia 409; sub distributione 188, 277, 280-1, 286-7, 548; sub generatione et corruptione 106-7, 429; sub intellectu 398; sub locutione 396, 400-1; sub modo intelligendi, significandi 425, 432, 437, 441; super, supra 357, 387
- caec-us, -itas** 357, 387, 426, 430
- caelestis** -e corpus 426; -e sidus 363, 390
- caelum** 110-1, 337, 474
- Caesar** *ex.* 246, 488, 490, 494, 547
- cale-facere, -fieri, -factibilis, -factivus** 302, 337, 346, 348

- cal-idus, -iditas, -or** 299, 348, 449-50, 480, 536, 539, 548
- cantare** 202
- cappa** *ex.* 406-7
- car-ere, -entia** 382, 490
- caro** 235, 490, 496, 505
- casualis** -e 79-80, 351, 376, *habitudo* -is 411, 413; *pars* -is 424, 436
- casus** *gram.* 405-8, 411, 418-21, 435-7, 463; *ablativus* 404, 421, 435, 459-60, 462; *accusativus* 401, 405-7, 416, 418-21, 427, 435-6, 453, 459-60, 462; *dativus* 420, 436; *genitivus* 418, 420-1, 436; *nominativus* 400-1, 405-6, 418, 420, 423-9, 432, 435-43, 459; *obliquus* 395, 402-5, 407, 416, 421, 456, 466; *rectus* 447, 452, 466; *vocativus* 351, 376, 407, 435, 439
- caus-a, -ari, -aliter** 81, 88-89, 94-100, 104-5, 108-11, 114-23, 126-7, 130-3, 142-3, 424-9, 433, 435-8, 441, 443-5 &c.; *per se* 262, 347, 411, 451, 469, 506; -a *agens* 427; -a *consequentiae* 226-7; -a *efficiens*, *formalis*, *finalis* 417, 474; -a *qua potest*, *oportet fieri* 460; -a *univoca* 349; -a *vs.* *causatum* 186; *non est quaerenda* -a 246, 251; *posita* -a *ponitur effectus* 447; *cf.* *falsitas*, *veritas*
- caute** 445
- cavillatio** 487
- cedere** *in* 247, 475-6
- cessare** 521
- chimaera** 110-3, 261, 430, 445
- Cicero** *ex.* 205, 241, 537
- circumscribere** 396, 404, 416
- citharista** 116
- clericus** *ex.* 405
- coartare** 537, 549-50
- cogn-oscere, -itio** 84, 108-11, 114-5, 118-29, 167, 279-80, 304, 324, 346, 375, 396, 417, 420, 431, 453, 507, 509, 515, 525; *cf.* *esse*, *principium*
- coincidere** 321
- cointelligere** 287, 402
- collect-im, -ive** 205-6, 208-10, 212-14, 238-9, 241
- color** 132-3, 136-7, 162-3, 224, 250, 314, 349, 543
- comburare** 536, 539
- comedere** *ex.* 190
- commensurabilis** 202
- commixtus** 302
- communitas** 158-9, 244, 276, 382, 384-5, 502-3, 558
- compar-are, -atio** 90, 211-4, 228, 233, 325, 327, 367, 394-6, 400-1, 404, 407, 411, 418, 420, 435, 453, 463, 473, 530, 532, 549
- compati** 94-95, 334, 354, 356, 362, 384, 390
- competenter** 440, 470
- competere** 80, 158-9, 165-7 &c.
- comple-re, -tivus** -ere *orationem* 443-4, 457; *actus* -etus 334-5; *differentia* -tiva 130-1
- complex-us, -io, -ionare** 78, 100-1, 225-6, 329
- compo-nerere, -satio** *passim*; -nere *sophisma* 446; -satum *artis*, *naturae* 448-9, 455; *ex anima* et *corpore* 403; *ex diversis formis* 511; *ex materia* et *forma* 186, 502, 511; *quiditas* -sita 372; *substantia* -sita 373; *totum* -satum 134-5, 308; -satio *affirmativa* 488; -satio *entis ad ens* 100-3; *in re*, *in intellectu*, *apud sermonem* 88-90, 92-97, 100-7, 433; *materiae cum forma* 150-1, 496; *necessaria* 79-80, 551; *verbalis*, -i 260, 434; *vs.* *appositio* 416
- compossibilis** 425, 437, 531
- comprehendere** 110-3, 159, 161, 436
- conari** 210, 336
- concedere** 82, 92-93, 98-99, 102, 112-3, 120-1, 134-5, 444-5 &c.
- concept-io, -us** 128, 412, 512, 532; *mentis* 432, 437, 444
- concupere** 86-87, 263, 398, 432, 512-13, 532; *mentis* -ceptum 445
- conclu-dere, -sio** *passim*; -sio *de necessario* 77, 83-85, 285-6, 292, 543-6, 549-50; *sermo per se* -ens 197, 223
- concomitari** 79, 521, 525-6
- concorditer** 531
- concupiscibilis** 137

- condicio** 122; -nes individuantes 81-82, 122, 165, 167, 506-7, 510; materi-ae, -alis 164, 167, 505-6
- confirm-are, -atio** 78, 82, 156-7, 182, 266, 281, 347, 363, 375, 390, 456, 471-2, 496, 523, 528, 531, 537, 553, 556
- conform-are, -atio, -itas** 406, 443, 462-3, 466-8
- confu-ndere, -sus** 375, 378, 445, 558
- congru-us, -itas** 219, 352, 406, 413, 421, 447-69, 475, 527
- coniugatio** 264, 492
- coniunctim** 206, 211-3, 239, 300, 322
- coniun-gere, -ctio** 203, 286, 370-1, 402, 492, 517, 530-1
- connumerare** 402
- consecutio** 363, 391
- consequenter** 188 &c.; cf. ens
- consequentia** 132-3, 172-3, 175, 182, 200, 226-8, 255, 259, 265, 273, 276, 286, 294-6, 321, 328, 331, 358-60, 495-6, 509, 517, 536, 555, 557; in ipso vs. econtrario 358, 367, 387, 394; falsitas praemissae non impedit -am 549; quandocumque in antecedente includitur consequens, -a necessaria est 530
- consequi** 156-7, 309, 323, 346, 396, 398, 409, 413, 469, 496-7; ex -enti 179, 221, 287, 342, 361, 389, 480-5, 520-1, 548; -ens *log.* → antecedens, fallacia
- conserv-are, -atio** 120-1, 288
- consider-are, -atio** 88-89, 118-9, 137-8, 141, 144, 164-5, 167, 179, 185, 211, 216, 218, 286, 291, 299, 309, 322, 328, 341, 360, 363, 372, 388-9, 426, 429, 430, 432-3, 435-6, 444, 446, 457-8, 466-7, 469, 482, 521
- consignific-are, -ativus** 352, 377, 402, 423, 425, 436, 452, 458, 461
- constituere** hominem 94-95, 510; intellectum 127; quiditatem hominis 267; triangulum 328
- constru-o, -ctio, -ctibilis** *gram.* 219, 251, 347, 349-50, 352-3, 376-7, 395, 399, 401-21, 424-5, 428, 433-4, 438, 442, 447-8, 459-62, 467-9, 525, 527, 529-30, 551; -ctio appositiva 251; -i, -ctio (in) transitiv-e, -a 256, 399, 403-5, 407, 417, 420, 447-8
- contiguus** 323, 327-8, 330-1, 333-4
- continere** 256, 302, 420-1, 436
- conting-ens, -enter** 79-80, 83, 98-99, 254, 257, 259, 264-5, 277-8, 283-6, 289-93, 296-8, 300, 317, 492, 546-7, 550; -ens pro possibili 193, 198-9, 292
- continu-us, -e, -are, -atio, -ativus** 203, 235, 299, 301-2, 320, 322-35, 337, 365, 367, 381, 384, 392, 394, 479
- contradic-ere, -tio, -torius** 86-87, 100-3, 161-2, 221, 227, 239, 243, 258-9, 261, 276-7, 294, 300-1, 351, 356, 358, 367, 387, 394, 410, 415, 478-9, 485, 487-9, 492, 494, 496-7, 499, 530-2, 540-1, 546-7; duae -toriae 216
- contrapositio** 354, 359
- contrari-us, -e** 94-95, 201, 222, 231, 255, 300-1, 303, 309, 329, 358, 387, 409, 433, 492, 498, 518; rei 86-87; arguere ex -iis 102-3; dicere -um 275; duae -ae 478, 485; ratio in -um 143 &c.
- convenientia** *gram.* 349, 424, 444, 449-50, 454, 460-1
- convenire** 82, 141, 158-63, 212-4 &c.; per se, per accidens 79, 159, 161-3, 190, 192, 214, 277, 283, 302, 412, 480; pro suppositis 224, 233-4, 240
- conversio** 276; per accidens 354, 359, 387
- conversivus** 114
- convert-ere, -ibilis** -ere se super 162-3; -i in suppositis 359-60, 388; ens et unum -untur. sunt convertibilia 354-6, 359-67, 380-94; *log.* 194-5, 276, 540
- copul-are, -atio** 325, 458, 461, 492-3
- Coriscus** est alter ab homine 537; est veniens 84
- corp-us, -oralis** 96-97, 138-40, 180, 187-8, 224, 230, 302, 320, 322, 326, 333, 335, 341, 372, 403, 412; caeleste 426, 498; simplex, mixtum 426; sensatum 130-1, 134
- correlativus** 420

- correspond-ere, -entia** 412, 434, 468, 473
corru-mpi, -ptio, -ptibilis 74, 77, 90-113,
 118-21, 124-35, 245, 303, 307, 312-6, 429,
 490, 495, 497-8, 501-2, 555-6
corvus 148-9
credere 82, 84, 142, 189, 444; -o 162-3, 206,
 414, 493, 529
credibilis 501
crud-us, -itas 190
currere *ex.* 77, 80-82, 104-5 & *c.*
cursus 226, 259, 262
curvus 412
cynus 289
- dativus** 420, 436
declar-are, -atio 108-9, 118-9, 138, 174, 194,
 432, 438 & *c.*; a posteriori 279; per pri-
 ora, posteriora 178-9, -are essentiam 136;
 -atio primi principii 210
defin-ire, -itio 86, 134-6, 138, 146-7, 150-3,
 172-3, 210, 224-5, 228, 245, 313, 326-7,
 336, 370, 553; -itio casus 411; anima-
 lis 556; hominis 490; inductionis 556;
 modi 400; nominis 456; speciei 82, 134-5,
 164-6, 168-71, 554; substantiae 138; verbi
 335, 399; *cf.* pars
deminuere 184, 432, 531
demonstr-are, -atio, -ativus 178, 196, 210,
 245, 249, 336, 400, 411, 417, 469
denomin-are, -ativus, -ative 279, 281, 355,
 373, 409, 467
denotare 84, 148-9, 184, 192, 200-1, 204,
 210-2, 214, 234, 236, 245, 256, 259-60,
 263, 265-6, 270, 272, 274, 279, 286, 351,
 365, 371, 376, 378, 383, 385, 392, 415,
 418, 484, 488, 491, 521, 545, 547-8, 555,
 558-9
denotatus 501
deorsum 253, 480
depend-ere, -entia 110-3, 124-7, 180, 191,
 403-4, 413-4, 418, 424-9, 433-8, 443, 448,
 450-7, 471-2, 475-6
derelinquere veram 495
- design-are, -ativus** 124, 128, 376, 405, 425,
 427, 432-3, 435-6
desi-nere, -tio 319-20, 335-44
determin-are, -atio, -atus, -ate, -abilis 79-80,
 151-3, 170-1, 180-1, 164-5, 209-12, 219,
 228, 233, 240, 243-53, 256, 260, 262-3,
 267, 319, 324, 346-50, 352-3, 355, 363-4,
 377-80, 384, 390-1, 401, 405-6, 418, 421,
 458, 463, 471, 483, 501, 506-7, 511-2,
 521, 523-6, 538, 551, 554-9; -ate signare
 557; -atio adverbialis 79-80; -atio demin-
 nuens 531; -are *problema, quaestionem,*
sophisma 118, 195, 241, 446, 476, 486,
 505, 550; -atio *problematis* 156; -are sup-
 positum 219, 227, 234, 507, 555; -are sibi
 126-8, 210, 212, 406-7, 439, 498, 507
de-us, -itas 94-95, 150-1, 337, 355, 474
devenire 302, 306
dialecticus 435
diameter 202-3
dicere *passim*; -i de altero 450, 471; -i de
 omni 254, 264-5, 477
dicibilis 456, 475
dictio 179, 182-3, 207, 211, 244-7, 251, 253,
 336, 339, 352, 370, 415, 420, 423, 425,
 429-31, 433-6, 444-5, 452, 457, 460, 463,
 469, 517-8, 523-7; exclusiva 345-9, (351),
 354, 356-7, 361-2, 365-7, 374-9, 382-94,
 527-33; syncategorematica 346; natura in
 -ionibus 244, 536; *cf.* figura
differenter 502
differentia 148-9, 154-5, 182, 186, 189-90,
 234, 264, 304, 357, 383, 385, 387-9, 399,
 435, 510-1, 536-7; in re, ratione 557; inter
 materiam et subiectum 303, (309); oppo-
 sita 439; prima 326, 409, 412, 415, 426,
 429, 554; specifica 132-3, 510; substanti-
 alis 307; temporis 122, 195-7, 498, 500-1;
 ultima speciei 74, 77, 82, 130-8, 141, 143;
 nomen -ae 372
differre 83, 122, 151 & *c.*; essentialiter 412;
 in modo significandi 320, 445; in re, rati-
 one 327, 352, 377, 472, 506; per formam
 164-5; per materiam signatam 164; nu-
 mero 164-6, 168-9, 172-3, 175; per quan-

- titatem 507-8; per se 400; significato 444; specie 228; substantialiter 183
- difficultas** 79, 378, 487
- dignus** *ex. d. laude* 459
- dimensio** 140, 326
- discere** 206-7
- discurrere** 519, 521
- disgreg-are, -ativus** 191, 230
- disiunctio** 491, 493
- dispo-nerē, -sitiō** 80, 96-99, 207-8, 211, 213-4, 255, 266, 275, 298, 351, 355, 376, 448, 463, 4689, 475, 523
- disput-are, -atio, -ativus** 119-20, 161, 257, 317, 367, 419, 421, 494, 503
- dissol-vere, -utiō** 156-7, 195, 200, 210, 216, 237, 275, 286, 298-300, 323, 346, 349, 354, 409, 538
- dist-are, -antia** 312, 326, 334, 396, 399-401, 405, 417, 450-1, 471-3
- distin-guere, -ctiō** 77-80, 129-33, 136-7, 178, 185, 191-2, 194, 205-7, 209, 212-4, 238-40, 270-1, 276, 282, 290-1, 320, 344, 348-9, 353, 358, 364, 366, 369, 371, 374-5, 378-9, 387, 391, 393, 399, 409, 415, 425, 428, 432, 437, 444, 446, 452, 457-8, 467, 473, 510-2, 515, 520, 523, 527-30, 535-9, 551
- distribu-ere, -tio, -tivus, -tive** 81-82, 181-2, 188, 209-10, 245-6, 254, 258, 262, 264, 270-82, 286-7, 290, 347-8, 363-4, 390-1, 404, 488, 491-3, 528, 543, 548-9, 553-4, 558
- diversificari** 339, 436, 439, 518
- diversitas** 78, 189, 346-7, 350-3, 373-9, 407, 421, 427, 446, 454, 483, 511, 515; numeralis 374-5, 379; ratio -tis 351
- diversus** 78, 84, 124-6 & c.: in ratione 514; numero, specie 374; rationes -ae 129, 137, 346, 350
- divi-dere, sibilis** 82, 102-3, 191, 203, 235, 299, 301-2, 322, 326-9, 331, 333-41, 355, 357, 387, 479; ab 100-1, 439; in 235, 322, 327, 331, 439, 510-1
- divis-im, -ive** 205-14, 238-41, 244, 300, 322, 333-4, 530, 532, 559
- doctrin-a, -alis** 210, 349
- dol-ere, -or** 432
- dubit-are, -atio, -abilis** 199, 206, 230, 245, 507, 510-1, 531, 555
- duplex oratio, propositio** 75, 177, 206, 209, 243, 266, 270, 319
- durare** 110-1
- eclipsis** 110-5, 118-23, 546; = *ellipsis* 418
- effectus** 108-9, 114-5, 118-21, 216, 244, 277, 347, 349, 411, 426-7, 447, 449, 455, 525
- ego** 107, 118-9, 399, 427
- elementum** 110-1, 114-5, 118-9, 426
- elenchus** 367, 394
- emere** *ex.* 190
- Empedocles** 161-2
- ens** 74, 100-3, 112, 185, 231, 259, 312, 354-67, 379-94, 476, 483, 496, 499, 501, 529; absolute 355-6; consequenter 322, 328, 330-1, 333; diversitatis 353; (in) actu, potentia 74, 132-4, 137, 268, 303-4, 309-11, 402, 468, 529, 535, 538; in quantum ens 426, 429; naturae 391; per se, per accidens 256, 278-9, 451-2, 471-2, 474; secundum animam, intellectum 269; verum 355, 474; differentiae -tis 426, 429, 554; forma -tis 140; nomen -tis 350, 364, 391, 501; natura -tis 355-6, 380, 394; ratio -tis 350, 365, 392; non ens 261, 312, 334, 348, 535, 538; *cf.* esse
- enthymema** 82
- enumer-are, -atio** 205, 448
- enunti-are, -atio, -abilis** 86-88, 90, 102-3, 134, 261, 301-2, 317, 427, 434-6, 443, 456, 478, 480-3, 497, 501, 546
- equus** 350, 442, 519-22, 545
- err-are, -or** 110-7, 296, 305, 501
- esse** *passim*; a natura 461; accidentale 539; cognit-um, -ionis 127, 129, 375; conceptum 532; diversum 126, 540; duplex 110-3, 332; extra animam 112, 532, 557; in actu, potentia 122-3, 336, 338; in re, in anima *sive* intellectu 80, 88-97, 112-5, 120-1, 125-6, 128-9, 269, 271, 512-3,

- 522; indivisibile 497-8; in materia 96-97, 110-3, 120-1, 124-9; privatum 530, 532; rei 110-5, 124, 126-7, 320, 372, 375; secundum imaginationem 269; non e. 495-7, 499, 501, 557; e. et non e. accidunt rei 92-93; e. accidit essentiae 94-95; e. est actus entis 496; natura huius verbi 'est' 271; *cf.* ens, modus significandi
- essentia** 92-97, 100-7, 110, 124-8, 136-8, 140, 150-1, 161, 185, 371, 380-1, 424, 432, 449, 457-8, 510, 513, 519-20, 532-3, 540; in potentia 100-1; materiae 305-6, 308-9, 519
- essentialis** 244, 339, 433, 454-5; esse -e 518; forma 169; modus significandi 396-7, 401, 408, 411, 424-5, 428, 430-2, 438, 441, 446, 449-57, 460, 466, 468-9, 473, 475; pars 333, 455; suppositum -e 84, 273-80, 543
- essentialiter** 415, 430, 545; convenire, inesse, inhaerere 98-99, 264-5, 291, 427, 429; dici 237; differre, distingui 194, 290-1, 412; ordinata 411; praedicari 427, 514
- evitare** 180-1, 449, 469, 540
- ex-cipere, -ceptio** 270; per -ceptionem 270, 273; actio -cepta 443
- excitare** 435
- exclu-dere, -sio, -sivus** 275, 345-67, 374-9, 383-94, 523, 527-33
- excus-are, -atio, -abilis** 447, 460-2
- exempl-um, -ariter** 275, 315, 451
- exig-ere, -entia** 94-95, 97, 108, 120-1, 189, 243, 254, 256-7, 355, 379, 404-6, 413, 420, 443, 448-9, 462, 505, 517-8, 545, 547
- existentia** 110-1
- existere** 89-90, 94-95, 114-9, 126-7, 130-2, 135-8, 142, 144-5, 201, 235, 255, 257-8, 265-6, 273, 300, 309, 346, 380, 437, 447, 488, 492, 495, 498, 538, 554; apud intellectum 165, 167; de inesse, contingenti, necessario 254, 264-5, 283-4, 292, 297-8, 317; falsus, verus 81, 223, 292, 500; per se 505-6; nullo homine -ente 74, 77, 86-87, 90, 94, 100-5, 488
- exitus** de potentia ad actum 336, 338
- expo-nere, -sio** 202, 206, 319-20, 333, 339, 341-3, 431
- expositor** 206, 293
- expositorius** → syllogismus
- expresse** 293, 404-5
- expr-imere, -essio** 179-81, 188, 210, 247-8, 355, 378, 420, 431, 435, 440-1, 445, 457-8, 460-2, 467, 483
- extendere** se ad 270, 286, 430
- extrem-um, -itas** 84-85, 263, 267, 290, 320, 399, 410, 476, 551
- factio** 120-1
- fallacia** accidentis 84, 189-90, 231, 233-4, 293, 367, 394, 509, 514; consequentis 448, 492; figurae dictionis 181, 190, 206; ignorantiae elenchi 367, 394
- fallere** 189, 202, 375, 550
- falsificare** 104-5
- falsitas** 132, 272, 283, 292, 320, 345, 369, 463, 487, 518, 549; causa -tis 558-9
- falsus** *passim*; *cf.* verus
- fatuus** 428, 444, 511
- feminin-us, -itas** 377, 455, 457-8, 463
- ferre** intellectum in, ad 102-3, 423, 444
- fides** 349
- fieri** 99, 110-1, 114-5, 118-9, 160-1 &c.; actionis, passionis 459-60; corruptionis 496-7; esse in f. 398, 402, 453-4, 497; *vs.* corrumpi 502; habitus et f. causata sunt 462; *cf.* causa, modus significandi
- figmentum** → fingere
- figura** dictionis 181, 188-90, 206; *syllogistica* 229, 276, 281, 297-8, 487
- figuratio** 189-90
- figurativus** 456, 461-2
- filius** 223-4, 226, 265, 523, 533
- fi-ngere, -gmentum** 110-13, 424, 428, 430, 438, 445
- finis** 207, 417, 421, 436; *vs.* principium 341-2, 462
- finitus** 446; praedicatum -um 354, 359, 388; suppositum 444, 446; *gram.* 418, 447, 452

- fixus** 90-93, 95
- fligax** *i.e. sphinx* 108-9, 120-1
- flu-ere, -xus** 398-400, 410, 453-5, 462, 472-4; -xus maris 1189
- forma** absoluta 522; accidentalis 184, 303, 345, 349, (373), 467, 523, 527-30; animalis 138; corporalis 138; humana 138-40, 490, 496, 501-2, 507; individualis 304; materialis 92-93, 104-5, 506; naturalis 299, 301, 310, 479; substantialis 98-99, 126, 134, 138, 140, 168, 183, 303, 306, 345, 349, 495, 511, 523, 527-30; syllogismi 298; universalis 304; vocis 461; sequi, tenere gratia, virtute -ae 197, 221, 228, 281
- formal-is, -iter** 142-3, 186-7, 348, 360-1, 389, 471, 474; pars -is 333
- form-are, -atio** 163-4, 461
- frige-feri, -factibilis, -factivus** 302, 346
- frigidus** 299, 480, 536, 539, 548
- fulminat** 439
- fundare** 164-5, 168, 276, 331, 382, 467, 509
- furatus** 121-2, 254, 260, 263-5, 270, 272, 277, 342, 487-91, 493, 498, 500-1, 546; -a contingentia 257
- generalis** 79, 443, 513; communitas 276; habitudo 420, 436; modus intelligendi 453; nomen 140-1; proprietas 138, 140-1; ratio 515; significatum 443, 445; substantia 463; in -i 283; *cf.* modus significandi
- generaliter** 185, 327, 369, 396-7, 407, 421
- gener-are, -atio, -bilis** 92-95, 100-7, 118-25, 312, 314, 337, 415, 426, 429, 535; -are scientias 120-1; -are sensum 469; -atio hominis 341, 411; -atio syllogismorum 492; modus -ationis 118-9; *vs.* corrumptio 92-95, 100-7, 134-5, 429; illud in quo -atur anima 130-1, 134-5
- genitivus** 418, 420-1, 436
- genus** 74, 77, 82, 86-89, 104-5, 130-43, 154-5, 158-61, 164-5, 167, 170, 178, 180, 186, 223-4, 228, 277, 309, 311, 324-5, 328, 362-3, 372, 390, 401, 409, 415, 439-40, 465, 467, 509-15, 517, 520, 522, 535-6, 548, 555; natura -eris 74, 77; determinatum 379, 383; subalternum 424; supremum 140; idem, unum -ere 390, 541; *gram.* 401, 406, 414, 454, 457-8, 463; *cf.* locus
- geomet-er, -ria** 328, 538
- gerundium** 319, 416-21
- graecus** 421
- grammatic-a, -us, -e** 409-10, 426, 428-32, 435, 444-6, 453, 465-9
- grav-is, -itas** 253, 480
- habitudo** 198, 202, 281, 396, 401, 404, 413, 418, 420-1, 436; necessaria 223-4, 226-8; subiecti ad praedicatum 227, 259, 265; substantiae ad actum 408, 411; termini ad supposita 259; terminorum 75, 77, 226
- habitus** animae 110-7; *vs.* privatio 356, 382, 396; *cf.* modus significandi
- hemisphaerium** 337
- heu** 432
- Homerus** 248
- homo** *ex. passim*; mortuus 244-5, 253, 271-2, 530-2; h. est species 84, 145-7, 154-7, 160-3, 168-75, 189, 216, 221, 228, 233, 245, 256, 267, 277, 509, 513-5, 549, 554; h. non est 261, 495-501; h. non est h. 104-5, 162; h. potest esse asinus 283, 312-3, 315, 317; nullus h. de necessitate est asinus 283, 291, 317; omnis h. est omnis h. 234-5, 241, 477-83, 490; omnis h. de necessitate est animal 74-77, 83, 86-7, 91, 96-7, 101, 193, 198, 292-3, 543, 549-50; animal est omnis h. 205, 223-4, 227, 229-41
- humanitas** 144-53, 170-1, 186-7, 267, 372-3, 510, 540, 553, 557
- humanus** → forma, natura
- hypothesis** 82, 290, 294, 345, 496-7, 500

- idea** 102, 104-5, 438
- idem** *passim*; 387; in ratione, re 129, 138-41; quaecumque uni et eidem sunt eadem ... 200, 206, 360, 388; quodlibet est i. sibi ipsi 483
- identitas** 189-90, 533, 555
- ignis** 98-99, 302, 304, 449-50
- ignorantia** elenchi 367, 394
- ignorare** 114, 487; modos significandi 453; perfectionem et congruitatem 453; principia grammaticae 432; quid est quod dicitur per nomen 106
- imagin-ari, -atio** 110, 112-3, 126, 269, 330, 334
- immaterialis** 365, 392
- immediat-us, -e** 199, 227, 351-2, 373, 376-7, 380, 396-7, 467, 470; *cf.* adiungere
- immobilis** suppositio 558
- immusicus** 502
- immutatio** 338
- imper-are, -ativus** 351, 376, 400, 402
- imperfect-us, -io** coniugatio -a 264; *gram.* 421, 445, 448, 452-3, 455, 457, 465-6
- imperson-ari, -atio, -alis, -aliter** *gram.* 395, 399-402, 404-5, 407, 419, 421, 428
- implic-are, -atio** 81, 198, 282, 319, 497, 499, 531, 546-7
- impo-ner-e, -siti-o** 80, 141, 181, 185, 187, 244, 350-1, 355, 363-5, 372-3, 380, 383, 391-2, 398, 420, 430-1, 439, 496, 507, 511, 517, 519-20
- importare** 82, 134, 217, 256, 341, 350-1, 353-4, 360-1, 373, 376, 380, 388-9, 455, 461, 507, 535-6, 538
- impositor** 431, 468
- impossibilis** 86-88, 94-96, 100-5, 112-3, 118-20, 130-1, 134, 431, 436 &c.; ducere ad -e 116; positio -is 343
- improbabiliter** 428
- improb-are, -atio** 75, 96, 175 &c.
- improport-io, -ionari** 527
- in-cipere, -ceptio** 320, 332, 335-43
- inclin-are, -abilis, -atio** 236-7, 396-7, 400-1, 405, 411, 420, 451-2, 454, 456
- includere** 150-1, 154-5, 209, 270-1, 277-9, 281-2, 313-4, 345, 347-8, 350-7, 374-9, 383-6, 398, 408, 415, 471, 473, 475, 530; esse, ens in ratione, significato 496-500, 503, 556-7; in natura, ratione 314, 324-5, 496, 498, 500, 553-4; in se 326-7; in significato 81, 144-7, 251, 268, 270, 281; oppositum 278, 546, 554, 557; significatum, suppositum 266, 270-1, 279, 489, 554-5, 557; tempus 261, 263, 268, 499; -i in antecedente 281, 530, 553
- incompetens** ordinatio 524
- impossibilis** 162, 424, 433, 437
- incongru-us, -itas** 219, 352, 413, 415, 421, 448, 451-2, 456-63, 465, 475, 527
- inconveniens** 114-5, 445 &c.; ducere ad i. 493
- incorruptibilis** 287, 555
- indefinit-us, -e** nominativus -us 443; propositio -a 277, 488, 490-3; -e supponere 259
- indeterminat-us, -e, -io** 152-3, 155, 170, 180-1, 186-7, 197, 209, 225, 228, 237, 240, 244-6, 248-50, 252-3, 256, 267, 420, 511-2, 515, 553, 555-7
- indic-are, -ativus** 400, 402, 428
- indiffer-ens, -enter, -entia** 152-3, 195-7, 203-4, 211-2, 218, 225, 231, 233, 235, 240, 245, 249, 253, 257, 259, 261, 263, 265-8, 270, 272-6, 278, 281, 297, 363, 390, 396, 406, 418, 490-3, 498, 523, 543, 546, 549, 554
- indigere** 330, 457-8, 462, 513
- indistan-s, -tia** 450-1, 475
- indistinctus** 512
- individu-are, -atio, -alis** 81-82, 165, 167, 304, 506-8, 510
- individuum** 122, 138, 140, 278, 353, 374, 424, 490, 502, 505-8
- indivis-us, -io, -ibilis** 142, 160, 191, 206, 320-9, 333-4, 337, 340, 353-7, 360-7, 380-91, 394, 403, 497-8, 507
- induc-ere, -tio** 82, 114-5, 118-9, 216, 221-2, 227, 229, 403, 526, 556

- in esse** per se, per accidens 229-38, 241, 292, 299, 307, 389, 457, 543, 547; *cf.* propositio
- in finitivus** *gram.* 399, 401, 419-21
- in finitus** 203, 235, 299, 301, 335, 479; *nomen* 436; *potentia* -a 409; *praedicatum* -um 354, 359, 388; *significatum* 443, 445; *substantia* 413; *gram.* 401, 417-20, 428; *cf.* *procedere*
- inform-are, -atio** 99, 162-3, 165, 191, 372, 463, 496, 506-8, 519
- ingenerabilis** 426
- inhaer-ere, -entia** 98-99, 102, 104, 196, 200, 204, 236, 264-5, 432-3, 443, 456, 475, 524, 551
- iniustus** 538
- inniti** 453-4, 457
- innominabilis** 456
- innumerabilis** 430
- inopinabilis** 116-7
- inordinatio** 457
- inseparabil-is, -iter** 94-95, 409
- inspicere** 152-3, 419, 441, 446
- instans** 320-43, 402
- instantia** 79, 296, 498
- insufficiens** 425, 448, 450, 456
- integr-are, -alis** 208, 211, 221
- intellectus** 110, 122, 150-65, 182, 184-5, 191, 209, 211, 224, 275, 324, 366, 371-3, 393, 396-8, 400, 418-9, 429-31, 433, 435, 437, 443-4, 453, 507, 512-3, 543-4; *agens* 156-7; *apprehendens* 511; *consciens* 512; *grammatici* 430; *impositoris* 431; *in actu* 305; *nudus* 431; *possibilis* 160-1, 304-5, 311; *propositionis* 143; *rectus* 433; *verus* 89-90; + *genitivus obiectivus* 146-7, 154-5, 398, 419, 440, 444, 501-2, 520-1, 555; *facere, habere unum* -um 179, 188, 518-9, 521; *in -u, apud -um, secundum -um, extra -um* 88-95, 128-9, 144-6, 156-7, 160, 162-5, 168-71, 191, 224, 269, 271, 412, 429, 433, 513, 519, 544, 556; *quoad, quantum ad -um* 461, 465; *perficere -um* 160-3; *est aeterna substantia* 98-99; *sequitur esse rei et actum* 372; *cf.*
- actio, compositio, constituere, ferre, operatio, separare*
- intelligentia** 94-95, 151, 287; *ad -am* 453, 500
- intelligere** 79, 83 &c.; 96-97, 141, 199-200, 256, 311, 324, 458, 481, 507, 514, 519-21, 529, 532-3, 546, 557; *actu* 156-65; *contradictoria* 161-2; *de vi vocis* 461-2; *nihil* 441; *per accidens* 513; *recte* 435, 453-4; *sub ratione* 507-8, 515; *-ectum substantive* 124-5, 128-9, 185, 191, 230, 263, 267, 479, 520; *dare -ere* 183, 370, 423-9, 435-43, 445, 457; *esse -ectum* 125-6, 165, 170-1; *-ere sequitur esse* 185, 199; + *significare* 124-9, 148-9, 152-3, 179-80, 185, 200, 225, 247-8, 269, 287, 371-3, 396, 398, 401-2, 410, 412, 431-3, 454, 519, 558; = *subintelligere* 248, 335, 413, 418, 423-9, 432, 435-43, 445, 457-8; *cf.* *modus intelligendi, ratio*
- intelligibil-is, -itas** 150, 160-3, 507
- intento** 79, 186 &c.; *exprimendi* 462; *log.* 160-1, 164-5, 168-9, 224, 276, 362, 390, 509, 515, 529
- intentionalis** *praedicatio* 515
- inter-imere, -emptio** 83, 175, 227, 232, 275, 278, 286, 293-6, 298-9, 332, 343, 353, 405, 436
- interpretari** 189
- intersectio** 140
- intransitiv-us, -e** 395, 399, 402-5, 420-1, 447-8, 455
- intransmutabilis** 92-93, 96-98
- intueri ut patet -enti** 447, 457, 459, 485
- inutil-is, -itas** 179, 300
- inven-ire, -itio** 160-1, 206-8, 210-1, 231-2, 374, 405, 409, 421, 423, 432, 434, 438, 440, 444, 446, 529, 548; *-iri = esse, occurrere* 88-91, 100-1, 132-3, 150, 212, 424, 455
- investigare** 503
- irascibilis** 137
- iris** 118-9
- irrationalis** 245

- iudic-are, -ium** 210, 228, 272, 317, 361, 364, 389, 391, 410, 474, 495, 503, 513, 520
- iust-us, -itia** 458, 538
- lapis** 124-5, 162-3, 168-9, 192, 233, 444, 538
- large** accipiendo, loquendo 325, 402, 525
- latere** 512
- latio** 498
- latrabilis** 363, 390
- latus, *subst.*** 202, 328, 451
- legere** *ex.* 399, 418, 423, 442-6
- lignum** 182, 190, 216-7, 498, 506, 518
- linea** 320, 322, 324-8, 333-4, 341, 343, 400, 412, 533; praedicamentalis 139-40
- locus** 253, 498; habere -um 98-99, 486; *log.* ab oppositis 87; a partibus sufficienter enumeratis 205; a parte subiectiva 488; a proportione 451; a specie ad genus 86-87; a toto in quantitate 488
- locutio** 92, 195, 196-8, 202, 219, 235-6, 352, 396, 400-1, 491, 512, 521
- logicus, -alis** 169, 467, 475
- loqui** 116-7, 187, 276, 312-3, 332, 362, 373, 426, 428, 430, 432, 439, 446, 457, 473, 513, 555; large, absolute -endo 402, 525, 558; modus -endi 317
- lumen** 120-1, 498
- luna** 110-1
- magnitudo** 322-3, 325, 341, 343
- malum** 382
- manere** 92-94, 98-101, 112-3, 118-21, 127, 129, 228, 235, 244-5, 249, 252-3, 262, 268, 290, 332, 413, 452, 456-8, 463, 490-1, 502, 548, 554
- mar-e, -inus** 118-9, 363, 390
- mascul-us, -inus, -initas** 352, 377, 414, 455, 457-8, 463
- materia** 90-101, 104-5, 110-13, 115, 120-1, 124-9, 134-5, 150-2, 155, 183, 186, 225, 251, 283, 303-17, 324-5, 333, 369-70, 372, 374-5, 378, 402-3, 417, 448, 496-7, 501-2, 505-9, 511, 517, 519, 521-2, 553, 557; distributionis 209; est causa individuatio- nis 506-8; est indeterminata 248-9; homi- nis 505; penitus prima 97-98, 132; pura 501; signata 164; dispositio -ae 448; es- sentia -ae 305, 519; perfectio, terminatio -ae 448, 454, 467-8; sequi gratia -ae 272, 298; in omni, qualibet, nulla -a 197, 223, 228, 478, 484-5
- material-is, -iter** 186, 372, 409, 471, 493; condicio -is 167; forma -is 92-93, 104-5, 506; principium -e 507; res -is 90-91, 97; scientiae 444-5; sensus -is 493
- mathematicus** 114-5
- medi-are** 163-5, 191, 219, 236, 260, 301-2, 317, 351-2, 371, 376-7, 415, 447, 450, 453, 468, 513, 524
- medic-us, -ina** 116-7
- medium** 82, 84-85, 231, 260, 293, 298, 328, 341, 484
- memoria** 110, 121-2
- mens** 183, 412, 432, 437, 444-5
- mensur-a, -are** 195, 320-3, 327, 329-30, 332, 340-2, 364, 381, 383, 391, 454
- mentio** 274
- mentiri** 202, 546
- metaphorice** 539
- metrum** 460
- mir-um, -ari, -abilis** 117, 305, 440, 472, 499
- mixtio** *log.* 77, 83, 199, 289
- modernus** 136
- modificare** 75
- modus** *gram. in verbis* 260; imperativus 351, 376; infinit(iv)us 399, 401, 418-21, 428; *log.* necessitatis 75, 85, 290
- modus consignificandi** 452
- modus essendi** 427, 429, 433, 443, 453-4, 461; per modum fieri 429
- modus intelligendi** 410, 412, 414, 424, 429, 432-3, 436-8, 453-4, 461, 467-9, 474; per modum fluentis 474; per modum perma- nentis 474; substantive 474
- modus praedicandi** 427, 434
- modus significandi** 78-80, 148-9, 178, 183, 195, 219, 223, 227, 236-7, 244-53, 260-1, 268, 347-53, 370-1, 377-8, 396-401, 404,

- 406-20, 424-5, 428-45, 453-5, 460-2, 466-76, 489, 524-7, 531, 538, 551-2; accidentalis, essentialis 395, 397, 424, 432, 453, 455-6, 460, 466, 468-9, 473, 475, 514, 518, 524-5; accusativi 420; active 469; actus indistantis 475; adiacentis → adiacere; adverbii 524-6; adiectivi 399, 410, 415; appositivi, suppositivi 448-9; entis in alio 453, 458; (essentialis) nominis 408, 411, 430, 441, 455, 524; essentialis, specificus pronominis 438, 440-1; (essentialis) verbi 396-8, 401, 419, 425, 428, 437-8, 455, 473; fluentis, fluxus 454, 474; generalis 80, 353, 431-2, 446, 453, 525-7; habitus (et permanentiae) 408-10, 412-3, 415, 448, 450-1, 454, 458, 460, (462); inclinabilis ad aliud 400, 405; inclinati 456; inhaerentis (alteri) 443, 524; indistantis 450; motus 338; nominative 437; passive 467, 469; per modum adiectivi 410, 415; per modum agentis 398; per modum concretionis 473; per modum distantis 399, 417, 450, 472-3; per modum enuntiabilis de alio 434; (per modum) fieri 338, 396-7, 399, 402, 405, 409-10, 412-3, 415-7, 419, 429, 448, 450, 454-6, 471-2, 476; (per modum) permanent-is, -iae 456, 471-6; per modum substantiae 408-10, 474; per modum substantivi 398; per se entis 471-2, 474; per se stantis 448, 450, 456, 459, (470); qui est numerus 527; qui est persona 396; specialis 149, 525-7; substantiv-e, -i 433, 474; ut de quo aliud enuntiabile est 434; verbalis 405
- mortalis** → animal
- mortuus** 244-5, 253, 271-2, 312, 315, 530-2
- mo-vere, -tus, -tor, -bile** 160-1, 189-90, 206, 253, 287, 321-4, 327-30, 332, 335-42, 352, 377, 398-9, 402, 417, 427, 432, 434, 438, 450, 453, 474, 480, 518, 536, 543
- multiplicare** 357, 387, 463, 558-9
- multiplicitas** 209; phantastica 530; potentialis 344
- multitudo** 357, 360, 362, 381-3, 387-8, 508, 554-5; secundum numerum, numeralis 390, 559
- mult-um, -a passim; -um sbst.** 354, 356-7, 360, 366, 381-9, 392-3, 554, 559; cf. numerus
- music-us, -a** 314, 411, 465, 470, 502, 515
- mut-are, -atio** 206, 324, 326-7, 336, 338-9, 451
- nasus simus** 179-80, 246-8, 370, 373
- natura** 100, 126-7, 153-67, 209, 230, 234-5, 253, 260, 262, 269-71, 306-8, 313, 323-7, 339, 352-6, 360, 382-3, 389, 391, 398, 408-9, 411, 415, 432-3, 435, 448, 454-5, 457-9, 461, 470-1, 475, 480-1, 483, 486, 499-501; abstracta 501; accidentis 424; activa, passiva, neutra 454, 458; adiacentis 470; albedinis 267; animalis 225, 234, 236, 240, 277, 288, 510; asini 135; communis 499; continui 384; determinata 381, 394, 458, 501; dictionum 244, 536; distributionis 274; entis 355-6, 367, 380, 394; generis 74, 77, 130-3, 136-7, 141-2, 325; humana, hominis 81-82, 135, 148-9, 158-9, 181, 246, 251-2, 314, 355, 490, 500-1, 511, 543-4, 546, 555; indivisionis 326; instantis 323-4; intellectus 396; materiae 305, 324-5; mobilis 327; negationis 215; nominis 439; potentiae 307; puncti 324; quantitatis 355, 380-1; rei 126-7, 156-65, 167, 329; significati 457; speciei 137-8, 141, 324-5; subiecta 324, 326-7, 353-5, 382; subiecti 300, 306, 548; suppositi 475; termini 278-80, 327, 553; unitatis 324-5; ars imitatur -am 454; cf. proprius
- natural-is, -iter** 84, 96, 191, 211, 299, 301, 305-6, 310, 313, 467-9, 479, 536, 539
- necess-arius, -itas** 74-129 &c.; per se, per accidens 277-8, 288-92, 317, 545-7; de -ario 77, 83-85, 114 &c.; -itas actus 551; -itas complexa, incomplexa 78; -itas compositi-

- tionis 79, 551: -itas terminorum, habitudinis terminorum 75, 77, 79
- neg-are, -atio, -ativus, -ative, -abilis** 82-83, 85, 100-3, 352, 430 &c.; -ari per se 220; -atio -ans 215, 218-9, 536
- nescire** 79
- neuter** -tra natura 454; -trum genus 414, 455, 457-8
- nig-er, -redo** 81, 148, 150, 177-8, 193-5, 197, 200-4, 209, 212, 225, 232, 251, 259, 263, 268, 277, 300-1, 303, 313-4, 334, 372, 410, 414, 451, 458, 487-8, 498, 527
- nihil** 92-95, 101-3, 126, 322 &c.; habet esse conceptum 532; significat negationem 430, (531); significat substantiam 426
- Noe** → arca
- nomen** 80, 106, 134-52, 439 &c.; abstracti, -um, concreti, -um 146-7, 179, 182, 186-7, 225, 371-3, 380; accidentale, accidentis 179-81, 185, 191, 373; aggregati 138, 164-5, 168-9, 510, 512; commune 140-1, 520; dividiuum 208; entis 350, 364, 391, 501; formae 372, 511-2, 522, 557; generale, speciale 140-1; generis 134-6, 143, 164-5, 186, 372, 511; infinitum 420, 456; innominabile 456; materiae 134-5, 511; obliquum 456; rei 509-12; substantiae 140-1, 325, 373; sumptum vs. principale 182, 370; sumptum a, ex 372, 507; constructio -inis 408, 416, 459, 462; quid significat n. 210; significat formam 496; significat per modum habitus 448; significat substantiam 426, 431; cf. adiectivum, substantivum
- nominal-is, iter** 195, 523
- non** 376-7; significatum huius dictionis 'non' 352
- nota** 192; distributionis 278; verbum est -a 184, 370, 399, 471
- notificare** 207
- novisse** 206-7, 209, 431
- nudus** 431
- nug-ari, -atio** 179-81, 187-8, 246-8, 253, 370, 373, 379, 383, 547
- numer-are, -atio, -alis** 374, 379, 463, 506, 559
- numerus** 166, 356, 364-5, 374-94; idem, unum, differentia, diversa, multa (in) -o 112-3, 128-9, 137-40, 152-3, 164, 168-9, 172-3, 175, 183, 324, 347, 363, 365, 374-5, 390, 443, 499, 510, 541, 554-5, 558-9; *gram.* 401, 406-7, 412-3, 419-20, 431, 435, 443, 447-8, 452, 454, 463, 527
- nutrimentum** 288
- O** 351, 376
- ob-icere, -iectio** 82, 98-99, 240, 346, 475
- obiectum** 346; intellectus 152-3; sensus 543
- obliquus** → casus
- occultus** 324
- officium** 346, 528-9
- omnis** *passim*; 188, 205-14, 528; cf. animal, homo
- oper-ari, -atio** 185, 330, 337, 344, 512-3, 538-9; -atio intellectus 160-1, 544
- opin-or, -io** 116-7, 136-7, 296, 444
- opponi** 104-5, 126, 254, 345, 356-8, 365-6, 381-7, 389, 439-40, 471, 480, 486, 531, 546; contrarie 358, 387; negative 386; privative 361, 382, 384-5, 389; simpliciter 392-3
- oppositio** in adiecto 244-5, 253, 530-2; in modo significandi 443; unius et eiusdem 488-9
- oppositus** 82-83, 299-301 &c.; differentiae -ae 439; forma -a 94-95; modi significandi -i 410, 414, 433, (440), (442), 451, 456; radix -orum 300; -a naturalia, rationalia 549; -um antecedentis, consequentis 83, 172-4, 193-5, 198-9, 281-2, 289-90, 549; -um conclusionis 285-6, 293-9, 545, 547; -um risibili 548; -um speciei 278, 546; -um arguere & *sim.* 79 &c.; -um de -o enuntiare, praedicaretur 87-88; -a implicari 319; -a significare 211; unum -orum non intelligitur in alio 440; cf. locus, syllogismus

- oratio** 77, 90-95, 97, 100-1 &c.; grammatica 466; (im)perfecta 421, 423, 442-3, 445-6, 450, 452-5, 463, 468-9; (in)congrua 421, 452, 455, 460-3, 467-9, 475; intellectus, sermonis 433; negativa 218, 220; plures 220-1; vitiosa 458; dicit, significat se esse veram 200, 261; significatum -nis 539; veritas -nis 91, 379; *cf.* *comple*, *pars*
- ordin-ari, -atio** 309, 411, 417; *gram.* 219, 346, 377, 447-8, 450, 452-3, 455, 458-60, 463, 465, 467-70, 475-6, 524-7, 530
- ordo** 136-7, 140, 307, 325, 329, 398, 520; *gram.* (conveniens) 441-2, 476
- ornatus** 460
- os** = *bone* 490, 496, 505
- Parmenides** 362, 390
- pars** 206-14; caeli 110-1; definitionis 134-6, 138, 147, 152-3, 225; entis 108; essentialis 455; orationis 430, 432, 439, 454, 475-6, 525-6; principalis orationis 218, 409, 454; philosophiae 108; quantitativa 326-7, 333; subiectiva 488; a -te ante, post 395-6, 400, 402-6, 416-21, 427; a -te rerum 105; omnes -tes sunt aliud a toto 206; *cf.* *totus*
- particip-are, -atio, -abilis** 105, 263, 380, 382, 385, 497-8, 501, 503, 544, 548, 558
- participium** 338, 397, 399, 407-13, 434, 440-1, 473, 475-6, 524-5
- particular-is, -iter, -itas** 164-5, 167, 218, 225, 277, 298-9, 507, 540, 543-4, 556-8
- passio** 329, 347-8, 426, 466; accidentalis 426; intellectus 152-3, 224; per se 180; primae -nes 426; propria 397, 408; *vs.* *actio* 458-9
- passiv-us, -e** 454, 458-9, 462, 467-9; potentia, virtus -a 92-93, 160-1, 304, 306, 312, 334, 346, 404; principium -um 431; verbum -um 404, 419; -um primum 306
- pater** 223-4, 226, 265, 523, 533
- patere** 79, 82 &c.
- pati** 335-6, 448
- pecc-are, -atum** 170-1, 262, 509
- pendere** ab, ad, ex 127, 446, 453-4
- per se passim**; per se et necessarium idem 86-87, 98-101; modus dicendi per se 87, 134-5, 138, 170-1, 186, 214, 234, 548; propositio 190; *cf.* *convenire*, *inesse*, *inhaerere*, *modus*, *passio*, *significatum*, *supponere*
- percipere** 340
- percu-tio, -ssio** 427-8, 436, 453, 473, 475
- per-ficio, -fectus, -fectio, -fectibilis** 140, 160-3, 308-11, 315-6, 471; -fecta scientia 110-1, 116-7; *gram.* 418, 443-58, 461-2, 465-9
- perman-ere, -entia** 324, 339-40, 342-3, 453-6, 459, 465, 471-6, 502, 553, 555, 557
- permittere** 262
- persestantia** 398, 471-2
- person-a, -alis, -atus** *gram.* 260-1, 395-401, 403, 406-7, 412-3, 418-20, 423-8, 431-2, 436-44, 447-8, 452
- perspectiva** 336
- persua-dere, -sio** 207, 211
- pertinere** 136, 138, 150-1, 189-90, 225, 234, 403, 426-7, 430, 432, 435, 4456, 505, 507, 553
- pertransire** 340
- pet-ere, -itio** principi-um, -i 209-10, 232
- Petrus** *ex.* 351, 376
- phantas-ia, -ma, -ticus** 122, 324, 513, 530
- philosophia** 108
- philosophus** primus 426, 429; P. = *Aristoteles* 160 &c.
- phoenix** 243, 269-73
- Plato** 105, 269, 289, 305, 448; *ex.* *passim*
- Platonici** 505
- poeta** 248
- ponere** *passim*; -i inesse 199, 200, 203, 291, 297-303, 312, 323, 495, 497; -i in genere 178
- positio** 325, 341, 343; futuri 342; *vs.* *privatio* 341; = *hypothesis* 319-20, 331; = *thesis in disputatione* 92-93, 112-3, 134-5, 179, 209, 246, 257-8, 280, 282, 320, 365, 392, 429, 466-7, 499, 545, 552

- possibil-is, -itas** 86, 118-23, 126, 132-3, 137, 429, 443, 445, 460-1 &c.; -e *def.* 200, 312, 323, 495; apud intellectum 128; -e non dicitur univoce 199; *cf.* contingens, intellectus
- potentia** 96, 100-1, 201-4, 217, 250-3, 270-1, 300-16, 333-8, 429 &c.; activa, passiva 92-93, 346; ad formam 91, 270, 314-5; animae 137; cuius est p. eius est actus 305, 308, 312, 314; cuius est actus eius est p. 554
- potentialis** multiplicitas 344
- praecipere** 200
- praecedere** 337, 341, 403-4, 406, 431, 440; negatio -ens 218, 366-7, 375-6, 378, 393; patet, apparet ex -entibus 188, 252 &c.
- praecis-us, -e, -io** 148-9, 225-6, 267, 359-60, 373, 388
- praecognitio** 121, 336
- praedicabilis** 207, 212, 278, 354, 426, 507; -e 519
- praedicament-um, -alis** 426, 428-30, 432, 513, 519
- praedic-are, -atio** *passim*; per se, per accidens 230, 238, 272, 427, 513-4; -io dicens 'hoc est hoc' 156-7, 316, 371; -io realis, intentionalis 515; -io univoca, denominativa 279-81; -um (in) finitum 359
- praemissa** 75, 81, 102-3, 177 &c.
- praepositio** 79-80, 351, 376, 416, 418-9, 421, 454
- praesens** 80, 196, 203, 254, 257-63, 265, 272, 342, 428, 487-91, 493, 495, 498, 500-1, 503, 546
- praesuppo-nerere, -sistio** 195, 207, 211, 336, 342
- praeteritus** 80, 121-2, 254, 260-1, 263-5, 270, 272, 487-91, 493, 495, 498-501, 503, 546
- primus** *passim*; -um et ultimum 320, 322, 337-9, 341-3; *cf.* agere, differentia, materia, passio, principium, stare
- principalis** compositio 236; modus essendi, significandi 453-4; pars orationis 218, 409; ratio 353; significatum 445; syllogismus 294, 297-8; -e *in quaestione* 179, 181, 188, 195, 235, 248, 278, 286, 451; *cf.* nomen
- principaliter** 213, 220, 320, 364, 391, 421; arguere 348, 413; significare 347, 372, 496, 506
- principiare** 408, 411
- principium** 348, 365, 381, 392, 402, 408, 433, 447, 454, 496-7; activum, passivum 346, 431; agendi 311; artis 116; cognoscendi, cognitionis 279-80, 375; constructionis 404, 411, 417, 434, 442, 468; demonstrationis 245, 249; distinctionis, diversitatis 375; entis 426; esse rei 375; exitus de potentia in actum 338; excusationis 460; grammaticae 432, 445; individuationis 507-8; intelligendi 162-3, 454, 481, 528-9; materiale 507; motus, quietis 342; numeri → unum; multitudinis individuorum 508; (perfectionis et) congruitatis 448-9, 460, 465-6; primum 108, 210, 479, 483; rei, rerum naturalium 110-1, 114-5, 118-9, 122, 305; scientiae 210, 444-5; transmutationis 100-1; vitae 403; *vs.* terminatio 461-2; *vs.* ultimum, terminus 339-43, 435; petere 209-10, 232
- prius** et posterius 348, 350, 379, 402, 411
- priv-are, -atio, -ativus, -ative** 95, 127, 269, 272, 309, 324, 330, 340-2, 351-6, 358, 360-1, 364-5, 367, 376-8, 380-9, 392, 394, 401, 404, 430, 531-2, 536-8; -ari persona 395-6, 398; -atio nullius est causa 420; omnium entium 445; pura 364; *cf.* habitus, positio
- probabil-is, -iter, -itas** 82, 241, 317, 489
- prob-are, -atio** 75, 82, 98-103, 116-7, 146-7 &c.
- problema** 122, 421, 432, 438, 442, 446, 485; superius, praecedens 118-9, 313, 440
- procedere, -ssus** ab ampliato ad restrictum 256; ab effectu ad causam 525; a forma, substantia 330, 512; a nobis notioribus 324; ad impositionem vocis 431; ex primis et veris 245; ex rebus ad modos 474;

- in infinitum 230, 238, 306-7, 326, 380-1;
ratio -it 166-7, 192, 214, 234 &c.
- profunditas** 326
- progress-*io*, -*ivus*** 480, 556
- pronomen** 351, 376-7, 397, 423-4, 428, 434,
438-42, 445
- proportio, -*na*(*bi*)*lis*, -*naliter*, -*nari*** 79, 349,
385, 391, 403, 405, 412-5, 419-20, 424,
433-4, 437-8, 450-1, 455, 468-71, 474,
525, 527; a permutata -*ne* 184
- propositio** 79-80, 85-87, 90, 92, 98, 100-5,
120-1, 128-31, 138, 143 &c.; affirmativa
82, 100-3, 183, 222, 229, 249, 255-62,
275-6, 284, 290-1, 298-9, 348, 354, 357,
359, 386, 388, 480, 482, 488, 517-8, 536,
539-40, 550, 555; de contingenti 83, 254,
264-5, 284, 290-3, 296, 298; de inesse (ut
nunc) 77, 83-84, 254, 264-5, 277-8, 284-7,
290-3, 296-9, 317, 543-6, 549-50; de ne-
cessario 284-7, 298, 317, 543-4, 549-50;
de praedicato (in) finito 354, 359, 388; ex-
clusiva 275, 348, 357, 359, 367, 386, 388,
394; indefinita 490; necessaria 277-8,
289; negativa 82, 100-3, 183, 229, 257-62,
275, 284, 291, 354, 359, 480, 482, 488,
536, 540; particularis 299; singularis 484;
universalis 287, 290, 482-4, 488, 554;
omnis -*o* dicit se esse veram 201-2, 255,
(261), 266
- propositum** 79, 84, 102-3, 202, 210 &c.; con-
cedere -um 472, 475; habere -um 86-87,
304, 306-7, 323; non valet, nihil ad -um
88, 209, 214, 234, 266 &c.
- propositus** sophisma -um 75, 243, 509
- proprie** 260, 311, 327, 342, 364, 391, 521,
524, 539
- proprietas** 140-3, 211, 398, 412, 414, 431,
435-6, 439, 443, 462, 486-7; animae
96-97; generalis, specialis 138, 140-3
- proprius** adiectivum 525; casus 459-60, 462;
forma -a 174-5, 215, 220; natura 360,
389, 458; passio 397, 408; principium
433; ratio -a 181, 188, 229, 247, 355-6,
365, 392, 519, 521; subiectum 219, 353,
397; omnis substantia est -a 520; -um
subst. 395, 435, 506
- punct-*um*, -*us*** 140, 320, 322-8, 333-4, 337-8,
341, 343, 355, 400, 533
- quaestio** = *problema* 92-93, 96, 118-9,
126-7, 136-7 &c.
- quale quid** 369
- qualitas** 132-3, 178-9, 187, 356, 369, 373,
426, 429-32, 458, 506, 518, 529, 533;
compositionis 551; inclinationis 400; pas-
sibilis 132, 136-7
- quant-*us*, -*itas*** 324, 340, 355-6, 364-5,
379-81, 391-2, 426, 429, 507-8; *cf.* pars,
totus
- quicquid** 188, 190
- quid** 206; quid est 82, 108-9, 120-1, 150,
170-1
- quiditas** 136-7, 144-55, 186-7, 195-6, 225,
256, 267, 372-3
- qui-*es*, -*escere*** 156-7, 253, 329, 332, 338-42,
454
- quod quid erat esse** 332
- quod quid est** 150-3, 156-63, 249
- quot** 206, 436
- radix** 300, 356, 430
- ratio** *passim*; animalis 237; communis 198,
347, 353; essendi 383; fidem faciens 349;
generis, speciei, universalis 132-3, 137,
141, 158-9, 164-5, 167, 172, 186, 507,
509, 512, 514-5; hominis 380, 496, 500,
505, 531, 553-4; intelligendi 144-5, 162,
311, 414; permanentis 471; per se entis
471; praedicandi 166-7; quam significat
nomen 172-3; significandi 196, 350, 410,
414, 499, 501, 536; unitatis 324; = *argu-
ment* 78 &c.; = *reason why* 86 &c.; *cf.* dif-
ferre, diversus, idem, proprius
- ratiocinari** 140-1
- rationalis** 192, 539; *ex.* homo rationalis 181,
187, 253; *cf.* animal

- real-is, -iter** 83, 125-6, 284, 298, 381, 505, 511, 513, 515
- re-cipere, -ceptio, -ceptibilis, -ceptivus** 116-7, 122, 160-1, 182, 190-1, 250, 304-6, 310-1, 313, 364, 391, 421, 505-6, 513, 557; -cipitur per modum -cipientis 182, 190
- rectificare** 116-7
- rectus** constructio -a 424-5; *cf.* casus
- redargutio** 180
- redire** 315, 459
- reduc-ere, -tio** 281, 304, 306, 315, 351, 433-4, 463, 479; ad actum 491
- reduplicatio** 199, 293, 484-5
- referre** intellectum ad 435; -i ad 207, 214, 219, 351-3, 376-7, 399, 420, 451, 463
- regula** 81, 360, 388
- relatio** 208, 281, 346, 469, 473; antecedentis ad consequens 281
- relativus** 420, 424-5, 437, 523, 531-3
- relinquere** 455, 536, 538-9; -itur quod 117, 137 &c.
- remanere** 95-97, 110-1, 118-21, 130-1, 134, 203, 244, 252, 277, 335, 362, 389, 408, 451, 455-6
- remo-vere, -tio** 87, 94, 102-3, 216-7, 226, 234, 239, 253, 282, 290, 292, 348, 357, 386, 409, 432, 478-9, 485, 496, 528, 531, 536-40, 548
- repet-ere, -itio** 179-81, 187, 295, 440
- replic-are, -atio** 286, 300
- repraesentare** 461, 478, 480-3
- repugnantia** 247, 431, 448, 461
- repugnare** 79, 170-1, 212, 220, 227, 255, 285, 293-4, 353, 414-6, 430, 439, 442, 451, 456, 458-61, 486, 497-9, 512, 522, 525-6, 547-8, 559; per se 277, 283, 299-302, 317, 360-2, 388-90, 410, 412, 415, 472, 526; vox nulli rei, significato, modo significandi -at 127-8, 212, 352, 377
- res passim**; intellecta 152-3, 162-6, 190, 433; materialis 90-91; permanens, successivus 339-40, 342-3; praedicabilis 426; praedicamentalis 429-30, 432; specialis 444; rebus corruptis 74
- resolutio** syllogismorum 202
- resolvere** 302
- respon-dere, -sio** 75, 82 &c.; -dens 270, 317; -dere = *correspondere* 110-1
- restri-ngere, -ctio, -ctivus** 84, 203, 243-5, 262-72, 487-94
- retor-queo, -sivus** 80
- revolutio** 287
- risibilis** 309, 493, 531, 537, 548
- Robertus Rufus** 282
- Roma** *ex.* 451
- salva pace** 90, 431
- salvare** 472; -ari in 158-9, 207, 257-8, 397, 439, 490
- san-us, -itas, -are** 202, 262, 314, 350, 546
- sapere** 311, 493
- scamnum** 217
- scientia** 74, 77; demonstrativa 178; de syllogismo 115-7; recte intelligendi 453
- sci-re, -bilis** 108-13, 118-21, 185, 314, 436
- secare** 328
- secundum quid** 461, 538
- sedere** 202; -ens 370; -ens potest ambulare 528-9
- segreg-are, -abilis** 331
- semen** 210, 270, 342
- sempiternus** 329, 337
- sens-us, -ibilis, -atus** 130-1, 134, 167, 493
- sententia** 436, 460-2, 469, 503
- separabilis** in mente 183; accidens -e 94-95
- separare** 95, 141, 156-7, 162-3, 168-9, 310; a magnitudine 325; a materia 100-1, 104-5, 150-1; a particularibus, singularibus 164, 544; forma -ata 310; intellectus -atus a corpore 96-97; substantia -ata 384, 505-6
- sequi** 77 &c.; 248, 282; gratia materiae 272, 298; gratia, virtute formae 197, 221, 228
- sermo** 80, 171, 208, 274, 443, 497; complexus 100-1; longus 305; compositio, divisio -nis 88-93, 100-3, 433; veritas -nis 100-5; *cf.* concludere, virtus
- siccus** 302
- sidus** 363, 390

- sign-are, -atio** -are causam, rationem 257, 390; homo -atus 557; individuum -atum 505-6; materia -ata 164-5; -are instans 320, 322, 331-2
- signific-are, -atio** 74, 77-88, 88-89, 100-3, 126-9, 134, 136-8; 145-53 &c.; accidentaliter, -is 416-7, 432, 529; -are naturaliter 211; per vocem 124-9, 153, 179, 184, 249, 370, 398, 432, 435, 461; secundario 520-1; ut ens in subiecto 518; -are hoc 336, 349; -are sequitur intelligere 179, 185, 200, 371, 396, 398; -tum formale 142-3, 361, 389; -tio, -tum dictionis 179, 182-3, 207, 211, 430-1, 444-5, 463, 536; -tum nominis 220, 430; -tum formale 142-3, 361, 389; -tum orationis 539; per se 217, 263, 430; -tum speciale 410, 445-6; *cf.* modus, ratio
- significativus** 125, 128-9, 347, 350, 430-1, 444-5
- signum** 247, 251, 412, 466, 469, 524, 557; vox est signum rei 371, 435, (538); (distributivum) 245, 258, 262, 264, 270, 273-80, 404, 491-2, 541, 548-9; particulare 218, 558; universale 211, 214, 270, 272, 274, 286, 363, 390, 491, 558; hoc -um 'omnis' 205, 207, 209-13, 243, 270, 347, 491-2; = *point* 322-3, 334
- simile** 82, 92-93, 382, 449-50, 456, 467 &c.
- similitudo** 162-5, 168-9, 185, 364, 391, 450, 512-3
- simplex** actus 142; corpus 426; essentia 94-95, 136-8; forma 132-3, 137, 510; inhaerentia 200; nomen 136; res 381; unum 510; intellectus -ex est 182; rationes intellectorum -ices sunt 191; *subst.* 137
- simpliciter** *passim*: ens 380, 384, 394; esse 126, 271-2, 288, 530; inesse 83, 284-5, 292-3, 298-9; intelligere 127; necessarius 288-91; perfectus 423, 453; unum 364-5, 385-6, 391, 482-3; vera, falsa 229, 272, 361 &c.; *v.* secundum quid 461, 538
- simus** → nasus
- singularis** forma 506, 522; numerus 406, 435, 443, 447, 461; propositio 477, 484; -e 165, 543-4, 556
- situs** 223, 236-7
- socius** 197, 259
- Socrates** *ex. passim*
- sol** 110-1, 272, 348, 411
- soloecis-mus, -ticus** 452
- solus** = non cum alio 376; unus solus homo 553-5, 559
- somnus** 288
- sonare** = *significare* 465
- sonus** 250
- sophisma** 74-75, 77, 142, 150, 174-5, 178, 204-5, 225, 239, 241, 243, 268, 317, 320, 331, 367, 369, 410, 432, 436, 446, 494, 509, 523, 535, 553; in praecedenti -te 259
- sophista** 541
- sophistic-us, -a, -e** 360, 366, 388, 393, 538
- spatium** 327, 329, 339
- special-is, -iter** 79, 140-3, 276, 353, 396, 421, 425, 430, 436, 440, 442-4, 456, 463, 499, 509, 511, 513-5, 526; *cf.* modus significandi, significatum, species
- species** 74, 77, 82, 84, 86-89, 104-5, 122, 124-5, 130-47, 154-75, 186, 189-91, 216, 221, 225, 231, 233-4, 277-8, 311, 324-5, 362-3, 372, 374-5, 379, 386, 390, 412, 424, 428, 432-3, 437, 445, 452, 463, 467, 505, 507, 509-15, 517, 520, 522, 541, 546, 549-50, 553-4; specialissima 509, 511, 514-5; unum -e 362-3, 390; homo est -es 84, 144-7, 154-7, 160-3, 168-75, 189, 216, 221, 228, 233, 245, 256, 267, 277, 509, 513-5, 549, 554
- specific-us, -are, -atio, -abilis** 132-3, 219, 251, 406-7, 421, 424, 433, 435, 438, 441, 463, 470, 505-7, 510-1, 513, 525-7
- speculari** 120-1
- stare** cum, sine, simul 110-3, 164, 172-5, 192-3, 281, 294 &c.; per se 433, 448, 450, 456, 459, 470-2, 475; pro 203, 233, 270, 272, 292, 487, 490, 493, 497-8, 547; -ndum in primo 326, 380
- statu-a, -arius** 120-1, 409

- status** 235, 307, 380
- stella** 337
- subalternus** 424
- subiacere** 276, 473, 538-9
- subiectus** -um 88-89, 98-101, 138, 178-92, 201-4, 217-20, 259-61, 306-10, 369-78, 427-8, 432-3, 436-7, 473-83, 487-93, 512-4, 517-21, 523-30, 553-6 &c.; -um accidentis 246, 521; -um vs. materia 303, 309; proprium -um 353, 397; natura -a 324-7, 353-6, 382; res -a voci 124-5, 128-9; *cf.* habitudo
- subintelligere** 210, 418
- subsistentia** 474
- subsistere** 432-3; accidentibus 140-1; per se 505-6
- substantia** 86-87, 92-93, 102-5, 110-1, 130-41, 345-52, 424-32, 436-7, 443-4 &c.; aeterna 98-99; animae 311; composita 373; generalis 463; immaterialis 365, 392; materiae 306; rei 136-7
- substantialis, -iter** 183, 188, 196, 244, 254, 274, 306, 371, 411, 448-9, 452; *cf.* forma, terminus
- substantivari** 414
- substantivum** nomen 351-3, 377, 398-9, 403-4, 410-1, 413-4, 420-1, 432, 434, 447, 451-9, 462-3, 470, 473-6, 524-5; verbum 219, 268, 377, 405-7; intelligere, significare, designare -e 4323, 443, 474
- succe-dere, -ssio, -ssivus** 339-43, 462, 490
- suffic-ere, -iens, -ienter, -ientia** 96-97, 120-1, 202, 221-3, 257, 279-80, 286, 364, 391, 444-5, 460, 465-6, 468, 471-5, 527, 533, 537, 556, 558; -ere in suo esse 424, 432; -ienter enumerare 205; haec, illa, ista -iant 122, 204, 241, 273, 421, 438, 442, 446, 486
- sumere** 79 &c.; ab, ex 307, 383, 396-8, 401, 454, 473, 512; sub 190, 273, 281; *cf.* nomen
- superaddere** 166, 404, 456
- superficies** 180, 314, 316, 320, 326, 341, 412
- superius** *sbst.* + inferius 239, 365, 392, 472-3, 496, 515
- suppo-nerere, -sitiō** = praesuppo-nerere, -sitiō, ὑπόθεσις 80, 156-7, 179, 183-4, 190, 195-7, 336, 349 &c.; necessarium ex -sitiōne 288-9; posterior supponit prius 408, 410-1; *gram.* 243, 257, 259, 400-1, 403-4, 407, 412-5, 418, 420-1, 427, 432-3, 442-60, 463, 465, 470-5, 486; *log.* 146-50, 154-5, 158-9, 162-3, 169-71, 174-5, 177, 180-1, 186-8, 191-2, 194-8, 203-4, 209, 215, 217, 219-22, 224-7, 230-1, 233-7, 240-1, 245-7, 254-68, 270-82, 286-8, 292, 347, 351, 356-7, 359-60, 363, 372, 376, 379-80, 383, 386-8, 390, 475, 482-93, 496, 498, 500-3, 507, 530, 536-7, 540, 543, 548-50, 553-8; pro (exist)entibus 255, 257, 259, 265; -sitiā praesentia, praeterita, futura 254, 257, 277, 490-1, 493; -sitiū essentiale *sive* per se, accidentale *sive* per accidens 84, 188, 192, 273-4, 276-82, 286-8, 290, 292, 543, 548-9; -sitiū accidit quiditati, significato 146-7, 152, 155, 220, 256, 267; -sitiū in potentia 270; -sitiō confusa immobilis 558; *cf.* aggregatum
- suscepti-bilis, -vus** 179, 250
- sustentare** 382
- sustinere** 414, *postitionem* 492-3, 545
- sylogismus** *passim*; ad impossibile ducens 116; de inesse, de necessario, conversivus, circularis 114; ex falsis 550; ex oppositis 86-87, 102-3, 478-9; expositivus 200, 360, 367, 388, 393; ostensivus 116, 550; bonitas -i 545, 547; *cf.* scientia
- sylogizare** 116-7, 283, 285, 293, 298, 477, 484, 489, 492; -antem 395, 405-7, 421, 423
- symmeter** 203
- syncategorematicus** 346
- synonymus** 134-5, 355
- tantum** *syncategorema* 345-94, 523-33; = non cum alio 346, 350-1, 374-6; significat privationem associationis 377

- tempus** 110-1, 123, 196-7, 199-204, 256, 261-2, 264, 268-9, 297, 299-300, 302, 320-4, 327-33, 339-43, 398, 402, 488, 490, 493, 498-501; *gram.* 189, 195, 243, 260-3, 395, 397-8, 409, 489; *cf.* differentia, futurus, praesens, praeteritus
- tenere** 488; collective, coniunctim, divisive, divisim 205-14, 238-9, 241; impersonaliter 407; pro suppositis 231, 233, 287, 290; se 461; universaliter 286; consequentia, syllogismus -t 281, 358, 360, 387-8, 394, 496
- terminabilis** 326-7, 400, 421, 531
- terminare** 333, 400, 421, 448, 452-3, 467, 470, 472, 474, 498; continuum 479; dependentiam 456; divisionem 370; lineam 320, 325-7; modum intelligendi, significandi 473-4, 476; tempus 320, 331; transmutationem 310, 316; transitum 404; vivere 329; -ari in -o 319
- terminus** *passim*; accidentalis 184, 191-2, 195-7, 246, 263-4; communis 278-9, 287; contingens, necessarius 79-90; relativus 531; specificus 505-7; substantialis 187, 195-8, 246-7, 263-4, 268, 273-81, 378, 487, 500, 517, 519, 521, 528
- terr-a, -estris** 302, 304
- thorax** 314
- tollere** 244-5, 247, 278, 300, 334, 436, 491-2, 530-1, 536
- tonat** 539
- tonitr-us, -uum** 114-5
- totus** 80, 206-14 &c.: -a grammatica, philosophia 108, 432; -a natura speciei, hominis, nominis 137-8, 158-9, 439; -a oratio 452-3, 455, 457, 546, -um ens 108; *species totius* 208; -um in quantitate 488; -um integrale 208, 221; -um universale 207, (208), 211-4, 549; dubitatio de parte et -o 206; omne -um maius sua parte 277;
- tragelaphus** 108-9, 121
- transformare** 104
- trans-ire, -itus, -itivus** 256, 322, 403-5, 407, 417, 435-6, 454, 462, 472; vehementer -ire 460
- translatio nova** 140
- transmut-are, -atio, -abilis** 90-93, 96-101, 104-5, 253, 303-5, 309-10, 312-7, 321, 329-30, 340, 502; accidentale non -at essentialia 244, 339
- transponere** 202
- triangulus** 482-4; aequilaterus 318, 336; isosceles 484
- ultimum** → primus
- uniform-is, -iter** 348, 492
- uni-re, -o, -tas** 158-9, 268, 324-7, 354-5, 364-5, 380-5, 391, 436, 438, 454-5, 457, 467, 470, 511, 551, 554-5
- universal-is, -iter, -itas** 84-85, 156-65, 170-1, 198-9, 207-13, 221, 237-9, 249, 274-6, 279, 290, 298, 304, 340, 347, 363, 386, 387, 390, 411, 482-4, 488, 491-3, 498, 507, 513, 522, 543-4, 549, 554, 556-8; affirmare, negare, remove -iter 216-8, 220, 222, 239, 287, 348, 351, 357, 375; inesse -iter 230, 235, 299; quoniam -iter 207, 211, 274, 286, 548; sumi, teneri -iter 281, 286, 482; -iter verum 315, 411; intellectus agit -itatem in rebus 156-7, 513; *cf.* signum
- univoc-us, -e, -ari** 199, 279, 280-1, 347, 349-50, 355, 362, 374-5, 379, 385, 390, 404, 408, 410, 412, 415, 449-50, 455, 519
- unum** attributione 391; genere 363, 390; quod est principium numeri *vs.* quod convertitur cum ente 356, 364, 367, 379, 382-6, 391, 393-4; tantum unum est 345, 354, 357-62, 365-6, 369, 384, 386-9, 392-3; *cf.* numerus, genus, species
- urina** 350
- usus** 349, 490; auctorum 211-2
- vado** *ex.* 80, 451
- vari-us, -are, -abilis, -atio** 329, 332, 400, 406, 412; -are significatum 78, 223, 236-7; -ari praedicatum 98-99, 105; -atio medii 231

- velocius** 329, 340, 479
- verbal-is, -iter** 337, 405, 434
- verbum** *gram.* 80, 184, 195, 218-9, 254, 257-63, 335-9, 351-3, 370-1, 376-7, 395-451, 454-9, 465, 470-5, 487-9, 492, 524-5, 551; ampliativum, restrictivum 262; cuiuscumque, praesentis, praeteriti temporis 196, 243, 258-61, 263, 487-9; essendi 301, 317, 366, 393; hoc v. 'est' 128-9, 248, 395, 402, 405, 407, 421; hoc v. 'lego', 'legit' 442-3, 445-6; hoc v. 'potest' 301-2, 317; imperativi, infinitiv(i) i modi 351, 399, 401, 418-21; impersonale 400-1, 404-5, 428; ista verba 'incipit' et 'desinit' 320, 336-43; personale 399, 418; lae, 2ae, 3ae personae 423-8, 432, 436-44; restrictivum 262; substantivum 268, 405-7, 463; transitivum 472
- verific-are, -atio** 80, 92-96, 98, 100-1, 194-8, 255, 270, 273, 275, 277-8, 284, 297, 415, 491-503, 505, 509, 512, 514-5, 517-8, 522, 535, 537, 539-41, 553, 559; per se, per accidens 509, 515, 517, 546
- veritas** *passim*; a re causatur 96-97; aeterna et intransmutabilis 96-98; complexa, incomplexa 78; fixa 92-93; propositionis affirmativae 517-8; sermonis complexi 100, 102-3; causa -tis 192, 194, 255, 266, 272, 488, 491-4, 540-1
- verus** *passim*; -a, falsa per se, per accidens 202, 214, 235, 277, 360-1, (371), 388-9, 477, 479-86, 514-5, 526, 539, 546; ex -o non sequitur nisi -um 175; orationes sunt -ae quemadmodum et res 289, 301, 481
- via** 137-8, 192, 220, 238-9, 429, 492-4, 503; in esse 429; in non esse 495
- vigilare** 545-6
- vinum** *ex. v.* inebriat 474
- vir** 219, 398
- virtus** 197, 231, 233, 268, 434, 442, 547; *viri* 352, 398; dici de omni 254, 264-5; distributionis 290; locutionis 521; modi necessitatis 290; modi significandi 432; negationis 287, 290, 348, 351, 366-7, 375, 378-9, 394; passiva 160-1; sermonis 195, 203, 231, 236, 255, 268, 283, 287, 303, 308, 312, 532, 540, 559; supponendi 433, 475; *cf.* sequi
- vis** verbi 219, 353, 376, 525, 551; vocis 460-2; facere vim 245, 305
- vitiosus** 456, 458, 460
- vi-vere, -vus, -ta** 96-97, 245, 312, 315, 319-21, 329-31, 342, 403, 490, 531
- vivificare** 96-97
- vocabulum** 134, 138, 490
- vocare** 136, 270, 307
- vocativus** 351, 407
- volunt-as, -arius** 461, 536
- vox** 124-9, 152-3, 179, 182-5, 191, 210-2, 217, 247, 249-52, 349, 352, 370-1, 373, 377, 398, 412, 414, 418-9, 423-5, 428-33, 435-9, 444-5, 453, 467-9, 478, 511, 520, 535, 538; de vi vocis 460-2